

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

600096092W

Vol. 1. was never
published by Henshaw

THOMAE WOPKENSII ADVERSARIA CRITICA

IN

CICERONEM. SALLUSTIUM CRISPUM. FLAVIUM
AVIANUM. AUCTOREM DIALOGI DE ORATORIBUS.
VELLEIUM PATERCULUM. IULIUM OBSEQUEN-
TEM. NOVATIANUM. MINUCIUM FELICEM. QUIN-
TUM SEPTIMIUM. IULIUM HYGINUM. LATINUM
PACATUM DREPANUM. COELIUM SEDULIUM.
CORNELIUM TACITUM

ALIOSQUE SCRIPTORES LATINOS

COLLEGIT

ET

CUM SUIS ADNOTATIONIBUS INDICIBUSQUE NECESSARIIS

ACCURATE EDIDIT

CAROLUS HENRICUS FROTSCHER

PROF. LIPS.

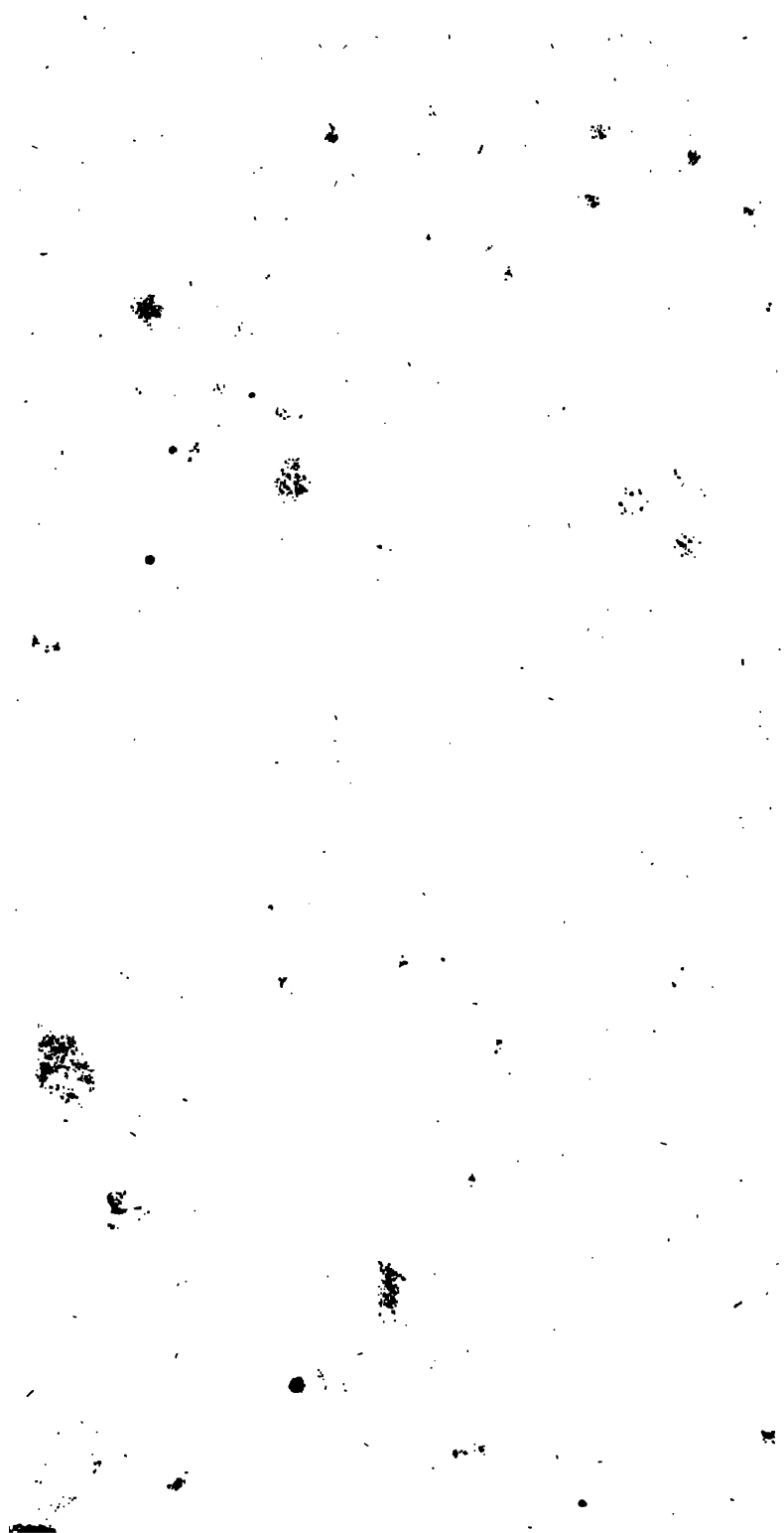
VOL. II.

LIPSIÆ 1834.

SUMPTUS FECIT ET VENUMDAT KUEHNIANA LIBRARIA

22. 42

THOMAE WOPKENSII
ADVERSARIA CRITICA
IN
SCRIPTORES QUOSDAM LATINOS

OBSERVATIONES QUAEDAM CRITICAE

IN

SALLUSTII CATILINAM *

Cap. VIII. 3. *Sed quia provenere ibi scriptorum magna ingenia, per terrarum orbem Atheniensium facta pro maximis celebrantur. Vocem scriptorum cum Cl. Cortio servaverim; quamvis usitatione istius aevi more, nec minore cum elegantia abesset. Videtur Sallustius expressius dixisse scriptorum ingenia, quia non de qualicunque in arte excellentibus ingenii loquebatur. Locis autem Augustini et Vopisci, a doct. Wasseo prolati, addatur Auctor de C. Corr. Eloq. cap. 1. cum priora secula tot eminentium oratorum ingenii, gloriaque effluerint. A. Victor Epit. cap. XIII. qualem vix aegreque exprimere valuerunt summorum scriptorum miranda ingenia.*

Cap. XI. 4. *Sed postquam L. Sulla, armis recepta rep., bonis initiis, malos eventus habuit. Cl. Cortius bonis initiis pro dativo habet, quamvis non multum contra niti se fateatur, si quis pro ablativo absoluto habeat. At hoc posterius unice verum: quamvis enim late pateat dativorum usus, hic tamen dativus Latinis auribus non potest non accidere durissimus.*

Cap. XXI. 2. *Tum Catilina polliceri tabulas novas . . . alia omnia, quae bellum atque libido victorum fert: praeterea (sic interpungendum) esse in Hispania citeriore Pisonem . . . petere consulatum C. Antonium, quem sibi collegam fore speraret, hominem et familiarem, et omnibus necessitudinibus circumventum: cum eo se consulem initium agendi facturum. Ex discrepantia codicum, aut cum, aut se omittentium, fingeat Vir laudatus, circumventum: eo consulem in. ag. facturum. i. e. quique propterea, si consul declaratus esset, per se initium factururus esset rerum, quae coniuratio cuperet. Sed ita oratio auctoris satis erit abrupta. Accedit eo, quod C. Antonius, ut in Plutarcho ipse attulit Cortius, is fuerit qui per se quidem neque ad bonum neque ad malum dux esse, sed alteri incipienti opem tantum et potestatem addere posset. Denique etiam Ca-*

* Miscellan. Observatt. Critt. in Auctor. Vett. et Recent. Vol. VI. Tom. I. pag. 304—312. (Amstelod. 1735.)

600096092W

OBSERVATIONES QUAEDAM CRITICAE
IN
SALLUSTII IUGURTHAM*

Cap. I. 2. *In primis magno usui est memoria rerum gestarum: cuius de virtute, quia multi dixere, praetereundum puto: simul ne per insolentiam quis existimet memet studium meum laudando extollere. Meum auctoritate cuiusdam codicis, spongia mulctat Cortius, distinguitque . . . existimet, memet, studium laudando, extollere, subaudito me ante memet.* Sed cum *laudando extollere* recte dici probavit doct. Wasseus, tum ellipsis pronominis, quia in antecedentibus non est *ne quis de me existimet*, prorsus horrida est, ut plurima, quae quidem mirifice blandiuntur Viro Cl. *studium autem suum* vocat fere, quem mox *laborem suum* appellat: *Atque ego credo fore, qui . . . tanto tamque utili labori meo nomen inertiae imponant.*

Cap. XI. 3. *Ignobilitatem Iugurthae, quia materno genere impar erat, despiciens.* Spuria rursus illa Viro Cl. *quia materno genere impar erat*; quod Iugurtham ex concubina ortum, iam dictum fuerat cap. V. Sed illa ratio si valeat, infinita talia, quae iam superius aliquomodo dicta fuerant, extirpanda forent. Satis abhinc longo intervallo hoc innuerat auctor, ut illud adeo differentibus verbis hoc loco repetere, salva stili sui elegantia, posset. Quod autem illa hic infarta putabat Cortius ex cap. CXVIII. 1. *Dabar . . . ex gente Masinissae, ceterum materno genere impar*: is potius indicat locus, in deliciis hanc formam Sallustio fuisse, quo facilius etiam hic in illam incidere potuerit. confer quae diximus ad Catilin. XXXIX. 6. Similis perissologia est in his Flori I. 6. *nec obscuritas inhibuit, quamvis matre serua creatum.* Adde quae Cortius ad Catil. cap. XXXV. 3.

Cap. XII. 3. *Quem ille casu ministrum oblatum promissis onerat, impellitque uti tanquam suam visens domum eat etc. Impellitque* rursum a glossatore intrusum videbatur Cortio; quia scilicet saepissime talia omittat cum aliis Sallustius; quum tamen non semper id fieri, abunde constet. Nullus hic erat suspicionis locus.

Cap. XIII. 5. *Tum Iugurtha, patratu consiliis, postquam omni Numidia potiebatur etc.* Verba illa *postquam omni Numidia potiebatur*, ex-

* Miscellan. Observatt. Critt. in Auctor. Vett. et Recent. Vol. VI. Tom. II. pag. 317 — 328. (Amstelod. 1735.)

trudebat V. Cl. quasi explanantia tantummodo illud *patratis consiliis*, quod esset per se planum. Si concederemus esse tantum explanantia, facillime explanatio ista vindicari posset ex iis, quae modo dixi Cortio notata ad Catil. cap. XXXV. 3. At posteriora haec *postquam o. N. p.*, satis sunt a prioribus, *patratis consiliis*, distincta; quoniam *consilia patrata* proprie pertinent ad ea, quae ab Iugurtha ante peragenda fuerunt, quam *potiri Numidia* posset.

N. 7. *Quorum ea tempestate in senatu auctoritas pollebat. In senatu invisum Cortio*, quod mox sequatur *ex senatu*, et *senatus*. Sed, loco omni inspecto, levissimum hoc deprehendes, facileque Sallustio condonandum. Rationes illas a repetitione desumtas, plerumque ficulneas esse saepius monuimus, nec satis hoc urgeri posse videtur. Idem autem statuendum de his cap. XVI. 2. *Opimius, homo clarus, et tum in senatu potens*. Loca haec se mutuo tibicine sustentant.

Cap. XIV. 21. *Qui nunc sceleribus suis ferox atque praeclarus est. Aptius forte videri possit . . ferox (vel praeferox) atque elatus est*. In duobus MSS. esse *clarus* pro *praeclarus* testatur Cortius ad cap. XXXIX. 1.

Cap. XVI. 3. *Uti famae, fidei, postremo omnibus suis rebus commodum regis antefferrent*. Cum in quibusdam codd. esset, *fama* et *fide*, hanc lectionem ita adsumi posse credebat V. Cl. ut nomina illa in ablativo accipiantur. Benè, si barbarismum illum exemplis idoneis adstruxisset. Voci *famae* litteram *e* eripere potuit sequens *f*; nisi forte Sallustius *fide*, uti solet, pro *fidei* scripserit, idque etiam *fama* scribendi ansam librario dederit, quasi *fide* esset ablativus.

Cap. XVII. 5. *Coelo terraeque penuria aquarum*. V. Cl. primo delet *que*, dein mavult *terra*, *coelo p. a.* quia Curtius, *terra coeloque aquarum penuria est*. Tam inanes sunt hae suspensiones, quam res circa quas versantur, leves. Non semper et ubique Asyndetis utitur Sallustius, et ordinem verborum maiore iure in Curtio, quam in Sallustio mutas, quem tamen neutrobique mutandum puto. Tacitus Hist. lib. I. 3. *Praeterea multiplices rerum casus, coelo terraeque prodigia* etc. Orosius II. 13. *Diversae pestes coelo terraeque exardescentes*.

N. 7. *Quamquam ab ea fama, quae plerosque obtinet, diversum est. Fama obtinet* quos, inquit V. Cl., quando apud illos valet. Ego dum dubitem an ita accusativum personae, in hac phrasi, adhibeant Latini, legerim *quae apud plerosque obtinet*, vel cum Ursino *quae plerumque obtinet*.

Cap. XIX. 1. *Postea Phoenices alii multitudinis domi minuendae gratia, pari imperii cupidine . . urbes in ora maritima condidere*. Sallustium non dedisse *gratia* putabat V. Cl., quod cum Cicerone, Livio, Tacito frequenter subintelligi hoc voluerit. Sed illi tamen passim, et quidem saepius illud exprimunt; adeoque nulla ratione solida iungitur haec coniectura, nisi semper cum rarioribus usitatiora, cum horridioribus plana sint permutanda.

Cap. XXVI. 1. *Italici . . confusi, deditione facta, propter magnitudinem populi Romani inviolatos sese fore, Adherbali suadent, uti sequa et oppidum Iugurthae tradat*. Nihil est quod mos gereretur Grutero, qui hoc *deditione facta* a coelo intrusum iudicabat, quia tortuosam efficiat

orationem, facileque subaudiatur. Intellige modo, si fieret deditio, si se traderent: quid tortuosi orationi hoc adferat, non video. In seqq. tolerandum rursum fuerat *Italici*.

Cap. XXXII. 4. *Tanta vis avaritiae in animos eorum, veluti tabes, invaserat.* Glossam putat V. Cl. *veluti tabes*, quod in cod. quodam locum mutet, de cuius rationis imbecillitate iam saepius monuimus. Mihi id facile adservari posse videtur, si reputes ita disertius exprimi quam foede diffuseque grassata fuisset, animosque occupasset avaritia. Tali *ἡνιοχ-μολῆ* quasi *pestilentia* addidit Cat. cap. X. 6. *post ubi contagio, quasi pestilentia, invasit.* ubi displicet mihi, quod Cortius distinguit *post ubi, contagio quasi, pestilentia invasit.* Ut enim alia omittam, istum *τοῦ* quasi positum Sallustii vel Sallustiani scriptoris auctoritate probandum habebat vir laudatus. *Contagio* illic vis est contaminandi, quae *vis* appellatur fere in his *Tanta vis avaritiae* etc. in quibus etiam *veluti tabes* defenditur a S. Severo H. S. I. 23. *animos eorum habendi cupido, veluti tabes, incessit.* et ex his supra Catil. cap. XXXVI. 5. *tanta vis morbi, ut tabes, plerisque civium animos invaserat.*

N. 5. *Ei timido et ex conscientia diffidenti rebus suis persuadet, quoniam se populo Romano dedidisset, ne vim, quam misericordiam eius, experiri mallet.* Licet plurimi codices dent quo pro *quoniam*, nondum tamen exemplis, quibus quo pro *quoniam* accipi probavit V. Cl., permoveor ut illud hic, salva Latinitate, stare posse existimem. Nata procul dubio depravatio compendio scripturae.

Cap. XXXVIII. 5. *Milites Romani, tumultu perculsi insolito, arma capere alii, alii se abdere, pars territos confirmare; trepidare omnibus locis: vis magna hostium, coelum nocte atque nubibus obscuratum; periculum anceps: postremo fugere, an manere tutius foret, in incerto erat.* Si per codd.liceret, libenter legerem . . . *confirmare: trepida res* (vel *trepidae res*) omnibus locis; *vis magna . . . obscuratum, periculum anceps:* etc. Sic aptius cohaeret oratio. Loquitur ita Livius I. 27. *Tullus in re trepida duodecim vocit Salios.* Horatius III. Od. 2.

Vitamque sub divo, et trepidis agat

In rebus.

N. 10. *Quae quamquam gravia et flagitii plena erant, tamen quia mortis metu mutabant, sicuti regi libuerat, pax convenit.* Illud *mutabant*, licet cum viris doctissimis capiatur pro *mutabantur*, ut saepius ita activa adhiberi constat, mihi tamen friget. Dudum conieci, neque eius me coniecturae hactenus poenitet, *quia mortis metu mussabant, vel mussabatur*, quippe in plerisque codd. verbum passivum comparet. *Mussabatur*, i. e. nemo cogitata eloqui audebat, nemo palam quidquam in contrarium movere. Plautus Casina III. 5. 33. *Insectatur omnes domi per aedis, nec quinquam prope ad se sinit adire. Ita omnes sub arcis; sub lectis latebrae metu mussitant.* i. e. altum silentium agunt. Idem Aulularia II. 1. 12. *Ut aequom est . . . neque occultum id haberi, neque per metum mussari, quin participem ego te etc.*

Cap. XLVIII. 1. *Acri viro, et quamquam adverso populi partibus, fama tamen aequali et inviolata.* Ex variis lectionibus comminiscitur Vir

Cl. . . *quamquam adverso populo partibus*, i. e. quod ad partes quas sequebatur. Sed ista lectio maximam non solum duritiem habet, sed ambiguitatem. Melius proinde tentabat *q. a. populi partium*. Sed genitivum similioribus exemplis illustrari oportuit; qualia sunt *infestus alicuius*, *unanimis genitoris*, *contraria virtutis*, et quae plura alibi forte excutiemus.

Cap. XLIX. 1. *Ipsae propior montem cum omni equitatu et peditibus delectis suos collocat*. Si nihil mutandum sit, interpunxerim i. p. *montem cum omni equitatu et peditibus delectis* (sc. positus), *suos collocat*. i. e. hos suos milites, hos quos secum habebat, considerare ibi fecit. Sed parum mihi satisfacit illud *suos*. Quid si legamus, *ipse propius montem cum . . . delectis se collocat*. *Propius* in quibusdam codd. esse testatur Cortius. In quinque itidem *suus* pro *suos* legitur, in aliquo plane omittitur. Cum viro laudato vulgatam lectionem minus sanam existimo, quamvis eius conjecturae liberioribus neuti quam placeant.

Cap. LI. 2. *Itaque multum die processerat, cum etiam tum eventus in incerto erat*. Non prorsus cum V. Cl. damnaverim istam cuiusdam codicis lectionem *I. m. d. processerat, tum etiam eventus i. i. e.* Id certe non minus Latinum, et depravationi librorum magis obnoxium. Florus IV. 4. 3. *et iam* (Antonius) . . . *Brutum obsidebat*; (cum) *Octavius . . . consullem aggreditur*. S. Severus Dial. II. 2. 4. *iamque se malum s. per omnia membra diffuderat, (cerneres omnibus venis inflatam cutem et ad utris instar tensa vitalia) Martinus* (potuit dicere *cum Martinus*) *digitum prope ipsum vulnusculum . . . fixit*. Plura alias larga manu. Ita et in his cap. LX. 6. *Et iam scalis egressi milites prope summa ceperant, cum oppidani concurrunt, lapides etc.* eleganter, vel stilo certe Sallustiano congruenter abesset *cum*, pro quo codices quidam *tum et tunc* exhibent.

Cap. LVI. 1. *Urbem magnam, et in ea parte qua sita erat, arcem regni*. Accedo Cortio, tuenti hanc lectionem ab hoc Gruteri tentamine, et *qua sita erat*. Sed parum ad rem facit quod allegat ex Catil. cap. XXVII. 1. *Igitur C. Manlius Faesulas atque in eam partem Etruriae . . . dimisit*. Melius contulisset ista infra cap. LIX. 1. *equitatum omnem in ea parte qua regis adventus erat, pro castris agitare iubet*. ubi tamen ipse immerito suspecta habebat in *ea parte*. Addatur Tacitus Ann. II. 8. *Ba-tavique in ea parte . . . turbati, et quidam hausti sunt*. cum nota I. F. Gronovii. Eleganter autem in *ea parte qua* pro in *qua*. Severus Dial. I. cap. 6. *in ea parte qua probatur*. et similia plura, quae quamvis ad manum sint, commodius tamen alias expromemus.

Cap. LXI. 5. *metuenti, ne, si pax cum Romanis fieret, ipse per conditiones ad supplicium traderetur*. Licet in exilium voculae *ne* conspirent multi codices, non tamen in id suffragium dare Cortius debebat, priusquam verbum *timere* tam sine coniunctione ita construi cum subiunctivo probare posset, quam *cavere*. Literae ultimae vocis *metuenti* absorberunt *to ne*.

Cap. LXIII. 7. *Novus nemo clarus neque tam egregiis factis erat*. Salvo aliorum iudicio, meis auribus ingratus est *egregiis factis*, quam ut sex illis codicibus fidem denegem, in quibus, teste Cortio, est *egregius factis*, prout etiam Rivio placuit. Certe ad singularem illam ablativi vim, qua homo dicitur esse *egregiis factis*, non accedit quidquid huc contulit V. Cl.

Cap. LXX. 5. *Litteras ad eum . . . mittit, in quis molliam secordiamque viri accusare; testari Deos, per quos iuravisset; monere, ne praemia Metelli in pestem converteret.* In editione Cortii est *accusari*, errore, ut credo, typographico. Non placet autem, quod cum codice in *quis* debebat vir laudatus; nisi simul ita distinguas . . . *mittit: molliam sec. viri accusare* etc. ut infinitivi *accusare, testari, monere*, praesentis indicativi vice fungantur. Sed lectio vulgata, tanto codicum consensu firmata, attentanda non est.

Cap. LXXI. 2. *ubi, cognitis Bomilcaris verbis, primo cura, deinde uti aegrum animum solet, somnus cepit.* Coniicit V. Cl. *aegrum animi*, nulla ratione adiuncta, nisi quod hoc satis Latinum sit, id quod neminem fugit. Altera lectio tamen elegantior videtur. Saepius ita vocem *animus* *προσωπονοεισθεαι* alias docebimus. Et quod *somnus* dicitur *capere animum*, id durius non est quam quae Cic. Divin. II. 63. *ut mobiliter agitatae animus quod vigilans viderit, dormiens videre videatur.* ubi alia attulerunt Critici.

Cap. LXXVII. 1. . . . *legati ex oppido Lepti ad Metellum venerant, orantes, uti praesidium praefectumque eo mitteret . . . ni id festinaret, in summo periculo suam salutem, illorum socios fore.* Zinzerlingus Promuls. cap. XXXV. coniicit . . . *suam sociorum salutem fore.* Scilicet sociorum per appositionem referebat ad *suam*. Potest tamen nulla appositione agnita, ita adservari vulgatum, ut intelligas: quod ad se attinet, suam salutem; quod ad Romanos, illorum socios in summo periculo fore. Intererat Romanorum, ut socii, quales erant Leptitani, non ita periclitarentur. Cortium in hac re non audiendum puto.

Cap. LXXIX. 9. *Seque vitamque suam reipublicae condonare. Ita vivi obruti.* Erat in codice quodam, *vitam suam reip. condonare*; sed *seque* merito retinet Cortius. Confer Cic. Offic. I. 4. *generi animantium omni est a natura tributum, ut se, vitam corpusque tueatur.* Prudentius Peristeph. II. vs. 363. *quae semet ac vitam suam Christo immolantem prae-buit.* Non autem assenserim viro laudato, in eo quod *suam* demendum coniicit, quamvis si abesset, nemo desideraret. Fallitur itidem, cum *ὀνομασία* putat ista *Ita vivi obruti*, tanquam praecedentibus iam satis expressa. Ab his enim commodissime distinguantur, quoniam sui vitaeque suae condonationem secuta est vivorum obrutio, quae proinde posterius quid. Obruendos se dare potuerunt Philaeni, cum tamen non obruerentur, id quod etiam factum fuisse significat auctor. Facile quidem haec desiderari, nemo negabit, cum tamen hanc exstirpandi rationem nullam esse, aequè conspicuum sit.

Cap. LXXXI. 1. *Iugurtha Bocchi animum oratione accendit: Romanos iniustos* etc. Suffragante codice, tollebat *oratione* V. Cl. quia id nusquam alibi addat Sallustius. Frivolum hoc. Etiam si enim nusquam alibi addidisset; hic tamen addere potuit, quippe nullo elegantiae detrimento. Addidit simili modo Tacitus Ann. IV. 18. . . . *simul oratione continua erexit: non quidem sibi ignaram* etc. Ita facile careremus *oratione* et *oratione sua*, in his ibidem cap. 17. *Ceterum in senatu oratione monuit, in posterum ne* etc. Noster infra cap. LXXXIV. 4. *Et eos non paulum*

OBSERVATT. CRITT. IN SALLUST. IUGU.

oratione sua Marius arreperat. Sequentia ibi satis declarant per nem hoc factum. Amare autem Sallustium accendete cum voce oratione, inde liquet, quod supra Catil. cap. LI. 10. eum oratio accendit.

Cap. LXXXIV. 1. *At Marius . . . dictitare sese consulatum ex victis illis spoliis cepisse; alia praeterea magnifica pro se, et illis dolentia. Illud pro se supervacaneum videbatur Cortio. Reclamat, quod formula sit singularior, eamque imitetur etiam Tacitus Hist. III. 9. Pro Vespasiano magnifice, pro causa fidenter. et cap. 73. quod edicta in populum pro Vespasiano magnifica; probosus adversus Vitellium iecerat.*

Cap. LXXXVIII. 1. *Expletis legionibus cohortibusque auxiliariis. Auxiliariis rursus pro irreptio est Viro Cl., quod cum cohortes iungantur legionibus, semper intelligantur auxiliae. At nihilominus exprimere hoc epithetum solent auctores. Solo Tacito contenti simus, tam brevitate quam Sallustii aemulo, Annal. III. 21. cum . . . cohortibus auxiliariis, quos velocissimas legionum addiderat. Hist. III. 15. legionibus ad munendum retentis, auxiliares cohortes missae. Lib. IV. 70. Una et vicesima legio Vindonissa, S. Felix cum auxiliariis cohortibus. Vide quoque lib. V. 16. et alibi.*

Cap. C. 2. *Sulla cum equitatu apud dextimos, in sinistra A. Manlius cum funditoribus et sagittariis, praeterea cohortes Ligurum curabat. Praeterea cohortes Ligurum interpretatur V. Cl. praeterea erant in iis cum quibus curabat, cohortes Ligurum. Cohortes ipsi nominativus; quae quidem ratio durissima est, nec ullo modo emolliiri illis, quae attulit, potest. Legendum igitur, ut orationem liberemus a triblignae intuleranda, cohortibus, ut est in quodam codice, aut, ut alius refert, curabant. Posset etiam, si MSS. addicerent, refingi . . . sagittariis, praeter cohortes Ligurum, curabat.*

Cap. Cl. 2. *Sed quia diversi redeuntes, alius ab alia parte, atque omnes idem significabant. In his nihil mutandum existimat V. Cl. sed copula tamen atque soloecam prorsus efficit orationem. Nisi itaque cum Bongarsio et Grutero velimus eici ista omnia alius ab alia parte, atque, saltem postremam vocem, ut e praecedente prognatam, delendam statuamus.*

N. 3. *Ratus ex omnibus aequae aliquos ab tergo hostibus venturos. De multis unice verum vidit Cortius, cum aequae cum ab tergo construit, ut sit directo ab tergo. Sed quoniam hoc nulla auctoritate stabilit, in locum Taciti luculentissimum, Hist. III. 23. Neutro inclinaverat fortuna, donec . . . luxa ostenderet acies falleretque. Sed Flaviani aequior a tergo. Hinc maiores equorum virorumque umbrae.*

Cap. CVI. 6. *Neque apud illum tantum scelus inultum relinquendum. Apud illum pro in illo, Cortio non debuit vocalis esse suspectum. Tacitus Hist. II. 85. posse imputari Vespasiano quae apud Vitellium excusanda erant. Ann. VI. 22. ideo creberrima et tristitia in bonos, laeta apud deteriores esse. Orosius III. 13. Namque hic dies apud universam Graeciam acquisitae dominationis gloriam . . . finivit. Sic Cicero aliiue.*

OBSERVATIONES QUAEDAM CRITICAE
IN
IULIUM EXSUPERANTIUM DE M. L. S.
BELLIS CIVILIBUS
ET
PORCII LATRONIS DECLAMATIONEM
CONTRA L. S. CATILINAM *

IUL. EXSUPERANTII CAP. II.

Nam populus Romanus per classes divisus erat, et pro patrimonii facultate censebatur. Ex iis omnes, quibus res erat, ad militiam ducebantur. Diligenter enim pro victoria laborabant, qui ex libertate bona patriam defendebant. Illi autem, quibus nullae opes erant, caput suum . . . censebantur, et belli tempore in moenibus residebant. Tentabat Cortius, qui cum libertate, bona, patriam defendebant, quod explicat, qui et libertatem, et bona sua, et patriam defendebant. Obstat autem huic coniecturae, quod libertatem aequè defendebant hi, quibus nullae essent opes, quam quibus res esset. Levi satis mutatione restituerim ego, qui ex ubertate bonorum patriam defendebant, i. e. qui rei familiaris abundantia stimulantur ad defendendam patriam. Postquam ubertate in libertate depravatum est, non mirum bonorum in bona convertisse.

Cap. IV. *Ob hoc itaque Octavius collega commotus, ut seditionibus privaretur; collegam suum Cinna, aditibus veteribus civibus, in exilium misit etc. In privaretur subaudiendum esset Octavius, si lectio haec valeret. Sed hoc nolle auctorem, apertissime liquet. Menti autem illius congruent verba, si legamus ut seditionibus P. R. privaretur: i. e. populus Romanus. Usitatam hanc omissionem esse norunt critici, et hic facillime fieri potuit, si consideres initium vocis privaretur.*

Ibidem: Atque eo immanis saevitia Cinnae fuit, ut nec illis parceret, quorum opera erat victor effectus. Latinitatis collapsae esse putat V. Cl. eo immanis, pro usque adeo immanis. Ego potius rescripserim, Usque eo immanis etc. Cicero in Orat. cap. XXIX. Usque eo morosi sumus, ut etc. vide Tursellinum de Partic. L. L.

* Ibid. pag. 329—337.

PORCII LATRONIS CAP. II.

De legibus dicendum erat, de institutis maiorum, de gloria militari, peruepe de laudibus ac victoriis. An intelliguntur laudes, quae victoribus offerebantur? Mihi potius legendum videtur de laureis ac victoriis, synonymia, qua nihil usitatus. Ita Quinctilianus Declam. CCLX. si horum fortissimus quisque venisset in ludum atque arenam. et rursus ibidem: Illud parum est, exulem esse domus suae, larium suorum. Florus III. 18. 5. contra matrem ac parentem suam Urbem. Tacitus Hist. IV. 64. lucem diemque hominibus aperuit. et infinita talia. -

Cap. V. *Ad eam greges confuebant perditorum adolescentium, quorum hic familiaritatem eximiam consecutus fuerat, conciliatam partim assuetudine stupri, partim genere quodam nefariae largitionis. Eximiam ironice intelligendum. Sed ego libenter legerem intimam. Ex ultimis literis vocis familiaritatem natum ex: inde intimam in imiam depravatam.*

Sequitur: Adhibiti sunt et cuncti barbarorum hominum nobilitati non solum magnitudine et summa aeris alieni, verum etiam consuetudine ac studio turpissimarum rerum. Delendum et ante summa aeris alieni. Magnitudine summa aeris alieni, i. e. maximo aere alieno. ut infra cap. VII. incredibili quadam ambitionis magnitudine deflagrantem.

Ibidem: Nec alae muliebres ab eo coetu religioso ac nocturno prorsus abfuisse iudicatae sunt. Non erat quod indicatae in indicatae mutarent docti. Valet hic creditae, putatae. Sic cap. XXII. resque omnes complexi sumus, quas aluisse furorem illum ac primum excitavisse iudicavimus. et ibidem: nec ullo desiderio dignitatum abstinuisse reputatus est. id quod aequipollet τῷ indicatus est. et cap. X. nunc videndum est, spem atrocissimi sceleris unde illi subministratam fuisse iudicemus.

Cap. VII. *Primum ratio quaedam tristis similitudinis; qua ductus est universum senatum ex memoria repulsae consulatus capitatiter fuisse semper insectatum. Summa cum auctoris iniuria Cortius putat hunc esse sensum, ut si audiremus, qua ductus est, ut . . insectaretur. Sed nusquam ita in Latinitatem commisit Latro. Melius omnino illi, qui scribunt, qua ductus universum senatum e. m. r. c. c. fuit semper insectatus. Sed quia mutatio ista satis magna est, ego nihil nisi insectatum mutaverim in insectatus. Ductus est, i. e. iudicatus est. uti supra cap. V. in verbis modo positis. Posset etiam alioqui insectatum hoc modo defendi, ut dicatur pro insectatus, per anacoluthon illi simile, quo Sulp. Severus Dial. I. cap. 15. 4. . . subinde respectans facile poterat intelligi id eam velle. Alias alia.*

Ibidem: His autem ostensis breviter, saneque confutatis. Sane pro plane posuisse existimabat V. Cl. Mihi potius videtur dedisse planeque, ut cap. XXXVI. conspecturam ex iudicio vestro, planeque animadversuram etc. Sic alibi.

Ibidem: Volvebat item animo summas vitae necessitates . . nunc illas vero magis ac magis instauratas videbat, intellegebat, quandoquidem inspicere omnes vitae suae rationes ea sententia iugulatas prorsus extitisse: ac quidquid increpuisset ulterius, metuendam esse consularem vigiliam, metuendum esse iudicium Senatoriae auctoritatis. Male quidam, ac quicquid

incepisset, ut recte monuit Cortius; sed quod idem V. Cl. putat, increpare pro strepitum, motum excitare posuisse auctorem, ea enarratio parum dilucida est. Vult auctor, quicquid se tremendum exhiberet. Pariter Cicero, quem Noster hic imitatur, Catil. Or. I. cap. 7. Superiora illa . . tuli: nunc vero me totum esse in metu propter te unum; quicquid increpaverit, Catilinam timeri . . non est ferendum. Addatur Seneca Troad. 302.

O tumide, rerum dum secundarum status

Extollit animos; timide, cum increpuit metus!

i. e. metuendum quid. Auctor D. de C. Corruptae Eloquentiae cap. V. *sin proprium periculum increpuit, non hercule lorica aut gladius in acie firmius munimentum, quam periclitanti eloquentia.* ubi etiam illud Livii adtulit Lipsius: *unde si quid increpet terroris.* Orosius H. VII. 8. *cum . . nunc maximi undique concrepantes magnorum malorum fragores minimo negotio sopirentur.* cap. 4. *Iam hinc . . continuas clades Iudaeorum . . incessabiliter strepunt.*

Cap. VIII. *Qualis eius vita fuerit, et si praeclare conscientia publica teneatur, huic tamen illustrandae etc.* Male Nostrum imitatum ista Ciceronis Catil. I. 1. iudicabat Cortius: *patere tua consilia non sentis? constrictam iam horum omnium conscientia teneri coniurationem tuam non vides?* Ego hic ad ista spectari non credo. Eadem autem Latinitate usus est Latro, qua Cicero pro Cluentio: *dum haec constabunt, nec ullo argumento Cluentianae pecuniae crimen tenebitur.* et rursus ibidem: *res non coniectura, sed oculis et manibus tenetur. Teneri ita passim est constare, in aperto esse, ut pueri norunt.*

Cap. XI. *Genus est hominum vehementer exercitatum ferro atque inopia, duabus rebus ad omne genus facinoris paratissimum.* Illud duabus rebus, si ad antecedentia respicias, parum commodum est. Tentabam dubiis rebus: sed malo iam, duabus his rebus. Infra cap. XXV. *Ego te parvulum, Catilina, duabus tum rebus instituendum putavi, ferro ac flamma, quibus esset parata tibi facultas etc.*

Cap. XIV. *At contra eos, qui tales interemissent, non modo dici atque appellari cives, ut essent, statuebant, sed afficiendos fore immortalibus donis etc.* Scribendum, inquit Cortius, vel libris omnibus invitis, non modo dicti atque appellati cives ut essent, pro, dicerentur atque appellarentur. Perperam omnino. *Statuebant hos dici appellarique cives, i. e. esse tales qui hoc nomen vere mererentur.* Nihil hac forma elegantius. Potius tamen infinitivos dici atque appellari pro gerundiis acceperim dicendos atque appellandos, ut passim. *Ut essent autem eodem modo interiecit, quo cap. XXXV. Quae si vobis, ut sunt, indigna atque intolerabilia videntur. Ut essent autem, non ut erant, dixit Latro, quia in oratione obliqua elegantior et usitatior subiunctivus; quod alibi pluribus tractavimus.*

Cap. XVIII. *Fidetur, iudices, lucem clarissimam rationum, quam ego profecto censeo nullis involucris tenebrarum suarum obruturos esse, nec M. Laecam, praeclaram sedem atque officinam teterrimae coniurationis, nec ipsum detestabile caput atque obscoenum artificem Catilinam. Proprie aedes*

Laecae, non ipse Laeca, sedes atque officina conlurationis fuerant. Simili itaque figura usus est, qua Virg. Aen. II. 312.

— *Iam Deiphobi dedit ampla ruinam,
Fulcano superante, domus: iam proximus ardet
Ucalegon.*

Incommodior tamen hic illa ratio est, ideoque malim exigua mutatione reponi *Laecae praecl.*

Cap. XIX. *Aequum est instituta maiorum atque edicta gravissimi sanctissimique ordinis, quia perstringere vesania tua non es veritus, ea restitutus ac sarcias supplicii tui memorabili animadversione.* Pleonasmus *roū ea*, quamvis alibi frequens, hic tamen paulo durior. Distraxerim ita, ut commate sublato post *ordinis*, constructio sit, *Aequum est, quia instituta . . veritus, ea* etc. Inulius rursum in hunc auctorem V. Cl. qui *perstringere* hic ipsum dixisse putat pro *perfringere*, quod diversae plane et longe efficacioris significationis est. Nusquam ita contra Latinitatem peccavit hic Latio: quamobrem fidenter, prout oratio eius flagitat, legamus *perfringere*.

Cap. XXIV. *Quod si votis sceleratorum hominum successus aspirassent, quanta strage civium creditis, aut quanto diluvio facultatum urbanarum ruituram fuisse detestabilem horum atque execrandam impietatem?* Apud alios, Iudice Cortio, esset *concidere per stragem aut diluvium*, quod Noster *ruere strage aut diluvio* dixit. Sed nollem et hanc Latinitatem optimis etiam amatam fuisse ignorasset Cortius. *Ruere* ita saepius incursum vehementiorem motumve aliquo praecipitatum denotat. vide Burmann. ad Ovid. Fast. II. 732. et Dukerum ad Florum II. 2. 5. Ablativum autem talibus Flori et aliorum, *agmine intrare, victoria pervenire, pace advenire, auro fluere* et Innumeris eiusmodi illustrare quid opus est? vide Flor. IV. 2. 62.

Cap. XXVI. *Temperarem ego memet mihi . . si quem in te sensum patriae caritatis aspicerem, aut ullo te puncto posse arbitrarer sceleratam istam mentem relinquere.* Ullo puncto dixisse Latronem putat V. Cl. pro ullo tempore. Sed ut recte pro *ego memet* indicat scriptum a Nostro fuisse *egomet*, cur non itidem pacto pro puncto cum aliis substituendum credidit potius, quam ut barbarismum Latroni impingat intolerandum?

Sequitur: *Vellem revivisceres, Ahala Servili, non expectaremus sententiam iudicum, neque abuti maiestate Senatus . . sed magnitudinem tanti flagitii sanguine tuo statim expiavisses.* Manutius volebat *neque abutemur m. S.* Id autem illum perperam voluisse, scribit Cortius: construxisse enim auctorem, *neque expectaremus abuti*, dum intelligeret quasi *neque permetterem abuti*; sed ita haud dubie addidisset Latio *eum*: imo nec ita recte locutus fuisset. Itaque aut Manutius accesserim, aut potius *abuti* pro uti more solito acceperim, et *expectaremus abuti maiestate* intellexerim ut si audirem *expectaremus abusum maiestatis*. Dictys Cret. lib. V. cap. 1. *omnibus iam in consilio expectantibus audire, si quis modus tantis malis esset.* Potent tamen et *abuti* notione solenniore sumi.

Cap. XXVIII. *Primum Lentulus in libris Sibyllinis nescio quid se perspexisse praedicabat, quod viri acutissimi nequaquam prospicere potuerunt.*

Fortē illud *prospicere* defensorem quemdam habeat: mihi videtur in *per-spicere* mutandum.

Ibidem: *Eoque genere vaticinii dignitatem suam portendi fataliter putavit: planeque opinatur sati sui rationem in ipsa latebra Sibyllinae divinationis, tanquam in equo Troiano, delitescerem.* Ego vix dubito quin cum aliis scribendum fuerit *delitescere*: participii hic nullus locus: id autem pro infinitivo usurpare Latronem, dixerit Curtius, non ego, donec plures istiusmodi solecismos in hac declamatione repperim.

Cap. XXXIII. *Quae cum ita sint, Cepionem admirabimur in tantis viarum ambagibus erravisse? Me me, quem fateor, iudices, vetustissima quadam familiaritate Catilinae coniunctum, persaepe deliravisse miris perplexionibus illius, neque unquam certi quicquam in illo ingenio comprehendere potuisse. Nihil igitur erit miri etc.* Delendum existimo quem ante fateor, quoniam ceteroqui non constat *οὐραξίς*.

Cap. XXXIV. *Nam si odio Senatus quam maximo Catilinam arsisse demonstravimus etc.* Ad hunc locum Curtius „Venetae“ inquit „1499. et „1500. odio senatus pro maximo: atque ita etiam priores, nisi quod illae „particulam pro per notam exhibeant, quae, ut coniectura est, cum alia, „quam designante, confusa est. Ita quam maximo, ut quam plurimi, quam „dignissimum etc.“ Haereo nihilominus in illo pro maximo. Non ita aestuaturum fuisse virum doctum credo, si oculis obversatus fuisset locus ille cap. XXI. *solitudine locorum permaxima et singulari.* unde facile colligas, codices hic voluisse aut debuisse exhibere odio senatus permaximo: nisi utrobique legendum perquam pro per; ut Curtius IV. 6. 2. *perquam maximo potest exercitu.*

Cap. XXXV. *Singulares poenas in eo genere hominum consumendas esse putaverunt, qui rationem habuissent aut prodendae patriae aut opprimendae libertatis.* Generaliore sensu voluisse Latro videtur aut perendae patriae etc. Ita et supra cap. XXXIV. idem hoc verbum restitui videtur debere. Nisi velis sic intelligi prodendi verbum oportere.

ADVERSARIA CRITICA
EXPROMPTA
IN
FLAV. AVIANI FABULAS
A VIRO ERUD. H. CANNEGITERO EDITAS *

FAB. I. 5. 6.

*Nam lassata puer nimiae dat membra quieti,
Spem quoque raptori sustulit inde fames.*

Omnino placet nimis, quod Barthii glossator volebat, aequalibusque huius Aviani usurpatum fuisse Lexica docent. Facillime autem ita depravari vocula haec potuit ab huius Latinitatis insciis.

Versum 6. sic fortean dederat auctor: *Spem quoque raptoris sustulit inde famis*. i. e. raptori famelico: simili forma, qua S. Severus H. S. II. 33. 8. *cum quotidie* confluentium fides (sunt fideles confluentes) *certatim domino calcata diripiat, damnum tamen arena non sentit*. Sic passim.

Vs. 11. 12.

*Ne mireris, ait, deceptum fraude maligna
Vix miserum vacua delituisse fuga.*

Minata nempe muliercula fuerat si venerit lupus huc, occidemus illum. „Do hoc“ inquit editor Cl. „sed fuga non placet: non enim fugit continuo lupus, sed mansit privigil ante fores. quare lego:

„Ne mireris, ait, deceptus fraude maligna
„Vix miser in vacua delitui usque via.

„In via ad casam lupus nequicquam expectans haesit.“ Hactenus ille. At salvo Viri eruditissimi iudicio, a quo mihi in hoc commentariolo, ea qua par est cum libertate tum modestia, discedere saepius liceat, nihil omnino lectioni editae inesse arbitror, quod tantam mutationem flagitet. Quamvis enim non continuo fugerit lupus, sed pervigil ante fores manserit, fugiebat tamen tandem, cum rusticae minis se deceptum animadverteret; et vacua delitescere fuga satis habebat, ne si deprehenderetur, etiam vitae iacturam faceret. Observandum porro, satis abruptum et obscurum fingi hic lupi ad coniugem suam responsum. Sed transeat hoc

* Miscellan. Observatt. Critt. in Auctor. Vett. et Recent. Vol. VII. Tom. II. pag. 197—253. (Amstelod. 1736.)

cum ceteris, in hoc poëta ad elegantiae amussim nimis rigide non exigendis.

Vs. 15. 16.

*Haec sibi dicta putet, neque hac sciat arte notari,
Foemineam quisquis credidit esse fidem.*

Placeat aliis codicis cuiusdam *foemineum*, mihi non magis sapit, quam si pro eo audirem *rem foemineam*, quod a mente auctoris maxime abhorrere manifestum est. Vulgatam lectionem, unice veram, interpretaberis, quisquis putas foemineam fidem vere esse fidem. Concisior loquendi ratio illi par, qua Tullius Tusc. III. 33. *malum nullum videri illi potest* (malum), *quod vacat turpitudine, aut ita parvum malum, ut id obruatur sapientia, vixque appareat*. Offic. III. 2. *si discendi labor est potius* (labor), *quam voluptas*. ubi ante *discendi* minus recte *negotium* subaudiebat Perizonius ad Sanct. Min. IV. 4. 67. Consule omnino I. F. Gronov. ad Senec. Tranq. cap. X.

FAB. II. 1. 2. 3. 4.

*Pennatis avibus quondam testudo locuta est,
Si quis eam volucrem constituisset humi,
Protinus e rubris conchas proferret arenis,
Quis pretium nitido cortice bacca daret.*

Versum secundum sic posse vindicare videmur, ut intelligamus, si quis eam subvertam volare doceret, atque ita volucrem humi constitueret. Brevitatem hanc satis obscuram fateor; sed ad talia in Aviano connivendum multa, res mihi certissima est. De hoc loco porro vide ad F. IX. 3. 4.

Vs. 5. 6.

*Indignans sibiinet, tardo quod sedula gressu
Nil ageret toto perficeretque die.*

Non praetulerim *proficeretque*, obtinente codicum parte maiori, in quibus *perficeretque*. Tali synonymia Salvian. G. D. I. pag. 110. *nullus tam hebes, qui ad hoc aliquid agat atque perficiat, ut perfectum non curet*. Sallustius in Cic. §. 13. *Egeris, oro te Cicero, perfeceris, quod libet*. Componatur Cicero Academ. II. 7. *quarum* (artium) *omne opus est in faciendo atque agendo*. Arnobius I. pag. 21. *quae fecerint, egerint, pertulerint, actitarint*. (quid si ac tolerarint?) Vopiscus in Aureliano cap. V. *si forte quoreretur, quis Aurelianus aliquid vel fecisset vel gessisset*.

Vs. 13. 14.

*Atque ait: exosae post haec documenta quietis,
Non sine supremo magna labore peti.*

In lectione ipsa frustra omnino mentem quaeri existimo: solummodo interpunge: *Atque ait, exosae post haec doc. quietis: Non etc. Post haec documenta quietis exosae*, i. e. postquam sic discere coepisset, quam sibi iam noxium, quamque adeo perversum esset odium quietis pristinae. Sensus istum cum Latinitate pluribus conciliarem, si necesse esset. *Peti* pro *petii*, *petivi*. Posset et passive accipi, facta distinctione tali . . *quo-*

tu, Non etc. Ante non noverat testudo, iam didicerat, ac fatebatur, quanto plerumque magna petantur labore ac periculo.

FAB. III. 2.

Hispidæ saxosis terga relisit aquis.

i. e. illisit, ut infra Fab. X. 1. *religare capiti* pro illigare. Et dativi istiusmodi exempla plura constipari possent. Valde igitur dubito an conciliendum fuerit: *tergora laesit*.

Vs. 3.

Hunc genetrix facili cupiens procedere gressu.

i. e. inoffenso, comodo. Hoc, ne quis forte malit *stabiliti*, monendum potius, quam docendum, quod factum a Pareo Lex. Plautino, Gronovio ad Liv. XXXIII. 11. et Graevio ad Cicer. Fam. III. ep. 12. et Justin. II. 1. *Innocuos gressus* dixit Avian. infra vs. 8.

Vs. 11. 12.

*Nam stultum nimis est, cum tu pravissima tentes,
Alterius censor ut vitiosa notes.*

Suspectum habetur hoc distichon, quod contineat tantum prioris explanationem, tum quia matrem sic stultam arguere minus sit decorum. Evanescat autem suspicio, utroque isto scrupulo ita exempto, ut non cancri haec esse verba ad matrem loquentis, sed ipsius poëtae reputes epilogum, impersonali sensu secundam personam, ut amat fieri, adhibentis.

FAB. IV. 1. 2. 3. 4. 5. 6.

*Immitis Boreas placidusque ad sidera Phoebus
Iurgia cum magno conseruere Iove,
Quis prior inceptum peragat mediumque per orbem
Carpebat solitum forte viator iter.
Convenit hanc potius liti praefigere causam,
Pallia nudato decutienda viro.*

In his *Quis . . . iter*, labes haud dubia, quam tollere aggressus est commentator doctiss. legendo *Quis prior. Inceptum* peragit. *med. p. o. C.* solitum *forte* citatus *iter*. At non tam necessaria videtur hic solis tum iter properantis mentio, quam hominis cuiusdam viatoris, ad quem referantur ista vs. 6.

Pallia nudato decutienda viro.

et vs. 13.

Donec lassæ volens requiescere membra viator.

Quid si ergo tentemus: *Quis prior inceptum peragat. mediumque per agrum Carpebat socium forte viator iter.* Sic *sociam viam ire*, ex emendatione doctorum, infra Fab. XI. 8. Ovidius Fast. V. 496.

*Iuppiter et lato qui regnat in aequore frater
Carpebant socias Mercuriusque vias.*

Talem viatorem Boreae solique praesto tum fuisse, sequentia innuunt. In vs. 5. *potius*, subaudito *quam aliam*, pro *potissimum* dixisse videtur, qualem comparativorum usum constat esse obvium.

Vs. 11. 12.

*Sed tenues radios paullatim increescere Phoebus
Iusserat, ut nimio surgeret igne iubar.*

Certissima emendatione legendum . . ut nimio spargeret igne iubar. ut
Fab. XV. 8.

Sparserrat arcanum rursus in astra iubar.

FAB. V. 7. 8.

*Aptavitque suis incongrua tegmina membris
Et miserum tanto pressit honore caput.*

Miserum minus congrue exponi puto aerumnosum, ad labores et verbera misere natum, quod sane de toto asino, non de capite duntaxat illud dicendum. Significatur haud dubie vile, contemnendum, adeoque honoris illi, quo gravabatur, neutiquam consentaneum. Sic passim vox illa de rebus abiectis usurpatur. Exemplis supersedendum est in re notissima: tantummodo sic dicamus accipiendam vs. 16.

Increpat his miserum vocibus ille pecus.

et Fab. XL. 4.

Protinus his miserum credidit esse genus.

i. e. ignobile, vile. Fab. VII. 15.

Infelix! quae tanta rapit dementia sensum?

alia ad Fab. XX. 15.

Vs. 9. 10.

*Ast ubi terribilis animo circumstitit horror,
Pigraque praesuntus venit in ossa vigor.*

Praesuntus hic vigor ille dici putatur pro ante sumtus, nempe quam turbatum pavidas boves iret asinus. Sed durum aliquo modo, vigorem iam ante adsumtum tum devenisse dici ad pedes. quamobrem omnino aut Barthio accesserim interpretando, temere vel immerito arrogatus, quatenus ab asini natura vigor omnis maxime sit alienus; aut simpliciter enarraverim assumtus, conceptus, ex usu huius praeifixi apud Avianeae praesertim Latinitatis auctores laxiore. Fulgent. Myth. II. 14. *Vulcanus . . ab Iove promissum accepit, ut quicquid vellet praesumeret.* Tale est praesentire, praevidere et alia, quibus praepositionem per adscitam malles.

Vs. 11. 12.

*Mitibus ille feris communia pabula calcans,
Turbabat pavidas per sua rura boves.*

Cum pace Cl. editoris, versus 11. hunc puto esse sensum, dum ibat per prata sibi cum mitibus feris communia. De superbo pabulorum contemptu cogitare hic nihil nos cogit; neque hanc sententiam ita ad primum intuitum fundere verba videntur, quam alteram. Porro in vs. seq. omnino intemerata sit vox *Turbabat*, pro quo tentatur *Urgebat*, i. e. infestabatur, insectabatur. Turbatas ac perterritas fuisse ab asino boves, voluit Aesopus aliique. Sensus facilis et perspicuus: Asinus hoc amictu mitibus se feris immiscens, meticulosas has perterrituit. Nunquam in lite-

ratorum republica deerunt, qui quantum incrementum a coniecturis supervacuis accipiat artis criticae fastidium, non recte considerent.

FAB. VI. 1. 2. 3.

*Edita gurgitibus, olimque immersa profundo,
Et luteis tantum semper amica vadis,
Ad superos etc.*

Non male coniiciunt *limoque* vel *solique* pro *olimque*, aliaque veri specie non destituta mihi in mentem veniunt. Forsitan tamen sic potest defendi *olimque*, ut accipiat *olim* pro modo, paulo ante (de quo Barthius ad Stat. Theb. X. 775.) et *que* hic vacat istiusmodi pleonasmo, de quo plura ad Fab. XVII. 13. ut si audiremus, quae modo immersa profundo fuerat, luteaque semper vada amaverat. Ceterum non opus est vs. 2. tale agnosci $\delta\phi'$ $\delta\nu$, quo *semper-lenitas* apud Terentium dicitur. de quo Iuretus ad Symm. III. ep. 18. et multa multi.

Vs. 10.

Verborum vacuum prodidit esse fidem.

Utrum haec $\epsilon\pi\alpha\lambda\lambda\alpha\gamma\omega\varsigma$ dicantur pro, verba prodidit vacua esse fidei, an vero legendum sit *vanam* pro *vacuam*, dubitari non debuit. *Vacua enim fides* hic est vana, usitata satis voculae notione. Claudianus in Ruffin. l. 16.

*. . . vacuo quae currere semina motu
Affirmat etc.*

Apuleius Metam. IX. pag. 186. *confictis observationibus vacuis*. hic Pri-caeum, illic Barthium adeas.

FAB. VII. 11.

Haec tamen illa sibi credebat praemia ferri.

Ferri, salva aliorum sententia, commodissime hic accipi existimo. Ovidius:

*Si modo duraris, praemia digna feres.
et alibi passim. Noster Fab. XXII. 12.*

*Seque ratus solum munera ferre duo.
et Fab. XXXIII. 4.*

Ne liceat pariter munera ferre duo.

Vs. 13. 14.

*Tunc insultantem senior de plebe superbum
Adgreditur, tali singula voce monens.*

singula parum placere sibi, quod tamen substitueret nondum occurrere, testabatur commentator eruditissimus. Ego vero, dum varia quidem non incongrua se oggerunt, nihil omnino substituendum iudico, quandoquidem non is est Noster, cui metro potius quam orationis elegantiae consulere religio sit.

Vs. 15. 16.

*Infelix! quae tanta rapit dementia sensum,
Munera pro meritis si cupis ista dari!*

Non male Neveletus quidem *M. p. m. sic cupis ista dari?* Citra tamen istam emendationem, satis constare sensum puto talem: Heu! quanta est tua, stulte, dementiâ, si talium sis praemiorum cupidus, adeoque etiam haec tibi praemiorum vice dari existimas. *Infelix* vituperii vox est: supra diximus. Cur autem emendaremus *M. p. m. sic cupis ista dare* (pro ostendere, venditare,) rationem satis solidam non cerno, silentibus praesertim codicibus.

. Vs. 17. 18.

*Non hoc virtutis decus ostentatur in aere,
Nequitiae testem sed geris inde sonum.*

Absonum illud *inde sonum*, meis quidem auribus. Si non scripserit Avianus, vellem certe scripsisset . . . *sed geris* indecorem, i. e. turpem, quod opportune admodum *virtutis decori* opponi conspicis.

FAB. VIII. 6.

Et magnum precibus sollicitasse Iovem.

Ita plerique codices, recteque firmat nuperus interpres his Fab. IV. 2.

Iurgia cum magno conseruere Iove.

Ceteroqui non dammandum per se, quod quidam habent libri, *magnis precibus*. S. Severus Dial. II. 2. *redire cupientem* magna prece detinuit. Iustinus I. 9. summis precibus *rogat sibi afferri ostendique puerum*. Ovidius A. Amandi I. 440.

. . . *nec exiguas, quisquis es, adde preces.*

Lampridius Heliog. cap. XV. ingenti prece *Hieroclem reposcebat*.

Vs. 7. 8. 9. 10.

*Turpe nimis cunctis irridendumque videri,
Insignes geminis cornibus ire boves,
Et solum nulla munitum parte camelum,
Obiectum cunctis expositumque feris.*

Sic locus interpungendus, cuius ista mens est: Culpari et rideri hoc in camelo ab omnibus, quod cum geminis cornibus insignes sint boves, hic solus nulla parte sit munitus, adeoque cunctis obiectus expositusque feris. Coniectura ista, *Turpe nimis* gibbis se *irridendumque videri*, tam audax est, quam nequitiam necessaria. Posset et distingui . . . *Et solum, nulla munitum parte, camelum obiectum* etc.

Vs. 12. 13. 14.

*Insuper et magnae sustulit auris onus.
Vive minor merito, cui sors non sufficit, inquit,
Et tua perpetuum, livide, damna gеме.*

Merito hic adverbium est, non ablativus; secus quam statuebat, qui Avianum illustrabat his Ovidii, *poena minor merito, et merito parciore ira meo*. Minor tum erat camelus, h. e. truncatus, quod auris ei sublata esset, de qua huius vocis notione consule interpp. ad Sil. Italicum III. 42. Cur autem *merito*, locus satis declarat.

FAB. IX. 3. 4.

*Securus, quodcumque malum fortuna tulisset,
Robore collato posset uterque pati.*

Syntaxis singularis pro, *securus* . . posse utrumque pati. Ita Fab. II. 3.

*Pennatis avibus quondam testudo locuta est,
Si quis eam volucrem constituisset humi,
Protinus e rubris conchas proferret arenis,
Quis etc.*

sic distinguendum arbitror. *Proferret*, i. e. se prolaturam. Addatur Hyginus Fab. CXXXIX. *quod sciret, si quis ex eo natus esset, se regno privaret. Vexet talla quisquis audeat, ego nondum id mihi sumserim. Forte etiam non damnanda ista codicis lectio Fab. XXXIX. 2.*

*Voverat attritus quondam per praelia miles,
Omnia suppositis ignibus arma daret.*

ut nec alia 2 codicum Fab. XXXIII. 8.

Grande ratus pretium volucris de morte referret.

Nec male sic legas Fab. XXII. 7.

. . . et precibus si peteretur ait,

Praestaret facilis etc.

Talia autem notanda magis, quam commendanda quis neget?

Vs. 5. 6.

*Dumque per inceptum vario sermone feruntur,
In mediam praeceps convenit ursa viam.*

Non erat, quod verbum *convenit* coniecturis suis aggredierentur viri docti, quippe quod apud sublapsae Latinitatis auctores nonnunquam occurrere, advenire significet, ut hic. Orosius II. 14. *max etiam caesis illis, quibus ad auxiliandum convenerant.* Cyprianus de Habitu Virg. p. m. 101. *Spectaculum de lavacro facis: theatro sunt foediora, quo convenis.* Corvinus de Aug. Progenie. cap. III. *Teucrum ad Phrygiam, patriis sedibus expulsus, dicitur convenisse.* Cave etiam alio sensu intelligas infra Fab. XVII. 15.

Nulla quidem medio convenit in aggere forma.

Vs. 13. 14. 15.

*Verum ubi concreto riguerunt membra timore,
(Nam solitus mentis liquerat ossa calor)
Tunc olidum credens, quamvis ieiuna, cadaver
Deserit, et lustris conditur ursa suis.*

Cum in ed. antiqua *Verum ibi concreto etc.* conspicaretur Vir eruditissimus, non male illud ibi receptum iri credebat, si vs. 14. *tum pro nam,* et vs. 15. *quare pro tunc* legeremus, quod proxime accedit ad Batav. ed. *plane.* At vero pessime, meo arbitrio, reciperetur vocola dicta, cum nullius pretii sit tanti, ut vel minimum quid illius causa in poetae verbis mutaretur.

FAB. X. 1. 2.

*Calvus eques capiti solitus reſigare capillos,
Atque alias nudo vertice ferre comas.*

Versus secundus primum duntaxat explanat, capillosque, quos capiti alligabat eques, non suos, sed alios seu alienos fuisse disertius paulo significat. Sit illud *ταυτολογικώτερον*, in Nostro tamen ferendum statuerim potius, quam locum tali egere medicina, qualem illi adhibet Vir eruditissimus; doctam quidem illam et ingeniosam, mihi tamen nimis argutam, nimis longe petitam. Non differt praeter alias ista tautologia Fab. XXV. 1. 2.

FAB. V. 5. 6.

*Flens puer extremam putei consedit ad oram,
Vana supervacuis rictibus ora trahens.*

ubi si tricari velis, *Flens* in aliud quid migrandum. Item Fab. XXVIII. 8.

*Scilicet ut longus prohiberet verbera temo,
Neve ictus faciles ungula saeva daret.*

Quid hic pentameter dicit, quod iam hexametro dictum non sit?

*Huius ab adverso Boreae spiramina perflant,
Ridiculum populo conspiciente caput.*

Ulcus in his video nullum, quod legere nos cogat: *Huic ut ab adv. B. sp. perflant, Rid. populus conspicit inde caput.* Genitivo illi, *huius ab adverso*, plane similes sunt sequentes: Ampellius Memor. cap. VI. in. *quarum inferiores ex contrario harum sitae.* Mamertinus in Genethl. cap. VIII. *divinus quidam impetus fuit, quo repente in eundem locum ab utroque solis adverso fine venistis.* Nec differunt genitivi isti: Orosius VI. 11. *Caesar ad proximum montis admoveri vineas . . iussit.* Phaebadius contra Arrianos cap. III. *Invisibus, immortalis pater nuntiatur, ut scilicet in contrariis horum filius iaceat.* Cicero Tusc. IV. 15. *Huius igitur virtutis contraria est vitiositas.* de Leg. II. 21. *hostia autem maxima parentare, pietatis esse adiunctum putabat.* quem locum merito Turnebus vindicat altero, qui extat de Fin. IV. 24.

Vs. 9.

Ille sagax tantis cum risus millibus esset

etc. Non aequè mihi placet codicis cuiusdam *nubibus*, quia non nisi insolentius duriusque vox ista metaphorica sic nullum genitivum comitem habet, sive expressum illum, sive *ἀπὸ τοῦ κοινού* facillime repetendum. Locum autem depravasse imperitus nescio quis videtur, cui *tanta millia* pro tot millia esset inauditum.

FAB. XL. 1. 2. 3. 4.

*Arripiens geminas ripis cedentibus ollas
Insanis pariter flumen agebat aquis.
Sed diversa duas ars et natura creavit:
Aere prior fusa est, altera ficta luto.*

Vellem, inquit V. C., pro *creavit*, *crearat* haberet, et pro *est* in versu

seq. *est*. Bene, si addidisset; nihil tamen omnino mutandum, quoniam hunc perfecti usum, ut plura talla, libere sibi sumit hic auctor. Fab. X. 8.

Nam vox delecto nituit frons nuda galero,

Discolor apposita quae fuit ante coma.

pro fuerat.

Vs. 7. 8. 9. 10. 11. 12.

Ne tamen elisam confringeret aerea testam,

Iurabat solitam longius ire viam.

Illa timens, ne quid levibus graviora nocerent,

Et quia nulla brevi est cum meliore fides,

Quamvis securam verbis me feceris, inquit,

Non timor ex animo decutiendus erit.

Lectio haec et interpunctio cur mutaretur, causam sonticam nondum video: nisi quod Neveleto *sociam* pro *solitam* placeat. Olla aerea, inquit auctor, ne testam confringeret, iurabat se sociam viam magis e longinquo ituram. Testacea tamen timens, ne etc. Porro non est quod vs. 7. cum codice unico vellemus, *Ne tamen allisam confringeret, ac. t.* si quem offendat, quod olla *elisa*, adeoque iam confracta, dicatur hic *confringi*, is talium palilogiarum omnia sciat esse plena. Solo Prudentio iam contenti simus. Is autem sic praefat. Cathem. vs. 20.

Tandem militiae gradu

Evectum pietas principis extulit.

Cathemer. Hym. VII. 73.

. . . nam sacrato in flumine

Veterum pietas lavit errorum maculas.

in Apotheosi 305.

Fecit, ait, condens hominem Deus, et dedit olī

Ora Dei . . .

in Psychomachia 28.

Reges superbos mole praedarum graves

Pellit fugatos . . .

in Peristeph. Hym. X. 777.

Hostem subegit subiugatum opties,

et vs. 303.

Quos saepe falsos circulator decipit.

quae nonnullorum lectio librorum non minus, mihi certe, se commendat quam aliorum *salsus* aut *falsus*. Ex Paulino Petrocorio et aliunde plura congeri possent: sed vide viros doctissimos Drakenborchium ad Sil. Ital. IX. 586. et Io. Arntzenium ad A. Victor. V. III. cap. XIV. 2.

FAB. XII. 3. 4.

Mox indigna animo properante reliquit aratra,

Semina compellens ad meliora boves.

Quid si . . . *aratra* ac *semina*, compellens ad meliora boves, dura nempe taedioso has labore liberat? Sic sane, si quid mutandum sit, malim, quam . . . *aratra*, Omina repellens ad *m. b.*: cum quia mea minor sit mutatio,

tum quod rustica, post repertum thesaurum, non adeo ominandi faustiora, quam obtinendi ac fruendi copia fuisset facta.

Vs. 7. 8.

Hunc Fortuna novis gaudentem provida rebus

Admonet, indignam se quoque ture dolens.

Multa huc cum adlata fuissent, cur Fortuna *provida* dici nequeat, ut coniectura prorsus supervacua aliquam rationis speciem indueret, tandem tribus verbis monemur, defendi quodammodo lectionem vulgatam, si Fortunam *providam* dicas, quod rustici inopiae ita providerat. Ita autem non quodammodo defendi, sed omnino defendendam, facillimeque posse defendi hanc lectionem, quis non videt?

Vs. 9. 10.

Nunc inventa meis non prodis munera templis,

Atque alios navis participare deos.

Querebatur Fortuna, quod rusticus beneficii ab ipsa praestiti, nullum in templis eius faceret indicium aut monumentum. Qui *partis* aut aliud aliud pro *prodis* tentant, hi nodum mihi in scirpo quaerere videntur.

Vs. 15. 16.

Unius accepto peccat grave quisque talento,

Si quod ab hoc sunsit, imputat hoc alii.

Verissime, puto, doct. Withofius spec. Gunther. In *ids accepto* etc. emendat.

FAB. XIII. 11. 12.

. . . quantum

Discrepet a tauri viribus hircus olens.

i. e. quantum hirci olentis vires discrepant a tauri viribus. Locutio optimo cuique familiaris, quam multis dudum illustrarunt ad Livium et Iustinum I. F. Gronovius et I. Vorstius, Acidalio etiam immerito (alibi probabimus) in his Paterculi sollicitata: *fratrem . . tam virtutibus eius omnibus, quam huic errori similem*. i. e. cuius tam virtutes eius virtutibus, quam furor huic furori similis erat. Hoc non reputarunt, qui *tauri vires* exponunt taurus validus, ut elegantias Aviani reperiant, quibus prorsus sit destitutus.

Vs. 13. 14.

Dum cupis illatum tibimet par solvere damnum,

Abique tuo damno hocce caveto fore.

Legerim ex ed. antiqua . . *tibimet* persolvere damnum. Si vis, inquit, damnum, quod tibi quis intulerit, illi persolvere, i. e. in illum vindicare.

FAB. XIV. 3. 4.

Certatim ad regem currit genus omne ferarum,

Permixtumque homini cogitur ire pecus.

Licet codex unus transponat *C. currit ad regem*, et alter pro *omne*, *omine*

habeat, attamen lectionem vulgatam tam licentiosa coniectura reformandam non puto,

Certatim ruit ad regem genus omine formae

Et permixta homini cogitur ire fera.

vel,

Et permixtus homo cogitur ire ferae.

At qua, inquit, concinnitate *genus omne ferarum*; quod in hexametro fuerat memoratum, mox in pentametro in *hominem et pecus* dispescitur? Fluctus in simpulo: neque enim genus illud omne ferarum sic dispescere, sed omni isti generi ferarum etiam hominem adfuisse significat tentata lectio. quod licet elegantius paulo dici potuerit, elegantius tamen dicere non curabat poeta, in quo, ut et in elegantissimo quoque, cave ita cuncta ad vivum resecas. *Pecus* autem cur hic a *feris* praecedentibus distingueretur, ratio nulla est: cum enim *ferarum* nomine in genere nonnumquam quaevis bruta veniant, observante ad Fab. VI. 4. Cl. Cannegitero; tum eadem etiam vocis *pecoris* et *pecudis* ratio est. vide Cel. Burmann. ad Ovid. Ibin 459.

Vs. 7. 8. 9. 10.

Inter quos trepidae ducebant pignora matres,

Iudicio tanti discutienda Dei.

Hic brevis informem traheret cum simia natum,

Ipsam etiam in risum compulsit ire Iovem.

Tam audax rursus, quam nulli causae iustae innixa coniectura ista, *Inter* tot trepidas ducentes *pignora matres*, I. t. d. *Dei*, *Hic brevis* etc. Multo melius sic abesset *et hic*. Si quid mutandum esset, leviori medicina restitueretur, *Interea trepidae* etc. i. e. iam vero. At nihil vetat intelligi, affuisse etiam matribus suos coniuges; quo posito, nihil habet locus, quod emendatione indigeat.

Vs. 11. 12.

Hanc tamen ante alias rupit turpissima vocem,

Dum generis crimen sic abolere cupit.

Utrum illud *ante aliud* (pro quo codices quidam non male dant *ante alios*) cum superlativo *turpissima*, an cum verbo *rupit*, quod fert naturalis verborum ordo, construas, ciccum ego non interduim. Festinabat autem Vir Cl., cum scriberet non debuisse Munkorum sollicitare ista Hygini Fab. XIX. *Hi a patre novercae crimine excaecati sunt.* qui enim hic tentabat *criminatione*, is Schefferus est, optime a Munkero in hac parte refutatus. Ceterum *crimen* apud Avianum forte potius criminationis, quod aiunt, obiectum, sive turpitude, ob quam ludibrio et contemptui cunctis esset, quam ipsa criminatio.

Vs. 13. 14.

Iupiter hoc norit, maneat victoria si quem,

Iudicio superest omnibus iste meo.

His nihil ineasse incommodi certus sum, cuius tollendi causa adeo cum

nonnullis aestuare necesse sit; nisi ingenium tuum aut eruditionem ostentare quam auctores emendare malis.

FAB. XV. 1. 2.

*Threïciam volucrem fertur Iunonius ales
Communi sociam continuasse cibo.*

i. e. comitatam esse. adi Stewech. ad Veget. R. Mil. I. 10. et Apulei. de Asino XI. Quaest. pag. 385. Iuretum ad Symmach. I. 47. et Heinsium ad Ovid. Metam. XIV. 239. Maxime igitur contemneratur hic Aviani locus, tentando contemnerasse. *Communi cibo*, i. e. quia, vel dum communis eis cibus erat, vi ablativi satis nota: nisi velis, quod tamen vix aequè placeat, esse dativum hunc casum, qualis non raro vocibus *socius*, *particeps* similibusque iungitur. Quidquid illud est, cave *communem cibum* hic coenam vel convivium cum argutioribus, ullo absque exemplo, explices; quamvis vox *coena* a *κοινός*, atque eatenus a communione cibi descendat. Obstant etiam illa Fab. V. 11.

Mitibus ille feris communia pabula calcans.

et Fab. XXXVII. 6.

Communem capiens largius ore cibum.

Ecquis in his de coena somniabit? Quanto elegantius tales non quaeruntur elegantiae!

Vs. 3. 4. 5. 6. 7. 8.

*Namque inter varias fuerat discordia formas,
Magnaque de facili iurgia lite trahunt,
Quod sibi multimodo fulgerent membra decore,
Coeruleam facerent livida terga gruem.
Et simul erectae circumdans tegmina caudae,
Sparserat arcanum rursus in astra tubar.*

Haec ita corrigenda dicuntur: Nam quum *inter varias . . . trahunt*: Quid tibi? *multimodo* fulgent mihi *membra decore*: *Coeruleam* faciunt *livida terga gruem* etc. Levio- re tamen brachio repones, iamque *inter varias fuerat discordia formas*, Pavoque *de facili iurgia lite* trahens, *Quod . . . gruem*, *Et simul erectae circumdans* etc. Iamque etiam Barthio placuerat: *trahens* autem firmatur, quod quidam codex det *traent*. Posset etiam, adscito iamque et pavoque, sic deinceps legi . . . trahit, *Quod . . . gruem*. *Et simul* etc.

FAB. XVI. 13. 14. 15. 16.

*Tu rabidos, inquit, ventos saevasque procillas
Despicis, et totis viribus acta ruis:
Ast ego surgentes paullatim demoror austros,
Et quamvis levibus provida cedo notis.*

Paullatim cum *demoror* construe, non cum *surgentes*, ut faciunt qui emendandi copiam non oblatam arripiunt, sed cum nulla sit quaerunt. Scilicet cum abies nihil cedendo ventos quasi despiceret, arundo illorum procillas paullatim identidem eludebat, dum ad singulas, quamvis leviores, aliquamdiu cedit. Ceterum nimiam elegantiam puto istam, qua di-

stinguuntur hic *austri* et *noti*, quum per *ταυρολογίας* Nostro non indignam synecdochice qualescunque ventos significant.

FAB. XVII. 3. 4.

*Tum pavidis audax cupiens succurrere tigris,
Verbere commotas iussit adesse minas.*

Amicus meus optimus, vir longe celeberrimus, malle se mihi nuper significabat, *Tum pavidis caudae cupiens succurrere tigris Verbere* etc. quod hoc moribus tigridum esset consentaneum. *Verbena* autem *caudae* in cane audivimus Fab. VII. 5.

Mollis sed pavidae submittens verbera caudae.

V. 5.

Ille tamen solito contorquens tela lacerto

etc. Legendum iudico *solido*, i. e. valido, ut mox vs. 17.

Sed cruor, et validis in nos directa lacertis

Ostendunt aliquem tela fuisse virum.

Neque illa alterius adiectivi notio inaudita. Anonymus de Laud. Herculis:

. . . Invadis trepidum solidisque lacertis

Grandia corripens etc.

Sic locum istum legebat Heinsius, quem consule ad Ovid. Metam. XV. 230. ut et Burmannum ad Faestorum II. 11. *Solidius scutum iactare* ita dixit Spartianus Ael. Vero cap. VI. Haec dudum occupaveram, cum et codicis et Viri docti auctoritate firmari emendationem meam viderem Misc. Obs. IV. 2. pag. 306. Porro voculam *tamen*, pro qua tentatur *autem*, ego movere non ausim. Casaubonus et Salmasius passim sic *tamen* negligentius usurpari notarunt in Historiae Augustae scriptoribus, et nos etiam in aliis multis, ut alias ostendemus.

Vs. 13. 14. 15. 16.

Ille gemens fractoque loqui vix murmure coepit;

(Nam solitas voces ira dolorque rapit.)

Nulla quidem medio convenit in aggere forma,

Quaeque oculis olim sit repetenda meis.

Elegantius encliticum *que* ahesset vs. 13. et 16. De more tamen ita pedum numerum complere voluisse auctor videtur. Idem statuerim de his Fab. VI. 1.

Edita gurgitibus, olimque immersa profundo,

Et luteis tantum semper amica vadis,

Ad superos colles etc.

Fab. XXV. 5.

Ille sibi abrupti fingens discrimina funis,

Atque auri queritur desiluisse cadum.

Fab. XXXIII. 1.

Anser erat cuidam pretioso germine foeta,

Ovaeque quae nidis aurea saepe dabat.

Fab. XLII. 5.

*Impiger hunc raptor medianique secutus in urbem,
Tentat compositis sollicitare dolis.*

Loca haec mutuo invicem patrocinio se a criticorum tentaminibus vindicare videntur. Confer quae ad Fab. XL. 11.

Va. 17. 18.

*Sed cruor, et validis in nos directa lacertis
Ostendunt aliquem tela fuisse virum.*

Vult tigris, certo certius fuisse hominem quemdam, per quem vulneratus fuisset, siquidem vulnera ista nec sua sponte in se iactari potuissent, et ab animali iactata non esse, ex telis inhaerentibus satis constaret. Sensus hic simplicitatem amantibus apertissimus: nimiumque acute vident, qui talem emphasin in voce *aliquem* quaerunt, qua Latine *aliquid* vel *aliquem esse*, et Graece *τις* vel *τις* *αλως*, aliquando egregium esse hominem denotet. Absit etiam, ut tale quid satis dilucide referret locus ille Cicer. Offic. II. 12. *ad unum* aliquem fugebat *virtute praestantem*. Apud Avianum *vir* pro homine ponitur, quod imperitis probare quid attinet?

FAB. XYII. 1. 2. 3. 4.

*Quattuor immensis quondam per prata iuencis
Fertur amicitiae tantâ fuisse fides,
Ut simul emissos nullus divelleret error,
Rursus et e pastu turba rediret amans.*

In vs. 3. *error* interpreti nupero est *error mentis*, ira, putâ, suspicio ac talia: sed a magis usitata ad minus usitatam vocis huius notionem non abundum, nisi rationibus gravioribus, quam quae in hoc loco comparent. Huius naturalis et ad primum se intuitum offerens *sensus* auctoris menti bene respondet; nunquam nempe aberrantes a se invicem divulgos fuisse hos iuencos.

Va. 9. 10.

*Et quamvis audax factisque immanior esset,
Tantorum solus viribus impar erat.*

Tentatur, *Et quamvis animo rictuque immanior esset*. Sed altera lectio leonis ferociam quod ad animum strenuitatemque, quod ad corpus attinet, tam bene concinneque exprimit, ut illam coniecturis oppetere, nedum tam longe a vulgatis characteribus discedere, admodum inutile fuerit. *Ingens, immanis factis*, ubi de fortitudine sermo sit, usitatissimas esse formulas, dupondii norunt.

FAB. XIX. 1. 2. 3. 4.

*Horrentes dumos abies pulcherrima risit,
Quum facerent formae iurgia magna suae:
Indignum referens cunctis certamen haberi,
Quos meritis nullus consociaret honos.*

Versui tertio nullam adhaerere scabritiem puto, melioribus se offeren-

tibus libris, medicandam. Si enim vs. 4. *quos* retinemus, pro quo complures libri *quod* exhibent, sensus is erit, tam verbis quam menti Aviani accommodatissimus, dicens, quoacunque nullus ob merita consociaret honor, inter hos indigne de meritis certari. *Certamen habere*, ad morem Graecorum, nonnunquam Latini pro certare dicunt, ut etiam in aliis formis *habere* pro facere adhibent. Et alibi in his fabulis sic gnomice loquens audias animalia. Sin autem *quod* praeferamus, id volet auctor, dicens, indignum illud ab omnibus iudicari certamen (id quod nempe certabant hi dumi), quia nullus ipsos cum abiecte sociaret meritum honor. Ita illud *cunctis haberi* illustrabitur quodammodo ex his Fab. VIII. 7.

Turpe nimis cunctis irridendumque videri,

Insignes etc.

Ceteroqui pro *cunctis* non male scriptum fuisset *secum*. De reliquo, pro *meritis* non contemnendum, quod etiam Cl. Cannegiterus iudicavit, *meriti*, ut codex aliquis refert.

Vs. 9. 10.

At tibi deformem quod dant spineta figuram,

Despectum cuncti praeteriere viri.

Frustra plane conlicitur, *At te deformem, q. d. s. figuram*, Despiciunt *cuncti* praetereuntque *viri*: eaque coniectura tanto magis damnanda, quante longius a vulgata lectione decedat. Eleganter, saepissime saltem, ita Latinorum optimi nomina aut pronomina, quod ad casum, proxime adhaerentibus accommodant, quae potius viderentur alio casu ad remotiora conformanda. Ita *tibi* construitur hic cum *dant*, cum magis proprie illius pronominis accusativus cum *praeteriere* construi videretur. Par ratio est relativi *qui*, in his Ciceronis Nat. D. III. 14. *qui quoniam quid diceret intelligi noluit*, omittamus. ubi eadem, cum eruditissimo Aviani interprete, chorda oberrantibus satisfactum a nobis credimus. Praeteritum autem illud *praeteriere* pro solent praeterire, praetereunt, etiam alibi iam illustravimus, et dudum ante nos Barthius Advers. XIII. 21. et Bentleius in Horat. III. Oda 23. 19.

FAB. XX. 3. 4. 5. 6.

Sed postquam superas captum perduxit ad auras,

Atque avido fixum vulnus ab ore tulit;

Parce precor, supplex lacrimis ita fatur obortis;

Nam quanta ex nostro corpore lucra feres?

Et constructione molliore, et dilucidior personarum distinctione, scripisset, *Parce precor, supplex lacrimis* hic (piscis) *dixit obortis*; vel, *Parce precans, supplex lacrimis adfatur obortis*. nam *lacr. adfatur obortis* ediderunt Batavi. Sed quoniam alibi etiam in personis distinguendis non ita sollicitus est Noster, (vide Int. nuperum ad Fab. XLII. 2. et confer tales formas, quae exstant Phaed. III. Fab. 7. 17. et alibi) ista *supplex lacrimis ita dixit obortis*, aliquomodo parenthetice adiecta ab ipso videri possunt. Versu autem 6. cur vellemus *Hem! quanta ex pasto corpore lucra feres!* nulla ratio est, quae prudenti quidem et cauto critico satisfaciat. In

lectione altera piscicula causatur, ex corpusculo suo lucra non posse ferri tanta, ut nece sua essent digna. Passim *quanta et tanta* ita de rebus parvis dici quis ignorat? Quod autem vulgati libri ac plerique codices dant *damna* pro *lucra*, id licet sit minus commodum, damnandum tamen penitus esse nondum video, si post *corpore* subaudias *deperdito*, *relicto* aut tali aliquo participio; qualium lacunarum non desunt alibi exempla.

Vs. 13. 14.

*Ille nefas captum referens absolvere piscem,
Difficiles queritur casibus esse vices.*

Distichon hoc, veluti contaminatissimum, sic restituitur, *Ille negat captum referre absolvere piscem*, Dum faciles queritur casibus esse vices. Siccine grassari critico licet! siccine turbas dare, ubi omnia plana sint et facilia! Nihil habet locus, quod non commodissime se intelligi patiat. *Nefas* fere idem quod *ἀδύνατον*. Non poterat hoc a se impetrare piscator, ut piscem dimitteret, quippe quod absurdum et incongruum iudicaret: *Nam miserum est, inquit, praesentem amittere praedam* etc. vs. 15. 16. Ita *fas* sit pro possim, infra Fab. XXXVII. 8.

*Nec quod crassa nocet circumdat guttura ferrum,
Ne custodita fas sit abire domo.*

Confer celeb. Burman. ad Ovid. Metam. II. 57. *Referens* pro dicens, vindicat se his Fab. XIX. 3.

Indignum referens cunctis certamen haberi.

et Fab. X. 11.

Quid mirum, positos referens fugisse capillos?

vide Fab. XLII. 11. et alibi. Denique quod querebatur piscator difficiles casibus esse vices, id ita intelligi potest, ut voluerit, non facile casus opportunitatesve easdem redire: nam *vices* ita quandoque vice fixa reditus significant. P. Syrus apposite:

Occasio receptus difficiles habet.

Vs. 15.

*Nam miserum est, inquit, praesentem amittere praedam,
Stultius et rursum vota futura sequi.*

Quod pro *miserum*, *stultum* cum duobus aut tribus codicibus mavult vir Cl., ego hanc potius vulgatae lectionis glossam esse existimem: nam *miserum* exponi licet absurdum. Ita *misera dementia* est apud Severum V. Martini cap. XII. *quia esset haec Gallorum rusticis consuetudo, simulacra . . . misera per agros suos circumferre dementia*. Idem quoque *miserum* et *stultum* synonymice sic iungit. Dial. II. cap. 10. 5. *illi qui coniugia virginitati aequanda aestimant, miseri penitus ac stulti sunt*. Vide quae ad Fab. V. 8. Quomodo autem *stultius* dicitur *rursum vota futura sequi*, quam *praesentem amittere praedam*? Forsitan duo ista uno stultitiae nomine sic comprehendit poeta: *Nam misera est, inquit, praesentem amittere praedam stultitia, et r. v. f. s. ut miseram mentem dixit Sulpicius loco citato.*

FAB. XXI. 3. 4. 5. 6.

*Rusticus hanc fragili cupiens decerpere culmo,
Vicinam supplex forte petebat opem.*

*Sed vox implumes turbavit credula nidos,
Suaserat et laribus continuare fugam.*

Saepe activae notionis adiectiva passivam significationem adsciscunt. Ita *credula vox* hic est cui facile fides habeatur. Tacitus Hist. I. 34. *credula fama inter gaudentes, et incuriosos.* cum nota Savillii. Immerito igitur inficeta prorsus hypallage hic fingitur, quasi *credula nidos* diceretur pro *credulos nidos*. Hoc primum. Deinde cum legere iubemur, Haec *vox implumes* etc. ego parendum huic edicto non arbitror; quoniam *sed* ita saepissime adversativam notionem deserit, ut *autem* et *vero*, quamvis impari, ut puto, cum elegantia. qua de re monuit Cortius ad Sallust. Catil. cap. XLIII. 2. et nos forte plura alias. Eadem ratio obtinet Fab. XXII. 9.

*Sed cui longa iecur nequeat satiare cupido,
Distulit etc.*

et Fab. XXIX. 11.

*Sed quum depulso coepisset frigore laetus
Hospitis etc.*

In quibus locis sine ratione vexatur haecce coniunctio, quae nec repudianda erat Fab. XVIII. 13.

Sed postquam dictis etc.

cum ita omnes MSS. interpretis Cl., exceptis pauculis, qui *sic* et *hic* prae se ferunt. De tali voculae tamen usu vidimus ab Fab. XVII. 5. Confer etiam quae ad Fab. XXX. 8.

Vs. 11. 12.

*Sed postquam curvas dominum comprehendere falces,
Frugibus et veram sensit adesse manum.*

Editio Batava, et totam *sensit adesse manum*. Eleganter, nec sine uno aut pluribus libris praeexistentibus, ut ex Misc. Obs. IV. 2. pag. 309. verisimile fit. Non autem *totam manum* intellexero de tota familia seu domesticorum multitudine; sed epitheto illo *totam* impetum innui existimo, quo manus domini iam aderat tollendis frugibus. Statius Theb. IX.

. . . *ni fallor, et ipse*

Invidit pater, et tota Mars impulit hasta.

Lacanus V. 752.

. . . *iam totus adest in proelia Caesar.*

Adi Barth. Advers. XXXV. 13. et Gronov. Diatr. in Stat. cap. XI.

FAB. XXII. 3. 4.

*Tunc duo diversis poscebant numina votis,
Namque alter cupidus, invidus alter erat.*

Editor Cl., cui toties invito animo, obstricti tamen veritati, contradicimus, En *duo* . . . *votis*. Quorum *alter cupidus* etc. nulla emendationis causa adiuncta. Nec sane erat ulla. *Tunc*, etiam absentibus nobis, se facile defendit. In his autem *Namque* etc. rationem dat auctor, cur di-

versa horum hominum vota dixerit; quod nempe unus avaritiae, alter invidiae suae satisfactum vellet. Non tamen aspernaretur *diversi*, si codex addiceret.

Vs. 5. 6.

*His sese medium Titan, scrutatus utrumque,
Obtulit, et precibus ut peteretur, ait.
Praestabit facilis: nam quae speraverit unus,
Protinus haec alter congeminata feret.*

Medium hic arbitrum vel conciliatorem notare non video, quamvis hoc significatu saepe venire hanc vocem nemini possit esse dubium: neque enim mihi satis liquet, quid conciliandis hisce supplicibus praestiterit Phoeбус. Itaque, ut saepe alibi, ita hic vocem *medius* acceperim notione tali; quae non nimium sit urgenda; adeoque *offerre se medium* vix quidquam hic mihi aliud, quam praesentem se ostendere. Sic *occurrere medium* accipio in his Virg. Aen. I. 686.

Ne qua scire dolos, mediusve occurrere possit.

Plurima talia qui quaeret inveniet. In sequentibus non male vir acutissimus legebat . . . *ut peteretur*, agit Praestandi *facilis*: nam *praestandi facilis* in multis est codicibus. *Ait* tamen pro iubet forsitan admittendum. Spartianus Severo cap. III. *sontinavit primo sibi dici, ut templum restitueret*. Quod autem sequentia *nam . . . feret* rectam referant orationem, cum haec obliqua sit; talia peritioribus in optimis auctoribus ignota esse non possunt. Ninium itaque rursus licere sibi permisit Cl. interpres in altera coniectura ista, *et precibus* quod petar, istud, *ait*, Praestabo *facilis*; nam etc. Alia mihi sub stilum veniunt, quae licet recto non absimilia, libentius tamen supprimo. vide ad Fab. IX. 3. 4.

Vs. 9.

Sed cui longa iecur nequeat satiare cupido.

Solet Noster aliquando, ob metrum, indicativum permutare cum subiunctivo, quod observavit editor doctissimus ad Fab. XXVII. 2. qui proinde hic de *nequit* pro *nequeat* cogitare non debuit.

Vs. 15. 16.

*Nam petit extinctus ut lumine degeret uno,
Alter ut hoc duplicans, vivat utroque carens.*

Mallem minima mutatione, *Nam petit*, extincto sibi lumine *degeret uno* etc. Enallage temporum, quae comparet in *degeret et vivat*, Nostro nequaquam abiudicanda videtur. Sic infra Fab. XXIV. 10.

Infremit et rabido pectore verba dedit.

Ita alibi et Noster et multo elegantiores, ut alio tempore vidimus. Ceterum codex ille, qui refert, *Nam petit* extincto quod *l. d. u.*, eo adjuvari aliquomodo videtur, quod haec coniunctio apud Salvianum, Paulinum, Nolanum aliosque subinde pro *ut* veniat. Alterum tamen, quod dixi, praefendum videtur. Libentissime autem arriperem, *N. p. extincto sub lumine degat ut uno*, quod ab aliis conicitur; nisi verissima essent; quae

de enallage temporum dixi, duriusque diceretur *sub uno lumine vel oculo vivere*, pro, uno gaudentem oculo. Nec, vero culpanda esset divinatio ista, *N. p. extincto quo lumine degeret uno*, si usus ille *τοῦ quo* pro ut, sine comparativo, satis firmiter probatus esset.

FAB. XXIII. 1. 2.

*Venditor insignem referens de marmore Bacchum,
Expositum pretio fecerat esse Deum.*

Referre pro prae se ferre satis notum: allatu autem digna fuissent talia exempla, in quibus artifex aliquem *referre* dicatur, cum illius imaginem vel fingat vel pingat. Quod porro tentatur *Exp. pr. fec. ire Deum*, id hoc laborat incommodo, quod statuarios hunc Bacchum nondum venderat, sed venalem tantum exposuerat. *Ire enim precio*, ut ipse monuit vir doctus, est vendi.

Fab. XXIV. 5. 6. 7. 8.

*Illic docta manus flectentem colla leonem
Fecerat in gremio procubuisse viri.
Scilicet affirmans pictura teste superbum
Se fieri: extinctam nam docet esse feram.*

Dum varia de his nobiscum hariolemur, id iam verisimillimum videtur, ante ista *scilicet* etc. excidisse quaedam poetæ verba, quibus venatorem fecerit se de sua generisque sui fortitudine prae leonibus iactantem. Quo etiam illa respiciunt leonis dicta vs. 11.

Irrita te generis subiit fiducia vestri.

Si quis nodum a me non solvi, sed scindi queratur, is videat an potiore iure ita igni ferroque in his sanandis uti liceat, ut factum in novissima editione cernimus. Versu autem 8. cur vellemus *extinctum ferum*, ea ratio parum valet, quod Phaëdrus ita *ferum* de leone dixerit; quum Noster *ferarum* nomine quævis animalia insignire soleat, neque uspiam masculino genere *ferum* dixisse probari possit.

Vs. 15. 17.

*Tunc hominem adspiceres oppressum murmure solo,
Conderet ut rabidis ultima fata genis.*

Immerito plane refingitur, *Condere sub rabidis u. f. g.* Constructio est Hellenistica pro, Tunc adspiceres, ut homo m. s. oppressus ultima fata rabidis genis conderet. Varro R. R. II. 5. *Armamentarium meum crebro ut aliquid legat curo*. i. e. curo ut armamentarius meus c. a. l. Locum hunc et alia plura attulit doct. Davisius ad Cic. de Nat. D. I. 26. vid. et Sanct. Min. IV. 12. pag. 730. et alibi alios. Illud autem *rabidis genis*, sive intelligas in dativo, de quo præter Cerdam, Stephanum aliosque Heinsius ad Prudent. pag. 163. et Munckerus ad Hyg. Fab. XV., sive potius ex more magis usitato, in ablativo, praepositione *sub* fulciri neuti-quam necesse habet. vide Fab. IX. 16. et XXXIV. 6.

FAB. XXV. 3. 4.

*Callidus hanc lacrymis postquam fur vidit obortis,
Quaenam tristitiae sit modo caussa, rogat.*

Constructio quidem suavior aliquomodo videtur, si ex coniecturis huc allatis legas, *C.* has lacrymas *p. f. vidit*, adortus; vel, *C. hunc lacrymis p. f. v.* opertum. Ex connexis tamen satis constat, obortas illas lacrymas non ad furem, sed puerum pertinere; nec desunt alia apud optimum quemque ablativorum, nostris auribus duriorum exempla, qualis hic, *puer obortis lacrymis*.

Vs. 5. 6. 7. 8.

*Ille sibi abrupti fingens discrimina funis,
Atque auri queritur desiluisse cadum.
Nec mora: sollicitam traxit manus improba vestem;
Exutus putei protinus ima petit.*

Discrimen saepe distantiam notare novi; an vero diruptionem, quomodo hic intelligunt, quaero. Itaque ut *periculum* frequenter pro malo, calamitate occurrit, (norunt harum rerum periti) sic idem hic *discrimina* valere existimo. Si in sequentibus legamus *sollicitum traxit mens improba*, reliqua sic stare poterunt, si hoc modo construas . . . *improba: vestem Exutus* etc. per Graecismum notissimum.

Vs. 11. 12.

*Sed post fallaci suscepta pericula voto
Tristior, amissa veste, resedit humi.*

Aut comparativum hic superlativi notione accipias, aut interpunge . . . *voto, Tristior amissa v. r. h. i. e.* eo tristior, quod praeter voti inanitatem etiam vestem amisisset. Cur tandem vellemus, *Tristis*, ut *amissa veste, resedit humi*?

Vs. 13. 14.

*Dicitur his solers vocem rumpisse querelis,
Et gemitu summos sollicitasse Deos.*

In MSS. quibusdam erat *erumpisse*, teste Viro docto in *Observ. Miscell.* V. 1. pag. 34. qui *erumpendi* vocem hic unice probabat. Sed cum Virgilius et alii dicant *rumpere vocem*, ad Graecorum illud ῥῆξαι φωνήν, pro in verba erumpere, ut ex vulgaribus Lexicis abunde constat, non est cur editam lectionem deseramus. Accedit quod ita rursum Noster

FAB. XXIV. 11.

Hanc tamen ante alias rupit turpissima vocem.

Non male autem legeretur, *Dicitur hic solers* etc.

Vs. 15. 16.

*Perdita, quisquis erit, posthac sibi pallia credat,
Qui putat in liquidis quod natat urna vadis.*

Concinnius arbitror . . . *quod latet urna vadis*, quod proxime accedit codicibus, in quibus reperitur *quod natet urna vadis*.

FAB. XXVI. 1. 2.

*Viderat excelsa pascentem rupe capellam
Comminus esuriens cum leo ferret iter.*

Versum secundum sic allegat Vir doctus infra ad Fab. XXVII. 2. *Comminus esuriens qua leo ferret iter.* in quibus *ferret pro ferebat* dici existimat. Quoniam vero nusquam, quod scio, lectionem istam aliqua vel auctoritate vel ratione firmat, et altera per se est optima, huic omnino inhaereri posse confido.

Vs. 7. 8.

*Illa gemens, desiste, precor, fallaciter, inquit,
Securam placidis insimulare dolis.*

Quid si *insimulare*, pro *exagitare*, *irritare*, *commovere*? Statius Theb. VIII. 93.

... oro minas, stimulataque corda remulce.

i. e. turbata, per iram nempe. Ovidius Fast. VI. 508.

..... Bacchas

Instimulat fictis insidiosa sonis ...

Vix bene desierat, complent ululatibus auras.

Vs. 9. 10.

*Vera licet moneas, et magna pericula tollas,
Tu tamen his dictis non facis esse fidem.*

Non opus esse puto, ut ab hac distinctione recedamus. Quamvis, inquit capella, vera sint quae moneas, praestesque ut me nihil a te periculi maneant, non tamen ut his dictis tuis fidem habeam me permoves. Plana omnia sunt et facilia: contorta autem, si distinctionem istam sequeris . . *pericula: tollas Tu tamen: his dictis non facis esse fidem.* Non uno incommodo premi istam interpunctionem, facillime ostenderem, si necesse esset. Frustra autem coniiicitur, *Tu tamen his dictis non facis iste fidem*, pro *esse: esse* enim eodem modo saepius cum *facere* construi, pluribus ipse probat editor Cl. ad Fab. XXIII. 2. Perperam autem huc allegat ista ex Fab. XL. 8. *et vanas quin premis iste notas.* ut ibi videbimus.

Vs. 11. 12.

*Nam quamvis rectis constet sententia verbis,
Suspectam hanc rabidus consiliator habet.*

Arridet mihi, quod etiam Viro Misc. Observ. Vol. V. 1. pag. 35. aliorum librorum *habet* pro *habet*. In ceteris si quid novandum, libenter cum Pulmanno legerim *suspensam hanc* etc. ut parum firmiter talibus insistere sententiis leo innuatur. Hoc mihi certe magis sapit, quam quod pro *habet* coniiicitur *agit*; neque enim *agere sententiam* Latinius est, quam quod vulgata refert lectio, *suspectam habere sententiam suam*, pro, illius fidem ab aliis non impetrare. Forsitan tamen illud hic non magis movendum, quam *fidem habere* pro *credi*, apud Dictyn Cretensem et alios. Neque cuncta in Aviano aequae elegantia sunt.

FAB. XXVIII. 6.

(*Namque erat hic cornu promptior atque pede.*)

Fateor, elegantius scripsisset auctor, *Namque erat haud cornu promptior atque pede.* i. e. quam pede: potissimum enim ad pedum hic promptitudinem respicitur. Sed altera tamen lectione non ita incommode dicit Avianus, iuvenum tam pede quam cornu fuisse promptum, ut pedum maxime promptitudinem innuat. Necesse quidem non erat hic cornu promptum fuisse iuvenum dicere, quod iam dictum erat; sed saepius ita, nulla urgente necessitate, quiddam ex antecedentibus repetit Noster cum aliis. Comparativi autem passim ibi adhibentur, ubi locus etiam positivorum aut superlativorum opportunus sit; quae hic ratio obtinet in voce *promptior*.

Vs. 9. 10. 11. 12.

*Sed postquam irato detractans vincula collo,
Immeritam vacua calce fatigat humum;
Continuo eversam pedibus dispergit arenam,
Quam ferus in domini ora sequentis agit.*

Placet *indomito*, quod pro *irato* ex alio libro depromitur Misc. Obs. V. 1. pag. 36. *Postquam* hic nota cum indicativi praesente constructum, dum *postquam fatigat* hic valet, cum iam fatigaret. Confer Fab. XXXIII. 9. 10. et nos ad Fab. XXXIV. 3. Hanc autem constructionem, Sallustii interpretibus aliisque abunde illustratam, ignorabat aut certe non meminerat, qui hic augurabatur, Nec quicquam *irato detractans vincula collo*; facta post *humum* plena distinctione, quae etiam admodum male in editione nupera comparet. Eodem etiam iure *herum* conicitur pro *humum*; cum herus licet appeteretur, humus tamen, non herus fatigaretur, i. e. assiduis verberibus pulsaretur. Denique *calx vacua* non idem hic, quod apud Ovidium *ungula cava*, sed *calx* quae nihil in appetendo domino efficeret, *calx vana*; de qua vocis notione dixi supra ad Fab. VI. 10.

FAB. XXIX. 5. 6.

*Hunc nemorum custos fertur miseratus in antro
Exceptum Satyrus continuisse suo.*

Nollem ita spretum fuisse illud aliorum librorum *continuasse*. *Continuare aliquem* pro, se illi comitem dare, vidimus Fab. XV. 1.

Vs. 8.

Quem simul adspiciens ruris miratur alumnus.

Hic chordae non movendae rursum moventur, quasi participii nullus hoc loco usus esset. Tu modo construe *Quem ruris alumnus adspiciens, simul* (dum nempe adspicit) *miratur*. Transpositio illa *roꝝ simul* et aliunde et ex his, quae ipse attulit Vir doctus ad Fab. XXV. 4. facillime probari potest. Confer quae ad Fab. XXXI. 12. Sequentem autem vs. 11. et 17. nihil emendandum, apparet ex iis quae nos ad Fab. XXI. 5.

Vs. 17. 18.

*Ille ubi ferventem labris contingere testam
Horruit, argenti rursus ab ore tulit.*

Non male Neveletus, algentem *rursus ab ore tulit*, quod exposuerim sustulit, abstulit: non raro enim *ferre* pro auferre dicunt, huius praesertim aevi, Latini. vide Casaubon. ad Spartian. Adriano cap. XVIII. et Rittershus. ad Salvia. Avar. II. pag. 58.

Vs. 22.

Tam diversa duo qui simul ore ferat.

Cur uno pro duo tentaremus, nulla caussa idonea est. Adde quod *vocula simul*, et carminis sonus maiorem nunc gratiam habet, quam si uno adsciscas.

FAB. XXX. 5.

Rursus in excepti deprensus crimine campi.

Placuit Viro eruditissimo *exsecti*: videndum tamen, nō aptius sit illud codicis alicuius *excerpti*. Proprie quidem non campi excerpébantur, sed illa quae de campis proveniebant, atque inde a quo auferébantur. At istiusmodi hypallagarum species aliquando in multis aliis verbis fusius illustrare est animus.

Vs. 7. 8. 9. 10.

Nec mora: praedictae segeti caput intulit horrens,

Poena sed indignum congeminata facit.

Tunc domini captum mensis dedit ille superbis,

In varias epulas plurima frustra secans.

Si haec ita reformare liceret, Quo noxa indignum ter geminata facit, pro Poena sed i. c. f., quot non aequè probabilia comminisci posset vel mediocris fertilitatis ingenium! Distingue potius . . horrens. Poena sed etc. ut sensus sit, ac si audiremus, iam vero, amissa utraque aure, maxime deformis ac turpis erat hic sus. De isto usu con. sed, orationem quandoque inconcionius connectentis, diximus ad Fab. XXI. 5. Indignum autem pro maxime turpi ac deformi, probabit erud. Burmannus ad Ovid. Amor. I. 4. 35. Non male porro sequeretur, Hinc Domini etc. pro quamobrem. sed nil muto.

Vs. 11. 12. 13. 14.

Sed quum consumti dominus cor quaereret apri,

Impatiens fertur cor rapuisse coquus.

Rusticus hoc iustam verbo compescuit iram,

Affirmans stultum non habuisse suam.

Si coquus protulerit cor, quomodo rusticus hoc defuisse sui affirmare poterat? Admodum verosimile itaque, dedisse poetam, Impatiens fertur corripuisse coquum, i. e. increpuisse. Quoque pro coquum dant alii libri, ut docent Misc. Observatt. Vol. V. 1. pag. 37. quae quidem inconstantia nostram cogitationem firmat.

Vs. 15. 16.

Nam cur membrorum demens in damna redisset,

Atque uno totiens posset ab hoste capi?

Quamvis nonnulli codices in priore versu *totiens*, in posteriore *demens* exhibeant, quae tamen inde exsurgit ratio firma, cur cum Viris acutissimis (in Misc. Obs.) rescriberemus, N. c. m. *totiens in damna redisset*,

Terque uno demens p. a. h. c.? Non male autem Cl. Cannegiterus cur mutandum in qui conicit, si respicias ad sequens capi posset; nisi illud accipiendum esset pro caperetur: de qua ratione Tennulius ad Frontin. I. 7. extremo, quique ibi laudantur a Cl. Oudendorpio. Atque ita Fab. XXXIX. 4.

*Omnia suppositis ignibus arma dare
Vel quae victori moriens sibi turba dedisset,
Vel quicquid profugo posset ab hoste capi.*

et Fab. XL. 10.

*Vade, ait, et pictae nimium confide iuventae,
Dum mihi consilium pulchrius esse queat.*

ubi in postremis duabus vocibus corrupti quid inesse, cave suspiceris. Frustra etiam mendii suspecta sunt ista Fab. XLII. 9.

*Quod nisi securo valeas te reddere campo,
Hei mihi! vittata tu quoque fronte cadis.*

FAB. XXXI. 4.

Tuta in amfractus conditur inde suos.

Eadem syntaxi Fulgentius Mythol. II. 14. quem Minerva in cistam abscondidit.

Vs. 11. 12.

*Disce tamen, brevibus quae sit fiducia monstris,
Ut faciat quicquid parvula turba cupit.*

i. e. adeo ut faciat, vel quemadmodum faciat parvula turba, quicquid cupit. Transpositionem illam observavimus quondam in his Ciceronis Tusc. IV. 4. dicat quod quisque sentiat. i. e. dicat quisque, quod sentiat. et satis illam poetis usitatam esse diximus ad Fab. XXIX. 8. Non fuit itaque suspicandum *Et facias*, et cave in his quidpiam vitii latere existimes. Non repudiandum tamen plane quorundam codd. *membris pro monstris*, si ut capias pro adeo ut.

FAB. XXXII. 8.

Et manibus pigras disce iuvare rotas.

Quod in uno libro est *movere*, in altero *levare*, neutrum accedere arbitror ad elegantiam editae eiusdemque reliquorum omnium codicum lectionis. Ad hunc verbi *iuvare* usum illustrandum faciunt omnino quae N. Heinsius ad Silium Ital. VII. 354.

Vs. 12.

Praesentesque adhibe, cum facis ipse, Deos.

Singulari emphasi *facere* hic est labori se dare, non desidem se gerere. Vidit hoc Cl. interpres, allatis his Ciceronis: *Facere enim probus adolescens periculose, quam perpeti turpiter maluit.* et Sallustii: *Et qui fecere, et qui facta aliorum scripsere, multi laudantur.* in quibus, meo quidem iudicio, eadem illa vis non ita liquet. Manifestior est, cum ita loquitur Cato Rei Rust. cap. II. *dicat villicus sedulo se fecisse, servos non valuisse.* vel potius in his Varronis R. Rust. cap. I. 1. *Et quoniam, ut arbitror, Dii facientes adiuvant, prius invocabo eos.* ubi qui volunt, Dii

sacra iis *facientes adiuvant*, me assentientem non habent. Idem verbo *agere* expressit Sallustius Catil. cap. LII. 29. qui locus admodum appositus est: *Non votis, neque suppliciis muliebribus auxilia Deorum parantur: vigilando, agendo, bene consulendo prospera omnia cedunt: ubi socordiae te atque ignaviae tradideris, nequidquam Deos implores: irati infestique sunt.* ad quem locum alia vide apud interpretes. Caeterum *fortiter facere* pro, *strenuum se agere*, *strenue rem gerere*, saepius apud Ammianum, Treb. Pollionem et alios reperias.

FAB. XXXIII. 3. 4. 5. 6.

*Fixerat hanc volucris legem natura superbae,
Ne liceat pariter munera ferre duo.
Sed dominus cupidum sperans vanescere votum,
Non tulit exosas in sua lucra moras.*

Nimium sibi arrogant, qui hic talia audent, *sed dominus* longum, cupiens ditescere, *votum Non tulit*, exosus in sua lucra moras. At si ita grassari liceret, immensa talium coniecturarum farrago posset cumulari. Si quid in his luxatum, id multo minore negotio sic tolleres, *sed dominus* cupidus, *sperans* augescere *votum*, *Non* etc. *Vota* saepe dici res votas cupitasque, qualia haec rustico erant ova aurea, pluribus ostenderem si quis nesciret. Vide mox vs. 14. *Cupidum* pro luci cupido supra etiam dixit Avianus Fab. XXII. 4. ubi vide notas. Defendi tamen *cupidum* pro amatum, etiam his potest, quae supra de voce *credulus* notavimus ad Fab. XXI. 5. quamvis duriuscule cum nomine *votum* iungi videri possit. Neque *vanescere* hic sensum habet adeo absurdum, licet *augescere* aptius esse putem. Fortean displicebit emendatio nostra, ob *κακοφωνίαν* repetitae literae *s* et geminati termini *us*: moveatur hic mihi scrupulus, et rationibus illum solidissimis repellam.

FAB. XXXIV. 3. 4.

*Confectus senio, postquam gravis adfuit aetas,
Heu! frustra alterius saepe rogabit opem.*

Postquam gravis adfuit aetas, i. e. postquam adest gravis aetas; sic enim *postquam* saepe praesens indicativi adsciscit, ut monui ad Fab. XXVIII. 10. Ut autem *adstitisse* passim dicitur, qui adsistere nondum desiit, ita *adfuisse* etiam nonnunquam, qui adhuc adest; ita ut exponi possit advenisse vel adesse. *Esse* ita pro venire usurpari, ostendit Cl. Burman. ad Ovid. Epist. XVI. 138. et interpretes Valerii Max. I. 6. 3. Verbi autem *adesse* exempla, quae ad manum sunt, in aliud tempus servamus. Illud dicam solummodo, me de necessitate emendationis illius nondum esse convictum, qua legunt hic viri egregii, *postquam* (vel *post, cum*) *gravis* adfluit *aetas*. Passim in aliis etiam verbis perfectum pro praesenti et plusquamperfectum pro imperfecto visitur.

FAB. XXXV. 2.

Dividit in varias pignora bina vices.

Construitur, *D. pignora bina in varias vices*. Nonne potius ita, *Div. varias vices in bina pignora*? Dictys Cret. II. 9. *Ita divisit* in singulos

quae superfuerant. Tacitus Ann. II. 67. inque liberos *Cotyis dividitur* (Thracia). Hist. III. 58. *curam delectus* in consules *partitur*. Multus in transpositione vocum est Avianus. Nondum tamen ὀνητός de hocce affirmo.

Vs. 9. 10.

*Sed cum lassatis nequeat consistere plantis,
Oppositum fugiens sponte remittit onus.*

Emendat Vir Cl. *nequit hinc*, pro *nequeat*. Sed citra codices nil tentari opus fuit. Non detrectare tales subiunctivos Avianum, iam vidimus ad Fab. XXII. 9.

FAB. XXXVI. 4.

... nec expositis otia nosse iugis.

Notari iubemur genuinam verbi *exponere* notionem, pro, ex collo deponere. Attamen Aviani potius, quam Ciceronis tempore sic locutos Latinos puto. Ex Sulp. Severo aliisque aequalibus auctoribus complura mihi in mundo exempla sunt, quae alias proferimus.

Vs. 7. 8.

*At senior nullam verbis compulsus in iram,
Vertebat solitam vomere fessus humum.*

Tentabatur *suetus* pro *fessus*. Displicet propter praecedens *solitam*. Et quidnam hic absoni vox *fessus* habet? Gravitationem laboris opportune indigitat. Confer vs. 15.

Vs. 11.

*Mox vitulum sacris innexum respicit aris
Admotum cultro comminus ire prope.*

Optime pro *prope* emendat Cl. Cannegit. *popae*; sed durius *innexum aris* accipere videtur, ut sit *innexum* in usum ararum. Ego potius *aris* cum *admotum* iunxerim. saepius ita ἀσυνδέτως geminari particippia, probavimus ad ista Cic. N. D. I. 38. *Ut enim Tib. Gracchum cum videor concionantem in Capitolio videre, de M. Antonio deferentem sitellam* etc. Quod si autem codex aliquis Aviani daret sertis *innexis*, non *sacris*, lectionem istam utroque pollice laudarem. Haec scripseram, cum idem postea etiam in mentem venisse Cl. editori, in posteriore notae illius parte intelligo; ubi tamen *et* necquicquam ingerit ante *cultro* etc. et nimia etiam libertate utitur, tentando . . *admotum*, et *cultro* colla ferire *popam*.

Vs. 15. 16.

*Proderit ergo graves quamvis perferre labores,
Otia quam tenerum mox peritura pati.*

Tener hic ad aetatem refertur: ego refero ad laborum insuetudinem, de qua vocis vi vide Fabri Thesaurum, si nescias. Pro *mox peritura* mallem codices haberent *mox nocitura*. Otia enim *mox peritura* etiam dici poterant, quibus fruebatur bos, per intermissiones nempe laborum suorum satis breves.

Vs. 17. 18.

*Est hominum sors ista, magis felicibus ut sit
Mors cita, quum miseros vita diurna regat.*

Recte notatur Barthius non cepisse loci sensum, dum *diurna* exponit *ἐφ' ἡμέραν*; quandoquidem de re longa vel diutina hic manifesto sermo est. At reponendum esse *vis diuturna*, nondum dixerim: videtur enim *diurnam* vitam dixisse poeta pro diuturna; quomodo *diurnare* pro diu vivere, in Q. Claudio observavit Gellius N. Att. XVII. 2. Ita *vota diurna* non incommode explicabis res diu ad votum cedentes, vel optabilia diu invicem succedentia, in his Fab. XXXIII. 14. 15.

*Sic, qui cuncta Deos uno male tempore poscunt,
Iustius his etiam vota diurna negant.*

licet *diuturna* possint ibi etiam esse quotidiana, vel quae quaque die fiant. Nec facile librariis acceptum retulerim, quod complures codices sic repraesentant Fab. XX. 16.

Stultius et rursus vota diurna sequi.

i. e. diu quae cupias sectari. *Longam spem* usitatiores Latinitate talia vota dicimus. Ut autem ad locum propositum redeamus, nonne duriusculum in illo verbum *regat*? Ego sane tale quid mallet, quam *miseris vita diurna* negat, vel *quum miseros cita diurna* legat, h. e. eligat: nisi ista placeat varia lectio, de qua in Misc. Obs. V. 1. pag. 44. *quum miseros vita diurna* tenet.

FAB. XXXVII. 5. 6. 7. 8.

*Proximus humanis ducor post otia mensis,
Communem capiens largius ore cibum.
Nec quod crassa nocet circumdat guttura ferrum,
Ne custodita fas sit abire domo.*

Post otia, i. e. post nullos labores, quibus exantlandis leo victum quaerere necesse haberet; iuxta vs. 8. 9. Leviore autem mutatione, quam qua alii volunt *duco piger otia*, relinqui sensu satis opportuno posset *post otia*. Iam quod ad sequens distichon attinet, illi alium locum assignare non opus est, et nihil mendi habere omnino videtur; modo retineamus, quod optimo iure fieri queat, cum Batava ed. *Nec quod*, pro altero *sed quod*, et constructionem sic concipiamus: *Nec noceat, quod, ne custodita fas sit abire domo, ferrum circumdat guttura crassa. Noceat post quod crassa* locatur transpositione tali, quales Nostro satis usitatas esse iam antea vidimus. Reponi aliqui etiam posset, *Nec quid crassa nocet circumdans guttura ferrum*.

Vs. 8. 9.

*At tu magna diu moribundus lustra pererras,
Donec se silvis obvia praeda ferat.*

Elegantius quidem scriptum fuisset, *Donec sese illis (lustris) obvia p. f.* sed talium tamen tautologiarum exempla non deesse in hisce fabulis, ostendimus ad Fab. X. 1. et ex Fab. XLI. 5. 6. et aliunde luculentius, ut puto, ostendi posset. Stet itaque per me illud *silvis*.

Vs. 15. 16.

*Vade, ait, et meritis nodum cervicibus infer,
Compescantque tuam vincula dira famem.*

Meritis nodum c. i., i. e. fac, subeant vinculis tuis colla aliorum, qui hoc mereantur. Hoc nihil habet incommodi. Sed durius dici deinceps videntur *vincula dira compescere famem* canis; quod nonnisi horum gestandorum pretio acquireret cibos, de quibus gloriabatur. Maxime certe praeplaceret, si legerem *fercula dira*, quippe quibus non frueretur hic canis, nisi amissa libertate aurea. Confer vs. 19. 20.

*Has illis epulas potius laudare memento,
Qui libertatem postposuere gulas.*

FAB. XXXVIII. 11. 12.

*Tunc me nobilior magno mercabitur emtor,
Te simul aere brevi debile vulgus emet.*

Dura et coacta nimis interpretatio ista, quae in *simul* subaudiri iubet *cum aliis piscibus*. significat haud dubie eodem tempore, ut exponi liceat, dum te aere b. d. v. emit.

FAB. XXXIX. 4.

Vel quicquid profugo posset ab hoste capi.

Tentatur *rapi*, quia *rapiantur* spolia, *capiantur* homines. At discrimen illud passim negligi a Latinis, quis ibit inficias? Certe *capiendi* verbum rapiendi notione saepius rebus adcommodatur. Treb. Pollio Valerianis cap. VII. *Cepit regis thesauros, cepit etiam . . concubinas.* et Trig. Tyrannus cap. XVI. *quicquid concubinarum regalum, quicquid divitiarum gemmarumque cepit.* *Capere* ita generali notione adhiberi pro, quomodo-ocunque illud fiat, accipere, obtinere, alibi forte pluribus, quae praesto sunt, exemplis firmabimus. In his autem vs. 3.

Vel quae victori moriens sibi turba dedisset.

τῷ moriens neutiquam cum Viro docto Obs. Misc. V. 1. pag. 45. praetulerim variantem (si forte) lectionem istam *metuens*: melius enim a *profugo*, qui memoratur vs. 4. distinguitur *mortuus*; quoniam qui profugit, is certe etiam plerumque est *metuens*: ut iam non dicam, sic tolli aut saltem obscurari elegantem verbi *dandi* usum poeticum.

Vs. 5.

Interea votis sors adfuit . . .

Ut *fors* millies in *sors* abiit, notante Iureto ad Symm. III. 8. quique laudantur a Drakenborchio ad Sil. Ital. XV. 105. sic hoc in loco *fors* mallem. Valerius Max. III. 2. 3. *nec incepto eius fortuna defuit.* et passim.

Vs. 6. 7. 8.

Cooperat accenso singula ferre rogo.

Tum lituus rauco defendens murmure culpam,

Immeritum flammis se docet esse prius.

Optime, si quid video, *prius* in *piis* restituit editor Cl. sed quod totum

versum sic legebat, Indignum *fl. se doc. esse* piis, quasi *immeritum* esset glossa τοῦ *indignum*; ego minore alteratione facta, legerim potius, *Immeritum flammis se docet* esse piis: i. e. venisse ad pias flammias. Dativus similis vs. 6. adde Silium Ital. XV. 327.

. . . *ire sorori,*

*Nam castris erat in Rutulis, germanus amatae
Cogitur.*

cum nota Drakenborchii, qui *isse* etiam alias in *esse* depravatum fuisse, animadvertit ibidem ad vs. 151. De isto dativo vide etiam Th. Munke- rum ad Hyg. Fab. XV. *Ire* autem pro venire, illustrat inter alios Cor- tius ad Iug. cap. CII. 3.

Vs. 12.

Haec quoque submisso testor et astra sono.

Testari hic cum duplici accusativo, tam rei nempe quam personae, con- strui puto, quomodo Graece Synesius apud Sanct. Min. 13. ταῦτα θεὸν, ταῦτα ἀνθρώπους μαρτυροῦμαι. *Et* autem passim ita vacare, cum quoque vel etiam iunctum, aliis iam animadversum, et nos aliquando tironum in gratiam fusius illustrabimus. Haec mea de hoc loco sententia est; aliis stet sua.

Vs. 14.

Nec te maior, ait, poena dolorque rapit.

Poena maior, inquit commentator, est maior aequo, solito. Imo est maior aequo, nimis magna, non *maior solito*. Frustra hic ablegamur ad Perizon. in Sanct. Min. II. 10. 6. ubi de istiusmodi comparativo altum est silentium. Fuit autem maxime in usu Aviani tempore, quando *minus dicere* pro non satis dicere, *amplius annorum annotare* pro nimis multos annotare annos dixerunt, ut plenius alibi videbimus.

Vs. 15. 16.

*Nam licet ipse nihil possis tentare, nec ausus,
Saeior hoc, alios quod facis esse malos.*

Pro *ausus* malim *ausis*, defective pro *ausuris*, quod praeteritum praesen- tis notione passim obvium esse quem fugit? Non autem de nihilo, quod codices quidam dant, *quod facis ipse malos*. Forte scilicet a poetæ manu fuit, *saeior es, alios quod facis ipse malos*. Sic quidem melior est syn- taxis, licet in aliis locis verbi *esse* ellipsis, quae hic durior esset post *saeior*, usitatissima sit. Favet, quod in cod. quodam sit, *saeior* haec etc. Non tamen emendationem hanc urgeo, propter iam praegressum *ipse*. Ellipsis autem sic etiam emolliri posset, si pro *nam* vs. 15. legere- mus *tu*.

FAB. XL. 2.

Inter consimiles ibat in arva feras.

In *arva ire* idem, quod *arva petere* dicitur Fab. XXXVII. 18. et XLII. 2. Bene, in Addendis; nulla medicina indigere locum vidit Cl. interpres, no- bisque adeo huius vindicandae lectionis otium facit: utinam et aliarum multarum fecisset!

Vs. 9. 10.

*Hunc arguta novo vulpes dum gaudet amictu,
Corripit, et vanas approbat esse notas.*

Correctio ista, et *vanas* quin premis iste *notas*, rursum longius a characteribus abit, quam ut modesto critico allubescere possit. Quanto melius conicias, et *vanas* opprobrat *esse notas*! praesertim cum alii libri etiam turbas dent in hoc verbo, dum exhibent *comprobat*. Utcunque tamen *approbat* etiam servari potest, hoc sensu: et ostendit (declarat), *notas* esse *vanas*, i. e. neutiquam eius momenti, de quibus merito sic se iactare pardus posset. quo significatu approbare occurrit, apud huius praesertim Latinitatis scriptores. Lampridius Al. Severo cap. XIX. *condemnatione adhibita, quasi falsarii* approbati. i. e. convicti. Capitolinus Geta cap. VI. *quod dictum altius in pectus Bassiani descendit, ut postea nece Pertinacis est* approbatum. Vegetius A. Veterin. III. 2. *ut approbatum sit integro anno, boves sic curatos nullius morbi contagione tentari.* Sic Lactantius et alii.

Vs. 9. 10.

*Vade, ait, et pictae nimium confide iuventae,
Dum mihi consilium pulchrius esse queat.*

Esse queat pro sit, defendimus iam ad Fab. XXX. 15. Merito autem vox *iuventae* male habuisse virum eruditissimum videtur. Vide an placeat, et *pictae nimium* confidito vesti, i. e. pelli, quomodo Lucretio aliisque haec vox usurpatur. atque ita vs. 7.

. . . *novo vulpes dum gaudet amictu.*

Vix dubito, quin haec lectio salivam tibi moveat, palmamque eripiat his, et *picto confidito ventri*, vel, et *pictae confide figurae*.

Vs. 11. 12.

*Miremurque magis, quos munera mentis adornant,
Quam qui corporeis enituere bonis.*

„Minime arguta est“ inquit V. C. „vulpis sententia, si haec adnexuit; quae si inducantur, damnum nullum aut noxam dabunt.“ At vero nihil damni dant addita, si considerentur non vulpis, sed poetae esse verba; qui encliticum *que* post *miremur* eodem pleonasmo adhibet, de quo nos ad Fab. XVII. 13.

FAB. XLI. 1. 2. 3. 4.

*Impulsus ventis et pressa nube coactus,
Ruperat hibernis se gravis imber aquis.
Quumque per effusas stagnaret turbine terras,
Expositum campis fictile pressit opus.*

Malunt nonnulli *regnaret*, quod pugnare videantur *stagnare turbine*; quum quietem inferat *stagnare*, motum autem rapidiorem *turbo*. Sed licet hoc verum esse possit in stagnatione seu inundatione, iam facta, alia tamen illius ratio est, quae adhuc fiat quaeve adhuc terrae inundentur. Ex Curtio et aliunde hoc illustrare facilius quam utilius est. Si *effusas* pro *effusas* cum viro Cl. malis, agnosce pleonasmum huius participii talem,

cuius meminimus ad Fab. XI. 7. quum *stagnaret* sit, se effunderet, inundationem faceret.

Vs. 15. 16.

*Infelix, quae magna sibi cognomina sumens
Ausa pharetratis imbris ista loqui.*

Qua elegantia *imbres* hic *pharetrati* dicantur, mihi adhuc quaerendum amplius: at donec viderim illud, legere fert animus *Ausa foret atris imbris ista loqui*. quam emendationem iuvat ille codex, in quo visitur *Ausa foret tantis* etc. Val. Flaccus l. 82.

. . . *turbidus* atro

Aethera caeruleum quateret cum Iuppiter imbre.

Virgilius Georg. l. 236.

Coerulea glacie concretæ atque imbris atris.

Nec tamen huic Aviani loco non convenit *nubibus*, quod omnibus scriptis et editis in libris, excepta editione Lugd. Genæv. et Batava, inveniri testatur nuperus interpres. *Atræ* autem *nubes* passim apud Virgil. Ovid. aliosque dicuntur.

FAB. XLII. 1. 2.

*Forte lupum, melior cursu, deluserat hædus,
Proxima vicinis dum petit arva casis.*

Ut nihil in his sollicitandum intelligas, en sensum; tam verbis quam menti poetæ consentaneum: Hædus, dum arva petit vicinis casis proxima, a lupo appetitus, eidemque cursu melior elapsus fuerat. Deinde fugam etc. Illud *arva petebat* non pertinere ad *lupum*, quo putabatur posse referri, sed ad *hædum*, planum admodum ex quatuor sequentibus versibus. Liberaque fuisse potuit illa arvorum petitio, quod et per se manifestum et ex collatis Fab. XXXVII. 18. et XL. 2. Plura in tutelam loci iustissimam non adferam.

Vs. 2. 3.

*Inde fugam recto tendens in moenia cursu,
Inter lanigeros constitit ille greges.*

In *moenia* dixit, non ad *moenia*, quippe cum intra *moenia* tutari se cogitabat hædus, cum adhuc esset in fuga. Priusquam tamen in urbem venisset, substitit aliquamdiu inter greges lanigeros, donec, insistente lupo, inde in urbem faceretur. Non opus est, stante hac lectione, contra quam rursus omnis immerito lapis movetur, lanigeros hosce greges in urbe colloceamus.

Vs. 7. 8.

*Nonne vides, inquit, cunctis ut victima templis,
Immerita pecudum morte cruentet humus.*

Non erat, quod hæc ita instauranda crederentur, *Immerita* pecus hoc *morte cruentet humum*. Nam *victimam* hic pro immolatione posuit Noster, ut aliquando etiam eius aequales. Firmicus Err. Prof. Relig. pag. 55. *sicut omnia ad victimam ductus est*. Vetus interpr. Ierem. XI. 19. *quasi agnus natus est, qui portatur ad victimam*. Pro *cunctis* etiam nollem tentari

sanctis, quoniam cum nihil incommodi habeat *cunctis*, tum quoque non opus est in rabido lupo hanc quaeri templorum reverentiam; quorum sanctitate ita commendata, etiam in illis mori tanquam bonum quid aliquo modo commendasset, quod tamen omnino noluit. Versus noni sequentis patrociniū suscepimus ad Fab. XXX. 16.

Vs. 11. 12.

*Ille refert: modo, quam metuis, precor, exue curam,
Et tecum viles, improbe, tolle minas.*

Minas sunt omina infausta, praedictiones malorum. Virgil. Aen. III. 540.

Bello armantur equi, bellum hoc armenta minantur.

i. e. instare bellum monent. Idem *tollere pericula* dici videtur Fab. XXVI. 9.

Vera licet moneas, et magna pericula tollas.

sive *pericula* accipias pro illorum denunciatione, sive hic *minas* interpretari malis pericula, ut facit Servius in Aeneid. IV. 44. Certo pro *minas* nil attinet tentare *metus*.

Et in Aviani Fabulis quidem TANTUM.

A D V E R S A R I A

I N

A V I A N I F A B U L A S

V I N D I C A T A *

FAB. I. 5.

Cum *nimie* facillime depravari potuisse scripserim ab huius Latinitatis insciis, id est, ab his, qui hac aliquando Latinitate usos Aviani aequales ignorarent, obicit anticriseos nuperae auctor, quod sic librarii statuendi forent antiquam optimamque, quam sui seculi Latinitatem, magis caluisse. At licet illorum seculo sic *aliquando* loquerentur scriberentque *nonnulli*, eodem tamen longe notior frequentiorque vox *nimum* esse potuit, ideoque, ut passim in aliis factum, pro inusitatiori a scriptoribus librariis adscisci.

Vs. 6.

Arguor, quod praeter ullam causam ac praeter Codd. fidem tenta-

* Miscellan. Observatt. Critt. in Auctor. Vett. et Recent. Vol. VIII. Tom. II. pag. 278—286. (Amstelod. 1737.)

verim, *spem quoque raptoris sustulit inde fami*. Favent tamen eatenus *codices*, quod pro *fames* nonnulli *famis* repraesentant. Praeter ullam vero *causam* desertam a nobis esse codicum fidem, praeter ullam plane causam scribit V. D., nisi quod sic forsitan vacaturum sit *quoque*. Quod qua ratione dicatur nescio, quum tali absque copula asyndeton hic membrorum foret inficetum. Coniunctionem autem *quoque* saepissime copularum *que*, *atque* etc. loco adhiberi, multis ostenderem exemplis, nisi in his brevior esse vellem. Ceteroqui non incongrue coniceres: *Dum lassata puer nimis dat membra quieti, Spem quoque* (i. e. simul) *raptoris s. i. fami*.

Vs. 11. 12.

Recepta lectione ista Codd. Cabeliavii,

Ne mireris, ait, deceptum fraude maligna:

Vix licuit vacuo delituisse fuga.

manebit aequae abruptum inconcinnumque hoc lupi responsum, qui coniugi suae praeciperet, ne miraretur ipsum *fraude* maligna deceptum, antequam de hac ipsi fraude quidpiam significasset. Porro quum admirandi causae tollendae inserviat demum distichon sequens, verba vs. 12. sic a praecedentibus dirimi posse, vix mihi persuaserim.

Vs. 16.

Foemineum seu *rem foemineam* hic ab auctoris mente abhorreere scripsi, quia sic loqui debuisset, vel certe potuisset, si per contentum dicere voluisset, fidem esse rem foeminis, quam viris digniorem. Quidquid autem illud est, lectionis vulgatae tam sensum mihi satis intellectum, quam integritatem recte probatam esse, fatebitur, puto, quisquis notam meam, qua par est, attentione atque aequitate legerit.

FAB. II. 2.

Obscuritatis illius, qua *volucrem* dixerit Avianus volare in alto edotam, exempla satis gemina convasarem, nisi brevitatem, qua in nostris redarguendis usus est V. D. iure optimo imitari vellem.

Vs. 6.

Proficeretque hic cum erud. commentatore novissimo praefarendum, pernego. Quamvis enim recte dicas, *nil proficere* et *nil agere*; secus tamen omnino copulaveris, *nil agere et proficere*, vel *nil proficere et agere*.

Vs. 13. 14.

Cave credas censori meo, me exposuisse „petivi magna non sine „summo labore, postquam sic discere coepi, quam mihi iam noxium, „quamque adeo perversum odium quietis pristinae.“ „Exposueram enim: „atque postquam sic discere coepisset, quam sibi iam noxium . . . esset odium „quietis, non, inquit, sine supremo magna labore petii. Vide igitur, qua diligentia, quo candore haec exarata sit ἀνελκυσίς!

FAB. III. 2.

Quamvis coniectura admodum speciosa tentaverit erudit. Aviani interpretes, *tergora laesit*, mihi tamen adhuc de illius necessitate ambigere liceat: per hypallagen enim Nostro non indignam dici videtur, *hispida*

saxosis terga relisit aquis, pro, hispido illius tergo relisae vel illisae sunt aquae. Adde quod *reliedere* usu notabili pro illidere recurrit Fab. IX. 10.

Vs. 3.

Licet *to facili gressu* iam inoffenso exposuerit Cl. Cannegiterus, cur tamen hanc vocis vim mihi paucis firmare non licuit, cum nihil in hanc rem attulerit vir laudatus?

Vs. 11. 12.

Non tam vindicare Aviano hunc epilogum mordicus volui, quam inanitatem utriusque commentatoris scrupuli ostendere; quod minus recte a me factum, probandum anticriseos auctori fuit.

FAB. IV. 2. 3. 4. 5. 6.

Hic *primo* regerit V. D. abunde iam in commentario ostensum, contendisse inter se Boream ac Solem, non quis prior quid ageret, sed quis prior seu *praestantior* esset. At solummodo ostendi illic animadvertes, salva Latinitate, cum commentatore posse legi, *quis prior*. *Inceptum peragit, mediumque* etc. *secundo* posse percipi, negat hic censor, quomodo *in terra* cum homine iter fecerint hi Dii, quum iurgium inter illos *in coelo* concilioque Deorum fuerit, atque *ibidem* etiam causam demonstrare deberent. At vero in coelo vel aethere locum solitum servare hi Dii poterant, dum simul cum viatore isto in tellure sic iter agebant, ut sol splendore, boreas flatu suo ipsum comitaretur,

Vs. 12.

Certissimae emendationi nostrae obloqui voluit V. D. ne taceret. Neque enim de solis orientis *surgente* in coelum iubare, sed iam orti *sparsa* emissive in terram, loquitur poeta. Verba autem *spargere et surgere* ab amanuensibus alias permutata fuisse, liquet ex nota Nobil. Heinsii ad Ovid. Fast. I. 78.

FAB. V. 8.

Licet *corpus* asini leonina pelle tectum etiam fuisse, statuat poeta, hic tamen de *capite* solummodo loqui aequè potuit ac vs. 6. ubi dixerat, *et spoliis induit ora novis*. Nec posse hic *caput* per synecdochen ipsum asinum denotare, quod voluit V. D., inde manifestum est, quod sic inscite admodum *asinus* miserum *asinum*, pro, se miserum hoc honore pressisse diceretur. Ita et in hac anticrisi et in commentario editoris novissimi elegantiae Aviani saepius parum consultum deprehendas.

Vs. 10.

Quum per *ossa* synecdochice crura seu crurum ossa potissimum innui existimarem, quod his maxime conveniat epitheton *pigra*, non reliqua tamen corporis ossa hinc penitus excludi volebam. Porro *praesumptus* hic rursum nimis contorte enarrat V. D. primum animo praesumtus. *Praesumere* pro sumere dixit etiam Orosius II. 4. in aliisque verbis hoc vacare praefixum docuerunt viri erud. Munkerus ad Fulgent. Myth. I. 2. Davisius ad Min. Fel. cap. XIII. Havercampus ad Tertull. Apol. cap. III. et alii.

Vs. 11.

Superbiisse exuviis asinum, nunquam negavi: scenam vero superbum talem pabulorum contentum *postulare*, aut hunc poëtae verbis aptius exprimi, etiam nunc pernego. Confer Fab. XV. 2. Nec tamen, ut verum fatear, male conieceris, *pabula* vel *gramina carpens*, vel *pascua calcans*.

Vs. 12.

Quum nil, nisi depravatam illam 2 Codd. scripturam *torquebat* pro suo *urgebat* adferat V. D. quo sane neutiquam inelegantius est vulgatum *turbabat*; omnino tam inanibus indulgens coniecturis, suo aliorumque otio, cum artis criticae detrimento, abusus fuisse existimandus est.

FAB. VI. 1.

Licet forsitan praeviderit commentator Cl., *olim* hic notare paulo ante, hoc tamen quo minus a me moneretur, nihil vetuit; nisi de plurimis etiam ipse tacere debuerit, quae a me aliisque praevideri facillime potuerunt. Ceterum pleonasmum illum *roŭ que*, quem auctori tribuendum, dubio quidem animo, conieci, tantopere non repudiasset V. D. si de elegantia huius poëtae recte sensisset. In nota autem commentatoris, quo in anticrisi ablegamur, ab Fab. XLII. 5. nihil apparet, nisi quod suspicionem nostram stabiliat potius, quam enervet.

Vs. 2.

Quum scribit V. D. in his *semper amica* nihil prohibere agnosci *ŭp' ēv*, prudentius iam loquitur, quam in commentario dictum est, *esse* hanc talem figuram, non solum *licere agnosci*. Hoc tamen eatenus non licet, quod sic praeter ullam causam ab usu loquendi solenniore et aequae eleganti, ad rariorem recedendum esset.

Vs. 10.

Quod monemur, ideo *vanam* pro *vacuam* coniecisse editorem, quia sic Virgilio, quem imitari Noster soleat, placuerit; id cum nihil facit pro hypallage ista, de qua somniat commentator, tum etiam talo stat parum firmo; quippe cum ut alibi passim, ita et hic a Virgilio decedere Avianus potuerit. Vera novandi causa interpreti fuisse videtur, quod isto, quem dixi, sensu vocem *vacuus* a poëtae nostri aequalibus saepius usurpatam nesciverit: ceteroquin enim non tam altum illius de hac eius notione fuisset silentium.

FAB. VII. 11.

Verba mea sic edere debuerunt operarii „*Ferri* salva aliorum sententia, commodissime hic *accipi* explico.“ Sic scivisset V. D. qui sint hi alii, quidque a me exemplis allatis intentum fuerit.

Vs. 14.

Hic melius potuisse loqui Avianum, tam manifestum est, quam voluisse incertum.

Vs. 16.

Recte vidit V. D., pro *silentibus praesertim codicibus*, scribere me in Adversariis debuisse, *licet dare sit in nonnullis codicibus*. In vulgata au-

tem Aviani lectione acquievisset, nisi ambiguitas obscuritasque sermonis illi hic et alibi elegantia visa fuisset.

Vs. 18.

Donec me docuerit V. D. quo sensu congruo stare hic illud *inde sonum* possit, aut mea coniectura aptius quid protulerit, placebit vox Virgiliana *indecorem*. Neque enim facile crediderim, ne semel quidem pentametrum trisyllaba voce terminare ausum fuisse hunc poetam.

FAB. VIII. 6.

Non tentabam *magnis*, ut minus rursum accurate scribit hic censor meus; sed illud *magnis* per se, codicumque seposita auctoritate, dammandum non esse, in Latini sermonis studiosorum gratiam, ostendebam.

Vs. 7.

Non dixerat tantum editor, elegantius cameloque convenientius legi, *T. n. gibbis se ridendumque videri*; verum insigni librariorum errore *vitiatum esse* locum; quod immerito a me negatum fuisse, ostendendum V. D. habuit. Vox *cunctis* hic se etiam aliquomodo vindicat Phaedri Fab. LVII. 3.

Vs. 13.

Quomodo in his, *vive minor merito*, vox *merito*, salva Latinitate idoneoque sensu, possit esse nomen ablativi casus, nondum perspicio. Ut autem in vocibus *dimidius*, *minutus* milleque aliis passim subaudiuntur ablativi, ex natura loci facile supplendi, ita hic quoque *aure sublata*, vel *quod ad aurem sublata*, commodissime subintelligi in voce *minor* posse, quis non videt?

FAB. IX. 3. 4.

Suavius multo sonat, Latinis quidem auribus, vulgatum illud, *quodcunque malum fortuna tulisset*, quam quod substituere auebat editor Cl. *cuique malum fortuna tulisset*. Cum porro in subi. *posset* conspirent hic Codices, exempla a me adlata tam firmamentum ex hoc loco capere, quam illi fenerari arbitror. Ad scommata autem sua de animo meo iniquiore, obtrectandi libidine palatoque ab elegantiori gustu alieno, nullum a me responsum feret V. D.

Vs. 6.

Loqui hic Avianum aequalium suorum more passus haud dubie fuisset illius interpres, nisi usum istum verbi *convenire*, de quo in Adversariis dixi, prorsus ignorasset.

Tu iam, Lector Erudite, ex paucis his, quid de anticrisi, Adversariis meis Avianeis opposita, sentiendum sit, iudica. Equidem enitar in posterum, ut quam libere iam a Cl. Cannegitero dissensi, aliasque forte etiam dissentiam, tam laudandi, quae recte mihi ab ipso observata videantur, occasionem omnem libenter arripiam.

ADVERSARIA, CRITICA
IN
AUCTOREM DIALOGI DE ORATORIBUS
SIVE
DE CAUSSIS CORRUPTAE ELOQUENTIAE *

Saepe ex me requiris, cur cum priora secula tot eminentium oratorum ingentis gloriaeque effluerint, nostra potissimum aetas deserta et laude orbata vix nomen ipsum oratoris retineat. Cur vox deserta ita displicuerit hominibus eruditis, ut conicerent aetas defecta ea laude et orbata, vel aetas deserta et l. o., vel denique aetas pristina laude orbata, non perspicio. Facili emendatione legi posset aetas his deserta etc. vide intt. Phaedri Fab. XXI. 3. Sed in deserta commodissime subaudias frequentia nobili oratorum, ex usu huius vocis absoluta, cuius exempla plurima de Lexicis peti possunt. Laude, vel ex praecedentibus aut sequentibus supple, vel κατ' ἐξοχήν metonymice intellige studio oratorio.

Cap. II. 2. *Ut fabulas quoque eorum, et disputationes, et arcana senotae dictionis penitus exciperem.* Doct. Heumannus, et arcanae etiam dictiones p. e. coniectura eleganti, vereor tamen ut aequae necessaria. Perissologia enim publicatae lectionis millibus exemplis potest illustrari. Senotae pro remotae, privatae, in occulto habitae, damnare nondum auisim, maximeque in Nostro, qui alia habet ad Latinitatem singularia.

Cap. III. 1. *Tum Secundus, Nihilne te, inquit etc.* Tollendum ne, propter κακοφωνίαν, statuebat vir laudatus. Sed tales rationes sollicito admodum inniti fundamento, in dies mihi magis magisque persuaderi patior: et quondam etiam in lucubrationibus nostris Tullianis publice monuimus.

Ibidem: *Sublatis, quae pravam interpretandi materiam dederunt.* In exemplari meo adnotavit quispiam, quodam MS. repraesentari prave; quod mihi quidem praepiacet, licet hypallagen, quam altera lectio refert, poetis familiarem noverim.

N. 3. *Atque ideo maturare libri huius editionem festino.* Summus I. F. Gronovius coniicit gestio; optime quidem ad analogiam, ad usum vero secus, ut ego quidem existimo. Corvinus de Aug. progenie cap. 1. *accelerare cursum maturabo.* Plautus Aul. II. 2. 4. *Nunc domum properare*

* Miscellan. Observatt. Critt. in Auctor. Vett. et Recent. Vol. VII. Tom. III. pag. 380—404. (Amstelod. 1736.)

propereo. Tale quid *ταδ'ολογλας* etiam in his cap. XI. *ingredi famam aspiciatus sum*, pro *fam. ingressus sum*. Cato apud Gell. VII. 3. *id nos priores facere occupabimus*. i. e. faciemus. Ammianus XXVI. 7. *ut in certaminibus intestinis usu venire contingit*. i. e. usu venit. Sed alias de his plura.

N. 5. *Quominus . . . omne tempus modo circa Medeam, ecce nunc circa Thyestem, consumas*. I. Schultingius . . . *circa Medeam, exetram nunc etc.* Sed recte iam Freinshemius hunc locum contulit his Flori IV. 2. 10. *Caes. Caesar eloquentia et spiritu, ecce iam et consulatu allevabatur*.

Cap. IV. 2. *Nam nec tu agitare et insequi poetas intermittis etc.* Fallitur S. F. D. auctoris huius censor rigidior, in Supplem. Act. Erud. Tom. X. pag. 232. cum scribit inauditum priscis *agitare* pro *exagitare*. vide litteratores ad Florum I. 8. 7. et Sallust. Catil. cap. XXXVIII. extremo.

Cap. V. 1. *Ut in his cognitionibus se excusent, in quibus manifestum est alteram apud eos partem gratia praevalere*. Heumannus, *ut his cognitionibus se excusent*. Sed licet ita elegantius forte locutus fuisset auctor, cur tamen alteram lectionem damnaremus sine codicibus, nulla plane ratio est; quales illius Viri doctissimi et acutissimi plerumque solent esse emendationes. Saepius autem praep. in adhibetur, ubi a vel ex expectaremus. Alibi dabimus exempla: sed et Graevio aliisque hoc iam observatum.

N. 4. *Ego enim, quatenus arbitrum litis huius inveni, non patiar etc.* Quatenus pro quoniam, de quo consule Tursellinum Schwartzianum, nollem temerassent Viri docti, qui volebant *quando nunc arbitrum* etc.

N. 6. *Rebus probe fluentibus*. Legunt *prosperere*: id quidem priscis usitatius (vide Iuretum ad Symm. II. ep. 58.) sed quoniam plurimae in Nostro comparéant formulae, quae ab usu elegantiorum abhorreant, etiam hanc forte transmittendam existimo.

Ibidem: *et incessere vel in iudicio, sive in senatu, sive apud principem possis*. Certatim *vel in sive* mutant: et mihi tamen religionem faciunt, quae Cl. Dukerus ad Flor. IV. 2. 79. quodque iam de Latinitate auctoris plus semel diximus.

Cap. VI. 1. *Cuius iucunditas non uno aliove momento, sed omnibus prope diebus, et prope omnibus horis contingit*. Emendant uno alterove, vel uno aliquo. Sed alterum forsitan in Nostro admittendum, cum quod illius plura ab elegantiae amussi decedunt, tum quia *alius* non rarum est pro alter. Vopiscus Aurel. cap. IV. *in latere uno avem, in alio coronam*. Sulp. Severus H. S. I. cap. 11. *unum eorum poenas capite luiturum, alium absolvendum pronuntiavit*. Sed haec e. Lexicis notissima. Quod autem in seq. tentant docti, *sed prope* etc. novi elegantiam istam repetiti *sed, sed* illam sectatum fuisse hic Nostrum, nullis rationibus liquet. Geminatio *τοῦ omnibus* illi similis, de qua ad cap. XL. 3.

N. 4. *Ullane tanta gentium opum . . . voluptas, quam spectare etc.* Nimis sane morosus in hac forma damnanda S. F. D., quasi soloeecismus esset admodum prolapsae Latinitatis scriptore solummodo dignus. Similiter enim *quam* post *tantum* venit apud Terent. Hec. III. 4. *non verbis*

dicti potest tantum, quam re ipsa navigare incommodum est. Locum hunc et alia Cel. Burmannus dedit ad Quinctil. pag. 2. Sed et postquam intelligi potest *quanta*, per ellipsin elegantissimo cuique familiarem, ut alibi videbimus. Ita Acidal. infra cap. VIII. extr. defendebat istam lectionem: *quas facilius invenies qui vituperet, quam (qui) fastidiat.*

N. 5. *Quod gaudium consurgendi assistendique inter tacentes, in unum conversos!* Copulam et, quam iniiciunt quidam ante in unum conversos, facile desidero, quandoquidem haud raro ita participia iunguntur. Diximus ad Ciceronem, et alias dicemus.

N. 7. *Illis secretiora et tantum ipsis orantibus nota, maiora sunt. Sive accuratam meditatamque affert orationem, est quoddam etc. sive novam et recentem curam . . attulerit, ipsa sollicitudo etc.* Duos in his ingentes solocismos et non nisi ab auctore aeneae aut inferioris etiam Latinitatis. exspectandos, animadvertere sibi visus est nescio quis ille S. F. D.; primo quod plurali numero *orantibus* succedit singularis *affert*; dein quod modi et tempora ita confunduntur in his *affert* et *attulerit*. Sed ad prius recte conniverat iam Heumannus: passimque ita ab uno numero ad alium transire optimum quemque Latinorum, disce ex iis quae Davisius ad Cie. Nat. Deor. I. 19. Oudend. ad Frontin. II. 1. 7. et Wopkens. Lection. Tull. I. 15. qui alteram etiam enallagen pluribus illustravit.

Cap. VII. 2. *Et procuratores principum tueri et defendere datur.* Iustissima synonymia. Tacitus Mor. Germ. cap. XIV. *Illum defendere, tueri . . praecipuum sacramentum est.* Minuc. Felix in Oct. cap. XXVIII. *parricidas etiam defendendos et tuendos suscipiebamus.* Cic. Fam. XIII. ep. 64. *Nysacos, quos Nero in primis habet necessarios, diligentissimeque tueri ac defendit.* vide de Oratore I. 38. et alibi. Itaque ob talia non vexandus aut vilipendendus hic auctor.

Cap. VIII. 2. *Marcellum . . et Crispum Vibium . . non minus esse in extremis partibus terrarum quam Capuae etc.* Forte non minus innotuisse in etc. ut cap. X. *nedum ut per tot provincias innotescat.*

N. 6. *Sine commendatione natalium, sine substantia facultatum.* Illud *substantia facultatem* vix ad aeream aetatem Latini sermonis referri posse dicit S. F. D. At vero facillime potest: cum enim hoc aevo saepius *substantia* pro re familiari dicebatur, ut monuerunt Vorstius ad Sulp. Severum et Munkerus ad Fulgentium; tum eo maxime tempore usitatum fuit, ut duo nomina aequipollentia ita coniungerentur. Ita et Salvianus adv. Avarit. III. pag. 233. ed. Brem. *quibus substantiam propriae facultatis addicent.* Aur. Victor Orig. G. R. cap. XIX. *paternorum bonorum substantiam dixit.*

N. 7. *Quia Vespasianus venerabilis senex et patientissimus veri, bene intelligit, ceteros quidem amicos suos niti iis, quae ab ipso acceperint . . Marcellum autem et Crispum attulisse ad amicitiam suam, quod non a principe acceperint nec accipi possit.* Acidalius legebat *sapientissimus vir.* Quorsum, inquit, praedicat in Vespasiano *veri patientiam*? Putat Heumannus, quia caudicos (tales inter amicos adscisciebat Vespasianus) ob libertatem in dicendo plerumque aversarentur principes: ego, quia non refugebat Vespasianus et ipse agnoscere, et alios id dicentes audire,

Marcellum et Crispum attulisse ad amicitiam ipsius, quod ab ipso non accepissent. *Patiens veri dixit etiam Seneca de Ira III. 36.*

Cap. IX. 4. *Nempe si . . aliquod negotium inciderit, ad hunc Secundum recurret.* Assentior Heumanno aliisque, qui *recurret* pro *decurret*, confugiet, adservandum putant. Sulp. Severus Dial. III. cap. 5. 2. *ad quas (personas) si quis incredulus fuerit, quia adhuc in corpore sunt, recurrat.* et cap. VIII. 7. *Tum Martinus recurrens ad nota subsidia etc.* Lactant. Epit. cap. V. . . *testimonia . . praetermisi, quae si desideras ad ipsos tibi libros recurrendum est.* Sic recte in MS. legi pro vulgato *revertendum est*, monuerunt docti; tametsi nec alterum adspernandum, ut pluribus ostendere possem.

N. 10. *In solitudinem recedendum est.* Legunt *secedendum est*, quia sic cap. XII. 1. et alii. Ego alterum abdicare nondum possum. *Recedere* pro se separare apud Cyprianum aliosque non infrequens offendas.

Cap. X. *Quamcunque etiam speciem eloquentia habeat.* Frustra subiunctivum *habeat* in indicativum mutat Heumannus, a Cellario Cur. Post. pag. 448. imponi sibi passus. Observavit iam S. F. D.

N. 6.* *Sed tecum mihi, Maternae, res est, quod cum natura tua in ipsam arcem eloquentiae ferat, errare mavis, et summa adeptus in levioribus subsistis.* Emendat Acidalius: *quod cum . . te ferat.* Atque ita *ferendi* verbo usum Nostrum video cap. XIII. *Me vero . . Musae . . in illa sacra illosve fontes ferant.* Haec autem coniectura magis mihi placet, quam Heumanniana, *quem cum natura in ipsam a. e. f., deleto tua.* confer enim ista n. 9. *Effervesce enim vis pulcherrimae naturae tuae.* Nec tamen, male se habere hunc locum, satis certus sum. *Ferat* enim explicari potest tendat. Nepos Dat. cap. IV. *ad hostem vehitur, quem procul Aspis conspiciens ad se ferentem, pertimescit.* Frontinus Strateg. II. 2. 12. . . *ab ea parte, ex qua decursus in aversam hostium aciem ferebat.* atque ita Curtius et alii. Porro varie vexatur illud *errare mavis*: necdum ego quid hoc verbo faciam scio. Videant nasutiores, an illi aut illuminando aut corrigendo faciem aliquomodo praeferre queat istud *erravit* cap. XI. *Nostra quoque civitas donec erravit, donec se partibus et dissensionibus et discordiis confecit.* ubi Scholius certavit. Videant, an forte respexerit Noster ad Lucret. II. 7. et seqq.

Sed nil dulcius est, bene quam munita tenere

Edita doctrina sapientem templa serena;

Despicere unde queas alios, passimque videre

Errare, atque viam palantes quaerere vitae,

Certare etc.

De reliquo non male, puto, Acidalius, *et summa adepturus, in l. s. Plinius V. ep. 9. summa consequuturus, si virtutes eius maturuissent.*

N. 9. *Tamquam minus obnoxium sit offendere potiarum, quam oratorum studium.* Corrigit Acidalius *offensae*, suffragante Heumanno. Sed et alterum bene se habet. Vide doct. Wasseum ad Sallust. Catil. cap. 24.

N. 11. *Sentio quid responderi possit; hinc ingentis ex his assensus, hinc in ipsis auditoriis praecipue laudari et mox omnium sermonibus ferri.* Légerim . . *possit; ingentis ex his assensus, haec in etc.* Posterius iam

vidit I. F. Gronovius, dum pro *ex his* cum aliis vult *existere*. Sed quam facile initium vocis *ingentis* infarciendae vocolae *hinc* ansam praebere potuit, atque ita deinceps *haec* in *hinc* migrare!

Cap. XI. 1. *Quas cum dixisset Aper acrius, ut solebat, et intento ore; remissus et subridens Maternus, Paravi, inquit etc.* Non satis solida quidem de causa Acidalius *intentior* malebat, *quam intento ore*; sed id minus recte ex Virgiliano *intentique ora tenebant* refellebat Heumannus; in quo ipsi homines *intenti* dicuntur, cum hic *ori* adscribatur *intentio*. *Intento ore*, interpretor, vultu immobili et ad rigorem constantiamque composito. Haud multum differt illud Minuc. Felic. Oct. cap. XXXIX. *intentos vultus tenebamus*. Quo autem iure formam hanc barbarismis accenseat S. F. D., illud ipse videat. Ceterum nulla ratio erat, cur Heum. remissus legeret pro *remissus*; licet diminutivo participio *subridens* non male diminuentem comparativum iunxisset auctor.

N. 2. *Fore enim arbitrabar, ut a laudatione eorum digressus detrectaret poëtas, atque carminum studium prosterneret. Arte quadam mitigavit concedendo his, qui causas agere non possent, ut versus facerent.* Acidal. legebat: *Id arte quadam etc.* Heuman. audacius: *Quod fore . . prosterneret, id arte quadam etc.* Quid si . . *prosterneret. At quaedam, vel quiddam mitigavit*, i. e. quibusdam disputationem suam mitigavit: per quam hypallagen *supplere, prorogare, mutare* saepe ista Latine dicimur, quibus aliquid suppleamus, prorogemus, mutemus: de quo alias copiosius agemus.

N. 3. *Sicut in causis agendis efficere aliquid et eniti fortasse possum.* Cur Heumannus praep. in reiecerit, eius quidem rei causam sonticam non probavit. Attulerat iam Schelius ista Ciceronis, in quo *ego quid eniti aut efficere possim*. Sic infra cap. XXXII. 10. *quidquid in eloquentia effecerit, id se . . Ac. spatiis consecutum.* et cap. XXI. 10. *ut propter . . occupationes rerum minus eloquentia effecerit.* ubi recte in iniicit Heumannus ipse cum aliis. *Efficere* in his est progressum facere. ut Quinctil. Inst. Or. I. 1. *Praestat tamen ingenio alius alium: concedo; sed ut plus efficiat aut minus, nemo tamen reperitur, qui sit studio nihil consecutus.*

N. 6. *Nam statum cuiusque ac securitatem etc.* scribit Heum. *Iam statum etc.* quasi nam non ita passim transitioni simpliciter inserviret. vide Tursellinum Schwartzian. pag. 506. et alios alibi plurimos.

Cap. XII. 5. *Nec ullis aut gloria maior, aut augustior honor; primum apud Deos, quorum proferre responsa et interesse epulis ferebantur, dein etc.* Si leviter faveret codex, rescribere non dubitaret Heuman. . . *epulis dignabantur.* Ego leviori mutatione mallet . . *epulis deserebatur.* Sed locus sanus est. Caute loquitur auctor. Non dixit nempe *proferebant et intererant*, quia non multum abnuebat, quominus haec falsa ac fabulosa cuiuspiam viderentur, ut e sequentibus constat. Nisi velis *profere et interesse ferebantur* idem propemodum esse quod *proferebant et intererant*, more loquendi haud ita inusitato.

Cap. XIII. 1. *Ac ne fortunam quidem vatum et illud felix contubernium comparare timerim cum inquieta et anxiosa oratorum vita.* Respicit haud obscure ad ista cap. XIII. 1. ubi poëtas Diis regibusque uti contu-

bernalibus innuerat, his verbis: *Nec ullis aut gloria maior aut augustior honor: primum apud Deos, quorum proferre responsa et interesse epulis ferebantur: deinde etc.* Miror ergo, quid Gronovium τὸν πᾶνν moverit, ut tentaret et illud secum contubernium; aut Schultingium, ut et illud sedens contubernium.

N. 5. *An quod timent? . . quod alligati cum adulatione nec imperantibus unquam satis servi videntur, nec nobis satis liberi?* Vult Heuman. quod diligentissima adulatione, vel quod vel cautissima adulatione: nosse se neminem fassus, qui locum sagandum suscepisset. Susceperat tamen Schultingius, et. medicina puto multo feliciore, dum legit, *quod alligati humili adulatione vel adulationi.* Nisi autem ad pleonasmum τοῦ cum decurrere velimus, non plane inauditum, minima mutatione faciamus potius, *quod alligati sunt adulatione, nec etc.* atque ita venisse ab auctore existimo. *Alligati*, i. e. impediti, constricti, saepius abl. construitur.

Cap. XIV. 4. *Me vero, inquit, et sermo iste infinita voluptate affecisset, atque id ipsum delectat, quod vos, viri optimi et temporum nostrorum oratores, non forensibus etc.* Emendationem Heumanni ut sermo . . affecisset, ita id etc. necessariam non arbitror. Recte vero renititur Mureto et Acidalio, languere sensum putantibus, nisi in his et temporum nostrorum oratores repetatur optimi. Sensus est, et qui nostris temporibus vere oratorum nomen mereamini. Componamus exempla ista, quibus dudum, ante conspectam Heumanni notam, locum hunc vindicaveramus: cap. XV. *cum oblitus et tuae et fratris tui eloquentiae, neminem hoc tempore oratorem esse contenderes.* cap. XXX. *Sed is orator est, qui de omni quaestione pulchre etc.* cap. XXXII. *ut legitime studuisse, ut . . denique oratorem etiam fateatur.* in quibus locis similis plane huius vocis emphasis est.

Ibidem: *Quae et ingenium alunt, et eruditionis et literarum incundissimum oblectamentum . . afferunt.* Elegantius esset ac literarum, nec tamen ideo sic scripsisse auctorem contenderim. Ingeniosa porro Heumanni coniectura, *alunt exercitatione, et literarum etc.* ut cap. XXXIII. quibus exercitationibus iuvenes alere ingenia sua soliti sint. Obstare tamen aliquomodo videtur, cum quod vox *exercitatione* ad sensum hic minus quam ibi necessaria sit, tum quod *eruditionem* cum *ingenio* iungere Noster amet. ut cap. XVI. *ad cuius summam eruditionem et praestantissimum ingenium cura quoque et meditatio accessit.* et cap. XXIV. *quanto non solum ingenio ac spiritu, sed etiam eruditione et arte, ab ipsis etc.* Tales autem synonymiae frequentes sunt in hoc libello. vide quae ad cap. XVIII. 1.

Cap. XV. 1. *Nam hunc tuum sermonem saepe excepi, cum oblitus et tuae et fratris tui eloquentiae, neminem hoc tempore oratorem esse contenderes. Atque id eo credo audacius, quod maligni in iis opinionem non vereraris, cum eam gloriam, quam tibi alii concedunt, ipse tibi denegares.* Optime sic Lipsius atque id extudit ex priore antiquis; neque illud atque id sic sensui aut elegantiae officit, ut eliminandum cum Acidalio Heumannoque statuerem. distinxerim autem . . contenderes: atque id eo, credo, audacius, quod etc. Audacius, nempe fecisti. In sequentibus non male

quidem Acidalius, *quod maligni iudicis opinionem* etc. nec tamen minus placeret *quod malignitatis opinionem* etc.

N. 4. *Causas . . reddat, quas necum ipse plerumque conquiro.* Plerumque hic notat saepe, ut pleraeque multas denotat cap. XXXI. 12. *Incidunt enim causae* etc. pleraeque autem, in quibus hae quoque scientiae requiruntur. adde cap. XVII. 6. *vidistis plerosque senes, qui . . narrabant.* Satis Latinum esse, et hoc auctore dignum, hunc *roŭ plerumque* et *plerumque* usum, alias invictis rationibus monstrabo: ut adeo valde infelicitur ingenium suum periclitetur Heumannus, qui locis his medicam manum adhibeat.

Cap. XVI. 5. *Non enim, inquit Aper, inauditum* etc. Elegans conimctionis *enim* usus, de quo Tursellinus Schwartz. pag. 238. Torrenius ad Valer. Max. III. 7. 8. et Wopkens. Lect. Tull. 3. Ad illum non attendisse videtur Gruterus ad haec Vopisci Probo cap. X. *atque indo ad palatium reductus invitatus et retractatus et saepe dicens, non enim vobis expedit* etc. ubi cum Palat. codice excludebat *enim*.

N. 11. *Incipit Demosthenes . . eodem mense extitisse.* Simili forma infra cap. XXIV. 2. *Tuum tamen, Messalla, promissum immutasse non debet.*

Ibidem: *Eadem positio coeli siderumque, quae cum maxime est, rursum existet.* Cum maxime pro in praesenti tempore, notius est quam ut illustrem: adeoque non video, cur cum viris doctis mallems nunc maxime.

Cap. XVII. 7. *Nam . . Asinius paene ad extremum duravit.* Nec *dividatis saeculum* etc. Acidalius, applaudente Heumanno . . *duravit; ne dividatis saeculum* etc. Forte non ita necessaria est ista correctio. Ut hic nec, ita non pro ne subiunctivum praecedit cap. XIII. 7. *Non me fremitus salutantium . . excites, nec* etc. Lactant. Epit. cap. LVII. *Non mors terreat* etc. et cap. LXII. *Libido extra terminos non vagetur.* cap. LXIV. *non sit asper in filium.* Sic passim.

Cap. XVIII. 1. *Si qua ex horum oratorum fama gloriaque laus temporibus acquiritur.* Multum in talibus synonymiis, qualis est *fama gloriaque*, esse Nostrum, recte observat compluribusque vel ex hoc cap. docet exemplis S. F. D. Sed frustra plane esse videtur, cum hinc evincere nititur, ne argenteae quidem Latini sermonis aetatis fuisse hunc scriptorem. Talia quippe in Ciceronis etiam aliorumque scriptis abundare quis ignorat? Vidimus id alibi.

N. 5. *Num dubitamus inventos, qui pro Catone A. Caecum magis mirarentur?* Satis constat, nec Ciceroni quidem obrectatores defuisse. Cur Heumanno placuerit dubitabimus, ratio nulla est: nec erat, quod Acidalio amentiret legenti . . *mirarentur, cum satis constet* etc. cum post satis subaudiendum tantummodo sit enim, quam ellipsin eodem libello iam luculenter probavimus, quo etiam *nam* vel *enim* interrogationibus saepissime succedere, ostendimus.

Cap. XIX. 1. *Flexisse ab illa vetere atque dicendi via directa.* Imposito hic verborum ordo male habuit criticos, qui tentabant *directa dicendi via*, vel *vetere dicendi via directa*, vel tantum *vetere dicendi via*. Similis enim est, quem I. F. Gronovius optimo iure vindicat contra

Lipsium, in his Taciti Annal. III. 79. *Non alias magis sua populique contumelia Romani* etc. Adi literatores ad ista Cicer. Tusc. V. 5. *ut ad eas cursim perrectura, nec eas beata vita a se desertas passura videatur.* et Sallust. Iugurth. cap. LXIII. 3. *Sed is natus et omnem pueritiam Arpini altus.*

N. 3. *Facile perferebat prior iste populus ut imperitus et rudis, imperitissimarum orationum spatia: atque id ipsum laudi dabatur, si dicendo quis diem eximeret.* Tentant impeditissimarum vel ineptissimā orationum spatia. Posses etiam impolitissimarum, ut cap. XVIII. 2. *sunt enim et horridi et impoliti et rudes.* Sed ἀνυπολόγητα haec in Nostro videtur ferenda, cum fere eadem sit in Tulliano rudis et indocta oratio, et optimus quisque passim orationi epitheta iungat, oranti ipsi accommodatiora, ut nos post Davisium ad Cicer. N. D. III. 2. alibi observavimus. Ferebat tum facile prior iste populus orationes neque elegantes aut doctas, neque spatio iusto circumscriptas.

N. 4. *Ita vero longa principiorum praeparatio etc. in honore erat.* Sine causa iam vero volebat Acidalius, adstipulante Heumanno. *Ita ex* antecedentibus explicandum, quum orationes longinquitate productae tam libenter audirentur.

N. 6. . . *cum vix in corona quispiam assistat, qui elementis studiorum si non instructus, ac certe imbutus sit.* Tentabam qui el. st. non instructus, aut c. i. s. dum leviori correctione alios velle video quin pro qui. Nota porro illud instructus et imbutus, quorum hoc ad naturam et indolem, illud ad artem pertinet. Cicero pro Milone cap. IV. *ad quam (legem) non docti sed facti, non instituti, sed imbuti sumus.* Non satis quadrat huc illud Quintiliani, quod conferebat Heumannus ad cap. II. 4. *literis leviter imbutus.*

Ibidem: *Novis et exquisitis eloquentiae itineribus opus est, per quas orator fastidium aurium effugiat.* Suspecta Heumanno vox itineribus: stilum tamen reprimit, dum confert illud hoc cap. *veterem dicendi viam.* At de ipsius nominis iter usu metaphorico incertum esse non licuit viro doctissimo, cum illius exempla ex Cicerone, Tacito aliisque depromserint Lexica vulgaria.

N. 7. *Dum . . alio transgredientem revocant, et festinare se testantur.* Saepius deprehendi labentis praesertim Latinitatis auctores testari simpliciter pro dicere, indicare adhibere: atque hoc modo illud etiam hic acceperim potius, quam cum Heumanno subaudierim *Deos hominesque*; neque enim tam gravem asseverationem res, de qua hic agitur, requirebat.

Cap. XX. 2. *Praecurrit hoc tempore iudex dicentem, et nisi etc. avertatur dicentem.* Schelius delet posterius dicentem, quod rectissime factum videtur Heumanno in praefat., non mihi, qui tales repetitiones Ciceroni aliisque optimis ignoscendas observavi. Sic Academ. I. 13. *qui . . nihil scire posse dixerunt, angustos sensus . . dixerunt.* ubi consule Davisium. et nos alibi pluribus de hac stili negligentia egimus et forte agemus.

N. 4. *Iam vero iuvenes, et in ipsa studiorum incude positi, qui etc. Delent et, invita Minerva. videatur T. Wopkens Lect. Tull. pag. 98. unde*

liquebit talia passim hac copula annecti praecedentibus, quae solummodo antegressam aut vocem aut sententiam amplificant quodammodo vel illustrant. Parum itidem attentum ad hanc rationem fuerunt viri doctissimi in sequentibus locis: Tacitus Ann. II. 59. *quisquis eam provinciam claustraque terrae ac maris . . insedisset.* Florus II. 7. 10. *Enimvero Flaminio duce inios antea Chaonum montes Aoumque anhem per abrupta vadentem, et ipsa Macedoniae claustra penetravimus.* Paterculus II. cap. 127. 2. *Inter atque deip. quod usu necessarium, et dignitate eminere; utilitatemque auctoritate muniri.* Nec copulam extirpaverim cap. V. 6. *non . . firmissimum munimentum, quam reo et periclitanti eloquentiae praesidium simul et telum.* ubi etiam frustra plane eloquentia legunt, ut facile demonstrari posset, si opus esset.

N. 6. *Exigitur enim iam ab oratore etiam poetica decor, non Attii aut Pucuvii veterino inquinatus.* Heinsius ad Vell. Paterc. I. 17. 1. emendat *Accii*; eoque modo Cortius in Plinio V. ep. 3. 6. *Accius pro Actius restituit, ex optimo, ut ait, manuscripto.* Ergo et *Attium* infra cap. XXI. 13. in *Accium* mutandum.

N. 8. *Quid enim si infirmiora horum temporum templa credas, quia . . marmore nilent et auro radiantur?* Heumannus *Quis enim infirmiora h. t. t. credat.* Ego brachio leviori si tantummodo sustulerim, ut *quid ita comparativo iunxit Cicero N. Deor. II. 2. quid enim est hoc illo evidentius?* Sed, nulla facta mutatione, interpungendum: *Quid enim? infirmiora etc.* ut signum interrogandi migraverit in *si*. Cicero Fin. II. 28. *Quid enim? summus dolor plures dies manere non potest?* et sexcenties alibi.

Cap. XXI. 6. *Ut scias ipsum quoque Calvum intellexisse, quid melius esset, nec voluntatem quin sublimius et cultius diceret, sed ingenium ac vires defuisse.* Nimis facilem Acidalio fidem habebat Heumannus, ante defuisse iniicienti ei: quippe cuius ellipsis pronominis passim sit obvia. Ad Cortium ad Plin. II. ep. 3. 1. . . *maior inventus est. Summa est facultas, copia, ubertas.* et nos talia affatim alibi dedimus ad ista Tullii: *At quibus bestiis erat is cibus, ut alius generis bestiis vescerentur, aut vires natura dedit aut celeritatem.* quibus plura loca addi et vindicari possent. Sed breviores esse iam volumus.

N. 7. *Quid ex Coelianis orationibus? nempe hae placent sive in universa parte factum, in quibus nitorem . . agnoscimus.* Post orationibus subaudio *satisfacit*, repetitum ex verbis his, quibus de Calvo inceperat n. 3. a quo iam transit ad Caelium: *Ipse mihi Calvus . . vix in una aut altera oratiuncula satisfacit.* Sequentia sic refingo: *nempe hae placent si non universae, parte saltem, in quibus n. . . agnoscimus.* Aliter visum Lipsio, Schelio, Acidalio aliisque. *Nempe* autem cum *nonne* permutari necesse non est. Vide Tursell. pag. 552.

N. 10. *Propter magnitudinem cognitionum.* Adduxit Heumannus Vell. Paterculum II. 41. *magnitudine cogitationum . . Alexandro simillimus.* Sed et Rhenanus hoc dudum occupaverat.

Cap. XXII. 6. *Quaedam vero procul arceantur etc.* Praecedentibus verbis monuerat Aper, sectanda quaedam oratori lumina et ornatui inservientia magis quam necessaria: iam quae potissimum fugienda, significat.

An ante haec verba, quaedam exciderint, quod statuebat Heumannus, ego adhuc dubito.

Cap. XXIII. 2. *Qui rhetorum nostrorum commentarios fastidiunt, oderunt, Calvi mirantur.* Heuman. delet *oderunt* tanquam glossam manifestam. At vero Asyndetis istiusmodi omnia plena. Min. Felix Oct. cap. III. *ut . . summis fluctibus tonsis emicaret, emergeret.* et cap. XI. *. . sibi mortuis, extinctis . . aeternitatem repromittere.* ubi vide interpretes. Arnobius lib. II. pag. 77. *et affectus ex animis insitos proturbare, pelleret pertinaci moliantur oblectatione virtutum.* pag. 81. *Quid est enim, quod humana ingenia labefactare, dissolvere studio contradictionis non audeant?* pag. 83. *Nos soli ignoramus, nescimus, quisnam sit animarum conditor?* pag. 92. *Cum . . multa . . sint a vobis repudiata, contempta, quid est etc.*

N. 6. *Et vos . . ita gravitate sensuum, nitorem et cultum verborum miscetis, ea electio inventionis, is ordo rerum, et quoties causa poscit, ubertas, ea quoties permittitur brevitatis, is compositionis decor, ea sententiarum planitas etc.* Malim *is ordo rerum, ea, quoties causa poscit, ubertas, et quoties permittitur, brevitatis.* Porro Schulting. legebat *ea sententiarum gravitas*, probante Heumanno. Sed cum iam ante audivimus *gravitatem sensuum* (sic enim recte emendarunt docti), tum opportune hic commemoratur *sententiarum planitas*, sive perspicuitas, quae sane inter optimas oratoris dotes, quae hic recensentur, praeteriri non debuit, nisi velis intelligere quiddam *angustias sententiarum*, de quibus cap. XXXII. 7., contrarium.

Cap. XXIV. 1. *Quam copiose et varie vexavit antiquos!* Iniustissime Nostrum vexat S. F. D., cum mere barbarum hunc verbi *vexare* pro irridere significatum scribit. Notat hic culpae, vituperare, opprobrio onerare. ut Cicero pro Sextio cap. XXVIII. *iis Pisonem verbis vexavit, ut illum . . iam provinciae poeniteret.* Tusc. V. 9. *Vexatur idem Theophrastus et libris et scholis omnium philosophorum, quid etc.* Facillime infinita talia constipaveris. Quae autem hic Heum. de hoc verbo notavit, ista vèreor ne parum ad rem. *Incessere et insectari* hoc mox in sequentibus dicitur.

N. 4. *Exprime nobis non laudationem antiquorum . . sed causas, cur etc.* Qui coniiciunt *Exprime*, his nondum plane neque repugnaverim, neque assenserim. Orosius I. 1. *quid impediementi est, nos eius rei caput pandere, cuius illi corpus expresserint.* Lib. IV. cap. 20. *alioquin si inquisitus non fuisset numerus, nec qualiscunque fuisset expressus.* Hegesip. I. 37. *Iosippus haud quaquam, ut arbitror, studio prodictionis . . mandatum exprimit, atque etc.*

Cap. XXV. 11. *Quod ad S. Galbam et C. Laelium attinet, et si quos alios antiquorum agitare non destitit; non exigit defensorem, cum fateretur, quaedam eloquentiae eorum . . defuisse.* Legit Heumannus *non exigo defensorem*, miraturque hoc mendum tandiu hic haesisse. Sed mendum illud, si quid ego video, nullum est. *Non exigit defensorem*, explica, id tale non est, ut pluribus contra illud defendi opus sit illos viros; non exigit, ut defensionem illorum hominum suscipiam.

Cap. XXVI. 6. *Quamquam in magna parte librorum suorum plus vis*

*habeat quam sanguinis. Quomodo distinguuntur hic vis et sanguis? Συνο-
ρίμως certe. Quintil. X. 2. ut minus sanguinis ac virium declamatio.
nei habeant. I. F. Gron. plus irae habeat q. s. Ego mallem plus bilis
habeat quam sanguinis, vel potius quam suaritatis; neque enim defuisse
sanguinem viresque, constat ex his sequentibus, Ceterum . . ipsarum vi-
rium robore multum caeteros superat. Forsitan tamen, agnita loci sani-
tate, vim violentiam vastitatemque interpretari licebit. Genitivum istum
vis non inauditum esse, recte observat Heumannus.*

Cap. XXXI. 3. *Qui cognovit . . vim virtutum pravitatemque vitiorum,
et intellectum eorum, quae nec in virtutibus neque in vitiis numerantur.*
Insolentius Schellio et Heumanno videbatur cognoscere intellectum, ideo-
que volebant et delectum etc. Non tamen omnino desunt talis metony-
miae adiuncti, qualem hic intellectus refert, exempla. Rufinus Hist. Eu-
seb. I. 1. *rudis adhuc mundus et peritiae totius ignarus. Ita cognitionem
Dei intelligere* phrasis non inaudita in Vet. Testamento. Et forte affine
quid in his n. 11. *Ideoque et iuris civilis scientiam veteres oratores com-
prehendebant.*

Cap. XXXII. 7. *Ut . . quasi una ex sordidissimis artificiiis discatur.*
Una posuit quasi subiuncturus artibus; de quo schamate diximus quon-
dam ad Ciceronem, et multi multa. Adi Barthium Adv. XXIV. 12. ex-
tremo. Munkerum ad Hyg. Fol. XXXVII. et CXXXVI. Sanctium Min.
IV. 10. Davisium ad Cic. N. Deor. II. 44. Cortium ad Sallust. Iug. cap.
XCII. 5. *Oudendorpium* Add. ad Front. II. 3. 22. *Decantatum* illud Ovi-
dii: *hoc pecus omne meum est, multae stabulantur in antro.* Nollem ita-
que, istum S. F. D. hoc ex loco probare voluisse, ne ad argenteam qui-
dem Latinitatis aetatem hunc pertinuisse auctorem. Potius unum vel ar-
tibus refigerem, neque ab eo iam plane abhorret animus.

N. 10. *Id non rhetorum, sed Academiae spaciis consecutum.* Iniiciunt
in ante rhetorum, sed id ab ipso auctore omissum potius existimavim.
Supra cap. XXXI. 1. *non ut rhetorum scholis declamaret.* Infra cap.
XXXV. 2. *in scholas, quibus non facile dixerim utrum locus ipse, an ge-
nus studiorum plus mali ingeniis afferant.* cap. XXXVII. 1. *quae et anti-
quorum bibliothecis adhuc manent.* in quibus locis tamen itidem praeposi-
tionem dictam ingesserunt, cum suam potius invicem sanitatem stabiliunt.
Cicero Tusc. V. 9. *Vexatur . . et libris et scholis omnium philosophorum.*
Tacitus Ann. XIV. 61. *imagines . . spargunt floribus, foroque ac templis
statuunt.* Lib. VI. 3. *custoditurque domibus magistratum.* Hist. V. 5.
visque aurea templo reperta. Innumera talia praetereo sciens.

Cap. XXXIII. 6. *Nec quisquam percipere . . tam varias res potest,
nisi ut scientiae meditatio . . accedat.* Ut tollendum putat Acidalius, suf-
fragante Heumanno. Et eleganter quidem abesset: extirpare tamen mihi
religio est. Plinius II. ep. XI. *neque enim iam inchoari actio poterat, nisi
ut noctis interventu scinderetur.* Hegesippus I. 44. *morantem non passus
ut; nec exspectavit regnum, nisi ut parricidio adipisceretur.* et lib. II.
cap. 11. *cum spes nulla salutis esset, nisi ut invicem se praevenirent.* Mi-
nus offendet ista ratio, si in membro priore aliter vel alius praecesserit:

quomodo Veget. R. Mil. I. 9. *Quod aliter non potest fieri, nisi ut . . aequaliter discant.* ubi necquicquam de hac coni. lis movetur.

Cap. XXXIV. 4. *Habebantque ipsius populi diversissimarum aurium copiam.* Rodolphus copula adiecta, *h. i. populi, et divers. a. c.* Lipsius *h. i. populi, id est, divers. a. c.* Scilicet non meminerant viri doctissimi, passim ita genitivos aliosque casus geminari: quod alibi prolixius tractavimus, post Gron. ad Liv. XXXIV. 26. et Perizon. ad Sanct. Min. II. 3. 15.

Cap. XXXV. 6. *Sequitur, ut materiae abhorrenti a veritate declamatio quoque adhibeatur.* Ante adhibeatur, *par, similis vel talis* iniiciunt; ego subaudiri posse dubito, ut et in loco isto Columellae VIII. 16: *improbum factum dicto* (sc. improbo) *prosecutus, peream, inquit, nisi piscem putavi.* Heins. ad V. Patere. I. 1. 3. legebat . . *prosecutus pari.* conserat Tacitus Ann. III. 50. *et vana a scelestis, et dicta a maleficiis differunt.* pro maledicta.

Cap. XXXVIII. 3. *Apud quos quanto maiora negotia olim exerceri solita sunt, quod maius argumentum etc.!* Orationis quidem concinnitas erit maior, si cum viris insignibus legas solita sint: sed passim tamen elegantiores etiam indicativum sibi in altero orationis membro elabi patiuntur, ut in Cicerone aliisque vidimus. Adi et eruditissimum Cannegeterum Diss. in Avianum.

Cap. XL. 3. *Quarum civitatum severissima disciplina et severissimas leges traduntur.* Schelius, quod suboffendebatur repetitione adiectivi *severus*, tentabat . . *et sanctissimae leges traduntur.* Similis tamen repetitio cap. XLII. 4. *quomodo tamen minimum usus minimumque profectus ars medentis habet etc.* et ibid. n. 8. *Nemo eorum tempore assequi potest magnam sanam et magnam quietem.* cap. VI. 8. *sed omnibus prope diebus et prope omnibus horis.*

N. 4. *Nec Macedonum quidem ac Persarum ac ullius gentis, quae certo imperio contenta fuerit, eloquentiam novimus.* Heumann. aut *ullius gentis.* Ego tales particulas passim ab ipsis auctoribus permixtas, certus sum. Frustra autem plane in seqq. fuit vult idem Vir Cl. pro fuerit, ut ego quidem existimo.

ADVERSARIA CRITICA
EXPROMPTA
IN
C. VELLEII PATERCULI
HIST. ROM.*

LIBRO PRIMO

Cap. I. 3. *Factum eius a Diis comprobatum, spatio vitae ac felicitate imperiis apparuit, quippe vixit annis XC, regnavit LXX. qui se etiam a Pyrrho, Achilles filio, virtute vindicavit.* Illud qui durio rem connexionem praestat. Quamobrem erud. Th. Munckerus volebat, *seque etiam a etc.* Posses minore mutatione, *Quin se etiam etc.* confer lib. II. cap. 18. 6. et alia. Sed stare pronomen relativum potest, quippe quod saepius ita demonstrativi hic loco adhiberi, ad Cicer. de Nat. Deor. III. 59. docuimus. Ita nil novandum puto cap. II. 2. *Eodem fere tempore Athenae sub regibus esse desierunt.* Quarum ultimus rex fuit Codrus. nec cap. V. 3. . . . Quem si quis coecum genitum putat, omnibus sensibus orbis est. Ceterum quod insignis vir, deque hisce literis optime meritus N. Heinsius, (a quo, ut et ab aliis tantis nominibus, libere modesteque mihi in his notulis dissentire liceat) tentat . . . *filio pari virtute vindicavit*; equidem hanc emendationem minus necessariam arbitror, siquidem *virtute* optimo iure interpretaberis fortiter, strenue, pro vi ablativorum, de qua Daumius ad Caton. Distich. I. 3.

Cap. III. 2. . . . *Sed omnia sub eorum, qui illo tempore vixerunt, dixerunt. Κακοφωλία* haec et hoc loco et alibi immerito, ut mihi videtur, vexatur a Criticis doctissimis. Videmus id in his, quae damus ad Lactantium Epit. cap. LIV. *Et hanc adversus innocentes carnificinam exercentes.* Cicer. Acad. II. 2. *ne tantum personarum . . . minuan etiam gloriam.* et Iul. Obseq. Prodig. cap. XC. *quae vento in mare deiectae, fluctibusque, eiectae.*

Cap. IV. 3. *Subsequenti tempore magna vis Graecae inventutis, abundantia virium, sedes quaeritans in Asiam se effudit.* Quia praecesserit vires *veteres* et *magna vis*, malebat honoratissimus Burmannus *abundantia virorum*. Verum ad nauseam usque repeti a Nostro eandem voces, verissime ipse testatus est vir laudatus ad lib. II. cap. CXI. 2, et aliquoties infra

* Miscellan. Observatt. Critt. in Auctor. Vett. et Recent. Vol. VIII. Tom. I. pag. 21—80. (Amstelod. 1737.)

videbimus. Inconcinnius quidem *magnae vi inventutis abundantia* virium subiicitur; sed hoc modo *amori amores, loco locum, terrae terras* subiungi videas in his. Boëtius Consol. II. Carm. 8. de amore:

Hic et coniugii sacrum:

Castis nectit amoribus.

Hyginus Fab. CXVI. *eo loco extulit, quo saxa acuta et locus periculosissimus erat.* Cicero N. Deor. II. 9. . . *eaque hieme sit densior, ob eamque causam calorem insitum in terris contineat arctius.* ad quem locum plura talia constipavimus. [Cf. Drakenborch. ad Liv. I. 3. 9. FR.]

Cap. VI. 3. *Ea aetate . . Lycurgus Lacedaemonius, vir generis regii, fuit severissimarum iustissimarumque legum auctor, et disciplinae convenientissimae vir, cuius quamdiu Sparta diligens fuit, excelsissime floruit.* Varium variorum de hoc loco iudicium fuit. Ego tantum sic interpunxerim . . *sonvenientissimae; vir, cuius* etc. Sic amat Noster. Libro II. cap. XVII. 1. . . *consulatum inierunt Q. Pompeius, et L. Corn. Sulla; vir, qui neque* etc. vide et cap. XXIV, 5. cap. CXXVII. 4. et alibi. Erat Lycurgus legibus suis convenientissimae disciplinae auctor, quatenus efficeret, ut Spartanorum mores illis essent maxime consentanei. Ita autem disciplinam aliquando mores cultumque ex disciplina tractum notare tralatitium est. ut lib. II. cap. I. 1. et alibi.

Cap. VII. 1. *Ne in id quod Homerus incideret.* Optime Burmannus ante relativum pron. subaudit in. Et nos iam in lucubrationibus nostris Tullianis hanc ellipsin illustravimus his Min. Felicis Oct. cap. XXXIV. *Si ista moles ab eo (a) quo exstructa est, destruat.* et Lactantii lib. V. cap. 7. *ut odium, cupiditas, ira in id (in) quod incubuerint, agant coecos.* Addatur Sulp. Severus Dial. I. 2. *inter ista (inter) quae vivimus ipsa nobis vita fastidio est.* quam lectionem contra Giselinum vindicabimus. Adde quae ad lib. II. cap. XXXIII. 2. Huc autem trahi opus non est ista lib. II. cap. CXV. 3. *ob ea, quae si propriis gessisset auspiciis, triumphare debuerat, ornamentis . . donatus est.* vide illic dicenda.

Cap. IX. 4. *Destitutum omni spe coëgit e Macedonia profugere.* Quam ille linguens, in insulam Samothraciam profugit. Repetitio hanc eiusdem verbi notanda potius videtur duntaxat, quam sollicitanda. ut et cap. XVIII. 6. . . *legemque ad populum tulit, qua etc. aliasque leges . . tulit.* Videatur de isto recurso doct. Davisius ad Min. Fel. cap. VIII. quaeque nos ad Cicero N. Deor. II. 54. . . *cum depulsum et quasi detrusum cibum accepit, depellit.* et Auct. Dial. de C. Corr. Eloq. cap. XX. *Præcurrit . . dicentem, et nisi etc. aversatur dicentem.*

N. 6. *Quam sit etc. etiam hoc colligi potest, quod etc.* Pro ex hoc vel ex hac re; quam praep. addidit lib. II. cap. LXXXVI. 2. omisitque etiam ibid. cap. VII. 5. *quod . . spatio annorum colligi potest.* et supra cap. I. 3. *Factum eius a Diis comprobatum, spatio etc. apparuit.* Tacitus Ann. XVI. 34. *ut coniectare erat intentione vultus.* vide et lib. I. 12. Cicero Divin. II. 57. *Quo licet existimare etc.* Haec et plura, quae aliunde afferre possem, loco huic magis quadrant, quam illud hoc vitior, hoc gratissima, quod ex Lucano et Quinctiliano conferebat vir celeberrimus.

Ibidem: *Ut his millies centies H. S. aerario contulerit.* Lipsius *o adru*

tentabat intulerit. Nollem factum. Orosius V. 18. *nihil tamen Pompeius ex ea egentis aerario contulit*. Et simili prosopopoeia Plinius Paneg. cap. LV. *et nobis et fisco pruden*. Tacitus Ann. II. 47. *quantum aerario aut fisco pendebant*. atque ita passim. *In aerarium conferre habes* infra lib. II. cap. XXXIX. 2.

Cap. XII. 3. *Vir avitia P. Africani paternisque L. Pauli virtutibus similis*. Singularis loquendi forma, quam repetit Noster lib. II. cap. VI. 1. quaeque suspensum Acidalii animum habere non debuit; placuit etiam, ut multa Velleii alia, S. Severo H. S. I. 22. *virum virtutibus suis similem*. quod Sigonius immerito offendisse, illic videmus.

N. 5. *Eamque urbem magis invidia imperii, quam ullis eius temporis noxis invisam Romano nomini, funditus sustulit*. Malebat Vir Cel. *inimicam R. nomini*, quod *invidia invisam* non concoqueret. Solere tamen verba cognatis nominibus ita iungi, videbimus ad lib. II. cap. XXX. 5. Haec vero si hoc loco ratio displiceat, ablativum *invidia* absolute accipe, utrumque plane a sequente voce *invisam*; ut sit ob invidiam, ex invidia, stimulante invidia; de qua vi ablativorum nemo dubitat. Ut tamen ita construam, magis inclinat animus: atque ita manere etiam potest prima codicis lectio, *quam ullius eius temporis noxiae, inv. R. n.* Solere enim genitivos diversos ita copulari, monuimus ad Ciceronem Tusc. IV. 2. *Præsentis autem mali sapientis nulla adfectio est*. et Auctor. D. de C. Corr. Elog. cap. XXXIV. *habebantque ipsius populi diversissimarum aurium copiam*. Sic Noster lib. II. cap. IV. 3. *Nec quisquam ullius gentis hominum etc.* et cap. LI. 2. *tantumque utriusque exercitus profusum sanguinis*. cap. LVIII. 4. *et illud decreti Atheniensium exemplum, relatum a Cicerone, oblivionis præteritarum rerum. . . comprobatum est*.

Cap. XIII. 3. *Omnisque doctrinae et auctor et admirator fuit*. Merito vocem auctor defendit optimus Heinsius, quod saepius ita usurpetur de illo, qui rei alicui ornamentum, operam patrociniūve praestet. Cicero Academ. II. 2. *Nec literarum Graecarum, nec philosophiae iam ullum auctorem requiro*. de Fin. IV. 17. *cum Catone omnium virtutum auctore disputare*. cum nota Davisl.

Ibidem: *Semperque aut belli aut pacis servit artibus*. Boethornium ne audias, emendantem ferbuit. Iustinus XLIV. 3. *Foeminae res domesticas agrorumque culturas administrant: ipsi armis et rapinis servant*. i. e. operam dant.

N. 4. *Ut iuberet praedici conducentibus, si eas perdidissent, novas eos reddituros*. Elegantius quidem abeasset *eos*, sed ad tales repetitiones, in Nostro praesertim, connivendum existimo. Idem dixerim de his cap. V. 2. *quod neque ante illum, quem ille imitaretur, neque post illum, qui cum imitari posset, inventus est*. et lib. II. cap. XCIX. 4. *qui . . . vivendi cum gratia ad eum convenientes etc.*

Cap. XIV. 1. *Cum facilius cuiusque rei in unum contracta species, quam divisa temporibus, oculis animisque inhaereat*. Illud quam *divisa temporibus*, i. e. quam si dividas temporibus, adeo bene opponitur praecedentibus, cuiusque rei in unum contracta species, ut mirum sit voluisse quampiam, *quantum divisa temporibus*. Idem ferme partibus dixit lib. II.

cap. XXXVI. 1. *ut quae facilius quam partibus, simul universa conspici possint.*

Cap. XV. 1. *Neque facile memoriae mandaverim, quae nisi militaris, post haec tempora deducta sit.* Coniectura ista . . *mandaverim, nisi militares . . deductas*, maxime mihi supervacua videtur. Et longe magis ad gustum meum altera est lectio.

Cap. XVI. 5. *Ut nemo memoria dignus alter ab altero videri nequeverint.* Quod cap. seq. n. 3. recurrit *ut mirari . . neminem possis, nisi aut ab illo visum, aut qui illum viderit*; eo quidem hanc Velleii lectionem stabiliri potius putaverim, quam rescribendo *audiri* ansam satis iustam praebere. Saepius autem ita invicem *videre* vel *videre posse* dicuntur, quorum aetas eadem tempora incidat. vide cap. XI. 6. et lib. II. cap. LXXII. 3.

Cap. XVII. 5. *Causas cum semper requiro, numquam reperio quas esse veras confidam, sed fortasse verisimiles; inter quas has maxime: Alit etc.* Frustra Acidal. tentat, *interque eas has maxime.* Eodemque in luto haeret lib. II. cap. XIX. 1. Tacitus Hist. IV. 71. *nobilissimos Belgarum, in quis ducem Valentinum, cepit.* S. Severus H. S. II. 46. *nonnulli . . . inter quos Instantius et Salvianus, Priscillianum susceperant.* Alias plura.

LIBRO SECUNDO

Cap. I. 1. . . *Transcursum: vetus disciplina deserta, nova inducta: in somnum . . conversa civitas.* Vossius ut recte tuetur *transcursum*, sic ulla absque ratione *conversa civitate* mavult.

N. 3. *Quod ita varia fortuna gestum est, ut Romanorum saepius gereretur adversa.* Quoniam tam *fortunam meam adversam*, quam *mihi adversam*, Latine dicimus, non necessaria videtur emendatio ista, quae Romanis tentat pro Romanorum.

Cap. II. 2. . . *Quantas perfecta et natura et industria mortalis conditio recipit.* Heinsius cogitabat, *q. p. et naturae et industriae m. c. r.* At mihi nusquam eleganter *conditio industriae mortalis* dici videtur, quam *conditio mortalis*; quod recurrit etiam cap. CIV. 4. *Neque . . simile conditio mortalis recipere mihi videtur.* Perplexa quodammodo videbatur viro eximile oratio, quod nempe, adiectivo *perfecta* cum ablativis *natura et industria* construendo, auctoris mentem pervertere posses. Sed tale quid vindicabimus ad cap. XVIII. 2.

Cap. VI. 1. . . *Idem Caium fratrem eius occupavit furor.* i. e. cepit, invasit. Curtius VII. 5. *Cuius inquit ferae rabies occupavit animum tuum, quem regem etc.?* Sic alii saepius. Quare coniiciendum non fuit *occocavit.*

N. 2. *Longe maiora et acriora repetens.* i. e. renovans vel rursus inducens non aequè gravia ac molesta tantum, sed etiam graviora ac molestiora. Sic *repetendi* verbo saepenumero Tacitum aliosque fuisse usos comperias. In voce *acriora* valde se torserunt interpretes. Ego adservatam illam expono graviora, saeviora. Tacitus Annal. IV. 6. *Plebes acri quidem annona fatigabatur.* et lib. VI. 48. *prospectare iam se acrius sen-*

nitium. i. e. intolerabilius. Sic autem, quamvis diverso sensu, *acre* cum *nagno* iunxit Seneca Agam. 327.

Nil acre relin *Magnumque modis intonet altis,*
Sed quale soles leviore lyra *Flectere carmen simplex.*

confer quae erud. Benteius ad Horat. Epod. VII. 13.

Ibidem: *Flaccum . . quem C. Gracchus . . Ilvirum nominaverat, eumque socium regalis adsumscrat potentiae, morte adficit.* Melius scripsisset *quemque* vel *atque socium r. a. p.*, quod commentatores iam viderunt. At solet ita aliquando post pron. relativum constructionis filium praecidi. Tacitus Annal. III. 24. *quas urbe depulit, adulterosque earum* (pro quarumque id.) *morte aut fuga puniit.* Fulgentius Mythol. H. 9. . . *divinae providentiae sapientia, quae nec ipsa finire norit, nec mundus cessare ab eius alimentis aliquatenus possit.* i. e. nec a cuius alimentis etc. Florus I. 13. 10. *Ea denique visa est praedae magnitudo, cuius decimae Apollini Pythio mitterentur, unicusque populus R. ad direptionem urbis vocaretur.* Malles, cuiusque causa universus etc. Lib. II. cap. 6. 52. *quo consilio . . hostium collatis signis compresserint, neque id fieri Annibal senserit, difficile dictu est.* i. e. et quomodo id fieri A. non senserit. Sallustius Iugurth. cap. CI. 5. *Bocchus cum peditibus, quos Volux filius eius adduxerat, neque* (i. e. quique non) *in priore pugna . . adfuerant, postremam R. aciem invadunt.* Cicero Tuscul. V. 3. *quem . . Philiuentem ferunt venisse, eumque cum Leone . . disservisse quaedam.* ad quem locum iam hunc Velleii aliosque contulimus.

Cap. VII. 3. *Crudelesque mox quaestiones* etc. Saepissime enclitico *que* hoc modo inchoantur periodi, quod vidimus iam Cicer. N. Deor. II. 58. *Omnisque sensus* etc. ubi volebant *Omnis quoque s.* Vide etiam Nostrum cap. LX. 5. cap. LXIX. 5. et alibi. Sic nihil legi cogit *Crudelesque mox* etc. et frustra tentatur Hyginus Fab. IX. *Eiusque hodie lacrimae manere dicuntur.* et Fab. XXIX. *Idque Alcestis maior filia negavit fieri posse.*

N. 6. *Factum Opimii, quod inimicitiarum quaesita erat ultio, minor auctoris: et visa ultio privato odio magis, quam publicae vindictae data.* Fuit cum nihil in his novandum crederem. Iam, salva optimorum virorum sententia, libens legerim: *et visa privato odio magis, quam publico vindicta data.*

Cap. VIII. 3. *Qui porticus, quae hodieque celebres sunt, motus est.* Quamvis concinnius dixisset, *qui porticus hodieque celebres m. e. loci tamen integritas* in dubium vocanda non videtur. Repetitionem fere eiusmodi pronominis relativi cap. CXII. 7. videas et alibi.

Cap. XI. 1. *C. Marius . . natus equestri loco.* Alii obscurum fuisse hominem tradiderunt. Consule Perizonium ad Aelian. Var. II. XII. 6.

Ibidem: *Quantum bello optimus, tantum pace pessimus; immodicus gloriae, insatiabilis, impotens semperque inquietus.* Mavult Vir Cel. *immodicus, gloriae insatiabilis*, ut immodicus sit qui apud Sueton. *non verbis tantum, sed et rebus immodicus* dicatur. Sed *immodicum gloriae, voluptatis, pecuniae* etc. pro illo, qui has immodice vel appetat vel usurpet, apud Tacitum aliosque saepius reperiās. Nec tamen dissimulabo, con-

firmary quodammodo iudicium illud loco hoc Eutropii Brev. H. Rom. X. 16. *gloriae avidus, ac per eam animi plerumque immodici*. At satis se mihi vulgata distinctio probat.

Ceterum idem etiam tentabat criticus, *opum modicus, gloriae insatiabilis* etc. quia Sallustius lug. cap. LXIII. de Mario dixerit, fuisse illi *animum belli ingentem, domi modicum, lubricitatis et divitiarum victorem, tantummodo gloriae avidum*. Verum nec Sallustii fidei se adstringere voluit Velleius, dum plura in Mario recenset vitia; neque satis commode hic audire videmur, fuisse *opum modicum* hunc hominem, quum vitia tantum illius, non conditionem aut virtutes indicare voluerit Velleius, postquam in genere dixisset fuisse *pace pessimum*. Ab edita igitur scriptura ac distinctione standum arbitror, in qua vocis *insatiabilis* subaudiendum *divitiarum potentiaeque*, quo sensu *cupidum* sic absolute adhiberi docuit Cl. Dukerus ad Florum IV. 12. Posset ceteroquin etiam illud *insatiabilis* glossa videri *rovi immodicus*.

Cap. XIII. 1. *Meliore in omnia ingenio animoque, quam fortuna usus*. Parili ratione Tacitus Hist. IV. 28. *per omne id bellum meliore usi fide, quam fortuna*.

Cap. XIV. 3. *Cum aedificaret domum in Palatio, in eo loco, ubi etc.* Cave alterutrum in exstirpandum putes. Similiter illud geminat Obsequens Prodig. cap. CXI. *In Vestinis, in villa lapidibus pluit*. et cap. CIV. *In Gallia in castris lux nocte fulsit* . . vide et cap. CVI. et Gellius N. Att. IV. 6. . *nuntiatum esse Senatui, in sacrario in regia hastas Martias movisse*. Sulp. Severus Dial. III. 15. *dum in area* . . in illo sedili resedisset. Noster cap. XXXII. 5. *reliquias contractas in urbibus remotoque a mari loco, in certa sede constituit*. ubi necquicquam turbas dabat Gruterus.

Cap. XV. 1. . . *Id maiores . . diligenter vitaverant, ut cives . . in Italiam revocaverint*. Emendant et cives . . *revocaverant, vel ut qui cives . . revocaverint, vel ut et cives . . revocaverint*. Sed vulgata lectio sic defendi posse videtur, ut ante verbum *vitaverant* subaudias *hoc modo*. Cuiusmodi ellipsi Lactantius IV. 23. 7. *Quo modo adimet contumacibus excusationem, nisi (ita) ut doceat etc.*? Tacitus Annal. IV. 38. *qui satis superque memoriae meae tribuent, (hoc modo) ut maioribus meis dignum . . credant*. Paulinus Not. Epist. VII. 2. *dignos . . ab Altissimo fructus capit, ut . . hunc mereatur tenere collegam*. Novatian. de Trin. cap. XXIV. *Nunc autem particulatim exponens . . ordinem atque rationem, evidenter expressit, ut diceret*. quem locum immerito tentat nuperus interpret doctissimus.

N. 2. *Mors Drusi . . bellum excitavit Italicum*. Quippe . . *cum id malum in universa Italia ab Asculanis ortum esset, ac deinde a Marsis exceptum, in omnes penetrasset regiones, arma adversus Romanos cepit*. *Quorum ut fortuna atrox, ita causa fuit iustissima*. *Petebant* etc. Melius illud *universa Italia* hoc modo cum verbo *cepit* construxisset auctor, *Quippe . . universa Italia, cum id malum ab A. ortum esset etc. arma a. R. cepit*. Sic tamen disposuisse sua verba, non facile praestiterim, quamvis ita visum Manutio aliisque fuerit. Traiectarum enim hoc modo vocum complura exempla adferre possem, quae Gronovio, Cortio aliisque iam occupata sunt. Ceterum quamvis in sequentibus his, *Petebant enim eam*

civitatem etc. subaudiendum sit *Itali*, in pronomine tamen *quorum*, cum pace Cel. Burmanni, intellexerim potius *armorum*; quia sic cap. XVI. 4. *Tam varium atque atrox fortuna Italici belli fuit.*

Cap. XVII. 1. *Italico bello, quo quidem Romani victis adfectisque ipsi exarmati, quam integris universis civitatem dare maluerunt* etc. Conitunt docti, *ipsi exanimati*, vel *pacis et ipsi exarmati*, vel *ipsi exorati*, vel postremi participii notione accipiendum *et exarmati*. At ubi de precibus nulla satis dilucida mentio fit, vix crediderim proasae scriptoribus *exarmari* pro *exorari* fuisse dictum. Praeterea sic inconcinnius redundaret *vocula ipsi*. Ego illud *ipsi exarmati*, quod nequaquam sollicitaverim, expono, dum ipsi prorsus debilitati fractique essent. Latinitatem Lexica docebunt.

N. 3. *Sed cum honorem undequingagesimo aetatis suae anno adsecutus est.* Coniunctio *sed* molestiam exhibere Grutero ac Munkero non debuit; neque litem in illam, credo, movissent, si scripsisset auctor, *sed cum honorem non prius, quam XLIX. aetatis suae anno adsecutus est.* Idem vero iam ipsius verba sonant. Alioquin etiam *sed*, ut in Aviano iam observavimus, deserta vi adversativa, saepissime tantum connectit, valetque autem, porro etc.

Cap. XVIII. 2. *Quos . . redditus civitatibus literis . . interim iusserat.* Cum Heinso omaculare, *quos redditae c. literae i. iusserant*, vel *quos redditus civitati cuique literis, i. iusserat*, neutiquam necessarium puto. Quamvis enim, si tricari velles, tam civitates literis, quam literas civitatibus redditae intelligere posses, tales tamen absurdi cuiusdam *παρεμπυλας* non verebatur auctor. Sic cap. XLVI. 4. *Transgressum Euphraten Crassum . . interemit.* ubi stulto itidem lectori incertum relinquebat Velleius, utrum Crassus Euphraten, an Crassum Euphrates transgressus fuerit. Adde cap. LXIX. 2. *acceptis a S. Murco et C. Marcio, praetorii viris imperatoribusque, praevalidis in Syria legionibus.* supra cap. II. 2. *quantas perfecta et natura et industria mortalis conditio recipit.* Valerius Max. I. cap. 5. 4. *fessa longa standi mora puella.* Frontinus Strat. II. 3. 17. *ab hoste, et peditum numero et maxime equitatu superante.* et cap. 4. 4. *deiectis iugis Callidromi Aetolis.* ubi eadem chorda oberrabant interpretes. Add. porro I. F. Gronovium ad Livium XL. 27.

Cap. XIX. 3. *Ad quem interficiendum cum gladio missus servus . . ut agnovit Marium . . abiecto gladio, profugit e carcere.* Gruterus illa *cum gladio* et *e carcere* tollenda putat. Prudentissime vero Burmannus ad cap. IV. 2. in Velleio, inquit, tollere quae supervacua videntur, periculum, quia amat cumulare eadem. Et solere ipsum repetere easdem etiam voces, iam saepius supra diximus.

Ibidem: *Qui forte ab imperatore eo, bello Cimbrico, captus erat. Ab dolendum aut sub restituendum nonnulli putant, quod imperatoris non sit captivos manu facere ac prehendere.* At vero Imperatores *capere* dici solent, quem per milites suos capiant. vide cap. XXIII. 3. cap. XLII. 2. et *millies alibi.*

Cap. XX. 1. *Seditione, sed quam dux creaverat, interfectus est.* Immerito tentant *excitaverat, civerat* vel *concitarat*. Ut enim *lites, odium,*

periculum creare pro excitare alibi dicitur, cur minus item *creare seditionem* Latine diceretur nulla ratio est.

Cap. XXI. 2. *Ut . . huc atque illuc, unde spes maior adfuisset potentiae, se exercitumque deflecteret.* Eleganter dixisset quidem *adfulsisset*, sed Heinsio tamen se etiam alterum satis probare videtur; et merito quidem. Ovidius Her. Epist. XVIII. 178.

Et res non semper, spes mihi semper adest.

et Epist. XX. 166.

Nos quoque dissimili certamina mente subimus,

Nec spes par nobis, nec timor aequus adest.

Iam vero epallaga ista praeteriti *adfuisse* pro praesenti, nihil usitatus. Frontinus Strat. IV. 5. 4. *atque ubi spes salutis vix superfuerat, inde opima spolia retulit.* Sic passim.

Cap. XXIII. 4. *Si quis hoc . . imputat Atheniensibus, nimirum veri vetustatisque ignarus est.* Nimirum emphasi inservit, dicitque sane, profecto. Cicero pro Marcello: *si consideraris etc. hunc nimirum antepones.* ad Herenn. I. 10. *Nam cum . . dissolverimus, absolute nimirum munus oratorium confecerimus.* et lib. IV. 30. *Quod si etc. hunc extinguere, id nimirum capi fuit Troiam.* Noli igitur cum nonnullis, in Velleii verbis, legere *ninium* vel *nae ninium*.

N. 6. *Transgressus deinde in Asiam Sulla, parentem ante omnia supplicemque Mithridatem invenit.* Optimo iure huic inhaerebat lectioni Vossius, cum alii vellent *parentem in omnia supplicemque*, vel *terrentem ante omnia, supplicem M. i.* Sed quod *ante omnia* interpretatur praecipue, ego malim confestim, quod itidem hac dictione denotari nemo dubitat.

Cap. XXIV. 1. *C. Flavius Fimbria, qui . . forte Mithridatem pepulerat praelio etc.* Puteano accesserim legenti *forti*, potius quam Vossio omnibus modis retinente *forte*, ut casu magis quam virtute Fimbriae Mithridatem pulsum innuat Velleius. At singularem iuvenis huius fortitudinem in isto proelio omnino agnovisse auctor videtur, quoniam addit: *adolescens quae pessime ausus fuerat, fortiter executus.* Et adiectivum hoc tam ad res accommodari, quam ad personas amat. Sic infra cap. CXII. 1. *Felix eventus, forte conatu, prima aestate belli Messallini opus mandandum est memoriae.* Ita Cicero, Ovidius alique, quos praeterimus scientes.

N. 4. *Vix quidquam in Sullae operibus clarius duxerim, quam quod . . neque inlaturum se bellum iis dissimulavit, nec quod erat in manibus omisit, existimavitque ante frangendum hostem, quam ulciscendum civem, repulsoque externo metu . . superaret, quod erat domesticum.* Ut convenirent tempora modique, legendum esset *repulsoque e. m. . . superavit q. e. d.* Sane verbum *superare* aequae a praecedente *quam quod* dependet; quam ista *dissimulavit, omisit, existimavitque*: omninoque dissentit ab his, qui *superare* emendant, idque pro *superandum, superari* debere accipiunt; de qua quidem Latinitate vehementer adhuc dubito, licet *censere* aliquando infinitivum talem adsciscat. Quod vero ad hanc temporum modorumque permutationem attinet, forte condonanda haec potius auctori, quam librariis tribuenda. Diximus ad Cicero. Tusc. III. 16.

Cap. XXV. 4. *Post victoriam, qua descendens montem Tifata cum C.*

Norbano concurrerat Sulla etc. Durior non iniuria videbatur viris insig-
nibus ista ratio . . *victoriam, qua concurrerat*. Burmannus fingeat *Post
victoriam, qua tenentes montem T. Marius cum C. Norbano Cos. fuderat
Sulla*: Dukerus autem ad Flor. III. 21. 19. medicina multo leniore: *Post vi-
ctoriam pugnae, qua d. m. T. c. C. N. c. S.* At vero proxime ad formam
huc accedunt talia: Dictys Cret. III. 16. *adversum tot millia . . varia
semper victoria certaverat*. Iustinus IV. 2. *diuque varia victoria cum
tyrannis dimicatum*. Tacitus Annalium XII. 14. *Concursumque magna
caede et ambiguo eventu*. Noster cap. XXII. 1. *Mox C. Marius pe-
stifero suis reditu intravit moenia*. Adde quod pronomen relativum
ita saepius spectet ad nomen, quod sequenti verbo minus adcommo-
datum sit. Sic *conscientia*, vel *per conscientiam meminisse* aequae rarum
incommodumque videtur, quam *victoria concurrere*; quum tamen hoc modo
Valerius Max. III. cap. 7. 1. *ei fiduciam conscientia illa dabat*, qua *memi-
neret* etc. ubi de hac forma plura Perizonius. S. Neversus H. S. I. 48. *de-
structionis . . praescientia*, qua *videbat* etc. ibi nos alia damus. Porro quod
Munkerus legebat *descendens monte*, forsitan hac abstinendum correctione
fuerat, siquidem *egredi fortunam hominis* sic dixit Noster cap. XL. 2. Nec
deunt plura id genus accusativorum exempla.

Cap. XXVI. 1. *Multa fortiterque molitus*. Mollius esset *multa forti-
ter* vel *multa fortiaque molitus*. Sed vide quae infra ad cap. CX. 6.

Cap. XXVII. 2. *Penitusque Romano nomini infestissimus*. Quod ra-
riorem locutionem hanc dicit vir celeberrimus, cave ne de loci sanitate
te hoc reddat dubium. Sic *admodum paucissimi* dixit Orosius VII. 28. ini-
tio: *admodum celeberrimi* Fulgentius Mythol. I. 26. ad quem plura sup-
peditavit Munkerus. Adde Perizonium ad Sanct. Min. IV. 9. Sic *magis*,
potius etc. passim ante comparativos abundare, notissimum est. Nec
commodior superlativus iste cap. XI. 1. *quantum bello optimus, tantum
paucissimus*. Sallustius Iug. cap. XXXI. 14. *Ita quam quisque pessime
fecit, tam maxime tutus est*. ubi vid. Interpretes.

N. 3. *Cuius abscisum caput ferri, gestarique circa Praeneste Sulla
institit*. Quod discrimen verborum *ferri gestarique* satis aptum non con-
spiceret Cl. Burmannus, legebat *ferri, spectarique c. P. S. i.* Sic tamen
hanc satis dilucide se distingui patiuntur, si intelligas inasisse Sullam
caput Telesini adferri, seu sibi exhiberi, ac circa Praeneste gestari spe-
ctandum. Ita *ferre* pro adferre, infra cap. LVI. 2. *Pecunia ex manubiis
lata paulo amplius sexies milites H. S.* Iustinus I. 5. *Epistola, quia palam
ferri nequibat, exinterato lepori inseritur*. Sulp. Severus Hist. I. 33. *Saul
.. capta servari et ferri iubet*. Saepius ita in aliis verbis *illuc, ad aliquem*,
ad se aut talem aliquem terminum subaudiri, videbimus ad cap. LI. 2.

Cap. XXVIII. 1. . . *Magnificis praeliis partium eius viri hostium exer-
citus fuderant: duo Servilii apud Clusium, Metellus Pius* etc. Tò viri non
extirpaverim cum viro nobilissimo, qui hariolabatur, *m. p. partium eius
hostilem exercitus fuderant duo Servilii* etc. Libenter autem duo puncta
ante ista *duo Servilii* sustulerim, vel potius comma duntaxat substitue-
rim: proprius enim verborum ordo est, *m. p. e. viri, duo Servilii* etc.
hostium ex. fuderant. Sic cap. XCII. 1. *Praeclarum excellentis viri fa-*

ctum C. Sentii Saturnini. pro, p. e. viri C. S. Saturnini factum. Cicero de Leg. II. 16. *ea a nobili homine lata est, L. Cassio.* Lactantius I. 15. 29. *quia hoc scelerato homini placuit Antonio.* Obsequens Prodig. cap. CXXVIII. *ante pontificis maximi domum Lepidi.* ubi alia. *Partium eius viri,* sine ulla vocis viri emphasi; idem fere audit quod, qui erant eius partium. Infra cap. XXXIV. 3. *C. Sergii Catilinae . . et aliorum utriusque ordinis virorum coniurationem etc.* Capitolinus Geta cap. IV. *quum vellet partium diversarum viros Severus occidere. et cap. VI. ita ut utriusque ordinis viri percuterentur.* Florus III. cap. 20. 3. *Spartacus . . effracto Lentuli ludo, cum triginta aut amplius eiusdem fortunae viris, eruperunt Capua . . Prima velut ara viris mons Vesuvius placuit.* in quo loco nihil tentandum fuit. Addatur Hegesippus I. 41. *Olympio ex amicis regis viro etc.* Lib. V. 4. *Denique cohortati sese invicem factionum viri etc.*

N. 2. . . Imperio, quo priores ad vindicandum maximis periculis remp. ui fuerant, immodicae crudelitatis licentia usus est. Super varia doctorum commenta de his, quae in MS. corrupta fuerant, Davisius omnino scribendum censebat . . *in imm. crud. licentiam usus est.* Vide ipsum ad Cicer. Tusc. V. 21.

Cap. XXIX. 2. *Fuit hic . . forma excellens, non ea qua flos commendatur aetatis, sed ex dignitate et constantia, quae in illam convenienter amplitudinem, fortunam quoque eius ad ultimum vitae comitata est diem.* Nihil in his mutationem flagitare videtur, nisi forsitan melius legeretur, *non ex qua flos commendatur aetatis, sed ex dignitate constantiaque, quae etc.* quia in ed. principe est . . *dignitate constantiaque, in illam etc.* Tam enim constantia, quam dignitas ad vultum externamque speciem hominis saepissime refertur. Curtius X. 8. initio: *castigatosque . . sic animi vultusque constantia terruit, ut vix mentis compotes fugerent.* Sic Nepos. aliique. Significat Velleius, fuisse huius Pompeii formam vere virilem, magnique animi indicem, et hanc cum fortunae eius amplitudine ad vitae finem ipsum fuisse comitamam.

Cap. XXX. 5. *LXIV fugitivi e ludo gladiatorio Capua profugientes . . Vesuvium montem petiere.* Grutero aliud quid olim loco vocis *fugitivi* fuisse videbatur: vix enim, inquit, probes *fugitivi profugientes.* Mihi tamen talia toleranda videntur. Sic Florus I. 13. *rapidissimus procurentis imperii cursus.* Minuc. Felix cap. XIII. *Merito ergo de oraculo testimonium meruit prudentiae singularis.* Noster cap. CXXIV. 3. *et corpus eius humanis honoribus . . honoratum.* Alias damus talia largiore manu.

Ibidem: *Mox crescente in dies multitudine, gravibus variisque casibus adfecere Italiam.* Dukerus ad Flor. II. 18. 2. *coniciebat cladibus.* Sane quamvis casibus saepissime clades denotentur, durius tamen dici videtur *afficere casu vel casibus.* Sic tamen qui et alia Nostri singularia imitatus est, S. Severus V. Martini cap. XXI. 3. *solicitos esse praecepit, per cellulas singulorum, quis hoc casu fuisset adfectus.* Nec mollius, quod Curtius IX. 8. dixit, *maiori periculo, quam vulnere adfectus.*

Cap. XXXI. 3. *Sed tamen idem hoc ante biennium in M. Antonio praetura decretum erat.* Mavult doct. Davisius ad Cicer. Tusc. V. 21. . . *ante biennium M. Antonio praetori d. e. quia sic Lactantius I. cap. XI. 32.*

quale *M. Antonii fuit institutum illud imperium*; cui totius orae maritimae potestatem Senatus decreverat. Mihi tamen, absque tanta mutatione, hunc ipsum sensum sat commode vulgata fundere lectio videtur. Sic in aeditate, i. e. dum aedilis erat, cap. XLIII. 4.

Cap. XXXII. 2. . . *dissuadentem et adversarium voluntatis suae, vero timore fraudare noluit*. Cur vellemus voluntati suae, causam idoneam adhuc quaero. Simili enim genitivo laborum adiutor, successor regni, actionum monitor, collega sapientiae et sexcenta talia dicuntur. Ita infra cap. LVI. 3. vindicabimus consiliarium caedis, i. e. in patrandae caede.

Cap. XXXIII. 1. *Qui alioqui per omnia laudabilis et bello pene invictus, pecuniae expellebatur cupidine*. In verbo expellebatur subaudio, ex fide historica, belli administratione: quemadmodum saepenumero sic absolute occurrit illud verbum, ut supplendum sit ablativo tali, quem loci requirat natura. Pecuniae autem cupidine hic valet propter pec. cupidinum, de qua vi ablativi egimus ad Cicer. Tusc. III. 1. videaturque Grotius ad Senec. Benef. VI. 18. Sic prorsus accedo Popmae ac Boecklero, qui locum hunc recte se habere iudicaverunt.

N. 2. *Nam cum Pompeius Lucullo infamiam pecuniae, Lucullus Pompeio interminatam cupiditatem obiiceret imperii etc.* Lipsius applaudente Vossio, legebat infamem pecuniae . . cupiditatem. Sed quod Lucullus aequo prodigus pecuniae, ac appetens haberetur, Heinsius coniecit insaniam pecuniae. Huic autem posteriori crisi illud obstat, quod infamia saepius infamem insaniam significet. Ita insanire in puellas, quod ex Horatio attulit vir laudatus, infamia in puellas dici posset. A. Victor Epit. cap. VI. 2. *Iste in adolescentes infamis, ad vescendum intemperans fuit*. Scholiastes Iuvenalis: *quae se occidit tamquam infamis in fratrem*. ubi non erat quod Lipsius ad Tacit. Ann. XII. 8. coniceret in fratre. Simili etiam accusativo Commodum pollutum fuisse in utrumque sexum, in eius vita cap. V. scribit Lampridius. Haec tamen et alia, quae in defensionem lectionis vulgatae observari possent, qualiacunque sint, placet omnino emendatio Lipsii.

Ibidem: *Cum etc. neuterque ab eo quo arguebatur, mentitus argui posset*. In his varie se torquent commentatores, quae tamen haud aegre se tuentur; modo ex mente auctoris perspicua, voci mentitus, subaudias in his obiectionibus, et in praecedentibus illis ab eo quo, ellipsin iteratae praepositionis talem agnoscas, de qua diximus ad lib. I. cap. VII. 1.

N. 3. *Et in quibus rebus primus esse debebat, solus esse cupiebat*. Si quid inesse vitii his verbis, concedendum esset nonnullis, qui illud esse debebat pro glossa iniecta habent aut esse aerebat substituunt; non male refingeres . . *primum se videbat*. Sed Heinsio suffragandum potius videtur, quatenus in hacce triga nihil novandum statuit, cum tamen nollem pro in quibus rebus tentasset in qua is urbe. Quod enim causatur, tam prope praecessisse remp., quae illa quaeso ratio est, cum toties Noster eadem repetat, ut saepius iam monuimus, et hocce rebus, utpote generalius quid, ab illo remp. satis commode distingui possit. Sensus: in quibus rebus administrandis solummodo primum esse ipsum oportebat, etiam volebat esse solus.

Ibidem: *Ut qui eos ut libentissime iniret, ita finiret aequo animo.* Illud ut tam brevi intervallo geminatum neminem moleste habere debuit, quippe, cuius coni. recursum non minus ingratum, Tullio aliisque vindicavimus ad Tuscul. Quaest. IV. 19. Sic nimiam quoque elegantiam puto, qua vexatur illa geminatio *zōō ita* in his cap. XX. 2. *Itaque cum ita civitas Italiae data esset, ut* etc. Ceterum nec in seqq. *Et Lucullus etc. at* reponi necesse est; quandoquidem saepissime haec ab ipsis permisceri auctoribus, abunde etiam alias demonstravimus.

Cap. XXXV. 1. *Ille Senatus dies . . virtutem M. Catonis, iam multis in rebus conspicuam atque praenitentem in altissimo inluminavit.* Veniebat in mentem, *in clarissimo lumine locavit, vel in altissimo cacumine locavit, vel cumulatissime inluminavit.* Iam adridet, quod etiam aliis placuit, *altissime inluminavit.* Excelsissime eodem sensu pro splendidissime, dixit lib. I. 6. 3. *vir, cuius quamdiu Sparta diligens fuit, excelsissime floruit.* Praepositionem in passim invito Veileio a librariis obtrusam, luculente docuit Heinsius ad cap. LXVIII. 1.

N. 2. *Hic genitus proavo M. Catone, principe illo familiae Portiae, homo virtuti similimus, et per omnia Diis, quam hominibus propior.* Quod vetus exemplar habet *homo non virtuti* etc. equidem negativum illud ex cauda praecedentis vocis per incogitantiam scribarum natum potius existimaverim, quam ut inde fingerem, *homo non virtute ei solum similimus, sed per* etc. Non tamen loco sua constat sanitas. Quid si rescribas, *horum virtuti similimus*, proavi nempe familiaeque Portiae. Sic lib. I. cap. 12. 3. *vir avitis P. Africani paternisque L. Paulli virtutibus similimus.* ubi nostra consulas. Posses etiam, *homo virtuti huius similimus.* Maxime etiam allubesceret *homo virtutis simplicis*, i. e. non fucatae, non ostentatae. Sic cap. CXXIX. 1. . . *nati ad omnia, quae recte facienda sunt, simplici*que virtute merentis semper, *quam captantis gloriam.*

Ibidem: *Cuique id solum visum est rationem habere, quod haberet iustitiam.* Vetus liber iustitiae refert: unde eleganter, uti solet, Heinsius comminiscetur *quod daretur iustitiae.* Liceret etiam, *quod iuberet iustitia.* Sed forsitan a vulgata scriptura non recedendum: quippe cum *iustitiam habere*, pro in se continere, vel iustum esse, tam Latine dici videatur quam habere rationem. Confer ista infra cap. LXXVI. 3. *Adventus . . Antonii . . habuit belli metum.* Sallustius Catilin. cap. XI. 3. *Avaritia pecuniae studium habet.* ubi vid. Interpretes.

N. 3. *Ut ardore oris orationem omnium . . societate consilii suspectam fecerit.* Elegantiore atque usitatiore quidem Latinitate dixisset *sociati consilii suspectam*: alterum tamen non prorsus repudiaverim. Et iam *suspectum contumacia, incestu suspecta* ex Curtio et Victore (in quibus variat tamen lectio) contulit huc Burmannus. Addatur Valerius Max. VII. 3. 7. *cum . . Nolanum peditum, dubia fide suspectum . . in castris haberet.* Seneca in Oedipo vs. 916.

. . *ac se scelere convictum Oedipus*

Damnavit ipse.

i. e. sceleris, de scelere, vel in scelere. Solet enim praep. in addi. Ita Valer. Maximus V. cap. 9. 3. *Suspectus in parricidio.* cum nota Vorstii.

Tacitus Annal. XV. 44. *haud perinde in crimine incendiis, quam odio humani generis convicti sunt.* unde Faërnus removere praepositionem non debuit. Vide Fabri Thesaurum V. *Convincere*.

N. 4. *Ut etc. animadvertendumque in eos, quos praediximus, censeret.* Quamvis vocem *rens* saepe in pron. is depravaverint scribae, cuius rei indicia etiam in Sulp. Severo videbimus, hic tamen quid iubeat legi in *reos*, non video; quamquam sic scribere Nostrum potuisse quis dubitet? Perperam vero Raphaelengius deleri volebat *quos praediximus*. Sic enim passim, et a Nostro praesertim, circumscribuntur personae aut res, exiguo aut nullo intervallo in antecedentibus memoratae. videatur index.

N. 5. *Quippe fortissime dimicans, quem spiritum supplicio debuerat, praelio reddidit. Reddere spiritum*, pro dare, edere, efflare, dixit etiam cap. XIV. 2. *Sed cum ultimum redderet spiritum . . . effudit vocem convenientissimam conscientiae suae.* et cap. LXXXVII. 1. *expers muliebris metus, spiritum reddidit.* Seneca Nat. Q. VI. 1. *in luce hunc et in aperto spiritum reddam.* quem locum aliaque iam dedit summus Gronovius ad Senecam Oedipo vs. 271. *Nollem igitur hic tentatum fuisse, spiritum . . praelio edidit.*

Cap. XXXVI. 2. . . *Auctoresque carminum Varronem ac Lucretium, neque ullo in suscepti operis suis carmine minorem Catullum.* Heinsius *rd* sui auferendum, vel *suavi* substituendum putabat. Doctiss. Marcellandus in Epist. Crit. legebat in *suscepti operis sui forma minorem C.* Non olfecisso scilicet videntur illi, adiectivum *ullo* cum substantivo *carmine* construendum; ut voluerit Velleius, Catullum in nullo carmine operis sui Varrone ac Lucretio fuisse minorem.

Cap. XXXVII. 4. *Praefatus neminem alium . . fuisse, cuius se societati commissurus foret, quam Cn. Pompeium.* Schelius ad Auctor. D. de C. Corr. Eloq. cap. XXVIII. coniecit . . *cuius se sanctitate c. f.* Ad Burmanni tamen de loci integritate ac sensu sententiam potius accesserim.

Cap. XXXVIII. 3. *Immane bellicae civitatis argumentum, quod semel sub regibus, iterum hoc T. Manlio Cos., tertio Augusto principe, certae pacis argumentum Ianus Geminus clausus dedit.* Locum interpolatum iudicavit Heinsius, quia inconcinnius *pacis argumentum* sequitur post *b. civ. argumentum*. Sed eiusmodi repetitiones saepissime excidisse Velleio, aliquoties iam inculcavimus. Si quid tamen novandum, legi posset, *immane bellicae virtutis incrementum, quod semel certae pacis argumentum, Ianus G. clausus dedit.* ut *certae p. argumentum* per appositionem ad sequentia *Ianus Geminus clausus* pertineat. quomodo fere Florus II. 3. *argumentumque pacis et bona fide cessantium armorum*, (i. e. quodque erat argumentum etc.) *tunc primum post Numam clausa fuit porta Iani.*

N. 6. *Regis morte, quam ille conscientia acciverat, facta provincia est.* Recte quidem dedisset *civerat* vel *conciverat*: verum alterum tamen non moverim. Florus IV. 2. 70. *Sed accepta partium clade . . mortem etiam laetus accivit.* ubi Melam isto sensu *arcessere mortem* dixisse notavit Dukerus, ut et *adiscere sibi mortem* dixit Hegesippus III. 17.

Cap. XL. 3. *Cum privato comitatu, quem semper illi vacare moris fuit.* Malebat vir de his literis optime meritus, *illum sectari vel assectari*

moris fuit; quia proprie alicui *vacemus*, cum a negotiis liberi copiam ipsi nostri faciamus. At *vacamus* etiam illi, cui operam dare aliquave in re inservire, negotium nostrum familiare assiduumque sit. Quintilianus I. 2. *Verum in studiis magis vacabit unus uni.* sc. discipulo praeceptor vel paedagogus. Ita *uni alicui negotio vacare* infra cap. CXIV. 1. dicitur, qui nullis aliis distringi solent.

Cap. XLI. 2. *Magnitudine cogitationum . . Magno illi Alexandro si-millimus.* Dextre hoc loco elegantissimus Heumannus illustrabat ista Auctoris de C. Corr. Eloq. cap. XXI. *Concedamus sane C. Caesari, ut propter magnitudinem cogitationum . . . minus in eloquentia effecerit.*

Ibidem: *Animo super humanam et naturam et fidem evectus.* Voco *evectus* solet ita Noster res personasque insignire illustriores. Sic cap. IX. 3. . . *Accii, usque in Graecorum ingeniorum comparationem evecti.* et cap. CXXX. 1. *Quam pia munificentia, superque humanam evecta fide!* Noli igitur tentare *erectus*. *Animum* accipe pro constantia animique magnitudine, ut passim.

Cap. XLII. 2. *Laetus nocturnae expeditionis triumpho, ad suos reversus est.* Non erat, cur Acidalius distingueret *l. n. expeditionis, triumpho ad s. r. e.* Aequae enim recte ablativus *triumpho* cum nomine *laetus* construitur, ut cap. CXV. 2. . . *caesis viris, laetus victoria, praedaeque onustus, pervenit ad Caesarem.* *Triumphus* autem *noct. expeditionis* est, qui in nocturna expeditione reportatur; quali genitivo *clades belli, victoris certaminis* et infinita talia dicuntur.

Cap. XLIII. 4. *Reliqua eius acta . . et praetura quaesturaque . . obita in Hispania . . quo notiora sunt, minus egent stilo.* Tam saepe, quod etiam in Grammatica sua iam docuit Vossius, duo singularia verbo aut nomini iunguntur singulari, ut neutiquam pro *obita* rescribi opus sit *obitae*. Infra cap. LI. 2. *nihil in mora habuit, quo minus . . ipse exercitusque perveniret.* cap. LIV. 2. *quod ciebat rex Iuba et Scipio.* et quot non ubique aliis in locis? Sic merito surdo cane-bat erud. Benteleus, cum in his Cicer. Tuscul. V. 8. *auctore Aristone et Antiocho, vellet auctoribus.* Aliud porro agebat vir acutissimus, cum ante verba *quo notiora sunt*, relativum *quae* infarciret, quod syntaxi vehementer officere quis non videt? In praecedentibus, *et restituta, in aedilitate, adversante quidem nobilitate, monumenta C. Marii*, sine ulla ratione reponebatur *adversante eidem nobilitate*.

Cap. XLIV. 1. *Quae urbi orbique terrarum, nec minus, diverso quoque tempore, ipsis exitiabilis fuit.* Male interpungitur hoc modo, cum debeat, *nec minus diverso quoque tempore ipsis e. f.* Nec puto audiendos, qui illud quoque in quovis, utcumque vel quamquam mutari volunt. Vacat enim conjunctio haec eodem modo, quo cap. XCV. 2. *nec non directa quoque acie feliciter functi.* Severus Dial. I. 8. *sed et Hebraeis etiam ita literis institutus* etc. ubi alia damus.

Cap. XLV. 1. *Et actus incesti reus ob initum inter religiosissima P. R. sacra, adulterium.* De integritate loci dubitabat Vir Cel. dum locutionis *inire adulterium* exemplum desiderat. Noverat tamen haud dubie *inire, subire* et *obire* passim notare aggredi, suscipere, peragere. Quumque Ovidius Am. II. 7. *dixerit Veneris famulae consubia inire*; Iustinusque II. 4.

vacubatum finitimorum ineunt; cur Nostro initum loqui adulterium non li-
merit, id sane non adsequor.

N. 3. *Eidem intra biennium sera Cn. Pompeii cura, verum ut coepit,*
merita . . . dignitati patriaeque restitutus est. Sic ediderunt, postquam
 olim editum fuerat, *verum et cupito interitu.* In MS. erat *verum et cupit*
interita: unde quod fingitur *verum et cupiti interrita*, id an Latini ser-
 monis genius patiat, merito in dubium venit. Nec mihi se satis pro-
 bat *verum ut coepit, interriti*; requiri enim adiectivum videtur, quod ad
raecedens sera ita respiciat, ut illud aliquomodo corrigat. Si igitur
tra interrita vocari non liceat, quae sit hominis interriti, deque re cu-
 ata non facile deterrendi, qualium tamen hypallagarum non prorsus de-
 unt exempla; levi brachio reposuerim, *verum ut coepit, intenta*, i. e.
 cri, strenua. Curtius III. 13. *qui intentione cura suos . . . paucis adhor-*
atus. Iustinus XVII. 3. *intentione omnium cura servandi eius educandi-*
que. Sic Tacitus alique.

Cap. XLVII. 1. *Novem denique aestatibus vix ulla non iustissimus*
triumphus emeritus. Mollior quidem esset illa ratio, *ex novem denique ae-*
s. ulla, quae non i. t. e. Sed ab eiusmodi tamen duritie non abhorruisse
 antiquos arbitror. Supra lib. I. 10. 3. . . *quatuor filii fuere: ex iis duos*
ut maiores (dicere potuerat *duorum n. maiorum*, ut hic pro *novem ae-*
statibus, novem aestatum) *unum P. Scipioni . . . in adoptionem dedit, alte-*
rum Fabio Maximo. Tacitus Annal. III. 54. *tot a maioribus repertae leges,*
. illae oblivione, hae . . . contemptu abolitae. Sulp. Severus V. Martini
 ap. XX. 2. *qui duos Imperatores unum regno, alterum vita expulisset.*

N. 2. *Septimo ferme anno Caesar morabatur in Galliis.* Ferme hic
 ibundat pleonasmò, cuius saepius ad Sulp. Severum meminuit Vorstius; nos-
 que alias exempla ex optimis quibusque damus. Certatim autem corri-
 gunt viri docti *septimum f. annum*: isque casus solennior est in hac
 forma. Vide Cic. Fam. XVI. ep. 7. quaeque Perizonius ad Sanct. Min.
 IV. 6. 16. ac Burmannus ad Ovid. A. A. I. 647. Attamen et tempus, per
 quod aliquid duret, saepius ablativo extulit Noster; ut cap. XCVII. 2.
biennio bellavit. alibique: et *septimo anno*, ad analogiam, optime intel-
 ligas hic de tempore, in quo quid fiat. Iam mora haec Caesaris incide-
 at in annum septimum, adeoque in isto anno agebatur. Maneat igitur
 vulgata lectio.

N. 5. *Quem quidem M. Cato palam lata absolvit sententia, quam si*
maturius tulisset, non defuissent, qui sequerentur exemplum. Non dese-
 rendum fuit primae ed. lectio, *qui si maturius tulisset*, sc. eam, vel sen-
 tentiam. De isto usu pronominis relativi egimus ad Cicer. N. Deor. III.
 14. *Qui (maluerunt quem) quoniam quid diceret, intelligi noluit, omitta-*
mus. Ita mox cap. XLVIII. 2. *qui si . . . decessisset . . . defuisset fortunae*
destruendi eius locus. Dici brevius potuerat, *cuius, si decessisset, defui-*
set fortunae destruendi locus. Sed merito illic conticuit criticus nobilissi-
 mus, qui hic volebat cui, si maturius etc.

Cap. XLVIII. 3. *Cuius animo voluptatibus vel libidinibus neque opes*
ullae neque cupiditates sufficere possent. Alii aliter de vera huius loci le-
 ctione statuunt. Mihi quidem sub stili acumen venit, *cuius omnino cupi-*

ditatibus vel libidinibus neque opes ullas, neque voluptates sufficere possent. ut ad cupiditates opes, ad libidines voluptates referantur.

Cap. XLIX. 4. . . *Contenderet: vir antiquus et gravis Pompeii partes laudaret magis, prudens sequeretur Caesaris, et illa gloriosa, haec terribiliora duceret.* Distingue . . . *contenderet. Vir antiquus et gravis* etc. neque enim ab antecedentibus haec suspendebat Velleius, sed in transitu ac velut per parenthesin notat, quae viri gravis aut prudentis alicuius in his Caesaris Pompeiique dissidiis sententia ac ratio futura fuisset. Sed ulcus latere putat Vir Cel., neque quo *gloriosa et terribiliora* referas quidquam praecedere, nisi legas, *prudens sequeretur Caesaris arma.* At supplemento isto non eget auctoris oratio, in qua rō illa *gloriosa, haec terribiliora* interpretandum, illam partem gloriosam, hanc terribiliorem. Sic plane Tacitus Hist. II. 98. . . *palam epistolis . . . Vitellium, occulte nuntiis Vespasianum fovens, et haec illave defensurus, prout invaluissent.* Noster infra cap. LXXXIV. 2. *Figebant in hac parte miles atque imperator, illa marcebant omnia.* i. e. illa pars omnis marcebat. ubi non opus est scribi *illā* vel *in illa*. Ceteroquin posset etiam legi, *illic marcebant omnia.* ut hoc cap. XLIX. 3. *Hic omnia speciosa, illic valentia.* Tacitus Hist. I. 65. *cuncta illic externa et hostilia; se coloniam Romanam etc.* Denique ob sequens comparativum *terribiliora*, non rescipiam *gloriosiora*: nisi *terribilis* etiam legi debeat cap. LXXXIV. 2. *navium haec magnitudo modica cum celeritate, adversa illa specie terribilior.* quod tamen nemo mutandum dixerit, ut nec innumeras tales graduum enallagen, quarum aliquot iam alias constipavimus.

Cap. L. 4. *Exercitus deinde . . . ipsius adventus vigore ac fulgore occupatus, se Caesari tradidit.* Quum ed. Rhenani det *adventu*, non ineléganter quidem legeremus *ipsius sub adventu*; sed praep. illa saepissima ante hunc ablativum subauditur. Caesar VII. B. G. *Eorum adventu . . . equos sumit, Germanisque distribuit.* Plura damus ad Dictyn Cretensem, Adi et Cl. Oudendorpium ad Iul. Obseq. Prodig. cap. LXI. Et solere ita diversos iungi ablativos, post I. F. Gronovium aliosque, ad Sallust. Catil. cap. XI. 4. ostendit Cortius. Posset autem etiam conici *ipsius advenientis*. Sed non videtur a vulgata lectione abscedendum, cuius hic sensus est: ipso adventu, vigorem fulgoremque Caesarianorum praeferentibus occupati: quomodo *occupari adventu hostium* dixit Iustinus II. 12.

Cap. LI. 2. . . *Cum Dyrrachium . . . castris Pompeii teneretur . . . Caesar . . . nihil in mora habuit, quo minus et cum vellet, ipse exercitusque classibus perveniret, et primo etc.* Acidalius et quo vellet, Vossius quo minus eo cum vellet. At particulae *eo, illuc* etc. non raro subaudiendae relinquuntur ab auctoribus, quod monere iam coepimus ad cap. XXVII. 3. Sallustius Catil. cap. XLVI. 5. *Consul Lentulum . . . ipse manu tenens, perducit.* Iustinus XII. 5. *Interea unus . . . victus perducitur.* utrobique consule interpretes. Ita nil mutem Taciti Annal. XV. 52. *Villa Pisonis cuius amoenitate captus Caesar crebro venditabat. et infra cap. CXIII. 2. paucis diebus exercitum qui venerat, ad refoendas ex itinere eius vires, moratus.*

Cap. LV. 2. *Nam victus ab eo Pharnaces vix quidquam gloriae eius adstruxit.* Cur cum viro magno reponendum sit *adstruxerit*, non perspicio.

Cap. LVI. 1. *Caesar omnium victor, regressus in urbem . . omnibus ignovit.* Ob sequens omnibus in praecedens omnium stilus stringendus non fuit, quandoquidem ita saepius voces a Nostro easdem geminari, aliquoties iam diximus. Et quis non aliquando tam levia peccat? Cicero Acad. I. 8. *Sed subiectum putant omnibus sine ulla specie atque carentem omni illa qualitate . . materiam quandam, ex qua omnia expressa . . sint: quae in omnia accipere possit, omnibusque modis mutari, atque ex omni parte etc.* Iustinus III. 2. *ut intelligerent omnes, quanto plus apud bonos iura pietatis, quam omnes opes valerent.* ubi non erat, quod talium etiam nimis rigidus censor T. Faber vellet, *ut inter homines, quanto etc.*

N. 3. *Adiectis etiam consiliariis caedis familiarissimis omnium . . D. Bruto etc.* Auscultandum omnino Grutero fuerat, qui consiliarios hic vocari consilii eiusdem participes, verissime dixerat. Cicero Fam. I. ep. 9. *sed certe et ego te auctore amicissimo ac sapientissimo, et tu me consiliario fortasse non imperitissimo . . usus esses.* ubi consiliarium, quicum de liberales, ab auctore, a quo consilium accipias, distingui vides; quorum illam consilii comitem, hunc eiusdem ducem appellat Plinius I. ep. 5. *Genitivus caedis valet in caede, ut mox n. 4. consulatus collega.* cap. LVIII. 3. *comes militiae.* cap. LIX. 4. *commilito belli.* cap. XXXII. 2. *adversarius voluntatis.* cap. XLII. 3. *triumphus expeditionis.* et innumera talia.

Cap. LVII. 2. *Nam et haruspices praemonuerant etc. et libelli coniurationem nuntiantes dati, ab eo neque protinus lecti erant. Sed profecto etc.* Loco male sano medicinam variam adhiberi videmus: tentando nempe, *dati adeo, neque, vel dati, neque ab eo, vel dilati ab eo, neque, vel dati ab Artemidoro, neque p. l. e.* In hoc uno consensus omnium, quod neque adservant. Et sane non fuisse Caesari lectos hos libellos, alii etiam tradunt. Hoc tamen si voluerit Velleius, vox *protinus* inconcinnius, puto, vacabit; ni forte, *dilati ab eo, neque p. l. e.* velimus. Reputandum porro, non tam voluisse ipsum hic indicare, quid Caesari subeundi periculi sui ansam praebere potuerit (quale illud fuisset, quod literas has legere neglexisset) quam quid ipsum ad evitandum illud adducere debuerit. Id autem praestare debuerant literae hae, non quatenus solum ad ipsum datae, verum quatenus protinus etiam ab illo lectae, ut factas sibi insidias inde cognosceret. Itaque libentissime refecerim, *ab eoque protinus lecti erant.* Sic etiam optime his cohaerebunt sequentia: *Sed profecto ineluctabilis fatorum vis, cuiuscunque fortunam mutare constituit, contra corruptit.* Eodemque modo infra cap. CXVIII. scripsit Noster de Q. Vero, indicatas intellectasque omnino insidias quasi non animadvertente: *sed praevalebant iam fata consiliis, omnemque animi aciem praestrinxerunt. Quippe ita se res habet, ut plerumque fortunam mutaturus Deus contra corruptat etc.* Videntur autem librarii corripisse auctoris verba, quod non considerarent quam saepe diversus hic abeat ab aliis, quamque in tradendis Caesaris mortis casibus variaverint historici.

Cap. LIX. 4. *Et . . ad erudiendum liberalibus disciplinis singularis indolem iuvenis, Apollonjam cum in studia miserat.* Durius omnino dici contra *erudiri indolem iuvenis:* nondum tamen ideo ausus fuerim, *ad erudiendum l. d. singularis indolis iuvenem.* Proxima enim duritie Florus I. 6.

*eximiam indolem liberaliter educare dixit. Alioquin posses etiam, ad ex-
triendum (vel nutriendum, vel innutriendum) l. d. s. indolem s. ut cap.
XCIV. 2. innutritus coelestium praeceptorum disciplinis. Horatius IV. Od. 4.*

— — quid indoles

Nutrita faustis sub penetralibus

Posset.

Sic vero facile se triga ista vindicat; *cum in studia*; tametsi finis, in quem Apolloniam mitteretur, iam praecedentibus verbis comprehensum fuerit. Eiusmodi enim sermonis abundantiam ad nauseam fere usque iam monuimus Nostro in primis fuisse familiarem, neque hoc loco adeo inficetam existimo. Conferas, sis, infra cap. LXXVIII. 2. *ne otium corrumpere militem, crebris . . expeditionibus . . durabat exercitum.* cap. XCIV. 2. *Nero innutritus coelestium praeceptorum disciplinis, iuvenis genere, forma, celsitudine corporis, optimis studiis, maximoque ingenio instructissimus.* Supra cap. XLVI. 3. *quorum execrationes si in ipsum tantummodo valuissent, utile Imperatoris damnum, salvo exercitu, finiret reip.* De Latinitate denique dictionis *mittere in studia* nemo humanior quidem dubitat. Tacitus Hist. IV. 50. *equites in necem Pisonis mittit. Iustinus XXI. 2. In quam rem missos primores in carcere retinuit. Symmachus II. ep. 59. cum mihi literas tuas in hoc missas exhibuit.*

N. 5. *Omnem ordinationem et necis et testamenti Brundisii compari.* Praeplacet, quod prius ediderunt, *omnem ordinem et necis* etc. i. e. necem et testamentum plene atque ex ordine c. Sic lib. I. 10. 4. *Is cum . . ordinem actorum suorum commemorat.* Infra cap. CXIX. 1. *Ordinem atrocissimae calamitatis . . conabimur exponere.* Phaedrus IV. Fab. 24. *Ut est vulgatus ordo narratae rei.* cum n. Schefferi.

Cap. LX. 2. *Maluitque avunculo et Caesari de se, quam vitrico credere.* Avunculo et Caesari, i. e. illi qui et avunculus ipsius et Caesar esset. Elegantem hanc copulae emphasin recte etiam percepit Acidalius. Ita Florus II. 15. *Quanto fortius femina et uxor ducis, quae* etc. Valerius Maximus II. 10. 2. *Sed et rex et lacessitus maiestatem* etc. hic Perizonium, illic Dukerum velim consulat.

Cap. LXI. 3. *Eum Senatus honoratum equestri statua, quae hodieque in Rostris posita aetatem eius scriptura indicat . . bellum cum Antonio gerere iussit.* Non opus esse rescribi aetatem eius scriptura indicante, facile perspicias, si horum *quae hodieque . . aetatem eius* s. i. hanc meam sententiam agnoscas, quae etiamnum per scripturam suam indicat, quae tunc aetate Caesar fuerit.

Cap. LXII. 1. *Ut recessit metus.* Non ausim *decessit*: abundi enim notione passim venit alterum. Ovidius Metam. XII. 36. *pariter maris ira recessit.* Seneca Herc. Oetaeo 307. *recedit animus et ponit minas. Iam cessit ira* etc.

Cap. LXIII. 3. *Firmus proposito.* Coniectura Acidalii, volentis *f. propositi*, quod talibus genitivis delectetur Velleius, haud dubie inanis est; neque enim minus, in hac forma, usus est ablativis. Sic *sanctissimus proposito* cap. II. 2. Sed in re certissima ac notissima parcamus exemplis.

Cap. LXIV. 1. . . *Fugiens in hospitibus cuiusdam, nobilis viri, nomine ameli, domo . . . iugulatus est.* Falluntur viri praestantissimi, qui aut extirpandum illud nobilis viri, aut ignobilis viri restituendum existimant, quod voce quidam semper ignotum ignobilemve hominem insigniri putant. At passim etiam illa circumscribimus hominem, quem, licet sit nobilissimus inter suos suoque in populo, iis tamen, quibus quid narramus inscribimus, credamus minus esse notum. Frontinus Strateg. IV. 5, 12. *Aedae monius* quidam nobilis, *Philippo* etc. alibique millies. quamobrem es Fabro quicquam licuit in illa Iustini VIII. 1. *Igitur . . . Philomelo* quoniam *dace, templum . . . occupare.* vide Boecler. in Indice Nepotis.

Cap. LXVIII. 1. *Vir eloquio animoque Curioni simillimus, sed in utroque perfectior.* i. e. in utraque re: eoque modo cum praep. in vocem *effectus* construxit Noster cap. XXXVII. 3. et lib. 1. 5. 2. ut mirandum rursus sit, cur Heinsius voluerit, *sed utroque p.* *Animus* hic rursus, ut supra vidimus, magnitudinem animi denotat.

N. 3. *Incepto pari, similis fortuna Milonis fuit.* Vossius volebat, *Incepto pari s. f. M. f.* Noverat haud dubie vir doctissimus, tam inceptum, quam coeptum solere de audace temerarioque consilio aut facto dici. Sed et reputare debuit, eleganti usu ablativorum, *incepto pari* hic licere, quum par inceptum esset, vel fuisset. Sulp. Severus II. 8. II. 44. *hoc vero modo concilium dimissum, bono initio, foedo exitu est consummatum.* Sallustius Catil. cap. XI. 4. *Sulla . . . bonis initiis, malos eventus subiit.* ubi illud bonis initiis dativo casu accipi posse Curtio non adhaeremus.

N. 5. *In hoc tamen saepe lacessiti principis ira excessit, ut, censoria edictis contentus nota, quasi animadversione dictatoria, summooveret eos a vp.* Tentabatur, *In hoc tamen spem* (i. e. expectationem nostram) *lacessiti p. s. e.* At vero saepe, si cum sequente voce *lacessiti* construas, (non nunc ad verbum *excessit* pertinet) hinc removendum non videtur. Et hoc *excessit* commodissime intelligas, in hoc patientiae consuetudinis terminos egressa est. Non male quidem coniiceres *exarsit*, pro *excessit*; incertum cum annectatur, *testareturque esse sibi miserrimum, quod aut ultra sua ei excedendum foret, aut minuenda dignitas.* Sed talium eiusdem verbi repetitionum omnia, apud Nostrum maxime, plena; quamlibet nec coniiciendum fuerat, *natura sua ei codendum.*

Cap. LXIX. 3. *Cum et Brutus cuilibet ducum praefereendus videretur, Vatinius nulli nomini non esset postferendus.* Illud nomini vario tentantibus aliis, merito retinere Vossius videtur. Nulli nomini expono, nulli vel minimi nominis homini. Sic cap. CXIV. 5. *tanta nomina sunt tanti tamque clari nominis viri.*

Cap. LXX. 5. *Reiectoque laevo super caput brachio, cum mucronem gladii eius dextera tenens sinistrae adinvisset mammillae . . . impellens se in vulnus uno ictu transfusus expiravit.* Non video, cur magis placeret *erecto*; sic enim *super*, deserta unitatiore eius notione, accipiendum esset pro supra. Nec facile quis ullo iure culpaverit dictionem *reiecio brachium super caput*, quae etiam alteri erigere brachium super caput praeferenda videtur.

Ibidem: *Ad eum ipsum locum, qua cor emicat.* Boxhornius quo cor emicat: quasi qua non passim ubi, vel circa quem locum significaret, de qua illius notione Burmannus ad Ovid. Am. III. 15. 11. et Cortius ad Sallust. lug. cap. XVIII. 2.

Cap. LXXI. 1. *Nec . . maius exemplum hominis grati ac pii, quam Corvinus in Caesarem fuit.* Fuit, quod etiam brevi ante praecesserat, moxque sequentem periodum claudit, eliminant docti; quum tamen talium repetitionum evitandarum negligentior fuisse Velleius videatur, nosque ad Cicer. N. Deor. II. 54. id genus exempla iam collegimus; quibus etiam accumulare multo plura postmodum notata possem.

Cap. LXXVI. 2. *Domitium . . consiliis suis illectum, ac fide data, iunxit Antonio.* i. e. per consilia sua fidemque datam. Heinsii notam sic vitiose, nisi fallor, legimus: „Puto consiliis, pro conciliationibus.“ cum dederit P. conciliis, p. c. Quam tamen medicinam neutiquam requirere videtur locus.

N. 4. *Qui natus obscurissimis initiis, parum habebat summa accepisse, et proximus a Caesare . . esse.* Nomen *summa*, plur. numero, saepe cuiusque rei, de qua sermo sit, fastigium denotat. Sic *summa sequi*, cap. LX. 2. *summa consequi*, cap. LXI. 1. *summa capere*, Sallust. lug. cap. LX. 6. *summa adipisci*, Auctor D. de C. Corr. Eloq. cap. X. *ad summa tendere, niti, crescere*, Quintil. prooem. lib. I. p. m. 10. Iustinus II. 6. 2. *a sordidis initiis ad summa crevere.* Attamen primitus editum fuit *summam accepisse*, quod comprobabat Davisius ad Minuc. Fel. cap. XVIII. Atque ita quidam codices Taciti Ann. XI. 26. *ne Silius summam adeptus, sperneret adulteram.* eandemque variationem Burmannus Quinctiliani I. 1. observat. Non potest autem negari, voce ista singularis numeri nomen quum Nostrum sic absolute, sine adiecto *reip.*, imperii aut tali genitivo aliquo, usum. Inde etiam malebat hic Vir nobilissimus, *summam accepisse reip.*; cum tamen *reip. summa accepisse*, quod idem apud Velleium aliosque valet, melius procul dubio acquievisset. *In summum ascendere*, dr. etiam lib. I. 17. 6.

Cap. LXXVIII. 2. *Interim Caesar per haec tempora, ne . . otium circumrumperet militem, crebris . . expeditionibus . . durabat exercitum.* *Interim* et *per haec tempora* hoc modo hic iunguntur, quo Iustinus XXVII. 1. dixit: *Denique ad postremum non vi hostili, sed voluntaria morte decessit.* ubi vid. Schefferum: nosque alio tempore de ista ratione plura dedimus dabimusque. Ita non est, quod cum Acidalio transportamus, *Interim Caesar, ne per h. t. o. c. m.*

Ibidem: *Patientia periculorum bellicae experientia.* Supra cap. XLI. 1. *celeritate bellandi, patientia periculorum, Magno illi Alexandro . . similis.* Tacitus Hist. III. 26. *periculi quam morae patientior.* Seneca de Tranq. cap. XI. *Sero animus ad periculorum patientiam post periculum instruitur.*

Cap. LXXIX. 3. *Ea patrando bello mora fuit, quod postea dubia et interdum ancipiti fortuna gestum est.* Dicere ex more suo sensu eodem potuerat . . et interdum plus quam dubia f. g. e. ut cap. LV. 3. *adeo ut plus quam dubio Marte, descenderet equo.* Et anceps aliquando *inpari-*

καταπον esse, quam *dubium*, ex ista (ut omittam alia) synonymia constat cap. II. 2. in praeruptum atque anceps periculum adduxit temp. ubi magis langueret *dubium*. Haec cum ita sint, supersedendum fuisse arbitror eiusmodi coniecturis, *dubia interdum et ancipiti*, vel *dura et interdum ancipiti*. Ceterum *anceps* probatis auctoribus non solum de periculo dici, quod ex duabus partibus immineat, ut voluit Cortius, sed generaliori sensu, quod vehementer urgeat, alias probo, et hic locus indicat, in quo *fortuna anceps* est, cum maximo periculo coniuncta.

N. 4. *Ut navali primo praelio . . pugnatum prospere, ita inopinato classis adventu gravis sub ipsius Caesaris oculis circa Tauromenium accepta clades etc. Pompeianae, inimicae, vel adversae*, ex verbis praesertim sequentibus nimium facile post vocem *classis* subaudiri potest, quam ut tale quid ingeri necesse sit.

Cap. LXXXI. 1. *Subita deinde exercitus seditio (qui plerumque etc.) partim severitate, partim liberalitate discussa principis*. Boxhornio placebat *secuta deinde* etc. Sed placiti illius nulla ratio est. Sic *subita rebellio* dr. infra cap. CXII. 2. Consueta autem brevitate sua sic loquitur Velleius, dum vult, deinde subito facta exercitus seditio, quae tamen partim etc. discussa est.

Cap. LXXXII. 2. *Cum fortunam, non animum mutasset*. Exemplar vetus, *cum fortuna non a. m.* atque ita cap. LIII. 2. *aut quando fortuna non mutat fidem?* Sed cum elegantia quadam, quae latuisse amanuensibus videtur, *mutare fortunam* dicitur homo, cuius mutatur fortuna, sive per ipsum, sive etiam per aliam causam. Tacitus Hist. II. 23. *ne novis subsidis firmati, fortunam proelii mutarent*. i. e. fortunatiores praeliandi fiant. Addatur Varro R. R. II. 2. . . *tamen grex dominum non mutavit. i. e. non facta est domini alterius*. Vetus Int. Esui. XI. 31. *Qui autem operant in Domino, mutabunt fortitudinem*. i. e. his innovabitur fortitudo. Ita *augere virtutem, infringere ferociam, alere morbum*, apud Tacit. Annal. XI. 29. et Hegesippum II. 13. dicitur, cui crescat virtus, cedat ferocia, alaturque morbus. Tale est Levitici XI. *ungulam dividere*, pro divisiorem habere, et innumera eiusmodi.

N. 4. *Bellum patriae inferre constituit; cum ante novum se Liberum Patrem appellari iussisset, cum redimitus . . curru, velut Liber Pater vectus esset Alexandriae*. Non facile me adduci patior, ut tum pro cum reponendum arbitrer ante *redimitus*; quippe quod vel ipsam syntaxin prorsus vitiaturum videatur, si responderet praecedenti *cum*. Neque molestè nos habeat geminatum illud *cum*. Sic enim supra cap. XXIII. 1. *Cum esset in fine bellum Piraticum*, cum et *Lucullus* etc. Sulp. Severus V. Martini cap. XIX. *Ipsae autem, cum casu quodam esset de coenaculo de-
ductus, et . . multis vulneribus esset adfectus, cum exanimis iaceret* etc. Illuc plura munifica manu.

Cap. LXXXIII. 2. *Cum in omnia et in omnibus venalis* etc. Si quid novandum sit, Lipsianae correctioni *et omnibus* calculum meum adhaerere. Neque enim copulam et confodi necesse est, quam in hac forma pro libitu vel addunt vel omittunt Latini. vide ad cap. CX. 6. Forsitan tamen sic editae lectioni recte patrocineris, si in *omnia* intelligas, ad

omnia qualiacunque facta; *in omnibus*, in quibusvis casibus. Adfinē quid inesse videtur verbis D. Pauli Philipp. IV. 12. *ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσι μέμνηται*. in quibus etiam manifestior orationis emphasis, quam duorum istorum *ἐν παντὶ* et *ἐν πᾶσι* distinctio.

Cap. LXXXIV. 2. *Hinc ad Antonium nemo, illinc ad Caesarem quotidie aliqui transfugiebant.* Vetus Ex. *aliquid transfugiebat.* id quod mutandum fuisse non videtur. Supra cap. LXX. 2. *Id autem, in quo Caesarius fuerat, fugatum ac male mulcatum, in altiora se receperat loca.* i. e. illi, inter quos etc. Graece hoc modo cum aliis Xenophon Cyropaed. IV. pag. 90. *Ἦν δὲ ΤΙ ἡ ἀπερχομένη τοῦ στρατεύματος λάβωμεν . . ἤσμεν πρὸς σε ἄγοντες.* lib. V. pag. 133. *ὅπως εἴ ΤΙ πού ἐναντίον αὐτοῦ ὑπαντήσῃ . . μάχοιτο· εἴτε ΤΙ πού παύσῃ ὁφθαλμῷ, ὅπως ἐξ ἐτοιμοτάτου διώκοι.* sic lib. VII. pag. 175. et alibi. De antecedentibus illa *marcebat* omnia dixi ad cap. XLIX. 4.

Cap. LXXXVI. 1. *Quid ille dies terrarum orbi praestiterit, ex quo in quem statum pervenerit fortuna publica, quis . . exprimere audeat? Mantius ex eoque in quem statum, Acidalius exque eo in quem statum p. f. Tu relativum quo ad statum, non diem referas, ut hic sit verborum sensus: quam miserrimus fuerit prior, quam felicissimus sequens fortunae publicae status. Tali brevitate Valerius Max. III. 5. 1. *Di boni! quas tenebras ex quo fulmine nasci passi estis!* Plura alibi.*

Cap. LXXXVII. 2. *Fuitque . . clementia Caesaris dignum, quod nemo ex iis . . interemtus. Sit subaudiverim potius, quam iniecerim. Lactantius de M. Pers. cap. VII. Sed in hoc illud fuit praecipuum, quod utcumque etc. iam parata domino (esset) calumnia. Cicero Divin. II. 8. *omnia fato* (accidant), *quid mihi divinatio prodest?* Silius Ital. VII. 88. *cum res trepidae* (sint), *reverentia divum.* Nascitur. Infra cap. CXVII. *cum . . funestae ex Germania epistolae.* sc. aderant. ubi vide.*

N. 3. *Canisius timidius decessit, quam professioni eius, qua semper usus fuerat, congruebat.* Gruterus absque his, *qua semper usus fuerat*, probiorem sententiam fore statuebat. Minore mutatione eius deleteretur aut legeretur *quam professioni ei, qua semper usus fuerat.* i. e. saepissime et data quaque occasione: qua notione semper occurrit cap. CXIII. 2. et passim. Verum ne hac quidem emendatione opus est. Licet enim ista *qua semper usus fuerat* superfluum quodammodo faciant pron. *eius*, talia tamen saepissime elegantissimis quibuscunque condonanda quis nescit? Cicero Tusc. IV. 24. *non aperit notitiam nostram, quam habemus omnes* etc. Lactantius de Opif. Dei cap. I. 2. *quo philosophi nostras sectae, quam tuemur, instructiores fiant.* Sulp. Severus H. S. II. 38. *Igitur cum sententiam eorum, quam de Athanasio dederant, nostri non recipient* etc.

Cap. LXXXIX. 1. . . *ne in operis quidem iusti materia, nedum huius tam recisi, digne exprimi potest.* Respicit, credo, ad opus illud iustum, quod post hanc epitomen edere cogitabat, cuiusque meminit cap. CIII. 4. et cap. CXIV. 4. Quod autem Vossius coniecit *ne in operis et si quidem iusti* etc. quia in MS. esset *ne in operis si quidem i.*; id mihi

videm sordere omnino prae vulgata lectione videtur. Et facilius si ex ne praegressi operis nasci, quam exidere et potuit.

Cap. XC. 2. *Primo anno secundi Punici, abhinc annos CCL.* Ante Punici forsitan subintelligendum, non invehendum belli. Ita quas Suetonius Nerone cap. XIX. plene vocat *Caspas portas*, Tacitus elliptico dicit *Caspas* Hist. I. 6. Unde etiam sequendos libros arbitror, qui *τὸ portum* non agnoscunt in his Flori III. 21. 24. *apud Collinam portam*. Pari- ter duriore modo *τὸ Academiam* subaudiendum omisit Tullius Acad. I. 4. *elictam a te veterem iam, inquit: tractari autem novam.*

Cap. XCI. 3. *Cum esset omni flagitiorum scelerumque conscientia mer- za.* Cum Cel. Burmanno loci integritatem omnino agnosco. Sed quod ta haec ille capit, ut Egnatius dicatur omnibus sceleratis ac flagitiosis in socium consciumque adiunxisse, in eo secus sentire liceat. Neque enim sensum istum cum Latinitate verborum conciliari posse, satis recte adhuc percipio; quandoquidem licet *conscientia* saepe societatem com- muni alicuius consortiumve significet, non facile *mergi conscientia* hoc sensu repertum iri puto. Apud Plautum occurrere formulam *immergere se in aliquem locum*, pro se immittere, illamque imitari Hegesippum alios- que, comperi; neque absurde hoc in rem suam adnotasset vir eruditissi- mus. Inde tamen, posse etiam dici *mergi consortio, conscientia*, mihi nondum evicerim. Quamobrem libentius *omni fl. sc. conscientia* exposue- rim, omni prava conscientia, sive omnibus flagitiis sceleribusque. Sic enim saepius voce hac magis ad actus bonos malosve, quorum conscius ut reus sis, quam ad proprie dictam illorum conscientiam, per meto- nymiam adiuncti respicitur. Cicero ad Att. XIII. ep. 20. *in omni rita sua nemque a recta conscientia traversum unguem non oportet discedere.* i. e. a recto ac honesto, quam *πᾶσαν συνείδησιν ἀγαθὴν* vocat D. Paulus Aetor. XXIII. 1. contrariamque *συνείδησιν πονηρὰν* D. Auctor Ep. ad Hebr. X. 22. Quintilianus Declam. XVI. 1. *quoties tamen universam pic- tantis meae conscientiam intueor.* i. e. quoties reputo, quam sim universe pium. Idem etiam *aliquam conscientiam* vocat delictum aliquod, cuius sis conscius, Declam. CCCXXXV. Ut autem hic dicitur *sceleribus* seu *scelerum conscientia mergi*, ita *mergi vitiiis, mergi in voluptates* apud Florum, Cartium aliosque.

Cap. XCII. 2. *Cum alia prisca severitate summaque constantia, vetere consulum more ac severitate gessisset.* Quamvis earundem vocum repeti- tiones in Nostro abundant, haec tamen *τὸδ severitate* ita offendit aures, ut merito conticuisse hic illos mireris, qui longe minus ingratas tam mepe vexaverint. Videri autem possent illa *vetere consulum more ac se- veritate*, antecedentium *prisca sev. s. c.* esse glossa. Malim tamen (modo sit quidpiam mutandum) alterutro loco pro *severitate* scriptum fuisse *perseverantia* vel *gravitate*. ut cap. CXVI. 3. *Nam et etiam anti- quissimi moris, et priscam gravitatem semper humanitate temperans.*

Cap. XCVII. 2. *Adolescenti tot tantarumque virtutum, quot et quan- tas natura mortalis recipit, vel industria percipit.* Lipsius *vel industria perficit*; quod etiam Vossius stabilire nititur his cap. II. 2. *tantis d. ador- natus virtutibus, quantas perfecta et natura et industria mortalis conditio*

recipit. Sed multo melius dicitur *mortalis conditio perfecta industria*, quam *quot et quantas virtutes mortalis industria perficit*; quod sensu praegnante intelligi deberet, quot . . . perficiendo seu excolendo acquirit: id quod nimis ingratis meis quidem sonat auribus. Quare, si quid emendandum sit, tollerem potius aut hocce *percipit* aut praecedens *recipit*. At primum notandum, saepissime ita vacare verbum, synonymo alicui verbo vicium. Supra cap. XXII. 5. *qui bona civis R. aut donare aude- ret, aut petere sustineret.* Infra cap. CXX. 5. *Varum . . . magis imperatoris defectum consilio, quam virtute destitutum militum* etc. Sulp. Severus H. S. I. 13. *neque integris corruptus, neque amissis depravatus est.* illic plura talia. Deinde observandum ingratus aliquando sic concurrere ad idem simplex pertinentia verba composita. S. Sever. Dial. I. 17. 6. *digressus ad Nilum flumen egressus sum.* ad quem locum similia congestimus. Iam dabitur, credo, in hisce Velleii verbis nihil videri tentandum.

Cap. C. 1. *Nam et Parthus . . . adiecit Armeniae manum, et Germania . . . rebellavit.* Quamvis *adiicere animum ad virginem* dixerit Terentius, ac voces *manus animusque* saepe confundantur a scribis, non tamen vel transversum unguem a vulgata Velleii lectione discesserim. *Adiicere manum summam bello*, pro iniicere, imponere, dixit Valerius Max. VII. 5. 4. Et *manum iniicere* pro invadere, saepius occurrit. Florus IV. 1. *Statim, Ciceronis imperio, iniecta est barbaris manus.* Valerius Maximus II. 9. 1. . . . *corripiantur gentes, regnis inticiantur manus.* lib. VII. 2. Ext. 1. *Divitias appetis . . . splendidis coniugiis iniicis manus.*

N. 2. . . . *Naumachiaeque spectaculis . . . animos oculosque repleverat.* i. e. oblectaverat. Usitatius *explere* hoc sensu adhibetur. Nazarius Pagneg. cap. XXXII. *missum tyranni ad permulcendam Africam caput, ut quam maxime vivus affligeret, laceratus expleret.* Sic alii.

Cap. CI. 1. *Cum rege Parthorum iuvene excelssimo . . . coit.* Quod Norisius intelligit haec de Pharnace, regis Parthorum filio; hunc vocis *rex* usum, exemplorum aliquot luce circumfudit Burmannus ad Valer. Flacc. I. 174. et A. Gronovius ad Iustin. VI. 1. 5.

Cap. CIX. 1. *Corpus suum custoditum, imperium perpetuis exercitiis paene ad Romanae disciplinae formam reductum, brevi in eminens et nostrum quoque imperio timendum perduxit fastigium.* Quid si, *Corpus unum custoditum imperii, perpetuis* etc. vel potius, *In corpus unum constipatum imperium, perpetuis* etc.? Praepositionem *In* absorbere potuit finis praecedentis *facit*: neque cetera magis a vulgatis characteribus abscedunt, quam quae commenti sunt viri summi. Ne autem merito obiiicias, sic cupulam defore inter participia *constipatum* et *reductum*, cavimus iam ad Cicer. N. Deor. I. 37. et alias. De reliquo, non pluribus ostendam, quae hancce *ἐνανόρθωσιν* commendent. Porro excidisse τὸ *armorum* ante ista *perpetuis exercitiis* non credo, quia toties *exercitia κατ' ἐξοχήν* armorum exercitia dicuntur. unde *exercitatioem*, sc. bellis, *Britanniam* dixit etiam Tacitus in Agric. cap. V.

N. 2. *Gentibus hominibusque a nobis desciscentibus erat apud eum perfugium; totumque ex male dissimulato agebat aemulum; exercitumque maiori, quam quod habebat, operi praeparabat.* Ex male dissimulato,

um pace viri Cel. non intellexerim, qui antea male dissimulaverat; si- uidem de praesenti dissimulatione loqui potius auctor videtur, quam ale infelicitate agebat Maroboduus, quum aemulationem suam quam- is dissimularet, sic satis detegeret, quod Romanorum inimicis perfu- gium daret, copiasque quam necesse erat maiores praepararet. Inter- pretor ergo verba praedicta, dum rem male dissimulat. ut *ex insperato*, *h insperato*, infra cap. CXII. 6. et apud Oros. III. 23. est nemine id spe- ante. Porro vix dubium, quin multo elegantius sit, quod Heinsius vo- nit, *totusque agebat aemulum*, i. e. per omnia se aemulum vel ut aemu- um gerebat, praesertimque tanto parando exercitu. Postremo non erat, uod coniceretur *e. maiori, quam quod obibat, agebat*, vel *gerebat*, *peri p.* *Habendi* enim verbum saepissime agendi aut faciendi notione enit. Sic *habere mentionem alicuius*, cap. LXII. 5. *habere domum reditio- em*, Hyginus Fab. CXVIII. *cursum habere*, Orosius IV. 8. *silentium ha- ere*, Dictys Cret. V. 6. *iter habere*, Avianus Fab. XI. 6. Similiter *ἐργον ἔχειν*, *μυελαν ἔχειν* etc. dicunt Graeci.

Cap. CX. 2. *Omnibus tractus eius gentibus in societatem adductis.* Heinsius malebat *adiunctis*. Mihi alterum videtur elegantius.

Ibidem: *Pannonia insolens longae pacis bonis*. i. e. proterva super- aque iam longae pacis bonorum usu facta. Vocem postremam *bonis* sine amoliri, quia genitivos iungere nominibus hoc modo solet Noster, rix prudentis esse critici puto.

N. 6. *Omnia et in omnibus locis igni ferroque vastata.* Merito Vos- ius ad cap. XXXII. 4. ubi legebat, *per multa praelia ac multis locis vi- ctas*, copulam *et* hic adservandam iudicabat, conferebatque ista cap. CXI. 1. *revocatique undique et omnes veterani*. quae etiam recte intacta reliquerunt alii. Passim vero sic coniunctio ista adhibetur, unde facile abesse posset. Tacitus Ann. VI. 37. *Euphratem, nulla imbrium vi, sponte et immensum attolli*. Dictys Cret. IV. 11. *re ita maxima et super vota omnium perfecta*. et cap. 8. *At Graeci lautum bene cadaver Antilochi, iu- stisque factis, Nestori tradunt*. ubi videatur Perizonius. Arnobius contra G. I. pag. 12. *Si verum vobis permittitis ac sine ullis assentationibus dici*. III. II. pag. 62. *Una enim causa res duas efficere ac sibi contrarias non potest*. Noster cap. XXVI. *multa fortiterque molitus*. Confer quae etiam id cap. LX. 2.

Cap. CXI. 4. *Quantis prudentia ducis opportunitatibus furentes eorum vires universas evasimus partibus! quanto cum temperamento simul utilita- tis res auctoritate imperatoris agi vidimus!* Ob paulo post sequens *intra se forens*, tentare non licuit *urgentes* vel *ingruentes eorum vires*: obstat enim, de qua toties iam diximus, Nostri similitum rerum verborumque re- petendorum consuetudo. Neque quidquam molendum fuit in sequentia, *quanto cum* etc. in quibus satis apte dilucideque dicit Velleius, auctori- tatem imperatoris, uti decet, cum temperamento simul utilitatis fuisse coniunctam, seu utilitate fuisse temperatam. Pari modo *usum* cum *di- gnitate utilitatemque* cum *auctoritate* copulat, vultque esse copulatam. In- fra cap. CXXVII. ubi vide dicenda.

Ibidem: *Quanto opere inclusus custodiis exercitus nostri, ne qua pos-*

set erumpere, inopsque copiarum, et intra se furens, viribus hostis elanguesceret. Vult, hostes inclusos a Romanis, copiarumque inopes, ac mutuo invicem furore rabieque appetentes, viribus fuisse defectos. Cur in haec omnis, cum viris doctissimis, lapis moveatur, nullam rationem satis iustam perspicio.

Cap. CXII. 3. . . *Neque instantes sustinere, neque facientibus copiam pugnandi . . . ausa congregi.* Cum in vet. ed. sit *neque ut facientibus*, injecta illa particula exque duabus ultimis literis vocis praegressae nata, morari doctos non debuit, quo minus vulgatae lectioni palmam darent.

Cap. CXIV. 1. . . *Cuius salus ac valetudo non ita sustentaretur Caesaris cura, tamquam distractissimus ille tantorum onerum mole huic uni negotio.* Vetus Ex. repraesentat huic *negitio*: unde cum nihil facilius, nihil aptius fingi possit, quam quod edita scriptura exhibeat, in hac acquieturos fuisse viros doctos sane crederes.

N. 2. *Domus tantum ac domestici deerant; ceterum nihil, quod ab illis aut praestari aut desiderari posset.* Heinsius *ceterorum nihil*. Sed cur *ceterum nihil* minus diceretur quam *aliud nihil*? vel cur etiam *ceterum* hic esse non posset, quod ad *ceterum* attinet, de *cetero*? vide Tursellium.

N. 3. *Quisquis illis temporibus interfuit.* Imitatur hoc rursus S. Severus Dial. III. cap. 5. *cui quidem tempori hic etiam Saturninus interfuit.* unde etiam loci huius Velleiani constat integritas, quae nec Cel. Burmannum fugiebat.

N. 5. *Quem in quantum quisque aut cognoscere aut intelligere potuit, in tantum miratur.* *Quisque* proprie cum *miratur*, non cum *potuit*, construendum fuerat. At hanc vocem ita saepissime traici, videmus ad Cicer. Tusc. IV. 4. Avian. Fab. XXXI. 4. ac S. Severum Dial. II. cap. XI. 6. Irrito igitur conatu hic fingebatur, *quem in quantum quis aut etc.*

Cap. CXV. 3. *Et ob ea, quae si propriis gessisset auspiciis, triumphare debuerat, ornamentis triumphalibus . . . donatus.* Optimo iure scripturam hanc vindicabat Burmannus a tentaminibus istis, *et ob ea, ob quae si*, vel *et ob ea, quasi propriis g. a.* Neque male *ob* solummodo subaudiendum ante *quae* statuebat. Attamen neque ad hanc ellipsin, de qua etiam nos ad lib. I. cap. VII. 1., decurrere necesse est, modo accusativum *quae* suspendas a proxime sequente verbo *gessisset*, ex forma longe usitatissima, quam observavimus iam cap. XLVII. 5.

N. 4. *Quippe Perustae et Desitiae Dalmatae, situ locorum ac montium, ingeniorum ferocia etc.* Quia *montes* etiam *locis* regionibusque accenseantur, coniecit vir optimus, *situ locorum ac immanium* (vel *immanis*) *ingeniorum ferocia*. Verum ut hic cum *montibus*, ita alibi cum *urbibus* iunxit Noster *loca*; cum tamen *locorum* nomine commodissime saepissimeque comprehendantur *urbes*, aequae ac *montes*. Sic cap. CI. *haud inincunda tot rerum, locorum, gentium, urbium recordatione perfuor.* Alia ad S. Severum Dial. III. 8. ubi etiam geminum huic Velleiano locum defendimus Valerii Flacci II. 38.

*Auxerat hora metus: iam se vertentis Olympi
Ut faciem raptosque simul montesque colosque
Ex oculis, circumque graves videre tenebras.*

Cap. CXVI. 4. *Quem virum ne qui intellexit quidem, abunde miratus est. Abunde* pro satis usurpat Noster. vide Indicem. Libenter autem legerem, *q. v. nemo, qui intellexit q. a. m. e. i. e.* qui quidem illius admiranda satis cognoverit. qua forma Lactantius l. 3. *nemo qui quidem sapiat.*

Cap. CXVII. 1. *Tantum quod ultimam imposuerat . . bello Caesar nuntium, cum . . funestae ex Germania epistolae caesi Vari etc.* In his *cum funestae ex G. epistolae*, neque ecce, neque venerunt elapsum esse credi debet. Simili enim, eademque unitatissima ellipsi Livius XXXVII. 10. *Postquam in castra nuntius.* Plinius VI. ep. 20. *donec de avunculo nuntius.* illic I. F. Gronovium adeas, hic Cortium. Porro nec tentandum fuit *epistolae de casu Vari.* Hoc ut intelligas, primo reputes, elegantissimo participii usu, *caesum Varum* notare caedem Vari. Sic *amissa aquila* pro illius amissione cap. XCVII. 1. Tacitus Ann. I. 8. *cum occisus dictator . . pulcherrimum facinus videretur.* Cicero pro Archia cap. IX. *Nostra semper feretur et praedicabitur . . depressa* (i. e. depressio) *hostium classis, et incredibilis apud Tenedum pugna illa navalis.* quem locum, dum ad hanc formam animum non advertit, nequicquam sollicitabat Heumanus. Deinde observandum genitivum passim poni pro ablativo cum praep. *de.* Tacitus Ann. I. 59. *fama dediti . . Segestis vulgata.* lib. VI. 35. *fama tamen occisi falso credita.* Orosius VI. 6. *Occisi Mithridatis nuntio accepto.* Ita *orationem victoriae* dixit Spartianus in Severo cap. XI. pro, super victoria composita, ut exponit Casaubonus. Affatimque alia producere exempla possem. Postremo *litterae, epistolae* synecdochice saepe numero illis contenta nuntia vel indicia designant. vide Cortium ad Salust. Catil. cap. XXXIV. 1. Iam vides, auctoris verba Latinissima hunc fundere sensum: cum funestum ex Germania per literas de casu Vari venit nuntium.

Ibidem: *Intra quinque consummati tanti operis dies.* Nimia rursus et intempestiva elegantia coniiicitur, *intra quintum c. t. o. diem.* Iustinus XXXVIII. 8. *post annos tres et viginti summi regni.* Noster lib. I. 10. 5. *nam alterum . . ante paucos triumphos, alterum post pauciores amisit dies.* Orosius VII. 2. *vastatae . . Babyloniae et irruptae . . Romae pares admodum annorum numeros cucurrisse.* vide eundem lib. I. cap. 4. et 5. et alibi.

N. 2. . . *Vir ingenio mitis, moribus quietus; ut corpore et animo immobilior, otio magis castrorum, quam bellicae adaequatus militiae.* In his *ut corpore et animo immobilior*, quae recte explicueris, *pro corporis animique tarditate* vel *segnitie*, ingenium suum periclitari debuisse criticos indignes non puto. Quod si legamus *imbecillior* vel *mollior*, vereor ut hoc illis apte congruat cum his cap. CXX. 5. *Varum sane gravem et bonae voluntatis virum etc.*

Cap. CXIX. 2. *Cum ne pugnandi quidem egregie occasio in quantum voluerant, data esset immunis, castigatis etiam quibusdam gravi poena, quia Romanis et armis et animis usi fuissent. Occasio immunis* quid esset, doceri volebat vir celeberrimus. Ego esse putem occasionem, qua libere nihilque mali timens uti queas, sive occasionem a periculo malove immunem. Ita *liberam occasionem* dixit Frontinus Strat. III. cap. XI. 2.

Eleganter autem sic *arma animique* coniunguntur. Vide, sis, Valer. Max. IV. 1. Ext. 4. Tacit. Hist. I. 84. Dictyn Cret. II. 39. IV. 15. Hegesip. II. 1. IV. 2. extr. quaeque Savaro ad Sidon. IV. ep. 20.

Cap. CXXV. 1. *Rabie quadam et profunda confundendi omnia cupiditate*. Venustius sonaret *profusa confundendi o. c. ut profusam cupidinem* dixit Tacitus Hist. I. 52. et Ann. III. 52. Alterum tamen non moverim: ita quippe Sallustio Fragm. Hist. IV. 3. dr. *profunda imperii cupiditas et divitiarum: et alta pugnandi cupiditate raptatus* Ammiano XXXI. 10.

N. 4. *Quo quidem tempore, ut pleraque ignave Germanicus, ita Drusus . . . prisca antiquaque severitate usus . . . obsidentes coercuit. Gesserat non supplendum, sed tantum subaudiendum, post rō Germanicus*. quali ellipsi Tacitus Ann. VI. 14. *Geminus . . . nihil ad serium*. Cicero N. D. I. 25. *Nihil horum, nisi calide*. sc. tractat. Plura Cortius ad Plin. VII. ep. 15. *Pleraque* hic accipiendum credo pro multis, compluribus, qua notione saepius venire, ad Obseq. Prodig. cap. CX. et alius dabitur ostendendi locus. De reliquo optime synonymiam *prisca antiquaque* vindicat Burmannus, ex Quintil. Declam. CCCXIV. pag. 623. ubi horum differentiam quaerere Barthius non debuit. Consule etiam Wasseum ad Sallust. pag. 378. et Heumann. ad Auctor. D. de C. Corr. El. cap. XV.

Cap. CXXVI. 2. *Accessit magistratui auctoritas, senatui maiestas, iudiciis gravitas*. Quum iudicia tam passim pro iudicibus adhibeantur, quemadmodum et alia abstracta concretorum saepissime vim habent, inutili admodum crisi hic tentabatur iudiciis.

N. 3. *Diffusa in Orientisque tractus, quicquid meridiano aut septentrione finitur, pax Augusta per omnes terrarum orbis angulos a latrociniorum metu servat immunes*. Lipsius, *servat immune*. Heinsius, *nos a l. m. servat immunes*. Sed immunes non ita incommode referas ad praecedens quicquid . . . finitur, i. e. quantum hominum, vel quaecunque gentes finiantur. Simili enim enallage Tacitus Ann. II. 38. *Si quantum pauperum est, venire huc coeperint*. S. Severus H. I. 54. residuis, quod conditio belli . . . reliqui . . . fecerat. Sic enim ibi legendum puto. Florus I. 13. 11. *quicquid religiosissimi in templis erat, partim in dolis defossa etc.* cum nota Dukeri.

N. 5. *Nam facere recte cives suos Princeps optimus faciendo docuit. Velles similiter fac. docuit*. Sed talia nonnunquam subintelligenda. Sic forsitan nil mutandum Columellae VIII. 16. *improbum factum dicto prosecutus etc.* ubi Heins. ad Vell. nostrum I. 1. 3. i. f. *dicto prosecutus pari*. Auctor Dial. de C. Corr. Eloq. cap. XXXV. *Sequitur autem, ut materias abhorrenti a veritate declamatio quoque adhibeatur*. ubi par, similis vel talis iniciendum credunt. Adde Tacit. Ann. III. 50. *et vana a sceleris, dicta a malefactis differunt*. i. e. maledicta.

Cap. CXXVII. 2. *Interestque reip., quod usu sit necessarium, et dignitate eminere; utilitatemque auctoritate muniri*. Nollem maluisse virum Cel. *utilitatemque a. m.* Vult auctor, homines reip. utiles, etiam auctoritate publica non debere esse destitutos. Ita vice versa *auctoritatem utilitate* temperandam, innuit cap. CXI. 4. Tali aliquo modo *utilitatem* et

maiestatem coniunxit Mamertinus Paneg. cap. XI. *Ita quavis* maiestatem *regiam* *geminato numine augeatis*, utilitatem imperii singularis *consentiendo retinetis*. ubi Rittershus. tamen volebat *unitatem*. Si obiciās, adservata voce *utilitatemque*, posterioribus his idem dici, quod verbis prioribus *Interestque* etc. iam dictum fuerat; respondebimus, talium explanationum tautologicarum omnia esse plena, quod iam ad Tullium Tusc. IV. 27. vidimus, aliasque etiamnum videbimus.

ADVERSARIA CRITICA
IN
VELLEIUM PATERCULUM
A VIRI CEL. PETRI BURMANNI ANIMADVERSIONIBUS
VINDICATA *

Priusquam ad ipsas Viri Cl. *Animadversiones* perveniamus, in Praefatione ipsius varia castigari atque explodi possent. Quid enim iniquius, quam quum hic eruditissimum Clericum vivum toties lacerasset, nunc rursum ab eodem indignum in modum vexari manes huius viri sanctissimos? Quid inanius, quam quod huius ego discipulus fuerim, inde collegisse Burmannum non alia de causa me toties a se dissensisse, nisi ut ipsius recensendis erroribus, praeceptoris memoriam vindicarem? id quod vel inde plane liquet esse falsum, quod eadem dissentendi libertate non tantum in Cl. Davisium aliosque Clerici amantissimos, sed in ipsum hunc praeceptorem meum optimum saepissime usus fuerim. Quid denique iniustius, quam quia tali Christianorum sectae adscriptus sim, in qua vulgus improvidum plurimos dictitet esse homines vafros, aliudque in mente, aliud in ore habentes, hinc omnem meam, quam Burmannus appellat, humanitatem atque modestiam, ab ipso traduci tanquam fucatam, livorisque ac malignitatis crustam inanem? Multis, inquam, talia, si tanti esset, excuti ac retundi possent. Sed apage istiusmodi rixas pueriles! quumque in hac praefatione sua semel atque iterum promittat Noster, se in *Animadversionibus* suis malignitatem fraudulentiamque meam hactenus sola dicti sui auctoritate mihi obiectam, planissime demonstraturum, age, missis praedictis illis logis atque ineptiis, videamus in quantum promissi huius fidem praestiterit. Sic igitur

* Miscellan. Observatt. Critt. in Auctor. Vett. et Recent. Vol. IX. Tom. II. pag. 237—281. (Amstelod. 1738.)

VELLEIUS PATERCULUS

LIBRO PRIMO

Cap. III. 2. . . *Sed omnia sub eorum, qui illo tempore vixerunt, dixerunt.* Duarum postremarum vocum cacophoniam non sollicitandam mihi videri dixeram, non ut *Heinsio tantum obloquerer, sed* quod obstarent quae damus ad loca Lactantii, Ciceronis et Iul. Obsequentis indicata. *Sed in tribus exemplis istis, inquit noster Censor, nullum est quin ingratum alioquin sonum frangat aliquantulum vox interposita.* Quod est apertissime falsum; quum in Ciceronis loco, nulla tali voce interposita, audiamus minuat etiam gloriam. Nec dissimulandum erat, similia plura exempla a me producta esse Lection. Tullian. I. 5. Porro cum profiteatur ipse, multa harum cacophoniarum exempla proferri posse, *aque viris eruditiss* (hæc laudari oportuit) *esse prolata, quae saepe incogitantibus exciderint;* sic plane concedit, quod initio negare videbatur, merito me Heinsio denegasse adsensum. Nec iam, credo, ibit inficias, male etiam a se vexata fuisse loca sequentia: Valer. Max. I. 1. 3. *Laudabile duodecim fasciUM religiosUM obsequiUM.* et cap. 7. *quae CUM EUM conceptUM in utero haberet.* Ovid. Trist. I. 10. 11.

Perque tot eventus, et iniquis concita ventis

Aequora, Palladio numine tuta fuit.

ubi praeterea nescire non debuit Burmannus, quid per *eventus* sit intelligendum; cum nemo non videat, intelligi debere casus, sive calamitates; cuius quidem notionis exempla apud Ovidium aliosque abunde obvia sunt. Vide El. IX. 16. et Metam. X. 600.

Cap. VI. 3. *Ea aetate . . Lycurgus Lacedaemonius vir generis regii, fuit severissimarum iustissimarumque legum auctor, et disciplinae convenientissimae vir, cuius quamdiu Sparta diligens fuit, excelssissime floruit.* Distinctionem meam . . *convenientissimae; vir, cuius quamdiu etc.* debueram, inquit Censor, Boeclero adscribere, non Thraëonem agere. Sed in hac castigatione ipse rursus castigandus est, quandoquidem huius distinctionis non Boeclero tantum, verum et ante illum *Acidali* in mentem venerat. Quum vero omnium hoc oculis sit expositum, equidem interpunctionem istam non tam mihi tribuere, quam luce quadam firmamentoque adiuvere volui: ideoque probabam appositionem istiusmodi, *vir, cuius* etc. Velleio aliquomodo fuisse in deliciis. Ac praeterea etiam observare potueram, sic saepius *amari* vel *diligi* dici homines dudum mortuos, ut docuit Cl. Davisius ad Cicer. Acad. I. 13. Quod autem porro obicit, per loca a me adducta non probari ingratam repetitionem *ro vir*, eamque *solo meo stomacho* concoqui potuisse, cum merito fastidium omnibus interpretibus fecerit; in huius enuntiationis vanitatem tria hæc observanda sunt. *Primo* enim tales repetitiones nostro auctori passim excidisse, probaveram in notula proxime praecedente, ad cap. IV. 3. ut et multifariam per Adversaria mea: quocirca illud ad hunc locum repeti necesse non erat. *Deinde*, nisi sibi admodum dissimilis velit esse Burmannus, iterationem hanc aequae ac ego concoquat oportet: videantur

enim quae cum saepius in notis scripsit, tum etiam in Animadv. ad lib. II. cap. 7. et 38. et 92. in quo loco postremo aures meas *nimum delicatas* appellabat, quod ad hanc vocis *severitate* repetitionem, longe longoque duriores, vel levissime offenderentur: cum *alia prius* *severitate summaque constantia, veterum consulum more ac severitate gessisset. Postremo* neque hoc rursus verum est, *omnibus* interpretibus fastidium hic facere repetitionem istam; quippe cum Acidalius ac Boeclerus ab illa hic admittenda neutiquam abhorruerint. Notas illorum, sis, inspicie.

Cap. IX. 6. *Quam sit etc. etiam hoc colligi potest, quod etc.* Illud hoc pro hinc, ex hoc, ex hac re, illustraverat Vir Cl. dictione Lucani *hoc vitior . . quod etc.* et Quintilianii *hoc gratissima*; ubi exponere licet *hoc nomine, hac in parte, hoc respectu*: quo sensu etiam quo et eo cum adiectivis, inprimis comparativi gradus, iungi solere vel pueris notissimum est. Sed quia non inde liqueret, cum eiusmodi ablativis construi solere verba *colligendi, intelligendi etc.* huius constructionis exempla quaedam dederam, eademque huc melius quadrare dixeram. At in horum nullo, obstrepit Noster, ipsum illud *hoc*, pro ex hac re, comparet. Quae quidem obiectione nihil esse potest futillius: quum enim in exemplis istis videamus *spatio colligi, spatio apparere, coniectare intentione, quo licet existimare*; cur, quaeso, ipsum *hoc* etiam in his comparare debuit, quod nemo ignorat valere *hac re*, satisque etiam pronomine quo illustratur? Quamobrem non committam, ut obiectionis huius pervicacia expugnanda lectoribus taedio sim. Porro a scopo plane aberrant ista: *scilicet erravi*, inquit, *quia hoc redditum a me erat per hinc etc.* neque enim aut verbis aut mente in expositionem istam litem ullam moveram. Denique quod putabat, in voce *hoc* aequae ob vel propter, atque ex subaudiri posse, hoc primo quidem nullo exemplo idoneo probat; dein ex constructione solenni verborum *colligendi etc.* cum eiusmodi, quos vidimus, ablativis ellipticis, plane redarguitur; ac postremo ne cum analogia quidem satis congruit: quippe, cum de re sermo sit, unde quid colligatur, aptius *hac re* vel *ex hac re colligo*, quam propter hanc rem, dixeris.

Cap. XII. 5. *Eamque urbem magis invidia imperii, quam ullis eius temporis noxis invisam Romano nomini, funditus sustulit.* Tentabat Burman. *inimicam Rom. nomini*, quia illud *invidia invisam* non concoqueret. Sed observabam, non opus esse, ut ista *invidia invisam* in constructione sic coniungerentur; sed *invidia* absolute posse accipi pro *stimulante invidia, ob invidiam, ex invidia*, atque ita directe referri ad ista, *urbem funditus sustulit*. Addebam tamen, magis in horum *invidia invisam* constructionem inclinare animum meum; quod ita cum cognatis nominibus verba iungere amat Velleius, atque hoc modo manere etiam poterat prima codicis lectio . . *quam ULLIUS eius temporis NOXIAE, invisam R. n., f. s.* Jam audiamus, quae ad haec mente prorsus obnubilata regerit Censor. *Invidia invisam*, inquit, *explicans ex invidia invisam, mox repudiat ipse ingrati et inauditi hanc constructionem, et verba cognatis nominibus saepe iungi, docere se alibi profitetur* (ad lib. II. 30.) *Sed producat locum, ubi aliquis invisus ex invidia vel ob invidiam dicatur. denique probet etiam, invisum aliquem dici propter noxiam . . Praeterea . .* (si ad-

asciscatur prima codicis lectio) *probandum fuerat*, invisus cum genitivo aequè construi atque cum ablativo etc. Hactenus ille: absurde quidem atque ἀνποοδιόρυνος omnino. Nam primo falsum est, me *invidia invisam* explicuisse *ex invidia invisam*: dixeram enim *invidia* posse accipi pro *ex invidia*, si in constructione separetur ab *invisam*, ac directe construatür cum his *urbem funditus sustulit*. Hinc etiam apparet, nullum a me locum produci necesse fuisse, ubi aliquis dicatur *ex invidia* vel *ob invidiam invisus*: nihil enim tale in loco auctoris agnoveram. Quod autem probari vult, *invisum* aliquem dici *propter noxiam*, hoc merito mirandum. Ergone Criticorum hic celeberrimus *invidiam* pro odio, *invisum* pro exoso saepissime a Latinis dici, ex Vorstii ad S. Severum notis, vulgaribusque Lexicis nunquam didicerat? Sic plane existimandum est, nisi memoria ipsum sefellerit potius. Denique nullo iure etiam postulat, si ex MS. legatur ULLIUS c. t. NOXIAE, probari, vocem *invisus* talibus genitivis solere construi, et quidem a Velleio. Neque enim ab adiectivo *invisus*, sed a substantivo *invidia* genitivos hos *ullius noxiae* pendere volui, ut hoc modo concipienda syntaxis sit: *Eamque urbem funditus sustulit, invisam, magis invidia imperii, quam noxiae ullius eius temporis*.

Cap. XVII. 5. *Causas cum semper requiro, nunquam reperio, quas veras confidam, sed fortasse verisimiles; inter quas has maxime: Atit etc.* Acidalio tentanti interque eas has m. de loci integritate plane, ni fallor, satisfeceram. Mirum tamen, inquit Aristarchus noster, *accidere potest, non offendisse aures tam delicatas quas has, quum mollius accidere ad eas videri possit* interque eas has maxime. At multo magis mirum, talem unquam mihi obiectionem potuisse fieri ab homine, in quo vel ullius scintillula candoris sit. Quid enim? an sonus horum *eas has* gratior ullo modo est, quam illorum *quas has*? Porro nonne ipse mecum iam agnoverat Burmannus ad cap. III. 2., cacophonias, in Nostro praesertim, non facile sollicitandas? Quin immo, ipsum hoc *quas has* meas aures non debuisse offendere, sic palam ipse declarat, cum addit: *sed Velleio suas ne invideamus veneres, quae non placerent in alio scriptore*. Sic omnis haec nota mera cavillatio est.

LIBRO SECUNDO

Cap. I. 3. *Quod ita varia fortuna gestum est, ut Romanorum saepius gereretur adversa*. Quoniam tam fortunam alicuius, quam alicui adversam Latine dicamus, ideo dixeram, non necessarium mihi videri emendationem istam, quae Romanis tentaret pro Romanorum. Hanc autem meam notulam sic plane pervertere Burmanno placuit . . . *sed Velleio, inquit, suas ne invideamus veneres, quae non placerent in alio scriptore*. Ita, pergit, *quod radebat aures Heinsii mox lib. II. 1. 3. Romanorum gereretur adversa fortuna, corrigit Romanis adversa, et tuetur sola sui dicti auctoritate, quoniam aequè Latine dicitur fortuna mea adversa, quam mihi*. Sed adeo falsum rursus est, me correxisse *Romanis adversa*, ut contra talem emendationem locum vindicare voluerim. Caeterum recte vereque monet, ab Heinsio non tentatum fuisse *Romanis*, ut nostra Ad-

versaria innuunt, sed *Romano* vel *a Romano* re g. a. vel *Romana* re g. a. Sic etiam eodem monitore, iam video supra ad haec n. 1. . . *transcursum: vetus disciplina deserta, nova inducta: in somnum . . . conversa civitas*: ita scribi a me oportuisse: „Vossius ut recte tuetur *transcursum*; „sic absque ulla ratione *conversa civitate* vult Heinsius.“ Postremam autem vocem *Heinsius* nescio quo casu omiseram.

Cap. VI. 2. *Longe maiora et acriora repetens. Acriora* exposueram graviora, molestiora: quo sensu Tacitus dixerat *acrem annonam, acre servitium*. Quid ad haec Burmannus? Au probat, ista notione vocem hanc in Taciti locis non esse accipiendam? anve ostendit, *gravia* talia ac *molesta* non fuisse, quae repeteret, sive denuo inducere fratris exemplo moliretur Gracchus? Neutrum quidem horum. Solummodo se non videre dictitat, *et acriora* quadrare *acrem annonam* et *acrius servitium*. Cur autem si quaeramus, acer enim, inquit, *proprie dicitur de impetu, vi, et acria omnia quae penetrant, pungunt, laedunt et quasi stimulos alios excitant*. Egregia solidissimaque ratio! Quid ergo? quia *proprie* talia dicuntur *acria*, an ideo *improprie* ac *metaphorice* molesta atque incommoda talia, quae repetebat Gracchus, *acria* dici non possunt? Nugae. Quod vero deinde subiicit, *Et hinc acriora repetisse recte dici potest Gracchus, quia* etc. sic plane obloquitur illis, quae in notis scripserat; ubi, *Acrem*, inquit, *dici Gracchum facile patior, sed acriora repetere an recte dicatur, dubito. quare malletm l. m. et acriore vi repetens*. Dum autem nunc *primariam* hanc coniecturae *rationem* deserit, mirum sane quidpiam ponderis ipsi restare visum in *ista*, quod *acrior vis* etiam phrasis Vegetii sit, ac Florus tradiderit *non minore impetu incaluisse* C. Gracchum. Sed fruatur ille ingenio suo, et quidlibet quolibet, si non aliis, sibi saltem probet.

Cap. VII. 6. *Factum Opimii, quod inimicitiarum quaesita erat ultio, minor secuta auctoritas: et visa ultio privato odio magis quam publicae vindictae data*. Postquam in Lection. Tull. nil novandum credideram, iam in Adversariis tentabam: *et visa privato odio magis, quam publico vindictae data*. Quae sane coniectura cum mutatione nititur admodum facili, tum lectionem haud dubie concinniores praestat. Non male tamen in defensionem loci observat Noster, repetitionem eiusmodi, qua hic vocem *ultio* iterari videmus, solennem satis fuisse Velleio; tum etiam, vindictam sic ab *ultione* posse hic distingui, ut accipiatur pro assertionem reip. contraque res novas defensione. Hactenus, inquam, non male; at in reliqua Animadversionis parte nomine non uno reprehendendus est. Primo enim minus accurate ac vere sic scribit: „*licet gnarus admodum moris Velleiani*, (repetendarum nempe earumdem vocum) *quo toties nituntur eius emendationes, eicit vocem ultio, tantum publicae mutans in publico, ut ad odio referatur*. At quatenus illae meae tot emendationes, quae hoc more Velleiano nitantur? Hoc non facile probabit Noster. Neque illud verum, me cum eiectione vocis *ultio* tantum *publicae* in *publico* mutasse; nam et *vindictae* in *vindicta* mutaveram. Deinde quod porro obiicit *odio publico* hic locum non esse, quis hoc crediderit? aut quam ratione probabit Burmannus, C. Gracchum cum amicis suis atque clientibus *non fuisse* tunc temporis in odio publico?

Donec hoc ostenderit ille, nos odio publico hic locum esse posse contendemus.

Cap. XI. 1. *Quantum bello optimus, tantum pace pessimus; immodicus gloriae, insatiabilis, impotens semperque inquietus.* Distinguebat V. Cl. *immodicus, gloriae insatiabilis*; vel, quia Sallustius Marium dixit *demum fuisse modicum, libidinis et divitiarum victorem, tantummodo gloriae cupidum*, tentabat *opum modicus, gloriae ins.* Sed primo distinctionem vulgata se satis mihi probare dicebam, quia Tacitus atlique ita dixerint, *immodicum gloriae, voluptatis, pecuniae* etc. qui has immodice vel appetat vel usurpet. Hoc autem cum non mea, sed bonorum scriptorum auctoritate nixus dixerim; quid iactat Noster, *severi me iudicis verbis pronuntiasset*, cum scriberem, *satis mihi vulgata distinctio probatur*? Porro quod ad mutationem attinet, qua pro *immodicus, opum modicus* legebat, hanc mihi displicere scribit non alio argumento, nisi quod nec Sallustii fidei se adstringere voluit Velleius, nec, quia quum hic de vitiis Sullae agatur, *satis commode sic eius conditio aut virtutes indicantur*. Recte quidem: at nonne hoc argumentum satis est? Nonne post illa *pace pessimus* perspicue in eo est Velleius, ut Sullae vitia unice commemoret, adeoque importunum hic illud *opum modicus* foret? Si autem Sallustii fidei se ita accurate adstringere noluit Velleius, quod illius quidem cum Sallustio collatione manifestum est, iam unicum tollitur emendationis Burmanni fundamentum. Sed hoc pacto, inquit, omnia ex aliis adducta loca possunt reiici. Quae si de omnibus similiter adductis locis intelligantur, plane concedo: sin minus, quid hic valeant, non intelligo. In sequentibus recte quidem observat Censor, in illustranda voce *insatiabilis* minus apte a me in partes vocari Clar. Dukerum; sed tamen non probat, neque probare poterat, *insatiabilem* sic absolute dici non posse divitiarum potentiaeque avidissimum, aut (qui sensus specialior hic quoque foret ac commodissimus) avarissimum seu pecuniae cupidissimum; quo sensu etiam *cupidum* dixisse Latinos probaverat Dukerus. De reliquo, quod etiam de tollendo *insatiabilis*, tanquam glossemate, cogitaveram, id me Viro docto in Actis Lips. sublegisse, ut iactat Noster, falsissimum rursus est; quippe quam Actorum Lips. partem tunc temporis oculis nondum usarpaveram.

Cap. XIV. 3. *Cum aedificaret domum in Palatio in eo loco, ubi etc.* Quia Heinsio hic redundare alterutrum in videbatur, ad illamque praepositionis repetitionem offenderat etiam infra Gruterus, exemplis quibusdam demonstravi, non esse cur alterum hinc exulare deberet. Adstipulatur plane Censor. Attamen, quod quidem nunquam negaveram, non deesse eiusmodi loca observat, in quibus praepositio haec in uno membro exprimitur, in altero reticeatur. Et ipse, inquit, Censor optime me supra lib. I. 7. 1. in subaudiuisse pronunciat, et se hanc ellipsim praepositionis illustrasse alibi pluribus significat. Hic ergo probat quod atibi reiecit. Sic ille. At quid scribi magis insubidum minusve candidum potuit? Ergone quia ad lib. I. 7. probaverim istam praepositionis ante pron. relativum omissionem, ideo simul talem, quae hoc in loco compareret, eiusdem repetitionem reiecissem censendus sum? Ἀῖψα. Deinceps etiam dire-

et sibi obloquitur. *Sed et repeti, inquit, et semel poni posse pro arbitrio scribentis, et ideo talia ut nobis relicta sunt, servanda esse, iam iudicavi* (εἰρός ἔφα) *ad Phaed. IV. 4. nec novis exemplis iisque concervatis ad cheratrum vindicandum opus esse puto, nec viros doctos qui vel hoc vel illud probant, esse arguendos. Verum dum ipse non hoc tantum vel illud, sed utrumque probandum declarat, nonne sic simul arguit viros doctos, qui hoc vel illud solummodo probant? Hic ergo probat actu suo, quod verbis reiecit.*

Cap. XV. 2. *Mors Drusi . . bellum excitavit Italicum. Quippe . . cum id malum in universa Italia ab Asculanis ortum esset, ac deinde a Marsis exceptum in omnes penetrasset regiones, arma adversus Romanos cepit* (scil. Italia). *Quorum ut fortuna atrox, ita causa fuit iustissima. Petebant enim etc. Quorum ad proximum arma, quam ad superius Italia referri malebam, quia sic atrocem belli Italici fortunam alibi dixerat Vel-leius, eodemque modo armorum felicitatem Iustinus dixit cum aliis. Audiamus nunc Aristarchum. Non patitur, ait, quorum referri ad Italiam, nec manum dare voluit tot exemplis, ubi nomen urbis vel regionis praecedit, et tamen in sequentibus ita constructio reperitur, ac si incolae praecessissent, et mavult potius quorum ad arma referre. Sed cum significaverim, duntaxat me id malle; nusquam tamen, quod hicce iactat, me alteram rationem non pati, dixeram. Neque hoc verum est, me exemplis ipsius manum noluisse dare: quippe quibus adductus sub verbo Petebant ex praecedente regionis nomine Italia, incolarum nomen Itali subaudiverim. Atque hoc satis ipse declarat, dum sic instat: sed dum fatetur, ait, ipse, in sequenti Petebant subaudiendum esse Itali, non arma, destruere ipse explicationem suam videtur, ex qua sequi deberet, arma, non homines petisse civitatem Romanam. quo quid magis absurdum? At vero neuti-quam illud sequi, satis superque docere Burmannum potuerunt, quae de tali orationis ambiguitate, praedicatorumque, quae appellant, ad subiecta sua relatione subobscura observavimus Lection. Tullian. II. 12. initio: quo conferantur etiam quae VV. DD. Munckerus ad Hygin. Fab. LXXXVII. et Oudendorpius ad Iul. Obseq. Prodig. lib. cap. LX.*

Cap. XVII. 1. *Italico bello, quo quidem Romani victis afflictisque ipsi exarmati, quam integris universis, civitatem dare maluerunt. Negaveram exarmati hic satis commode accipi pro exorati, quia ubi de precibus nulla satis dilucida mentio fit, vix crederem prosae scriptoribus exarmari pro exorari fuisse dictum etc. Sic diserte quidem scripseram. Ad haec vero sic impetu prorsus vesano Burmannus: Mirum, inquit, vi-rum criticum vix credere, exarmari usurpari, ubi de precibus nulla satis dilucida mentio fit, prosae scriptoribus. Petronius certe cap. CV. dicit Glanem mirabili forma exarmasse nautas. Quid verbis ostendi opus est, nihil effutiri potuisse absurdius aut falsius.*

Cap. XIX. 3. *qui forte ab imperatore eo, bello Cimbrico, captus erat. Cavillari me, iactat Noster, quia Germanum bello Cimbrico ab imperatore Mario captum interpretes exposuissent, per milites eius captum. Sed pro solenni micat in tenebris, omniaque hic vero prorsus sunt contraria: plane enim ipse illud ab imperatore captus sic exposueram, secus quam*

interpretes, qui praepositionem *ab* delendam aut in *sub* mutandam iudicabant. Quin huius etiam ipsius *expositionis meae* fundamento nititur, quod deinceps mihi obicit; nempe probare me debuisse, *ubi de uno homine agatur*, illum dici *ab imperatore captum*, si non ipsius manu prehensus sit. An ergo, quod ad Aelian. V. H. XIV. 48. Cl. Perizonius, alique alibi dudum docuerunt, *in bello nihil frequentius esse quam ut ipse dux facere dicatur, quod iubet fieri*, hocne ignorare potuit Burmannus? Demus tamen in praesenti exemplum illud unum Vatinii Imperatoris apud Cicero. ad Fam. V. ep. 10. *Simius non semissis homo contra me arma tulit, et cum bello cepi . . . Meam animadversionem et supplicium, quo usurps eram in eum, quem cepissem, remitto tibi et condono*. An verisimilius est, hunc Simium *ipsa Imperatoris manu fuisse prehensum, quam Germanum istum, de quo hic loquitur Velleius?* Hoc iam Burmanno relinquemus probandum, donec plura exempla accumulaverimus.

Cap. XX. 1. . . *seditione, sed quam dux creaverat, interfectus est*. Immerito tentari dixeram *excitaverat, civerat, vel concitarat*, quia hoc ipsum *creandi* verbum saepissime valet, quod ex phrasibus *lites, odium, periculum creare* ostendebam. Non negat Censor; sed quid tandem aliud nisi mihi obloquendi studium, quo abreptus toties vel sibi ipse obloquitur, declarat? quum *atqui*, inquit, *non semper ratione, sed usu et consuetudine veterum niti praestat, et si quid insolentius hic et illic occurrit, inter singularia eius scriptoris ego malim referre, si MSS. iubeant, quam emendare*. Cui ergo Heinsium, in his cap. 1. 3. *ut Romanorum saepius generetur* (fortuna) *adversa*, genitivum *Romanorum* emendantem, adiuvabat hac tantum ratione, quod multo Latinius dicatur *fortuna mihi adversa, quam mea fortuna adversa?* Cur non, iubente MS., ad singularia potius auctoris hoc referebat?

Cap. XXI. 2. *Ut . . . huc atque illuc, unde spes maior adfuisset potentiae, se exercitumque deflecteret*. Heinsio hanc MSti lectionem approbante, Burmannus cum aliis conicere mavult *unde spes maior adfulsisset*, quia haec esset *lectio communior*. Sed ita manifesto committit in id, quod modo in Anim. ad cap. XX. 1. praeceperat: *si quid insolentius hic et illic occurrit, id inter singularia eius auctoris referendum potius, si MSS. iubeant, quam emendandum*. Probaveram autem, etiam *spem* did alicui *adfuisse* (id est advenisse vel adesse) quae alicui detur, vel quam quis habeat. Hoc vero cum negare non auderet, ad discriminis nescio quid decurrit, inter verba *adfuisse* et *adfulsisse*; quod si forsitan obtineat, non tamen *semper* obtinere dixerit, vel certe probaverit; adeoque nihili hio ista discriminis huius observatio est.

Cap. XXIII. 6. *Transgressus deinde in Asiam Sulla, parentem ante omnia supplicemque Mithridatem invenit*. Carpit, quod *ante omnia* exposuerim *confestim*, sive primum, vel ante quidquam, quod ageret, ut Mithridatem ad hanc obedientiam perduceret. Si vero cur carpat hoc, inquiras, *ante omnia*, ait, non est *confestim*, nisi probetur, sed *praecipue*. Sed an hoc rursus illi videri tale quid potuit, quod cuiquam probari necesse esset? Qui noverit, quid voculae *ante* et *omnia* denotent, quod nostrum saltem criticum novisse oportet, huicne a me probandum fuit,

ante omnia Latine valere primum, confestim, ante aliud quidquam? Discat tamen hoc Burmannus ex Tursellino Schwartziano, apud quem sic Celsus VII. 30. *At tubercula . . hac ratione curantur. Alvus ante omnia ducitur. Tum vulsella tuberculum apprehensum iuxta radices exciditur. et lib. VIII. 2. Oportet autem ante omnia os nudare etc. tum etc.* Nec dubitare porro debuit, quin etiam ante omnes, saepe sit, priusquam quisquam alius. Hoc enim, si necesse foret, ex Valer. Max. lib. VII. 3. Ext. 1. et 2. et aliunde ostendi posset.

Cap. XXIV. 1. *C. Flavius Fimbria, qui . . forte Mithridatem pepulerat proelio* etc. Ob rationem, quam adtuli, malebam cum Puteano forti *M. p. proelio*. Ad hoc autem latus nobis rursus incautissime praebet Vir Cl. Cur, rogat, *non probare conatus est forte proelium a quoquam fuisse usurpatum, quum ostenderim Fimbriam victoriam magis casui et fortunae, quam virtuti debere acceptam referri*. Sic igitur (stupenda sane in tanto critico ignorantia) nescivisse Burmannum dicas, adiectivum *fortis* cum nominibus certaminis solere iungi; quod tamen dudum nosse debebat ex his Ovidii: *Fortia Maeonio gaudent pede bella referre*: Valerii Max. *quia fortis et prosperae pugnae . . dignum praemium petiit*: et centum locis aliis. Hoc primum. Deinde falsissime iactat, se ostendisse Fimbriae victoriam magis casui et fortunae, quam virtuti acceptam referendam. Nihil enim ipse de hac re in notis suis: solummodo *Vossius* dixerat, *se forte retinendum censere, ut dicat Velleius casu magis, quam virtute Fimbriae Mithridatem esse pulsum*.

Ibidem N. 4. *Vix quidquam in Sullae operibus clarius duxerim, quam quod . . neque inlaturum se bellum iis dissimulavit, nec quod erat in manibus omisit, existimavitque ante frangendum hostem, quam ulciscendum civem, repuloque externo metu . . superaret, quod erat domesticum*. Pauca quaedam praefatus de verbo *superaret*, non minus quam τῷ dissimulavit, omisit, existimavitque cum praecedente *quam* quod construendo „omnino me „dissentire, declarabam, ab his, qui *superare* emendent, idque pro *superandum*, superari debere accipiant; deque Latinitate ista vehementer „dubitare.“ Hoc vero pro more suo sic rursus obscurat adulteratque Censor: *Vir doctus, inquit, licet de variatione modorum non contendere velit, tamen se dubitare ait de illa Latinitate, qua infinitivus pro gerundio ponatur* etc. Sed per tuum, Burmanne, candorem, ubi sic absolute generaliterque significaveram, me de infinitivi pro gerundio Latinitate dubitare? Hoc tantum dubitaveram, an satis Latine dicatur *existimavit facere*, pro faciendum esse, fieri debere. Nihil autem hic quadrant, quae nunc hanc in rem exempla prolata videmus. Quid enim, quaeso, simile habet illud Ciceronis, *consilium cepisse hominis fortunas evertere*, pro evertendi: Virgilii, *monet succurrere*, pro ut succurreret: Val. Maximi, *currit osculari*, pro osculatum: ex Legg. in testamento scribit fieri, pro scribens iussit fieri. An uspiam in his similem infinitivum activi videmus? Absona et absurda hic omnia. Quam vero se Noëter iactasset, si quidpiam scivisset de hoc loco Cicer. de Leg. I. 19. *qui nullum vitium vitare, nisi iudicio ipso notatum putant*. Sed pro *vitare* illic levi brachio repotendum videtur *vitabile*, id est, vitandum. Addatur et ille Valerii Max.

lib. II. 6. 11. *Laudanda . . animi praestantia, quod et patriae incolumitatem fortiter tueri, et fidem amicitiae constanter probandam arbitrantur.* ubi tamen etiam Barthius, insolentiae huius impatiens, coniicit *tuendam*; nec minus probabili coniectura *tueri* delendum dixeris, tanquam ex fine vocis praecedentis *fortiter* natum. Pari quippe modo *incolumitatem alicui praestare* lib. III. 2. 1. dixit Valerius. Donec igitur eiusmodi infinitivorum Latinitas melius adstructa fuerit, de illa mecum dubitare Burmannum oportet.

Cap. XXV. 4. *Post victoriam, qua descendens montem Tifata cum C. Norbano concurrerat Sulla* etc. i. e. quam reportando concurrerat. Dariores hanc esse formam fassus sum, quia minus commode aut usitate *victoria* seu *vincendo concurrere*, quam *concurso* sive *concurrente vincere* dicamur. Proxime tamen accedere dicebam exempla ista *varia semper victoria certaverat, concursumque magna caede* etc. Ad haec autem quaerit Censor, an eadem ratio sit *victoria varia certare, dimicare*, quae est *victoria concurrere*. Importuna sane quaestio: neque enim *eandem esse* dixeram rationem horum exemplorum, sed *proxime* tantum illa huc accedere, ut quidem hactenus existimo. Tam enim in his de *victoria, caede* agitur, quae in *concurso* fiat, quam in hoc loco. Negat quidem ille, posse dici, *victoria concurrere*, quia ubi haec reportata est, *concurso* cessare soleat; sed eodem ego iure, et meliore quidem affirmaverim posse hoc dici, quia dum adhuc acquiritur vel reportatur victoria, tum nondum cessare *concurso* soleat. Porro huic duritiae contuleram illud Val. Max. III. 7. 1. *Fiduciam ei conscientia illa dabat*, qua meminerat etc. Sed in tali forma nihil incommodi videbat Noster, quia *conscientia* meminisse praeterita soleamus. Et quis tamen, praeter Burmannum, negaverit durius dici addito pronomine, *hac vel illa conscientia hoc meminerat*? Sic etiam, quamvis Sulp. Severus loco a me allato dixerit *ministerium detrectans . . praescientia*, qua videbat dominum placandum, inconcinne tamen diceretur *praescientia hac sive huius rei hoc videbat*. Denique quod scribit, Perizonium ad Valerii locum dictum nihil aliud dare, nisi quod dicat *similiter Sulp. Sever. pag. 295.* (edit. haud dubie Sigonii, id est lib. I. H. S. 48.) hoc rursus falsum est. Iusserat enim respici ad initium eiusdem exempli, ibique similem ablativum etiam adduxerat ex lib. VII. 2. 6. *Par illa sapientia Senatus*, qua T. Gracchum . . morte multavit. ubi in pluribus edd. et MSS. quidem abest *qua*, sed tamen per se spernendam non esse hanc scripturam, inter alia etiam hic locus ostendit Arnobii contra G. lib. II. pag. 109. *sapientia haec arrogans, qua despuitis* etc. Iam vero an multo gratius sonat, *sapientia aliqua aliquid despuere* vel *aliquem morte multare*, quam *victoria quadam concurrere*? Sed pergamus ad alia.

Cap. XXVII. 2. *penitusque Romano nomini infestissimus.* Notaverat Vir Cl. rariorem esse locutionem; *penitus* quidem, docente Servio, pro *valde* sumi, sed nec hoc superlativo iungi solere. Hoc vero ne quem de loci sanitate redderet dubium, praeter alia, quae in huius pleonasmii defensionem observabam, attuli exempla duo, ubi *admodum* pari modo superlativo iungebatur. Sed rariorem, obiicit nunc, esse constructionem ne-

lavi penitus infestissimus, non quod nescirem alia adverbia superlativis adiungi, sed quod inter illa nusquam penitus reperissem. Mira profecto morositas! cum enim *penitus* passim idem valeat quod *valde*, *admodum*, *maxime* etc. nonne qui probat, superlativis saepe construi *admodum*, *maxime*, *valde* etc. idem probare simul censendus est, pari modo *penitus* cum superlativo posse iungi? Sed, ait, et analogiae rationem inii, et quia penitus pro valde ponitur (nonne et pro vehementer, admodum, maxime etc.!) *maestivi*, an valde infestissimus dici posset, nec hoc repperi. At iam hoc reperiendi ipsi copiam feceram, cum consuli vellem ad Fulgentium Myth. l. 26. doct. Munckerum; in cuius nota, *valde gloriosissima, valde splendidissima, valde optimum, valde gravissimum* conspiciere vitiligator potuit.

N. 3. cuius abscisum caput ferri, gestarique circa Praeneste Sulla iussit. Burmannus legendum putabat *spectarique c. P. i.* Sed parum verisimile est, ut Sulla conspiciendi capitis Telesini edictum Romanis dederit. Nec tali mutatione indigere locum, in Lect. Tullian. Addendis, ac deinceps in Adversariis nostris vidimus; quoniam hic manifesto verborum sensus, ut Sulla iusserit ad se ferri hominis huius caput, ac circa Praeneste illud gestari. Quid planius? Si praesertim addas, quae de hac verbi *ferre* notione observavimus; quod sic a speciali verbo *gestare* distinguitur, quemadmodum nos nostra *brengen* et *dragen* facile distinguimus; ut nempe posterius ad certum ferendi modum respectum habeat. Et quid his, nisi solam dicti sui auctoritatem, reponere valuit Aristarchus? cuius tricas ineptissimas per omnia non excutiemus.

Cap. XXVIII. 2. . . imperio, quo priores ad vindicandam maximis periculis temp. usi fuerant, immodicae crudelitatis licentia usus est. Cum mihi de vera loci scriptura nondum constaret, tantummodo Davisii coniecturam commentatorum cogitatis addere volui. „Super varia“ aiebam „doctorum commenta de his, quae in MS. corrupta fuerant, Davisius omnino scribendum censebat . . in immodicae crudelitatis licentiam usus est. vide ipsum ad Cic. Tusc. V. 21.“ Sic scripseram. Iam vide, quomodo his quadret animadversio ista: *Livoris indicium agnosco, cum pro immodicae crudelitatis licentia cum Davisio omnino scribendum censet in imm. crud. licentiam usus est.* At falsissimum rursus est, me omnino cum Davisio sic scribendum censuisse, aut hanc illius coniecturam Burmanni aliorumve coniecturis praetulisse. Falsissimum proinde itidem *Livoris* illud crimen; quod mihi etiam non obiecisset, si, quod inaniter hic inetat, facile pateretur sui rationem non haberi.

Cap. XXIX. 2. Fuit hic . . forma excellens, non ea qua flos commendatur aetatis, sed ex dignitate et constantia, quae in illam conveniens amplitudinem, fortunam quoque eius ad ultimum vitae comitata est diem. Manifestum iusto cuique lectori est, me in Adversariis haec contra Burmannum aliosque tueri magis, quam coniecturam meam non ex qua flos c. ae. magnopere commendare voluisse. Iam vero, in Animadversionibus ipsius, altum de hac loci vindicatione nostra silentium; cui proinde subscripsisse illum existimabimus. Ne tamen nihil agat, carpit quod tentaverim non ex qua flos c. ae., ut cum seqq. sed ex dignitate etc. paulo lenius haec fuerent. Primo quidem caussatur, quod usitatus dicitur commendari re,

quam *ex re*. Sed bene se res habet, quod simul posterioris formae exempla *reperiri posse* non negaverit. Deinde queritur, in hac nostra mutatione intercipi omnem vim pron. *ea*, de qua videri vult se ad Ovid. Met. VII. 43. et Clar. Bentleium ad Horat. I. Sat. 9. 55. Sed nullam hic eiusmodi emphasim esse pronominis, ad primum oculorum coniectum inde apparet, quod sic, contra quam loci natura permittit, subiunctivus *comitata sit*, non indicativus sequi deberet.

Cap. XXXII. 2. *Dissuadentem et adversarium voluntatis suae, vero testimonio fraudare noluit*. Genitivum *voluntatis* defendimus exemplis rem omnem, ni fallor, conficientibus, quibus adde quae ad cap. XLII. 2. supeditavimus. Noster tamen his manum dare noluit, proque dativo suo *voluntati* pugnat, quia hic casus in constructione vocis *adversarius* sit usitatior. Sed an ergo usitatius *dissuadens voluntati*, quam *voluntatis* dicitur? De hac quidem re non cogitabat. Adde quod sic rursus regulam suam ipse Censor deserit, quam vidimus modo ad cap. XX. 1. *si quid insolentius hic et illic occurrit, inter singularia eius scriptoris se hoc, si MSS. iubeant, referre malle, quam emendare*.

Cap. XXXIII. 1. *qui aliqui per omnia laudabilis et bello paene invictus, pecuniae expellebatur cupidine*. Id *expellebatur* nihil hic significare scripserat Burm., nisi quis inter Velleii singularia durissimam hanc locutionem referat. Verum et *aliquid* significare, neque adeo *duram* hanc esse formam, monstravimus eo quod ablativo solenni dici queat *pecuniae cupidine*, pro ob p. cupidinem, et in verbo *expellere* saepius ita subaudiat ablativus aliquis, quem subiecta materia postulet. Cuius quidem rei manifestissimae cum ex quibuslibet Lexicis indicia peti queant, ipse videat Censor, quo iure ellipsim hanc, velut intolerandam, repudiare pergat.

Cap. XXXV. 2. *Hic genitus proavo M. Catone, principe illo familiae Portiae, homo virtuti simillimus, et per omnia Diis, quam hominibus propior*. Conieceram *horum* (nempe familiae Portiae) *virtuti simillimus*, vel *homo virtuti huius* (proavi Catonis) *simillimus*, vel quod etiam maxime alubesceret, *homo virtutis simplicis*. Vide Advers. nostra. Harum iam coniecturarum solummodo *primam* hoc incongruo premere nititur, quod in Portia familia non nisi hic et proavus virtute excelluerint. At si maxime hoc demus, quod tamen dubito an nobis plane constet, quid reliquae meae coniecturae, cur repudiantur, habent? Ceterum quod putat, *Virtutem* hic pro ipso numine, Dea Virtute, positam, id non video quomodo ullatenus concedi possit; neque Latine scienti cuiquam persuadebit hoc Burmannus. Et quis *virtutem* pro *Dea Virtute* credet positam in allatis ab illo exemplis, Lucani:

si successu nuda remoto

*Inspicitur virtus, quidquid laudamus in ullo
Maiorum, fortuna fuit.*

et Horatii:

*Narratur et prisci Catonis
Saepe mero caluisse virtus.*

et:

*Quid? si quis vultu torvo ferus et pede nudo,
Exiguæque togæ simulet textore Catonem:
Virtutemque repræsentet moresque Catonis?*

Quam hæc absona sint, nemo non videt.

Ibidem N. 5. *Quippe fortissime dimicans, quem spiritum supplicio delibat, proelio reddidit.* Sic, cum in MS. pro proelio inepte legeretur *supplicio*, recte locum restituerant docti, iuxta hæc cap. CXIX. *supplicio quam proelio mori maluit.* Contendit autem Noster, tam proelio quam supplicio efficiendum, ac proelio huc male iniectum ex loco isto cap. CXIX. idque hac sola ratione contendit, quod vox proelio in MS. primaque ed. non compareat. Sed cum illic pro ea plane compareat *supplicio*, cumque simili alibi oppositione vocum *supplicium proeliumque* utatur Velleius, quanto proclivius est illud *supplicio* cum Lipsio aliisque in proelio mutare, quam cum Burm. omnino tollere. Porro pro reddidit volebat edidit. At promiscua horum verborum notione spiritum reddere et edere dicunt Latini, ut demonstravimus. Ideo, nunc inquit, *utrumque posse defendi factor.* Verum *utrumque* hic defendi non potest, quandoquidem *zō redderet saltemmodo*, non item *ederet* librorum se tueatur auctoritate; neque enim quaeritur hic, an aequæ hæc Latina sint: utrum horum Velleio vindicandum sit, id controversitur. Sed, pergit, *quia fere semper reddere spiritum dicitur, ubi respicitur ad illam opinionem, qua ad coelum et astra, unde venerat, rediret spiritus, credebam de scelesto homine rectius dici edidisse illum spiritum.* At bene est, quod rationis huius futilitatem ipse odoratus, statim subiicit: *sed ut ingenue agam, MSS. lectionem nunc servandam potius, quam aliquid novandum existimo.* Attamen quanto magis egisset ingenue, si ante hanc confessionem ambages istas, quibus illam declinare omni studio conabatur, omnino recidisset!

Cap. XXXVI. 2. *Auctoresque carminum Varronem ac Lucretium, neque, ullo in suscepti operis sui carmine, minorem Catullum.* Ullo construxeram cum carmine, ut voluerit Paterculus, non minorem Varrone ac Lucretio, in ullo carmine suscepti sui operis, fuisse Catullum. Obnititur ille, atque in ullo subaudiendum statuit poeta: cur tandem? quia cum Varrone ac Lucretio ita comparari Catullus non posset, utpote Epigrammatum conditor, quum Varro et Lucretius Heroico pede carmina ediderint. Sed quis non videt, omnino cum his comparari ita potuisse Catullum, quatenus *carminum auctor*? hoc enim comparationis fundamentum hic manifesto iacit Velleius. Sic quamvis diversi generis carmina scriperint Virgilius, Horatius, Ovidius etc. quatenus tamen auctores carminum fuerunt, multiplici genere comparari inter se possunt.

Cap. XXXVIII. 3. *Immane bellicae civitatis argumentum, quod semel nob regibus, iterum hoc T. Manlio Cos., tertio Augusto principe, certae pacis argumentum Ianus Geminus clausus dedit.* Quia toties vox eadem ingratus a Nostro repetatur, non audebam locum hunc cum Heinsio pronuntiare interpolatum, ob iteratum illud argumentum. „Si quid tamen“ dicebam „novandum, legi posset: *imm. b. virtutis incrementum, quod*“ etc. Ad hæc pro consueta sibi ἀποφαίq Noster contra sententiam me auctoris, ait, bellicae virtutis argumentum in incrementum mutare; quum

hoc arguat virtutem Romanam, quod per septem fere secula ter tantum Ianus, qui argumentum pacis erat, fuerat clausus. Sed primo apud auctorem non *bellicae virtutis*, sed *bellicae civitatis* scriptum videmus. Deinde quod per tot secula ter solummodo fuerit clausus Ianus Geminus, non magis probabat Romanam virtutem, quam (iuxta coniecturam nostram *bellicae virtutis incrementum*) virtutem hanc Romanam augebat acuebatque, tam assiduis nempe bellis exercitam. Postremo neque hoc rursus verum est, me vulgatam lectionem mutasse, cum de mutandi necessitate maxime me dubium declaraverim. Porro sic pergit: *Si usquam, certe hic repetitio eiusdem vocis, Velleio tam frequens, tolerari debebat: nam et aliiisque probatissimi scriptores eandem vocem interiecto pronomine relativo iterare amant.* At hoc dudum ipse Lection. Tull. II. 6. observaveram; sed nihil omnino huc quadrat. Neque enim secundum hanc iterandi formam sic dixit auctor: *Immane b. c. argumentum, quod argumentum . . Ianus clausus dedit*; sed modo multo duriore ac diverso: *Immane b. c. argumentum, quod certae pacis argumentum I. c. d.* Ita ulcerosa, in hac Viri Cl. Animadversione, rursus omnia.

Cap. XL. 3. *Cum privato comitatu, quem semper illi vacare moris fuit.* Tentabat, quem semper illi sectari, vel assectari, moris fuit. quia, ut nunc dicitur, sic propius accedere se crederet ad lectionem codicis, illa *fatare m. f.* Sed de illa huius coniecturae causa ne quid quidem in notis, et merito quidem, cum depravatae isti lectioni propius etiam, vel aequè saltè prope accedat illi *vacare*. Aliam autem, quam etiam nunc urget, coniecturae suae rationem substernebat; quod nempe minus apte hic comitatus dicatur *vacare Pompeio*, quippe qui comitatus non subsecivis horis, sed assidue Pompeio praesto esset. Sed frivolum istam quoque rationem esse, loco Quinctiliani probavimus, ubi *paedagogus* dicitur *vacare uni discipulo*, cui assidue adsit; et Velleii, ubi *uni alicui negotio vacare* dicitur, qui nullis aliis operam det. quomodo et Mamertinus Gr. Act. cap. XIV. *totus commodis publicis vacat.* i. e. non per horas subsecivas, sed assidue inservit. Quin, sic quoque hoc verbo utitur ipse noster Burmannus in hac Animadv. . . *semper et ubique debent illi apparere et adesse et vacare, id est, nihil aliud agere.* Sic ipse plane locutus, statim tamen (ita sibi plerumque constare solet) negat, *inferiorem* dici satis commode posse *vacare superiori*, cui assidue praesto sit. *Superior enim, ait, vacat inferiori, inferior nullum debet habere vacuum tempus, quo non appareat et inserviat superiori.* Et in hoc ipso rursus mox sibi vineta caedit obloquiturque, dum ipsissimam hanc formam non incongrue adhiberi a Quinctiliano in exemplo allato concedit. *Praeceptor, inquit, quo exemplo Censor noster voluit uti, huic uni negotio adligatus, debet vacare discipulis suis, non subsecivis horis, sed legitimis et statis, et ita ille non superior discipulis, sed ad id mercede obstrictus quasi inferior, inservire debet illis, ut recte Censor; nam huius hoc opus familiare et assiduum est.* Sic ergo plane habemus, quod largiri tamen ille noluit, *inferiorem* (qualis hic *privatus comitatus Pompeii*) recte dici posse *vacare superiori* (qualis *imperator Pompeius*), cui non per vacuum tantum tempus vel horas subsecivas, sed assidue praesto sit ac praesto esse debeat. Egregie igi-

tar magno conatu magnas hic nugas dicit Vir Cl. Et quid quaeso hic ad rem faciunt ultima Animadversionis ipsius verba ista: *Iam vero ineptum et absurdum, Imperatoris opus assiduum et familiare esse statuere, vacare comitibus suis, quasi nihil aliud haberet quod ageret.* Quid ista, inquam, hoc quadrant, quum non de *Imperatore* vacante comitibus, sed de *comitibus* vacantibus Imperatori sermo sit?

Cap. XLI. 2. . . *vigore animi acerrimus, munificentia effusissimus, animo super humanam et naturam et fidem evectus.* i. e. animi magnitudine vel praestantia h. n. et f. superans. confer cap. LXVIII. 1. et cap. XXXIII. 1. Postquam illud *evectus* solidissime defendimus, iam coniecturam suam deserit, qua legerat *erectus*; sed vox *animo* etiam nunc illi suspecta manebat: haud dubie (rationem enim dicere noluit) quod *animi* paulo ante praecessisset. Sed nullam hoc nomine suspicionem in illam vocem moverat in notis. Et, si hac repetitione eiusdem vocis ita offendatur, quomodo pagina antecedente, ubi fatebatur Velleio frequentes eiusmodi esse iterationes, non offendi hac forma potuit: *Immane b. c. argumentum* etc. Respice etiam quae supra diximus ad cap. VI. 3.

Cap. XLII. 2. *Laetus nocturnae expeditionis triumpho, ad suos reversus est.* Hic rursus cum umbra strenue digladiantem Nostrum videbimus, ut probet me in *angustias probationum redactum, recurrere solere ad alia quae non quadrent.* Dixeram nimirum nulla distinctionem egere mutatione, et n. *expeditionis triumphum* recte dici, qui in nocturna *expeditione* reportetur; quomodo *clades belli, victoria certaminis, error noctis, naufragium maris* et sexcenta talia. Audiamus iam illum: *Dicit, inquit, Velleius Laetus nocturnae victoriae, triumpho ad suos reversus est. Ita, me probante, Acidalius distinxit. Censor vero coniungit victoriae triumpho, et explicat nocturna expeditione reportatum. Sed quum simile exemplum producere non possit, idem hoc esse pronunciat, quod clades belli, victoria certaminis, quae toto coelo inter se differunt.* Sic caeco plane impetu ille. Sed cum apud Velleium legatur *nocturnae expeditionis triumpho*, non, ut pessime illius verba proposuit Burmannus, *nocturnae victoriae triumpho*, iam formae huic optime aptissimeque quadrare exempla mea, insulsamque Nostri esse animadversionem, planissime constat.

Cap. XLIII. 4. *Reliqua eius acta . . et praetura quaesturaque . . obita in Hispania . . minus egent stilo.* Quamvis duobus nominibus sing. numeri passim verbum pluralis adstruatur, exemplis tamen pauculis ex Nostro ac Cicerone ostendi, non adeo constantem hanc esse rationem, ut *obita* hic cum Heinsio in *obitae* mutare necesse sit. Quid in hac re, quaeso, a me commissum, quod ullam censuram mereatur? Sic tamen Censor notat strenuus . . *Usus utrumque vindicat* (at non hoc loco MSS. auctoritas) et *putidum esset exemplis chartam replere*, (at ubi hoc a me factum?) quum *centies Viri docti id iam monuerunt* (at quoties nobis talia non requebat Burmannus!) . . *Sed Servius notat, honestius esse plurali uti, id est, inter viros honesti ordinis hoc magis esse unitatum.* At vero Servio aut Burmanno hoc probandum fuit: et, si probetur, quid tandem hoc ad meam huius loci defensionem labefactandam faciet?

Cap. XLV. 1. *Et actus incesti reus ob initum inter religiosissima P.*

R. sacra adulterium. Ut inire passim valet aggredi, suscipere vel agere, quemadmodum exempla a me allata *concubitus inire, connubia Veneris inire* ostendunt; sic non videbam, cur hac verbi notione dictio haec *initum adulterium* hic accipi ac vindicari non posset. Sed, obstreperit Burmannus, *adulterium crimen est, quod committi et fieri dicitur. Si stuprum inire alibi deprehenderetur, et adulterium inire probarem. Sed ipsum actum, concubitus, et eodem sensu connubium inire facile admitto.* Haec ille. In quibus tenebris vix me expedio. Si quid tamen video, concedit, si de *actu* adulterii loqueretur auctor, posse stare hoc *initum adulterium*. Sed quid tandem aliud hic *adulterio*, quam *actus adulterii*, innui potest? Cumque ipse Noster nunc coniiicit *ob tentatum adulterium*, quid hoc aliud quam tentatus adulterii actus? Omnia haec vana: ut et ista quae sequuntur, quando de *commisso*, inquit, *adulterio non satis constitit, ut ex ..Suet. Caes. cap. LXXIV. apparet.* Etenim si concedamus de commissio Clodii adulterio, in iudicio non constitisse, quid illud ad rem omnino? An hoc igitur obstat, quominus commissi adulterii reus agi, seu accusari Clodius potuerit?

Cap. XLVII. 1. *Novem denique aestatibus vix ulla non iustissimus triumphus emeritus.* Molliore constructione haec fluere viderentur, si legeremus *novem denique aestatum vix ulla* etc. vel cum Burmanno *ex novem denique aestatibus vix ulla n. i. t. e.* Sed in loci defensionem observabam, saepe ita eodem casu nomina fungi duo aut plura, quorum prius melius in genitivo, vel in abl. cum praep. *ex*, audiri videatur. Ad haec sic rursus absurde Noster: *Quid Censor?* inquit. *Ab hac duritie non abhorreere veteres, probare tentat duobus locis, quorum neuter aliquid dari habet.* Verum non duobus, sed tribus locis hoc probaveram. Horum autem primum duntaxat, omissis duobus posterioribus, probare nititur ille, nihil eiusmodi duritiei habere. Sed cum illic Tacitus hoc modo scribentem videmus . . *quatuor filii fuere: ex iis DUOS natu maiores UNUM P. Scipioni . . in adoptionem dedit, alterum Fabio Maximo:* nonne hic illud *duos n. maiores unum*, pro *duorum n. maiorum unum*, eandem duritiei formam repraesentat, quam hoc *novem aestatibus vix ulla* pro *novem aestatum vix ulla*? Sed non dicit, inquit, Tacitus, *quatuor filii fuere, IIS DUOS in adoptionem dedit, sed EX IIS*, ut volebam in Velleio. Quae quid sibi velint, aut quomodo huc quadrent, nec ego adsequor, et, nisi vehementer fallor, ipse sciebat Noster iuxta cum ignarissimis. Transcant ergo cum caeteris.

Cap. XLVIII. 3. *Cuius animo voluptatibus vel libidinibus neque opes ullae neque cupiditates sufficere possent.* Cum Acidalio legens omnino pro *animo*, sic porro transponendum suspicabar: *cuius omnino cupiditatibus vel libidinibus, neque opes ullae neque voluptates sufficere possent:* ut *cupiditates* intelligantur, quibus Curio ferretur ad *opes*; *libidines*, quibus ad *voluptates*. Ad hanc enim significationem specialiore saepissime restringi voces *cupiditates* et *libidines*, nemo ignorat. Noster, in ordine vulgato verborum, *opes* ad *voluptates*, *cupiditatesque* ad *libidines*, quibus sufficiant, satis commode spectare iudicat. Omnino per me quidem ita sentiat, sed mihi tamen simul patiat tam durum videri hanc formam *libi-*

dinibus eius nullae sufficiunt cupiditates, ut coniecturae meae me neutiquam poeniteant. Quod enim causatur, iuxta hanc libidinibus voluptates non sufficere, idem esse quod libidinibus libidines non sufficere, in eo rursus splendidissime ineptit. Licet enim non semper, saepissime tamen sic distinguuntur libidines et voluptates, ut voluptates sint, ad quas nos trahant libidines, quibusque libidines satientur aut non satientur. Res manifesta.

Cap. XLIX. 4. . . *contenderet: vir antiquus et gravis Pompeii partes laudaret magis, prudens sequeretur Caesaris, et illa gloriosa, haec terribiliora duceret. Illa et haec accipiebam pro his et illis partibus, quod ita saepissime neutro plurali, aequè ac singulari, ad personas respiciatur. Sic modo hoc ipso cap. Hic omnia speciosa, illic valentia. Pompeium Senatus auctoritas, Caesarem militum armavit fiducia. Tacitus l. d. cuncta illic externa et hostilia, se coloniam Romanam.* Sallust. lug. cap. XIII. . . *deinde novos (amicos) acquirant: postremo quaecumque possent largiendo parare, ne cunctentur.* et cap. XIV. *Si omnia, quae . . ex necessariis adversa facta sunt, incolumia manerent. Atque ipse Noster ad Quintil. Declam. I. 6. notavit illud Ovidii: cum pereant acie fortissima quaeque et Quinctiliani: omnem rabiem adversus superiora sumit. Et sic passim. Contendit tamen hic in mendo cubare locum Vellei, quia cum foemininum partes praecedat, sequi non possint neutra illa et haec. Quae sane ratio futilissima est. Quis enim in Sallustii loco allato hanc vexet generis enallagen, deinde NOVOS acquirant: postremo QUAECUNQUE . . ex necessariis etc.? Et putidum esset huius formae plura constipare exempla. Verum instat, infelicissime huc a me collatum locum hunc Taciti: Ac primo Val. Festus legatus studia provinciarum cum fide iuvit. Mox natabat, palam epistolis edictisque Vitellium, occultis nuntiis Vespasianum fovens, et haec illave defensurus, prout invaluissent. Scilicet ibi voculas haec et illa non opus esse vult absolute accipi, sed recte ad praecedens studia referri. At si absolute accipi possint, ut exempla mea satis declarant, quis non videt illa praesenti voci studia non sic adhaerere, quin melius absolute accipiantur? Notandum etiam, quod sicut Velleius loco adducto dixit cuncta illic valentia, ita quoque hic Tacitus haec illave, prout invaluissent. Denique quod attinet ad ista cap. LXXXIV. Vigeant in hac parte miles atque imperator, illa marcebant omnia: ut nunquam negavi, illa posse ibi in abl. accipi, ita hoc non opus esse, iterato adfirmo; neque rationem ullam, quae hoc cogat, proferre Censor noster valuit.*

Cap. LV. 2. *Nam victus ab eo Pharnaces vix quidquam gloriae eius destruxit. Scripseram me non perspicere cur cum Lipsio reponendum esset adstruxerit. In hoc autem sic insultat Burmannus: Lipsius, inquit, netherat adstruxerit: Noster semper obloqui solitus, nec tamen rationibus refutare sciens, ignorantiam suam mavult profiteri, et cur ita reponendum sit, se non perspicere scribit. Sed videat quae Cl. Perizon. ad Valer. Max. IV. 3. 6. adnotavit; et quid adhuc ipsi addiscendum sit, antequam censuram sibi in omnes Viros doctos arrogare sustineat, cogitet secum. Sed quid hac cavillatione rursus effutiri potuit insulsus? An igitur quia non*

perspiciebam, talem hic esse addiscendum subiunctivum, simul hunc subiunctivi usum notissimum, saepiusque a me usurpatum non perspexisse sum existimandus? Pudeat huiusmodi logicae Burmannum; meque nondum perspicere permittat, cur haud aequè commode *indicativus* hic stare queat.

Cap. LIX. 4. *Et . . . ad erudiendum liberalibus disciplinis singularis indolem iuvenis, Apolloniam eum in studia miserat.* Repetere hic nostra rursum cogimur, ut primo intuitu appareat, quam haec prudenter benigneque Censor lectoribus suis proposuerit, ut vitiligationibus suis coloris aliquid indueret. „Durius“ aiebam „omnino dici concedo *erudire indolem iuvenis*: nondum tamen ideo ausus fuerim *ad erudiendum l. d. singularis indolis iuvenem* etc. Proxima enim duritie Florus I. 6. *eximiam indolem liberaliter educare* dixit. Alioquin posses etiam, *ad enutriendum* (vel *nutriendum* vel *innutriendum*) *l. d. s. indolem i.* ut cap. XCIV. . . et Horatius etc.“ Ad ista iam hoc modo incipit Noster: *Quum durius dici erudire indolem fateatur, hic subsistere debuerat, et Velleio sua relinquere.* At cur tu igitur ipse, Burmanne, in notis hic non subsistebas, ac pro *indolem iuvenis, indolis iuvenem* coniciebas? *Sed, pergit, ut aliquid diceret, simile producit ex Floro I. 6. proximum duritiae exemplum, educare indolem, et hinc enutrire vel innutrire vel nutrire hic mallet pro erudire. Quae omnia vanissima.* Immo omnia haec Burmanni vanissima. Vanissimum enim, me uspiam pro *erudiendum MALUISSE enutriendum* etc. Vanissimum, me sic maluisse, *ex Flori exemplo; suspicionem enim istam, qua scribebam legi etiam posse ad enutriendum etc. duobus locis aliis, uno Velleii, Horatii altero fundabam. Vanissimum denique, me Flori exemplum huic loco simile dixisse: tantum proximam prae se ferre illud duritiem dixeram. Ut enim illic educare liberaliter eximiam indolem* audimus, pro *eximiae indolis hominem*: ita et hic *erudire l. d. singularis indolem iuvenis, pro singularis indolis iuvenem.* de qua metonymia conferantur etiam, quae infra ad cap. XCVII. 2. Porro coniciebat in notis, exstirpandam istam trigam *eum in studia.* At primo monstrabam, talem sermonis abundantiam Velleio satis esse familiarem: deinde phrasin *mittere aliquem in aliquid*, quamvis non ignotam, tribus tamen quae in promptu erant, exemplis illustrabam. Iam contra haec Burmannum audias, quam solidissimis argumentis coniecturam suam vindicet. *Reliqua, inquit, de mittere in rem aliquam, sunt plane supervacua: quis enim huic loquendi rationi controversiam unquam movit? certe nemo.*

Ibidem N. 5. *Omnem ordinationem et necis et testamenti Brundisii comperit.* Cum aliis malebam *ordinem*: neque enim de sola ordinatione circa necem peragendam, testamentumque scribendum, sed manifesto de ipsa nece peracta ipsoque testamento loquitur auctor: eandemque haud dubie ob causam Acidalio ac Munkero illud *ordinationem* hic etiam displicuit. Quid igitur nisi cum umbra dimicat Noster in suis Animadv. cum nullum non movet lapidem, ut *ordinationem necis et testamenti*, horum consilia seu dispositiones satis Latine dici posse ostendat; de quo nemo dubitaverat? De vi autem et usu dictionis *omnem ordinem necis et testa-*

menti, pro necem testamentumque et omnia quae huc pertinentia scitu aliquomodo digna essent, diximus in Adversariis nostris.

Cap. LXVIII. 1. *Vir eloquio animoque Curioni simillimus, sed in utroque perfectior.* Mirabar cur Heinsio legendum videretur *sed utroque*; non quod negarem, salva Latinitate, abesse hinc praepositionem *in* posse, sed quod non viderem cur abesse deberet. Quid ad haec Censor? *Tenere certe*, ait, *mutavit lectionem vulgatam Heinsius, sed mirandi causa tollitur, ubi utroque modo veteres fuisse locutos didicerit* etc. Sed nonne maxime mirandum hoc manet, si quis hanc solam ob causam, quod veteres utroque modo locuti fuerint, praepositionem *in* hinc exterminatam velit?

N. 3. *Incepto pari, similis fortuna Milonis fuit.* Hic lepidissimam rursus pugilis nostri *ἀνταμαχίαν* spectare licet. Verba mea fuerant „Vossius volebat *in coepto pari* s. f. M. f. Noverat haud dubie vir doctissimus, tam *inceptum*, quam *coeptum* solere de audace temerarioque consilio aut facto dici; sed et reputare debuit eleganti usu ablativorum“ etc. Sic evidenter contra Vossium vulgatae lectioni patrocinatus fueram; sed Noster haec ita cepit, quasi cum Vossio lectionem vulgatam tentassem. Et vide, quaeso, quam ioculariter in se trahat, quae perspicue de Vossio dixeram. *Gratias*, inquit, *par est Viro docto agere quod sibi persuaserit, me haud dubie novisse, tam inceptum, quam coeptum de temerario consilio aut facto dici. Sed secutus editionem primam, cui omnes deinceps consentiunt, solius incepti rationem habendam duxi. Nec Vossium multis refutandum censui, qui separatim vocibus in coepto volebat edi; quia neminem fore credebam, qui Latinus dici crederet fortuna similis fuit in coepto, quam incepto. Si Vossii sententia placuerat Censori, cur partes defendendi deseruit? Post vero bonam de intelligentia mea opinionem, iterum antiquum obtinet Censor, et ME simul reputare debuisse addit, eleganti usu ablativorum incepto pari, id est, quum par inceptum esset, Vell. hic dicere.* Plura describere piget, nedum oscitantiam hanc inauditam multis explodere. Siccine, Burmanne, nostram in te malignitatem clarissime demonstras?

Cap. LXXIX. 3. *Ea patrando bello mora fuit, quod post dubia et interdam ancipiti fortunâ gestum est.* Dixeram *anceps* ita aliquando *ἐμφατωρέων* quid esse, quam *dubium*, idque constare ex synonymia ista cap. II. 2. *in praeruptum atque anceps periculum adduxit remp.*: ubi langueret *praeruptum atque dubium*, quia *praeruptum* vehementioris significationis est quam *dubium*. Iam vero qua mente, quo consilio nunc quaerit Noster, *sed an praeruptum igitur idem est quod dubium?* Quid hoc rogato importunius? Diserte enim idem esse negaveram, ac *praeruptum* et *anceps ἐμφατωρέων* esse quam *dubium* declaraveram. Reliqua autem in parte Animadversionis adeo supervacua atque ἀπροσδιόνυσα, adeo intricata atque etiam invicem ἀναράλληλα sunt omnia, ut nihil iis accommodatius esse queat, quam ista Viri Cl. clausula: *Sed derino, ac frontem lectoris metuo, qui ex HIS TRICIS forte ipsius linguae Latinae fastidium capiet.*

Cap. LXXXIV. 2. *Hinc ad Antonium nemo, illinc ad Caesarem quovis.* WOPKENS. ADVERS. CRIT. II.

tidie aliqui transfugiebant. Quantumvis fluctuet Noster et aestuet, non tamen damnare videtur, quod retinendam antiqui cod. lectionem *aliquid transfugiebat* existimaveram. Sed lecta ipsius Animadversione incertiores te dixeris multo quam dudum. Hoc tamen dilucide (cur enim diffiterer!) evincit, infeliciter huc a me tractum esse locum istum cap. LXX. 2. *Id* (nempe *cornu*) *in quo Cassius fuerat, fugatum.* Et ipse postmodum, in prioribus meis schedulis, illum a me cancellatum comperi.

Cap. LXXXVII. 2. *Fuitque . . clementia Caesaris dignum, quod nemo ex iis . . interemtus.* Cum Heinsius excidisse crederet *sit*, atque hoc etiam Cellarius in editione sua expresserit, ellipsin huius verbi post coniunctiones *quod, si, cum* etc. quatuor exemplis stabilieram. An vero sic tali censura dignus eram? *Puerile nimis est litigare, an verbum substantivum sit addendum an subaudiendum sit* etc. Quae verba non in me magis, quam in Viros laudatos iniuriosa sunt, neque iusto talo stare aliter possunt, nisi ut simul Burmanni in millibus huiusmodi infantiam arguant; quem versari solere in istiusmodi puerilibus saepissime vel hae nostrae vindicationes satis ostendunt. vide modo ad cap. XXIII. 6.

Cap. XC. 2. *Primo anno secundi Punici, abhinc* etc. Heinsio legento . . *Punici belli*, subaudiendum forsitan potius illud *belli* dixeram, nec meliorum ellipsium exempla quaedam ponebam. Quam vere ergo Vir Cl. dixit, *me aliquid hic de meo producere sine reprehensione alterius*, hoc est, ab altero non dissentientem? talia enim apud Burmannum *isodivapa* sunt. Hac autem temeritate abreptus, summa rursus optimum Heinsium inluria afficit, cum paucis interiectis, quae non examinabimus, *inepti ipsum critici* nomine insignit. *Securus ergo, inquit, Censor sit, neminem tam INEPTUM fore CRITICUM, quem hae ellipses offendant.*

Cap. XCI. 3. *cum esset omni flagitiorum scelerumque conscientia morus.* Intellexerat Noster de societate cum omnibus sceleratis ac flagitiosis. Sed quia nemo, sensu hic congruo, dixerit *mergi societate cum sceleratis*, equidem statuebam, *omni fl. ac conscientia* hic esse omni fl. sc. inquinamento, crimine, sive omnibus flagitiis ac sceleribus. Atque hoc modo exemplis probavi *conscientiam* saepe metonymice pro *re* accipi, cuius tibi sis conscius, recteque sic epithetum, *omnem, universam*, posse adungi. Sic etiam, ut hoc exemplum addam, Quinctil. Declam. 335. initio: *ne viderer aliqua conscientia mori velle.* i. e. aliquid ob facinus, quæm locum aliaque vide in nota Schultingii ad Declam. I. 7. Burmannus antiquum suum obtinet, et *nihil huc facere* iactat, *quae de recta vel mala conscientia adduxeram.* Si enim, inquit, hic conscientiam *capiamus de mala conscientia, qua quis apud se conscius est suorum flagitiorum, quid quaeso rō omni huc faceret?* At vero ubi tandem, blandissime Censor, in Adversariis meis significaveram, de tali *mala conscientia* loqui Velleium, qua quis apud se conscius sit flagitiorum suorum? cum diserte dixerim, non proprie dictam istam conscientiam intelligendam, sed *rem cuius sit sibi quis conscius.* Nonne igitur vides, pessimo a te exemplo ob-servata nostra damnari, priusquam illa intelligas?

Cap. XCII. 2. *cum alia prisca severitate summaque constantia, veterum consulum more ac severitate gessisset.* Adi, sis, Lector erudite, Ad-

versaria nostra: dicta enim mea toties repetere piget. Ad haec autem, quae in hunc locum commentatus eram, sic noster Professor: *Cuius, inquit, aures ad repetitiones earundem vocum iam occalluerant, et surdae diu fuerant, nunc iteratio vocis severitate offendit . . conticit prisca perseverantia . . sed quum nec hoc satis modestum videretur, in indice videns Velleium cap. CXVI. 3. dixisse priscam gravitatem; hanc vocem praefert . . Probari ergo sibi critici postularent, et loca produci, ubi severitas, perseverantia aut gravitas permutatae a scribis fuerint.* In his rursus varia castiganda sunt, atque ita levissimo brachio omnis hic retundetur impetus. *Primo* enim non adeo me offendeat haec vocis *severitate* iteratio, quia eandem vexandam esse vehementer dubitaverim, illamque dubitationem meam verbis his *modo sit quidpiam mutandum*, satis significaverim: ut neququam hac in parte nimium a me ipse dissensisse habendus sim. *Secundo*, quo iure ob *levem* hanc offensionem aures meas nimium *delicatas* vocat Aristarchus, cuius quidem aures tam *graviter* hac repetitione offenduntur, ut locum *ulcerosum* pronuntiet magnoque molimine emaculare laboret? *Tertio*, quod scribit, me coniecisse *prisca perseverantia* vel potius *gravitate*, in eo pro solenni rursus cogitata nostra decurtat; quasi sic solummodo ista *prisca severitate* refingenda coniicerem; cum aperte declaraverim, manente hoc *prisca severitate*, in sequentibus legi posse *vetere consulum MORE ac GRAVITATE gessisset.* ut cap. CXVI. 3. *Nam et antiquissimi MORIS, et priscam GRAVITATEM semper humanitate temperans.* Postremo si exemplis, quod Noster postulat, probare debuerim, voces *severitas, perseverantia* aut *gravitas* a scribis solere permutari, cur ipse tale quid probationis non dedit in coniecturis suis in hunc locum? cur idem hoc in mille aliis neglexit? Nunc reliquam Anadversariae partem missam faciamus.

Cap. XCVII. 2. . . *Adolescenti tot tantarumque virtutum, quot et quantas natura mortalis recipit, vel industria percipit.* De industria loquitur auctor tanquam de homine industrio, sive virtutes naturales per industriam, sedulumque exercitium illarum excolente et adaugente: de qua abstractorum figura vide, sis, quae diximus ad Cicer. Tusc. II. 25. Iam vero lectionem hanc *quot et quantas . . industria percipit*, defenderam ab his qui volebant . . *perficit*: cum quod illud pleonasmī genus, quo alterutrum aut *recipit* aut *percipit* hic abundat, veteribus satis frequens sit; ut et concursus istiusmodi diversorum, ab eodem simplici venientium, verborum compositorum: tum quod *perficit* non nisi duriter ad voces *quot et quantas* sc. *virtutes* referri posset, ac necessario sensu praegnanter accipi deberet, pro *perficiendo perficit vel acquiri*: respicitur enim ad virtutes, quae per industriam non perficiuntur, sed percipiuntur vel acquiruntur, distinctas a naturalibus, sive quas natura mortalis recipit. Nunc videamus, quam intempestive absurdeque Censor se nostrae cum Lipsio Vossioque controversiae immisceat. Contendit nimirum, cum viris his omnino legendum *perficit*. Ut autem, quae pro loci integritate dixeramus, refellat, sequentia haec observat. *Primo* nempe, non opus esse, ut pro synonymis habeantur in vulgata lectione *rd recipit* ac *perficit*: *deinde, industriam* hic non esse mentis sagacitatem vel acumen,

sed sedulitatem, diligentiam: ac *postremo* aptissime dici *virtutes naturales per industriam perfici*. Quae quomodo contra nos probent, emendandum hic esse *perficit pro percipit*, tuum nunc, Lector Erudite, iudicium esto.

Cap. C. 1. *Nam et Parthus . . adiecit Armeniae manum, et Germania . . rebellavit*. Tentaverat Burmannus *adiecit Armeniae animum*; quod tamen praeter consilium solum cupiditatemve invadendae Armeniae, ipsum invadendi actum, pro loci huius natura, non satis significanter exprimit. Steti igitur pro vulgatae lectionis sanitate, cumque *iniicere manum* pro *invadere* dixerint, ut probavi, Latini, eodem sensu hic Velleium dicere potuisse *adiicere manum* existimavi. At sic me argumentantem plane hic *extra propositum vagari* obiicit Noster: probandum enim esse *adiicere A. manum* recte dici, pro *invadere*. Sed potuisse auctorem hoc sensu phrasin hanc adhibere, licet non exemplis similibus, ratione tamen et analogia Latini sermonis recte probasse mihi videor. Sic enim passim Latini praepositiones *ad* et *in* promiscua vi ac notione adhibent, tam in compositione cum verbis, quam extra illam: eodemque plane modo *afferre* atque *inferre manum* pari saepissime significato dicunt, ut Nizolianum aliaque Lexica monstrant. Unde etiam evidenter constat nihil huc quadrare, quae ille de vi praepositionis *ad* deinceps disputat, nec semper, quod nos docere velle videtur, *adiicere* esse prioribus aliquid addere; id quod etiam ex formula Terentiana, ab ipso adducta, constat, *ad virginem animum adiecit*.

Cap. CIX. 1. *Corpus suum custoditum, imperium perpetuis exercitiis paene ad Romanae disciplinae formam redactum, brevi in eminens . . perduxit fastigium*. Quae hic notavit Noster, insigni rursus indicio esse possunt, quanta fide et aequitate, in *fraude, malevolentia nequitiaque nostra* detegenda, usus sit. Conieceram *Corpus unum custoditum imperii, perpetuis* etc. vel potius *in corpus unum constipatum imperium, perpetuis* etc. Sic significaret Velleius, a Maroboduo gentes illas Hercyniae finitimas, quibus hic imperabat, cum ante magis dispersae, ac nullo forsitan aliae, aliae sub diverso imperio fuissent, tunc quantum fieri potuit, adunatas, sub idemque caput regimenque redactas. Huc faciunt loca, quae adduxerat Heinsius, velut hic Iustini: *Primus adunatis gentibus variorum populorum, velut unum corpus Macedoniae fecit*. et rursus: *Achaei per civitates veluti per membra divisi sunt, unum tamen corpus et unum imperium habent*. Iam videamus, quam inhoneste hanc meam coniecturam exagitat Aristarchus, ut sensum illi absurdum impingat. *Hoc, inquit, notare deberet, illum omnes illas regiones in Marcomannorum regionem transtulisse, et ita densasse, constipasse illam partem Germaniae, ut unum corpus, redactis omnibus Germaniae partibus (imo Hercyniae tantum finitimis) in suum imperium, faceret et custodiret; ut ex farina vel luti multis frustis unam massam facere solent pistor et figuli. Vel quia hoc absurdum est, nec fieri per rerum naturam posset, capiendum erit, ac si populos finitimos omnes transtulisset in Marcomannorum incinctos Hercyniae sylvae campos, ut ita densati et constipati, reliquis partibus Germaniae (imo Hercyniae tantum finitimis) desertis, solam illam regionem implerent*. Quid verbis

opus est, ut ostendatur talibus *παρορμηταῖς* nihil esse impudentius? Porro cum scribit, nondum se poenitere coniecturae suae . . . *finitimos omnes . . . iuris sui fecit, corpus* (coniecerat et *corpus*) suorum custodia tutum. *Imperium perpetuis* etc. iam ergo poenituisse ipsum dixeris coniecturae illius, quam sibi magis placere in notis dixerat. Sed quid ineptius his excutiendis immoremur diutius?

Cap. CIX. 2. *totumque ex male dissimulato agebat aemulum*. Et loci naturam et usum dictionis ex m. *dissimulato* flagitare existimabam, ut non de praeterita, sed praesenti dissimulatione intelligatur Velleius: ceteroquin enim multo melius clariusque dixisset *apertumque* quam *totumque*, quod τῷ *ex dissimulato* longe minus est contrarium: potest enim quis totus vel totum agere aemulum, licet tecte ac dissimulanter. Iam Noster pro sua explicatione, qua illud *ex male dissimulato* de praeterita dissimulatione accipiebat, nullam aliam rationem adfert, nisi quod *ex saepissime* valeat *post*, meaque etiam exempla ad praeterita referri debeant. Quod aperte est absurdissimum. Quid enim? cum apud Nostrum cap. CXII. 6. milites Romani dicuntur, perrupta hostium acie, *ex insperato* vindicasse victoriam, id ita intelligi potest, ac si antequam sic ab ipsis vindicaretur victoria, iam spes huius rei concepta esset, resque adeo *insperata* esse desiisset? Cum apud Orosium legimus *ut Eumenem de insperato opprimat*, *de insperato* aliud quid esse potest, quam, ut alii loquuntur, imprudentem, etiam tunc cum opprimeretur inopinantem? Quis hoc, praeter Censorem acutissimum, dixerit? Et quomodo huc *quadrare* potest, quod observat *ex saepe* pro *post* adhiberi? An ergo haec praepositionis vis est in formis, huic similibus, *ex* vel *de industria*, *ex* vel *de integro*, *ex facili*, *ex supervacuo* etc.?

Ibidem: *exercitumque maiori, quam quod habebat, operi praeparabat*. Scribit Noster, mihi non placuisse *obibat*, quod pro *habebat* coniecit Helmius, nec, quod ipse maluerat, *gerebat*: de τῷ *agebat* autem, quod itidem coniecerat, siluisse. Sed postremum hoc rursus dilucide est falsum: plane enim sic exaraveram „Postremo non erat, quod conieceretur *e maiori, quam quod OBIBAT, AGEBAT vel GEREBAT, operi p.*“ Ergo de τῷ *agebat* non silueram. *Habendi* autem verbum nondum hic sollicitaverim, sive proprio ac notiore significato, sive ut alias passim, pro agere illud accipiamus. Et ipse nunc Burmannus, licet *habere opus* nusquam legerit (imo legerat haud dubie apud Ovidium suum), tamen defendi posse etiam iudicat, sed hoc modo, ut subintelligatur *in manibus*. Quod tamen hic tam non necesse est subintelligi, quam tale quid nullo modo subintelligi posset in his Ovidii Fast. I. 348.

Hic, qui nunc aperit percussi viscera tauri,

In sacris nullum culter habebat opus.

aut in hoc loco Hesiodi, a me in Lect. Tullian. II. 9. allato:

Οὐ χείρας μὲν ἔασιεν ἐν ἰαχύν "ΕΡΓΜΑΤ" "ΕΧΟΤΕΑΙ.

Hic igitur phrasin *opus habere* legat Burmannus, ac simul ipsam nullo tali supplemento *opus habere* discat.

Cap. CXIV. 3. *quisquis illis temporibus interfuit*. Lecta Censoris Animadversione, frustra fuisse dixeris, quod cum ipse *multis* iam exemplis

locum ab Heinsii coniectura vindicasset, ego *unicum* tantum Sulp. Severi Dial. III. 3. adiecerim. Sed cum multis exemplis tantum modo probaret *tempora* sumi pro rebus in illis gestis, quod vix fugisse Heinsium videtur, merito recteque, ni fallor, exemplum hoc adieci unicum, in quo cum hoc nomine *tempus* ipsum verbum *interesse* constructum videbamus.

Cap. CXV. 3. *Et ob ea, quae si propriis gessisset auspiciis, triumphare debuerat, ornamentis triumphalibus donatus.* Quamvis optimo iure pro integritate loci staret Noster, necesse tamen esse negabam, ut cum ipso *ob* ante pron. *quae* subaudiamus; modo accusativum *quae* suspendas (sic enim in Advers. nostris legendum quisque videt, non *suspendas*) a verbo *gessisset*: ac si audiremus, *et ob ea*, quibus *propriis auspiciis* gestis *triumphare debuerat*, o. t. *donatus*. Hic varie tricatur ille, quod intelligere nollit, verba mea *modo accus. quae suspendas a verbo gessisset*, idem valere, ac si dixissem *m. a. q. pendere vel regi statuas a. v. g.* Sic etiam, ut hoc subiungam, in his Iustini I. 10. *Incredibile prorum tanta patientia cessisse eos*, quod *ut eriperent Magis, mori non recusaverint*: accusativus *quod* bene *pendebat* sive *suspendi* poterat a verbo *eriperent*; secus quam alii senserunt, quibus videbatur legendum *ob quod* ut etc.

Cap. CXVII. 1. *Tantum quod ultimam imposuerat . . bello Caesar munum, cum . . funestae ex Germania epistolae caesi Vari, trucidatarumque legionum . . et . cohortium. Velut in hoc saltem tantummodo indulgente nobis Fortuna* etc. Non magis sibi, quam mihi, placere dicit, quod Heinsius coniicit *epistolae de casu Vari*; ac sane in notis quoque *epistolae caesi Vari* pro de caede Vari dici posse ipsi videbantur. Iam verum quid cogitari absurdius potest, quam cum sic ipse agnoverit, *epistolae caesi Vari* posse accipi pro caedis Vari sive de caede Vari, eandem in me sententiam reprehendi? Scilicet in media Animadversionis parte, quam initium illius plane oblitus, ita scribebat: *Quod vero*, inquit, *epistolae caesi Vari pro caedis Vari notare ait* (habeat sibi hanc aliasque Latinitatis stribligines Burmannus) *probandum erat*. Sed cur id mihi magis, dulcissime Censor, quam tibi probandum erat? Mera cavillatio haec est, cum praesertim etiam triplici observatione variisque exemplis satis solide luculenteque haec omnibus, ni fallor, eruditis probaverim. Porro tentaverat Noster . . *cohortium venerunt. Hoc saltem* etc. Sed quemadmodum non probavit, illud *velut in* hic quidpiam habere incommodi, ob quod *in venerunt* mutandum esset: ita *veniendi* verbum sic passim subintelligendum omitti monstravimus. Instat tamen, similem ellipsim (circa ipsam nempe vocem *epistolae*) in Velleio aut in historicis nondum sibi observatam, quamvis frequentem in Epistolis, et hanc sibi coniecturae huius rationem fuisse. Sed quis credat in Velleio novanda omnia, quibus alla plane perfecteque paria exempla apud ipsum aliosque historicos haud facile invenias, aut non observaverit Burmannus? Certe ne ipse quidem hic; nisi rursus inanissimam velit hanc regulam, quam sibi ipsum perisus vidimus in Anim. ad cap. XX. 1. *si quid hic et illic occurrit insolentius, inter singularia eius scriptoris referendum potius, si iubeant MSS., quam emendandum.*

Ibidem: *Intra quinque consummati tanti operis dies*. Heinsio emendante *intra quantum c. t. o. diem*, alteram lectionem exemplis quibusdam stabilivimus. Quemadmodum autem passim in eo est Censor, ut probet vel iactet potius, exempla a me adducta *non quadrare*; sic etiam haec quadrare huc negabat; quia in his praepositiones *post et ante*, non vero *intra*, occurrant. Frivolum plane: neque enim quaeritur, an Latini dixerint *intra tot dies*, quod negasse Heinsium quis sibi persuaserit? sed cum genitivo eiusmodi *consummati operis* solummodo hanc formam *quantum diem*, non etiam alteram *quinque dies* construere Velleius potuerit. Affirmantem autem sententiam ex Orosio et aliunde recte, ut puto, probavimus.

Cap. CXIX. 2. *Cum ne pugnandi quidem egregie occasio, in quantum voluerant, data esset immunis, castigatis etiam quibusdam gravi poena* etc. Lectionem hanc vexabat ille, quod, quid esset *immunis occasio*, ignoraret. Mihi autem videbatur esse *occasio libera*, sive qua libere uti queas, et absque periculi metu, ab illo nempe, cui occasionis vel dandae vel negandae potestas sit: sic autem Frontinum *liberam occasionem* etiam dixisse Strat. III. cap. XI. 2. *Sed ibi*, inquit, *de recessu libero et sine periculo, ab hoste dato agitur, hic de pugna, quam poscebant, quae nunquam est sine periculo* etc. Sed quemadmodum Frontinus ibi dixit *dare obsessis liberam occasionem recedendi*, pro, occasionem libere recedendi; sic plane Velleius *immunem* dixit *occasionem pugnandi*, qua libere pugnare milites possent, suoque pro arbitrio caput periculis bellicis obiectare. Quid planius?

Cap. CXXVI. 5. *Facere recte cives princeps optimus faciendo docet*. Carpit Noster, quod in *faciendo* subaudiverim *similiter*, id est, itidem recte: ἀπὸ τοῦ κοινού autem repetendum statuit *recte*. Sed hoc verborum discrimen tantummodo est, cum nostra sententia re plane appareat esse eadem. Verum *similiter*, inquit, *facere* plerumque (ergo non semper) dicitur, qui alios imitatur, non qui exemplum dat. Modum in scirpo quaerit manifestissime. Quid enim dici ex. gr. prohibet: *ut faciunt cives, similiter scito illorum facere principem, quem sibi imitandum proponunt*?

Cap. CXXVII. 2. *Interestque reip. quod usu necessarium, et dignitate eminare; utilitatemque auctoritate muniri*. Id est. . hominesque reip. utiles, quam privatim non habeant auctoritatem, hac publice esse muniedos. Quid clarius? Quidquid igitur nitatur Burmannus, non facile ullum esse *causam* probabit, quemadmodum nec ullam hactenus attulit, cur pro *utilitatemque* legi debeat *vilitatemque*. Et quanta sapientia huius *πρὸς* esset: *Interest reip. vilitatem* (qualemcunque) *auctoritate muniri*: id est, viles homines, sive utiles reip. sive inutiles. Hoc enim, iuxta Censoris nostri lectionem, non satis apte distingueret Velleius: eoque insuper hic loqueretur obscurius, quia *viles* etiam dicuntur, qui ob animi sordes, adiectasve ingenii dotes sunt tales, adeoque reip. inutiles, nec auctoritate, si quidem reip. consulatur, muniedos.

• In tantum percurrere has *P. Burmanni Animadversiones* mihi visum fuit; iamque lectoribus, has literas vel mediocriter etiam doctis, modo

ingenuis rectique et aequi amantibus, diiudicandum relinquimus, quanta probandi claritate Censor hic noster demonstraverit, quod clarissime se demonstraturum in praefatione ipsum recepissee vidimus.

ADVERSARIA CRITICA
EX PROMPTA
IN
IULII OBSEQUENTIS LIBRUM DE
PRODIGIIS *

Cap. LV. *In finitimis pleraque de coelo icta.* Quod ideo malunt viri praestantissimi *tacta*, quia iam praecesserit *ictum*, Liviusque etiam sermonem variet; ista ratio, cum illorum pace, vereor ut satis sit solida. Cum enim Livii verba omni ex parte exprimere noluisse Nostrum, primus locorum intuitus indicat, tum simili modo *deiici*, *videri* et alia verba repeti cernas cap. LXXXIV. LXXXVI. et alibi.

Cap. LVI. *Luce inter horam tertiam et quartam tenebrae ortae.* Qui hic volunt *Lucae*, cum et alterum habeat Livius, non reputasse videntur, quam saepe prodigiorum locum reticeat Noster; de quo etiam Cl. Oudendorpium vide ad cap. CXVI. pag. 163. Neque *luce*, tametsi superfluum in sermone, eliminandum tamen magis, quam *diei* in his cap. CIII. *Hora diei tertia solis defectus lucem obscuravit.* Et quot non istiusmodi pleonasmii constipari possent! Nollem igitur, attentatum fuisse illud *interdix*, cap. dicto CIII. *Luna interdix cum stella, ab hora tertia usque ad horam septimam, apparuit.*

Ibidem: *Galli, qui Alpes transierunt in Italiam, sine praelio eiecti.* Cum insigni Heinsio non coniecerim *reieci*. *Eiicere* enim fugare, expellere saepissime denotat. Cicero Fam. XIV. ep. 3. *Eiicere nos magnum fuit, excludere facile est.* Aur. Victor V. Illust. cap. LIV. *Adventu A. Glabronis excitus Thermopylas occupavit; unde industria M. Catonis eiectus, in Asiam refugit.* Quintilianus Declam. XIV. 10. *Amor ille . . fugatus electusque est.* quem locum attulit iam Cortius ad Sallust. Jug. cap. XIV. 10. *Exagitandi* autem verbo hunc fere in sensum utitur Obsequens infra cap. LXXII.

Cap. LX. *Procellosa tempestate, strages in urbe facta, signa aenea*

* Miscellan. Observatt. Critt. in Auctor. Vett. et Recent. Vol. VIII. Tom. II. pag. 261 — 277. (Amstelod. 1737.)

in *Capitolio deiecit*. Malebat erudit. Oudendorpius aut legere *P. tempestas, strage in urbe facta* etc. quod mihi haud quaquam displicet; aut distinguere solummodo . . *facta: signa . . deiecit*. sc. tempestas illa; quod nec damnandum. Forsitan tamen, stante vulgata scriptura, *stragem* dixit auctor impetum illum, quo vicina quaeque secum rapiat, dum fiat, *strages*. Sic Cyprianus de Lapsis pag. 122. ed. Oxon. *avulsam nostrorum civitatem violentus inimicus populationis suae strage deiecit*. Conferatur etiam talis synonymi ruina usus, cap. CV. *In Piceno terras motu domicilia ruinis prostrata*.

Cap. LXXXIII. *Tarracina pueri trigemini nati*. Quum tale quid prodigium numerari nequeat, non iniuria tentat vir Cl. T. p. *tres gemina natura nati*. Minore tamen mutatione feceris, T. p. *trimanis nati*. quomodo cap. CXII. *ancilla dicitur puerum peperisse unimanum*.

Cap. LXXVII. *Quod Ariciae lapidibus pluerat, ita supplicatio habita: quod Romae multis locis species togarum visa, appropinquantium oculos cludebant*. Prae reliquis maxime ista coniectura mihi Schefferi placet, . . *pluerat, sub. h.: item quod* etc. Videri tamen etiam duplex illud quod posset ex liberalitate sciolorum natum, qui tales coniunctiones amputari solere a Nostro, in animo non habuerint.

Cap. LXXXIII. *In Graecostasi et comitio sanguine fluxit*. Quidnam? Forsitan sic absolute *fluendi* verbo utitur Noster, ut dicitur *tonitrat, pluit* etc. ut nos aliquando, 't *vloeide*, 't *stroemde van bloed*. Ceteroquin cum doct. Davisio ad Ciceron. Divin. I. 44. reposuerim *sanguen*, vel potius *sanguis fluxit*; nisi malis *sanguine pluit*. ut cap. CXI. *In Vestinis in villa lapidibus pluit*. vide et cap. LIX. et alibi. Solere autem verba *fluere et pluere* sic permutari a librariis, docuit Cl. Drakenborch. ad Silium.

Cap. LXXXIV. *Fulmine pleraque deiecta. Puer aruspicum iussu crematus, cinisque eius in mare deiectus*. I. e. coniectus. Sic accipere illud verbum gestit Obsequens. cap. LXXXVI. *Androgynus natus, et in flumen deiectus*. cap. LXXXVII. *velum fulmine tactum, in aquas deiectum*. Aurel. Victor. Caesar. cap. VIII. *confossa corpore in Tiberim deiecitur*. adde quae infra ad cap. XC. Malueram tamen, ob antecedens *deiecta, dispersus*, ut cap. LXXXV. *cinis eius in T. dispersus*. Sed reprimunt, quae cum supra ad cap. LV. tum saepius ad alios auctores, de repetito eodem verbo diximus.

Cap. LXXXVI. *Coniuratione servorum Italia oppressa*. Quasi nimia alioquin participii *oppressa* vehementia esset, voculam *paene* ante illud *depressam* credebatur Heinsius. At *opprimere* non tantum prorsus subigere ut perdere, sed passim solummodo invadere, infestare, vehementerque affligere denotat. ut cap. praec. *In Numantia rei male gestae; exercitus Romanus oppressus*. qua de re historicos consulas.

Cap. LXXXVII. *Grege avium in Apulia; Praetor Populi Romani uno ictu fulmine exanimati*. Fulminis rescribi necesse non arbitror. quemadmodum enim tales ablativos aliosque casus saepissime concurrere, post alios aliquoties probavimus; sic *uno ictu*, sine genitivo adiuncto, eleganti forma, idem fere denotat quod simul, eodem tempore modoque. Quincti-

lianus Declam. XI. 10. *Occidentur uno fortassis ictu.* Tacitus in Agr. cap. XLIV. *Domitianus non iam per intervalla ac spiramenta temporum, sed continuo et velut uno ictu temp. exhaustit.* Hirtius B. Afric. cap. XVIII. *cohortibus equitibusque circumdatis imperat, ut uno ictu contenderent, neque remitterent, donec etc.* quem locum a doct. Davisio vexandum fuisse non puto.

Ibidem: *Terracinae sereno navis velum fulmine tactum, in aquas deiectum, et impensas omnes, quae ibi erant, ignis absumpsit.* Aldina omnesque edd. antiquae dant . . *velum f. exanimatum, in aquas deiectum.* Unde mihi quidem verisimile fit, a manu auctoris venisse, *velum fulmine in aquas deiectum*; ut *fulmine deiici* dixit auctor cap. LXXXIV. et LXXXIX. Iniiciendi autem τοῦ exanimatum ansam dedisse potuit praecedens *fulmine exanimati.* Porro vocem *impensas* hic sollicitari non debuisse, recte docuerunt duumviri celeberrimi, Burmannus ad Ovid. Epist. VII. 188. et Wesselingius Probabil. cap. VII.

Ibidem: *Vates portenderunt, Graeciae fore exitum.* *Portenderunt* dixit pro responderunt, praedixerunt. Sic vice versa *praedicere* ex Iustino pro portendere allegat Cl. Oudendorpius. quomodo et Florus II. 6. *Imminentem . . cladem praedixerant insidentia signis examina.* Nec minore ἀκρολογία Valerius Max. I. 4. 2. . . *auspicia domi prima luce petiit: quae illi perquam tristia responderunt.* ubi tamen ampl. Perizonius coniciebat *desponderunt*: sonticamne ob causam, dubito. In sequentibus *Graeciae fore exitum*, non male quidem subaudiunt illud simulacrum: at quum hoc exitum Graeciae duntaxat portenderit potius, quam attulerit, absolute posita verba hoc sensu accipienda videntur, *Graeciam interituram fore.* Simili ratione cap. LXXVII. *columna . . decussa, cum signo aurato. Cumque aruspices respondissent, magistratum et sacerdotum interitum fore* etc. Conferatur etiam Florus II. 8. extr. *Primum trepidatio, mox fuga, dehinc triumphus fuit.*

Cap. LXXXIX. *Contaminatione ventris consumti.* Referendum hoc potius videtur ad singularia Obsequentis, quale *semininus* cap. CIII. et alia, de quibus Oudend. ad cap. CXV. quam cum viro celeb. legendum *contagione v. c.*

Ibidem: *Seditionem, quae post tempora patuit, portendit.* Lectionem hanc probant Heinsius ad Phaedr. IV. fab. 18. et Oudendorpius ad h. L. Et sane, quod hicce recte monuit, *patendi* verbum non minus congruum est, quam *apparendi*; id quod hoc modo reponere tentabat erud. Schefferus . . *post tempus apparuit, p.*, non renuente Burmanno ad Quinctil. Declam. CCLXXXIX. Offendisse autem potius ad pluralem numerum istum *tempora*, quam ad verbum praedictum videtur Schefferus. Sic tamen *primis temporibus*, de intervallo parvo, iudice Bosio, adeoque pro primo tempore, dixit Nepos in Dione cap. X. Videndumque, an *temporis*, quorumdam auctoritate librorum, cum elegantissimo Heumanno legi necesse sit, Ciceronis or. pro Archia cap. VI. *Si quantum ceteris ad suas res obeundas . . conceditur temporum, tantum mihi egomet ad haec studia recolenda sumsero.*

Cap. XC. *Quae a vento in mare deiectae, fluctibusque eiectae.* Hein-

nus, *deiectae* vel *delatae*. At verbum *deicere*, ut nec per se damnandum est, quod liquet ex his quae notavimus ad cap. LXXXIV. ita nec movendum, ob *καταρριπτα* istam *deiectae* *eiectae*. Cicero de Divin. I. 27. *interfectum in plaustrum a caupone esse coniectum, et supra stercus iniectum*. Noster cap. CXXIII. *Turbinis vi tecta deiecta*. Pluraque de hac re ad haec Velleii Patere. II. 96. . . *quantas natura mortalis recipit, vel industria percipit*.

Cap. XCV. *Sacrificium ex Sibyllinis*. Certissima emendatione legunt *sacrificatum*. Firmant enim ista cap. C. *Ex Sibyllinis in insula Cimolia sacrificatum*. quaeque cap. XCIX. et cap. CIII. conspici gemina possunt.

Cap. XCVII. . . *virgo equo insidens fulmine icta exanimataque, vestimento deducto, in inguinibus exerta lingua per inferiores locos, ut ignis ad os emicuerit*. Post aliorum conatus, Celeb. Burmannus ad Ovid. Amor. I. 7. legebat . . . *exanimataque: vestimentoque deducto, in inguinibus reperta lingua; ut ignis per inferiores locos ab ore emicuerit*. Ego sic locum persanatum esse vehementer dubito. Hariolabar etiam, eliminandum illud per *inferiores locos*, tanquam glossam τοῦ *inguinibus*, atque hoc modo scribendum . . . *vestimento deiecto inguinibus, exerta lingua, ut ignis ad os emicuerit*. Certe per os exertam fuisse virginis linguam, non per naturae partes inferiores, Orosius alique tradiderunt. Sed praestat *ἐντέλει*.

Ibidem: *Responsum, infamiam virginibus et equestri ordini portendi; quia equi ornamenta dispersa erant*. Tentant, quia *equitanti orn. d. e.* vel quod magis arridet, quia *equi quoque o. d. e.* Posses etiam quia et *equi o. d. e.* Sed quamvis rectius tale quid adesset conunctionis, stare tamen absque illo vulgatum scripturam posse arbitror.

Cap. C. *Gemini nati . . puer a parte priore, albo aperto, ita ut nudum intestinum conspiceretur, idem posteriore natura solidus natus, qui voce missa expiravit*. Distingue . . *natus: qui v. m. e.* Porro *idem* hic, sicuti passim fieri ex Tursellino et aliunde facile discas, pro *itidem* ponitur; ut neutiquam *item* vel *inde* coniectandum fuerit.

Cap. CII. . . *angues . . dilapsi. Postero die exorti, a populo enecati*. Heinsius *exorto*: sed talis ablativus elegantius abfuisset. Recte autem nominativum explicuit Schefferus. Quod vero potissimum viro insigni crucem fixisse videtur, ellipsis est durior verbi *sunt* in participio *enecati*, post participium *exorti*; quali etiam ellipsi semel atque iterum offensum eximium Flori interpretem animadverti. Sed alia ut omittam, sic Noster cap. LXXXI. . *androgynus natus, praecepto aruspicum in mare deportatus*. cap. CIX. *Lupus urbem ingressus, in domo privata occisus*. vide cap. LXXXVII. cap. LXXXIX. cap. CX. et passim.

Ibidem: *Simulacrum M. ligneum capite stans inventum*. Praepositionem *in* ante abl. *capite* per praecedens *in* absorptam fuisse statuebat Schefferus; repugnante tamen huiusmodi ellipseos usu Latinis familiarissimo. Sic *stare, sistere campo, iugis, vestigiis* etc. apud Tacitum Histor. II. 14. III. 21. et 77. IV. 52. et alibi reperias: deque hac re vidimus etiam ad Auctor. D. de C. Corr. Eloq. cap. XXXII. alibique videbimus.

Cap. CIII. *Treulae Metuscae simulacrum in templo, quod capite aperto fuit, opertum inventum*. Coniecturae isti Cl. interpretis, quod ut

apertum fuit, c. inverso i., obstat primo quod simile hoc praecedenti portentum fuisse credi non opus sit, deinde et maxime quidem, quod sic importunum prorsus foret relativum *quod*, si constructionem inspicias. Pro *opertum* autem legendum vides *apertum*, ni pro *adoperto* legatur *adaperto*. Cavendum vero, ne cum Scheffero et Heinsio, accusativum *opertum* vel *apertum*, ob praecedens *adoperto*, in ablativum mutandum statuas: tam enim *opertus* capite, quam *operto* capite dicitur Latine; casuumque enallagen huiusmodi illustravit Cortius ad Sallust. lug. cap. VI. *Qui.. pollens viribus, decora facie, sed multo maxime ingenio validus etc.*

Cap. CVII. . . *cum piaretur, taurus victima exanimis concidit*. Non video, cur cum viro Cel. malleamus, *cum piaretur tauro, v. e. c.* appositionem enim satis aptam altera praefert lectio.

Ibidem: *Item androgynus in mare deportatus*. Forte plenius dederat *I. a. natus, in mare d.* Tale quid certe voluit, idque hoc modo expressit cap. CX. *Androgynus Urbino natus, in mare deportatus*. cap. XCII. *In foro Vessano androgynus natus, in mare delatus est*. vide et cap. CXXXI.

Cap. CX. *Fulminis afflatu pleraque animalia exanimata. Forsulis vel Vulsiniis excidisse videbatur Oudendorpio*, quia intelligi hoc de omnibus ferme totius terrarum orbis animalibus non possit. Verum ut passim prodigiorum locum silet Obsequens, (diximus ad cap. LVI.) ita *pleraque* ex usu hactenus minus noto, interpretandum quaedam vel multa, complura. Sic prorsus cap. CXII. *Romae et circa fulmine pleraque decussa*. quis enim illic maiorem omnium rerum partem intelligat? Rursus cap. CXXII. omisso portenti loco: *Fulmine pleraque decussa*. cap. CXXIII. *In agris pleraque arbores eversae radicibus*. vide cap. CXXVIII. bis. Ad datur Sulp. Severus Hist. II. 17. *donec plerique eorum . . turbare coeperant*. ad quem locum plura ex Tacito aliisque damus.

Cap. CXIV. *In Spoletino colore aureo globus ignis ad terram devolutus*. Schefferus *e coelo* ingerendum coniecit; quo quidem emblemate facillime carere orationem, quis non videt?

Ibidem: *Cum ex agris in urbem pecora armenta Latini agerent, strages hominum passim facta, armenta in tantam rabiem concitata sunt, ut vastando suos hostile imaginarentur bellum: lacrymantesque multis affectibus calamitatem praesagirent suis*. Interpunge . . *facta: armenta etc.* postque *armenta* coniunctionem enim non iniice cum viro doctissimo, sed tantummodo subaudi, ex ellipsi ista, de qua pluribus egimus ad Cicéron. Acad. II. 43. In sequentibus legebant *effectibus*, vel *afflictibus*, vel *fletibus*, pro *affectibus*; quum postmodum Oudendorpius ad Frontin. Strat. I. 6. 2. ex libro, quo usus est Lipsius, legebat *lacrymantesque mutis affectibus c. p. s.* quae tamen emendatio palmam reliquis eripere non videtur. Quomodo Noster scripserit, nescio: aptissime tamen sic scripturum fuisse, certus sum . . *bellum; lacrymabilesque multas afflictiones calamitatesque praesagierunt suis*.

Cap. CXV. *Metella Caecilia, somnio Iunonem Sospitam profugientem, quod immunde sua templa foedarentur, cum suis precibus aegre revocatam diceret, gregem matronarum sordidis obscoenisque corporis coinquinatum*

ministeriis, in quo etiam sub simulacro Deae cubile canis confoetuerat, commendatum supplicationibus habitis, pristino splendori restituit. Locum male integrum varie emendant docti. Mihi in mentem veniebat: *Metellae Caeciliae somnium, Iunonem . . cum suis precibus aegre revocatam diceret, ucrarium matronarum . . pristino splendori restituit. vel Metellae Caeciliae numio . . sacrarium . . restitutum.*

Cap. CXVIII. *Ingens signorum sonus armorumque horrendo clamore auditus. Vere Heinsius horrendus clamor a. Quibus autem pro clamor placuit clangor aut fragor, vel armatorumque pro armorumque, hi scire debuerant, arma nonnunquam armatos designare. Supra cap. CIII. Arma coelestia tempore utroque . . visa pugnare, et ab occasu vinci. Tacitus Hist. I. 76. Longinuae provinciae et quicquid armorum mari dirimitur, penes Othonem manebant. Panegy. V. cap. 24. Ita sine ullo discrimine omnia genera bellorum, armorum, hostium uni tibi cedunt.*

Ibidem: *Centena millia hominum consumpta Italico civilique bello relata sunt. Non esse puto, cur rescriberemus relatum fuit. Plinius VI. Ep. 3. extr. alter alteri quid pararent, indicati sunt. ad quem locum Curtius citat inter alia etiam I. F. Gronovii notam ad Cicer. de Fin. I. 10.*

Cap. CXIX. *Angues duo conspecti, in diversumque lapsi. Schefferus malebat elapsi. Mihi alterum valere videtur lapsu effugerunt, ut loquitur Virgil. Aen. II. 225.*

At gemini lapsu delubra ad summa dracones Effugiunt.

Adde quod *labi* passim *elabi* significet. Sic *labi custodia, e manibus, e vinculis, ex bello*, Tacitus Ann. V. 10. Curtius III. 13. 3. Orosius lib. V. cap. 19. et cap. 24.

Sequitur: *Proxime Pompeio . . accipiter super caput accesserat. Non erat cum Pighio ingerendum et ante adv. proxime: asyndetis enim istiusmodi delectatur Obsequens cap. CXXIII. Turbinis vi tecta deiecta: ponte sublapso, homines in Tiberim praecipitati. et rursus ibid. Lupi in urbe vini: nocturni ululatus flebiles canum auditi. vide cap. CXXV. et passim.*

Cap. CXXII. *Terrae motu Spoletum totum concussum, et quaedam corruerunt. Inter alia relatum, biennio ante in Capitolio lupam Remi et Romuli fulmine ictam, signumque Iovis cum columna disiectum. Aruspicum responso in foro repositum. Tabulae legum aeneae litteris liquefactis. Placet omnino Cl. Oudend. lectio . . ictam. Signum quoque I. c. c. disiectum, aruspicum etc. Nec damnaverim; quod sequentia sic refingit, Tabulis I. aeneis literae liquefactae, vel Tabulae I. erasae, literis liquefactis. Considera tamen, num minore mutatione iniciendum potius item ante vocem tabulae, ut ex antecedentibus subaudiatur fulmine ictae et disiectae. Potuit etiam lapsae illinc excidiase. Sic Tullii de Divin. I. 12.*

Tum species ex aere vetus, generataque Nattae

Concidit: elapsaeque vetusto numine leges.

ubi *sacrataeque* pro *generataeque* legendum videri, iam alias diximus. Porro nalle . . *Concidit, et lapsae manifesto numine leges. ut Virgilius Aen. XI. 232.*

Fatalem Aeneam manifesto numine ferri

Admonet ira Deum, tumulique ante ora parentis.

Alitér de loci restitutione cum aliis sensit doct. Oudendorpius.

Ibidem: *Ab his prodigiis Catilinae nefaria conspiratio coepta.* possum, quin hic obiter defendam Ciceronis locum istum ad Fam Ep. 16. *Nihil mali esse in morte, in qua si resideat sensus, immort illa potius* etc. ubi in nota sua ad haecce Obsequentis verba, ei praep. *a* vel *ex* pro post, *a* qua vel *ex* qua rescribendum iudicat C sequentis interpres, quod MSS. fere omnes ipso teste dent *et qua.* mum enim minus recte hoc firmat vir eruditissimus hisce Lucani III

Aut nihil est sensus animis a morte relictum,

Aut mors ipsa nihil.

quandoquidem *a* illic pro post accipi nihil cogit, sed intelligi potest nihil sensus relinquere. Dein ex formula dictum *sensus in morte,* de altero non ita constet. Cicero Tusc. I. 12. . . *erat insitum prius esse in morte sensum.* Lucretius III.

quamvis neget ipse,

Credere se quamquam sibi sensum in morte relictum.

Adi comment. Iustini XVI. 1.

Cap. CXXIII. *Turbinis vi tecta deiecta: ponte sublapso, homin Tiberim praecipitati.* Cl. Burmannus *sublato.* Mihi alterum stare videtur, licet, si omnia ad elegantiae trutinam rigidius expendere *violentiae* turbinis paululum accommodius videatur *sublato,* quam *subl*

Ibidem: *Lupi in urbe visi: nocturni ululatus flebiles canum &* Mutatione distinctionis nulla opus est. Passim ita sine copula du adiectivis constriui substantivum, ut hic *ro ululatus,* notissima res deque illa et nos et alii saepe alias.

Ibidem: *Urbs lustrata. Propter dictaturam Pompeii ingens sedit urbe fuit.* Non repudiaverim hanc lectionem. Posset tamen conici, *lustrata, propter* etc. quia sic locutus sit Noster cap. LXXII. et CIX

Cap. CXXIV. *M. Crassus . . cum Euphratem transiret, multa p gia neglexit. Cum etiam coorta tempestas signifero signum arreptum sisset gurgiti . . . pertinaciter perseverans, cum filio et exercitu int.* Vel reponendum *cum enim coorta* etc. vel excidisse quaedam conici editor Cl. Ego loci integritatem sic agnosco, ut *etiam* respiciat ad prodigia, quae iam antea Crassum a fluminis transitu deterrere debi innuat Obsequens; nisi illam coniunctionem pro vi solenni, orationi i dendae inservire velis. Certe coniunctio *enim* cum praecedentibus i connectit verbum *interiit;* siquidem non interitus iste neglectorum p giorum, sed neglecta prodigia interitus causa fuerint.

Cap. CXXV. *Adversus Caesarem Pompeius Macedonia cum invig gentibus amicis instrueret aciem* etc. Schefferus in *Macedonia.* Obnii Davisius ad Caes. B. Gall. V. 55. sed exemplis usus parum consentat Maioris ponderis sunt, quae Oudendorp. ad cap. CXIV. et Io. Arntze ad Aur. Vict. Epit. cap. XXXVII. 2. de ablativo hoc elliptico nomi urbium attulerunt. Sic autem Hyginus Fab. CXLIX. *Iupiter Epap. . . Aegypto oppida communire, ibique regnare iussit.* Florus III. 5.

gemque fugientem media nactus. Armenia etc. Sic apud Hegesipp. I. 21. alias editiones regione, alias in regione exhibere video, quod Codd. auctoritate erit diiudicandum.

Cap. CXXVI. *Decimae legionis aquilae Gn. Pompeii filio, quae fulmina tenebant, visae dimittere, et in sublime avolare.* *Dimittere* recte so habere existimo, cum pro illo *demittere* mallet vir Cl. *Dimittere* enim satis Latine dicimur, quae retinere amplius nolumus aut nequeamus, uti etiam quae in diversas abiiciamus partes, quae notio posterior ad Dionis *ὑψάλλειν* propius accedit.

Cap. CXXVIII. *Turbinis vi simulacrum . . dissipatum membris, primum iacuit: fractis* etc. Si quid mutandum, legerem *dissipatis membris*. Sed tali *ἀκυρολογία* solidus puer dicitur *posteriore natura* cap. LXXXV. et C.

Ibidem: *In aede Castoris nominum litterae quaedam Antonii et Dolabellae Consulatum excussae sunt.* Quid Heinsium permoverit, ut legeret *memini*, non sane perspicio. Et aptius enim est pluralis numerus, ob sequentia ista *Antonii et Dolabellae*; et passim sic nomina genitivi aliisque casus dirimuntur verbo, cum quo in dativo casu construi possent. Hegesippus II. 5. *qui fratris uxorem viventis eripuerat.* Sidonius VIII. Ep. XI. *Nullus illi ita inimicus, qui posset eius extorquere maledictum.* Et ab aliis de hac iam forma monitum memini, plurimaeque illius exempla occurrunt; quibus etiam se contra virum laudatum facillime vindicat Tacitus Ann. XIV. 3. *C. Caesaris turbata mens vim dicendi non corrumpit.* ubi itidem *C. Caesaris* volebat, ad Sueton. Calig. cap. LIII.

Ibidem: *Ante Pontificis maximi domum Lepidi.* Malles a p. m. *Lepidi domum*. Sed alterum ordinem recte duobus exemplis stabilii Oudend. quae nostris ad Vell. Patere. II. 28. 1. et Cicer. Nat. Deor. II. 23. plurimis accumulari possunt.

Cap. CXXIX. *Quidam e populo sanguine victimarum prolapsus respersum cruore palmam proficiscenti dedit.* Melius forsitan abfuerit *sanguine*, vel legatur, *Q. e. p. prolapsus, sanguine victimarum respersam c. p. d.*: nisi praep. in ante abl. *sanguine* elapsam putes. Sane de phrasi *prolabi sanguine*; pro in sanguine vel in sanguinem, nondum satis mihi constat.

Ibidem: *Funesta haec ipsi prodigia fuerunt. Qui mox adversus Antonium dimicans, in mortem vulneratus est.* Legunt *fuerunt, quia, vel quippe mox* etc. Sed solummodo mutanda est interpunctio; nam qui sic saepenumero *τοῦ* quippe qui vice fungitur. Ut autem hic *in mortem vulneri*, sic *in mortem dimicare* est apud Vell. Patere. II. 85.

ADVERSARIA CRITICA

IN

NOVATIANI LIBRUM DE TRINITATE*

Cap. I. *Et ne in periculum caderet, rursus soluta libertas, mandatum posuit, quo tamen non inesse malum in fructu arboris doceretur, sed futurum, si forte ex voluntate hominis de contemptu datae legis praemoneretur.* Singulare hic illud tamen pro quidem, nisi forte rescribendum, quo tantum non inesse malum etc. vel potius, quo iam non inesse etc. de quo usu particulae iam Tursellinus, nosque etiam forsitan alibi. In seqq. non damno coniecturam doctissimi Iaksoni, qua pro *praemoneretur* volebat *praemanderetur*. Vide tamen, an solummodo distinguendum, *sed futurum, si forte, ex voluntate hominis de contemptu datae legis, praemoneretur.* Duriuscula ellipsi sic saepius dici si forte, videbimus in Sulp. Severi Epist. V. cap. 30. *Et tunc, si forte, vino exiguo uteris, cum etc.* Adeatur interim Muretus Var. Lection. VI. 9. ad ista Cicer. pro Milone cap. ultimo: *Hicne vir patriae natus, usquam nisi in patria morietur! aut, si forte, pro patria?* ubi quinque verba ultima pro *ὑποβολιμαίως* habere Heumannus erud. non debuit. De reliquo ne merito mihi obiiciatur, quod sic elegantius omitteretur hic verbum *praemoneretur*, ob praecedens *doceretur*, cavimus iam, dum hanc *ταυτολογίας* speciem vindicamus ad Vell. Paterc. II. 97. 2. Confer, sis, etiam Nostrum cap. IV. extremo, cap. V. initio, cap. XVIII. pag. 144. et cap. XXIX. pag. 219.

Ibidem pag. 10. *Suum iam habens illud, quod motu mentis in alteram partem agitare voluisset.* Recte, ni fallor, Iaksonus emaculabat *valuisset*. Sed nondum sic perpurcata haec videntur, nisi etiam legas, *quod motum mentis in a. p. a. valuisset.* Sic motum cogitationis celeriter agitatum alibi dixit Tullius.

Cap. II. pag. 24. *Qui est sublimitate omni sublimior . . omni splendore splendidior, omni robore robustior, omni virtute viritior . . omni bonitate melior.* Pro insolenti illo *viritior* erudit. interpretes ultimus tentabat *viriosior*, quae vox apud Tertullianum etiam occurrit. Posses itidem *virtilior*. Verum ut in talibus inauditis fingendis non raro liberiores erant huius Latinitatis auctores, Nosterque alia etiam inusitata fingit, obser-

* Miscellan. Observatt. Critt. in Auctor. Vett. et Recent. Vol. IX. Tom. I. pag. 51 — 71. (Amstelod. 1738.)

vante Cl. Iaksono ad cap. XXI. pag. 171. sic forsitan nova ista voce *virior*, adiectivi sonum ad substantivi *virtus* adcommodare gestit Novatianus. Unde nec spernendum forsitan, quod codex Angl. exhibet, *omni bonitate bonior pro o. b. melior*.

Pag. 25. *Ut vere dici possit, id Deus esse, quod eiusmodi est qui comparari nihil potest.* Tollatur comma ante *id id Deus esse*, ut constructio sit, *ut Deus vere dici possit id esse, quod etc.* Sic, credo, intelligis nec cum Welchmano legendum *Deum*, neque ex MS. Wower. *id est Deus*. Metathesis vulgatae lectionis plurimis, si opus esset, exemplis firmare possem.

Cap. III. pag. 31. *Ut animus humanus ex manifestis occulta condiscens, de operum magnitudine quae videret mentis oculis, artificis magnitudinem cogitaret.* Legendum arbitror . . *quae videret oculis, mente artificis magnitudinem c.* Mens ita passim tanquam animi consideratur pars aye facultas. Cicero de Divin. I. 30. *ea pars animi, quae mentis et rationis sit particeps.* de Finibus V. *Mens princeps animi pars est.* Si causam velis illud ἀνυπό, quo animus dicatur oculis sc. corporeis opera divina videre, hic quidem scrupulus duplici modo tolli posset. Vel enim de locutus est auctor per σχῆμα πρὸς τὸ σημαίνον, ex praecedente *humanus*, tanquam pro illo *hominis* dixisset, subaudito *homo* ante verbum *videret*: vel, quod omnino malim, de *animo* sic tanquam de homine loquitur, prorsus ut Cicero Divin. II. 63. *ut mobiliter animus agitur, quod vigilans viderit, dormiens videre videatur.* Plura dedi ad lib. I. 49.

Cap. IV. pag. 34. *Immutatio enim conversionis, portio cuiusdam comprehenditur mortis.* Non fuisse puto, cur doct. Iaksonus mallet: *Immutatione enim conversionis, vel immutatione enim aut conversione.* *Comprehenditur* hic est intelligitur: et *immutatio conversionis* dicitur ut *invidiae* hor, supra cap. I. *appellationis vocabulum*, hoc cap. IV. *assentationum adulationes*, Iustini lib. XXXI. 5. ubi Berneccerum consulas. Affatim nobis alias occurrent talia.

Ibidem: *Ideo nec adiectio in illo unquam ullius aut partis aut honoris accedit, ne quid unquam perfecto defuisse videatur: nec detrimentum in eo aliquod agitur, ne gradus mortalitatis receptus esse videatur.* Legendum forsitan: *ideo nec adiectio in illo . . accedit . . nec detrimentum in eo aliquod agitur, ne gradu mortalitatis r. e. v.*

Pag. 39. *Ut merito quando nomen suum Deus ex quibusdam rationibus et occasionibus adiicit et praefert, non tam legitimam proprietatem appellationis sciamus depromptam etc.* Malim . . *accipit aut praefert.* nisi potius ita sit legendum: *quando nomen sibi Deus ex q. r. e. o. adiicit aut praefert.* Aut, etiam teste Cl. interprete, in MSS. Wowerii est.

Cap. V. pag. 42. *Est enim simplex et sine ulla corporea concretionem, quidquid illud est totus, quod se solus scit esse.* Emendabat Cl. commentator nuperus *quidquid illud est totum.* Sed altera lectio hunc sensum satis commode fundit, existens omni ex parte illud, quidquid est, quod se solus scit esse. Sic cap. seq. *Ceterum ipse totus oculus . . et totus pes, quia totus ubique est. Idem enim, quidquid illud est, totus aequalis est, et totus ubique est.*

Ibidem: *Quandoquidem, ut diximus, non ex vitio, sed ratione vixerunt.* Cum tam proxime praecesserit *quandoquidem*, praestat omnino *quoniam quidem*, quod praefert codex Angl. sic cap. X. . . quoniam quidem nostram carnem suscepit.

Cap. VI. pag. 42. *Et licet Scriptura coelestis ad humanam formam faciem divinum saepe convertat; dum dicit etc.; sed nos, qui didicimus, quia Lex spiritalis est, non intra haec nostri corporis lineamenta modum aut figuram Divinae Maiestatis includimus.* Cave cum editore doct. conjunctionem in his *sed nos, qui* etc. pro librarii additamento habeas; quippe quae toties post coni. *licet, quamvis* etc. aut vacet, aut *roō tamen* vice adhibeatur. Cap. VII. initio: *Hominiibus enim licet in Evangelio suo intelligendi incrementa faciat, sed tamen et ipse sic adhuc de Deo loquitur* etc. Et ineunte cap. XIV. Nam etsi *protoplastus non ex semine, sed tamen protoplastus non est ex verbi et carnis coniunctione concretus.* Fulgentius Virg. Contin. pag. 144. *Et quamvis oportuerit . . primum personam edicere etc. sed quia laudis est adsumpta materia, ante meritum viri . . ediximus.* Ex Virgilio Georg. IV. 206. et aliunde plura constipari possent.

Cap. VIII. pag. 51. *Cuius imperio omnia commoventur; fontes scaturiunt, amnes labuntur . . imbres veniunt, maria commoventur* etc. Welchmanus edere maluit *C. i. omnia continentur*: quod scilicet mox se oggerat rursus *commoventur*. In illam tamen stili negligentiam optimus quisque interdum incidit. Sic Min. Felix Oct. cap. VIII. *Templa ut busta despiciunt, Deos despuunt . . honores et purpuras* despiciunt. ubi consulendus Davisius, cuius etiam notam ad Cic. Acad. I. 13. adiri iussimus, quam defenderemus ista Auct. de Orator. cap. XX. *Praecurrit hoc tempore index dicentem, et nisi* etc. *aversatur* dicentem. Aliaque damus ipsi ad Cicer. N. Deor. II. 54. et alibi.

Pag. 53. *Ne totus orbis aversus gratiae eius fluminibus aresceret.* MS. Wow. *adversis.* Iaksono placebat *adversus* vel *desertus*. Equidem vix dubito, quin a Novatiano primitus venerit, *aversis g. e. fluminibus.* Ovidius Fast. XVI. 410.

Nomen ab averso ceperat amne Deus.

Frontinus Strat. III. 7. Ex. 4. *Atqui ita subito flumine averso . . urbem intravit.* et Ex. 1. *Isaurum oppidum, flumine averso, ad deditionem sui compulit.* Iustinus XXXI. 5. *Si quis amnes . . avertere vel exsiccare velit.*

Cap. IV. pag. 61. *Hunc (testatur sc.) Moyses, quum dicit, provide alium quem mittas. Hunc idem quando testatur, propheten vobis, dicendo, suscitabit Deus etc.* Transponit Cl. interpret testatur, dicendo *propheten vobis suscitabit* etc. Si quid mutandum in his, bigam istam *quando testatur* Tibens deleverim, cum ab eodem *testandi* verbo, ex praecedentibus subaudiendo, pendeat accus. *Hunc.* Sed nil movendum arbitror. Certo ordine isto, quem vexat hic doct. Iaksonus, alibi etiam uti amavit Novatianus. Ita cap. XXVIII. . . *quia puer, aiebat, natus est nobis: et cum etc. et accessi ad propheten, dicebat, et concepit etc. et cum nondum parvus fuisset, quasi ovis, pronuntiabat, ad iugulationem adductus est.* Epist. de Cibis Iud. cap. V. *Apostolus quoque habentes, dicendo, victum et vestitum etc.*

Cap. X. pag. 68. *Nisi quod probasti tuos non habere, dum ad alienos venis.* Non erat quod pron. te infarcirent nonnulli. Dixi de hac ellipsi ad ista Cicer. Acad. I. 5. *qui philosophiam iam professus sin populo nostro (me) exhibiturum.* unde etiam ista se facile vindicat lectio Cicer. Catilin. I. cap. 8. *obtemperaturum esse dicis.* Et saepius litem in hanc formam, quamvis usitatissimam, moverunt nec quidquam critici.

Pag. 72. *Neque igitur eum haereticorum agnoscimus Christum, qui in imagine, ut dicitur, fuit, et non in veritate: nil verum eorum quae gessit, fecerit, si ipse phantasma et non veritas fuit.* Iaksonus cum Wow. MS. vult, *nikil enim verum eorum etc.* Non male quidem: praestat tamen laud dubie, *ne nihil verum eorum etc.* Sic sequitur: *neque eum (agnoscimus Christum), qui nihil in se nostri corporis gessit, dum ex Maria nihil accepit; ne non nobis venerit, dum in nostra substantia visus apparuit i. e. ne absurditatem hanc confiteri necesse habeamus. ubi perperam coniidant neque nobis, vel neque enim nobis venerit: altera enim ratio Nostro in deliciis fuit.* Sic cap. XI. *Si enim passiones ostendunt in illo humanam fragilitatem, cur opera non adserant in illo divinam potestatem? ne si hoc non profecerit, ut Deus ex virtutibus adseratur, nec passiones proficiant ut etiam homo ex ipsis esse monstretur. et rursus: ut dum ex utroque est, utrumque sit; ne si alterum tantum sit, alterum esse non possit. Atque ita passim.*

Pag. 73. . . *Neque illum (Christum agnoscimus), qui aetheream sive sydereum, ut alii voluerunt haeretici, voluit carnem.* Novi velle saepius notare habere vel facere velle. Credo tamen illud voluit hic ab auctore omissum, accusativumque *carnem* verbo *gessit* ex antecedentibus supplendum. Incuria autem librariorum intrudi illud Verbi facillime potuit, si cogites praecedens illud voluerunt. Caeterum nec male pro voluit, velut reponendum dixeris.

Pag. 76. *Quia in baptisate . . sublata caro ad salutem revertitur. Sublatam carnem dixisse videtur pro suscepta, adsumta.* Sic *martyrium, odia, stipem tollere* pro suscipere dixit Commodianus Instruct. LXII. 15. LXIII. 17. LXX. 5. et XVII. 12. Lactant. Mort. P. cap. XLVI. *reponunt capitis galeas, scuta tollunt.* i. e. arripiunt. quod disparibus ex Tullio exemplis illustrare nititur Bauldrius.

Cap. XI. pag. 81. *Quando si probatio haec ex infirmitatibus Christi illuc proficit, ut homo ex infirmitatibus comprobetur; probatio Divinitatis . . illuc proficiet, ut etiam Deus ex operibus adseratur.* Horum cum superioribus nexus suadere videtur, ut legamus: *Quod si probatio etc.* Illud autem quod si sic recurrit cap. XIII. et XIV. passimque alibi.

Pag. 84. *Nam si ex duobus, altero in fide cessante, unum . . ad credendum fuerit assumptum. Malim in altero fide cessante.*

Cap. XII. pag. 85. *Cur haesitabit fidei veritas, in quo Scripturae nunquam haesitavit auctoritas? Fidei veritas est vera fides, vel veritas hic est assensus qui veritati datur.* Tali fere metonymia cap. XI. *Sed enim veritati caecitas haereticorum nulla praescribet.* Boëthius Cons. V. 6. *et in facias, quoque convertas, praesens providentiae veritas intuetur.* Firmus Err. Prof. Rel. pag. 35. *Sed omnia haec veritas detexit . . quae sacri-*

legus error absconderet. In quibus exemplis *veritas* metonymice est *veritas* notitia vel fides.

Cap. XIII. pag. 95. *Verbum autem hoc erat in principio apud Deum, et Deus erat verbum.* Quatuor verba postrema extirpat Celeb. Wesselingius Probab. cap. XXXVI. quem omnino illic adeas.

Pag. 99. *Omnibus Divinitatis Christi probationibus et rebus instructus.* *Res* pro argumentis, ex rebus, non tantum alicuius verbis petitis. Sic cap. XIV. *Et tamen dubitat haereticus Christum dicere Deum, quem Deum tot et rebus animadvertit et vocibus approbatum.* Salvianus de Avar. II. pag. 66. *Sed quid agimus? Non dubiis rebus vincimur, et evidentibus coercemur.* cum nota Rittershusii.

Cap. XIV. pag. 105. *Cur non licet Christum sine exitio animae negare, cum in hominem commissum delictum referatur posse dimitti?* Frustra tentatur hic *negare*: satiusque hanc formam stabilivimus ad haec Tullii de Divin. II. 14. *sexcenta* licet eiusmodi proferri.

Cap. XV. pag. 108. . . *Nihil aliud Christum esse, quam hominem crediderunt; non considerantes, quoniam, cum de coelo homo non potuerit venire, ut merito illuc redire posset, Deum esse, qui etc.* Constructionis ratio postulat: *non considerantes, quoniam, cum etc. Deus est, vel a. c., quoniam de coelo etc. Deum esse.* *Ἀναλόγου* tamen vulgatae lectionis excidere etiam auctori potuit. Tale est Sulp. Severi Dial. I. 21. *ut etiamsi non habeat conscientiam sanctitatis, tamen sanctissimum se putabit. i. e. putaturus sit, ubi plura.*

Pag. 112. *Sed enim hoc verbum, per quod facta sunt omnia, Deus est, et Deus, inquit, erat verbum. Deus ergo processit ex Deo, dum qui processit sermo Deus est, qui processit ex Deo.* Coniicit Erud. Wesselingius Probab. cap. XXXVI. *Deus ergo, quia processit ex Deo etc.*

Cap. XVI. pag. 120. *Quare credendi nobis talem regulam posuit, quod diceret, haec est autem vita etc.* Malit forsitan quis, *ut diceret.* Sed ita loquebantur huius aetatis Latini. Fulgent. Myth. I. pag. 3. . . *fabulam . . . ita somniali figmento delusam, quo non poetam furentem adspicias etc.* ubi videatur Erud. Munckerus.

Pag. 122. *Quoniam hominem illum nemo dubitat. Excidisse hinc infinitivum esse, credebatur Iaksonus, quum tamen contigit, et merito quidem, ad formam istam cap. XXX. Sed Dominum illum omnino non dubitant.*

Pag. 124. *Quoniam et si in praedestinatione dicitur gloriosus, et ante mundi institutionem fuisse praedestinationem, ordo servetur, et ante hunc erit multus numerus hominum in gloriam destinatus. Pro fuisse praedestinationem arbitratur Erud. Iaksonus fuit praedestinatus vel fuit praedestinatio. Sed non sine exemplis est casuum enallage ista, quam vulgata repraesentat scriptura. Malim tamen legi . . . fuisse praedestinationem, si ordo servetur, et ante hunc etc.* Sic sane mutatio est minima.

Cap. XVII. initio: *Quid si Moyses hanc eandem regulam veritatis exsequitur . . . quo discamus omnia creata . . . per Dei verbum? Id enim dicit, quod Ioannes, quod caeteri etc.* Si cum commentatore doct. legamus, *Quod si Moyses,* non tantum, quod ille ait, tollendum interrogationis

signum, sed et coni. enim in sequentibus his id enim dicit, delenda, potiusque legendum idem dicit. Sed prorsus nihil in his movendum existimo, ut nec in seqq. Quid si idem Moyses introducit etc. et rursus: Quid si idem etc. Et iure quidem optimo intacta reliquit Cl. Iaksonus ista cap. XIX. Quid si et alio loco similiter legimus Deum angelum positum? Nam cum etc. et cap. XXVIII. Quid autem cum etiam illa subnectit: Ego sum vobis etc.? De usu dictionis quid si, quid cum ex Tursellino et aliunde nota omnia.

Pag. 132. Et tamen nihilominus introducit Deum descendentem ad turrem, quam aedificabant filii hominum, considerare quaerentem, et dicentem, venite et mox descendamus etc. Legendum opinor . . . descendentem, et turrem . . . considerare quaerentem etc. Et seqq. Quem volunt hic Deum descendisse ad turrem illam, et homines tunc illos, visitare quaerentem, sic potius melius refingas: Q. v. h. D. descendisse, turrem illam et homines tunc illos visitare quaerentem. Produunt enim sacrae memoriae descendisse Deum, ut videret civitatem et turrim, quam homines aedificarent. Quod autem pro indubitato habet Cl. Iaksonus, legendum esse considerate quaerentem, id mihi quidem maxime dubium est, cum quaerere pro pelle similiter in seqq. Novatianus cum infin. construxerit, et optimum nemque in hac re imitetur. Ovidius Trist. V. El. 4.

Tristitiae causam si quis cognoscere quaerit. Videatur Fabri Thesaurus.

Cap. XVIII. pag. 140. Et cum caeteris aperit locum habitationis ipsius, actumque describit. Legebat Interpres doct. actusque, vel vitaeque. Sed saepius hoc aevo actus dicebatur, quem vitae actum alii dixerunt, sive vitam. Cyprianus de Unit. Eccl. pag. 118. sit in actu suo cum disciplina modestus. Minuc. Felix Oct. cap. XXXII. Sed enim Deus actum hominis ignorat, et . . . non potest aut omnes obire aut singulos nosse cap. XXXVI. Et ideo actus hominis, non dignitas iudicatur. Sulp. Severus Epist. V. cap. 52. Praecedet et in actu, quos in sanctitatis sanctificatione praecurrit.

Ibidem: Quaerant quid in praesenti loco haeretici tractent. Transponendum iudicabatur, quaerant haeretici, quid in p. l. t. Sed alter ille ordo Latinorum placuit optimis, quod vidimus iam olim in his Tullii Tulenl. IV. 4. Sed defendat quod quisque sentiat. et Aviani Fab. XXXI. 12.

Ut faciat quidquid parvula turba velit.

Pag. 144. Quod enim erat futurus, meditabatur in sacramento, Abrahae factus hospes, apud Abrahae filios futurus. Quod enim erat factururus, volebat doct. Iaksonus, ut respiciatur ad lotionem pedum Apostolorum, de qua mox loquitur auctor. Sed ut Apostolorum pedes abluebat Dominus, homo factus; sic ad humanam ipsius naturam, in qua hoc factururus esset, commodissime respicit participium futurus. Conferantur ista cap. XIX. accedit ut quomodo illum et Angelum frequenter et Deum posuit scriptura, sic illum et hominem ponat et Deum; exprimens eadem scriptura hominem, quod erat futurus, et depingens iam tum in imagine, quod habebat esse in substantiae veritate.

Pag. 146. Nam cum etc. cumque puer ille clamasset, fletum et plan-

ctum levasset, et audivit, inquit Scriptura, Deus vocem pueri de loco ubi erat. Scripserat fortasse Noster . . *levasset; exaudivit, inquit etc.*

Pag. 148. *Quippe cum magni consilii Angelus factus sit.* Non video cur cum Erud. Iaksono mallems *quippe qui*: alterum enim aeque Lat- num est, ut ex Floro II. 20. extremo, et lib. III. 21. 18. ex Velleio Pa- terc. II. cap. 109. 4. innumerisque aliis locis, si necesse esset, probari luculente posset. Sic etiam Noster cap. XXX. *quippe cum etiam illa . . nullo modo debemus recusare etc.*

Ibidem: . . *Angelus autem sit, dum exponit sinum patris, sicut Ioan- nes edicit. Autem in item converti necessarium non est: ut et immerito fieri hoc puto cap. XX. Quae autem, malum, ratio est etc.* Saepius enim *autem* connexioni simpliciter inservit. Ita hoc cap. XVIII. *Si ergo hic Deus erat cum puero, qui etc. hic autem (i. e. sique hic) Deus etc.* Cicero Acad. I. 4. *Nam cum Speusippum . . Philosophiae heredem reliquisset; duos autem praestantissimos studio etc. ad quem plura non parca manu congessimus.*

Cap. XX. pag. 161. *Si enim qui subiectus Christo, Angelus Deus pro- mitur, multo magis . . Christus, cui sunt omnes Angeli subiecti, Deus esse dicitur.* Legendum *quivis subiectus*, vel *qui subiectus est*, cum pace com- mentatoris CL. nondum dixerim. Simili ellipsi cap. XXI. *nisi quoniam sermo ille, qui ex patre, qui apud patrem (sc. est), per quem facta sunt omnia etc.* Sic alibi saepius.

Ibidem: *Ita si Angelus Christo minor est etc.* Cum tam innumeris in locis *ita* valeat itaque, apud Tullium aliosque, illud in hoc cum doct. Iaksono convertendum non dixerim.

Pag. 163. *Qui non tantum Deus in Synagoga Deorum stetisse dicitur, sed etiam Deos discernens et diiudicans, ex eadem lectionis auctoritate aperitur.* Emendant reperitur. Equidem vulgatae scripturae forsitan re- quiescendum puto. Ut enim *promere* saepe apud Nostrum valet *describere*, indicare, sic et *λοδοῦναμον* *aperire* hac notione occurrit cap. XVII. et cum caeteris *aperit locum habitationis ipsius, actumque describit.* Et *aperiri* etiam personam dici, ex Tacito de Mor. Germ. cap. 1. et aliunde constat. *Ex Verbi auctoritate monstratur, dixit Noster simili sensu cap. XXI. extr.*

Cap. XXI. pag. 166. *Quis est enim, qui dicit animam suam se posse ponere . . quia hoc mandatum acceperit a patre?* Doctiss. Iaksonus vult *accepit*: in quo ipsum haud dubie fallit ratio, quum in oratione hac obli- qua non parum concinnior Latiniorque sit subiunctivus.

Ibidem: *Aut quis dicit, destructum corporis sui templum . . reedifi- care se posse, nisi quoniam sermo ille, qui etc.* Notabili magis, quam imitando pleonasmō *quoniam* saepius apud Nostrum vacat post *nisi*. Sic modo in praeced. *Et poteram . . ingentem . . sylvam commovere, nisi quoniam non tam mihi contra hanc haeresim propositum est dicere, quam etc.* Ita cum *nisi* saepe adhibeatur, ubi ceteroquin audiri posset *sed*, eadem notione etiam *nisi quoniam* cernimus hoc ipso cap. *Non utique otiose est- tum carne proposuit, nisi quoniam in resurrectione rursum indutum voluit intelligi.* cap. XXII. *Sed nec in Angelis formam Dei legimus; nisi quon-*

iam hic praecipuus . . in forma . . est Dei patris. et ibid. de quo verius dictum fuisset . . non exinanitum, nisi quoniam auctoritas divini verbi . . docuit se ad tempus etc. Vide etiam cap. XXVIII. Nisi quod etiam hoc modo pro simplici nisi aliquando poni, alibi vidimus.

Ibidem: Quique verbum caro factus habitavit in nobis, ex nobis hic Christus non homo tantum, quia hominis filius, sed etiam Deus, quia Dei filius, comprobatur. Libenter reposuerim . . in nobis. Ex his nobis Christus etc. Priora etiam sic melius legerentur: quique sermo caro factus habitavit etc.

Pag. 171. . . Quique sanguine, id est vino, lavit substantiam corporis et materiam carnis, ablvens ex parte suscepti hominis passione. Legendum videtur, quae (carnem corpusque) in sanguine uvae, id est (vel et) vino lavit (scil. verbum), substantiam c. e. m. carnis ablvens etc.

Cap. XXII. Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, aequalem se Deo esse. Cum ad haec verba notat Iaksonus, phrasin Apostoli οὐκ ἀρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἰσὰ θεῷ, omnino esse inusitatam, neque in scripturis aliis, aut apud aliquem purioris linguae auctorem Graecum occurrere; notabo duntaxat, quod ad phrasin ἀρπαγμὸν ἡγήσασθαι attinet, illam bis reperiri apud Heliodorum, ut post Er. Schmidium observavit Lamb. Bos. Duobus etiam Ciceronis locis probavit insignis Clericus, Latinos ita praedam ducere vel putare aliquid dicere. Atque ita quoque Florus III. 8. Sed quum venientem ab alto Romanam classem prospectarent, praedam putantes, ausi etiam occurrere.

Pag. 177. . . Hoc est, hominem illum fieri et substantiam carnis et corporis, quam . . nascendo suscepit. Coniectat interpres Erud. . . fieri ex substantia carnis etc. Obstat tamen, quod similiter loquatur auctor cap. XXIV. initio: ut homo et caro et fragilis illa substantia eadem atque ipsa filius Dei esse dicatur. et rursus eodem cap. Si ergo . . ex Maria est substantia carnis et corporis, hanc autem substantiam, id est, sanctum hoc, quod ex illa genitum est, filium Dei esse proposuit etc. Et quamvis in uno periodi membro factus dicatur Dominus Iesus substantia, in altero tamen dici potuit hanc substantiam suscepisse. Tali figura cum passim ubi utitur Noster, tum etiam in praeced. memor . . hoc ipsum quod est, Iohanne se quia Pater dedisset. Iustinus XLIII. 2. velut ipse esset quod in illis prohibebat. ubi forsitan plura.

Cap. XXIV. pag. 187. Si ergo, inquiunt, Angelus Dei dicit ad Mariam, quod ex te nascetur sanctum, ex Maria est substantia carnis et corporis; hanc autem substantiam . . filium Dei esse proposuit; homo etc. cum Cl. Iaksono, id de quo, ingerendum ante ista Angelus Dei dicit, aut quod mihi videtur, levioere brachio reponendum . . sanctum, et ex Maria est substantia etc.

Pag. 190. Nunc autem particulatim exponens tam magni sacramenti ordinem atque rationem, evidenter expressit, ut diceret et quod ex te nascetur etc. Ante verbum expressit, subaudiendum solummodo ita, talem in modum: sic cum editore Cl. nil opus est legi, et dixit, vel quum diceret. Diximus ad Vellei. Paterc. II. 15.

Ibidem: Quoniam illum Filius sibi Dei sociavit et iunxit. Concedo,

faciliorem verborum ordinem fore, si legerimus *q. illum sibi Filius Dei*, vel *q. illum Filius Dei sibi* etc. Nec tamen ideo quidquam transponendum arbitror: quia sic cap. XXV. merito illorum *hic aliquid valuisse* sermo. et millies alibi.

Ibidem: *Ut . . ipse permixtione foeneratum et mutuatum teneret, quod ex natura propria possidere non posset.* Non audiendum arbitror F. Iunium, dum vult *foederatum et m.* Synonymiis enim delectatum fuisse Nostrum, cuius illud sedulo legenti facillime apparebit.

Cap. XXV. pag. 192. . . *Consequens est, quod immortale est, incorruptum mansisse videatur.* Quod immittendum arbitrantur *ut ante quod immortale est*; videtur id potius subaudiendum. cap. XXXI. *quod necesse est prior sit qua Pater est: quoniam antecedit necesse est* etc. et alibi.

Pag. 194. *Si enim hanc habeat generositatem immortalitatis anima in quovis homine, ut non possit interfici; multo magis* etc. Vera viro Cl. lectio videbatur, *si enim h. h. g. immortalis anima.* Non multum quidem emendationi isti refragabor, sed tamen supersederi illi potuisse credo. Similiter enim auctoritatem immortalitatis audimus exeunte capite: *Fragitur enim potestas mortis, ubi intercedit auctoritas immortalitatis.*

Cap. XXVII. pag. 204. *Et quoniam ex Patre est, quicquid illud est, Filius; manente tamen distinctione, ut non sit Pater ille, qui Filius, quia nec Filius ille qui Pater est.* Recte vidit Erud. Iaksonus, praecedentibus minus apte adhaerere ista *manente tamen distinctione.* Sed quod vir ille liberiore coniectura tentat . . *quicquid illud est quod Filius est, unum cum Patre est* (vel idcirco unum est); *manente* etc. praestat omnino minore mutatione legi . . *quicquid illud est, Deus est; manente* etc. Ita hoc cap. . . *distinctionem posuit Dominus, quomodo se Deum aut dixisset aut intelligi vellet.* Frustra autem Welchmanus voluit *quicquid ille est.* Supra cap. V. *Est enim* etc. *quicquid illud est totus, quod se solus scit esse. Illud etiam saepe post quicquid vacare docuit ad Livium I. F. Gronovius.*

Ibidem: *Denique novit hanc concordiae unitatem et Ap. Paulus, cum personarum tamen distinctione.* Nam cum ad Corinthios scriberet, *Ego, inquit, plantavi, Apollo rigavit* etc. qui autem plantat et rigat unum sunt: quis autem non intelligat, alterum esse Apollo etc.? Distinguendum . . *unum sunt. Quis autem* etc. Sic non opus est cum viro doct. deleas *coni. autem.*

Cap. XXVIII. initio: *Adhuc adiciam illam quoque partem, in qua dum haereticus quasi oculo quodam gaudet propriae veritatis, et luminis amisso, totam caecitatem sui agnoscat.* Malim, *gaudet, propriae (vel proprio) veritatis lumine amisso* etc. Si ita emendes, aptissime *proprium* vel *propriae veritatis lumen* opponitur *cuidam quasi oculo.* *Lumen pro oculo dixit etiam Noster in fine huius capituli.*

Pag. 215. *Et quoniam qui hoc animo ac mente combiberit, et de omnibus sic futurum esse crediderit* etc. Cum Cl. Iaksonus mallet *condiderit*, quod *combiendi* verbum hoc sensu a patribus usurpari non meminisset, non male alterius formulae exempla idonea ex patribus huc contulisset. Mihi vox vulgata, quam aptam etiam elegantemque fatetur vir laudatus, quaque Cicero Fin. III. 2. hoc sensu usus est, vexanda non videtur.

Pag. 216. . . *quandoquidem duobus istis locis quibusdam effosis luminibus orbatus, totus sit in doctrinae suae caecitate superatus. Volebat Vir doctiss. cum MS. Wow. . . quasi quibusdam offusis luminibus. Et sane quasi abesse posse non videtur. confer etiam initium capitis. Sed an offusis pro effosis ponendum sit, quamquam prius est mollius, dubito. Vellet Pat. II. 52. collisa inter se duo reip. capita, effossumque alterum Romani imperii lumen. cum nota interpretum. Ut verum tamen fatear, tam mihi effossum quam offusum de glossa videtur; nisi potius extirpatam velis orbatus.*

Cap. XXIX. pag. 218. . . *Credere etiam in Spiritum Sanctum olim Ecclesiae repromissum, sed statutis temporum opportunitatibus redditum. Satis apte statuta t. opportunitates opponi videntur praecedenti voculae olim; ut cum nonnullis non opus sit legi . . . repromissum et statutis etc.*

Pag. 220. . . *habentes in se dona, quae hic idem spiritus . . . distribuit et dirigit. Hic est enim qui prophetas in Ecclesia constituit, magistros erudit, Linguas dirigit, virtutes etc. Coniicit Cl. Iaksonus, Linguas dividit: haud dubie, quia inconcinnius illud dirigit, cum fuerit iam in antecedentibus, sequatur itidem in his, quaeque alia sunt charismatum dona, componit et dirigit. Sed huiusmodi negligentiae alibi etiam Noster reus est, ut vidimus cap. VIII. ita exeunte hoc cap. . . perversos corrigit, infideles arguit, simulatores ostendit, improbos quoque corrigit etc.*

Cap. XXX. pag. 228. *Si alter Pater, alter est Filius; Pater autem Deus et Christus Deus; non ergo unus Deus etc. Bene procedit argumentatio, licet non legamus, si a. P. alter et F. Metathesi solenni dixit Novatianus, si alter Pater, alter est Filius; cum proprius verborum eius ordo sit, si alter est Pater, alter Filius.*

Cap. XXXI. pag. 247. *Subiectis enim ei, quasi Filio, omnibus rebus a patre etc. Malebat doct. Iaksonus qua Filio, quae sane vocula in hac re Nostro familiaris fuit. Attamen negari non potest, illius vice vocis etiam alteram saepenumero usurpari. Capitolinus in Geta cap. III. Quod (orum purpureum) quum allatum . . . accepisset, et quasi parvulus, applosum ad terram fregisset etc. Hegesippus I. 37. Ferebat ista Herodes, quasi amore captus etc. et ideo quo magis excitari quasi amans posset, scena adulterii contextitur. et lib. III. 15. haud incius quod quasi dux adversi agminis studiosius requireretur. Sic alibi.*

IN
NOVATIANI EPISTOLAM
DE CIBIS IUDAICIS*

Cap. II. pag. 258. *Quam si spiritalem negant, utique blasphemant, et denotantes blasphemiam, spiritalem confitentur, spiritualiter legant.* Reponunt devitantes. verum denotare, sensu hic opportuno, pro deprehendere animadvertere, dixit Noster. Sic de Trin. cap. II. pag. 20. *minor inventus potestate, dum posterior denotatur ipso tempore.* et cap. XVI. pag. 125 *Minor . . caeteris intelligitur, quibus posterior denotatur.*

Ibidem: *Caveri autem potest, si quae a Deo praecepta sunt, sic tractentur, ne auctoritatem eius imminuant assumpta; ne dum quaedam etc. institutio illorum infamem reddiderit institutorem.* Malebat editor Cl. . . tractentur, ut nec auctoritatem e. i. a., nec dum etc. Sed quemadmodum ne pro ut non, saepius respondet coniunctionibus *sic, ita* etc. (vide Tursellin. pag. 434. et 962.) sic non raro coniunctiones *ne, ut* etc. hoc pacto repetuntur: ut monstravimus quondam ad Tullium Tusc. IV. 19.

Pag. 261. *Alitum quoque discrimen induxit, quidque aut reprobum indicaretur aut mundum.* Eleganti coniectura tentabat doct. Iaksonus *ut quidque vel quo quidque.* At forsitan tamen non sollicitanda altera lectio. In his *quidque* etc. subaudiendum *significavit.* quali ellipsi Min. Felix Oct. cap. XVIII. *Quid nascendi ratio? quid cupido generandi? nonne a Deo data est? et ut ubera . . lactescant etc.?* scil. nonne hoc dedit Deus? ubi plura damus.

Ibidem: *Ne aut minus redderetur robustior cibus, quo referti ad opera marcescerent, aut etc.* Volebat vir Cl. cum MS. Wower. *quo defecti.* Mihi adrideret, *quo refecti*, i. e. usi, vescentes. Lampridius Alex. Severo cap. XXXVII. *Ipsae cibo plurimo reficiebatur: vino neque parce, neque copiose, affatim tamen.* Sulp. Severus Dial. III. 10. *ante horam refectionis.* i. e. capiendi cibi. Sic saepius huius aevi Latini.

Cap. IV. pag. 272. *Effusis enim habenis sine more admotis sumtibus quasi pabulis crescit.* sc. luxuria. Vix dubitat vir doct. quin legendum sit *sine modo*, cum tamen idem fere valeat etiam alterum. Lactant. M. Pers. cap. XXXIX. *nefas esse illius nominis ac loci feminam sine more, sine exemplo maritum alterum experiri.* Min. Felix Octav. cap. XXV. et nonnullas de matrimonio mulierculas sine more rapuit. ubi videantur Davisius aliique.

* Ibid. pag. 71 — 73.

Cap. VI. pag. 278. *Nam et Lazarum, in ipsa fame ipsisque ulceribus, a divitiis et canibus divitiis praeferens, carnifices salutis ventrem et gulam cercebat exemplis. Aptiori oppositione legas, et deliciis et dapibus divitiis praeferens.*

Pag. 279. *Et licet in Evangelio per omnia ciborum redditus nobis unus sit, tamen intelligitur redditus, sed cum lege frugalitatis et continentiae. Transponendum . . unus sit, sed tamen intelligitur redditus cum lege f. e. c. hedita sapius vacare, post licet, quamquam etc. vidimus ad lib. de Trin. cap. VI. pag. 42. Coniici etiam licet . . redditus esse cum etc.*

ADVERSARIA CRITICA

IN

M. MINUCII FELICIS

OCTAVIUM *

Cap. I. *Cogitanti mihi, et cum animo meo Octavii . . memoriam recensenti, tanta dulcedo et affectio hominis inhaesit, ut ipse quodammodo mihi viderer in praeterita redire etc. Nil moverim: malim tamen tantum dulcedo . . inhaesit; quia sic paulo aptius his respondere videntur sequentia, ut ipse quodammodo etc. Atque hoc modo mox: Ita eius contemplatio quantum subtracta est oculis, tantum pectori . . implicata est.*

Ibidem: *Ut et in ludicris et seriis pari mecum voluntate concineret eadem velle vel nolle.* Licet haec lectio defensorem nacta sit Rigaltium ac Davisium, quis tamen verbum concineret ferat eiusmodi infinitivo *eadem velle vel nolle* constructum, aut quaenam ista Latinitas, *pari cum illo voluntate concino eadem velle vel nolle?* Praeferendum igitur omnino, quod Sig. Gelenius edidit . . *concineret, eadem vellet vel nollet.* Glossam quidem sapere quatuor voces ultimae videntur; sed haud raro ita res eadem aut ferme eadem diversis vocibus ingeminatur, citra quam necesse sit, idque per ἀντιθέσιν. Sic cap. III. *ut . . summis fluctibus tonis* emicaret, emergeret. cap. V. *Itaque indignandum omnibus, indolenscendum est.* cap. eodem: *in quae rursus homo et animal omne dividitur, solvitur, dissipatur.* cap. XI. *sibi, mortuis, extinctis . . aeternitatem repromittere.* cap. XXXVII. *sed totum corpus uri, cremari, sine ullis eiulatibus pertulerunt.* cap. XXIV. *non sentire eos sciunt, norunt.* ubi alia dat Davisius.

* Miscellan. Observatt. Critt. in Auctor. Vett. et Recent. Vol. X. Tom. I. pag. 11—54. (Amstelod. 1739.)

Cap. II. *Relicta domo, coniuge, liberis, et quod est in liberis amabilius, adhuc annis innocentibus, et adhuc dimidiata verba tentantibus, loquelam* etc. Vocem *annis*, quam eliminandam statuebat Ursinus, iure meliore quam *modo* vindicat Eruditiss. Davisius, dum intelligit *liberis propter annos innocentibus*. Intelligendi autem omnino videntur *liberi, qui sunt adhuc annis vel in annis innocentibus*, subaudito per ellipsin *tralaticiam participio existentibus*. *Innocentes* quippe *annos* dixit Minucius, ut *fessos annos*, Seneca Hippol. 267. *rudes annos*, Quintilianus Inst. Orat. I. 1. cum nota Burmanni.

Ibidem: *Itaque cum diluculo inambulando litore pergeremus, ut etc.* Male haec nonnulli sic accipiunt, ac si *Ostia* ad mare perrexerit cum comitibus Minucius. *Roma* pergebant *Ostiam*, adeoque *ad mare*, quippe cui adiaceret Ostia: pergebant autem *inambulando litore*, hoc est, ambulando in ripa, nempe Tiberis; de qua nominis *litus* notione, praeter Pomam Diff. V. lib. III. pag. 118. aliosque, consule Cl. Dukerum ad Florum IV. cap. XI. 7. Cave igitur in loco integerrimo quidpiam tentes.

Ibidem: *ut . . cum eximia voluptate molli vestigio cedens arena subsideret. Vestigium*, quod saepe pro pede sumitur, hic calcatum, vestigii pedis impressionem per metonymiam causae notare videtur. ut mox cap. III. *eandem emensi viam rursus versus vestigiis terebamus*. sic *passim*; ut et *pes* saepenumero pro progressu, incessu sumitur. Hoc autem modo satis apte huic voci congruit epitheton *mollis*, id est, levis, non vehemens, nullo quidem respectu ad mollitiem horum ambulatorum delicatulam, ex qua scrupulum in lectionem vulgatam frustra plane movebat Iac. Gronovius: quasi vox *mollis* semper in vituperium acciperetur. Recte porro Minucii loco P. Burmannus contulit ista Ovidii A. A. I. 560. *imposito cessit arena pedi*.

Cap. III. *Cum hoc sermone eius medium spatium civitatis emensi, iam liberum litus tenebamus*. Sensum horum verborum, libere dixerim, non assecutus est cum aliis Davisius. Intelligit haud dubie Noster dimidiam partem illius spatii, quo Ostia, sive mare distabat a Roma; unde ambulationem instituerant, non *Ostia*, ut putabat vir laudatus. *Spatium civitatis* est civitatis vel urbis Ostiae a Roma distantia. ut Plinius II. ep. 17. *Desines mirari, quum cognoveris gratiam villae, opportunitatem loci*, litoris spatium. i. e. ut recte cepit Buchnerus, ab urbe distantiam. *Medius* autem pro dimidio, hoc Latinitatis aeo usitatissimum. Paulinus V. Martini lib. IV. 115.

media transcursa parte laboris.

Orosius lib. VI. 8. *paucitatem vix mediae legionis despectui habentes*. Capitolinus in A. Pio cap. IV. *Italicis totum, medium provincialibus reddidit*. ubi et Casaubonus hoc observat. Plura nos ad Sulp. Severum. *

* Mirum sane Viro Erudito in mentem venisse, quasi haec deambulationis Roma ad Mare esset instituta: cum intervalum inter Romam et litus vel cursoribus fatigandis sufficiat: nedum ut spatiando umbratici homines tale absolvere vel potuerint vel voluerint. Suetonius Vespasiano cap. VIII. narrat poenae loco classiariis, commeari Ostia Romam solitis, fuisse iniunctum, ut excalceati cursitarent. Roma

Ibidem: *Cum in ipso aequoris limine plantas tingeremus, quod visum nunc adpulsam nostris pedibus adluderet fluctus, nunc relabens atq. tigra retrahens in sese resorberet.* Quamvis neutiquam damnum, quod visus, transposita voce *fluctus*, legebat . . *adluderet nunc r. a. v. r. ctus in sese resorberet*; non tamen erat quod in emendatione Gronovii, *luderet fluctu*, causaretur deesse accusativum, quem flagitet verbum *urberet*. Facile enim sic ἀπὸ τοῦ νοῖου ex praecedentibus subauditur casus *fluctum*. Non igitur haec coniectura adeo repudianda, quam od. Idem Gronovius *alluderet fluctus* etiam dici posse putabat pro *allendo* appelleret; quippe cuius duritiae exemplum iure merito postules. iocirca etiam longe isti τῶν *alluderet fluctum* vindicationi anteponendum t, quod Munkerus ad Lact. Plac. III. Fab. 1. alique ex MS. *allideret*, l ex vett. edd. *illideret*, pro *alluderet*, legunt; quod etiam Davisii non niecturae praeferrim, nisi verborum *allidere*, *illidere* significatio paulo set, quam loci natura fert, vehementior.

Ibidem: *Is lusus est testam teretem . . legere de litore: eam testam per undas irrotare; ut illud iaculum vel dorsum maris raderet, vel enatat, dum leni impetu labitur, vel summis fluctibus tonsis emicaret, emergeret, dum assiduo saltu sublevatur.* Primo malim, *is lusus erat testam* c. ob sequentia imperfecta. Deinde, quod Davisius emendat *raderet* c *enataret*, magis placeret *raderet vel innataret*; ut eodem hic pleo-ismo utatur auctor, quo in sequentibus *emicaret, emergeret*. Nec sane ideo, quid hic sensu satis idoneo valeret hoc *nec enataret: enatare* enim ro emicare, ex aqua exsalire, non dixerunt, quantum noverim, Latini.

Cap. IV. *Itaque progrediar ulterius; de toto et integro mihi cum Octavio res est. Si placet, ut ipsius sectae homo cum eo disputem, iam profecto intelliget, facilius esse in contubernaliis disputare, quam conserere*

quippe versus Ostiam a mari XVI M. P. erat remota: quod spatium a quis pedibus quinque horis conficiat, ei testudineo gradu non procedendum fuerit. Et Romanos vel equo vel vehiculo Roma huc deferri solitos ostendit Plinius lib. II. ep. 17. §. 2. At a civitate Ostia ad marinum litus modica deambulatione pergebatur: quippe cum intervallum modo fuerit III M. P. post quae confecta vegeti homines animi causa adhuc in litore passu lento obambulare velint. Ostia igitur marinas petierunt auras Caecilius, Octavius et Minucius. Et in eo oppido illos aliquot diebus commoratos fuisse ostendit ipsa itineris ratio, quae capite secundo exhibetur: *Placuit petere Ostiam, amoenissimam civitatem, quod esset corpori meo siccandis humoribus de marinis lavacris blanda et adposita curatio.* his ita rite intellectis, licebit nativa sua notione accipere vocem *litus*: nam ubi ab Ostiensi civitate Tiberim, qua miscetur mari, petieris, magis sane iam litora quam ripas habet ipse etiam fluvii huius alveus, valde hic iam dilatatus. Si *spatium* cum viro docto velis interpretari *intervallum*, per me licet: modo accipiatur id, quod Ostiam inter et mare est: et tunc *medius* pro *dimidiatus* venerit. Verum malim aliter paulo intelligere: *medium spatium civitatis*, mihi est, *spatium quod interiacet, quod in medio est, inter civitatem Ostiam et locum a deambulantibus petitum*; id est, *mare*. et toto hoc spatio confecto demum liberum *litus* nacti fuerunt Caecilius, Octavius et Minucius: non ubi modo dimidium itineris, quo distabat Ostia a mari, emensi fuerant. tum enim adhuc versabantur in campis et agris. BURMANN.

sapientium modo. In his, ut *ipsius sectae homo*, aquam mihi haerere fateor. *Ipsae* quidem saepius eundem denotat. ut cap. XI. *corporibus quibus, ipsae an innovatis resurgatur.* Plura exempla damus alias. Sed Caecilius cum Octavio eiusdem non erat sectae: hic enim Christianus, ille ethnicus erat. In menda itaque cubare videtur locus; nisi velis, Epicureum itidem fuisse, antequam Christianus fieret, Octavium, eaque ratione *ipsius sive eiusdem sectae se hominem* appellasse Caecilium Epicuri dogmatibus addictum.

Cap. V. *utpote cum diligenter in utroque vivendi genere versatus, repudiari alterum, alterum comprobaris.* Sic recte iam editur ex emendatione Meursii, cum in MS. deesset posterius *alterum.* Mirum verò, depravatae isti lectioni insistendum putasse Iac. Gronovium: quamvis enim saepius simplex *alterum* pro duplici ponatur, quis tamen non videt rationem istam hoc loco prorsus fere intolerabilem? Et longe diversa sunt, quae ille huc attulit, exempla.

Ibidem: *Ne non tam ex nostris disputationibus nata sententia, quam ex tuis sensibus probata videatur.* Imitatur, ut alias quondam monimus, Ciceronem Parad. 1. 2. *Vereor, ne cui vestrum ex Stoicorum hominum disputationibus, non ex meo sensu deprompta haec videatur oratio.*

Ibidem: *Audere quosdam . . certum aliquid de summa rerum ac maiestate decernere, de qua tot omnibus seculis sectarum plurimarum usque adhuc ipsa Philosophia deliberat.* Illud tot omnibus, ut ut defendatur a viris eruditis, exemplo tamen idoneo aut ratione haud facile probabitur esse Latinum. Potuit dedisse Minucius *totis, omnibus seculis*: nam et saepius ita ἀσυνδρίτως iunxit synonyma, ut vidimus cap. I. et *totus* pro omni, hoc seculo pervulgare fuit. ut cap. XXIII. *plures totis hominibus Deos haberemus.* Sic Apuleius, Mamertinus alique. Tali itidem pleonasmo universos omnes aliquando dixisse Latinos, observant Pareus in Lexico Plautino, ac Pricaeus ad Apul. pag. 346. Non tamen minus placet, *de qua tot, omnibus seculis, sectarum plurimum usque adhuc ipsa Philosophia deliberat*: id est, de qua omnibus seculis usque adhuc ipsa Philosophia tot sectarum plurimum deliberat. Saepissime sic, aliqua cum obscuritate, turbatur verborum ordo; quod ex Nostro aliisque probare quid attinet!

Ibidem: *Homo et animal omne . . elementorum ut voluntaria concretio est: in qua rursum . . dissipatur. Ita in fontem refluunt et in semet omnia revolvuntur: nullo . . auctore.* Non video quo iure Cl. Davisius legat distinguatque *elementorum ut voluntaria concretio sit, in quae rursum . . dissipatur: ita in etc.* nec intelligo, quomodo haec *ita in fontem etc.* praecedentibus sic satis commode respondeant. Multo igitur praefendum, quod lectioni et interpunctioni vulgatae inhaerens, amplius. Cuperus ut *voluntaria* accepit pro tanquam voluntaria. Obiicit quidem Davisius, Epicureos, qualis hic erat Caecilius, negasse hominem vel animalia ex quatuor elementis Empedocleis orta. Sed quid opus est, hic *speciatim* ista elementa intelligi; quum *generaliori* sensu vox haec accipiat pro seminibus, principiis qualibuscunque, adeoque et ex mente Caecilii, pro atomis? Sic cap. XXXIV. *Corpus omne . . subducitur nobis, sed Deo elementorum custodi reservatur.* Cogitaveram ceteroquin, *ele-*

mentorum involuntaria vel haud voluntaria concretio est: in quae etc. i. e. concretio talis, quae absque ullius artificis fiat voluntate aut arbitrio.

Ibidem: *Quid tempestates loquar varias et incertas, quibus nullo ordine vel examine, rerum omnium impetus volutatur!* Notabili significato impetum pro mole dixit. ut Satius Silv. IV. 2. 23.

Tanta patet moles, effusaeque impetus aulae.

Cicero N. Deor. II. 38. *Cum autem impetum coeli admirabili cum celeritate moveri vertique videamus etc.* ubi non erat, quod doct. Walkerus coniecisset *ambitus*, dum tamen ex Lucretio et Arnobio hunc vocis usum etiam recte illustrat. Observanda porro itidem significatio vocis *examen*, pro ordinatione, dispositione. Novatianus de Trin. cap. III. . . *suspendit nantes . . in statera, id est, certo divinae dispositionis examine.* Hinc forte apud Tertull. Apol. cap. XVIII. legendum: *quae seculum certis temporum dispositionibus et examinibus ordinaverit.* vulgo *exitibus*, quod ceteroquin res denotare debet, certis suis temporibus eventuras.

Ibidem: *In pace etiam non tantum aequatur nequitia melioribus, sed et colitur: ut in pluribus nescias, utrum sit eorum detestanda pravitas, an optanda felicitas.* Ediderunt *sed attollitur*, et *sed et attollitur*. Sed ita neque ac in lectione vulgata, ellipsi duriore sane, subaudiendum foret *prae illis*, scil. melioribus. Quamobrem non reiiciendum, quod coniecit Davisius, *sed praepositur*. Nisi forte, leviori mutatione, malimus *in pace etiam in tantum aequatur nequitia melioribus et colitur, ut in pluribus etc.* vel potius *In pace etiam non tantum aequatur nequitia melioribus, sed ita colitur, ut in pluribus etc.* i. e. ut plures mali, quam boni, felices sint.

Ibidem: *nec de numinibus ferre sententiam, sed prioribus credere, quia . . meruerunt Deos vel faciles habere vel reges.* Recte locum hunc Davisius vindicavit a coniectura Perizonii, *m. D. vel patres habere vel reges*. Edita nunc sunt Schefferi Adversaria, in quibus hic pro *faciles tentabat socios* vel potius *familiares*; quod ceteroquin parum iusta ipsi oppositio videretur, quam postulet coniunctio *vel*. Frustra plane: nulla enim hic oppositio, sed *vel* utrobique valet et. Severus H. S. I. 53. et *sacra ornamenta vel publica vel privata.* ubi plura.

Cap. VI. quippe antiquitas ceremoniis atque fanis tantum sanctitatis *tribuere consuevit, quantum adstruxerit vetustatis.* Invenustius antiquitas licitur ceremoniis adstruere *vetustatem*: sed tamen elegantissimo cuique alia aliquando excidunt. Cicero de Divin. II. 33. *Errabat enim in multis antiquitas, quam vel usu iam, vel doctrina, vel vetustate inmutatam videmus.* Tali forma etiam Velleius Pat. I. 4. *subsequenti tempore magna vis Graecae inventutis abundantia virium, sedes quaeritans, in Asiam se effudit* ubi alia, ut et Lection. Tull. II. 5.

Cap. VII. *Specta de libris memorias, iam eos deprehendes initiassent omnia religionum etc.* Salvo aliorum de vera huius loci lectione iudicio, pro *de libris* coniecerim *de his rebus*, vel hoc *de libris* errore librarii natum potius existimaverim ex voce *delubris*, quae in praecedente versu exstat. *Spectare de libris*, pro libris spectare, idoneis exemplis non improbat Davisius: et iuxta hanc ipsius lectionem, *specta de libris; memoria iam eos etc.* vox *memoria* inconcinnius abundat.

Ibidem: *Testes equestrum fratrum . . . statuæ consecratæ, qui . . . de Perse victoriam eadem die, qua fecerant, nunciaverunt.* Victoriam fecerant Romanis, sive præstiterant. Hic sensus cum fidei historicæ convenit, tum quoque Latinitati satis consentaneus est; secus quam vidit Meursius, qui neminem unquam Latinorum *victoriam facere* dixisse putabat. Vegetius R. M. I. 20. *a quibus sæpe factam esse constat victoriam, cum hastati illi interessent.* Incertus Paneg. Maxim. et Constantino cap. XIII. *Si pro divo Augusto Actiacam victoriam tantummodo generi Agrippa confecit, quid sperandum etc.?* Sic *facere sanitatem* dixit Nevatianus Trinit. cap. XXIX.

Cap. VIII. . . *neminem fero . . . qui hanc religionem . . . infirmare nitatur. Sit licet ille Theodorus Cyrenæus, vel qui prior Diagoras Melius.. nunquam tamen in hac impietatis disciplina simulatæ Philosophiæ nomine atque auctoritate pollebunt.* Davisius legebat *pollebit*, et exponit, sit licet ille, qui hanc religionem dissolvere nitatur, Theodorus vel Diagoras, nunquam tamen id valebit præstare. Sed nihil ego in vulgata lectione moverim; sensus est enim: Fecerit hoc (conatus hoc fuerit) Theodorus, ac prius etiam Diagoras, numquam tamen apud posteros nomine auctoritateque simulatæ philosophiæ, multum valebunt. Sic ad duo singularia recte refertur verbum plurale *pollebunt*. Vel hic accipiendum pro *et* ut supra cap. I. ut . . . *pari mecum voluntate concineret, eadem vellet vel nollet.* vide quæ notavi ad cap. V.

Ibidem: . . *homines inquam deploratæ inlicitæ et desperatæ factionis.* Non immerito illud *inlicitæ* nimium languere visum fuit Rigaltio, inter ista *deploratæ* et *desperatæ*. Quod igitur ille tentabat *incitæ*, i. e. furiosæ, equidem malim *incestæ*, i. e. pestiferæ, funestæ, sceleratæ. Statius Theb. IX. 28.

Non aliter subtexunt astra catervæ

Incestarum avium.

Achill. II. 272.

aut ipsa placebit

Tyndaris, incesta nimium laudata rapina.

Notandum quoque illud Dictyos Cret. I. 20. *ne tum illicito immolationis sceleri interesset*, ubi aptius forsitan *illicito i. generi*, vel *illicitæ i. sceleri*.

Ibidem: . . *dum mori post mortem timent, interim mori non timent. Ita illis pavorem fallax spes solatia rediviva blanditur.* Sunt qui hanc lectionem defendant, sed salva Clar. virorum sententia, quid demum est *blandire alicui pavorem solatia rediviva*? Libens equidem aliis adsensurim de corruptione loci; quem tamen, dum illi diverso modo emendare nituntur, sic refingendum arbitror: *Ita illis prava et fallax spes solatia ridicula blanditur*: i. e. ominatur, pollicetur. ut Hegesippus I. 42. *successionem sibi remotis illis Antipater haud dubie blandiebatur.* *Rediviva solatia* hic, ni fallor, notare deberent solatia vel oblectamenta, quæ iam in hac vita percepta, denuo in altera sint percipienda. Sed innuere potius videtur auctor talia, quæ cum nulla adhuc Christianis miseris in hac vita contigerint, ipsis demum donanda sint in altera; quo sensu solatia hæc *rediviva* dici posse vix credo: dicerentur sane obscurissime. Adde

sod vox *ridicula* apposite hic illi contemptui inserviat, cum quo de his latis loquitur Caecilius. Sic etiam *inepta* haec solatia vocat infra cap. XI.

Cap. IX. *Ita eorum vana et demens superstitio sceleribus gloriatur. nec de ipsis, nisi subsisteret veritas, maxima et varia et honore praefanda igitur fama loqueretur.* P. Burmannus ad Sueton. nuper coniciebat hic legendum *maxima et valida et honore praefanda*; et *valida* exponebat certa, vera. Sed quo sensu sano dici hic posset, non de his *valida* (certa, vera) loqueretur fama, nisi veritas subesset, non video. Voce *varia* ad multitudinem, multave genera scelerum, quae loqueretur fama; respicit auctor: nec convenit hic inter *maxima et honore praefanda* illud *valida*, ro certa, vera. Si quid mutandum, libenter cum nonnullis legerim, *maxime nefaria et honore praefanda*: idque impense mihi placet.

Ibidem: *Audio eos turpissimae pecudis caput asini consecratum . . venerari.* Ordinem verborum suadere putabat doctiss. Davisius, ut cum Cuiro deleatur, tanquam glossa, vox *asini*. Immerito, ut vidimus Lection. full. II. 6. adque haec Obseq. Prod. cap. CXXVIII. *ante pontificis maximi domum Lepidi.* Sic pollice utroque laudanda videtur ista MSS. lectio Valer. Max. III. 2. 3. *fusisque hostibus, opima Deo spolia Iovi Ferecio retulit.* ubi vulgo *de eo*. Nec reiicienda istà Flori IV. 1. *Tum consul habito senatu, in praesentem . . Cicero peroravit.* Ad rō Cicero Graecio videbatur ex glossa irrepsisse, aut saltem alieno loco poni. conferatur lib. II. 2. *Alter consulum interceptus Asina Cornelius.*

Ibidem: *ubi convivium caluit.* Formula eadem utitur quoque Sulp. Severus Hist. 8. II. 13. *Igitur quum iam post epulas multis poculis convivium calere coepisset etc.*

Cap. X. *quae aut omnia aut pleraque omnium vera declarat ipsius praecae religionis obscuritas.* Forte aut *pleraque omnia vera* etc. id est longe maiore ex parte. Terent. Heautont. IV. 7. *dixi pleraque omnia*, i. e. tantum non omnia, *meest alles*. Nepos in Eum. cap. XII. *Hic cum plerique omnes . . admirarentur, non iam etc.* et alii alibi. In hac autem forma nec *plerique* abundat, ut putabat Donatus, nec *omnes*, ut credebat Davisius supra ad cap. V. sed significatio vocis *plerique* intenditur adiecto *omnes*.

Ibidem: *Cuius (Dei nempe Iudaeorum) adeo nulla vis nec potestas ut, ut sit Romanis numinibus cum sua sibi natione captivus.* Cum in MS. sit *Romanis nominibus*, legerim *R. hominibus*: ceteroquin enim languida istius oratio videtur, neque ex mente Caecilii, imbecillitatem Dei Iudaeorum adeo evinceret, si Romanis *numinibus*, quam si Romanis *hominibus* mot captivus. Hinc etiam infra cap. XXXIII. Octavius, dum ad haec Caecilii scommata respicit, nullam *numinum* Romanorum mentionem facit: *Ille, inquit, prius eos deseruisse comprehendens, quam esse desertos, nec, ut impio loqueris, cum Deo suo esse captos, sed a Deo, ut disciplinae transfugas deditos.* ubi sane facilius *Romanis hominibus* subaudias quam *numinibus*.

Ibidem: *At etiam Christiani, quaenam monstra, quae portenta conlugant? Deum illum suum . . in omnium mores . . diligenter inquirere? haecurrentem scilicet atque ubique praesentem: molestum illum volunt, impetum, impudentem etiam curiosum. Siquidem etc.* Schefferus in Adversariis ex depravata codicis lectione qua ista nra fingebat quae, mirum,

monstra etc. Sed mirum illud ante ista *monstra* ac *portenta* mirifice laquet et sordet. Nil melius excogitari posse arbitror, quam hoc Davis *quanta monstra*, vel quod alii edidēre *quaenam monstra*; nec necessari sic sequi debere *quaenam portenta*, non quae portenta: contra Rigaltius probarem, nisi res manifesta esset. Porro distinguendum putem . . *fangui Deum . . inquirere*. (id est, ut nempe Deus ille suus . . inquirat) *Discurrentes scilicet atque ubique praesentem, molestum illum . . curiosum: siquidem etc*

Cap. XI. *Quid? quod toto orbi et ipsi mundo . . ruinam moliantur quasi . . rupto elementorum omnium foedere, et coelesti compage divisa moles ista, qua continetur et cingitur, subruatur*. In Lection. Tull. II. 17 iam vidimus, non esse cur hic cum Viro celeb. velimus *compage divisa*, quasi alterius verbi emphasis hic satis magna non esset. Hegesippus II. 8. extr. *a quo dirutis divisisque porticibus, templum separastis*. Cyprianus de Unit. Eccl. pag. 110. *qui scindit et dividit ecclesiam Dei*. Firmicus de Error. P. Rel. pag. 19. *quis laceravit? quis divisit? quis membris eius epulatus est?* Sic Prudentius Peristeph. Hymn. X. 494. et Hymno XI. 93. et alii passim. atque ita *dispertire* pro distrahere, dilacerare, discerpere, supra cap. IX. Porro ibidem monuimus satis recte se habere ista *qua continetur et cingitur*, et subaudiendum quamvis longinquius e praecedentibus *tutus orbis et ipse mundus*; qualium ellipsium exempla dedimus ad Cicer. N. Deor. II. 57. Postmodum hoc etiam a lac. Gronovio iam observatum comperi.

Ibidem: *inde videlicet et execrantur rogos, et damnant ignium sepulturas: Quasi non omne corpus, etsi flammis subtrahatur, annis tamen et aetatibus in terram resolvatur, nec intersit, utrum ferae diripiant, an etc.* Davisio prorsus legendum videbatur et *intersit, utrum etc.* Emendatione tamen egere locum, non puto, modo reputemus non praecessisse affirmative *quasi*, sed negative *quasi non*; unde etiam non hic ita subaudiendum, ac si audiremus *et quasi non intersit nihil, utrum etc.* vel *quasi non certum esset, corpus . . resolvi, nec interesse, utrum etc.*

Ibidem: *Vellem tamen sciscitari, utrumne cum corporibus? et corporibus quibus, ipsi an innovatis resurgatur?* In obliqua huiusmodi oratione signa interrogandi non congruunt, solummodo, quamvis hoc passim nunc negligatur, in directa adhibenda. Interpungendum autem . . *corporibus, et corporibus quibus, ipsi an i. r. Male*, quod etiam Davisius animadvertit, rem gesserunt, qui sic orationem Minucii ex coniectura Ursini supplebant, *utrumne sine corpore an cum corporibus*. Saepeius enim sic *utrum* pro *an* adhibetur, non sequente, sed suppresso *annon*. Hegesippus III. 2. *Admonuere plerique experiendum, utrum posset resuscitari*. Paneg. Incerti VII. cap. 11. *et tamen utrum sufficeret hoc nobis saepe requisiti*. sic passim.

Ibidem: *Omnia ista . . a poetis fallacibus in dulcedine carminis lusa, vobis etc.* Praestaret in *dulcedinem*: nec credo tam saepe Latinos, praesertim elegantiores, ablativo pro accusativo usos, quam casus hos permittos a scribis. Sic certe Iustinus lib. IV. 1. *hoc ab antiquis in dulcedine fabulae compositum*. Conferatur etiam Tacitus Ann. IV. 11. *ne incredulitas veris neque in miraculum corruptis antehabeant*.

Cap. XII. *Ecce pars vestrum, et maior, melior, ut dicitis, egetis, et*

etis, opere, fame laboratis. Elegans est Davisii coniectura *aegretis, al-etis, pauperie, fame laboratis.* Sensus sic plenus et optimus. Quia ta-tem mutatio est liberior, facilius sic non male legerimus: *egretis, algetis, pere inani laboratis.*

Ibidem: *Ecce vobis minae, supplicia, tormenta, et iam non adorandae, sed mubeundae cruces.* Male in edd. quibusdam est *etiam non adorandae.* Iam ne mepius intendit vim negativi non. Infra cap. XXI. *Haec iam non sunt sacra: tormenta sunt.* Lactant. M. Pers. cap. XIX. iam non *pecorum, sed militum pastor.* Salvianus Gub. Dei I. pag. 17. edit. Brem. *In Aegypto quippe tunc iam non simplex tantum, sed multiplex etc.* sic ibi legerim, cum vulgo, *tunc enim non etc.* Paulinus Epist. ad Aprum: *nec iam scholastico magis, quam divino sermone.* contra quam lectionem litem nullam movere Latinius debuit. Iustinus in Praefat. *Quod ad te non iam cognoscendi magis, quam emendandi causa transmissi.* sic enim illic legendum videri, alias erit ostendendi locus.

Ibidem: *vestrique dominantur.* Constructionem hanc verbi *dominari* ex Horatio et Augustino illustrat Vechnerus Hell. I. pag. 205.

Ibidem: *coronas etiam sepulcris denegatis, pallidi, trepidi, misericordias digni, sed nostrorum Deorum.* Sensus esse puto: misericordia digni, non talis cuiusdam, quem vos falso fingitis, Dei, qui opitulari vobis non potest, sed nostrorum, verorumque Deorum, quorum misericordia prod-esse vobis queat. Sic ferme infra cap. XXVI. *Angelos, id est, ministros et nuntios Dei,* sed veri. Non igitur necesse videtur esse, ut cum Io. Fr. Gronovio scribamus *et nostrorum Deorum,* aut cum Davisio *vel nostr. D.*

Cap. XIII. *quod oraculum idem ipse praesensit, idcirco universis esse praepositum, non quod etc.* *Praesentire,* pro bene animadvertere, etiam de praesentibus rebus, non tantum de futuris dicitur. Observatum iam video a Davisio, cuius exemplis addi potest Plinius N. H. XXVIII. 2. *quia et absentes tinnitu aurium praesentire sermones de se, receptum est.* Dictys Cret. III. 25. *nonne adhuc praesenserunt, eandem causam extitisse tantorum funerum?* Iustinus XVI. 2. *Inchoatam igitur inter fratres reconciliationem cum praesensisset Demetrius etc.* vide etiam lib. XIII. 6. Parro, quamvis *se* passim ante infinitivum subaudiatur, maioris perspicuitatis causa non male coniicias hic scripsisse auctorem, *idcirco universis sese praepositum etc.* De reliquo nihil esse videtur, quod emenda-tione egeat. Sensus enim, ni fallor, planus; cuius oraculi mentem idem ipse recte percepit; sese nimirum per illud ideo universis esse praeposi-tum, non quod etc.

Ibidem: *Hoc fonte defluxit Arcesilae, et multo post Carneadis et Academicorum plurimorum in summis quaestionibus tuta dubitatio.* Acute Davisius coniicit *et Academicorum, Pyrrhonorum in summis etc.* Sed ut *Pyrrhonis* facile intelliguntur in *Academicis,* verbis quippe magis, quam re discrepantibus: ita scrupulus, quem in vocem *plurimorum* movebat vir laudatus, tolli facillime potest. Cur, quaeso, inquit, Noster Academicorum *plurimorum* dubitationem memorat, cum *tota* illa natio nihil com-prehendi posse decreverit? Respondeo, quia secta Academicorum adeo-ant numerosa, ut ideo omnes Academici *plurimi* congrue appellari pos-

sent. Hoc etiam dudum iam observavimus Lection. Tull. I. 2. Talia tamen hic, cum bona lectoris venia, repetere aliquando liceat.

Ibidem: *nec . . . audaciter in alteram partem ferenda sententia est.* Non est, cur *alterutram* velis pro *alteram*; quod posterius saepissime pro priore adhibetur a Latinis. supra cap. V. *ut libram teneas aequissimi iudicii, nec in alteram partem propensus incumbas.* Cicero Acad. II. 43. *Non potest igitur uterque esse sapiens . . . sed alter.* Plura depromi exempla ex Fabri Thes. Tursellino de Part. Freinshemii Indice in Florum et aliunde possent.

Cap. XIV. *dum verborum lenocinio . . . avocantur, sine delectu assentuntur dictis omnibus, nec a rectis falsa secernunt, nescientes etc.* Bene se habere vocem *rectis* existimo, secus quam iudicabat Iac. Gronovius; dum corrigit *certis*. *Recta* enim *dicta* sunt vera, sincera, nihil ficti habentia, adeoque *falsis* contraria. Sic infra cap. XVI. . . *sermo . . . non facatur pompa facundiae, sed, ut est, recti regula sustinetur.* Plautus Capt. V. 2. *Recta et vera loquere.* Sic nihil usitatus, quam *falsa, ficta, pravorum* nomine appellari.

Ibidem: *Sic assidue temeritate decepti, culpam iudicis transferunt ad incerti querelam.* Optima mihi Wowerii emendatio videtur, qua *iudicii* legit pro *iudicis*. Sensus ita planus: non agnoscunt iudicii temerarii culpam, sed tantummodo de incerto rerum, tanquam errorum suorum causa, queruntur.

Ibidem: *Igitur nobis providendum est, ne odio identidem sermonum omnium laboremus, ita ut in execrationem et odium hominum, plerique simpliciores efferantur.* Davisius subiunctivum *efferantur* in indicativum mutat. Et sane ut non causale hic est, sed *quemadmodum* denotat. Nos tamen novare quidpiam ausim, quia haud raro ita per subiunctivum aut infinitivum obliquitur oratio, quae proprie recta esse deberet. De tali infinitivo dicemus infra ad haec cap. XXXIV. *quis audeat repugnare, hominem a Deo ut primum potuisset fingi, ita posse denuo reformari.* Subiunctivo autem simili utitur Noster cap. XXXV. *Et quamquam imperitis Dei sufficiat ad poenam, ita ut notitia prosit ad veniam etc.* ubi cur *et* et voluerit vir laudatus, non video, cum ad eandem formam in loco, quem iam prae manibus habemus, sileat; atque eodem modo *ita ut coniunguntur* cap. XXXIV. Porro nec minor durities sequentibus subiunctivis inest: Lucifer Caralitanus pro Athan. lib. I. pag. 20. *quia Georgius, ut fuerint filii Heli, filius pestilentiae sit.* et pag. 79. *Quid aliud adstruam . . . nisi quia sit Dei filius aeternus, sicuti sit et cuius sit filius.* S. Severus Dial. I. 7. *in quo editum legebatur, quia D. Iesus, sicut . . . in carne venisset . . . ita esset . . . diabolum redempturus.* et Dial. II. 3. . . *satisque intellexisse, quam . . . rigescere debuissent, sicut adfixa . . . iumenta viderent.* Latro contra Catil. cap. XIV. *At contra, eos qui tales intererant, non modo dici atque appellari cives, ut essent, statuebant, sed et quod frustra Cortius, ad hanc rationem parum attentus, vexabat.* Salvianus de Gub. Dei I. pag. 5. *hoc utique intelligentes, sicut ille . . . totus sit . . . operi suo deditus, ita scilicet Deum nostrum ab universitate omnium rerum nec munus dignantissimae visionis avertere etc.* ubi cave cum L.

atinio velis totus est. Conferantur etiam talia exempla: supra cap. III. *um in ipso aequoris limine plantas tingeremus, quod vicissim nunc . . alideret, nunc fluctus in sese resorberet. pro alludebat et resorbebat. Nè os in Epam. cap. VII. Cum . . dux esset electus belli imperitus, cuius errore eo esset deducta illa multitudo, ut etc. Florus IV. 7. et quamvis lues non essent praesentes, quorum alterum corporis aegritudo, illum metum et ignavia subduxissent etc. ubi quorum in quum mutari non opus fuit. Plura adiungi possent, nisi iam longior in hac re fuisset.*

Cap. XV. *Decedis . . officio iudicis religiosi: nam perinurium est, vires te actionis meae . . infringere, cum Octavius integra et illibata habeat singula, si potest refutare. Interpunxerim . . habeat singula, si potest, refutare.* id est, habeat refutanda, ex usu infinitivorum solenni, de quo Vorstius de Lat. F. Susp. cap. VII. Nisi potius *habere* pro *debere* ille aut, quod malim, *debeat* legendum sit.

Cap. XVI. *nam interim Deos credere, interim se deliberare variavit.* i. e. variando, sibi non constando, declaravit. Forsitan tamen, quod hic verbi *variare* usus videtur insolentior, legendum . . *se deliberare declaravit.* Nemo certe magnam, si forte minus necessariam, mutationem dixerit.

Ibidem: *Quid igitur? ut qui rectam viam nescit ubi, ut fit, in plures viae diffunditur, quia viam nescit, haeret anxius, nec singulas audet eligere, nec universas probare: sic cui etc.* Ista quia viam nescit, inficetius hic abundant, quoniam iam praecesserit *qui rectam viam nescit.* Quamobrem forte inde per incuriam librarii, ut aliquando fit, repetita sunt, aut *reveloia* sic aliquomodo minuenda, ut reponamus *quia veram nescit.*

Ibidem: *sciat omnes homines . . rationis et sensus capaces et habiles procreatos, nec fortuna nactos, sed natura insitos esse sapientiam.* Silices concoqui queat, qui haec cum Iac. Gronovio toleret. Melius igitur illi, qui emendant, *sed natura indeptos esse sapientiam, vel nec f. datam, sed natura inditam esse sapientiam.* Quid si tamen, alteratione facta minore, valde potius, *nec f. nactos, sed natura indutos esse sapientiam?* quali Graecismo Cyprianus Van. Idol. pag. 399. ed. Gron. dixit *indui carnem*; pulque metaphora Patronius cap. IV. *Eloquentiam pueris induunt adhuc nascentibus.* cum nota Burmanni.

Ibidem: *atque etiam quo imperitior sermo, hoc illustrior ratio est, noniam non fucatur pompa faciundiae etc.* Locus hic defendendae inserit tentatae isti lectioni Auct. Dial. de C. Corr. Eloq. cap. XIX. *Facile perferebat . . ut imperitus et rudis imperitissimarum orationum spatia.* ubi epithetum *imperitissimarum* voci *orationum* minus congruum putabant ubi eruditissimi, a quibus nobis dissentiendum iam olim existimavimus.

Cap. XVII. *Nos quibus vultus erectus, quibus suspectus in coelum datum ut, sermo et ratio . . ignorare nec fas est nec licet ingerentem etc. Forte . . datus, et sermo et ratio etc.* Asyndetis tamen delectatur quoque Minucius.

Ibidem: *Quid loquar apte disposita recta montium, collium flexa, incorrecta camporum? Recta montium quid sint, melius doceri aveo. Quid ilegamus ardua montium? A litera facillime absorberi, atque inde reliqua manare depravatio potuit.*

Cap. XVIII. *Sic et similes universi videmur, et inter se singuli dissimiles invenimur. Inter se pro inter nos, more Graecorum, qui sic passim ἐν ἑαυτοῖς dicunt. Sic supra cap. XI. coelo et astris . . . interitum denuntiare; sibi mortuis, extinctis, qui sicut nascimur, et interimus, aeternitatem repromittere. Rarius hoc apud Latinos.*

Ibidem: *Quid nascendi ratio? quid cupido generandi? nonne a Deo data est? et ut ubera partu maturescente lactescant, et ut tener foedus . . . adolescat. Hisce et ut ubera etc. praecedentia non satis recte adaptari posse putabat Davisius, nisi legatur in neutro plurali a Deo data sunt. Sed recte per ellipseos genus usitatissimum haec ita accipias, ut si plenius audiremus . . . data est? et illud datum itidem, ut ubera etc. Sic, ut iam in Lection. Tull. monuimus, Tacitus Ann. I. 15. *Sed decreta pecunia ex aerario, utque per circum triumphali veste uteretur.* ubi consulendus I. F. Gronovius. Cicero Famil. I. ep. 3. *Commenda tibi eius omnia negotia . . . imprimis, ut . . . eum ita tractes etc.* scil. rogo. Sallustius Jug. cap. XXIX. 5. *ac pauca . . . locus de invidia facti atque in deditiōnem uti acciperetur . . . in deditiōnem accipitur.* ubi hortatus aut tale quid subaudiendum. Aurelius Victor de V. Illust. cap. 1. *quibus regnum annuis vicibus habendum reliquit, et ut alternis imperarent.* scil. voluit, ubi cave cum nupero editore doctissimo recte a quibusdam codd. copulam et omitti existimes. Novatianus de Cibis Iud. cap. II. *Alitum quoque discrimen induxit, quidque aut reprobum iudicaretur aut mundum.* scil. distinguit, significavit. quod non sollicitandum iam alias diximus. Ex Arnobio et aliunde plura mihi collecta exempla dare possem, nisi iam de prompta sufficienter, et multa etiam talia Cortio aliisque iam notata essent.*

Ibidem: *. . . cogitanti imperia terrena, quibus exempla utique de coelo. Davisius legebat exemplar; quod non scindatur neque dividatur imperium divinum, ut multa de coelo exempla derivari possent. Sed si unicuique imperio sit de coelo exemplar, non adeo male unum illud exemplum, quod sibi omnia commune habent, tanquam tot exempla considerantur. Sed magis forsan ad rem pertinebit, ut observemus plurali huius vocis numero pro singulari saepissime hoc aevo usos fuisse Latinos. Alcimus Avitus lib. II. 387.*

— si nos exempla priorum

Non terrent, nostro fies exempla timori.

Avianus Fab. XLI. de uno exemplo:

Haec poterint posthac miseros exempla docere.

Paulinus V. Martini II. 105.

Praegressum exemplis certatim imitata magistrum.

vide et lib. IV. 534. lib. VI. 300. Sulp. Severus Epist. IV. 7. *Ego pater gentium, cuius exempla sequerentur, electus sum.* Firmicus Err. Prof. Rel. pag. 25. *a Iove sumantur exempla.* Augustinus Epist. XXXI. 6. *in uno coniugio proposita utrique sexui . . . non desperandae perfectionis exempla.* Treb. Pollio in Valerianis cap. II. *Primus genere . . . moribus singularis, exempla antiquitatis.* sic quidem liber Casauboni, teste Salmasio, cum tamen alii malint exemplum.

Ibidem: *Quando unquam regni societas aut cum fide coepit, aut sine*

errore discessit? Aptiore longe oppositione legas *desiit*, quam *discessit*: atque ita emendandum esse, fidem facit, quod etiam Cyprianus de Van. Mol. in his Minucii exprimendis verbo *desiit* usus est.

Ibidem: *Generi et socieri bella toto orbe diffusa sunt, ut tam magni imperii duos fortuna non cepit.* Respexisse Davisius Nostrum scribit ad haec Lucani I, 109.

populique potentis

Non cepit fortuna duos.

Verisimilius tamen, ut respexerit ad hunc locum Flori IV. 2. *Nefas! sic de principatu laborabant, tanquam duos tanti imperii fortuna non ceperit.* ubi Florus, ut alibi, imitatur Lucanum; cum Florum exprimat Minucius, quod et infra cap. XXXVII. ipsum facere videbimus.

Ibidem: *tu in coelo summam potestatem dividi credas, et scindi veri illius ac divini imperii totam potestatem?* Haud immerito ingrata illa vocis *potestatem* geminatio offendit viros clarissimos. Dubito tamen, an ad hoc stili vitium sit connivendum. sic supra cap. IX. *Ad epulas solenni die coeunt . . sexus omnis homines et omnis aetatis: illic post multas epulas ubi etc.* cap. VIII. *templa despiciunt, Deos despuunt, purpurae* despiciunt. quod ipse defenderat iam Davisius. Novatianus de Trin. cap. VIII. *cuius imperio omnia commoventur, fontes scaturiunt . . maria commoventur.* ubi nostra etiam, sis, consule.

Ibidem: *magnitudinem Dei, qui se putat nosse, minuit: qui non vult minuire, non novit.* Vir quidam eruditus in Miscell. Observat. Volum. I. pag. 28. rescribebat, *qui non vult minuire, novit*: quod significaret . . *qui putat se non posse nosse, novit eum.* Sed dura ista verba *qui non vult minuire* sic exponuntur, qui putat se non posse nosse. Imo vero sic, in lectione vulgata, exponendum illud *non novit*. Qui non vult minuire magnitudinem Dei, inquit, nimisque humiliter abiectioneque de illa sentire, non novit; id est, is credit profiteturque se non nosse hanc magnitudinem. Haud raro tali aliquo sensu improprio verba *sciendi, nesciendi* adhibentur. Plautus in Mil. II, 6. *Nae tu hercle, si te Dii ament, linguam comprimes posthac: etiam illud scies, nesciveris; ne videris, quod videris.* Plinius VIII. ep. 23. *Ratum hoc adolescentibus nostris . . statim sapiunt; statim sciunt omnia.* ubi vide Cortium. Sic *inscientia* conscientiam professionemque inscientiae denotare videtur in loco vexatissimo Ciceronis de Nat. Deor. I. 1. . . *causam*; id est, *principium philosophiae esse inscientiam, prudenterque Academicos a rebus incertis adensionem cohibuisse.* Plenius hanc *confessam imperitiam* vocat Noster supra cap. XIII. *Ita confusae imperitiae summa prudentia est.* idque Cicero proprie appellat Acad. I. 4. *non arbitrari se scire quod nesciat.*

Ibidem: *quem (Deum nempe) si patrem dixerō, terrenum opineris; si regem, carnalem suspiceris etc.* Epitheta *terrenum* et *carnalem* aptius haud dubie sic transpōderis: *quem si patrem dixerō, carnalem opineris; si regem, terrenum suspiceris.*

Ibidem: *Quid? quod omnium de isto habeo consensum? Audio vulgus, cum ad coelum manus tendunt, nihil aliud quam Deum dicunt, et etc.* Minus congrue ista nihil aliud quam Deum dicunt, praecedentibus cohae-

rent: tentabam itaque olim *Rude vulgus . . nihil aliud* etc. nec coniecturae me istius adhuc poenitet. Posses interim etiam, *Audio v., c. a. e. m. tradentes nihil a. q. D. dicunt. Audio vulgus cum . . dicit vel dicunt* pro audio vulgus dicens, formam refert Tullio et elegantissimo cuius familiarum. Cicero de Divin. I. 46. *L. Flaccum . . ego audiui quum diceret, Caecilium . . exisse* etc. de Finibus V. 19. *Equidem e Cn. Aufidius . . saepe audiebam, quum se lucis . . desiderio moveri diceret.* i. e. Cn. Aufidium dicentem. de Orat. II. 46. *saepe vidi quum ex persona mihi quodere oculi hominis histrionis viderentur, spondalia dicentis.* i. e. vidi quod los ardere visos. vide de N. Deor. I. 21. et passim alibi. Denique, in re incerta, cogitare etiam licet: *Adeo vulgus, cum . . tendunt, . . dicunt, et* etc. ut cap. V. *Adeo passim cadunt, montes irruunt* etc. Plinius inde adeo dixit cap. VI. *Inde adeo . . videmus singulos sacrorum ritus gentiles habere.* Vix autem monere opus est, nomen collectivum singularis numeri, per enallagen solennem, cum verbo pluralis construi licet ut et cap. X. XII. et multifariam.

Cap. XIX. *notum est . . Antisthenem populares Deos multos, sed naturalem unum praecipuum* (trADERE): *Speusippum vim naturalem animalem qua omnia regantur, Deum nosse.* Respicit ad haec Ciceronis N. Deor. I, 13. *Atque etiam Antisthenes . . populares Deos multos, naturalem unum esse dicens, tollit vim et naturam Deorum.* Nec multo secus *Speusippus, vim quandam dicens, qua omnia regantur, eamque animalem, excolles ex animis conatur cognitionem Deorum.* ad quem locum recte observat Davisius, in his Minucii verbis tollendum illud *naturalem* ante *et animalem* nisi forte legendum *vim naturamve animalem*; neque enim adeo exacte per que omnia verba exprimere Ciceronem Noster voluit.

Ibidem: *Quid Democritus? quamvis atomorum primus inventor, non plerumque naturam . . Deum loquitur?* Doct. Arntzenius ad Plinii Paneg. cap. II. 7. distinguit, *Quid? Democritus, quamvis* etc. sed nulla mutationis mutatione opus est, nisi malis, *Quid Democritus, quamvis. . . inventor? nonne* etc.? sic supra hoc cap. *Quid Mantuanus Maro? nonne apertius, proximius, verius?* cap. XVIII. *Quid nascendi ratio? quid cupidi generandi? nonne a Deo data est?* vid. et cap. XXI. XXVI. bis. Durum adhuc Cicero de Divin. II. 9. *Quid vero Caesarem putamus, si divinus fore ut etc.? quo cruciatu animi vitam acturum?* Referendum hoc ad illud ellipseos genus, de quo nos ad Cicer. Acad. II. 10.

Ibidem: *Aristoteles variat, et assignat tamen unam potestatem: non interim mentem, mundum interim Deum dicit, interim mundo Deum praeficit.* Malum et assignat tamen uni potestatem, vel, et assignat tamen unam mundo potestatem.

Ibidem: *Cleanthes enim mentem, modo animam, modo aethera, plerumque rationem Deum dicit.* Davisius ad Cicer. N. Deor. I. 14. legem C. enim mundum, modo animam etc. verissima, ut puto.

Ibidem: *Eadem fere Chrysippus, vim divinam, rationem naturalem. Deum credit.* Non damno talem appositionem; mollior tamen ductus ex orationis, si interpungas: *Eadem fere Chrysippus, vim divinam* etc. si audito dicit, sentit.

Cap. XX. *Antiquitas imperitorum fabellis suis delectata vel capta. laudare et capi* ita coniungit Tullius Fam. VI. ep. 7. *tu pro tua prudentia, quibus rebus gaudeat, quibus capiatur Caesar, tenes.* Multum autem poster in iungendis synonymis, qualia *sublimior et altior, fragmenta et mendacia defendere et tueri, errare et falli*, cap. XIX. XXII. XXVIII. XXXII. et alibi. Saepius porro synonyma eiusmodi copulantur coniunctione *vel pro et*. Sulp. Severus H. S. II. 15. *Satis se domino ob peccata vel crimina fuisse poenarum.* ubi plura cumulamur. confer quae supra ad cap. VIII. iam vero nihil erat, cur Davisius ista *delectata vel* proscriberet, tantum-
 pro legeret *fabellis suis capta*. Immerito enim causatur, quod de fabularum *delectatione* vel suavitate hic non sit agendi locus. *Delectari* enim fabulis qualibuscunque, sensu hic percommodo, dicimur, si faciles illis aures praebeamus, magnique illas faciamus. Similiter *multitudo Deorum* quam *delectare* dicitur apud Lactant. I. 7. 7. atque infra cap. XXII. *Dulcia fragmenta ac mendacia* dicuntur, quibus capi se facile patiantur homines. confer Cicer. de Divin. II. 55. et alibi.

Ibidem: *Dum gestiunt eorum memorias in statuis detinere.* *Detinere* pro conservare, retinere, tenere, Latinitas Minuciani praecipue aevi. Cyprianus de Van. Idol. initio: *ad defunctorum vultus per imaginem detinendos expressa simulacra.* Lampridius in Commodio cap. II. *adhibitos custodes vitas suae honestiores ferre non potuit, pessimos quosque detinuit.* Treb. Pollio in D. Claudio cap. I. *eo libro . . qui Cleopatranam etiam stirpem . . detinet.* Orosius de L. Arbitrio: *quid . . non necessarium tibi in ore tuo adiutorium Dei detines?* Hist. II. 4. *regnum occisi soceri, accelerare assumtum, habita in cives crudelitate detentum.* vide et cap. 10.

Cap. XXI. *Lege Stoicorum scripta . . eadem mecum recognoscas.* id est, ut cap. XIX. dixit, deprehendes. Scilicet ut in aliis multis, ita etiam in verbo *recognoscere* praefixum *re* saepe, apud hos praesertim Latinos, abundat. Ex Sidonio et aliunde id constare facimus ad ista Sulp. Severi Epist. IV. 7. *Ego Isaac . . non dubitavi . . offerre tibi pro victima; ut isti recognoscerent nihil non Domino praestari debere.*

Cap. XXII. *Ut in hodiernum inopinato visos, caelo missos; ignobiles et ignotos, terrae filios nominamus.* Barthius ad Statii Theb. X. 752. quia *inopinato visi* etiam terrae filii, vel terra editi dicerentur, lacunam inesse his statuit quorundam, quibus expressis oppositio aptior esset inter *inopinato visos* et *ignobiles ignotosque*. Sed ita distinxisse auctor videtur, ut prioribus speciatim intelligat homines, aliqua in parte claros aut praestantes, posterioribus tales, qui cum obscuro sunt ortu, tum factis virtutibus se non adeo illustrent. Sic autem cepisse etiam Lactantius videtur lib. I. cap. XI. Minucius, inquit, *Felix sic argumentatus est: Saturnum . . Coeli filium dictum, quod soleamus eos, quorum VIRTUTEM miremur, aut qui repente advenerint, de coelo cecidisse dicere; terrae autem, quod ignotis parentibus natos, terrae filios nominemus.* Et *terrae filiorum* appellatio plerumque hominibus vilioribus accommodatur.

Ibidem: *Saturnum enim principem huius generis et examinis . . hominem prodiderunt.* Examen pro multitudine, grege, Pacatus, Plinius alique dixerunt. Sic etiam in loco, huic congruo, Tertullian. Apol. cap. X. *satis*

iam de Saturno, Heet paucis. Etiam Iovem ostendemus tam hominem quam ex homine, et deinceps totum generis ipsius examen tam mortale, quam seminis sui par. ubi, salva Cl. Havercampi sententia, cum libri nonnulli habeant sui pater, et alii sui par est, libens reposuerim sui pater est. eodem enim sensu voce princeps hic uti Minucium videmus, qui quidem Tertulliani locum ob oculos habuisse videtur.

Ibidem: Urbem Saturniam de suo nomine, et Ianiculum Ianus, ad memoriam uterque posteritatis reliquerunt. Perperam in quibusdam edd. est, u. S. dedit suo nomine etc. quod in condidit mutandum putabat doct. A. Victoris editor. Sed cum dare pro condere solere accipi, iam cum aliis docuit Barthius ad Stat. III. Theb. 16., tum neutrum, nec dedit nec condidit, hic stare posse, ipsa grammatica verborum constructio ostendit.

Cap. XXIII. Ecce ornatur, consecratur, oratur. Tunc postremo Deus est, cum homo illum voluit et dedicavit. Postquam illud voluit recte iam vindicaverat Iac. Gronovius, nollem a Davisio tentatum cōlūit, Horatius Sat. I. 8.

*Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum;
Cum faber incertus, scamnum faceretne Priapum,
Maluit esse Deum.*

Clemens Recogn. IV. pag. 81. Cui palam non est, (idolum) id esse illud metallum, quod artifex voluit? Quomodo ergo inesse illi divinitas putanda est, quod si noluit artifex, omnino non esset. quem locum iam contulit Elmenhorastius.

Cap. XXIV. Araneae vero faciem eius intexunt . . . vos tergitis, mundatis, eraditis, et illos, quos facitis, protegitis et timetis. Dum unusquisque vestrum non cogitat etc.: dum nihil ex his, quae timent, norunt; sic in auro et argento avaritia consecrata est: sic etc. Legendum puto et illos, quos facitis et protegitis, timetis. Timebant Deos, quos ipsi facerent, ac tali modo, qui in praecedentibus descriptus est, protegerent. sic etiam solius timoris mentio fit in sequentibus: dum nihil ex his, quae timent, norunt. Deinde concinnius hoc modo interpunxeris . . . timetis; dum . . . norunt. Sic in auro eto.

Ibidem: Quaedam fana semel anno adire permittunt: quaedam in totum visere nefas. Est quo viro non licet, et nonnulla absque foeminis sacra sunt. Coniicit Davisius Est quo viro ire non licet. At solummodo subaudiendum ἀνδρὶ τοῦ κοῖτου visere: neque enim tantum visere locum, sed etiam visere ad locum dicunt Latini. Plautus in Casina III. 4. Viso huc, amator si a foro rediit domum. in Rud. V. 1. Illam . . . visam huc in Veneris fanum. Lucretius II. 360. et crebra revisit ad stabulum. Plura Iuretus ad Symmach. IV. ep. 52. quae etiam recollegit Heinsius ad Ovid. Amor. II. 2.

Ibidem: Hic defensio communis furoris est furentium multitudo. Aptius hoc modo connectentur haec superioribus: Sic defensio etc.

Cap. XXV. Nam asylo prima plebs congregata est. Confluxerant perdit, facinorosi, incesti, sicarii, proditores. Meursius coniecit . . . congregata est: quo fluxerant. Sed ut stilus Nostri in plurimis aliis locis est abruptior, sic nihil usitatus, quam vocolas ibi vel illuc hoc modo omitti.

idemus hoc ad ista Vellei II. 51. *nihil in mora habuit, quo minus . . illuc*) perveniret. et Iustini lib. VII. 1. *urbem Edessam . . occupavit, revocatusque . . regni (ibi) sedem statuit.* Aptius praeterea hic *confluendi*, nam *fluendi* verbum est.

Ibidem: *Iam finitimos agro pellere . . cum Romulo regibus ceteris et potentis ducibus disciplina communis est.* Merito illud *postrema* displicuisse Davisio puto, tentanti *posteris*. Minore tamen mutatione etiam concili posset *post reges*.

Ibidem: *Nec pullos cavea reclusos etc. Recludere* pro includere. Iustianus I. 9. *quis singulae separatim recludantur.* Alias plura congerimus.

Cap. XXVI. *Nonne . . pullos edaces habuit et Paulus apud Cannas, tamen cum maiore reip. parte prostratus est?* Distinguunt viri docti, et *Paulus, apud Cannas tamen etc.* Sed vix equidem dubito, quin sic sit transponenda copula . . *habuit Paulus, et apud Cannas tamen cum etc.*? Sic illud et adhibetur in praecedentibus: *Quid Regulus? nonne auguria servavit, et captus est? Mancinus religionem tenuit, et sub iugum missus est et deditus? Pullos edaces etc.* Adde quod etiam Minucium hoc modo exprimit Cyprianus de Van. Idol. . . *missus est: et pullos edaces Paulus habuit, et apud Cannas tamen caesus est.*

Ibidem: *Ne ante brumam in Africam navigia transmitteret etc.* Legebat Davisius *navigio*, vel vocem hanc expungebat. *Navigia* tamen exstat etiam apud Cyprianum, ubi locum hunc exscribit. Et quemadmodum appellere *navem* et *navi* dicunt Latini, observante Perizonio ad Sanet. Min. IV. 4., ita non obstat cur non item *transmittere navigium* et *navigio* dixerint. Sic sane Curtius X. 1. *Adilciebant, navigla . . . famam auri secutis gubernatoribus, in insulam esse transmissa.* Similiter *traicere naves, classem*, dixit Tacitus cum aliis, quos laudat doct. Arntzenius ad Aur. Vict. V. Ilust. cap. XL.

Ibidem: *Tiresias caecus futura videbat, qui praesentia non videbat.* Davisius amoliendum *caecus* censebat. Non minus tamen ingratus est pleonasmus iste quem illustrabat cap. XVI. *dicam equidem ut potero, pro viribus*, et magna vis aliorum exemplorum convasari facillime posset.

Ibidem: *Eorum . . negotio primus Hostanes et verum Deum merita maiestate prosequitur, et angelos, id est, ministros et nuntios Dei, sed veri, eiusque venerationi novit assistere, ut et nutu ipso et vultu domini terriți contremiscant.* Ita edidit Davisius: at facile videbam, scribendum *et angelos . . eius venerationi n. a.* cum in aliis odd. iam sic emendasse Ursinum deprehendebam. Ita et Cyprianus: *et angelos veros sedis eius dicit assistere.* apud quem (ut hoc obiter moneam) cum mox legitur *irrepentes etiam in corporibus*, praepositio tollenda, iuxta Nostram cap. sequente.

Cap. XXVII. *Isti igitur impuri spiritus etc. Hi sunt et furentes, quos in publicum videtis excurrere, vates et ipsi absque templo, sic insaniunt, sic bacchantur, sic rotantur.* Interpungendum puto . . *vates. Et ipsi absque templo . . rotantur.* Porro quia non de daemonibus ipsis, sed hominibus obsessis loquatur Minucius, legebat Davisius *Hinc sunt et furentes etc.* Sed plane de daemonibus ipsis loqui auctorem existimo, nec illo referri posse ista *et ipsi absque templo etc.*: nihilque usitatius est,

quam ut de spiritibus daemonibusve loquantur auctores tamquam de hominibus, per illos instigatis. Marcus Euang. III. 1. *Et spiritus immundi, cum illum videbant, precidebant ei.* vide Luc. XI. 14. et alibi in Evangeliiis. Tertull. Apol. cap. XXIII. *Edatur hic aliquis, . . quem Daemon agi constet. Iussus a quolibet loqui spiritus ille, tam etc.* S. Severus V. Mart. cap. XVII. *sed nequam spiritus nullo proferri modo ex cella . . potuit: ita in advenientes rabidis dentibus saeviebat.*

Ibidem: *Ipsis testibus esse eos daemones de se verum confitentibus credite.* Teste Viro Docto in Miscell. Observ. 1734. Vol. IV. pag. 423 in MS. extat *credite f : ssis*, quamvis aliquatenus hoc *f : ssis* deletum sit: et haec verba *de se verum confitentibus* solummodo inter versus sunt. Unde quidem ille conieciabat, *Ipsis testibus esse eos daemones credite fassis.* Sed in tali lectione illud *testibus* longe melius abesset: tautologicum enim nimis, nimisque durum hoc videtur: *eos daemones esse credite ipsis testibus fassis.* Malim itaque *ipsis testibus, esse eos daemones credite, de se verum fassis.*

Ibidem: *Adiurati enim . . inviti, miseri corporibus inhorrescunt, et vel exsiliunt statim, vel evanescent gradatim etc.* Malim . . *inviti miseri corporibus inhorrescunt.* Obsessa corpora Cyprianus dixit. Mirum porro, legendum visum fuisse viro docto in Miscell. Obs. I. d. . . *miseri inhorrescunt. e corporibus vel exsiliunt etc.* Ut enim sensu plano ac facili hic adhibetur phrasis *corporibus inhorrescere*, sic in his *et vel exsiliunt etc.* commodissime subauditur *inde* vel *ex iis corporibus.* nec tale quid praefigebat Cyprianus: *Videas, inquit, illos . . unde veniant . . confiteri: et vel exsiliunt statim, vel evanescent gradatim, prout fides patientis adiuvat, aut gratia curantis adspirat.*

Cap. XXVIII. *Quam autem iniquum sit, (de) incognitis et inexploratis indicare, quod facitis, nobis ipsis poenitentibus credite: et nos enim idem fuimus, et eadem . . sentiebamur.* Legerim et nos enim *idem fecimus, et eadem . . s.* Meursius emendabat *iidem fuimus*; sed, adservato pronomine, numerum singularem mutari necesse non foret. Cicero Tusc. V. 40. . . *ergo hi in illorum sermone surdi: omnesque id nos in his etc.* ubi plura exempla suggestimus. Verum *idem facimus* longe aptius respondet praecedentibus *de incognitis indicare . . Et ante nos valet etiam, et verba et eadem . . sentiebamur* praecedens illud *idem fecimus*, solenni admodum genere, solummodo explanant.

Ibidem: *et eosdem asinos cum Iside religiose decoratis.* Cum in MS. exstet *devoratis*, Heraldus inde fabricabatur *denotatis*, Ouzelius post Meursium *devotatis*, N. Heinsius in Syll. Epistol. T. IV. pag. 260. *adoratis.* Sed Rigaltio non male placuit *decoratis*; nisi sic simul velimus *religiosum decoratis*, id est, dignamini, colonestatis. Ennius Fragm. pag. 161.

*Nemo me lacrimis decoret, nec funera fletu
Faciat.*

Apuleius Flor. cap. XVI. *qui me in illa curia honestissimis acclamationibus decoravere.* Tacitus Hist. II. 89. *atque ibi matrem complexus Augustus nomine decoravit.* ubi non erat ut Rhenanus vellet *honoravit.* Vide etiam quae doct. Wasseus ad Sallust. Catil. cap. XII.

Cap. XXIX. *Quas fieri non crederemus, nisi de vobis probaretis. i. e. a vobis, exemplo vestro. Statius in Praefat. Silvarum: quamvis metuo, ne verum istuc, versus quoque ipsi de se probent. Lactantius I. 5. ne minus idonea probatio videatur de his, quibus omnino non creditur. quo oco cave cum Heumanno legas. . . videatur esse his, a quibus o. n. c.*

Cap. XXX. *Illum iam velim convenire, qui initiari nos dicit aut credit de caede infantis et sanguine. Singularem hunc verbi convenire usum observavit iam Livineius, locumque hunc contulit cum his Lat. Pacati ap. XVIII. quotidie in beneficia tua quaerimus, et memoriam convenimus. et cap. XLI. Age dum, si videtur, praeteritas cogitationes tuas consule, et nota conveni.*

Ibidem: Tauris etiam Ponticis et Aegypto Busridi ritus fuit hospites immolare; et Mercurio Gallus humanas vel inhumanas victimas caedere. Malim Gallis, scil. ritus fuit.

Ibidem: Romani . . . Gallum et Gallam sacrificiis viventes obruere. Tum in MS. esset sacrificii, huic lectioni acquiescebat Davisius, subaudito usus. Sed ellipsin hanc satis Latinam exemplis suis neutiquam videntur robasse. Iac. Gronovius legebat sacri vice. Facilis autem mutatio sensusque planus, si rescripseris sacrificiis, vel in sacrificiis. Tacitus Annal. IV. 47. Bicipites . . . partus . . . in sacrificiis, quibus gravidas hostias immolare mos est, reperti. Paulinus Nol. Epist. XI. 7. illa per legem in sacra sacrificia animalia mactemus in vitis. sic lustratione, ludis, comitiis etc. dicitur de tempore quo talia fiunt; quod ex Obseq. Prod. cap. CXXX. Livio II. 36. et aliunde dudum notatum a Criticis.

Cap. XXXI. *Dum Venerem promisce spargitis . . . necesse est in vestros recurrere, in filios inerrare. Perizonio tentante in filias inerrare, alterum inde defendit Davisius, quod filiorum nomine etiam filiae deprehendi soleant. Id autem ipsum iam Perizon. notavit ad Sanct. Min. IV. 10. 5. et alii multi. Quare cum res adeo tralatitia haec sit, videtur hac emendationis usus vñ laudatus, ut orationis concinnior esset varietas, dum recurrere ad feminas, inerrare ad mares referat Minucius. Quem tamen ab huiusmodi τὰντολογίας specie, quae forsitan Perizonium offendebat, neutiquam abhorruisse, ad cap. I. et alibi iam vidimus.*

Cap. XXXII. *et cum homo latius maneam, intra unam aediculam vim tantae maiestatis includam? Latius hic optimo iure vindicat Davisius, quem etiam consule ad Lactant. Epit. cap. LVIII. et Cicer. de Leg. II. 1. unde liquebit vocem hanc adhiberi de rebus amplis, extensis, sive tales sunt latitudine proprie dicta, sive etiam longitudine. quamobrem maxime dubito, an merito factum sit, quod Celeb. Bentleius, invitis omnibus libris, melior legere voluerit in his Horatii A. Poet. 209.*

Postquam coepit agros extendere victor, et urbem

Latior amplecti murus.

est, capacios, spatiosior, circuitum suum latius extendens. Hoc prius. Porro fallitur omnino doct. Heumannus, cum in Parergis Crit. pro quacumque, quod etiam expressit Cyprianus, vult habeam: manendi enim verbum saepissime sic habendi vel habitandi notione induitur. Macrobius Saturn. VI. 8. referunt enim (vestibulorum vocabulum) non ad eos qui ad-

veniunt, sed ad illos qui in domo commanent. Lucifer Calaritanus pro Athan. lib. I. pag. 18. *vobiscum Arianis non esse Deum, sed illum in vobis mansitare. qui manserit et in Cain.* Paulinus Epist. XX. 1. *semper . . . manemus in te, vicissim te habitante in visceribus nostris.* Epist. XVIII. 1. *spiritu Domini, in quo vivimus et manemus, ubique effuso coniuncti sumus.* vide Martian. Capellam Nupt. Phil. I. pag. 15. et alibi alios.

Ibidem? *Igitur qui innocentiam colit, Domino supplicat: qui iustitiam, Deo libat: qui fraudibus abstinet, propitiat Deum: qui hominem periculo subripit, optimam victimam caedit.* Is. Vossius ad Melam III. 2. emendabat *optimam victimam c.* sed praestat omnino alteri lectioni adhaerere. ut enim in praecedentibus *supplicare, libare et propitiare* ut idem plene perfecteque facere, quod propriis *supplicationibus* etc. imperfecte fiebat: sic etiam plane accipiendum hoc *optimam victimam caedere.* Et *opimas victimas* Deo gratissimas vulgo habitas quis ignorat? Lactant. VI. 2. *Mactant igitur opimas ac pingues hostias Deo quasi esurientis.*

Ibidem: *Deum oculis carnalibus vis videre, cum ipsam animam tuam . . . nec adspicere possis nec tenere.* Quod quid ad rem faceret illud *tenere*: non videbat, Davisius legebat *cernere*, aliusque vir doctus in Actis Lips. Octob. 1733. *tueri.* Tali quidem synonymia Tacitus in Agric. cap. XL. *viso adspectoque Agricola.* et cap. XLV. *praecipua sub Domitiano miserrum pars erat, videri et adspici.* ubi hanc formam immerito vexabat Colerus. Sed *tenere* pro comprehendere non sollicitandum hic arbitror. Ambrosius Offic. I. 29. *Et viderunt Helisaeum, quem corripere gestiebant, et videntes tenere non poterant.* Et solet ita hoc cum verbo *videre, tenere* coniungi. Paulinus Nol. Epist. XVIII. 1. *ut . . . quadam tuae gratiae portione frueremur, videntes et tenentes eum quem . . . fides veritatis . . . probavit.* Paulinus Petroc. V. Martini VI. 4.

carnique tuae sine carne superstes

Cerneris, expeteris, contingeris atque teneris.

Novatianus de Trinit. cap. XI. *sed enim veritati caecitas haereticorum nulla praescribet: nec quoniam in Christo aliquid tenent, aliquid non tenent, alterum vident, alterum non vident, eripietur nobis illud quod non vident, per illud quod vident.* ubi quod prius *videndi* et *tenendi* verbo significatum erat, postea uni *videndi* verbo involvitur, quod nempe non mukum ista duo distarent. Dudum haec scripseram, cum hocce *tenere* hic etiam cognosco vindicari a Viro docto in Miscell. Obs. 1732. Vol. I. pag. 32. eo quod *tenere* apud Nostrum idem videatur, quod apud Lactantium de V. Beata *tangere*, in his: *anima idcirco immortalis est, quia nec tangi potest, nec videri.*

Ibidem: *Sed enim Deus actum hominis ignorat . . . Erras . . . cum omnia Deo cognita . . . plena sint.* Qui hic emendabant *Deo cuncta plena sint*, vel *Deo cognita plene sint*, offensi eo videntur, quod vox eadem *Deo* tam diverso modo a nominibus *cognita* et *plena* dependeat, huiusque respectu in ablativo, illius in dativo casu intelligenda sit. Sed forma ista satis usitata est. Sic cap. XXVI. *onusti et immersi vitiis.* cap. XXXVI. *qui non eget, qui non inhiat alieno.* Arnobius lib. I. pag. 25. *consentaneum, dignum Deo fuerat.* Plinius VII. ep. 26. *ac ne sermonibus quidem*

malignis aut attendit, aut alitur. Lactant. de Ira Dei cap. IV. *quid tam dignum tam proprium Deo, quam providentia?* Panegy. Incerti VIII. cap. 22. *ut se sideribus et coelo digna et vicina promittant.* Ausonius Grat. Act. cap. III. *non ingratus beneficiis, sed oppressus.* Ambrosius Offic. I. 21. *intercessionibus non solum cedere nos, sed etiam delectari debere.* Hegesippus I. 34. *non invidemus virtutibus, sed delectamur.* Boëtius Consol. I. 1. *hominumque mentes assuefaciunt morbo, non liberant.* et lib. III. 4. *stultitiam mentibus virtutes inserant, vitia depellant.* Dictys Cret. lib. V. 8. *non ea his moveri, neque indignari.* Plura praetermitto sciens.

Ibidem: In solem adeo rursus intende. . . pariter praesens ubique interest, et miscetur omnibus: nusquam enim claritudo violatur. Postrema verba significant, nusquam claritudinem solis violari, quo minus ubique interesse et omnibus misceri sol posset; adeoque praecedentium quodammodo rationem dant: secus quam videbatur Iac. Gronovio, emendanti *nusquam eius claritudo violatur.* Sensus planus: neque enim merito obleceris, sic claritudinem eius violatum iri, quae nulla re violari potest.

Ibidem: Non tantum sub illo agimus, sed et cum illo, ut prope dixerim, vivimus. *Ἀποσδιόνυσον* puto, quod I. Gronovius huc contulit ex Luca Euang. XVII. 21. *ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν.* quippe quibus verbis simpliciter innuat Dominus, iam inter Iudaeos esse Messiam, ipsiusque regnum ac doctrinam. Vide inter alios insignem Tillotsonum Conc. XCIV. Porro Ursinus coniciebat delendum *ut*, ante ista *prope dixerim.* Sic sane Ammianus XIX. 12. *cuius ex nutu (prope dixerim) pendebat incendentium omnium salus.* Sed sic *prope* hic valeret ferme, propemodum; sine qua tamen mitigandae orationis forma mox cap. XXXIII. audimus: *non solum in oculis eius, sed et in sinu vivimus.* Mallem igitur, si quid mutandum, *ut proprie dixerim.* Orosius II. 2. *eo anno . . quo Roma sub Proca rege (ut proprie dixerim) seminata est.* At forsitan idem ferme hic notat *prope*, quod *proprie*, subaudito ad rei veritatem vel naturam. Ceter cap. XIX. *Quid M. Maro? nonne apertius, proximius, verius?*

Cap. XXXIV. *Ceterum de incendio mundi, aut improvisum ignem cadere, aut difficile non credere, vulgaris erroris est.* Non repudianda videtur Boethornii coniectura, qua reponebat *aut sufficere non credere:* ut hoc dicat Octavius: Ceterum quod ad incendia mundi attinet, vulgaris erroris est non credere aut ignem improvisum casurum, quo deleatur, aut ignem hunc tanto incendio suffecturum. Planius tamen, ni fallor, minusque coacte sic scriptum legeremus, *Ceterum te incendia mundi aut improvisum ignem credere difficile, aut non credere, vulgaris erroris est. Credere difficile aut non credere,* solenni repetitionis genere, dicitur *pro difficile, aut non credere.* Cicero Offic. I. 41. *videndum quid quisque sentiat, atque etiam qua de causa quisque sentiat.* ubi frustra turbas dabat Heumannus in Parergis. Livius XXII. 10. *profanum esto, neque scelus esto.* Cicero N. Deor. I. 22. *quaeritur sintne Dii necne sint.* Lactant. Epit. cap. LXVIII. *et ab eo mundum factum, et hominum causa factum.* Res vix adnotatu digna esset, nisi talia Criticis aliquando crucem figere prehenderentur.

Ibidem: Loquitur Plato: partes orbis nunc inundare dicit, nunc alter-

nis vicibus inardescere. Malim *inundari*, quamvis alia verba saepe ita activi in forma, passivi significatione gaudeant. Omnino sic vulgo legimus Valer. Max. I. 7. Ext. 5. *quod in quiete viderat urina eius omnes Asiaticas gentes inundasse.* sed illic in Codd. Brand. teste Vorstio est *urina*. Equidem ubi *terra, regio, gens* etc. dicatur *inundare* pro *inundari*, adhuc quaero, quidquid pro integritate Valeriani loci pugnet Burmannus.

Ibidem: *Addit tamen ipsi artifice Deo soli et solubilem et esse mortalem.* Offendebatur hoc ordine Davisius, transponitque et *solubilem esse et mortalem*. Pariter ille in his cap. XL. . . *hilarisque discessimus: Caecilium, quod crediderit; Octavius gaudere, quod vicerit:* in his, inquam, *et gaudere* aut delendum, aut post *crediderit* collocandum credebat. Sed nostro in loco quidquam novandum videtur, cum adeo solennis huiusmodi sit transpositio. Sic cap. XIX. *idem interpretando Iunonem aëra . . ignem esse Vulcanum.* cap. XXI. *Haec tamen Aegyptia quondam, nunc et sacra Romana sunt.* Auctor D. de Caussis Corr. Elog. cap. XIX. *flexisse ab illa vetere atque dicendi via directa.* Cicero Tusc. V. 5. *ut ad eas cursim perrectura, nec eas beata vita a se desertas passura videatur.* ad quas duo loca posteriora plura conguessimus.

Ibidem: *Quis . . audeat repugnare, hominem a Deo ut primum potuisse fingi, ita posse denuo reformari?* Frustra plane Wowerius substituit *ut primum potuit fingi:* ut iam olim observavimus in Lect. Tullianis. Similis infinitivus est modo in praecedentibus: *Quis . . ignorat . . coelum, . . ita ut coepisse, desinere.* pro *coeperit.* cap. XXXIII. *Ita prius eos deseruisse comprehendens, quam esse desertos.* id est, quam deserti sint. Orosius III. 2. *quicumque nescit, hosce . . populos ita nunc in . . theatris consensescere, sicut tunc in castris . . tabuisse.* vide lib. V. 1. et alibi passim. Parili modo subiunctivus duriuscule cum subiunctivo congruit supra cap. XIV. *ne odio identidem sermonum omnium laborenum, ita ut . . simpliciores efferantur.* quam rationem multis ibi quoque defendimus.

Ibidem: *Ita corpus in seculo, ut arbores in hiberno, occultant virorum ariditate mentita.* Quid festinas ut *cruda adhuc hieme reviviscat et redant?* Analogia grammatica legi postulat occultat, non occultant. Sed forsitan figura eiusmodi non tentanda. Hyginus Astron. IV. 3. *cum aries eodem tempore, quo reliqua sidera perveniant.* ubi an cum Munkero legi debet perveniat, id vehementer dubito. Sallustius Hist. Frag. lib. I. cap. 8. *nisi approbaveritis . . bona civium miserorum, quasi Cimbricam praedam venum aut dono datam.* quod merito defendere videtur Cortius, quem consule. Iustinus XIII. 8. *Plus Perdiccae odium arrogantiae, quam vires hostium nocebant.* ubi plura.

Cap. XXXV. *Et tamen admonentur homines doctissimorum libris, et carminibus poetarum.* Barthius ad Stat. Theb. VIII. 30. legebat, *Et t. a. h. docti sophorum libris, et c. p.* quod *libri* poetarum aliud non sint, quam *carmina* eorum. Sed male construebat vir ille *doctissimorum* cum *poetarum*; nam in *doctissimorum* subaudiendum *hominum*, atque hi a *poëtis* distinguendi sunt. Exempla ex Cic. Div. I. 49. Academ. II. 3. de Leg. III. 5. de Fin. I. 4. iam dedimus Lection. Tull. II. 17. unde forsitan integra etiam haberi debet ista lectio Senecae Suas. VII. pag. 46. *quotiens*

magni *alicuius mors ab historicis narrata est*. ubi I. F. Gronovius excidisse *vir* credebat.

Ibidem: *admonentur . . illius ignei fluminis, et de Stygia palude saepius ambientis ardoris*. Per explanandi formam usitatissimam *igneum flumen* postea describit ratione cum ortus ipsius, tum figurae. Non video tunc, cur cum Davisio trigam istam *de Stygia palude* pro emblemate notari haberemus, magis quam sequentem *saepius ambientis ardoris*.

Ibidem: *Vos enim adulteria prohibetis et facitis: nos uxoribus nostris solummodo viri nascimur*. Sensus: . . nos *quotquot natura viri sumus, operam damus ut tales solummodo simus nostris uxoribus, vel in usum nostrarum uxorum*. Quod cum adeo sit planum, aque Davisio iam illustratum his Tertulliani verbis, *Christianus uxori suae soli masculus nascitur*: mirum, nunc Artzenium ad Plin. Paneg. cap. V. cum Wowerio hic voluisse *noscimur*.

Cap. XXXVI. *Et tamen quis potest pauper esse qui non eget? Qui non inhiat alieno? Qui Deo dives est?* Distinguendum puto . . *eget, qui non inhiat alieno, qui Deo dives est? Eget* libenter suspenderim a voce *alieno*, secundum hanc formam, de qua ad ista cap. XXXII. *cum omnia . . Deo cognita plena sint*. ubi *Deo* similiter dativus simul et ablativus est.

Cap. XXXVII. *Quam pulcrum spectaculum Deo! cum Christianus homo cum dolore congregitur . . . cum strepitu mortis et horrorem carnificis irripienti inculcat*. Inculcat, pro quo nonnulli maluerunt *insultat*, recte defendit Davisius, ut respiciatur ad martyres, qui morarum etiam in carnificis impatientes erant, hasque urgerent et invitarent. qualem constantiam Martino suo tribuit Severus Ep. II. 10. *Si vero . . gladio deputatus . . duceretur, primus omnium, carnifice compulso, palmam sanguinis occupasset*. Quod vero vir laudatus pro *irripienti* legebat *arripienti*, id mihi, ad voces *strepitum* et *horrorem* respicienti, videtur duriusculum. Malim igitur *inridens*, vel *intrepidus*, vel etiam *increpans*; quod verbum haec in re est commodissimum. ut Valerius Flaccus III. 613.

Iamque morae inpatiens, cunctantes increpat ausus.

Alia plura.

Ibidem: *Cum libertatem suam adversus reges et principes erigit*. Imitatur Florum lib. I. 21. *qui libertatem a dominis datam, in ipsos erexerant*. ubi *exeruerant* vel *exercuerant* coniciebant commentatores eruditissimi, stabiliente tamen vulgatam lectionem hoc Minucii loco. Hoc quod dudum ipse notaveram, non fugisse etiam postmodum video doctiss. Marklandum in Epist. Critica. Conferatur itidem Firmicus Err. P. Rel. pag. 6 et tunc erecta sermonis libertate proclamat.

Ibidem: *Absque enim notitia Dei, quae potest esse solida felicitas? cum mors sit: somnio similis: antequam tenetur, elabitur*. Heraldus eruditissimus legebat *cum res sit somnio similis*. Sed solummodo mutanda hoc modo interpunctio: . . *felicitas, cum mors sit? somnio similis, antequam tenetur, elabitur*. Tentaveram ceteroquin *cum mero* (vel *mobili*) *sit somnio similis? antequam* etc. sed prius verissimum arbitror.

Cap. XXXVIII. *At enim nos exequias adornamus*. Legendum hic *foet exuvias*, si vera emendatio esset, qua Faber aliique hanc vocem reponerent.

ponendam putaverunt S. Rufi Brev. cap. XX. *atque exequias eius Romanam . . . deduxerunt.* et Eutropii lib. VII. 18. *ut etiam exequias Neroni honoret.* vide et lib. IX. 2. *Sed verius est, apud hos praesertim Latine exequias saepe adhiberi pro cadaveribus mortuorumve reliquiis; qua quidem significatione aliquando etiam voces conditura, humatio ac sepultura venire, notavit Ampliss. Bynkershoekius Obsérv. I. Rom. I. 5. Ammianus Marc. XXIX. 2. sed cum impie peremtorum exequiis suffragantibus, ad praeturam venisse hominem comperisset immeritum.* Paulinus V. Mart. II. 243.

*Donec paulatim visu propiore pateret
Exequiis delatus honor.*

vide etiam vs. 488. Prudentius Diptycho XXXIX.

*Campus Acheldamâh sceleris mercede nefandi
Venditus, exequias recipit tumulosus humandus.*

Paulinus Nolanus Epist. XIII. 3. *piis lacrimis . . . perfusus religiosius exequias honorasti.*

Ibidem: *Quid ingrati sumus? quid nobis invidemus? si veritas divinitatis nostri temporis aetate maturuit?* Recte illud nostri temporis aetate defendit Cl. Davisius; sed quod maturuit mutat in innotuerit, id dubito an praeter necessitatem faciat. Satis enim concinne revelatio Evangelica, sive veritas divinitatis maturuisse circa illa tempora dicitur, quatenus tum demum, non prius aut serius, apte in lucem mitti Deo visa fuerit. Sic res *maturescere* vel *matura fieri* dicitur, quae tempus sibi destinatum vel congruum iam pertingit. Quintil. Epist. ad Tryphonem: *nam ipse eos (libros) nondum opinabar satis maturuisse.* Conferatur etiam Cicero Catilin. Or. I. cap. 13. *omnium scelerum ac veteris furoris et audaciae maturitas in nostri consulatus tempore erupit.* Metaphora videtur de frugibus, suo se tempore exhibentibus.

ADVERSARIA CRITICA

IN

DICTYNNCRETENSEM

SEU POTIUS

Q. SEPTIMIUM DE BELLO TROIANO *

Septimius in Epist. ad Arcadium: *Nobis . . . cupido incessit, ea, uti erant, Latine disserere; non magis confisi ingenio, quam ut ociosi animi*

* Miscellan. Observatt. Critt. Nov. in Auctor. Vett. et Recent. Tom. II. pag. 1—104. (Amstelod. 1741.)

sidiam discuteremus. Syntaxis requirit, non magis confisis ingenio, ob raeedentem dativum nobis. Non tamen negandum, eiusmodi *σφάλματα* nimium extare multa, quam ut semper librariis satis tuto adscribi queant. ulp. Severus H. S. l. 1. *Visum autem mihi est non absurdum . . etiam ut gesta convertere; excidium . . locuturus.* Iustinus XI. 10. *Augebat enim Tyriis animos etc. turpe ducentes, si etc.* utrobique exempla plura habemus. Porro notetur, non magis hic dici pro non tam, non adeo. Sic Xetys lib. I. 1. *Sed hi non Plisthenis, ut erant, magis, quam Atrei dicebantur.* Sallustius Cat. cap. IX. *Ius bonumque apud eos non legibus magis, quam natura valebat.* Iustinus Praefat. *quod ad te non iam cognoscendi magis, quam emendandi causa transmissi.* ubi alia.

Ibidem: *Itaque priorum quinque voluminum, quae bello contracta gestaque sunt, eundem numerum servavimus: residua etc.* Depravata, nisi allor, sunt haec, quae bello contracta gestaque sunt, sensuque idoneo carent. Quid si quae de bello conscripta digestaque sunt? vel quae bella contenta digestaque sunt?

LIBRO PRIMO

Cap. I. *Sed hi . . Atrei dicebantur: ob eam causam, quod quum Plisthenes admodum parvus ipse agens in primis annis vita functus, nihil dignum ad memoriam nominis reliquisset, Atreus miseratione aetatis secum eos habuerat etc.* Legerim, quod, quum Plisthenes; his admodum parvis, ipse agens etc.

Cap. III. *Per omnem insulam, sicut in tali re fieri amat, fama in manus divulgatur.* In codice, quem Heinsius consuluit, teste Burmanno ad Sueton. Caes. cap. XXXIII. erat *divulgat.* Sed haudquaquam hoc alteri praeferendum. Sallust. Iug. cap. XIII. *Ceterum fama tanti facinoris per omnem Africam brevi divulgatur.*

Ibidem: *Expugnatam quippe domum regis . . et alia in talem modum singuli disserebant.* Burmannus ad Suetonii l. d. coniicit *differebant*; quod verbum saepe divulgare, disseminare denotat, ut post Zinzerlingum ipse observat ad Valer. Flacc. I. 753. Sed haud sollicitandum puto illud *disserebant*, pro loquebantur. Sic lib. III. 16. ubi . . *filius Priami praemissus ab Achille rem, ut gesta erat, disseruit.* lib. IV. 4. *Rhodii Phalam incensare, quod etc. multa praeterea, quae accensura vulgum . . essent, dissevere.* Sulp. Severus H. S. II. 28. *Reliqua vero eius incertum pigeat an pudeat magis dissevere.* Tacitus Ann. VI. 34. *Parthus . . ignobilem Iberum mercenario milite disserebat.* ubi non esse, cur Lipsius legeret *differebat*, ex eodem libro cap. 44. lib. XII. 2. 20. 35. 38. et aliunde probari potest.

Cap. IV. . . *positis etiam ex divisione, quae in tali negotio patiebatur, navem adscendere facit.* Recte iam vidit Perizonius legendum *impositis etiam* etc. Et reliqua, quae in hac quidem lectione corrupta sunt, non male sic allegat, quae in tali negotio tempus patiebatur etc. Ita lib. II. 41. *frumenta aliquaue, quae tempus anni patiebatur, parare.* Fatendum tamen sic inconcinniuscule repeti vocem *tempus*, cum in proxime

praecedentibus audiamus, *pro tempore*. An ergo legendum potius, *quae in tali negotio poscebantur*? Sic Sallust. Iug. cap. LVI. 1. *quod negotium* poscebat.

Ibidem: *Et quamquam atrocitas facti ad indignationem, ultimumque iniurias rapiebat* etc. Sallust. Frag. III. 10. *Neque ego vos ultum iniurias hortor*. i. e. ad ulciscendum, ubi v. Interpp.

Cap. V. *Neque tamen Alexandrum in loco offendere. Tum namque properatione navigii inconsulte usi ventis ad Cyprum appulere*. Eleganter I. F. Gron. Observ. Eccles. cap. XXV. emendat *neque tum Alexandrum in loco offendere*. Eum namque, *properatione navigii inconsulte usi ventis ad Cyprum appulere*. Quodque testatur MStum habere *usum ventis*, id etiam in Mediol. et Venet. edd. legi Obrechtus notat. Is autem minus recte in voce *usum* subaudit *ventis*, quam Gronovius illam cum *properatione navigii* construit. *Navigium*, pro navigatione, pluribus exemplis illustrant viri laudati.

Ibidem: *Eademque, qua apud Lacedaemoniam, cupiditate* etc. *Lacedaemoniam* hic urbem Lacedaemonem esse, cum Barthio, contra Vindigium, merito quoque iudicat Dukerus ad Flor. II. 7.

Ibidem: *parvo tempore armati ad naves veniunt*. Verius in aliis edd. legitur *pro tempore*; quod Nostro, si cuidam alii, maxime fuit in deliciis. cap. 4. *pro tempore regem breviter consolatus*. lib. III. 8. *aciem pro tempore restituit*. lib. IV. 5. *instructi pro tempore*. Sallust. Iug. cap. XLIX. *pauca pro tempore milites hortatus*. ubi vide Intt. Plurima autem, ut hoc semel dixerim, in ultimis huius auctoris editionibus corrupte leguntur, quae ex prioribus emendanda. Ita in uno cap. seq. ex. gr. *plurima dicere, iniquum videretur*, et *vultu tantum* legimus in ed. Amstel. 1702. cum in prioribus rectius *plura d.*, i. *videretur*, et *v.* tamen exhibeatur.

Cap. VI. *interiacens memoriam discordiarum Ili et Pelopis, aliorumque, qui ex causis similibus ad internecionem usque gentium pervenissent*. Non tam apte *homines*, quam *discordiae ex causis* quibusdam *perventio* dicuntur *ad internecionem gentium*. Quamobrem legendum puto *aliorumque, quae ex causis* etc. *aliorumque* tamen stare possit.

Ibidem: *non se ignorare ait, quantis mortalibus tam atrox facinus indignationem incuteret*. Fallitur insignis Anna, Fabri filia, cum conlato *quantum mortalibus* etc. nam *quanti* pro quot, ut passim obvium apud nostrum ipsiusque aequales, ita huic loco non incongruum. Vide Indicem. Similiter *multos mortales* pro hominibus dixit lib. II. 4. 17. 35. 42. et alibi. Immerito itidem laudata matrona coenosam orationem istam putat, *ex quo auctores . . supplicia subituros*; quoniam nihil Latinius est, quam ista pronominum relativorum constructio, pendens a suppresso verbo *dicere*, *significare* etc.

Ibidem: *maxime quum fieri possit, uti quae criminose obiecta sint, praesenti refutatione diluantur*. Perizonius emendat *praesentis r. d.*; idque omnino praestat, licet *praesentem rei, hominis metum*, pro praesenti rei, vel hominis, dixerint Livius ac Florus, observante Cortio ad Sallust. Iug. cap. XXXVII. 2. *quomodo et externum metum* dixit Tacitus Ann. II. 44.

Ibidem: *Sed legatos . . domum ad se volentes deducit . .* Sic loquitur lib. II. 4. *Ac Moesii ad se domum, nostri ad naves digrediuntur.* Plautus Cistell. I. 3. 48. *arcessit ad se eam domum.* Caesar Civ. I. 53. *magni leum concursus ad Afranium.* illic I. F. Gronovium consulas, hic Io. Davisium.

Cap. VII. *Cuius adventum tota civitas quum partim exemplo facinoris exaceraretur, alii iniurias in Menelaum dolerent . . . tumultus ortus est.* Coacta nimisque dura verborum constructio est, nisi legeris, *alii ob iniurias* etc. Sed quum in cod. Argent. sit *cuius adventu in tota civitate, d omnino amplexus fuerim, atque ita omnem locum restituerim: Cuius adventu in tota civitate, quum partim exemplum facinoris execrarentur, alii iniurias* etc. Sic cap. XVI. *quum iuventus partim sua sponte, alii acclamatione ad munia militiae festinarent.* *Cuius adventu, id est, qui cum idveniret vel advenisset. ut occasu solis, lib. III. 13. ipso strepitu armorum, lib. V. 2. Ampelius Libro Mem. cap. XXXIV. et adventu Caesaris . . refugit in Pontum.* Tacitus Ann. I. 53. *quorum adventu breve tempus petivit ut suprema . . mandata daret.* lib. II. 44. *Nam discessu Romanorum . . arma in se verterant.* Hist. IV. 27. *vinculusque adventu demum Vulcanae exsolvitur.* et alibi passim.

Ibidem: *Nihil pensi aut consulti facientea.* Ex aliis libris *patientes* malebat Obrechtus. Phrasis tamen illa aequae rara. Praeferrem itaque cum aliis *habentes*, nisi etiam P. Bembus Epist. III. pag. 460. *nil pensi facere dixisset*, ut notat Cort, ad Sallust. Catil. cap. V. 6.

Cap. VIII. *veritus, ne quid adversum se a popularibus oriretur.* Singularis omnino haec loquendi ratio. Forsitan dederat Dictys . . . *se populares molirentur.* ut lib. III. 3. *veritus ne quid adversus se aut in supradictos reges moliretur.* sic lib. II. 25. lib. VI. 4. et alibi.

Cap. IX. *Sed utrum immodico amore Alexandri, an poenarum metu, quum ob desertam domum a coniuge metuebat, ita sibi consulere maluerit, parum constabat.* Praeclare vides ita sibi consulere voluerit; neque enim verbum *maluerit* referri ad quidpiam aliud potest, quod minus vellet Helena. Hoc primum. Deinde non video, quo iure statuant nonnulli, auctoritate quorundam codd. abesse hinc posse vocem *metu*, post genitivum *poenarum*. Nam nimis sane durum est, genitivum hunc ad praecedens *amore* referre: qui autem *causa* subaudiunt, nullum satis congruum Latinitatis huius exemplum proferunt. Elegantius autem sic variaretur oratio, *an poenarum metu, quas . . timebat, vel an poenarum intuitu, quas . . metuebat.* *Intuitu*, i. e. consideratione, ut Nepos in Dione cap. VIII. *Haec ille intuens (i. e. reputans, considerans) cum quorsum evaderent timeret* etc.

Cap. X. *Ita ad postremum bonum publicum materna gratia est corruptum.* Haec si vera nostri scriptura sit, confirmat istam codicis lectionem, quae teste Cortio, Sallustii Iug. cap. XXV. exhibet: *Ita bonum publicum . . privata gratia depravatum.* ubi vulgo legitur *devictum*. Sed hic commentator laudatus *devictum* defendit, quod ita quoque Dictys lib. I. 10. *Ita ad postremum bonum publicum materna gratia est devi-*

ctum. de quo mihi quidem non constat. *Egregium publicum dehonestare* dixit Tacitus Ann. III. 70.

Ibidem: *Quae ob id in conspectum popularium venerat.* Quod in cod. Argent. vjsitur in conspectu, id ex Caesare firmare nititur Obrechtus, taliaque larga manu dederunt Burman. ad Phaed. V. 1. Oudend. ad Frostin. Strat. I. 10. aliique passim. Equidem rarissime in hanc formam incidisse Latinos, puriores praesertim, existinem; quod maxime sit illa genio sermonis contraria, maximeque proclivis, ob scripturae compendium, haec depravatio librariorum. Idem dicendum de his proxime praecedentibus: *omnes qui aderant, in voluntate eius traduxit.* et mille locis aliis. confer quae ad lib. V. 10.

Ibidem: *Quam ferunt dixisse, neque se in patriam regredi velle, neque sibi cum Menelai matrimonio convenire.* Quis veterum aut recentiorum ita dixerit, mihi cum hac re convenit, nescio. Legere igitur fert animus, *neque ibi in Menelai matrimonium convenire, vel neque iterum in Menelai m. c. Sulp. Severus H. S. I. 27. quae cum, absente viro, in alterius matrimonium convenisset.* Hegesippus I. 37. *cui Salome . . in coniugium convenerat.* Arnobius lib. II. pag. 91. *quum in matrimonia convenitis, toga sternitis lectulos.* cum nota Heraldii. Sensu etiam haud incommode tentaveris, *neque sibi iam Menelai matrimonium convenire.*

Cap. XI. *Contestandi magis gratia, quam aliquid ex oratione promoturus cuncta . . retexit.* Heinsius, teste Qudend. ad Caes. B. C. III. 15. volebat *profecturus*, atque hoc placebat etiam Perizonio, cum in aliis edd. sit *profuturus*. *Proficere* autem sic saepe est *promovere*, assequi. Livius XXXI. 34. *Philippus aliquid et ad caritatem suorum, et ut promptius pro eo periculum adirent, ratus profecturum se etc.* Boëtius Consol. III. 12. *Quid si conetur, ait, num tandem proficiet quidquam adversum eum, quem . . potentissimum esse concessimus?* Vide Florum lib. IV. 9. et alios passim. Neutiquam tamen etiam spernendum *promoturus*, nihil idonea codicum auctoritate sit destitutum. Terent. And. IV. 1. . . *cum eo iniuriam hanc expostulem . . atque aliquis dicat, nihil promoveris. Matum: molestus certe ei fuero etc.* Noster lib. V. 15. *magna ex parte promotae res hostium.*

Ibidem: *Ob quae ultionem brevi testatus est.* Non damnem; malum tamen: *Ob quae ultionem regi testatus est.* absentes enim iam regis filii erant. *Regi pro coram rege.* Iustinus lib. I. 7. *Hic uxorem . . praedicare omnibus solebat.* lib. XXIV. 5. *Nec minus ferociter se legatis, quam inter amicos iactavit.* Severus H. S. I. 11. *ac viro queritur, stuprum sibi intentatum.*

Cap. XII. *Grande praeconium fidei erga legatos Antenorae praeferebat.* Malim . . *Antenori praebentes.* ut praeconium alicui tribuere dixit. Cicero Fam. V. ep. 12. *Stare tamen Antenoris possit, si fidei in dativo acceperis.* Neque enim infrequens iste ordo, *fidei erga legatos Antenoris, pro fidei Antenoris erga legatos.* Velleius II. 29. *sub adventum in Italiam Sullae.* Ad Iustinum plura.

Cap. XIII. *Igitur post eos . . Nestor cum Antilocho . . supervenit.* *supervenere* ex MSS. vult P. Burman. ad Ovid. Metam. I. 320. *Quae san-*

atio unitata est. Sic etiam Noster, lib. II. 10. *Achilles cum Machaone et Podaliria adhibentes curam vulneri, brevi fidem oraculi firmavere.* lib. II. 18. *Ulysses cum Merione destinatum confixere.*

Cap. XIV. *Hic in primis adolescentiae annis procerus, decora facie, studio rerum bellicarum, omnes iam tum virtute et gloria superabat.* Doct. Withofius specim. Gunth. pag. 41. distinguebat . . *bellicarum annos iam, tum virtute et g. s.* Sed ita hic melior verborum ordo foret, . . *decora facie omnes iam, tum (i. e. praeterea) studio r. bellicarum, virtuteque et g. s.* Video quae pro vulgata lectione dici queant; nec tamen ea tanti meo puto, quin legere omnino placeat, *studiosus rerum bellicarum*, vel *icri studio rerum b.*, scil. cum esset, *omnes iam tum* etc. *Adolescens studio rerum bellicarum vix*, puto, Latine dicitur; Latinissime autem, *adlescens insigni, acris studio r. b.*

Ibidem: *ob solertiam medicinae artis.* Sic ex MSS. volebat Mercerus, pro vulgato *ob g. medicae artis.* Suffragabatur Wasseus ad Sallust. lug. ap. XII. Atque ita Hyginus Fab. CCLXXIV. *Athenienses caverant, ne prius servus aut femina artem medicinam disceret.* ubi consulatur Munkeus. Unde nil movendum in his Lactant. I, 19. 3. *medicinae artis reperiunt.* ubi doct. Heum. volebat *medicae*,

Cap. XV. *inimicitias sibi cum Priamo per religionem confirmant, ne prius se bellum deserturos, quam etc.* Nihil adeo in hac Latinitate itiosum, quod Erud. Anna putabat; sive in τῷ deserturos subaudias dixerunt, *declarant*, de qua ellipsi Perizon. Sanct. Min. IV. 5. 7. et plurimi alii egerunt; sive quod malim, ἀντὶ τοῦ κατὰ τοῦ subintelligas *confirmant*; quod ita de promisso aut decreto firmiore, sollemnique obligatione adhiere similiterque construere amat Noster. supra cap. XI. *confirmant inter se clam, ut per dolos legatos circumveniant.* cap. XII. *bellum se Priamo belluros confirmant.* lib. II. 30. uti . . , confirmarent *nequaquam se ob ea offendi.* i. e. offensum iri. lib. III. 34. *confirmatque se non prius desinere etc.* Hinc etiam apparet in his *inimicitias sibi cum Priamo*, frequenti admodum ellipsi, subaudiri posse *esse* vel *fore*: quamvis itidem accusativus *inimicitias*, absque eiusmodi ellipsi, regi possit a verbo *confirmant.* ut infra cap. XX. *Tum Ulysses, ob id domuitionem confirmans.* lib. III. 3. *Tum Hector aut proditionem ab eo confirmandam, aut etc.* lib. V. 4. *Itaque, cum quibus antea, ad confirmanda quae tempus monebat, secedunt . . confirmantque inter se proditionis pactionem.*

Cap. XVI. *Ita consensu omnium secundo rumore etc. secundo rumore, id est, laeta cum acclamatione et gratulatione.* Tacitus Ann. III, 29. *Uti haec secundo rumore, ita adversis animis acceptum, quod etc.* Virgilius VIII. Aen. 90.

Ergo iter inceptum celerant rumore secundo, Amore secundo dixit idem lib. X. 266.

Ibidem: *quibus . . magnus atque clarus habebatur.* Tacitus Agric. cap. XVIII. *Ita . . clarus atque magnus haberi Agricola.* Sallustius in Catil. cap. LIII. *Cato magnus atque clarus habebatur.* ubi plura commentatores.

Ibidem: *quod . . merito acciderat.* Non opus est reponi *accidit.* Plusquam. pro imperfecto adhibet Noster, ut optimus quisque tales ali-

quando enallagas incidit. sic cap. XXII. *litteras . . a Clytaemnestra . . accipit, in quibus ei filiam . . commendaverat.* cap. XXXI. *Quae ubi regi nunciata sunt . . nihil de sententia remittendum, destinaverat.* Sic lib. IV. 2. et alii.

Ibidem: *arma, tela, equi, naves atque haec omnia etc.* *Arma sunt, quibus tegatur muniaturque corpus, tela quibus manu utantur milites, hostemque infestent.* Post alios dudum id docuerunt Intt. Sallust. ad haec lug. cap. XLIII. *arma, tela, equos, cetera instrumenta militiae parare.*

Ibidem: *quum iuventus . . ad munia militiae festinarent.* Cave cum Vindingio deleas praep. ad. Sic enim et lib. II. 9. *ut quamprimum . . ad navigandum festinarent.* et cap. 37. *festinantibus ad arma cunctis.* Frontin. Strat. II. 5. 19. *velut ad praedam festinantes.* Valerius Flacc. I. 270. *et nostram festinet ad hastam.* Et alii ita passim.

Cap. XVII. *Easque magna vi frumenti, altis quoque necessariorum cibi replent.* Plenius hic et cap. XXIII. *cibi necessaria dixit, quod deinceps hoc cap. et cap. XV. et lib. II. 6. necessaria.* Genitivi autem figura simili utitur lib. II. 28. *praeferens quaedam ornamentorum templi eius.* lib. VI. 11. *uti cuncta fructuum, quae in agris erant, corrumpentur.* Tacitus Ann. IV. 6. *cetera publicorum fructuum.* Lib. I. 9. *alia honorum multiplicata aut nova.* Sic consuetudo sacrorum, praeclara operum, infra lib. V. et passim obvia talia. vide Heinsium ad Tacit. Ann. I. 40. Nihil autem quadrat, quod allegat Mercerus ex cap. VI. *Interea legatorum Palamedes . . Priamum adiit.* nam illic legatorum est ex legatis, de numero legatorum. vide ad lib. II. 32.

Cap. XVIII. *Ob eam causam per omnem Graeciam . . equitatus usus prohibetur.* Nobil. Heinsius ad Ovid. Metam. XII. 6. coniectat *usu prohibetur.* Sed non homines tantum rebus prohiberi dicuntur, sed res etiam dicuntur prohiberi, quibus prohibeantur homines. Frontinus Strat. III. 7. 2. *quum . . fluminis usum per sagittarios arcuisset.* cum nota Oudendorpii. Iustinus XXIX. 4. *Laevinum . . ad prohibendum transitum mittunt.* ubi nos plura damus, quibus res collocatur extra omnem dubitationis aleam.

Cap. XIX. . . *lues invadit . . Prorsus nullus funeri modus neque requies.* Funus non tam ipsam luem denotat, quod Barthius putabat, quam effectum illius, mortem, necem. ut apud Virgil. Aen. X. 756. et alibi. Infra lib. IV. 8. *At apud Troiam ubi requies funerum est etc.* lib. V. 12. *Prorsus nulla requies stragis atque funerum, quum . . liberi parentesque . . necarentur.* mox cap. XX. dixit, *neque ullus finis vastitatis.*

Ibidem: *Dianae iram fatur.* Infra lib. II. 30. *Calchas . . Apollinis iram pronunciat.*

Ibidem: *omnes duces Agamemnonem adeunt.* *Eum quippe primo orare etc.* Legendum *Eum quisque primo orare, vel eumque p. o.* Enallage modorum similis est lib. II. 1. *evolant navibus: incensique ira custodes caedere etc.* et passim alibi.

Ibidem: *recusantemque ad postremum cogere, uti m. o. properavit sed ubi etc. ad postremum regio honore spoliare.* Per incuriam non imitandum illud *ad postremum* hic ingeminatum vides. Florus I. 12. *Denique*

.. *cuniculo* . . *peractum urbis excidium*. *Ex* denique *visa est praedae magnitudo* etc. vide nostras Lection. Tullian. I. 8.

Ibidem: *ne* . . *profusius ac sine more militiae vagaretur*. Sallust. Iug. cap. XCVII. 4. *non acie, neque ullo more proelii . . in nostros concurrunt*. ubi v. Intt. sic *bellandi morem* dixit Noster lib. III. 10.

Cap. XX. *ne tam illicito immolationis accleri interesset*. Nimum lanquet epithetum *illicitum*, cum voce *scelus* constructum. Malim igitur *ne tam illicitas imm.* s. i. vel *ne tam illicito immolationis generi interesset*. ut mox cap. XXI. *aspernari Numen sacrificii genus*.

Ibidem: *Eumque* . . *persuadendi genere, in quo . . iucundus acceptusque erat, a proposito cohibuit*. *Persuadendi genere* dixit ut cap. VI. *quum singula mixto genere orationis exponerentur*. Aur. Victor de Caes. cap. ultimo: *literarum ad elegantiam prudens, atque orandi genere leni iucundoque*. Et saepius de studio, arte, facultate nomen hoc usurpatur bonis auctoribus.

Cap. XXI. *Interim virginem . . sacrificio adornant: quum ecce dies foedari . . coepit*. Nihil exstirpandum. Rarius tamen est illud *quum ecce*, et eleganter in hac forma omittitur *quum*, ut vidimus in his Sallustii Iug. cap. LI. *Itaque multum diei processerat: tum etiam eventus in incerto erat*. ut quidam codex. Ad Sulpic. Severum suppeditamus plura. *Foedari dies* dicitur, ut Claudianus de Raptu Pros. 163. *piceaque gravatum Foedat nube diem*. Aur. Victor Caes. cap. XLI. *defectu solis foedato iisdem mensibus die*. Mamertinus Paneg. cap. XII. *nullus fere dies imbre foedatus est*.

Cap. XXII. *Interim deliberantibus cunctis, quidnam et ubi esset quod immolari iuberetur*. Improperie dicat Noster *deliberantibus*, pro dubitantibus, quaerentibus, non tamen de forma optimis scriptoribus usitata recedit. Consule Doct. Wasseum ad Sallust. Frag. I. 12.

Ibidem: *instarque aestivi temporis coelum reseratum est*. Heinsius ad Orid. Met. II. 529. ex Cod. suo, quocum conspirat Argentor., legebat *serenatum est*. Sed alterum merito se probavit Barthio, Annae, Obrechtio aliisque. Sidonius I. ep. 8. *Nebulas . . exprobras, et diem quereris . . obstructum vix meridiano fervore reserari*. Ammian. XIV. 10. *coeli reserato tepore*. et lib. XXVII. exeunte: *suumque parabat exeroitum, ut reserata coeli temperie, subverteret omnia . . sic enim legerim potius, quam serenata*. Adi porro Weitzium ac Burmannum ad Valer. Flacc. I. 655.

Ibidem: *Achilles atque hi, qui sacrificio praefuere*. Nob. Heins. I. d. ex Codice suo legebat *sacerdotio praefuere*. Sed hoc minus apte de his dici videtur, qui proprie sacerdotali munere praediti non magis, quam alii, erant. *Qui sacrificio praefuere* idem est, quod cap. XXI. *qui sacrificium curabant*.

Ibidem: *clam omnibus*. In aliis edd. est *clam omnes*; atque ita mavult Heinsius, et alibi construit Noster cum aliis.

Cap. XXIII. *At ubi duces sedatam vim mali animadvertunt, ventorumque flatus navigandi prosperos*. Non opus est cum Vindingio legi *navigando*. Lactantius IV. 17. *animantes quae vel sedendi vehiculum praebent, vel in cultibus agrorum iuvant*. Tacitus III. Ann. 43. *Apud Aeduos maior moles exorta, quanto civitas opulentior, et comprimendi procul praesidium*.

Albinovanus Eleg. I. 43. *nec nocuisse ulli et fortunam habuisse nocendi*. i. e. qua posset nocere, quae illi occasionem daret nocendi. Poteat autem illud *navigandi* in hoc Dictyos loco pendere ab adiectivo *prosperos*, per Graecismum eiusmodi, quo Lunam *prosperam frugum* dixit Horatius IV. Od. 6. ut observavit iam Anna clarissima.

Ibidem: *Omnes laeti Agamemnonem adeunt; eumque consolati, honorem regni rursus concelebrant*. *Honore* non male emendat Wasseus ad Sallust. Iug. 50. atque ita quoque legi posset *honore regni rursus condecorant*. Levi tamen brachio reposuerim potius *honorem r. r. concedebant*. Lib. IV. 22. *placet uti etc. regnumque uni . . concederetur*. Enallagen temporis, in Sallustio aliisque, multis multi illustrarunt dudum. Vide lib. II. 5. cap. 6. et passim.

Ibidem: *Caeterum, frumentum, vinum, aliaque cibi necessaria Anio et eius filiae praebuere*. Frustra plane Vindingius coniecit, *oleumque pro aliaque*, quod Anius cum filiis, quae vellent, in frumentum vinumque et oleum commutare possent. *Oleum* autem, si etiam praebitum et Anio fuerit, continetur in voce *aliaque*; quam vocem contra morem auctoris nostri tollebat vir doctus. Sic enim cap. XVII. *easque magna vi frumenti aliis quoque necessariorum cibi replent*. lib. II, 6. *frumentum, aliaque necessaria affatim portantur*.

LIBRO SECUNDO

Cap. I. *Manu iniuriam vindicandam rati*. Sallust. Iug. cap. XX. 4. *existimans dolore permotum Adherbalem iniurias suas manu vindicaturum*, cum nota interpretum.

Ibidem: *Evolant navibus: incensique ira custodes caedere, neque versis his atque in fuga parcere, sed etc.* Vindingius legit, *neque versis his in fugam*, quod etiam in editione Paris. 1564. vidi, et multo sane elegantius est. Vix tamen alteram lectionem moverim. *Vertere*, pro *in fugam vertere*. ut cap. XLIII. *queis versis, nullam barbaris spem etc.* cap. XLIV. *versis ducibus, poenas luere*. lib. IV. 7. *iamque Aethiopum versa acie etc.* lib. III. 13. *abnuentibus iam barbaris, ac sine ulla difficultate versis*. Seneca Troad. 1072. *cum metu versos gravi Danaos fugaret*, Frontinus Strat. II. 5. 45. *consecutus est, ut hostes . . verterentur*. ubi tentandum non erat *avertentur*, ut postmodum sensisse videtur Clar. Oudendorp. dum in Addendis consuli vult ibid. §. 31. *redeuntes in ordinem consternunt vertuntque*. Durioris autem constructionis forma similis in his cap. XIII. *Mentorenses supplices et cum pace ad Graecos perveniunt*. lib. III. 21. *longeque aliter neque mei similem senectam degat*. lib. IV. 13. . . *se honestam quidem mortem, aut aliter quam in obscuro oppetere licuerit*. Sed talibus aliunde exemplis locum iam vindicasse video Celeb. Perizonium. Conferas etiam, sis, Interpp. Sallustii ad haec Catil. cap. LVII. *utpote qui magno exercitu, . . in fuga (i. e. fugientem, in fuga existentem Catilinam) sequeretur*.

Cap. II. *Interim ad Telephum, . . veniunt, irruisse multa hostium milia, eoque oesia custodibus littora occupasse. Multa praeterem pro metu*

suo adicientes, nuntiant. Sine dubio distinguendum . . *veniunt: irruisse multa h. milia, eosque c. c. littora occupasse; multa . . adicientes, nuntiant.* Quamquam non ignoro, *veniunt irruisse* etc. posse non sine exemplo dici, pro *veniunt dicentes irruisse* etc. ut Cato Frag. Histor. *propter ea quod complures venerant, Aetolos pacem velle.* Sallust. Jug. cap. LXXI. *Iugurtham accedit, quae ipse paravisset, perfidia clientis sui praeventa.* ubi v. Cortium. In hac autem forma . . *veniunt: irruisse . . nuntiant: myndeton* est Nostro aliisque frequentissimum. Sic lib. VI. 3. . . *Athenas venit: ab his auxilium contra Aegestum orat.* vide infra quae ad lib. V. 17.

Ibidem: *idque (corpus) igni crematum, quod superfuerat, more patrio sepeliunt.* Legendum potius *quoad superfuerat, vel idque ubi crematum, quod* etc. sed credere malim, *bigam istam quod superfuerat* omnino confodiendam, tamquam glossemā. Sic sane amat Noster, ut cap. IV. *collecta corpora atque igni cremata sepeliuntur.* cap. XV. *funus eius crematum igni, aureo vasculo sepultum est.* cap. XXXII. *corpora suorum cremata igni sepeliunt.* lib. III. 9. *corpora suorum igni concremant, dein sepeliunt,*

Cap. IV. *Iamque diei plurimum processerat, quum utraque acie intenta praefio sine ulla requie, ac iugi certamine strenuis adversum se ducibus fatigaretur.* Quamvis utraque acie adriserit doct. Obrecht, malim tamen omnino cum Anna ac Vindingio *utraque acies . . fatigaretur.* Sed immo plane matrona praestantissima legebat *strenue adversum se ducibus, acil. pugnantis;* plane enim hanc formam respuit Latinitas; cui contra consentanea est illa *strenuis adversum se* (sc. invicem) *ducibus*, scil. existentibus.

Ibidem: *Dein insecuta die* etc. in aliis edd. *Dein secuta die* etc. ut lib. I. 9. Supra pro *exanimaverat* alii libri, suffragante Mercero, dant *debilitaverat*; sed hoc alterius glossa videtur.

Cap. V. *Atque decere eum . . Graecis ultra adferre auxilium,* Elegantiū longe in aliis edd. est *ferre auxilium:* quamvis alterum non sit damandum. Sic Sedulius Carm. III. 112. *Adfer opem.*

Cap. VI. *Eumque iactatum magnis doloribus consolati* etc. *Doloribus iactari* duriusculum. *Affligi dolore* est supra cap. V. et infra cap. X. Nil movere tamen ausim: *iactari* enim est inquietari. vide Heins. ad Sil. VIII. 293. Barth. Adv. XX. 20.

Ibidem: . . *Ulyssem deprecatur, uti ad eos acciendos pergeret. Hique ita ad Telephum veniunt* etc. Legerim *Atque ita ad* etc. Conferantur, si tanti, ista cap. II. *Atque ita . . interficitur.* cap. X. . . *oraculum refert: atque ita orat, ne* etc. sic cap. XXIII. et passim.

Ibidem: . . *Machaonem et Podalirium . . vulneri mederi iubent: qui inspecta cura, propere apta dolori medicamina imponunt.* Vindingius, applaudente Obrecht, emendat *inspecto crure;* Wasseus ad Sallust. pag. 94. *inspecta cura.* Magis mihi placet *suscepta cura.* Sic adhibere curam *vulneri* cap. X. *Achilles cum Machaone et Podaliria adhibentes curam vulneri* etc. Nec sane displiceret *inspecta causa;* *causae* enim mala corporis dicuntur, ut docuit Vlitius ad Gratium Cynege, 346. Gronov. ad Iustin.

XXXVI. 15. et alii. Voces autem *cura* et *causa* perpetuo commisceri a scribis, notavit Burman. ad Nemesian. Ecl. II. 40.

Cap. VII. *Interim . . . Agamemnoni cum Menelao fratre exercere discordias vacuum fuit.* Sallustius in Fragm. Hist. lib. I. cap. 3. *Postquam remoto metu Punico, similitates exercere vacuum fuit, plurimae* etc. quae verba iam Annam attulisse video, loco tamen minus recte indicato.

Cap. VIII. *ubi de coniuratione . . . compertum est, auctoribus nuntii Scythis Barbaris.* In aliis est *nuntiis*, unde superfluum hic esse *auctoribus* putabat Vindingius. Nihil absque codd. deleverim. At si quid tollendum, cum Burmanno ad Ovid. Am. II. 6. 33. potius tollendum *ad nuntii* vel *nuntiis*, quippe quod de glossa facilius ingeri potuerit. Certè passim *auctor* nuntii *auctor* dicitur. Caesar B. C. II. 18. *haec se certis nuntiis, certis auctoribus comperisse.* Cicero Att. X. ep. 11. *Me . . . quidam boni nuntii, non optimis tamen auctoribus . . . tenuerunt.* lib. XIV. ep. 8. *se id certis auctoribus comperisse.* Fam. XII. ep. 10. *quotidie quae volumus audimus, sed adhuc sine capite, sine auctore rumore nuntio.* Sic centies alibi.

Ibidem: *quod ea gratia . . . festinabatur.* Sic aliquando volunt Latini, pro eius rei gratia, ea de causa. Aur. Victor Caes. XXII. *Qua gratia . . . interfecti sunt.* Hegesippus I. 26. *ut rationem daret, qua gratia violaverit legem.* Sallust. Iug. cap. LIV. 4. *Id ea gratia eveniebat, quod* etc. Plautus Merc. I. 2. *quin ea huc praecurri gratia, ne* etc. Plura in Parei Lex. Plautino.

Cap. IX. *Is namque diu moesto ac luctu obsito Agamemnoni* etc. Hanc lectionem mutandam non puto; quamquam Perizonius ex eo, quod in aliis visitur *edd.* *Is namque summaesto*, fingeat *Is n. summe moesto*; quod nullo quidem ex Nostræ exemplo, nulla librorum auctoritate firmat. Facillime autem *diu moesto* depravari potuit in *summoesto*. Est autem in *edd.* quibusdam *moesto luctu*, sine copula *ac.* ut Hegesippus lib. I. 36. *Hanc regis potentiam . . . inclinavit, moestisque infregit doloribus.* Sic Virg. Aen. I. 206. *dixit moestum timorem.* In sequentibus *ed.* Amstel. 1702, male exhibet *ornatum magis* pro *ornatum regis*, quod aliae: ut et cap. X. seq. *navigare incipientes*, pro *n. incipientibus*. Et scatet alijs haec *ἔκδοσις*, in interpunctione praesertim, vitiis.

Ibidem: *octavo iam anno . . . consumto, initium nani occeperat.* Macrologia usitatissima, pro *nonus occeperat*. Iustinus XLI. 5. *ut tutum loci* (i. e. ut locus) *nullis defensoribus egeat.* ubi plura.

Cap. X. *Atque inde propere navigare incipientibus, dux Telephus ob acceptam gratiam factus.* Nil differt hoc, ut Anna putabat, ab aliorum narratione, qui tradunt, non impetrasse Graecos a Telepho, ut cum ipsis ad Troiam expugnandam iret; ipsum tamen ob beneficium, quod eum sanassent Graeci, deducere eorum classem voluisse, ipsique locos et itinera demonstrasse. De *recusata* enim *adversus Priamum militia*, iam mentio fit cap. V. hic vero de navium Graecarum deductione itinerisque monstratione. Sic *dux factus* est Telephus, id est ducere classes Graecorum non recusavit; *ob gratiam acceptam*, hoc est, ob favorem, qui illi exhibitus ab Achille, Machaone ac Podalirio fuerat, curato ipsius vulnere.

Accipere gratiam dicitur ut *habere odium* Iustin. XXXVI. 1. ubi alia damus. Obrechtus coniciebat *ob accepti gratiam*; quod exponit, ut Achilli sanati vulneris gratiam referret. Sed nihil tale videtur hic tentandum. vide Hygin. Fab. CI.

Ibidem: *ventos nacti ex sententia, paucis diebus ad Troiam pervenere*. Sic supra quoque lib. I. 4. dixit *ex sententia ventis flantibus*. Nec tamen male in edd. nonnullis abest *ex sententia*. Ovidius Epist. VI. 6. *ne pacta tibi praeter mea regna redires . . . ventos non habuisse potes*. Valerius Flaccus III. 605. *strata vel oblati ductor videt aequora ventis*. Seneca Agam. 170. *Cruore ventus eminus, bellum nece*.

Cap. XI. *quum interim Graeci . . . neque egredi sine pernicio, neque arma capere . . . possent*. Nulla horum verborum pugna est, quam videre sibi videbatur Anna, cum illis praecedentibus, *Sarpedon . . . prope suos instruit, Graecosque egredi incipientes invadit*; quasi priore loco iam armati manum conseruisse cum Sarpedone dicerentur, qui posteriore dicantur arma capere non potuisse. Nusquam enim dicit auctor, Graecos iam egredi incipientes armatos manum conseruisse cum Sarpedone: ac si maxime hoc ab illis egredientibus vel egressis factum fuerit, quid hoc prohibet, quo minus *ceteri* nondum egressum incipientes nondumque armati, egredi aut armari, turbatis omnibus, impedirentur?

Ibidem: *Turbatis omnibus, et ob id cuncta impediuntibus*. Oratio duriuscula; sensus: quum omnia turbata essent, illaque rerum perturbatio omnia impediret. Tentabam *turbatis omnibus, et ob id se cunctis impediuntibus*: i. e. se invicem.

Ibidem: *confirmatique inter se invicem*. Hoc est, quum a se invicem confirmati essent, cum invicem animum, fiduciam sibi dedissent. Sallust. lug. cap. XXXVIII. *pars territos confirmare*. Sic rursum lib. IV. 5. *nostri confirmati inter se, satis impigre vim hostium sustentavere*. Simpliciter *confirmati* dixit lib. III. 5. *duces confirmati . . . eo confluant*.

Cap. XII. *Metum hostibus et fiduciam suis effecere*. Frontinus Strat. II. 7. 13. *reliquis fiduciam fecit*. Sallust. Frag. H. I. cap. 4. *plurimum timoris mihi faciunt. et passim alii*.

Ibidem: *Naves in ordinem compositas tuto collocant*. Non opus est cum Vindingio legas *in tuto*, cum adeo frequens praepositionis ellipsis sit. Lib. IV. 1. *comas sepulcro deponit*. Alia ad Auctorem de Eloquentia. Corr. cap. XXXII. 7. ac Tacitum H. III. 16.

Ibidem: *Eisque tutelam classium atque exercitus per latera atque cornua distribuentes, tradunt*. Nescire se fatetur Erud. Anna, quid sit *distribueret naves per latera*; nisi velit Dictys, naves coniunctis lateribus collocatas, inque cornua distributas. Sed de navium distributione non loquitur auctor: dicit, *tutelam classium exercitusque distributam fuisse per latera et cornua*, atque ita partim Achilli, partim Aiaci traditam. Confer infra cap. XXXII. circa *cornua divisis ducibus*.

Ibidem: *magna sui apud exercitum gratia domum discedit*. Sui gratiam dixit, ut Hegesipp. I. 40. *quod eunuchos . . . illexisset Alexander ad sui gratiam*. et cap. 42. *domesticos Caesaris illicere ad sui gratiam pretio tentabat*. cap. 44. *aversum patrem a sui gratia*.

Ibidem: *Quibus non ea humatio mandata erat.* Hic locus cum aliis probat, tam *humari*, quam *sepeliri*, etiam synecdochice dici mortuos, qui comburantur; quod nonnulli negarunt ad haec Nepot. Eumen. cap. XIII. *hi* (Eumenem) . . *humarunt, ossaque eius . . deportanda curarunt.* et Cicero de Leg. II. 22. *Et quod nunc commune est in omnibus sepultis, ut humati dicantur, id erat proprium tum in iis, quos humus iniecta contegeret.* In locum illum legendum putem. Addatur Valer. Max. VIII. 15. Ext. 3. *in quo humatus est etc.* Cuius cineres idem honoris possident, *qui* etc. et Silius Ital. II. 264. *humandi deproperat munus . . et rapto clamore circum corpore lustrat.*

Cap. XIII. *ne delicta pessimi ducis civitatem innoxiam, ac paulo post fidem sibi luere paterentur.* Vindingius plenius legit *ac paulo post fidem sibi futuram l. p.* Sed vel ita vocula *paulo* hic vacat, non minus quam in vulgata lectione *biga ista paulo post*; quam exterminarem libentissime, si codices addicerent. Respici ceteroquin dicas ad fidem, quam paulo post facinus Cygni Graecis praestiterit aliquomodo haec civitas. Quid si legamus *ac paulo post fidem daturam, s. l. p.* ut cap. XVI. *ac ne vastarentur agri . . dant fidem pacis, atque ab eo accipiunt.* sic passim. Paulo autem post etiam fidem Graecis dederunt, uti sequentia indicant.

Ibidem: *Neque multo post Mentorenses supplices et cum pace ad Graecos perveniunt.* In aliis edd. est *conveniunt*, cuius alterum forsitan glossa vel emendatio scioli est. Frontinus Strat. II. cap. XI. 4. *dissimulans scire qua mente venissent, gratias his agit, quod ad auxilium ferendum . . convenissent.* Hegesipp. lib. V. 17. *securi salutis, si ad Romanos convenirent. i. e. se reciperent.* Sedulius Carm. IV. 174. *ad quem tunc facili convenerat ille precatu.* Avianus Fab. IX. *in mediam praeceps convenit arsa viam.* ubi plura damus. vid. etiam Barthium Advers. XLV. 24.

Cap. XIV. *Quisque partium ad eum venerat, cum his se adiunctum esse simulabat.* Non erat, cur Vinding. coniceret, *ut quisque partium*; nam *quisque* saepissime valet *quisquis*, id quod in aliis edd. est. Sic lib. III. 24. *omnia quaeque imperarentur, facienda decrevit.* Paulinus V. Mart. VI. 67. *quisque fide nutante labas, attende etc.* Salvianus G. Dei lib. III. pag. 67. *ut negligeret quaeque fecisset.* Sic quidem recte quaedam editt. pro *quae fecisset.* Plurium accumulandorum otium nobis fecerunt commentatores Minucii Fel. cap. XIII. Sallust. Cat. cap. XVI. alique passim. Sed et Perizonium iam quaedam talia in loci huius defensionem attulisse, nunc animadverto. Caeterum quod *venerant* hic cum editionibus quibusdam vult Burmannus ad Ovid. A. Am. I. 267. id nullo exemplo probat, quo *quisquis* vel *quisque* pro *quisquis*, simili modo cum verbo plurali iungatur. Aliaque ratio horum Ovidii: *quisquis ubique viri, dociles advertitis mentes.* Nam aut interpungendum videtur, *quisquis ubique, viri, dociles a. m.* hoc est, viri, quisquis talis sis, dociles etc. aut, quod malim, legendum, *quidquid ubique virum*, prout iam Heinsius voluit.

Cap. XV. *Persuadent, ut ipse potius descenderet.* Coniicias *prius vel ocius*; nisi *potius* hic accipi posset pro *potissimum*, ut Sulp. Severus H. S. II. 39. *Petebatur ut, priusquam in Athanasium subscribere cogerentur, de*

otius *disceptarent*. Ad illum auctorem alia uberiore manu. sic malebimus infra lib. IV. 22.

idem: *Eumque nihil insidiose metuentem* etc. sine ullo dubio legendum *insidiosum*.

idem: . . *ob amorem ducis in exercitum, et quia pars maxima . . lum ei imperium palam loquebantur*. Amabatur Palamedes ab ex-

ob suum in exercitum amorem; quem ita iam supra celebraverat cap. XIV. *Quae res multis grata, ob industriam et amorem viri, circa omnem exercitum exhibebat* etc. Non video igitur, cur cum Isonio legi necesse sit *in exercitu*, ut intelligatur amor exercitus in idem. Quemadmodum enim Palamedis amor in exercitum, exercitorem, sic invidiam odiumque Agamemnonis in ipsum accendebat.

p. XVI. *Ceterum qua pergebat, agri referti iugi pace depraedati, ique vexati: neque quicquam . . non . . vastatum relinquere*. Expressit imodo ista Sallustii lug. cap. XX. *Ceterum qua pergebat, urbis, vastare, praedas agere*. Legendum autem *omnimodisque*, vel *omni- do*, vel *omnibusque modis vexati*, ut Sallust. Catil. XX. *postremo s modis pecuniam trahunt, vexant*. Denique licet Annae Cl. com- mus, concinnius hic lectum iri *depraedari et vexari*, propter se- relinqui, nil tamen movendum infinita eiusmodi Enallages exempla t, quae Intt. Sallustii Cat. cap. XXI. alique collegerunt. Atque quitur . . *populi . . accurrere: atque . . dant fidem* etc. Respice quae ad lib. I. 19.

ip. XVII. *Citicas aggreditur: ibique Lyrnessum . . cepit: interfecto Eetione, qui his locis imperitabat, magnis opibus naves replet, abdu- stynomen*. Falsum est, inquit Anna, Lyrnesso imperasse Eetionem: c, licet innuere verba auctoris possint, non tamen necessarie indi- Vide Obrechtum. Attamen et Malalas sic scribit Chronog. V. pag. *η παραλαβάνει την Λυρνησόν πόλιν, και φονεύει ΚΡΑΤΟΙΝΤΑ Σ ΤΟΝ ΗΕΤΙΩΝΑ βασιλέα, και λαμβάνει . . Αστυνόμην*. Porro inclementer in Nostrum matrona laudatissima, falsum eum dicit, stynomen ex Lyrnesso abductam scribit, cum ex Theba abducta que enim hoc satis dilucide scripsit Dictys.

idem: *Lyrnessum paucis diebus pugnando cepit. Pugnare pro op- e. ut Nepos Milt. cap. VII. 5. quod cum Parum expugnare posset, ctis rebus a pugna decessisset*. ubi auctoritate quorundam codicum n volunt nonnulli illud *a pugna*, quod *pugnam* pro oppugnatione dubitant. Sallust. Catil. cap. VII. *quas urbes . . pugnando ceperit*. ota Cortii.

p. XVIII. *Naves onerarias, quas ob id Ajax secum habuerat, replet. rat pro assumserat, habebat*. ut cap. XXXI. *cunctos, quos secum, in armis esse iubet*. lib. III. 4. *Dein ceteros, quos . . rex secum res habuerat . . fundit*. lib. VI. 10. sive . . *ob eripienda quae habuerat, circumventa interierit*. In aliis etiam verbis haec enal- equentissima est. Adi quae infra ad lib. IV. 2.

ip. XIX. *Dein consilium de dividenda praeda coeptum*. Praeplacet n librorum editio . . *praeda haberi coeptum*.

Ibidem: *quam Chrysi filiam supra docuimus*. Sic supra *Chrysi filia* audivimus iam cap. XVII. ubi Anna volebat *Chrysei*, vel *Chrysi* vel *Chr sae*. Sed nil moverim, ob ea quae post alios de hac forma notavit Co tius ad ista Cicer. Fam. V. ep. 12. *Themistocli fuga*. et Sallustii Fra H. lib. I. cap. 2. *bellum Persi Macedonicum*. Sic Sedulius Carm. IV. 16 *tempore Mosi*. et lib. V. 274. *Lex Mosi*.

Ibidem: *ex omni praeda . . excepta . . Astynome . . Agamemnoni, i tulere*. Scilicet eam. Pro . . *exceptam Astynomen . . A. obtulere*. Sic infi lib. III. 2. *Accito Automedonte, aperit ardorem animi*. Quod autem al ter scribere solere, dicit Anna politissima, qui perspicuitatem sequantur non potest negari, has formas apud optimos quosque auctores satis es frequentes, quamvis saepenumero immerito a criticis vexatas. Constat modo Cl. Dukerum ad Florum IV. 12. 28. ac Cörtium ad Sallust. Iv cap. LXIII. 1. quaeque nos ad Iustin. II. 4. et alibi.

Ibidem: *Dein quae Aiax apportaverat . . in medios intulere*. Vindi gius volebat *in medio intulere*; at praestaret *in medium*, si quid novando sit; de quo tamen dubito. Sallust. Catil. cap. LX. 5. *cohortem p. in n dios hostes inducit*. cum nota Intt.

Cap. XX. . . *decernitur, ut Ulysses cum Diomede . . Helenam cum a reptis recuperarent, atque ita Polydorum regi traderent*. Sic melius quibus d. edd. est, quam in aliis atque *Polydorum r. t. sine conl. ita*. Di riusculae autem orationis hic sensus; ut . . Helenam repeterent (reddenda curarent), eaque reddita, Polydorum regi traderent. Sic *revoca* pro reddi, restitui dixit cap. XXII.

Ibidem: *Propre senes omnes . . in unum ducunt . . In unum cond cere* dixit supra cap. II. et cap. XIX. atque ita Tacitus alique; ut fortan hic quoque scribendum sit *conducunt*.

Ibidem: *ad omnia, quae ab eo dicebantur, tanquam iniuriae eius pa tientes, annuere*. In aliis edd. melius, ni fallor, est . . *tamq. ini. e. pa ticipes*: quamvis *eo patientes* etiam auctoritate vet. codicis firmet Hel sius, ac praeferre videatur ad Phaed. I. Fab. 5. qui tamen sensu long diverso *ovem* vocat *iniuriae patientem*, id est iniuriam facile, manusque tolerantem.

Cap. XXI. . . *nihil temere Graecos, nihil inconsultum incipere solere*. Non damno. Elegantius tamen esset *nihil inconsulte*. atque ita illa con iungit Noster lib. V. 6. *quae antea gesta essent temere et inconsulte*.

Ibidem: *ubi facta gestaque eorum laus . . sequeretur*. Synonymi auctori nostro amata. Sic cap. XLIV. *neque . . facta gestaque viri a lentio admittunt*. cap. XLIX. *eique universa gesta atque acta refert*. cap LI. *primum omnium acta gestaque sua exponere*. Confer Apuleium Metam pag. 129. *Quid facis, infelix puella, quid agis?* quaeque nos ad Avian Fab. II. 6.

Ibidem: *Et ut praeterita bene consulta omittam, iam hoc licet cognoscere. Praeterita bene consulta recte dixit et congrue, ut mox priore male consulta*. Nec video sane, quomodo Mercero aliisque placere per tuerit *praeterita ante consulta*, cum non nisi de bene consultis loquamur auctor, et sic inficetus admodum voculae *ante* pleonasmus foret. Non

amen adeo dammandum, quod, Obrechtio teste, legitur in aliis libris, *Et ante consulta o.*; quamvis alterum magis mihi ad gustum sit. Ceterum si voluerit doct. Obrechtus *re cognoscere*, nulla ratio idonea est; cum plurimum hic audiatur vox una *recognoscere*, id est, in memoriam revocare: alioquin etiam melius legeretur iam *hoc licuit re cognoscere*.

Ibidem: *Quibus, praeter superbas verborum minas et insidias oculum, nihil a Priamo . . remissum.* Remissum non est responsum, ut accipit Anna Cl. Duriore aliquo modo hoc voluit Dictys: Quibus a Priamo . . clammodo superbae factae sunt verborum minae, insidiaeque occultae, cum nihil concedebatur, indulgebatur. Sic cap. XXIII. *quibus praeter obsequium mederi rebus potestas nulla est*: i. e. qui medendi rebus solummodo voluntatem habent, potestatem vero nullam. In seqq. male legitur *erecto*, pro quo recte in aliis est *parato*.

Cap. XXII. *Reputate . . quanta clades et veluti contagio huiusce exempli orbem terrarum occupatura sit.* Tentat Cortius ad Sallust. Cat. cap. I. *q. clades, veluti contagio huius* etc. quod etiam Dacieriae doct. placeat. Sed *contagionem*, non *contagium*, rursus dicit Noster lib. IV. 22. *no exemplo veluti pessima contagione imbutos* etc. pro quo dicere etiam otterat, *cuius exempli veluti pessima contagione*. Nec sane video, cur pithetum *quanta* voci *contagio* parum esset proprium, cum *minimam contagionem* etiam dixerit Cicero Tusc. I. 30. nec ratio ulla sit, cur minus *vanam contagionem*, quam *quantam pestem* dici liceat. Ita haud dubie proba est plerorumque ac meliorum codicum lectio Sallustii Catil. cap. XXXVI. *Tanta vis morbi atque uti tabes plerosque civium animos invaserat.*

Ibidem: *Quis enim posthac, cui virile ingenium est, recordatus Alexandri facinus, non omnia suspecta . . metuere cogetur?* Ob oculos habet Noster, quod et alii observarunt, ista Sallustii Catil. cap. XX. *Etenim quis mortaliū, cui virile ingenium est, tolerare potest, illis divitias superare?* ubi *to* est extirpandi causam satis gravem non habuit Cortius. Ista *cui virile ingenium est*, apud Nostrum valent; cui virilis prudentia est, quique sibi illud fraudemque fieri non facile patitur. Miror autem, praeterea Mercerum aliosque aliorum librorum lectionem, *cui virile negotium est*, idque interpretatos, *cui domi est uxor*. Quis enim fando audivit unquam, *uxorem vocari negotium virile*, sensu quidem huic loco conveniente? Obrechtus interpretatur, *qui vir est*, sed neque hanc Latinitatem ullo exemplo idoneo probavit vir ille doctissimus.

Cap. XXIII. . . *cunctis . . alienam sententiam expectantibus, quum se . . quique minus idoneum auctorem crederet, Panthus apud eos clara voce ait: Ulyse, verba facis, quibus . . potestas nulla est.* Interpungendum . . *Panthus, apud eos, clara voce ait, Ulyse, verba facis, quibus* etc. constructio. Haec est: *Panthus clara voce ait, Ulyse, verba facis apud eos, qui . .* etc. Porro codicem Heinsii *crederent* habere pro *crederet*, testatur Hermann. ad Ovid. A. Am. I. 267. quam *to* quisque constructionem illustravit dudum Heins. ad Ovid. Metam. V. 212. et alii multifariam.

Ibidem: *Omnia, quae memorata a vobis sunt, acientes prudentesque patiemur; neque* etc. Vindingio emendanti *patimur*, pro *patiemur*, vix consensum largiri meum possum: referuntur enim haec Antenoris verba

commodissime ad mala, quae Troianis praedixerat Ulysses, nisi adhuc integra, consulerent.

Ibidem: *summae rei alii potiuntur*. Sanctius aliique in hac citione imperio subaudiunt: immerito, ut vel inde constat, quod etiam *potiri* phrasis Nepoti aliisque frequentata sit. Malim igitur modi syntaxes considerare tamquam derivatas a Graecorum more verba potiendi, fruendi cum genitivo passim construunt, quem etiam praepositione *ex* sustentant.

Ibidem: *summae rei alii potiuntur, quibus cupiditas utilitate est*. Heinsius ad Vellei. lib. II. 45. ex codice suo volebat . . . *cupida utilitate potiora sunt*: quomodo *cupitis satisfacere, cupiturum* etc. vidimus lib. III. 24. lib. VI. 8. et alibi. Ista tamen lectio glossa esse potest alterius, quae durior visa librario fuerit tamen sic rursum audimus Nostrum lib. V. 16. *quibus magis liberumque in femina, quam summa militiae potiora forent*: pro; ab ipsis amata.

Ibidem: *Neque ignorare quemquam, quin, si tam atrox inius banda sit; fore uti . . . graviora his sequerentur*. Anacoluthon videtur constructionis in his, *quia . . . fore*. Coniectura igitur probabili dixerim nandum illud *quin*, quod e voce praecedente *quemquam* facillime gnasci scribarum vitio potuit. Attamen *ἤντως* illud non affirmaverim et constructionis verborum *ignorare, nescire* etc. cum coni. *quia*, et coluthorum eiusmodi non desunt exempla. Sulp. Severus Dial. II. *ignorare iam poterant, quin . . . tenerentur*. ut Dial. I. 21. *ut etiam habeat conscientiam sanctitatis, tamen . . . sanctissimum se putabit*. que exemplorum ubertim damus.

Cap. XXIV. *tum demum dimitti Menelaum aiebat, si Polydor deretur*. *Dimitti*, id est, dimissum iri. ut cap. XXX. *uti . . . confiri nequaquam se ob ea offendi*. Nihil eiusmodi praesenti pro futuro finitivis praesertim, frequentius. Adi I. F. Gronov. ad lib. II. 5. ad

Cap. XXV. *exempli admissi abhorrentem*. Insolens constructio verbi *abhorrere*: insolens item dictio *admissum* (perpetratum) exi. Legerim proinde *exemplum admissi abhorrentem*: qualis syntaxis videtur *horrere* est supra cap. XXIII. *atque ita exemplum huiusmodi abhorrere*. Sic Sueton. aliique, ut Lexica monstrant. *Admissum* autem, quod lib. 6. *admissum facinus* dixit, rursum occurrit lib. III. 23. *se . . . tanti poenas sanguine eius expetere*. Hyginus Astron. II. 40. *Pro quo eius etc.* cum nota Munckeri. Perissologia denique frequens, quae *plum admissi* pro *admisso* dixit auctor. Ita *execrari exemplum* f. dixit lib. I. 7. quod lib. III. 25. *execrari facinus*. Sic Hegesipp. *Sed et ipsi exemplum crudelitatis eius aliquando exhorruere etc.* i. Iustinum XXVII. 1. *repente exemplo crudelitatis exterritae*. Sulp. H. I. 32. *planeque non sine exemplo amentiae praeoptabat libertate* *tio mutare*. ubi plura collegimus.

Ibidem: *Ex quo etiam verendum, ne quid tale commentae f. regiones, perniciose . . . molirentur: neque fidem; contra insidiosa cu fore*. Elegantior alia editio, *ne qua et aliae coniunctae ac finit*

glones perniciosas etc. Eaque Obrechtio summo iure placuit. Depravatum porro illud *neque fidum* etc. Potuit Noster dedisse, *nilque fidum; contra* etc. Mercerus, cum in Petaviano videret *namque fidei ius*, inde comminabatur *neque fidelius*; quod non video quomodo hic congruat. Melius Obrechtus, *neque fidei ius*; quamvis neutiquam posthabendum *nilque fidum*. Omnium autem optima, ob emphasin huic loco appositam, videtur scriptum, quam in edd. quibusdam invenerat Mercerus . . *motirentur: nihil exploratum neque fidum esse* (lege . . *fidum, sed*) *insidiosa* etc.

Ibidem: *Quae si omnes ita, uti res est, animo reputarent; neque ulterius differendos legatos paterentur, et Helena . . remissa . . maius atque acrius amicitiae pignus inter duo regna coalesceret.* Vindingius copulam et delectam ante *Helena* putabat, quod mihi quidem secus omnino videtur. Dicit Panthus, si dicta ipsius recte reputarent cives, fore ut neque alterius d. l. p., et Helena, remissa etc. Libenter autem scriberem *reputent*, si quis codex addiceret. Porro fidenter reponendum videtur *differri hos legatos paterentur*, vel *differendos legatos putarent*: i. e. differrent, ut lib. I. 9. *orare, ne se . . prodendam* putarent. lib. III. 25. . . *cur . . Helenam . . in hodiernum retinendam* putetis, *neque . . propuleritis*. lib. V. 2. *videatque quem ad finem* utendum putet *patrias calamitatibus*. Hagesippus l. 26. *praescripserat . . ut a . . periculo* temperandum putaret. Sic is passim. vide ibid. cap. 41. lib. II. cap. 3. et cap. 15. Ambrosius Offic. I. 26. *rationis est particeps, causas rerum requirit, generis sui auctorem investigandum* putat, et cap. 30. si . . *adultero ad mercedem adulterii largiendum* putes, *non est beneficentia ista* etc. et ibidem: *Non probatur largitas . . si iniuste quaerat, et iuste dispensandum* putet. Sic cap. 38. lib. II. 7. lib. III. 2. et alibi.

Ibidem: *Namque pro Helena Cassandram vel Polyxenam, quam legatis videretur, tradendam.* In his, *quam legatis videretur*, accus. non pendet a suppresso verbo *eligere*, ut Celeb. Anna iudicabat, sed ab *ἀνδρὶ τοῦ νομοῦ* abundando *traditi*, vel *Graecos sibi tradere*. Sic lib. I. 16. *ad deligendum* *helli principem*, quem cuique *videretur*. i. e. quem deligere, vel deligi, cuique placeret. Nihil autem affine haec forma habet cum ista Flori II. 6. 46. *ut divinitus hostem summo veri videretur*. quod putabat Clar. Flori interpret.

Cap. XXVI. *Ad ea Menelaus iracunde atrox* etc. Eleganter talia ad verba iunguntur adiectivis. ut *intemperanter demissus*, Tac. Ann. XIII. 13. *muliebriter infamis*, ibid. cap. 30. *magnifice gratus*, Valer. Max. V. 2. lib. 2. Plura Perizon. ad eundem Valer. III. 8. 3.

Ibidem: *Egregie hercle nobis actum est, si quidem* etc. Minima quidem mutatione Perizonius volebat *vobis* pro *a vobis*. Si quid tamen novandum (laxior enim est dativi usus) cum Anna malim, *E. h. nobiscum actum est*, i. e. egregia hercle nostra conditio est, egregie nos nosmet habemus: iam phrasin, hic sane appositissimam, nemo Ciceroni aliisque omnibus frequentatam ignorat. Atque ita Noster lib. VI. 15. *confisterique optime secum actum, quod per vim externi hominis interemptus*. Male foris Perizonium habebat numeri sing. et plur. enallage ista *E. h. nobis actum est, siquidem . . cogor*. Qualium tamen formarum omnia plena sunt, et quaedam contulimus ad Sulp. Severum.

Ibidem: *Siquidem proprio spoliatus, commutare matrimonium pro arbitrio meorum hostium cogor.* Frustra Vinding. legebat *propria*, quod matrimonium (ut saepe alia abstracta concretorum vice funguntur) coniugem notare nesciret. Iustin. lib. III. 5. *hisque interfectorum matrimonia pollicerentur.* Sulp. Severus H. S. I. 24. *Inde . . matrimonia ex victis adsumere.* utrobique vide commentatores. *Commutare matrimonium* hic est propriae uxoris loco aliam adsumere. ut lib. VI. 9. mutata *Phrygia veste*, id est, Phrygia veste pro Locrensi adsumta, veste Locrensi in Phrygiam mutata. Ad Hyginum de hac forma plura.

Ibidem: *neque amisso Polydoro, orbitas Priamum insequetur etc.* Melius forsitan . . *Priamum sequetur.* ut cap. XXIII. *fore uti . . ipsos . . graviora hisce sequerentur.* cap. XXI. *uti facta gestaue eorum laus . . sequeretur.*

Cap. XXVIII. *Chryses . . ad naves venit, praeferens Dei vultus, et quaedam ornamentorum templi eius.* Per *vultus Dei* intelligunt nonnulli simulacrum quoddam illius, quod haud scio an satis probent. Verius autem Wasseus ad Sallust. pag. 168. emendandum putat *praeferens Dei cultus*; idque omnino placet.

Cap. XXIX. *eumque multis probris insecantur.* Nec male aliae edd. dant *insequuntur.* ut infra cap. XXXIX. *eumque verbis maledictis acrioribus insecuti, ad postremum etc.* lib. III. 20. *contra Ulysses maledictis insequi etc.* *Lapidibus insequi* dixit lib. IV. 4.

Cap. XXX. *Ac dein flagitare Calchanta.* pro a Calchante. Sic infra cap. XLVIII. *qui cum . . peterent, remittere iras.* Capitolinus Pertin. cap. III. *eumque petiit per literas, ut etc.* Novatian. Ep. ad Cyprian. pag. 302. *quoniam et qui petitur, flecti debet, non incitari.* Fulgent. Myth. I. 2. *Apollinem atque Herculem petiit.* ubi plura Munckerus. Adi etiam Intt. Ovidii Metam. VII. 296.

Ibidem: *. . uti causam tanti mali edisseret.* Pessime sic editum in quibusdam, cum in aliis recte ediceret. Ita iuxta alias edd. in seqq. legendum; sed haud liberum esse cuiquam eloqui, non quicquam.

Ibidem: *Ille enim perspicere se originem huius morbi, sed etc.* Melius sic connectetur oratio, *ille autem, perspicere se etc.* Vindingio vero nequaquam accedo, aut *se* delenti, aut *ait* addenti; nam tralatitia sane et ipsi verbum *ait*, respondit hic *baudiendum* omisit auctor. Sic lib. III. 3. *Tum Hector, aut prodicionem, ab eo confirmandam, aut etc.* De hac ellipsi cum plurimis aliis interpretes Sallustii Catil. cap. XXXIV. Et iam loci integritatem recte vindicasse Perizonium contra Vindingium video.

Cap. XXXI. *. . duce atque auctore Achille, et, si perstaret, suadenti exitio vindicandum.* scil. ipsum, vel Agamemnonem. Rarius *vindicare ab* quem pro punire dicitur. sic etiam Auctor Rhythm. de Laude Virg. *qui insontem vindicat, et non punit noxium.* *Ulcisci tamen aliquem* hac notatione plus vice simplici dixit Terentius.

Ibidem: *cuncta extrema ratus experiri, nihil de sententia remittendum destinaverat.* Perizonius eleganter coniicit *paratus experiri.* Sed ita tamen et Venant. Fortunatus apud Barth. ad Paulin. V. Martini I. 201. *ratus ire per Alpes.* id est, conclusum habens, ut exponit vir laudatus.

quomodo synonyma voce *certus* saepius utuntur Ovidius aliique. ut Epist. VII. 7.

*Certus es ire tamen, miseramque relinquere Dido,
Atque idem venti vela fidemque ferent.*

Certus es, Aenea, cum foedere solvere naves.

Cap. XXXII. *in aliquantum tracto certamine.* Sic saepius, Mercerus impit, Dictys, a cuius seculo non est exigenda Latini sermonis puritas. Quasi in *tantum*, in *quantum*, non ita dixerit Virgilius Aen. VI. 877. Orid. Metam. XI. 71. Tacitus Germ. M. cap. XLV. Velleius I. 13. non tamen plena locutio est in *tantum modum*, nam *tantum* esse neutrius generis nemo non videt. Sic enim in *hoc*, in *multum* etc. dicunt Latini.

Ibidem: *praecellentibus in ea pugna, barbarorum Hectore et Sarpedone, Graecorum Diomede cum Menelao.* Barbarorum et Graecorum dixit pro ex barbaris et Graecis, inter barbaros et Graecos. Sic lib. I. 6. legatorum *Palamedes*. . . *Priamum adiit.* lib. III. 14. *In ea pugna*, Graecorum *Ganeus interfectus rex Cyphius.* vide supra cap. XX. infra cap. XXXIX. et alibi. Sic Tacitus aliique passim, Huc retulerim exempla ista Prudentii Cathem. XII. 77. *o sola magnarum urbium maior Bethlem*, et alia, in quibus Davisius erud. ad Cicer. Divin. I. 31. comparativum putabat, more Graecorum, cum genitivo construi. Conferatur Lactant. III. 12. 9. philosophorum *non obscurus Euclides*. Lucretius I. 120. hominum *quae clara clueret.* Eanius Frag. pag. 11. *Venus quem polcra Dearum fari donavit.* In loco autem Prudentii comparativus vice superlativi, ut milles alibi, ponitur.

Cap. XXXIII. *Neque ulterius differre, quin Astynaque parenti remitteretur.* Forma simili Sidonius IV. ep. 25. *naqueo differre, quin grandis communiōe te gaudii festinus impertiam.*

Cap. XXXIV. *Scilicet quod eorum patientia . . per iniuriam abducta est.* Anna Clarissima exponebat, quod passi essent eam per iniuriam abduci, cavendumque praecipit ne hoc imitemur. Sed Latinitate sane probe atque imitanda *patientiam* dixit indulgentiam ignaviozem, qua ad ne pravas conniveatur. Sallust. lug. cap. XXXI. 1. *Multa me dehortantur e vobis . . opes factionis, vestra patientia, ius nullum.* cum nota interpetum. In seqq. pessime clarum legitur pro earum.

Cap. XXXV. *militibus ut apud arma essent iubet.* Tali constructione Yopiacus in Probo cap. XIV. *dicitur iussisse his acrius, ut gladiis non trementur.* Tacitus Ann. XIII. 40. quibus iusserat, ut *instantibus cominus timerent.* Caesar B. Civ. III. 98. militibusque suis iussit, ne *qui eorum valerentur.* ubi consulatur Davisius, nec non Sanctius Min. II. 4. et quae illam Perizonius. Nimirum sibi sumere videntur, qui dativum eiusmodi, in scriptis puriorum Latinorum, in accusativum semper mutare ausi sunt. Sic autem rursum Noster lib. V. 11. *iubent nostris peragere caepa.*

Cap. XXXVI. *ubi neutra pars committere audet.* Committere sic ablativo aliquoties Eutropius dixit, cum aliis. *Committere* autem praedium pro inchoare dici, monuit etiam Freinsh. in Indice Flori.

Cap. XXXVIII. *Dein . . conflixere acies compositae, Graecia ac singulis per distributionem imperia ducum exaequantibus; contra, sine modo*

atque ordine barbaris ruentibus. Vindingius legebat, *Graecorum singulis* etc. Sed multum praeferenda Obrechti emendatio . . *acies, compositae Graecis, ac singulis* etc. *Compositae* opponitur *et sine modo atque ordine*. ut Tacitus Ann. XV. 3. *compositius cuncta quam festinantius agerent*. Histor. IV. 35. *cunctos licentia vagos compositus invadit*. vide infra III. 10.

Cap. XXXIX. *quum neque instantibus cederetur, et exemplo strenuissimi cuiusque, qui iuxta steterat, aequiparare gloriam festinaret*. Cave *festinaret* intelligas *festinaret quisque*, vel pro illo legendum putes *festinaretur*. Neque enim pronomen *qui* ad praecedens *cuiusque* pertinet. Dicit auctor, (vel gloriae exempli) strenuissimi cuiusque, gloriam suam aequiparare festinasse, qui, vel quisquis iuxta strenuum hunc stetisset.

Ibidem: *At ubi procul animadvertit Hector* etc. Non erat cur Vindingius vellet, *Id ubi* etc. simili enim ellipsi pronomen hoc omittitur in mox sequentibus: *postquam procul animadvertit Menelaus*. Dares Phryg. cap. 1. *Iason ubi audivit*. cap. V. *qui ut audivit*. Sic millies optimi quique alii.

Ibidem: *comprehendere fratrem, eumque verbis maledictis acrioribus insecuti, ad postremum cogunt*. Vindingius praeferebat *cogere*, ut infinitivus hic congruat cum praecedente *comprehendere*. At enallagen hanc modorum frequentissimam esse, iam observavimus ad lib. I. 19. Porro in his: *eumque verbis maledictis acrioribus insecuti*: illud *verbis* vel *maledictis* inficetius vacat. Cogitabam proinde, *eumque acerbis maledictis ac probis insecuti* etc. ut supra *probris insequi* dixit cap. XXIX.

Ibidem: *Sed ubi eos contra se tendere paratos armis atque animis, uterque exercitus animadvertit* etc. Quum vox *animis* deesset in MSS, Mercerus volebat *paratos armis aequae u. e. a.*; quod Paridias, ad hoc duelum a fratribus coacti, minor esset, quam Menelai, animus. At nihil obstat, quo minus hoc tempore aequae incitatis animis processerit Paris, ac Menelaus. Neque tam apto ordine hic diceretur *paratos armis aequae*, quam *paratos aequae armis*, vel *armis aequae paratos*. Praetulerim itaque *paratos armis atque animis*. ut lib. IV. 15. *Myrmidonas . . armis atque animis confirmat*. Velleius II. 119. *quia Romanis et armis et animis ut fuissent*. ubi plura. Sed video nunc, vindicationem huius loci ab Obrechto occupatam, illique proinde transcribendam.

Cap. XL. *Iamque uterque pleno gradu adversum cedens intra iactum teli perveniunt*. Merito hoc *cedens* displicuit hic Vindingio, nec male emulabat ille vir doctus *vadens*. Minima itidem mutatione legi posset *adversum incedens*. Nec non conicere licet, *adversum tendens*, vel *adversum procedens*. ut modo, *ubi eos contra se tendere . . animadvertit*. lib. IV. 12. *Contra Graeci . . tendunt adversum*. lib. III. 4. *utrinque instructas acies adversum processere*.

Ibidem: *ratus . . locum vulnere inventurum*. Sic loquitur rursum lib. III. 6. *Helenus quaesitum ex occulto vulnere locum ubi nactus est*. Ovidius Metam. III. 237. *Iam loca vulneribus desunt*. Iscanus B. Troi. VI, 449. *Nec iam vulneribus pateat locus*. ubi alia doctissimus Dresenius.

Ibidem: *ac ne mox hosti* etc. Praestat *At ne mox hosti* etc.

Cap. XLI. *moxque bipartito campo, qui reliquus non pugnae opport-*

mus erat. Perizonius coniicit *qui reliquus, nec p. o. e.* Sed potius ita per traiectionem haud infrequentem dicitur pro eo quod sic enuntiari potuerat . . *campo reliquo, qui non pugnae o. e.* ut lib. V. 8. *in adolendo, quae sacra aris reddebantur.* et ibid. cap. XVII. *cuncti, qui bello residui, nocturnam cladem evaserunt.* id est, cuncti bello residui, qui noct. cl. evaserant. Sallust. Catil. LXI. 2. *Pauci, quos medios cohors praetoria dimisit.* id est, Pauci medii, quos c. p. d., ut illic iam quondam monuimus. Vindingium non moror, legentem *quia reliquus non p. o. e.*

Ibidem: *Interim Ajax Telamonius instructo milite, quem secum adduxerat, habens etiam* etc. N. Heinsius ad Ovid. Epist. X. 59. bene suum codicem habere iudicat *advexerat.* Sed bene se itidem vulgatum *adduxerat* habet: saepissime enim *adduci* dicuntur, quae proprie (sive navi, sive curru) *advehuntur.* Sic lib. I. 7. *quantae opes cum ea* (Helena) *adductae erant.* Dares Phryg. cap. IX. *in Graeciam navigavit, adducto secum duce eo, qui* etc. Justin. XVIII. *exercitum in portu Tarentino exponit, duobus parvulis filiis . . adductis.* et centies alibi. Ita *abducere* pro *avēhere* dixit saepius Hyginus cum aliis.

Ibidem: *habens etiam nonnullos de exercitu Achillis, ingressus* etc. Heinsius ad locum dictum Ovidii, de coniectura emendabat, *addens etiam* etc. Frustra plane: neque enim, cum Phrygiam! ingrederetur Ajax, *addedit* suo militi nonnullos de exercitu Achillis, sed iam *addiderat.* Et *habebat* pro *secum habebat* satis solenni more dixit auctor. Sic supra cap. XX. *Itaque habentes Polydorum ad Troianos veniunt.* lib. I. 10. *Itaque regum habentes Helenam . . discedunt.* Frontinus Stratag. II. 12. 3. *comphores ex iis, quos habebat, iussit redire in castra.* Ita Hyginus Fab. CIV. alique.

Ibidem: *ingressus Phrygiae regionem, multa hostiliter vastat.* Heinsius ad Ovid. Epist. X. 59. et Vellei. Paterc. II. 116. legendum coniciebat *culta hostiliter vastat.* Sed hanc rursus ingeniosi viri emendationem magis acutam puto, quam veram aut necessariam. Ammianus XXVII. 8. *et Scotti per diversa vagantes, multa populabantur.* Pollio in Claud. cap. VI. *in Romanum solum et rempub. venerunt, atque illic pleraque vastarunt.* Sulp. Severus H. S. II. 18. . . *Hierosolymam adiit . . omnia templi ornamenta detraxit, ac multa caede vastavit.*

Cap. XLII. *At Graii infrequentes, incuriosique ab armis turbati, simul a fugientibus . . impediti.* Anna *qđ ab armis* construebat cum verbo *turbati*, exponebatque *ab armatis militibus.* Eadem Davisio stetit in animo sententia, ad Caesar. B. C. III. 83. Mihi quidem aliter omnino sentire liceat, construenti hoc *ab armis* cum praecedente *incuriosi.* Qua forma Cicero Fam. X. ep. 15. *Antonius ab equitatu firmus esse dicebatur.* Id est, quod ad equitatum. lib. XI. ep. 13. *ut quam paratissimi et ab exercitu reliquisque rebus . . configamus.* quae loca aliaque iam adnotavit Perizonius ad Sanct. Min. IV. 6. 15. *Arma tamen pro armatis sumi non nego, quippe quod exemplis aliquot ipse demonstraverim ad Obseq. Prodig. cap. CXVIII. et Justin. XXVIII. 2.*

Cap. XLIII. *ac dein molestia urgens hostem.* Certissimam eruditissimi Obrechti emendationem puto, qua legit *ac dein mole sua u. h. sua*

autem retulerim ad Aiace[m]. ut infra cap. XLVI. *et ubi steterant bini aut amplius congregati, impetu suo dissolvere.* Ut autem hic *urgere mole*, sic Virgil. Aen. III. 579. *Enceladi . . corpus urgeri mole hac.* Aurel. Victor Caesar. cap. XXXIX. 30. *quoniam bellorum moles . . acrius urgebat.* Ammianus XXI. 3. *urgente magnitudinis mole disiecti sunt nostri.*

Ibidem: *Quum super alium alius ruinae . . modo praecipitentur.* Tacitus Hist. IV. 71. *Ut ventum est ad manus, deturbati ruinae modo praecipitantur.* Ruinae modo incidere dixit Seneca de Ira III. 3. et alibi Noster ruinae modo effundi, erumpere.

Cap. XLIV. *neque reliqui duces facta gestaque viri silentio admittunt.* In aliis edd. est *remittunt.* Optime scripsisset Noster, *silentio omittunt.*

Ibidem: *quin . . spes omnes atque opes militiae in tali viro sistenter.* Seneca Epist. XLVIII. *in te spes opesque sunt.* Sallustius Cat. cap. XXI. *quid ubique opis aut spei haberent.* ubi intt. plura.

Cap. XLVI. *raptim . . ut quemque sors conglobaverat, ad naves evolant.* Optimo iure Perizonium, corrigentem fors, sequitur Wasseus ad Sallust. Iug. cap. LXII. et Cortius ibid. cap. XCVII. 4. Nec male prior ille Sallustii interpres doctissimus pro *quemque* volebat *quosque*; quod etiam habet Sallustius, quodque ideo videtur aptius, quia magis congruae plures universique, quam singuli *conglobari, congregari* dicuntur. Sed quoniam hic scrupulus non tanti est, si reputes notionem τοῦ *quisque* collectivam, nec per omnia exprimere Sallustium voluit Dictys; vix equidem illud *quemque* loco moverim, nisi codicum suadeat auctoritas. Idem criticus *advolant* pro *evolant* legebat; immerito plane, uti ego quidem existimo. *Ad naves evolant*, sensu praegnante est, *evolantes* inde, ubi erant, *advolant* ad naves. Nihil his formis usitatius. Sic Sallust. Cat. XLIII. *ad Catilinam erumperent.* Consule Cortium ibid. cap. LVII. 1.

Cap. XLVII. *onusti praeda atque victoria.* Onustus victoria vitiosè dici videbatur Daceriae praestantissimae; haud reputanti scilicet, *victoriam* nonnunquam dici, quae in victoria capiuntur. Florus II. 2. *interceptam tempestate victoriam et triumphum periisse naufragio.* ut rursus ibidem: *classemque ingenti praeda onustam, et triumpho gravem.* et lib. I. 18. *et tanta . . spolia, ut victoriam suam Roma non caperet.* Similem usum vocum *occupatio* ac *venatio* observarunt Intt. Quinctiliani Declam. XIII. 7. et Frontini Strat. III. 13. 3.

Cap. XLVIII. *quum . . non ob utilitatem, sed honoris merito gratiam eius peterent.* Immo etiā *ob utilitatem*, ut innuunt sequentia: *Namque tali tempore in commune ab omnibus consulendum* etc. Ridet hanc Anna orationis inconsequentiam; sed immerito plane, quum ex stilo elegantissimi cuiusque *non ob utilitatem, sed* etc. dixerit auctor pro eo quod accuratius dixisset *non tantum ob utilitatem, sed etiam* etc. vel *non tam ob utilitatem, quam* etc. Florus II. 2. *Nec cum hominibus, sed cum monstris quoque dimicatum est.* Sallustius Iug. cap. XIV. *non enim regnum, sed frugem* etc. *cum anima anisiati.* Velleius II. 28. *Nec tamen in eos . . sed in multos insontes saevitum.* Frontinus Strat. II. 13. *eumque non armis, sed vulneribus oneratus transnavit.* ad quae loca pluribus exemplis hanc loquendi rationem illustrarunt viri docti.

Cap. XLIX. *Neque cupiditate ulla aut desiderio laesum etc.* Ex Me-
tel. cum Obrechto omnino legendum *lapsum*, non *laesum*. Sic Valer. Max.
[I. 1. 3. *cum praesertim non libidine, sed errore lapsus videri possit.*

Ibidem: . . *ac talenta quinquaginta doti adiungit.* Non damnem illud
loti, pro in dotem: minore tamen cum amphibolia legeris *dotis*. Plautus
Catal. II. 3. *unde tibi talenta magna viginti pater det dotis.* Mercat. IV.
3. *mi decem talenta dotis detuli.* Terentius Heaut. IV. 7. *Haec talenta*
dotis apposuisti duo. Nepos Alcib. cap. IX. *Ex quo quinquaginta talenta*
vectigalis capiebat.

Cap. L. *Qui tempus loquendi nactus familiariter, et ob id liberior in-*
censare atque increpare, quod etc. Distingue . . *nactus familiariter et ob*
id liberior, incensare etc.

Ibidem: *Post quem Ulysses, illa quidem Deorum esse ait: eorum au-*
tem etc. Codicum absque auctoritate nihil mutaverim: impense tamen
placere, si quis MS. daret . . *illa* (vel *illam* scil. cladem modo memora-
tam) *quidem Deorum iram esse ait:* i. e. irae divinae effectum. ut Hygi-
nus Fab. CXVIII. *iram Deorum esse, quod Troia capta fuerit.* Orosius
VII. 28. *iram Dei esse poenam suam, atque ideo a medicis non posse cu-*
rari. Tacitus Hist. IV. 26. *quod in pace fors seu natura, tunc fatum et*
ita Dei vocabatur. Salvianus adv. Avar. IV. pag. 136. *Cum enim salus no-*
stra minus et misericordia Dei sit. etc.

Cap. LI. *a quo Hippodamia, tot laborum pretium, abstraheretur.* Pro-
prio labores erant pretium Hippodamiae, sive quo Hippodamiam sibi com-
paraverat Achilles. Hinc forsitan coniecerit quis, *tot laborum praemium;*
praesertim cum supra quoque cap. XXXIII. hanc feminam legamus *Achilli*
praemium pro multis atque egregiis facinoribus fuisse. At nihil mutandum,
um hoc genus hypallages satis obvium sit. Auctor Dial. de C. Corr.
IIoq. cap. X. . . *fama . . quod unum esse pretium omnis sui laboris fater-*
ur. Consule Graevium ad Iustin. IX. 2. et alibi multos.

Cap. LII. *quum laeti inter se invitarent.* Non agitur de invitatione,
qua alius alium, sed qua quisque se invitaret. Haud male igitur Obrech-
us emendabat *quum laeti vino se invitarent*, dum phrasin *invitare se*
laribus illustrat exemplis. Equidem tamen malim, *quum laetanter se in-*
vitarent. *Laetanter* pro laete dixisse Lampridium in Comm. cap. V. Fa-
ori Thesaurus docet.

Ibidem: . . *Graeci atque Troiani singuli pluresve, ut sors evenerat,*
alter se sine ullo metu . . miscebantur. Legerem *ut fors evenerat.* vide su-
pra ad cap. XLVI.

LIBRO TERTIO

Cap. I. *Graeci cuncta, quae . . militia exposcebat, intenti animo sum-*
mi studiis festinabant. Si vox animo abesset in codicibus, equidem fa-
cile lubensque illud ferrem desiderium. Sallust. Catil. cap. VI. *At Roma-*
ni . . intenti festinare, parare, alius etc. et Iugurth. cap. XXIII. *prorsus*
intentus cuncta parare.

Ibidem: *iaculis hastarum vice fabricatis.* Quia in MS. esset i. h. *ad*

vicem f., TOLLIIUS ad AUSEN. Epist. I. 14. legebat *vicem* vel *in vicem*. Sed nollem ab ipso dictum, male in MS. legi *ad vicem*. Mamertinus Grat. Ad. cap. III. *Testor . . ad vicem numinis mihi sanctam conscientiam meam*. Aur. Victor Caes. cap. XI. ad *vicem obsidis tenebatur*. ita et cap. XIV. & Ammianus XV. 10. ad *vicem memorabilis muneris*. vide etiam lib. XIX. 12. XXVII. 3. XXIX. 5. XXX. 8. Vegetius R. Mil. III. 14. et IV. 3. *ad vicem muri*. Sulp. Severus H. S. I. 33. rex ad *vicem sacerdotis holocaustum obtulit*. ubi Drusius usitatus esse dicebat *in vicem* aut *vice sacerdotis*, quod in Severi aequalibus verum non est.

Ibidem: *Namque . . multitudo universa . . ad multum diem exorari*. i. e. exerceri, se exercere. Sueton. Aug. cap. XCVIII. *spectavit assiduum et exercentes ephēbos*. In plurimis aliis verbis haec passim ratio obtinet.

Ibidem: *Isdem fere diebus*. Ex edit. Steph. *Isdem* legebat Arzenius ad Aur. Vict. cap. XLI. 2. ut supra lib. II. 42. *Isdem fere diebus barbari* etc.

Ibidem: *namque facinoris exemplo suspectis iam, per universos populos gentesque circa hospitium, omnibus praeliis Graecos victores cognita, et eversio . . civitatum in animis haeserat*. Quo iure Vindingius voluerit *f. exemplo suspecto*, nemo dixerit. *Suspectis* est dativus, unde pendens sequentia ista *in animis haeserat*. Neque, ut iam Obrechtus vidit, pro *cognitum* legendum *cognito*: nam concipiendum hoc *cognitum in animis haeserat* per formam dictum eiusmodi, qua Virgil. Aen. V. 6. *duri magno sed amore dolores Polluto*, notumque *furens quid femina possit*, (id est, quodque notumque erat etc.) *Triste per augurium Teucrorum pectora ducunt*. Tacitus Hist. I. 51. *Accessit callide vulgatum, temere creditum, decumari legiones* etc. Livius I. 53. *Ea arte aequasset superiores reges, si degeneratum in alijs huc quoque decori offecisset*. Alia dedit Perizonius ad Sanct. Min. III. 8. et 9. Confer etiam, quae nos infra ad lib. IV. 8.

Cap. II. *Achilles ausus visere ceremoniarum morem . . supervenit*. Cum in MSS. esset *adveniens visere*, Mercerus haud male legebat *avens visere*. Res tamen erat audaciae, cum quod ceremonias has visere viris minus licitum esset, tum quod tale quid ingredi sine periculo Achilles non posset. Stet itaque, nisi secus omnino cogat codicum auctoritas, illud *ausus*, i. e. audens, *visere*.

Ibidem: *Erant praeterea cum Hecuba matronae plurimae . . partim honorem atque obsequium reginae tribuentes; reliquae tali obtentu pro se quaeque rogaturae supplicabant*. Tali obtentu, quasi nempe Hecubae tantum adessent, illique obsequium honoremque tribuerent. Quid sensu ista planius aut commodius? Et tamen Vindingio placebat *alio obtentu*.

Ibidem: *daturum se . . mandat, si etc.* Mandat, id est, nunciat mandat: quomodo unum verbum duplici haud raro significatione gaudet. Eutropius V. 5. *senatuique mandavit, bellum se ei . . illaturum*. Consule Broukhuis. ad Propert. III. 22. aliosque alibi.

Cap. III. *alias de tali negotio nihil se auditurum*. Alias non semper esse alio tempore, vide Perizon. ad Sanct. Min. I. 17. 2.

Ibidem: *brevi quippe dominum cum fore eius, quam deprecando non impetraverit*. Doct. Annae scribi debuisse videbatur, *dominum eum vi fore*

as etc. Sed illud *precibus* vocula *vi*, cui respondeat vel opponatur, non ita indiget, ut quidpiam in lectione vulgata movere ausim. Sic iam fortius ad Sallust. Catil. cap. XII. 5. praeter alia contulit Celsi locum. III. 4. *Id enim medici officium est, ut neque aegrum supervacua materia oneret, neque imbecilliorum fame perdat.* cur non addidit in membro *rioro valentiorum*? Addatur Iul. Obsequens Prodig. cap. CXII. *In Lucania gregem vervecum, cum pasceretur, et nocte in stabulo, flamma circumdata nihil adussit.* Cur non dixit *cum interdum pasceretur*? Ut verum tamen fatear, in mendo cubare videtur hic locus, quem, coniectura quam a libriori, sic emaculare forsitan licet, *cum quiesceret nocte in stabulo.* ulp. Severus H. S. I. 18. *qui hominem occiderit, capite poenae luet: qui imprudens, rite exul erit.* ubi Sigonius legebat, *qui prudens hominem occiderit*; citra, puto, quam necesse erat.

Ibidem: *quae res eo habere fidem videbatur, quoniam etc.* Praeter illam causam Vinding. volebat *ideo* pro *eo*; quorum usum promiscuum pud Latinos, nemo ignorat. *Habere fidem* res. dicitur, cui credant homines, vel etiam quae credi mereatur, cui tuto fidamus, credamus; quo sensu posteriore hic phrasi ista utitur auctor. Vide quae ad Hygin. Fab. CIII. et infra ad lib. IV. 22.

Ibidem: *satis sibi esse praesentium copiarum.* Singulari forma sic loci videtur Dictys, pro, *satis sibi esse praesentes copias.* Similiter Symmachus I. ep. 32. *satis est unius erroris*, i. e. unus error.

Ibidem: *neque auxiliorum egere.* Supple, inquit Anna, *egestatem*: *egres enim*, addit, activum est. Sed omnino cum Perizonio sentio, ad Sanct. Min. III. 3. illud verbum pro neutro habente. Late autem patet usus genitivi, pro accusativo cum praep. *circa*, vel ablativo cum praep. *in*, tam apud Latinos quam Graecos.

Cap. IV. *bellum ineunt, adscito sibi quisque auriga ad regendos equos.* Usitatus hac numeri enallage in voce *quisque*. Sed simul durior minus casus enallage circa hoc pronomen obtinet in loco, huc ab O-rechto collato, Sallustii Iug. cap. XVIII. *passim multis sibi quique impetum petentibus.* ubi *quique* pro *quoque* legi cum Cortio, aut *quisque* accipi pro *queisque*, *quibusque*, hoc obstat, quod utraque ista ratio Sallustio sit assolens, non minus quam *ἀνὰ πλοῦτον* illud, quod in eo non concoquebat vir doctissimus. Idem autem excidisse videtur Iustino XXIX. 1. *His . . etsi nulli . . rectores erant, tamen in suorum quisque maiorum vestigia nitentibus, magna indoles virtutis enituit.* et Livio XXXIX. 14. . . *Patres labor ingens cepit, cum publico nomine, ne quid etc. tum privatim suorum quisque vicem, ne etc.* Nihil eiusmodi insolentiae inest verbis auctoris nostri, de quorum integritate aliquomodo dubitare Cortius loco dicto non debuit.

Ibidem: *ni . . suos fugere cohibuisset.* i. e. prohibuisset. Nam proprie *cohibemus fugientem* aliquem, *prohibemus fugere*; quod tamen discrimen non semper observant Latini, in primis recentiores. Calpurnius Ecl. IV. 19. *Iam puerum calamos et odorae vincula cerae lungere nunc* (sic recte MSS. pro *non*: vide Tursell.) *cohibes etc.* ubi hoc verbum sine codd. auctoritate vexari non licuit. Caesar B. G. VIII. 23. *quem timor cohibebat*

cuiusquam fidei suam committere salutem. ubi tamen ex compluribus MSS. prohibebat legebat Davisius. Conferatur etiam Velleius II. 103. quod . . . facere voluerat, atque vehementer repugnante Nerone erat inhibitus, post . . . facere perseveravit.

Cap. V. *Ac mox cognito . . . praelio in ea parte, reliqui duces confirmati, ubi quisque pugnaverat, undique eo confluunt.* Barthius Vind. ac Perizon. non male legunt *confirmatis*, ubi q. p. i. e. confirmatis illis, apud quos, cum quibus q. p. Sed coniectura minus videtur necessaria. Intelleguntur enim haud incommode duces *confirmati*, qui invicem sibi animas addiderant. ut supra lib. II. 11. *confirmati inter se invicem, acriter hostem incurrunt.* ubi dicta vide. Sequentia porro sio recte acceperis, *eo* (ad eam partem, ubi praelium incaluerat) *confluunt undique* (i. e. ex omni loco), *ubi quisque pugnaverat.* Si quid tamen novandum, coniici quoque posset, relicto *duces confirmati, ubi quisque p.* plane ut infra cap. X. *Quod ubi Aiaci cognitam*, relicto ubi pugnaverat, *propere accurrit* etc. Atque haec mihi maxime allubesceret scriptura, si quis codex addiceret.

Ibidem: *At ubi eum Achilles ita in hostem promptum animadvertit* etc. Quum facile intelligatur hostis Hectoris, non Achillis, non video causam sonticam, cur Vinding. legeret *in hos promptum.*

Ibidem: *et memor paulo ante repulsae in Polyxena.* Cl. Anna haud libenter se scripturam dicit *repulsam tuli in illa re*, sed *illius rei repulsam tuli.* Sed obscurius hic dixisset auctor *Polyxenae*, ideoque melius omnino *in Polyxena* dixit, scil. postulanda ac non impetranda ab Hectore. Cicero Fam. X. ep. 28. *magnum damnum factum est in Servio.* i. e. in amissione Servii, vel quod ad Servii mortem. lib. IV. ep. 5. *in unius mulierculae anima si iactura facta est.* Infinita istiusmodi exemplorum vis est, dudum multifariam a multis observatorum. Porro formam istam *paulo ante repulsa*, id est, quam paulo ante tulerat, illustramus ad S. Severum. Ita rursum Noster cap. XIV. *memores paulo ante in Patroclo insolentiae barbarorum.*

Cap. VI. . . *fundere obvios, ac prostratos, quum alios invaderet desuper proculcans, subterere.* Recte Argent., teste Obrechtio, dat *obterere.* ut modo cap. IV. *partim telo eminus, alios curru per medios concito humi obterit.* lib. II. 43. *ac fugientes nunc telo eminus prosternere, modo apprehensos obterere armis.* Ceterum sic interpungenda haec puto, *ac prostratos, quum alios invaderet desuper, proculcans obterere.* Florus III. 3. *quum obiectis undique plaustris atque carpentis altae desuper . . . pugnarent.*

Ibidem: *multique mortales cum ducibus extincti.* Accuratius dixisset *multique milites cum d. e.* Sed tralatitia forma est, qua species *duces* sic cum genere *mortales* coniungitur. Cicero Tusc. IV. 4. *Quia Chrysippum et Stoici cum* etc. Atqui Stoicus quoque Chrysippus erat. Ad illum locum, ut et ad Min. Fel. cap. XXI. consule erud. Davisium, nec non V. C. Io. Clericum ad Exod. XV. 1. Confer infra cap. XVI. *adversum tot milia, Imperatoresque hostium.*

Cap. VII. *adversum se . . . congressi.* i. e. adversum se invicem, mutuo inter se. ut supra lib. II. 40. *duobus scorsum adversum se . . . decer-*

sentibus. Iustinus IV. 1. *Undarum porro in se concurrentium etc.* quem locum pluribus exemplis vindicamus.

Ibidem: *neque vulneratus quisquam.* i. e. alteruter. Saepe sic pronomen laxioris significationis adhibentur, ubi de duobus tantummodo sermo est. Dares Phr. cap. IX. *Utrique occurrentes adspexerunt se invicem, in cui quo quisque iret.* Hegesipp. l. 29. *quilibet exitus horum* (duos tantum memoraverat) *principium habuit spiritus ferociore.* Salvian. ep. IV. *cum ante . . rei sinus, plus tamen unusquisque nostrum pro altero, quam pro se timet.* Tacitus H. l. 82. . . L. Proculus et P. Firmus praefecti: *ex suo qualique ingenio mitius aut horridius.* Florus l. 10. *Sed ne quis sexus a laude cessaret etc.* ubi videatur Cl. Dukerus.

Ibidem: *colligit sese in arma.* Quintil. Declam. II. 11. *et se . . debilitas collegit in vires.* cum nota P. Burmanni.

Cap. VIII. *Interea utriusque exercitus cadunt plurimi, nec fortuna belli mutatur.* i. e. atque eodem praelii eventu utrinque decernere perseverant hi exercitus. Frustra plane Mercerus *mutat* legebat pro *mutatur*; idque eo magis repudiandum, quod idem *mutandi* verbum, octo modo vocibus interiectis, praecesserat. Nec si de *mutante* praelii *fortuna* locutus fuisset auctor, ne sic quidem male se haberet hoc *mutaretur*, scil. in deterius, ut lib. IV. 5. *ubi fortuna belli versa, neque spes reliqua nisi in fuga est.* Velleius II. 57. . . cuiuscunque fortunam mutare constituit, *consilia corrumpit.* Sallustius lug. cap. XIV. 18. *Si huic imperio fortuna mutaretur, una nobis occidendum esse.* De mutatione autem in melius *mutare fortunam belli* dixit Tacitus H. II. 23. et V. 24.

Cap. IX. *Circa Sarpedonis cadaver cunctis deflentibus.* Verbum *deflere* pro *flere* sic absolute adhibuit etiam lib. IV. 1. *hinc feminis cum Hecuba deflentibus, hinc etc.* Sedulius Carm. l. 350. *nam qui deflemus in Adam semina mittentes, mox etc.* et lib. III. 130. *ad moesti lugentia culmina tecti, deflentemque domum, moriens etc.* Iustinus lib. XVIII. 4. *Tunc deflens ipsa lugubrique voce Acerbam ciet: orat ut etc.* ubi non erat, cur coniceretur a nonnullis, *ciens orat*, ut illic videmus.

Ibidem: *queis non alii casus acerbissimi de interitu Priamidarum praedisdiderio eius cordi insederant.* Non video, quo iure doctissima femina *ista de interitu Priamidarum* exponat *velut interitus P.* Mallem sane, *de vel ex reliquis casibus, quos continebat interitus P.* Neque ita barbare dictum hoc arbitror, *de interitu Priamidarum illud praecipue eorum animis, cordi insederat.* Si quis tamen codex bigam istam *de interitu* ignoraret, equidem non multum illam desiderarem; quae de glossa manare haud aegre potuit, qua *casus* hic *de interitu* accipiendos monere quis voluerit.

Cap. X. *Sed barbari more pessimo, nec quidquam compositum . . cupientes, clam . . egressi praelium praevertere.* Summa rursus iniuria Nostri afficit Anna, dum ridet, morem hic pessimum vocari in hostes incompositos et imparatos irruptionem facere. Sed morem pessimum in barbaris vocat Noster, quod incompositi ipsi cum Graecis incompositis praeliari cuperent. Sic supra lib. II. 38. *composite Graecis ac singulis per distributionem imperia ducum exsequentibus: contra sine modo atque ordine barbaria ruentibus.*

Ibidem: *alter Echinadibus imperator*. Haud dubie noverat Vindingius, *imperare Echinadibus* recte dici, quod observat Perizonius; sed legebat *Echinadum imperator*, quia dativus *Echinadibus* cum nomine *imperator* iunctus ipsum offenderet. Similis tamen dativus est infra lib. IV. 9. *Queis dux Alexander . . militem ordinat*. lib. V. 8. *Theano, qui ei templo sacerdos erat*. Sallust. lug. cap. VII. *qui tum Romanis imperator*.

Ibidem: *Inter quae tam foeda, tanta inclinatione rerum Patroclus fortunam belli vincere aggressus etc.* *Indignatione*, quod in editione sua legisse ac probasse videtur Barthius, haudquaquam praefendum *et inclinatione*. Frontinus Strat. II. 7. 1. *Romanis fiduciam attulit remque innatam consilio restituit*. ubi vide Intt. Si quid novandum, non male legatur, *Inter quae, tam foeda facta inclinatione rerum, Patroclus etc.* Infra V. 16. *Inter quae Antenor cum suis Graecos orare etc.*

Ibidem: *. . instat hostibus, promptior quam bellandi mos est*. Non est, cur in his auctoris nostri iudicium desideremus. Sano admodum et congruo sensu dicit, promptum audacemve fuisse Patroclum, usque ad temeritatem, quam respuit sane mos bellandi. Silius Ital. XVI. *Quo ris? est quinam hic rabidi certaminis est mos?*

Ibidem: *scilicet insolentia gentis suae illudere cupiens etc.* Cur illud suae omnino hinc delendum pronuntiaverit Barthius, non videre me libenter fateor.

Cap. XI. *cuncti reges Achillem conveniunt, deformatum iam lacrymis omni supplicio lamentandi: qui modo prostratus humi, nunc cadaveri superiacens, adeo reliquorum animos pertentaverat etc.* Vindingius legebat *omnique supplicio l.* Posset etiam de transpositione cogitari eiusmodi . . *lacrymis*; qui omni s. lamentandi, modo prostratus etc. *Omne autem supplicium lamentandi dixit omnem sive summam demissionem in lamentando, nisi pro lamentandi forte dederit auctor lamentabili, ut fletu lamentabili* infra cap. XXII.

Ibidem: *ut Ajax etiam . . nihil luctui remitteret*. Forte nihil luctus remitteret. Sic sane cap. XXIV. *sed rex nihil se luctus neque praesentium miseriarum remissurum ait*.

Ibidem: *Quod exemplum pessimum per mortales tum primum proditum est, nunquam antea a Graecis solitum*. Agit auctor de exemplo flagitii a Troianis, non a Graecis admissi: quamobrem macula inhaerere videtur his, *nunquam antea a Graecis solitum*. Cogitabam n. a. a Graecis cognitum; quod nunc Vindingii notas inspiciens, ab ipso occupatum iam video.

Ibidem: *maxime ob tegenda vulnera, quae multis modis impressa haud sine magno gemitu cernebantur*. Quamvis vulneratum Patroclum per loci corporis pudibunda meminerit auctor, non tamen ideo cum Barthio legi necesse est, *quae occultis locis impressa etc.* Parum enim verisimile est, has tantum corporis Patrocli partes vulneratas: et quum haud dubie has partes pudibundae a Graecis, post elutum corpus, circumtectae fuissent, licet nullum illis impressum esset vulnus; minus commode dixisset Dictys, *corpus elutum mox veste circumtectum, maxime ob tegenda vulnera, quae occultis locis impressa . . cernebantur*. Hector Patroclum multis vulneribus foderat, ut supra legimus: unde haud incongruenter hic audimus, *vulnera*

multis modis impressa, non solum hēpe hasta Euphorbi, sed etiam telo vel gladio Hectoris, nec non eiusdem forsitan curru et equis.

Cap. XII. *His actis monet, ubi custodes vigilias agere curarent, neque inter . . . morē solito irruerent.* Mendum non abstergebitur, si pro *neque huius neve*. Legendum certissime *ne qua*, i. e. ne aliquo modo vcl per aliquam partem. Sic cap. XVII. *adessent, ne qua scilicet hostis . . . solito . . . morē irrueret.* lib. V. 4. . . *scilicet ne qua insidiis opprimeretur.* et cap. IX. *custodesque addit, veritus ne qua per eum hostibus quae gesta essent, patefierent.* vide ibid. cap. X. cap. V. et alibi apud Sallustium alioquo. Curandi porro verbum sic saepius cum infinitivo construit optimus quisque. Cicero Acad. I. 2. *quae . . . nec docti legere curarent.* Plura adderem, nisi otium fecisset P. Burmannus ad Rutl. I. 429. Diversa autem, ut hoc addam, ratio est Cicer. pro Domo cap. III. *hunc . . . patria cedere curasti.* i. e. ut amat Tullius, h. patria eiiciendum curasti, vel curasti ut hic patria cederet. ubi Hottomanno, simile exemplum apud Ciceronem non recordanti, nullo quidem exemplo simili, obviam ibat vir laudatus.

Ibidem: *igni plurimo in armis pernoctant.* In his *igni plurimo* libentius id existente subaudiverim, quam praep. *cum.* sic nullo palam hoste recte cepit Anna lib. II. 41. nec quidquam ista forma apud Dictyn alioquo frequentius. vide Perizon. Sanct. Min. IV. 24. quae nos ad lib. IV. l. et 4.

Cap. XIII. *Igitur ubi, ad multum diem Barbari intenti iaculis, fessi iam neque ita vehementes animadvertunt, ex parte una nostri etc.* Recte Anna *conicit animadvertuntur*: posset tamen etiam cogitari . . . *vehementes, animos vertunt*, scil. ab ardore suo. quomodo bene accipit Cortius illud Sallustii Jug. cap. XXIX. *animus aeger avaritia facile conversus est.* Noster lib. IV. 7. *animi hostium commutantur, et Graecis aucta fiducia.* Velieius II. 82. *eam fortunam, non animum mutasset.* nempe in deterius. Sulp. Severus H. S. I. 30. *Adsumtaque rursus constantia et non sine Domino mutatis animis,* (scil. in melius) *totis viribus concurrunt.* Confer quae supra ad cap. VIII.

Ibidem: *neque multo post ex alio abnuentibus iam barbaris, ac sine ulla difficultate versis.* Merito Vinding. legendum credebat *ex alia*, quod respondeat praecedenti *ex una parte*. Frustra autem Perizonius volebat *abnuentibus* pro *abnuentibus*, ut iam docuit Wasseus ad Sallust. Catil. pag. 413. Livius XXVII. 49. *ille fessos abnuentesque taedio ac labore . . . accendit.* Sallust. Jug. cap. LXVIII. *Ibi milites fessos itineris magnitudine, et iam abnuentes omnia docet.*

Cap. XIV. *dein captivos omnes, uti quem ceperant, in ordine Achilli offerunt.* *Uti quem ceperant*, pro eo quod forte quis malit, *uti quemque c.* Sic Tacitus Ann. I. 2. *ceteri nobilium, quanto quis servitio promtior, opibus et honoribus extollerentur.* Sic ille saepius.

Ibidem: *decretum quippe animo gerebat secum, in patrium solum uti adheret.* Distingue . . . *gerebat, secum in patrium s. u. a.* Sallust. Jug. cap. LXXII. *Ad ea rex, aliter atque animo gerebat, placide respondet.*

Ibidem: *decretum quippe animo gerebat secum in patrium solum uti adheret, vel si fortuna in se casum mutaret, una eademque sepultura . . .*

conlegi. Eleganti coniectura Perizonius legebat, vel si f. in se casum mutaret: i. e. casu, morte ipsius reditum in patriam praeverteret. Stant tamen posse lectio vulgata videtur, si vel accipias pro ac, ex more horum praesertim Latinorum usitatissimo, de quo Barthius Advers. XXV. 1. et nos Minuc. Fel. Oct. cap. VIII. et alibi. Fortuna autem mutare dicitur casum in eo, qui moritur, quoniam maxima tum in illo conditionis mutatio fit. Sic verbis male ominatis parcuissse veteres notum est. Hyginus Fab. CIX. ut si alteri eorum quid fieret etc. ubi vide Munckerum, nec non Heumann. ad Cicer. pro Mil. cap. XXII. 6. et alios passim. De creverat igitur ista duo Achilles, ut nempe Patrocli reliquias secum in Graeciam adveheret, utque, sive in Graecia, sive in Phrygia moreretur, ipse eodem sepulcro clauderetur.

Cap. XV. *Gens bellatrix, et ob id ad finitimos indomita. Ad pro apud in variis orationis casibus adhiberi, probat Perizonius ad h. l., et ante ipsum probavit I. F. Gronovius ad Liv. VII. 7. cum aliis. Nec tamen ad vel apud finitimos indomita tam concinne dicitur, quam ab finitimis indomita; quod proinde minima licentia libens hic reposuerim. Florus II. 14. invictus a veris regibus. Iustinus VI. 2. invictum tamen ab altero utrumque servavit. Sed ad forte adversum hic denotat, ut in apud Iustin. XII. 15. adeo sicuti in hostem, ita et in mortem invictus animus fuit. Hac significatione saepius praepositionem ad venire, ab Munckero ad Hyginum aliisque dudum monitum.*

Ibidem: paucis fidis adiunctis secum. i. e. sibi. Sic lib. II. 14. cum his se adiunctum esse simulabat. lib. IV. 17. adiunctis secum regulis.

Cap. XVI. *ut aves etiam consternatae vocibus alto decidisse crederentur. Cur hic rescriberemus viderentur, rationem adhuc quaero idoneam.*

Ibidem: Sicut in tali nuntio os solet. Legerim in tali negotio; neque enim res, quae omnem civitatem turbabat nunciata solummodo, sed ex satis certis indiciis ab ipsis Troianis conspecta erat, ut initium capitis indicat. Adde quod ita Sallustius Catil. cap. XXIX. Itaque quod plerumque in atroci negotio solet etc. et Iug. cap. XV. Is . . veritus, quod in tali re solet, ne polluta etc.

Ibidem: . . nunc planctus credri, modo urbe tota silentium ex incerto. Inter quae et spes extremas, multi credidere, cum nocte simul Graecos moenia invasuros excisurosque urbem. Haud facile mihi persuadebit Vindigius, bigam istam ex incerto de glossa huc irrepsisse. Omnino sic potius existimo legendum . . silentium. Ex incerto interque spes extremas etc. Quemadmodum Noster dicit, ex incerto ortum hunc Troianorum metum, ne urbs ipsorum a Graecis subito invaderetur atque excinderetur; sic Tacitus Annal. IV. 62. neque dum comperto, quos illa vis perculisset, latius ex incerto metus. Sive autem hanc emendationem amplectamur, sive vulgatae lectioni inhaerere malimus; illud ex incerto intellexerim, quod incerti essent de statu rerum suarum, aut quomodo sibi consulerent.

Ibidem: nunquam tamen vires consilio superfuerant. i. e. nunquam vires maiores erant quam consilium: nunquam vires consilio praestabant. Solenni sibi enallage auctor superfuerant dixit pro superant. Superes autem tali sensu dixit Avianus Fab. XIV. 14. Iudicio superest omnibus iste

leo. et Fab. XIII. 10. *Illum, qui superest insequiturque, tremo.* ubi sic *superstandi* quoque verbo usum Prudentium, notat Barthius. Et hanc verbi *iam* agnoscebat Gellius I. 22. In his Ciceronis: *scientia iuris maioribus . . iam superfuit.*

Cap. XXVII. . . *placet, uti . . certamen ludis solitum celebraretur. Certamen ludis solitum est,* nisi fallor, solenne in ludis, seu quod haberi in Graecia soletet ludorum tempore publicorum. De hac vi ablativi *ludis* idem Perizon. Sanct. Min. IV. 4. 28.

Ibidem: *Tum primum quadriugis equis Eumelus ante omnes victor celebratur.* Perissologia iusta dicitur *primum ante omnes.* Virgil. Aen. II. 1. *Primus ibi ante omnes, magna comitante etc.* ubi *ante omnes* neutivam cum Servio exposuerim videntibus omnibus.

Cap. XVIII. *duos erexere malos, quos religatum linum tenuissimum etc. Religare, aequae ac illigare, alligare, cum dativo construitur.* Sicut Sallustianus Fab. X. 1. *Calvus eques capiti solitus religare capillos.* ubi non *at*, quod *capiti* pro *capitis* dici, aut *reliquare* pro *religare* legendum videret vir doctissimus, ut olim iam diximus, et hic auctoris nostri locus monstrat.

Ibidem: *Ulysses cum Merione destinatum confixere.* Anna et Vindinius emendant *destinatam* nempe columbam; sed *columba* erat sagittarum *destinatum*, sive res quae ab ipsis petebatur, in quam intendebant; et notione vocis usitata, quae saepe ita substantivi vice adhibetur. Sic *estinata ferire* iam Noster dixerat supra cap. 1. ut et Hegesipp. III. 9. Iulian. Grat. Act. cap. XXVII. P. Diaconus Hist. XII. extr. Eumenius Pauleg. Const. cap. VIII. *non enim ulla . . tela tam certis iactibus destinata ceciderunt.* quo loco aliique hunc Dictyos nostri iam vindicavit Doct. Arnsen. ad Victor. Epit. cap. XLVII. a quo tamen in eo omnino dissentio, quod in his exemplis *locum* vel *loca* subaudiendum putet; quamvis *destinatus* pro locis destinatis aliquando dici non negaverim.

Cap. XIX. *hisque mandatum, ut . . donum ad necessarios eorum perterrent.* Vindinius haud male quidem *domum* legebat pro *donum*, quod *donum ἀπὸ τοῦ νομοῦ* facile subintelligi queat. Nec tamen ea ratio tanti videtur, ut lectio vulgata stare satis commode non possit.

Cap. XX. *Priamus lugubri veste miserabile tectus etc.* Nec *miserabile* hic ablativi casus est, pro *miserabili*, ut putabat Barthius; nec cum Wasio ad Sall. Iug. 38. *miserabili* legendum, delendumque *lugubri*. Nam, ut actus iam monuit Vindinius, *miserabile* hic ponitur pro adv. *miserabiliter*. et Virgil. Aen. XII. 338. *miserabile caesis hostibus insultans.* cum nota servii. vide et Vechner. Hellen. I. 9. *Miserandum in modum* dixit auctor lib. IV. 9. *et clamore lugubri Troili casum miserandum in modum deflent.*

Ibidem: *quocum Andromacha, non minor quam in Priamo miseratio.* *Miseratio* metonymice est, quam *miserabilitatem* proprie, quamvis minus lecta Latinitate, dixeris. sic supra lib. I. 6. *cum . . in sermone Graeci res inesset quaedam permixta miserationis vis.* Tacitus Ann. I. 33. *Tunc a generatione Augusti orsus.* ubi vide I. F. Gronovium. Iustin. XXIV. 6. *paris rei et admiratione stupentibus.* ubi nos plura. Nec infrequens haec forma, qua *Andromacha* dicitur *miseratio*, id est, miserationis, ut aiunt, WOPKENS. ADVERS. CRIT. II.

obiectum. Par ratio est in vocibus *odium*, *religio*, *luctus* etc. Sed duriuscule variatur hoc modo vis vocis *miseratio*: *Andromacha non minor miseratio, quam in Priamo*. Vindingius propterea legebat, *q. A. n. m. quam Priamus miseratio*. Posset etiam sic illud *ἀνάλλαγης* tolli, ut legamus, *quocum Andromacha, in qua non minor quam in P. m.* Sed quoniam aequo Latinitatis iure dixeris *est in illo miseratio*, atque *est ille miseratio*, non ausim quidpiam movere.

Ibidem: *ipse retinens gremio urnam cum Patrocli ossibus. Retinere pro tenere dictum: quemadmodum praefixum illud in plurimis aliis verbis vacat. Paulinus V. Mart. V. 205. Sic iustam retinens, aequato examine, libram* etc. Boëtius Cons. III. 10. *Quod enim neque re, neque similitudine ullum retinet bonum, id expeti nullo modo potest*. Vegetius II. prol. *Instituta maiorum artis armaturae plenissime clementiam vestram peritissimeque retinere, continuis* etc. Lib. eod. cap. 9. *tanquam vicarius ipsius potestatem maximam retinebat*. Livius XXI. 45. *dextra silicem retinens*. vide et Nostrum lib. IV. 5. et consule Clariss. Dukerum ad Flor. II. 20.

Cap. XXI. *rex genua Achilli manibus complexus*. Nisi *Achillis* scripserit Dictys, quemadmodum cap. 27. *amplexus Achillis genua* et lib. II. 19. *genibus Achillis obvolutae*: *Achilli* aut pro dativo accipi potest, aut pro tali genitivo, de quo supra ad lib. II. 19.

Ibidem: *Quippe hi . . quum semper cupiditates . . explere gestiant, ultro machinati sunt*. Solita, inquit Perizonius, syntaxeos analogia postulat, ut scribatur hic *gestiant*. Obstat tamen solennis, inprimis his Latinis, coniunctionum *quum* et *dum* permutatio. Ita *quum* saepissime pro *dum* reperitur, cum praes. indic. uti hoc in loco, constructum. Lib. I. 22. *Quum haec in luco aguntur, Achilles* etc. Capitolinus Max. et Balb. cap. XI. *Quum haec Romae aguntur, Maximus bellum parabat*. Lampridius Helio. cap. XVII. *Siquidem illud affectato retinuerat, quum vult videri filium*. Exsuperantius B. Civ. cap. VI. *Huius acta cum conatur . . subvertere . . victus est*. vide Hygin. Fab. 88. et 273. Avian. Fab. III. et XXI. et passim. Sed nec meliores hac forma abstinerunt. Terentius Eun. IV. 4. 58. *quia, quum inde abeo, iam tum inceperat turba inter eos*. Florus IV. 12. 42. *in Syria Caius ex vulnere* (solvitur), *quum Armeniam . . recipit*. Hb. III. 12. 10. *nisi . . effusa largitio, quum spectaculis indulget, supplicia quondam hostium artem facit*. ubi non opus est *dum* rescribi cum nonnullis. Similiter ubi construitur supra lib. II. 36. ubi *neutra pars committere audet . . receptui canitur*. Sallust. Catil. cap. XLIX. *sed ubi Consulem . . impellere nequeunt, ipsi . . illi invidiam conflaverant*. et alibi multifariam.

Ibidem: *concede parvulis saltem, non animam parentis, sed cadaver deprecantibus*. Vix se ferre posse declarat Anna ista non deprecantibus *animam parentis, sed cadaver*. Sed nihil haec tanti incommodi prae se ferunt. Non iam tantum munus, quantum erat vita parentis, sed duntaxat exanimus illius corpus sibi concedi rogabant. *Deprecari pro prece petere ut accipias*. ut lib. II. 28. *redemptionem filiae* deprecatur. Iustin. XI. 9. *dilationem mortis* deprecantur. Sic Tacitus H. I. 41. aliique.

Ibidem: *cui misero confectoque moeroribus, omnes aerumnas, quibus nunc depressus infelicissimum spectaculum mortalibus praebet, cum hoc exi-*

*suo spiritu simul auferes. Q*uersabatur auctori locus iste Sallustii Iug. ap. XIV. . . *omnes has, quas me premunt, aerumnas cum anima simul amisi. At ego infelix . . . rerum humanarum spectaculum praebeo.*

Cap. XXII. *Tum rex; ubi in aliquantum revolvit spiritum etc.* Donce simile exemplum viderim, legerim potius revocat, vel revocavit. Cicero Iam. VII. ep. 26. *nam et vires et corpus amisi: sed . . . facile, ut spero, re revocabo.* Curtius IX. 5. *linguentem* revocavit animam. quem idem lib. VI. *linguentem spiritum* dixit.

Cap. XXIII. *ut Graeci . . . memores ultionis eius, moremque humanae conditionis tuerentur.* Legendum puto *morem quoque* h. c. t. Usus *toû* *ut* pro quoque istiusmodi, insolens est penes Nostrum; nec tam frequentem apud alios existimo, quam nonnullis placuit eruditiss. Vel etiam *que* *ut* me deleatur, nisi velis, *ut . . . memores essent ultionis eius, moremque* . c. t. Quamvis autem supra dixerit Noster *humanitatis modum*, non tamen ideo *morem in modum* cum Dacieria Cl. convertendum arbitror. Sic nos Sallustius *modum modestiamque* dixit, Noster *morem modestiamque* supra lib. II. 21. et passim horum promiscuus usus obtinet.

Ibidem: . . . *exercitum . . . cruentum suo hostilique sanguine.* Sic Iustus lib. XXVIII. 4. *post multas hostium caedes, toto corpore suo pariter hostium sanguine madens, supervenit.* ubi alia damus.

Cap. XXIV. *sponte servitium sui . . . pollicetur.* Sic lib. V. 13. *Hactenus nobilitatem foeminarum cessare servitia.*

Ibidem: . . . *Polyxenam erigit, praedicta prius, mandataque cura Phoenici super Priamo, ut delectaretur.* Nonne potius *praedicto prius . . . ut delectaretur?* ut lib. IV. 6. *praedicto prius caeteris, uti se defenderent.* Ceterum Obrechtus ex Mediol. ed. vult *delutaretur*, et sordibus purgaretur. sed ut vox altera hic non incongrui sensus est, sic illud *delutaretur* hac ignificatione hic adsumi minus tutum, donec ita Latinos loqui probatum sit.

Ibidem: *Tum Achilles confirmare, non prius capitis eius satisfacturum, quam etc.* In aliis edd. est *satisfuturum*, quod etiam ex suo cod. maluisse videtur Heinsius ad Vellei. II. 45. 3. Mihi quidem forma ista insolentior videtur, alterique haudquaquam anteponenda, in qua *sed* se subaudiendum relinquitur per ellipsin usitatissimam, ut vidimus ad Cicer. Academ. I. 9.

Cap. XXV. *mox a iuvene . . . cibo invitatur . . .* Quoniam invitari hic, ex vi vocis usitatissima, est refici, repleti, haud facile nomen *cibo* in dativo casu potius acceperim, quam in ablativo; quamvis illud unice placuit Cortio ad hoc Sallustii Frag. lib. IV. pag. 991. *cum se ibi cibo vinoque laeti invitarent.* Nec quidquam tale vidit, quem hoc vidisse monet Vellei. Obrechtus ad Dict. nostrum II. 52. Et licet Vorstius *sed epulis* pro dativo haberi posse putet in his Iustini lib. I. 6. *eosdem postero die apparatus epulis invitavit*; melior tamen est prior illa ratio, quam proponebat, ut nempe pro ablativis absolutis habeantur illa *apparatus epulis*, i. e. quum apparasset epulas. Nam *invitare* sic saepe absolute dici, ex Valerio Max. lib. 8. 2. et aliunde ostenderem, nisi otium fecisset loco dicto Obrechtus.

Ibidem: *Dein ubi satietas omnes tenuit.* Proba certe per se haec La-

tinitas. Sallustius Jug. cap. XXXI. 20. *Nihil . . vos dominationis eorum satietas tenet.* ita enim cuncti quidem Sallustiani codices. Nec tamen damnandum *satias*, quod in MSS. legi, Heinell auctoritate monet Drakenborch. ad Silium IV. 110. Sic enim rursus lib. IV. 7. *Graecos satias et ad postremum fatigatio incessit.* lib. V. 13. *Igitur ubi satias Troiani sanguinis tenuit.*

Ibidem: *Refer . . quid tantum causae fuerit, cur* etc. Lactant. Epit. cap. LII. *quae tanta huius furoris causa?* quem locum altero Virgillii iam vindicavimus alias.

Ibidem: *Quid illi senes . . ? nonne adhuc praesenserunt, eandem cum sam extitisse tantorum funerum?* Praesentire idem est, quod *persentire*, *persentiscere* dixit lib. IV. 11. et lib. V. 9. et 12. Sic lib. IV. 3. *placitumque uti . . in fluvium, reliquo adhuc ad praesentiendum spiritu . . incertur.* Minuc. Felix Octav. cap. XIII. *quod oraculum idem ipse praesensit, idcirco universis esse propositum.* ubi post Davisium alia quaedam exempla contulimus.

Ibidem: *Eam . . non eiecistis? non cum detestationibus extra muros persecuti estis?* Similiter Cicero Catil. Or. II. cap. 1. *Catilinam . . ex urbe vel eiecimus vel emisimus, vel ipsum egredientem urbem persecuti sumus.*

Ibidem: *ut nullus . . reperiri posset, qui . . de pernicie publica cum exitio eius transigat.* Integritatem loci omnino agnosco, nec cum Anna legendum arbitror, qui . . *perniciem publicam exitio eius transigat.* Nihil enim Tullio aliisque frequentius, quam *de re transigere, decidere, conficere, absolvere*, pro transigere etc. id quod ad rem illam attinet. Neque cum hinc magis eliminandum quam ex his Io. Sarisberiensis Policr. VI. 24. *Omnia namque cum pretio . . obtinebis.* infinitisque locis aliis, quorum nonnulla collegit Celeb. Perizonius ad Sanct. Min. IV. 6. 8.

Cap. XXVI. *Deum quippe auctorem singulis mortalibus boni malique esse.* Vocem Ethnico dignam hanc dicit Vindingius. Sed nihil etiam Christiano dignius, si sano sensu intelligatur, quemadmodum Ierem. Lament. III. 38. et alia S. literarum loca declarant.

Ibidem: *quoad beatum esse licitum sit.* Quamvis dixisse potuerit Dictys *beato esse l. s.*, alterum tamen aequè Latinum est: quod contra Heinsium ostendendi erit locus in curis nostris Sulpicianis.

Ibidem: *Hecubam . . facem per quietem edidisse visam, cuius ignibus conflagrasse Idam* etc. Hyginus solus Fab. XCI. de Hecuba testatur, quod *praegnans in quiete vidit se facem ardentem parere, ex qua serpentes plurimos exisse.* Cl. Anna hic coniicit *torrentes plurimos ex.* scil. flammarum. Bene, si hunc vocis *torrens* usum probasset. Mallem itaque, *ex qua repente plurima exarsisse*, ut ad auctorem ipsum iam indicavi.

Ibidem: *ac mox continuante flamma deorum delubra concremari.* Perizonius, teste Oudendorpio ad Caesar. B. Gall. VII. 28. ex MS. vult *continente flamma.*

Ibidem: *Quae dum . . aruspices praecinerent.* Dum ita, quoad vim suam atque construendi rationem, saepe permiscetur, in primis a sequentibus Latinis auctoribus, cum coni. *quam.* *Ex* usu enim meliore dicendum fuerat, *quae dum . . praecinunt, vel praecinebant.* Aur. Victor V.

Illust. cap. XXXV. *dum Argos oppugnaret, ictu tegulae prostratus est.* ubi non erat cur nuperus editor doctissimus vellet cum, qui immerito quoque malam pronunciabat lectionem istam Franeq. Cod. ibid. cap. VII. *dum Idam rediret.* et cap. VIII. *Dum Capitolium inciperet.* Similiter enim idem auctor in Caesar. cap. XXXIX. 11, et Epit. cap. VI. 4. XLI. 2. et 2. Ex Orosio autem, §. Severo, Hygino etc. mille exempla convasari facillime possent, quae sine gravi MSS. auctoritate tentari non debent. Confer quae supra ad. cap. XXI.

Ibidem: *Sed . . clam alendum pastoribus in Idam tradidisse.* Sic dandi verbo utuntur alii. Fulgent. Myth. III. 7. *unde et ad Lycomedis regiam datur, ut nutriatur.* ubi non erat quod tentaret Munckerus mandatur. Sulp. Severus Hist. II. 51. *Tiberianus, ademptis bonis, in Sylinam insulam datus, ubi plura.* Sic dare et tradere in custodiam, vincula etc. vide apud Intt. Flori III. 5. 30. Sallust. Cat. cap. L. 3.

Cap. XXVII. *Deinde omnia, quae . . addeceperat, ante conspectum iuvenis exponi imperat.* Exponi dicuntur, quae coram sistuntur vel exhibentur. Supra lib. II. 19. *singuli laborum suorum atque industriae documenta in conspectu omnium exposuere.* Livius XLV. 33. *praeda Macedonica omnia, ut viseretur, exposita.* Severus Dial. II. 2. *quam . . ante pedes sancti . . exposuit.* Ita alii.

Ibidem: . . *Quo recepto, rex in gratianne impetrati funeris, an, si quid Troiae accideret, securus iam filiae, amplexus Achillis genua, orat ut Polyxenam suscipiat, sibi que habeat.* Sensum verborum istorum, in *gratianne impetrati funeri, an . . securus iam filiae*, hunc esse puto: vel quia gratum se gerere volebat pro cadavere impetrato, vel quod iam de salute filiae, quam offerebat, securus erat; quam nempe adeo benigne ab Achille acceptam videret. Haec sententia per se, nisi fallor, satis plana, ac loco huic congrua est: ut neutiquam legendum videatur, *securus iam filii*, id est, de cadavere Hectoris,

LIBRO QUARTO

Cap. I. *Quippe quæis animo ita haeserat, nulla spe impetrandi cadaveris, ipsumque et qui cum eo fuissent, retineri a Graecis, maxime ob etc.* Hoc dicit his verbis auctor: quippe qui sic firmiter crederent, et ipsum et qui cum illo ad Graecos ivissent, dum nulla ipsis spes impetrandi cadaveris daretur, retineri etc. Id quum adeo manifestum sit, mirum sane cur Vindingius voluerit, *quippe quæis animo inhaeserat nulla spes impetrandi cadaveris, ipsumque etc. Haerere animo*, pro in animo, dixit Tacitus Hist. I. 47. et Quintil. Inst. XI. 2. cum aliis. Recteque omnino dicitur *animo ita haeret*, pro ita haeret animo cogitatio, persuasio, sic infra cap. XIII. *quippe in animo haeserat. Achillem saepe consiliis . . iniisse cum hostibus.* Sallustius Jug. cap. XVIII. *quippe cui, Romae omnia penum ire, in animo haeserat.* Tacitus Ann. VI. 22. *Ceterum plurimis mortalium non eximitur, quin primo cuiusque ortu ventura destinentur.* Porro nulla spe acil. existente, forma itidem usitatissima est, quam iam lib. III. 12. et alibi vidimus. Denique hoc *ipsumque et qui etc.* pro tam ipsum quam qui

etc. dicitur per Graecismum, cuius plurima penes Nostrum exempla videntur, imitantem sic Sallustium aliosque. Ita Sallustius lug. cap. VI. *opportunitas* suaeque et *liberorum aetatis*. ubi vide Intt.

Ibidem: *illo interfecto, qui inclyta per gentes fama rerum militarium, in pace etiam praeclara pudicitia, ex qua haud minorem . . gloriam adeptus erat*. Nihil absque librorum auctoritate hic moverim. Duriuscula tamen ellipsis est verbi *erat* in his, *qui inclyta . . fama* etc. quae mollior Latinis accidet auribus, si legamus *cui vel cuius inclyta per gentes etc.* Scribere etiam auctor potuit, *qui inclyta . . fama erat rerum etc. Inclytam famam dixit, ut inclytam laudem, claritatem etc.* Seneca, Valerius Max. alique: ut nihil omnino fuerit, cur Vindingius hic vellet, *qui inclytus per etc.*

Ibidem: *postrema funeri peragunt*. Sic loquitur cap. XIII. *iusta funeri peragunt*. lib. V. 6. *ubi iusta pueris facta sunt*.

Ibidem: *hinc feminis . . deslentibus, hinc reclamantibus Troianis etc.* Cave cum Vindingio legas *illinc reclamantibus T.* Sic infra cap. VII. *Tum cerneret hinc Aethiopas etc. hinc Graecos etc.* Plinius Pan. cap. LII. *itaque area hinc auro, hinc argento relucebat*. Valerius Fl. V. 310. *Sic tum diversis hinc atque hinc motibus anceps etc.* Plura ex Symmacho I. ep. 101. Sidonio VIII. ep. 6. et aliunde non proferam exempla,

Cap. II. *contra quos steterant*. Hoc est stabant, per enallagen Graecis etiam familiarissimam. Sic *stetisse, adstitisse, restitisse* etc. invenias passim pro *stare* etc. supra lib. III. 11. *ut . . qui solandi causa adstiterat, nihil luctui remitteret*. Frontinus Strat. II. 3. initio: *qui in recessu . . steterant, facile in deditionem compulsi*. Tacitus Hist. III. 29. *deturbatis qui restiterant*. ubi non erat, ut quidam legerent *resisterent*. *Sic restantes destrudere* mox dicit noster Dictys. Ceterum huiusmodi enallages exempla alia dedimus ad lib. II. 18. et infra etiam dabimus ad lib. VI. 2.

Cap. III. *Clausisque civitatis portis, nostri etc.* Passim sic cuniunctione quae inchoantur periodi, ut ostendimus ad Cicer. N. Deor. II. 58. ac Velleium II. 17. et alibi. Immerito itaque copulam hanc exterminandam putabat Vindingius.

Ibidem: *pedibus attractam in Scamandrum praecipitat; scilicet poenam postremae desperationis atque dementiae*. Sunt, qui addendum putant *luituram*, vel legendum *scilicet poena vel in poenam p. d. a. d.* Minima quoque mutatione legi posset: *sic luit poenam* etc. Sed nihil omnino mutandum: accusativus enim *poenam* ex praecedentibus pendet per talem appositionis formam, qua Valerius Max. VI. 4. Ext. 3. . . *respondit: Et ego uterer, si Parmenion essem; vocem duabus victoriis respondentem etc.* Min. Felix Oct. cap. II. . . *adhuc dimidiata verba tentantibus; . . loquebam . . dulciorem*. Tacit. Hist. I. 44. *omnes conquiri et interfici iussit . . munimentum ad praesens, in posterum ultionem*. et lib. III. 61. *qui suis centurias turmasque tradidere; donum victori, et sibi in posterum gratiam*. ad quae Taciti ac Minucii loca plura eiusmodi exempla advocarunt Interpretes. Confer etiam formam haud absimilem, in his lib. VI. 5. . . *ad postremum inter Scyllam et Charybdim, mare saevissimum* (id est, quod mare, vel ubi mare est saev.) plurimas navium amiserit.

Cap. IV. *quippe in unum multis millibus etc. subaudi existentibus. In unum dixit pro in uno ac. loco. ut Tacit. Ann. XV. 10. disperso milite, pri in uno habitus, vagum hostem promptius sustentasset. Nil tamen hic autaverim, invitis codicibus. Sic vetus Int. Lucae XVII. 35. Duae erunt mulieres molientes in unum.*

Ibidem: *ac mox divisi in Camirum et Ialium urbes opulentas. Divisi, hoc est, seorsum missi. Sallust. Cat. XXX. ut gladiatoriae familiae Capuam et in cetera municipia distribuerentur.*

Ibidem: *permoti querelis Rhodiorum, an cupidine etc. Vindingius vocabat permotine, quasi illud ne necessarium hic foret ob sequens an. Sed refutatum ipsum iam a Perizonio video ad lib. I. 20.*

Cap. V. *neque eadem arte, simplex atque idem modus. Nolim, Anna inquit, imitari hoc, modus idem et simplex eadem arte. Non potuit tamen iuctor quidquam scribere Latinus, dum hoc vult, ac, dum eadem quidem est ars, diversus tamen illius modus est. In his ablativis eadem arte subaudiendum existente, quam ellipsin modo ad cap. IV. ac toties alibi iam observavimus.*

Ibidem: *Tanta in Memnone bellandi vis peritiaque, et nostris adversae res. Delendam puto copulam et, ut Memnonis bellandi vim peritiamque res Graecis adversas appellet Dictys. Adiectivum adversus non semper olitarium reperitur, sed aliquando quoque cum dativo constructum. ut Tacitus Agric. cap. XXXIII. omniaque prona victoribus, atque eadem victis diversa. sic passim.*

Cap. VI. *plurimi utriusque partis, ut in tali certamine, cadunt. Ut in ali certamine, h. e. cum tale esset certamen, quod in tali certamine haud virum. Severus Hist. I. 48. Id oppidum . . frequens tum incolentium multitudine . . atque, ut in magno populo, abundans vitis. Sic Tacitus alii- re, ut illic observavimus.*

Ibidem: *Tum dux noster summa vi umbonem scuti eius, telo in alium foratum, gravibus atque summis viribus ingruens impulit in latus. Iam ita scripserit Noster, summa vi umbonem scuti eius, summis viribus ingruens, impulit in latus. Longe certe melius hanc tautologiam evitasset, scripsisset, gravibus atque firmis nisibus ingruens. ut firmum nisum dixit iam cap. XVI. . . torpentibus etiam nunc membris, et ob id nequaquam istis firmo nisu, ut solitis viribus agerent. De reliquo haudquaquam sperandum, quod aliis libris gravis legitur, non gravibus. Tacitus Hist. IV. l. Contusis Ubiis, gravior et successu rerum ferocior Civilis, obsidium lenum urgebat.*

Cap. VII. . . *sequi, caedere, impeditosque dissolvere, atque ita confondere laxatos. Sic ferme lib. II. 46. et ubi . . congregati, impetu quo discurrere, ac mox dispersos palantesque interficere. Frustra autem rursum Vindingius est, dum legit impeditos dissolvere. Neque enim encl. quae hic agis exturbari licet, quam in his A. Victoris Epit. cap. VIII. multis coe- fimoque et ceteris . . purgamentis vultum eius incessantibus. quaeque iam exempla illic dedit Erud. Arntzenius.*

Cap. VIII. *At Graeci lautum bene cadaver Antiochi, iustisque factis, hosti tradunt. Melius scripsisset iustis factis. Sed vide, quae huius-*

modi duritiei exempla protulimus ad lib. II. 1. adque Vell. Paterc. II. 110. Consulatur etiam hic Perizonius.

Ibidem: *ferre aequo animo fortunae bellique adversa*. Perperam Vindigius emendabat *fortunae belli adversa: nam fortunae bellique* dixit auctor per formam usitatissimam, quam vocamus *ἐν δὴ δυνάμει*. Sic Florus lib. II. 2. 17. *nomen ac terrorem* dicit, quod ibid. n. 21. *terrorem nominis*. Sic Iustinus II. 3. *labores ac bella* vocat, quod lib. XIII. 1. *labores bellicos*: observante hoc ad priorem locum I. F. Gronovio, quem vide. Non ex Tacito et aliunde, quae ad manum sunt, adferre supersedebimus.

Ibidem: *non iam dolor in casu Memnonis* etc. Nihil hic carpendum aut novandum erat. Cicero Fam. I. ep. 6. *in summo dolore, quem in tuis rebus capio*. quem locum aliaque produxit iam Perizon. ad lib. III. 26.

Ibidem: . . *desperatio incesserat: quum hinc Sarpedonis interitus, inde . . Hectoris clades spes . . abstulissent, atque ad postremum in Memnone reliquum iam nihil existere*. Coniicerem *existeret*, nisi infinitivus poneretur vice nominis, a quo verbum *abstulissent* pendeat, aequae ac a praecedentibus nominibus *interitus et clades*. Vide Vechner. Hellen. I. pag. 137. cum aliis.

Ibidem: *curam omnem exurgendi amiserant*. *Exsurgere*, pro se erigere, animum resumere, de timentibus eodem modo dixit Sallust. Jug. cap. XXXI. 3. *qui ne nunc quidem . . exurgitis, atque etiam nunc timetis eos, quibus decet esse terrori*. ubi non esse cur aliis magis placeret *insurgitis*, recte iam Cortius iudicavit, et hic Nostri quoque locus confirmat.

Cap. IX. *aut in flumen praeceps dati*. Quamvis *flumen praeceps pro rapido* Curtius V. 3. VI. 4. alique dixerint, hic tamen cum sequente verbo illud *praeceps* potius construxerim, ut si audiremus *praecipites dati*. A. Victor Caesar. cap. V. *sed eo praeceps dati, dum insidiantur invicem*. et cap. XXXIII. *per scalas Gemonias praeceps agendos*. Tacitus Ann. IV. 62. *spectaculo intentos . . praeceps trahit atque operit*. et lib. VI. 17. . . *ignitatem ac famam praeceps dabat*. ubi tentarunt *in praeceps*, qui Taciti aliorumque moris erant immemores.

Cap. X. *Sed ubi Achilles in luco ea, quae illata erant cum Idaco, separatim ab aliis recognoscit* etc. Interpunxerim . . *illata erant, cum Idaco separatim ab a. r.* Perperam porro in nonnullis edd. est *in loco*, pro *in luco*, quod postremum e seqq. unice probatur.

Cap. XI. *quo ne hostis dolum praesentisceret*. Nob. Heinsius ad Petron. cap. CXXXVI. coniiciebat, *ne qua hostis d. p.* Frustra plane. Quem admodum enim ut, sic quo saepius ita ante ne vacat. Livius XXXIV. 6. *cautum erat, quo ne plus auri . . signati argenti . . haberemus*. Boëtius Cons. II. 7. *quo ne virtus tacita languesceret*. Noster cap. XVI. *quo ne indignus patris meritis existeret*. lib. V. 8. *quo ne intelligi quoquam posset*.

Ibidem: *moxque ad aram . . aversusque a duce adsistit*. Heinsii codex non male repraesentat *resistit*, neque hoc a viro laudatissimo in *substitit* mutandum erat. Sic enim *resistere* pro *subsistere* dixit Noster cap. X. passimque, cum Tacito atque aliis. Nec tamen *resistere* per se repudiandum hic puto.

Ibidem: *Deiphobus amplexus inermem iuvenem . . exoculari, neque ab*

ADVERSAR. CRIT. IN DICTYN CRETENSEM

no divelli aut omittere. Quo Alexander . . percurrrens adversus hostem, per utrumque latus . . transfigit . . Certissima coniectura, ut mihi quidem videtur, Barthius ad Stat. Thebaid. II. 719. atque Heinsius ad Ovid. Fast. II. 793. legerunt . . procurrrens, aversum hostem per u. l. t. Deinde elegantius etiam Heinsius ex codice suo rescribebat . . omittere, quoad Alexander etc. Sin tamen illud Quo iusta nitatur MSS. auctoritate, defendi non incongrue possit ex his, quae contulimus ad ista Ilygini Fab. XXXI. Cynum . . occidit. Quo cum Mars venisset etc. ubi quo observavimus aliquando usurpari per σχῆμα quoddam πρὸς τὸ σημαίνόμενον, ac si in praecedentibus loci cuiusdam mentio facta esset, ad quem particula haec quo respiceret. Scribere etiam potuit auctor . . omittere: quum Alexander etc. vel etiam . . omittere quam Alexander etc, i. e. priusquam. ut cap. XIII. qui . . laborare non destitit, quam reliquiae coadunarentur. Sed lenissime fluit . . omittere, quoad etc.

Ibidem: librato gladio procurrrens. Nob. Heinsius ad Ovid. l. d. cum MS. suo legebat liberato, quod esset, educto, vagina liberato. Sed primo, quis, prosae praesertim auctor, sic absolute liberare gladium dixerit, nondum mihi constat: quo minus huic lectioni fidenter subscribere audeo. Deinde quod non putabat vir acutissimus, Latine dici librare gladium, alia, et merito quidem, ut mihi videtur, sententia animo stetit Cl. Drakenborchio ad Sil. I. 351. nec non ante ipsum Pricaeo, cum hanc MSS. scripturam probat Apuleii Metam. IX. pag. 204. magnoque nisu ferro librato, multis et crebris ictibus impuram elidit divitis animam. Et sane multa loca credere suadent, non solum librari missilia dici, quaeve iaciantur manuque emittantur, sed etiam gladium aliaque, quae manu reventa in vulnera intendantur. Statius Theb. VIII. 488. ignaro cui tunc Thebana bipennis In galeam librata venit. Seneca in Herc. Fur. vs. 1024. In coniugem nunc clava libratur gravis. Sulp. Severus V. Mart. cap. V. cumque unus securim elevatam in caput eius librasset. Confer Quinctilian. Declam. I. 10. Sic ergo libravit manum Caecus (i. e. gladium) ut ipsam protinus feriret animam.

Ibidem: hostem . . geminato ictu transfigit. Velleius II. 70. mucronem gladii eius dextra tenens . . impellens se in vulnus, uno ictu transfixus expiravit. Tacitus Ann. XI. 38. ferrumque accepit, quod frustra admovent, ictu tribuni transfigitur. ubi Lipsio emendandum non fuit transigitur; quasi quod non commode in accusativo acciperetur, qui regatur a verbo admovent; de qua ratione ad Iustin. I. 10. et alibi.

Ibidem: parte alia, quam venerant, proruunt. Heinsius cum codice suo addebat sese. Sed gratius sonaret hic sese proruunt, quam proruunt sese: omisitque etiam Noster reciprocum illud mox cap. XII. omnes simul partis proruunt.

Ibidem: Tum Ajax, Fuit, inquit, confirmatum ac verum per mortales, nullum hominum existere potuisse, qui te vera virtute superaret. Duriore forma dici videtur, Verum fuit per mortales. An igitur legendum confirmatum ac creditum per m.? ut Tacitus Hist. IV. 34. credita per utrumque exercitum fama. i. e. credita per indicia certissima, ut accipit I. F. Gronov., δὲ πᾶν Observ. III. 10. quem et illic de potestate ista verbi consulas.

Cap. XII. *Asium . . interficit: deinde plurimos, uti quemque intra telum ferit: in quibus etc.* Perizonius distinguit deinde plurimos, uti quemque intra telum (sc. habebat), ferit: vel potius legebat d. p., uti quisque intra telum, ferit, vel d. p., unumquemque intra telum, f. Sed ex vulgata interpunctione, in voce plurimos ἀνὸ τοῦ ποιοῦ facile subauditur interficit. Intra telum autem pro intra teli iactum insolentius videtur. Liberiore itaque coniectura tentabam uti quisque intra teli iactum fuerat, i. e. venerat, erat. ut lib. I. 19. uti quidque malo obvium fuerat, vastabatur. et passim. Vel etiam sic cogitabam, deinde plurimos, ut in quemque intendi (vel intorquet) telum, ferit.

Cap. XIII. *Tuncque desilentibus cunctis ducibus casum tanti viri pluri militum haud dolere etc. Ceterum interfecto summam militiae orbatam et adentum complurimum, et viro egregio bellandi ne honestam quidem mortem . . oppetere licuerit.* Locum contaminatum vix ita solummodo sanari posse arbitror, ut licuisse pro licuerit, et orbitatem pro orbatam legamus. Nihil, ut in re incerta, ἔγωγε affirmaverim. Libens autem restituerim: Certum interim, praefecto summo militiam orbatam, et adentum plurimum in viro egregio bellandi, cui ne . . opp. licuerat.

Cap. XIV. *Scilicet quum insidiis tantum perfecerit, quantum ne in certamine auderet quidem.* Vinding. legit quidam. Videatur hoc paulo significantius; quid tamen est cur vulgata lectio displiceat? Ne quidem hic commode acceperis pro nequaquam, minime. ut Livius III. 10. Tribuni . . personant tam ne virtute quidem premi libertatem P. R., sed arte eludi. Valerius Max. VI. 5. Ext. 2. quod aequum non videretur, ne expedire quidem proclamavit.

Ibidem: *Ceterum Eurypylus virtute multis clarus. Multis nos est ablativus, si quid ego video, sed dativus personae, quocum voces clarus, inclytus etc. construi saepissime solent.* Cicero de Amic. cap. XXVII. nec mihi soli versatur (virtus eius) ante oculos, sed etiam posteris erit clara et insignis.

Cap. XV. *Dein percunctatus exitum paternae mortis.* Perissologia frequenti, apud cadentis praecipue Latinitatis auctores, exitus mortis mortem simpliciter denotat: quo modo eventus casuum, religio cultus, crimen culpa et sexcenta talia dicuntur. Theognis Sent. N. 756. γῆρας τ' οὐλόμενον καὶ ΘΑΝΑΤΟΙΟ ΤΕΛΟΣ. Sedulius Carm. V. 134. *Cunctorum cui nulla foret par poena malorum, Exitus hic mortis.* Alia I. F. Gronov. Obs. in S. Eccles. cap. X. pag. 106. *Exitus autem mortis hic esse videtur, quod genus mortis dicitur infra lib. V. 15. perquirentesque mortis genus, animadvertere etc. Mortis casus apud Severum Vita Mart. cap. XXI. indicat fratribus casum mortis et vulneris.* ubi ex cod. vet. causam volebat lures, quia etiam Paulinus III. 193. id ita expresserat vulneris exponant causas. Non male quidem, quamvis illud causam etiam glossa alterius esse possit. confer Curtium lib. VI. 8. quove casu extinctus esset ignaris.

Ibidem: *turpem namque ac detestandam viris fortibus conditionem snectae etc.* Aptius haec ita praecedentibus adnecti reperies, turpemque ad detestandam etc.

Ibidem: *quo fortiolem non optasse quidem quemquam existere . . ex-*

repto uno illo Hercule. Legendum, quo fortiozem non potuisse quidem etc. et cap. XI. . . *nullum hominum existere potuisse, qui se vera virtute suararet.* Saepe haec verba depravationem librariorum sensisse, observavit Doct. Ierem. Marklandus in Epist. Crit. pag. 48.

Ibidem: *Addit praeterea solum virum dignum ea tempestate, sub cuius navibus excindj Troiam deceret.* pro, *excinderetur Troia.* Tali aliqua *καπολογία* Arnobius contra G. II. princ. *Qui si dignus non esset, cui auxiliare deberetis et credere.* et lib. V. pag. 146. *et res digna omnino est, repter quam Diis funditus genus omne debeant mortaliū abolere.* Latin. *acatus Paneg. cap. VI. O digna, Imperator, nobilitas, cuius esse illum principem decuerit, qui hunc Romani etc.* Sic locum, vulgo male affectum, sanitati fere restituendum puto.

Cap. XVI. *torpentibus etiam nunc membris, et ob id nequaquam satis irmo nisu, ut solitis viribus agerent.* Vinding. *ut solidis v. a.* Et *solidae iras* pro integris, firmis, eleganter dicuntur: notumque illud Virg. *solidaeque suo stant robore vires.* In lectione tamen vulgata melius variari videtur oratio; quam proinde deserendam non puto. *Agere* pro rem bellicam agere dixit, ut Sallust. Catil. cap. XXI. *cum eo se consulens initium gendi facturum.*

Cap. XVIII. *Cremati etiam per suos Nireus atque Peneleus, seorsum inguli.* i. e. seorsum uterque. Ruffinus Hist. Euseb. I. 6. *a singulis Evangelistarum* (Matthaeum ac Lucam tantum intelligit) *utriusque modi commemorata successio est.* Confer quae supra ad lib. III. 7.

Ibidem: *quorum delubra violari ab Alexandro, neque se neque Aeneam nequisse pati: qui metuens Graecorum iracundiam, apud Antenorem agere venemque parentem, de cuius oraculo imminetia Troianis mala cognovisset, ultro supplicem ad eos decurrere.* Vix dubito, quin sic scripserit Diety: *qui metuens G. i., apud Antenorem ageret s. p., de cuius oraculo . . cognovisset: se ultro s. a. e. d. vel ultro se supplicem ad eos decurrere.* Se disertius hoc modo ab Aenea distinguere debuit Helenus. De usu subiunctivi post pron. relativum in oratione obliqua omnia nota sunt.

Ibidem: *eadem cuncta congruentiaque animadvertunt.* Quod Vindingus volebat *congruentia*, non video quid nos amplecti cogat. Erant haec eadem atque congruentia, cum dictis nempe Calchantis.

Cap. XIX. *Tum Philocteta progressus adversum, Alexandrum lacessit, si auderet sagittario certamine. Audere certamine dixit Silius Ital. IX. 612. Longinquis audent iaculis et harundinis ictu.* Alia dant poëtae istius interpretes.

Cap. XX. *quum festinantibus inter se, et singulis evadere inter primos cupientibus, magis in ipso aditu multitudine sua detinerentur.* Si nihil in his emendandum, construi debet *quum, singulis inter se festinantibus, et evadere etc.* de qua traiiectione egimus ad Minuc. Felic. Oct. cap. XXXIV. et alibi. At illud *singulis* non tam ad praecedentia quam solummodo ad aeqq. pertinere puto. vide sis lib. V. 3. initio. Sic autem, quo melius constet syntaxis, legendum erit, *quum festinantes inter se, et singulis etc. detinerentur.* Durior quidem copula et videtur, in his *festinantes inter se et singulis . . cupientibus.* Sed ita supra cap. VIII. *lautum bene cadaver*

Antilochi, iustisque factis, Nestori tradunt. cap. XI. *morque ad aram . . . aversusque a duce adstitit.* Aur. Victor Caesar. cap. XX. *quam adea formose amplexus est, ut cognita libidine, ac ream coniurationis, retentarit.* Tacitus Hist. V. 5. *Iudaei mente sola unumque numen intelligunt.* Addatur etiam dicta iam supra ad lib. II. 1. adque Velleium II. 110.

Ibidem: . . . *scilicet ad depellendum hostem: quum super modum gravaretur egregius dux . . . haud segnius imminere.* Distinguendum omnino, *hostem, quum super modum gravaretur.* Egregius dux etc. *Super modum gravabatur* Ajax non talis, ut Anna dicit, sed saxis terraque.

Ibidem: *hostes metu sui adeo deterruit, ut vix se moenibus defuerent.* *Deterrere* tantum non idem hic videtur, quod *terrere*, *obstupescere.* Rufinus Hist. Euseb. I. 7. *Quibus ille auditis, incredibiliter detur-* *retur, verens ne statui sui periclitaretur imperii.* lib. II. 6. *reliqui vero dispersi et suorum funeribus deterriti, vim doloris silentio depressere.* Vegetius R M. IV. 8. *quae bellatores sternunt, equasque solent deterrere.*

Cap. XXI. *pernoctantque in loco.* id est, in eo loco. Sio lib. I. 5. *neque tamen Alexandrum in loco offendere.* lib. II. 36. *paulisper in loco retentis militibus.* Sic Sallustius alique. Ita et in tempore pro hoc vel isto tempore dici, alias observamus.

Cap. XXII. *sumnum fidei . . . testimonium capit.* i. e. accipit: de qua verbi potestate nos alibi. Hic obiter emendemus Cicer. Fam. V, ep. 17. *De tuo autem filio, vereor, ne si nihil ad te scripserim, debitum eius virtuti videar testimonium non cepisse.* Legerim *videatur*, non *videar*.

Ibidem: . . . *polliceri, hortarique uti dignum memoria . . . moliretur.* Legendum videtur, *p. h. ut quid dignum m. . . m.* Durior enim hic res quid vel aliquid absentia.

Ibidem: *Eum . . . cunctos sanguine et iniuriis insectari solitum, pro-vum, insuetum, atque appetentem alieni.* Sanguinem pro caede cum aliis dixit Noster, ut lib. III. 14. *non prius . . . quam in auctorem . . . sanguine vindicasset.* lib. VI. 9. *ut ne sanguine ulterius ulcisci cuperet ea quas antecesserant.* Placet tamen cum Obrechtio ex Mediol. legi *cunctos sanguinis sui, iniuriis* etc. qui eodem ex fonte sequentibus hanc dextre medicinam attulit, ut legeret . . . *solitum, parcum in suo atque app. al.* Quomodo Sidonius III. ep. 5. *alieni non appetens, sui parcus.* ubi consulatur Savaro.

Ibidem: *Pleionam . . . Electram genuisse, ex qua ortum Dardanum, Olizonae Phinei iunctum, Erichthonium ei dederit.* *Eius Tros, deinde ex eo Ilus . . . pater.* *Ἀναχόλονδον* haud infrequens, quo oratio obliqua fiat directa. Sequi enim debuit *Eius Troem* etc. Porro non male emendant eruditi . . . *iunctum, quae Erichthonium ei dederit, vel . . . iunctum Erichthonium edidisse.* Minima tamen mutatione forsitan legendum, *ex qua ortum Dardanum, Olizonae Phinei iunctum. Erichthonium ea peperit. Eius Tros* etc.

Ibidem: *Ceterum Priamum . . . magis in suos . . . odium exercuisse.* *Magis* pro maxime, potissimum. Victor Epit. cap. I. *corpore toto pulcer, sed oculis magis.* Infra lib. V. 10. *inter ceteros dilectum magis propter prudentiam.* Confer quae ad lib. II. 15.

Ibidem: *traditque tibi Talthybio, quo res finem acciperet, ad Troiam venit.* Legendum vix dubito, quo res fidem acciperet, i. e. probabilior esset, vel promptius crederetur. Sic supra lib. III. 3. *quae res eo fidem habere videbatur, quoniam* etc. ubi vide dicta. Iustinus lib. XXIV. 4. *est Hercules, cui ea res virtutis admirationem et immortalitatis fidem ledit.*

LIBRO QUINTO

Cap. I. *cupientes dignoscere, quae apud Graecos acta essent. Dignoscere pro cognoscere dixit, ut supra lib. IV. 18. nostris festinantibus secretis dignoscere.* Infra lib. VI. 4. *avescentes dignoscere, cuius gratia* etc. ride et cap. 5. Sulp. Severus V. Mart. cap. XII. *ut difficile fuerit dignoscere quid videret.* ubi Valerium Max. aliosque sic locutos observamus.

Ibidem: *Quum inter epulas Talthybius interesset* etc. Vindingius egebat esset, sed hoc significare posset, quum cibo capiendop occupatus esset, dum vult Noster, Talthybium epulis ab Antenore apparatis adfuisse. loque fere modo in convivio, in consiliis interesse, dixit Cicero pro Sexio cap. XIV. et Verrin. Act. I. 16. Nec suavius illud *secum adiungere*, de quo supra ad lib. III. 15. Quoniam vero *epularum* mentio hic satis abrupta est, forsitan in praecedentibus legendum, atque ita dimisso *conatu, discumbitur*, pro *disceditur*.

Ibidem: *filios suos monere Antenor, nihil his in vita custodiendum, quam ut antiquissimam ducerent cum Graecis amicitiam.* Novi, quae de ellipsi *tot tam* vel *magis*, ante coni. *quam*, notavit Muretus ad Tacit. Ann. III. 8. Munckerus ad Fulgent. Myth. I. pag. 20. et alii bene multi. Vix amen illud in vita hic mihi satis placet; eoque inclino facile, ut scriptum uisae ab auctore suspicer, *nihil his ita custodiendum, quam* etc. Sic nim *ita* et *quam* sibi invicem respondent aliquando. ut mox cap. II. *Cuius ateritus non ita dolori fuit, quam tempus illud* etc. Novatianus de Cibis lud. cap. VI. *nihil ita intemperantiam coercuit, quam Evangelium.* ubi frustra Latinus volebat *tam*, pro *ita*, ut recte iam iudicavit Erud. Iaksonus. Conferatur etiam Virgil. Aen. V. 459. *Quam multa grandine nimbi Culinibus crepitant, sic densis ictibus heros Creber utraque manu pulsat verisque Dareta.* Florus II. 15. *Sed quam maxime mortiferi morsus esse solent morientium bestiarum, sic plus negotii fuit cum semiruta Carthagine quam integra.* quem locum cum viris insignibus tentandum non puto, uti nec istum lib. eiusdem cap. XVIII. *Numantia quantum . . . Corinthi opibus inferior, ita virtutis nomine et honore par omnibus.* quomodo etiam Fortunatus lib. III. 495. *Quantum nocte dies distat, Sol lampade Lunae, Factori cedunt sic tua facta suo.*

Cap. II. *Grave, Troiani principes vosque socii, grave, bellum nobis excitasse adversum Graeciam.* ut Seneca Phoenissis 598. *In servitutem cadere de regno grave est.* Sallust. Iug. cap. XXXI. 25. *quae quanquam gravia, tamen consuetudine iam pro nihilo habentur.* Sensus proprie non est, *bellum nobis, bellum commissae cum Graecia; sed durum, indignum est, quod nobis bellum excitavimus, conflavimus adversum Graeciam.*

Ibidem: *Et ut ex me reliquorum luctuum memoriam recenseam. Ex*

mō, pro ex meo sc. luctu, dixit per Enallagen saepius a nobis illustratam.

Ibidem: *fructum tamen misericordiae eorum tulit. Genitivo similis* Plinius in Paneg. cap. XXIII. *quin etiam deum ipsum tuum praecipuum voluptatem operis sui percepisse crediderim.*

Ibidem: *neque inferendo bellum, quidquam prius temeratum ab hiis quam perfidiam . . experti sunt. Quidquam scil. sancti, non temerandi aut violandi: quomodo passim generalia istiusmodi vocula restringi debet materia subiecta. Frustra igitur Vindingius volebat tentatum vel temere actum. Sic etiam Silius Ital. II. 472. Nil temerare piget. ubi tentare itidem Barthium volentem, recte refutavit Heinsius; cui tamen nescio an adsendendum sit, temerare nonnunquam esse temere agere.*

Ibidem: *Non feram me cum his morari etc.* Nil mutandum citra codices. Potuit tamen etiam *me* omitti. ut Fortunatus II. 200. *Sed caro quae nasci pertulit atque mori.* Valerius Max. VI. 2. 4. *licentiae tuū fronte esse quieta fronte tulit.* Sic Lactantium aliosque locutes, uberiore exemplorum segete collata, alias ostendimus.

Cap. III. *Haec . . differente eo, cuncti simul gemitum edunt, tendentes ad coelum manus; abnuere tot adversis rebus Priamum singuli, vel inter se omnes finem miseriarum deprecantes.* Stante verbo *abnuere*, quidquid nitatur Anna, perplexa manet oratio. Cum Obrechto igitur ex Mediol. edit. legendum *adnuere*. Deprecabantur singuli, ut Priamus, tot confluentibus aerumnis, adnueret dictis Antenoris, vel universi simul, ut quacumque ratione miseriarum finis daretur.

Ibidem: *non solum iam se, ait, hostibus odiosum, verum suis hostem effectum; quippe cui non amicus antea . . inveniri posset, qui aerumnis suis ingemisceret. Amicus antea* ab Anna intelligitur, qui antea fuerat amicus. Forte tamen ambiguitatem nimiam evitavit auctor scribendo *q. c. non amicus, ut antea etc.*

Ibidem: *Namque optasse haec non nunc demum, verum vivis Alexandro atque Hectore agi coepta.* Nonne praestat legi, *iamque optasse haec etc.?*

Ibidem: *Sed quoniam praeterita revocare nulli concessum est, praesentium habendam rationem futurisque adhibendam.* Quem non offendat illud *ταυρόλογον*, praesentium habendam rationem futurisque adhibendam! Multo sane melius, ac stilo etiam suo dignius scripsisset auctor *p. h. t. futurisque advigilandum, vel futurisque adhibendam curam.*

Ibidem: *Se namque omnium, quae haberet, ad redemptionem patriae potestatem dare.* Frustra plane Vindingius volebat *habeat*: melius enim hic congruit imperfectum *haberet*, ob imperfecta illa vicina *posset, esset, decernerent.*

Cap. IV. *existimantes finem belli atque discordiarum.* An potius *expectantes?* Sed haudquaquam alterum, licet abruptius videatur, sollicitandum. Sic cap. X. *laeti animos tollunt, finem iam aerumnarum credentes.* Tacitus Ann. XVI. 6. *a quo gravis ictu calcis afflicta est. neque enim venenum crediderim, quamvis quidam scriptores tradant.*

Cap. V. *Quare turbati, qui etc.* Lege *Qua re turbati, qui etc.* vide quae ad cap. XVI.

Ibidem: *ibique acceptis epulis pernoctant.* Scripsisse debuit Dictys, inquit Anna, *accepti*; quod Latine dici non possit *accipere epulas*. At ave tamen quidpiam innovandum putes. *Epulas* pro cibo dixit Noster, à lib. VI. 6. *multo vino atque epulis repletos.* Commodianus Instruct. LXX. *illis et epulas capitis, et pascitis ipsos.* Sic saepius alii etiam meliores Latini. Iam vero *accipere* pro capere, sumere, in hac re haud infrequens auctoris nostri aequalibus. Severus V. Mart. cap. X. *Cibum nam omnes post horam ieiunii accipiebant.* ubi non erat quod Vorstius ex odice suo mallet *percipiebant*. Vetus Int. Actor. XXVII. 33. *rogabat Paulus omnes sumere cibum, dicens, quartadecima die expectantes ieiunium permanetis, nihil accipientes: propter quod roga vos accipere cibum . . et nunciant cibum.* Cyprianus Hab. Virg. pag. 98. ed. Oxon. *Si accepto cibo, qui acceperat, interiret, scires lethale esse quod acceperat etc.* Iulianus XII. 10. *monstra . . herba est, qua in potu accepta, statim periculo liberatus est.* Spartianus in Vero cap. IV. *accepta potione, qua se existerat iuvare . . perit.* Lampridius in Severo cap. LXI. *Pranderat forte . . apertis papilionibus cibo militari accepto.* ubi emendanti Casaubono *acceptus* subscribendum non puto.

Ibidem: *maximo exitio civitati fore, si etc.* Malles *maxime exitio* te. Sed epitheta talia in hac voce non spernuntur. Sic Hegesipp. I. 27. *haec res Antipatro causa lethalis exitii fuit.*

Ibidem: *Signum coelo sublapsum.* Vindingius tentat *delapsum*. Et sane rarior usus hic verbi *sublabi* pro *delabi*: quamvis ad constructionem eque recte dicatur *coelo sublabi* quam *coelo delabi*, quoniam passim in blativo *coelo* sic subaudienda omittitur praep. *de*. Sic Mamertinus Grat. ct. cap. VI. *gentes quae prolapsum coelo exceperere Palladium.* ubi duriuscule itidem *prolapsum* dicitur hoc signum. Infinita alia huius ellipseos exempla congeri facillime possent.

Cap. VI. *atque docere ea quae antea gesta essent temere et inconsulte, non per se.* Scil. gesta vel facta esse. Ellipsis paulo insolentior; quam amen observandam potius, quam sollicitandam existimo.

Ibidem: *namque qui sub imperio alieno agerent, expectandum his . . utum eius, qui teneat.* *Tenere*, pro imperare, imperium tenere, Latine licet, ex hoc loco non constat, ut Anna videtur statuisse. Etenim in verbo *teneat* hic ex praecedentibus facillime subintelligitur *illud* scil. *imperium*.

Ibidem: *Ob quae dignum esse, Graecos data venia consulere eis etc.* Ave rò *Graecos* pro *Graecis* accipias, cumque voce *dignum* construas. *Dignum esse* pro par esse, oportere, sic passim absolute dicitur. Cicero Tusc. II. 5. *Quid enim minus dignum est, quam tibi quicquam peius videri colore?* Minuc. Fel. cap. XIV. *neque enim prius exultare te dignum est, nam etc.* Tacitus Hist. V. 11. *neque enim dignum videbatur, famem hostium opperiri.* Sallust. Iug. cap. LXXIX. *non indignum videtur egrum . . facinus . . memorare.* Ammianus XXI. 3. *ut dignum est credere.* à Seneca, Arnobio et aliunde quae ad manum mihi sunt, proferre supersedebo.

Ibidem: *Tum Diomedes quinque millia talentorum auri ac totidem argenti optat, praeterea tritici centena millia, aequae per annos decem. Lege- rim eaque per annos d. Optare dicitur hic pro exigere, postulare. Martian. Capella N. Phil. I. pag. 15. quia tamen eius Iupiter optaverat et egeratque consilium, suadet etc.*

Ibidem: *priusquam in auxilia conducta dilaceraretur. scil. aurum argentumque. Dilacerare pro consumere. ut Sallust. Catil. cap. XIV. Num quicumque impudicus . . bona patria laceraverat. ubi plura exempla con- tulerunt Interpretes.*

Ibidem: *superesse Troianis, uti . . ad postremum idem sibi cum po- tria exitium peterent. i. e. oppeterent, incurrerent, quaererent. Seneca Phoen. 196. quare ille mortem cupiat, aut quare petat? Nepos Hannib. cap. XI. fuga salutem petiit.*

Cap. VII. *Quare turbati etc. Praestat Qua re turbati etc. ut supra cap. V. similem mendam sustulimus.*

Cap. VIII. *Antenor . . Theano . . persuasit ut Palladium sibi tradi- ret etc. Non consentit auctori nostro Suidas in v. παλλάδιον, ut scribit Anna, sed cum aliis furtum hoc Diomedis atque Ulyssi tribuit.*

Cap. IX. *Tum Pyrrhus collectum eum, refectumque animi ad se de- ducit. Colligi pro suscipi de iacente dicitur. Lactantius Epit. cap. VIII. expositum atque a venatoribus collectum. Iustinus lib. XXIII. 4. . . expo- situs erat. Sed parvulum . . iacentem . . pater . . recolligit. cum nota Vorstii. Ceterum quamvis nihil mutaverim, scripsisse tamen potuit Di- ctys, refectumque domum ad se deducit. ut lib. I. 6. sed legatos . . domum ad se volentes deducit. ubi vide notata. Sed, ut dixi, nihil mutandum est.*

Cap. X. *convivium publice coeptum in honore ducum adscitaeque pa- cis. In honorem vult Vindingius: atque ita et infra Noster cap. XIII. et XV. et Latinitatis ratio omnino flagitat. Quin sic etiam in MS. suo legi testatur Heinsius ad Phaed. IV. Fab. 24. Negari quidem non potest, in- finita dari exempla alterius formae posse, quae tamen propemodum omnia librariis potius, quam auctoribus tribuenda videntur; quamvis secus ri- sum fuerit Munckero ad Fulgent. Myth. I. 1. Dukero ad Florum III. 20. aliisque. Respice quae ad lib. I. 10. Porro Heinsius l. d. ex MS. suo le- gebat in honorem ducum scitorumque pacis: quod tamen dubito an vul- gatae lectioni sit antefendum.*

Ibidem: *. . conveniunt. In quibus Antenor refert etc. Vindingius praepos. in debebat. Sed in quibus haud ita incongrue hic valet, coram quibus, in quorum medio.*

Ibidem: *solum . . auctorem pacis eius, adscitaeque cum Graecis ami- citiae. Heinsius ad Phaed. cum cod. suo legebat . . scitoremque cum G. amicitiae. Sed vulgata lectio sollicitanda non videtur. Cicero de Finibus III. 21. aut amicitiam aut iustitiam propter utilitates adscisci aut probari.*

Cap. XI. *equus tabulatis extruitur per Epëum, fabricatorem eum operis; cui edito in immensum, ima quae sub pedibus erant, rotis interpo- sitis suspenderat, scilicet quo attractu motus facilius foret. Sunt qui faci- lius hic pro adverbio habent, dum vel motus foret accipiunt pro movere- tur, vel motus facilius foret dici potuisse putant pro motus facilius foret.*

ed utramcunque rationem sequaris, Latinitas ista, hoc quidem in loco, orrida atque intoleranda est. Adferunt quidem Sallustium lug. cap. XCIV. *. capite atque pedibus nudis, uti prospectus nisusque per saxa facilis ret.* id est, facilius se haberet, facilius foret. Sed quanto illic melius *icitior* vel *facilis* habent complures MSS. Vindingio itaque facile de corruptione loci consentio, nec male emendanti *facilior*. Cogitaveram alioquin, *scilicet quo attractu motus facilioris foret*, vel *. motus facilis foret*.

Ibidem: *quem offerri donum Minervae maxime, omnium ore agitata.* Vinding. legebat *maximum*; sed solummodo sic interpungendum . . *Minervae, maxime omnium o. a. Offerri* pro oblatum iri dixit per Enaligen sibi, uti et optimo quoque familiarissimam.

Ibidem: *Neptunisque . . atque Apollinis maxima monumenta multo directu civium manibus dissolvuntur.* Omnino cum Obrechtio ex ed. Meiol. restituendum *nullo dilectu*, i. e. nullo habito discrimine, scilicet quos has inviolabiles ab aliis secernerent. Minuc. Felix Oct. cap. XVI. *iat omnes homines sine delectu aetatis, sexus, dignitatis, rationis . . halles procreatos.* et cap. V. *sine delectu tangunt loca sacra et profana.* bi videatur erud. Davisius.

Ibidem: *priusquam praedictum auri atque argenti pondus suscipiant.* i. e. acciperent, ipsis daretur. Sic aliquando *suscipere* generaliore gnificatione usurpatur. Capitolinus in Vero cap. VII. *susceptis a senatu omnibus, quae in exercitu acceperat.* Rufinus Hist. Euseb. I. 4. *Quo in tempore . . a Romanis Iudaeorum suscepit principatum.*

Cap. XII. *fessis dein multo vino atque somno barbaris, quae etc. Fessis* hic videtur esse torpentibus: *somnus* autem *somnii desiderium* hic deotat, ut infra lib. VI. 9. . . *Neoptoleum in spelunca fatigatum navigio omnoque iacere.* ubi Anna recte contulit illud Horatii in Odis: *Iudo fatigatumque somno.* Sic *somno gravari* apud Ovidium, Valerium Fl. alioquin reperies.

Ibidem: *servantes signum, quod igni elato Sinon, ad eam rem clam positus, sustulerat.* Illud *clam positus* hic minus congruum videtur. Mallem *ad eam rem compositus*, i. e. destinatus, subornatus. Valer. Max. III. 3. Ext. 7. *quemdam ex amicis compositum et formatum Carthaginiensis misit.* et alibi passim.

Ibidem: *et si qui persenserant, priusquam armare se, aut aliud pro salute capere quirent, opprimere.* Vitiatum hic aliquid in his *aliud pro salute capere*; nam quod Anna *aliud capere* explicat aliud consilium capere, nunquam ita loquuntur, cuiusque aetatis, Latini. Levi itaque *brachio* reponendum *arbitror capessere* pro *capere*.

Ibidem: *quum . . ipsi, qui spectaculo carissimorum corporum interfuerant, miserandum in modum interirent.* Novi corpora saepe ipsos homines dici. ut Virgil. Aen. II. 364. *plurima . . sternuntur inertia passim corpora.* et alibi. Durius tamen haec, *spectaculo carissimorum corporum*, uictoris mentem significant, qui haud dubie intelligit spectaculum caedis horum carissimorum. Tentabam igitur *qui spectaculo carissimorum peremptum interfuerant*, vel *qui spectaculo carissimorum mortium interfuerant.* Mortes pro morte solere dici notum est, probatumque a Lactantii

de M. P. interpretibus. Passim itidem adiectiva *carissimus*, *inimicissimus* etc. sine substantivis veniunt. A. Victor Epit. cap. XIV. ut . . custodi carissimorum servaretur. Noster lib. III. 14. decretum quippe animo gerebat secum . . una eademque sepultura cum carissimo sibi omnium contigi. vide ibid. cap. 6. hoc lib. V. 10. lib. VI. 3. et alibi.

Ibidem: *ad aram Iovis ante aedificiale confugit. Iovis anteaedificialis*, quod ex aliis edd. placuit Obrechtio ac Vindingio, et probabat MS. sui auctoritate firmabat erud. Heinsius ad Ovid. Epist. VII. 113.

Ibidem: *Sed postquam universos . . foede atque inultos obruncum* etc. Imitatur Sallustiana ista Iug. cap. XXXI. . . quam foede quam inulti perierint vestri defensores.

Ibidem: *Ceterum Cassandram Ajax Oilei ex sacro Minervae captivum abstrahit. Sacrum* pro templo. Quinctil. Instit. I. 4. *sed quia interius veluti sacri huius adeuntibus* etc. cum nota Cel. Burmanni.

Cap. XIII. *Interim ad coacervandam auri atque argenti materiam ad opportuna loca destinantur, et alii ob pretiosam vestem.* Vindingius legebat et alii ad pretiosam v. Sed eadem vis praepositionis ob. Sic lib. VI. 10. sive . . ob eripienda quae secum habuerat, circumventa interiori. Orosius III. 22. ob ulciscendam legatorum necem . . missus. Sic Tacitus, Valerius Max. alique. Si quid mutandum, concinnius legeretur, *Interim ob coacervandam* etc. et alii ob p. v.

Ibidem: *postquam forma eius captus, quin palam desiderium fateretur dissimulare nequiverat.* Perissologia simili utitur Sulp. Severus Dial. II. 3. *nec ultra iam dissimulare poterant, quin agnoscerent divino numine se trahi.* Sallustius Catil. cap. LIII. quos . . silentio praeterire non fuit consilium, quin utriusque naturam . . aperirem. ubi videatur doct. Wasson. Confer Lactantium lib. III. 8. 41.

Ibidem: *Alii, ut quemque sors contigerat, praedam aut ex captivis, quantum pro merito distribuebatur, habuere.* Vindingio, legenti *praedam ex captivis*, sine coni. aut, nondum consenserim. Captivi enim a praeda ita hic distinguendi videntur, ut illud ad homines, hoc ad res captas referatur. Ita quamvis Helena abrepta praeda etiam esset, tamen Dares Phryg. cap. XVII. praedam ab illa hoc modo distinguit: *postulat ut Helena et praeda reddatur.* Pariter duces distinguuntur a mortalibus supra lib. III. 6. ubi vide quae notavimus.

Cap. XIV. *recordatus eorum, quae tantis tempestatibus propter mulierem perpassi expertique essent. Tantis tempestatibus* dicitur pro tot tempestatibus, idque pro tamdiu, tanto tempore, ut supra cap. IX. *namque se cum eo . . multis tempestatibus in Graecia moraturum.* Sic passim tempora in plur. numero dicuntur pro tempore.

Ibidem: *Itaque uti iudicio amborum merita spectantes, quae etiam nunc bellum in manibus, atque hostiles multae nationes circumstreperant, nullo dilectu virorum fortium, Ulyssi Palladium tradunt.* Ista uti iudicio vix ac ne vix quidem sensu hic congruo stare posse videntur. Libenter igitur reposuerim, *Itaque in iudicio, amborum merita spectantes* etc. Deinde aptius legeretur *quamvis etiam nunc* etc. quod per compendium scripturae depravari in quae facillime potuit. Vult Noster, maiorem

ectum rationemve haberi oportuisse fortium virorum, quippe quorum virtute adhuc indigeret bellorum periculum. Ceterum in his etiam nunc *bellum in manibus*, Noster non imitatur, ut putabat Cortius, ista Sallustii lat. cap. XX. 10. *victoria nobis in manu*. Apud Dictyn enim *bellum Troianis in manibus esse* dicitur, quod nondum absolverant: apud Sallustium *victoria dicitur esse in manu*, quae facilis paratu esset; adeo ut diversissima in utroque loco vocis *manus* significatio sit.

Cap. XV. quippe quibus magis libido desideriumque in femina, quam *ma militiae potiora forent*. Illud in femina pro circa feminum barbarismi insimulare Anna non debuit. Supra lib. III. pag. 5. *memor paulo ante repulsae in Polyxena*. Iustinus VIII. 6. *scolestus in utroque*. utrobique plura accumulavimus.

Ibidem: *domi belloque prudentissimum*. Ex vet. cod. Heinsius ad Irid. Metam. XII. 185. volebat *bellique*; quod sane elegantius: atque *domi bellique* dixit Noster lib. I. 6. cum aliis passim. Nec tamen damnandum est alterum. Sic sane lib. III. 26. *vir domi belloque inclytum Ulysses*. A. Victor Epit. cap. XI. *Iste primo clementiam simulans, neque adeo vers domi belloque, tolerantior videbatur*. Sic locum interpungendum esto: ac forsitan etiam *tolerabilior* hic, ut et in Caesar. cap. XI. 3., legendum pro *tolerantior*: ut in eadem Epitome cap. V. de Nerone: *Iste iniquissimo tolerabilis visus*. at hoc *ὡς ἐν παρόδῳ*.

Ibidem: *quum ante iam Palamedem . . nunc Aiace inclytum tot egregiis, atque utrosque insidiis eorum, circumventos ingemiscerent*. Cur Vilingius iam post ante deletum voluerit, scio equidem iuxta cum ignarissimis.

Ibidem: *reliquiasque urnae aureae conditas* etc. Quemadmodum passim dativus adhibetur pro abl. cum praep. *de*, sic *condere* saepe etiam cum dativo iungitur. Ruffinus Hist. Praefat. ad Chromatium: *non protulit panes Apostolicas reconditas* perae. Consule Muncker. ad Hygin. Fab. V. et Heinsium ad Prudent. Psych. 105.

Ibidem: *Quae si ante captum Ilium accidere potuissent, profecto . . habitatum de summa rerum fuisset*. *Accidere potuissent* idem ferme valet, quod *accidissent*. Avianus Fab. XXX. *Nam cur membrorum demens in luma redisset, Atque uno totiens posset ab hosti capti*. ubi quae post alios le hac forma notavimus consule.

Cap. XVI. *quare motus miles, lapidibus eam obrutam necat*. Separatis habebus vocibus, lege *qua re motus* etc. Adde quae iam ad cap. VII.

Cap. XVII. *Aeneas apud Troiam manet, qui . . cunctos . . adit, orat ad secum Antenorem regno exigent*. Interpungendum, *Aeneas a. T. manet: qui cunctos adit: orat uti* etc. Qui durissime saepe ita sequentia cum praecedentibus nequit, ut vidimus ad Cicer. Nat. Deor. II. 69. et Vel. Pat. I. 1. Solenne etiam asyndeton illud *cunctos adit: orat* etc. pro *c. adit, atque orat* etc. Iustinus XII. 12. *Tunc . . regem adeunt: loquunt*. lib. XVIII. 4. *Tunc Acerbam ciet: orat, uti* etc. ubi alia damus.

Ibidem: *cuncti, qui bello residui nocturnam civitatis cladem evaserant* etc. *Bello residui*, i. e. ex bello. Supra cap. X. *cuncti barbarorum socii, qui bello residui erant* etc. sic *recentes partu*, pro a partu, Fulgent. Comment. Virg. pag. 149. ad quem locum de hac forma alia.

Ibidem: *multas interim gentes barbaras praetervectus*. Heinsius ex MS. legēbat *praeuectus*, teste quidem Fr. Oudendorpio ad Caesar. B. Civ. III. 26. qui etiam *praeuehi* pro praetervehi saepe dici, multis in exemplis probat.

Ibidem: *.. quamvis Graeci omnes, diverso tamen inter se sermonem agunt*. Imitatur Tacitum Mor. Germ. cap. XLVI. *quamquam Peucini .. sermone, cultu, sede ac domiciliis ut Germani agunt*.

LIBRO SEXTO

Cap. I. *Postquam impositis, quae singuli bello quaesiverant, adscendere ipsi, solutis anchoralibus navigant*. Frustra plane Vindingius promēn ipsi expungendum putabat. Primo res avehendas imposuerant: deinde ipsi quoque adscenderant: quid planius? Posset ceteroqui cogitari *.. adscendere, inde s. a. navigant*. Sed voculas inde et eo passim ita omitti ad Velleium aliosque iam observavimus.

Ibidem: *passim, uti sors tulerat, dispalantur*. Legendum fors. ut Sallust. Iug. cap. LXXVIII. *cetera, uti fors tulit, alta*. Millies ita vox haec depravata est. vide supra ad lib. II. 46.

Ibidem: *et rex Locrorum Aiax, postquam natando evadere naufragium enisus est, aliisque tabulis aut alio levamine fluitantes, postquam ad Euboeam devenere, Choeradibus scopulis appulsi pereunt*. Elegantior omnino lectio est, quam fabricabatur hic Vindingii ingenium, dum prius postquam delet, verbumque est post enisus delet. Nec tamen, invitis codicibus, emendationem istam adsciscendam existimo; quoniam repetitionis hoc genus passim est obvium, ut cum alibi observavimus, tum ad ista Velleii H. 82. *Bellum patriae inferre constituit, cum ante novum se Liberum Patrem appellari iussisset, cum redimitus .. curru .. velut Liber Pater vectus esset Alexandriae*.

Ibidem: *Nauplius ultum iri cupiens Palamedis necem etc.* Legendum puto ire; neque enim ab alio vindicari necem Palamedis, sed ipse eam vindicare, ultum ire cupiebat. Similis emendatio adhibenda hisce cap. VII. *ultum iri iniurias avi cupiens*. *Ultum ire* pro ulcisci illustrarunt Sallustii Interpp. ad Catilin. XXXVI. 4. aliique.

Cap. II. *prohibitus Salamina*. A vocis *Salamis* casu quarto *Salamina* factus deinde etiam nominativus *Salamina*, formamque primae declinationis vox illa adscivit; de qua ratione Munckerus Diss. de Hygino, aliique bene multi.

Ibidem: *Ceterum ubi plures eorum, qui evaserant, apud Corinthios fuere*. *Fuere* pro sunt per enallagen hic dicitur usitatissimam. Sic infra cap. VIII. *vix ipse cum his, qui in eodem navigio fuerant, liberatus*. *.. fuerant pro erant* dixit auctor. lib. IV. 1. *quippe quēis ita animo haerarat .. ipsūque et qui cum eo fuissent, retineri a Graecis*. Sic ibidem cap. XVII. et passim. Confer notata ad lib. IV. 2. quaeque H. Cannegterus in Dissert. eruditiss. de Aviano cap. XXI.

Ibidem: *Cretam patrium solum .. remeavimus*. Appositio non tantanda: potuit tamen etiam dedisse Dictys noster, *Cretam in patrium* et

Am . . . remeasimus. ut Tacitus Ann. IV. 67. *Capreas se in insulam abdidit*, lib. II. 64. *orsus oppida a Gaeopo . . . diversum ad mare terramque Libyen delatus*. A. Gellius N. A. V. 3. *Abdera in oppidum . . . caudices licti plurimos . . . portabat*. cum nota I. F. Gronovii. Confer Aur. Victor. a Caesar. cap. XVI. *quippe cum Lucium satis constet Altini, Venetiae urbe, consumptum*. Sic maluit, quam *Altini Venetiae urbis*.

Cap. III. *Huiusmodi numine armatus . . . ad Strophium venit*. Animam volebat Vindingius. Sed armatus pro incitatus, instigatus, recte minino se habet. Sic supra cap. II. *Itaque Aegialeem atque Clytaemnestram ultis nuntiis adversum maritos armat*. Lactantius Epit. cap. XXVII. *Deique cum . . . inspirato livore, in caedem fratris armavit*. Alia metaphorici usus huius vocis exempla iam in loci tutelam attulit Cl. Perizonius.

Ibidem: *Itaque conspiratur inter se, cum magna manu Mycenae veniant*. Nic. Heinsius ad Phaed. lib. I. 2. ex MS. legendum putat *conspirant inter se*.

Ibidem: *Inde . . . dissensio animorum exorta, quod diversa inter se cupientes, ad postremum in partes discederent*. Emaculandum existimo, *quoad, diversa inter se cupientes, ad postremum in p. d.* Millies illud *quoad* depravatum fuit ab amanuensibus.

Cap. IV. *Mnestheus liberatum Orestem a parricidii crimine, purgatumque more patrio cunctis remediis, quae ad oblivionem huiusmodi facinoris adhiberi solita erant, Mycenae remittit*. Non est, ut cum Anna velius, *quae ad oblivionem huiusmodi facinoris etc.* quod, qui purgatus fuerat, non ideo minus memor sit perpetrati a se sceleris. Ratio ista, cur hic quidpiam novaremus, nulla est: neque enim de ipsius Orestis oblivione hic agitur, sed aliorum hominum, quibus facinore suo invisus esset aut esse posset Orestes. Oblivisci autem facinus alicuius dicimur, quando illud ita alicui ignoscimus, quasi plane oblivisceremur.

Cap. V. . . . *quo pacto . . . amiserit, Dein . . . filiam regis . . . rapere conatus: ubi res cognita est . . . devenerit ad Circen, atque inde ad Calypso . . . animos hospitum ad amorem sui illicientes. Inde liberatus pervenerit ad eum locum, in qua . . . futura defunctorum animis dinoscerentur: postquam appulsus Sirenarum scopulis, ubi per industriam liberatus sit: ad postremum . . . plurimas navium cum sociis amiserit*. Primo pro inde ante *et liberatus*, legendum unde: ac dein restituenda hoc modo est interpunctio . . . *amiserit: dein . . . conatus, ubi res . . . illicientes: unde liberatus . . . ubi per industriam liberatus sit, ad postremum etc.*

Cap. VI. *De Penelope eiusque pudicitia praeclara fama*. Sallust. Iug. cap. LV. 2. *fama de Metello praeclara esse*.

Cap. VII. *Is namque Assandrus iniquitatem tyranni evitans Pelea conenserat*. N. Heinsius ad Ovid. Fast. I. 396. ex vet. codice vult . . . *evitans, id agrum Pelei concesserat: quod sane praestare videtur*.

Ibidem: *notusque adeo eius domus, uti inter cetera originem etiam nuptiarum Pelei cum Thetide . . . Arato narraverit*. Legendum, nisi vehementer fallor, *notusque adeo eius domus, inter cetera . . . narraverat*. Adeo proinde hic denotat: *notus* autem dicitur pro gnarus, quod alibi vix ita reperiri putabat interp. doctissima. Sic tamen Avianus Fab. V. *Forsitan*

ignotos *mutato tegmine fallas*. ubi doct. Cannegit. Phaedrum advocat lib. I. Fab. XI. hac etiam in voce ab aliis iam illustratum.

Cap. VIII. . . *classem adornat, adscenditque*. Ipse dein . . omnes *fur naves amittit, vix ipse . . liberatus*. Mallem hoc modo distingui . . *adscenditque ipse*. Dein etc. Supra cap. 1. *postquam impositis, quae singulis bello quaesiverant, adscendere ipsi, solutis etc.*

Ibidem: ubi . . *navigantes, et si forte eo appulsi essent speculati consuerat*. Copula et videtur delenda; cui quidem malum huc inferendi pedem ansam dare potuit postrema praecedentis vocis syllaba. Nec magis alios, quam qui eo forte appellerentur, speculari aut dinoscere e speculata sua Peleus poterat.

Ibidem: *Dein ubi cuncta domus fortunarumque edoctus est etc.* Sic supra lib. III. 21. *cuncta regni concideret*. Mox cap. IX. *cuncta regni Neptolemo tradit*. cap. XI. *ut cuncta fructum . . corrumpere*ntur.

Ibidem: *eisque cupitum sui interitum refert*. Sui interitum dixit pro suum interitum. Corvinus de Aug. Progenis cap. IV. *quem post sui obtum regnantem reliquit*. Atque ita passim cadentis praecipue Latinitatis auctores, ut saepius in Advers. notavit Barthius. Adi etiam Th. Munckerum ad Fulgent. Mythol. II. 4.

Cap. IX. *mutata Phrygia veste*. i. e. pro Locrensi adsumpta, ut iam recte vidit Anna. Ita per hypallagen quandam *mutari* dicuntur, quibus quaedam mutantur, ut ostendimus ad Hygin. Fab. CXXVI.

Ibidem: *Dein cunctis, quae . . gesserat, enumeratis, increpatumque ad postremum intercessu suo manibus iuvenis liberat*. Legendum cum Anna *increpatumque*: quamvis scripsisse etiam Dictys potuerit . . *enumeratis increpatisque, ad postremum eum intercessu etc.*

Ibidem: *persuadens nepoti, ut ne sanguine ulterius ulcisci cuperet etc.* *Persuadere* etiam permovendi notione cum dativo construitur, ut ad Hyginum vidimus. Frustra autem Vinding. debebat coni. *ut*, quasi haec non millies ita ante *ne* vacaret. supra lib. V. 14. *simul uti ne laederetur animus tanti viri*. Consule, sis, Tursellinum.

Cap. X. *utque . . optionem rerum omnium . . acceperit, praelataque sanguinis affectione, recepta urna, Phoenicem navigaverit*. Quis ita loqui velit, inquit Anna, *praelata sanguinis affectione*? Hoc si adeo intolerandum foret, conici posset *praevalente s. a.* Sed qui patitur hanc apud se praevallere desiderio aliarum rerum, is eam praesferre haud ita incongrue dicitur. Sic fere lib. V. 16. *quippe quibus magis libido desideriumque in femina . . potiora forent*.

Cap. XI. *Postquam . . ad oraculum . . venio*. Legendum *Postquam* etc. ut cap. V. *post quae appulsi Sirenarum scopulis etc.* lib. II. 30. *Post quae Achilles reges singulos adigit, ut etc.* cap. XL. et alibi.

Ibidem: *Itaque multis precibus supplicisque responso editur, divina ope animalia interitura*. Malebat Vindingius *responsum editur*. Alterum tamen plane damnum non videtur, si respicias quae quondam notavimus ad haec Cicer. Divin. I. 21. *Ibi ex oracula voce divina edidit Apollo, puerum etc.*

Ibidem: *ab his qui apud Delphos erant prohibemur*. i. e. a Delpho-

rum incolis. ut Dares Phryg. cap. IX. *Hi qui in insula erant, mirabantur etc.*

Cap. XIII. *ut sermo hominum ferebatur.* Perizon. legebat *sermone, vel ferebat.* At non videtur repudiandum, quod *sermo ferri* dicitur, pro *lactari, circumferri.* Plautus in *Perſa* III. 1. *famam non ita, ut nata est, ferunt.*

Cap. XIV. *namque ex eo alterum alterius opera interiturum.* Ex eo *lana* interpretabatur, ex eo tempore, in posterum. Malim equidem, ideo, *ex causa*, id est, ob sceleratam eiusmodi coniunctionem: Sic lib. I. 6. *α quo auctores iniuriae . . impietatis supplicia subituros.* lib. II. 25. *Ex quo etiam verendum, ne . . pernicioſa consilia . . molirentur.* et cap. 30. *ex quo accideret, ut potentissimi regis contraheret offensam.* vide lib. VI. 3. Atque ita capienda forsitan ista lib. V. 15. *Itaque ex eo Ulysses . . cotidiam sui agere etc.* Libani autem hic legerim atque *ex eo alterum etc.* *ita namque.*

Cap. XV. *Ibi per custodes agri primo aditu prohibitus.* Cur Heinſius ad Ovid. *Metam.* XII. 66. ex codice vetusto malit *patrio* aditu, equidem non video. Ut enim in vulgata lectione nihil est, quod iure quodam *sale* habere lectorem queat, sic *patrius aditus*, pro aditu ad patrem, inolemtius est, apud nostrum saltem auctorem. In antecedentibus *perpeam*, ut quisque videt, Vinſingius legebat *proficisci* pro *profectus*.

Ibidem: domi belloque inclytum. Cave cum Anna aut Sanctio Min. V. 4. in genitivo *domi* subaudias *tempore*; quis enim *domum* pro pace, quod hi volebant, adhiberi unquam vidit? Et merito iam ellipseos istiusmodi ſegmentum refutavit Perizonius ad Sanct. I. d. §. 128. An tamen *nam illo* subaudiendum sit in loco, vel in terra, vel in rebus, non satis liquet.

Ibidem: vulneratus ab eo, quem minime crediderat. Sensus Latinitasque requirere videtur, ut legamus, *vulneratus ab eo, quem filium* (sc. suum *mo*) *minime crediderat*; vel potius, leviori mutatione, *v. ab eo quo minime crediderat*: i. e. v. ab eo, a quo se vulneratum primo minime crediderat. Tali forma Minuc. Fel. Oct. cap. XXXIV. *Si ista moles ab eo quo exstructa est, destruat.* Velleius Pat. I. 7. *ne in id quod Homerus haderet.* ubi alia exempla dedimus.

ADVERSARIA CRITICA
IN
C. IULII HYGINI FABULAS

Fab. IV. *Athamas . . cum Inonem uxorem, ex qua duos filios, perierat putaret.* Barthius legebat *ex qua duos filios peperit, p. p.* At cum illud *parere* de mare insolens sit Nostro aliisque, melius Munckerus *suscepit* iniiciendum cogitabat. Potuit tamen etiam excidisse *procreavit*. Sic amat enim Hyginus. Fab. IX. *ex qua procreavit liberos septem totidemque filia.* vide Fab. LXVII. et alibi.

Fab. VI. *suorum prole interemta.* Non fuisse puto, cur doctissimus Munckerus tentaret *sua omni prole int.* Alterum enim *παρπολοῦσαν* prae se fert usitatissimam, pro suis vel sua prole. Treb. Pollio in D. Claudio cap. 1. *neque enim fas erat, eum tacere principem, qui tantam generis sui prolem habet.*

Fab. XIV. *Dux ergo Iason regnavit.* An potius *navigavit?* ut mox: *Proreta navigavit Lynceus* etc.

Fab. XVI. *Sepulturae eum tradidit, atque filiis regnum tradidit.* In concinniore eiusmodi repetitione similis vocis saepius utitur Hyginus, ut observavit iam Schefferus. Confer, quae nos alibi, et nuper ad Novatian. de Trin. cap. VIII. Levi tamen brachio incommodum illud tolli hoc loco possit, si legas *sepulturae eum dedit*, ut Fab. LXXX. *corpusque fratris recuperatum sepulturae dedit.*

Fab. XXI. *Tunc Chalciope de Medea indicat.* Tentant viri docti tunc *C. idem*, vel *t. C. rem Medae*. et tale quid potius mens auctoris postulare videtur; quamvis alterum illi prorsus contrarium non putem. Iusta saltem (hoc nemo neget) Latinitas. Sallustius Catil. cap. XXX. 6. *si quis indicasset de coniuratione.* Noster Fab. LXVII. cui *Periboea de eius suppositione palam facit.*

Fab. XXVIII. *In coelum adscendere sunt conati, qui aditum sibi is faciebant: montem enim Ossam super Pelion posuerunt* etc. Non emendandum, salva doctorum sententia, arbitror *quo aditum* etc. sed solummodo distinguendum: *conati. Qui aditum* etc. Aptius quidem sic connexa oratio fuisset . . *conati. Aditum autem sibi* etc. sed de usu isto relativi duriusculo saepius iam monuimus, postquam illum pluribus illustravimus exemplis ad Cicer. N. D. III. 59. Vide etiam quae ad Fab. CXXXIV.

* Ex Augustini van Staveren ed. Auctor. Mythograph. Latin. (Lugd. Bat. et Amstelaed. 1742. 4.)

entiquam porro cum clariss. Munckero delenda coniunctio enim, quippe saepe saepissime sic vocibus demonstrativis *ita, ista* etc. succedere soleat. oëtius Cons. V. 4. *In quo illud maxime considerandum est: nam superior comprehendendi vis* etc. D. Matth. I. 18. *Τοῦ δὲ Ἰ. Χ. ἡ γέννησις οὕτως ὡς μνηστειοσύνης γὰρ τῆς μητρός* etc. alias plura uberiore manu.

Qui ad inferos dicuntur hanc poenam pati. Senarium hunc versum nos notavit Barthius Advers. VIII. 2.

Fab. XXIX. *Minime curavit, quod putabat se coniugem suam vidisse. Hi cum Amphitryon in regiam intrasset* etc. Schefferus qui hic accipit ro quare: Munckerus legendum putat *quo cum* etc. vel tollendum *Amphitryon*. Equidem, cum pace virorum insignium, nil mutaverim, in qua loco *Amphitryon* talem aliquem pleonasmum agnoverim, de quo nos post illos Lection. Tull. II. 6. Minima ceteroquin emendatione legi posset, *nam Amphitryon* in etc.

Fab. XXX. *Cui reginae Amazonis balteum detrahit.* Quod Munckerus onicit *Amazonum*, in mentem idem venerat Vorstio ad Iustin. II. 4.

Fab. XXXI. *Cygnum . . . occidit. Quo cum Mars venisset.* Sic loquitur Hyginus, quasi locum caedis Cygni disertius expressisset. Sic Fab. CXXII. *Ophiten interficere voluit, et regnum occupare. Hercules eo intervenit, et Lycum interfecit.* Fab. CXI. *Is . . . habuit taurum in deliciis. Quo cum satellites . . . venissent* etc. Fab. CXX. *ipsa coepit signum Dianae avellere. Quo rex cum intervenisset* etc. Fab. CLXXXIX. *itaque commutat cum* etc. *Que cum Cephalus venisset* etc. Cum quibuscum illud *quo* in his pro ex qua causa accipi non opus est. confer Fab. LXXIX. et alibi. Libentius exposuerim, quo casu vel quem ad casum.

Laomedontem patrem Hesiones, quod eam non reddebat, sagittis interfecit. Tollius conicit *quod mercedem non reddebat.* Posset itidem *quod idem non reddebat*: quia phrasi Valerius Maximus aliique usi. Sed nil movandum. Sic rursus Fab. 89. *Quod et ipsum Laomedon fraudavit, neque Hesionen reddere voluit. Reddere* autem pro ex debito vel promisso dare, usitatissimum est.

Fab. XXXIV. *Quam sublatam in fulmine ipso violare voluit. Hoc Hercules cum intervenisset . . . Nessum sagittis transfixit. Hoc* intelligit Munckerus, propter hoc. Equidem malim legi: *huc Hercules cum intervenisset* etc. ob ista quae notavi ad Fab. 31. Ceteroquin tale quid *δρακόνου* esse puto, quo a vocibus *id, quod, hoc* etc. ita inchoatur periodus, quasi secuturum verbum esset, cum illis construendum, quod tamen non sequitur. Et saepius sic incipi orationem, ut initii illius deinceps minus accurate ratio habeatur, vidimus ad Cicer. Divin. II. 41. *Quod Carneadem Chironachus scribit dicere solitum, nusquam se . . . vidisse F.* ubi verba ista *nusquam se* etc. plane abundare faciunt relativum *quod*. Plura eiusmodi Hygini loca sunt; in quibus Munckerus ad hanc Fabulam aliasque cum Scheffero ad Fab. XVI. statuit ellipsin praep. *propter*, quam mihi quidem non probat.

Fab. XXXVIII. *Quam qui cum eo prenderat, ille eam viribus missam faciebat, ita . . . peribat.* Munckerus coniectat *quam quum quis vel quam ubi quis cum eo p.* Atque id quidem elegantior sermonis ratio postulat.

Non desunt tamen exempla, in quibus *qui* pro *si quis* adhibetur. Com-
modianus Instruct. L. *vincere qui poterit aut latere, magna tropaea*. Cic.
de Leg. II. 8. *Qui secus faxit, Deus ipse vindex erit*. et cap. 9. *quique non*
paruerit, capitale esto. de Fin. I. 16. *sic cuius in mente concedit, hoc ipse*
quod adest, turbulenta non potest fieri. ubi vix ausim cum viria doctia, *si*
si cuius etc.

Fab. LII. *Quod cum amissis sociis, Aeacus prae paucitate hominum*
morari non posset etc. *Quod* passim ita, ut hic, constructionem turbat
apud Hyginum, ut multoties ab eius intt. observatum diximus ad Fab. M.
Nec inusitata ellipsis est adverbii *illic*, quam haecce verba, ante *si* *no-*
rari, referunt. Iustinus VII. 1. 8. *Edessam . . occupavit, revocatusque . .*
regni (illic) sedem statuit. ubi plura. Elegans tamen Heinzi emendatio
est, *Quo cum amissis* etc. id est, ubi. Boëtius Cons. III. 10. *nunc demo-*
strandum reor, quoniam . . constituta sit. Sic ille saepius. vide lib. IV. 1.
lib. V. 1. et Carm. III. Prudentius Apoph. 118.

Semper adest quocunque loci.

Hegesippus I. 24. *Quo loci Antipater praeclarum militiae documentum de-*
dit. Lampridius Heliog. cap. 31. *eo idem quo mulieres accurabantur, et*
eadem hora. ubi nescio, an cum viro summo ingerendum sit *loco*. Alio
pro alio in loco, dixit quoque Boëtius Cons. III. 10. extremo. An vero
sic *quo* pro ubi dicere amet Hyginus, dubito.

Fab. LV. *Qui cum conatus esset*. Usitatior est eiusmodi ellipsis pro-
nominis *id*, quam ut Munckeri coniecturae, *quod cum c. e.* subscribere
ausim.

Fab. LXVIII. *Caeteri cum Thebas oppugnarent, et Thebani regibus*
eis diffiderent etc. Nonne rebus suis? ut Sallustius Iug. cap. LXXV. 1.
Ea fuga Iugurtha impensius modo rebus suis diffidens, cum perfugis etc.

Fab. LXXXVIII. *Helenam propter formae dignitatem, complures ex ci-*
vitatibus in coniugium proci petebant. Praestare videtur compluribus *ex*
civitatibus.

Fab. LXXX. *Cum autem fratri non esset data, ideo quod diceret . .*
ipsum . . et Helenam Iovis esse filios. Tunc etc. Interpunge . . *filios;*
tunc etc.

Fab. LXXXIV. *Qui secum quadrigis certasset, victorque exiasset* etc.
Exire notabili usu pro *existere*, *evadere*, saepius dixit Noster, nisi fraus
ipsi facta a librariis fuerit. Fab. C. *Tum dicitur draca inter eos exisse*.
Fab. CXXXIII. *Subito ex arena aries dicitur exisse*. Fab. CCLXXIV. *qui*
in Chaldaea de mari exisse dicitur. et alibi.

Fab. LXXXVIII. *Thyestes e luco prostravit, et ea compressione gla-*
dium de vagina ei extraxit Pelopia. Legerim: *Et in compressione* etc.

Fab. XCI. *Uxor eius praegnans in quiete vidit, se facem ardentem*
parere, ex qua serpentes plurimos exisse. Ex fide historica conieceris *ex*
qua repente plurima exarsisse. Apollod. III. pag. 182. ἔδοξεν Ἐκάβῃ καὶ
ὑπάρχει δαλὸν τεκεῖν διὰ πύργον τοῦτον δὲ πᾶσαν ἐκινέμεσθαι τὴν πόλιν καὶ
καίειν. Sic alii.

Fab. XCII. *Ab ianua misit in medium malum: dicit, quae esset fortis-*
sima, attolleret. Necesse non est cum nonnullis legas *dicitque*. Simile

videtur in his Sulp. Severi H. S. I. 23. *Huic angelus . . adstitit: dominus*, inquit, *tecum*. Iustin. XXXIV. 4. *Senatum adiit: obsidem*, inquit, *vivo fratre venisse*. utrobique, ut et alibi, immerito vexata haec ratio sit, uberiore proinde quondam exemplorum segete comprobanda.

Divitem. Munckerus libenter legeret et *divitiis praeterea caeteros praestitutum*. Sed illud praeter *caeteros* equidem non moverem: quamvis nimis usitatior Latinitate dictum fuisset *caeteros* vel *caeteris praestitutum*, nequissime tamen fit, ut verba, accusativum vel dativum regentia, cum hunc ita deserant; quod ex phrasibus excellere praeter *caeteros*, obicere ad *bestias*, imponere super caput, precari a domino, orare ad dominum aliisque probari posset. Probe autem illud et *divitiis*, pro *divitem*, homini tamen etiam liceat, *divitemque* vel tum *divitem* praeter *caeteros praestitutum*.

Fab. XCIII. *Ob quam rem Apollo fecit, ut cum vera vaticinaretur, dem non haberet*. i. e. fides illi non haberetur. Sallust. Declam. in Cic. extremo: *levissime transfuga! neque in hac, neque in illa parte fidem abes*. Interdum et *fidem habere* est fide dignum esse, quomodo in loco allustii etiam hoc accipi posset. Vide Dict. Cret. III. 3. et alibi.

Fab. CII. *Tunc . . exploratores ad eum misit. Cui persuaserunt, ut gratiam rediret* etc. Insignis vir Nic. Heinsius legebat qui *persuaserunt* etc. sed alterum nequaquam attendendum videtur: ut enim pronomen hoc relativum saepissime ita duriuscule refertur ad praecedentia, confer ad Fab. XXVIII. alibique observata nostra) sic *persuadere*, *permovendi*, *incitandi* notione, non cum accusativo solummodo, sed multoties etiam cum dativo construitur. Frontinus Strat. III. 3. 5. *Apollonio persuasit, ut plaustrum . . in ipso portu poneret*. Sic ille alibi. Iustinus III. 8. *hisque persuasit, ut . . superveniant*. Velleius II. 85. *citiusque . . nam illis ut ea precarentur persuasum est*. Sic Noster Fab. LXXXIV. et astronom. II. 17.

Fab. CVI. *Quam ob iram Achilles in praelium non prodibat. Cave illud quam ob iram*, pro ob quod iratus, tentes. Livius II. 22. *Volsci comparaverant auxilia, quae mitterent Latini . . .* Hac ira consules in Volscum agrum legiones duxere. Aurelius Victor V. Illust. cap. XXIV. 5. *Patronus a civibus appellatus . . .* Qua superbia elatus est, cum etc. Sulp. Severus H. S. I. 8. *Esau autem fratri necem moliebatur*. Quo metu Iacob etc. Plura alias. Et locum hunc Hygini iam dudum intelligo vindictatum a Perizonio Anim. Histor. cap. II. pag. 64.

Armaque eius sunt detracta. Satis illud recte se habet *eius*, neque est substitui opus est. Sulp. Severus H. S. II. 18. *omnia templi ornamenta detraxit*, ubi *detrahere* ita passim absolute accipi pro abripere, tollere, amulatus ostendemus.

Fab. CVII. *Furia accepta*. Munckerus coniecit *furia concepta*. Sed hic nimis saepe mutandum alterum verbum foret. Dares Phryg. de Exo. Troi. cap. XXXVI. *Ille dolore accepto . . Penthesileam obtruncat*. Quintil. Declam. XV. 6. *odium, inquit, accepi*. Vetus Int. Act. XXVIII. 15. *quos cum vidiasset . . . accepit fiduciam*. Cyprianus ad Donat. pag. 3. *timor . . teneatur, ne accepta securitas indigentiam pariat*. Sic pectore

accipere, Lucanus lib. I. *accipere factum*, *accipere in uterum*, Lactantius Epit. cap. XLIV.

Fab. CXVI. *Facem ardentem eo loco extulit, quo saxa acuta et loci periculosissimus erat*. Non prorsus damnum; multo tamen elegantius haberemus *cursus periculosissimus*.

Naves eo duxerunt. Nobil. Heinsius malebat *direxerunt*. Nec refragatus fuero, quamvis stare posse videatur alterum. Mamertinus Paaq. cap. XII. *cum iam deduci liburnas oporteret etc. Ita in aquas sponte muentis impetum navigia fecerunt, levi modo commota nixu ducentium*.

Fab. CXIX. *Dicitque ossa Orestis*. Levi quidem illa, sed minus men necessaria, ut videtur, mutatione legebat Schefferus *dicitque ossa O*. Simili ellipsi Tacitus Ann. I. 11. . . *cum proferri libellum recitrique iussit, opes publicae* (in illo) *continebantur*. ubi plura damna exempla.

Qui occasione capta. I. e. usi. Frontinus Strat. I. 2. initio: *Scipio Africanus, capta occasione, mittendae . . . legationis etc. Captare occasionem* est observare, expectare. Vide Fab. seq.

Fab. CXX. *Eos sceleratos*. Nihil hic interpolati animadverto: *Emendata est, dicitque*, diciturque per enallagen temporis usitatissimam, (vide ad Fab. XCII.) perque solennem itidem pleonasmum, de quo Davanius ad haec Min. Felic. Oct. cap. XXXIV. *Loquitur Plato: partes ortis nunc inundare dicit, nunc etc. Eos sceleratos* dicit Hyginus, quod hoc nomine amicos simulate appellaret Iphigenia. Denique quae addit, *quod impi . . . adducti*, rationem, qua ab his hominibus contaminatum esset Dianaeignum, disertius declarant.

Fab. CXXI. *Partim fame*. Munckerus plenius legebat *partim fame, partim pestilentia p. t. c.* Renititur autem, et merito quidem, doct. Arsenius ad Aur. Victor. Vir. Illust. eap. XXI. 3. quem consulas.

Fab. CXXV. *Divina voluntate Deorum*. Non iniuria Munckerus illud *divina* glossae loco habebat. Simili autem in menda cubare hic locus Firmici videtur, de Errore Prof. Relig. pag. 6. *Ad sustentationem generis humani haec omnia divina summi Dei liberalitate donata sunt*. Nihil talia sibi invicem patrocinio esse velis.

Atlantis filia nympa. Munckerus *habitabat* vel simile quid excidisse putabat post *nympha*. Posset tamen etiam pro iniectio haberi illud *quae*, quo dempto oratio aptissime constat.

Fab. CXXVI. *Cum iam tempus intercederet*. Quod MS. Barthii *ingens* exhibet post *tempus*, repudiandum quidem non est, quamvis nec cum Munckero adscisci illud opus sit. De hac enim ellipsi adeatur cum multis aliis Burmannus ad Phaed. IV. 18.

Ei iterum faciem mendici. Emendant M. *ei iterum faciem in mendici tr.* vel M. *eum iterum in faciem mendici tr.* Sed loci integritas omne remedium respuit. Solenni enim *ὑπαλλαγῇ transformari, mutari* etc. dicuntur, in quae alia transformantur, mutantur, vel quae alterius vice dentur vel adsciscantur. Sic *album mutare colorem*, pro adsciscere pro alio. Fab. CXXXVI. *qui ter in die colorem mutaret . . . primum album, secundo rubrum, deinde nigrum*. Paulinus V. Mart. v. 155.

Permutat niveum descendens unda colorem.

Alcimus Avitus II. 63.

*Et nunc saepe hominum, nunc ille in saeva ferarum
Vertitur ora, subinde novos mutantia vultus.*

Ovidius Metam. I. ineunte:

*In nova fert animus mutatas dicere formas
Corpora. Di coeptis (nam vos mutastis et illas)
Adspirate meis.*

ubi non erat, cur Francius vellet, *nam vos mutastis in illa*, vel *namque nos mutastis in illas*. Ruffinus Hist. Euseb. I. 1. . . *in hanc vitam . . . deciderunt, ac terrae . . . habitaculum pro paradisi deliciis commutarunt*. id est, ac pro terrae habitaculo p. delicias comm. Dictys Cret. VI. 9. *mutata Phrygia veste*. i. e. Locrensi veste in Phrygiam. Tacit. Hist. II. 80. *Statuisse Vitellium, ut Germanicas legiones in Syriam ad militiam opulentam quietamque transferret: contra Syriacis legionibus Germanica hiberna . . . mutarentur*. i. e. sua hiberna Germanicis hibernis mutarentur. Sed iam Lambinus ac Bentleius ad Horat. alique alibi hanc formam observarunt.

Fab. CXXVII. *Latinae linguae*. Schefferus emendat *Latinae terrae*; minore tamen mutatione legeris *Latinae genti*.

Fab. CXXX. *Genus suavitatis*. Heinsius coniecit *et genus suave vitis* o. Sed recte iam contulit Munck. Fab. CCLXXIV. meritoque etiam loci sinceritatem agnovit Cl. Dukerus ad Ampel. cap. II. pag. 13.

Fab. CXXXIV. *Qui ut viderunt*. Cunt nonnullis vix ausim *Tusqui ut viderunt*, vel *Quae ut viderunt* etc. Usitatissima enim ellipsi sic reticetur *illud*, ut monui iam ad Fab. LV. et relativum *qui* sic passim, apud Nostrum praesertim, cum duritiae quadam atque obscuritate periodos connectit, ut dixi etiam ad Fab. XXVIII. Inspice, sis, loca ista Fab. CII. *Quibus postea responsum est* etc. Fab. CIV. *Quae ne diutius torqueretur* etc. Fab. CCLXXIV. *Quae cum artem didicisset* etc. Immerito autem sollicitata haec ratio est: Fab. CXXV. *Qui Ulyssem cum sociis inclusit* etc. Fab. CLXIX. *Quae dum quaerit* etc. et rursus ibidem: *quae cum eduxisset* etc. Fab. CLXXXI. *Qui ne eloqui posset* etc. Fab. CLXXXV. *Qui in ipso certamine* etc.

Fab. CXXXIX. *Adamantaea* etc. *Amalthaea* etiam iam Wowerius voluerat, qui itidem in seqq. corrigit, ad Min. Felic. cap. XXI, *his autem Lares appellantur*.

Fab. CXLVI. *Cereris in coniugium daret*. Sibi facile hinc abesse patior. Sic Fab. CLIII. *petierunt ab Iove, ut aut homines (ipsis) daret, aut eos calamitate afficeret*. Fab. CXCI. *atque ducem dedit, qui eum . . . deduceret*. ubi ellipsin hanc recte contra Schefferum tuetur Munckerus. Conferantur, si necesse sit, quae olim dedimus ad haec Cicer. N. D. II. 48. *At quibus bestiis erat is cibus . . . aut vires (his) natura dedit aut celeritatem*.

Pluton . . . eam rapuit. Quod postea Ceres ab Iove impetravit, ut dimidia parte anni apud se . . . esset. Si quo pro quam ob causam satis probum, vel his Latinis usitatum sit, ut volunt Schefferus ac Munckerus,

libens legerim, *Quo postea* etc. Suavius tamen adhuc sonaret, *Quo facto Ceres* etc.

Fab. CXLVII. *Interdix lacte divino*. Non facile mihi persuaserit Munckerus in posterioribus his excidisse eum. Fab. CLXIV. *Myrrha cum patrem suum amaret, inebriavit (eum) et sic cum eo concubuit*. Fab. CCLXXIV. *Et validius (eam) medici accusare coeperunt*. Sed affatim iam talia cumulavimus ad Cicer. N. D. II. 48.

Fab. CLIII. *Cataclysmus, quod nos diluvium vel irrigationem*. Genus masculini vocem *cataclysmus* quasi obliviscitur Hyginus, dum neutrum *factum est* propius praecedenti nomini *diluvium* accommodat. Non fert quidem hanc rationem Munckerus, dum corrigit *Cataclysmum* vel *factus*; nec Heinsius in his Fab. CXII. *Ceterae sorores postea luctu consumitae, udera facta sunt*. ubi vult *factae*. Magna tamen eiusmodi exemplorum seges est. Iustinus XXVII. 2. *nec quicquam illi . . praeter paucos naufragi comites, residuos fortuna fecit*. lib. XLIV. 3. *Gallograeciae autem portus Amphilochii dicuntur*. Cicero de Leg. I. 7. *ut iam universus mundus una civitas . . sit existimanda*. Alias plura.

Fab. CLXV. *Unde tibi ibi abiicit*. Hanc constructionem verbi *abdicere* illustrat I. F. Gron. ad ista Taciti Ann. I. 22. *ubi cadaver abdiceres*. Sic in *flumine abicci, proicci*, dici observat Columbus ad Lactant. M. Pers. cap. XXI. ac Munckerus ad Fulgent. Myth. II. 4. *se fluvio Euphrate abdicere* elliptice dixit Aur. Victor Epit. cap. XXIV. nisi ibi forsitan exciderit praepositio.

Fab. CLXVI. *Accepit, si quid ab iis petisset, impetraret*. Munckerus tentat, *accepit, ut, si quid* etc. Sed vel sic parum congruum hic videtur illud *impetraret*, nisi *promissionem, sponzionem* aut tale quid pro *optionem* substitui velis. Fortean igitur pro spurio hoc *impetraret* delendum. Tali certe forma Fab. CXCV. *optionem ei dederunt, si quid peteret*.

Fab. CLXVIII. *Obtineret, filiis*. Non male Munckerus mavult, *et filiis uxores a. f. p.* Recte tamen etiam doct. Wasseus ad Sallust. pag. 367. ex Schol. Germanici pag. 131. legebat, *easque filiis suis uxores a. f. p.*

Fab. CLXX. *Lynceus circumspiciens*. Cave cum viro doctissimo illud *Lynceus*, quamvis abundet, extirpandum putes. Simili enim *pieonismo* Cicero Divin. II. 46. *qui (nempe Alexander) cum Ptolemaeus moreretur, Alexander adsidens etc. pro Archia cap. X. quod, cum ipsis haec ample sunt, tum iis certe . . hoc maximum . . incitamentum est*. Academ. I. 5. *Similiter vos cum perturbare, ut illi remp., sic vos philosophiam . . velitis* etc. ubi plura exempla collegimus; cum tamen hanc formam his agnoscere non opus sit, modo distinguas, *Similiter vos, cum . . velitis, Empe doclem . . profertis*.

Fab. CLXXIV. *Quam (pellem) . . fratres eripere voluerunt*. Munckerus id ei ingerebat ante *eripere*. At *eripere* sic passim, sine dativo, pro *abripere, tollere, rapere* ponitur. Iustinus XXVII. 2. *quia . . in alienis eripiendis vitam sectaretur*. lib. XXVIII. 1. *Aetolis partem Acarnaniae eripere volentibus* etc. Aur. Victor Caes. cap. XXXIX. *Cari morte cognita, imperium avens eripere* etc. Dares Phrygius cap. XXXVIII. qui . . *Helenam et praedam eripuerit*. Cicero de Leg. II. 17. *omnibus ereptis nostris*

ebus et perditis. ubi tamen libens conlecerim *eversis*. Nepos Alcib. cap. K. *familiaris sui subalare telum* eripuit. quod immerito vexabat in Advers. Schefferus. Ex Ambros. Off. I. 30. et aliunde exemplis pluribus deponendis supersedebo.

Fab. CLXXXVI. *Idque in epulo*. Non erat, quod Munckerus mallet *idque cibi epulo ei a*. Fab. CCVI. in epulis *filiam apposuit patri*. Fab. XXXXVIII. *quod ei filium suum* in epulis *apposuit*. *Epulum* autem pro convivio dixit itidem Fab. CLXV.

Fab. CLXXXVIII. *Cilix suo nomine Ciliciae nomen indidit*. Doct. Arntsen. Victor. Vir. Illust. cap. II. 11: mavult, *a* vel *ex suo nomine*. Fallitur nomen, cum nihil hac ellipsi sit usitatus. Supra Fab. CXLV. *Argus, qui no nomine Argos oppidum cognominavit*. Aur. Victor loco dicto: *Plebem in XXX curias distribuit, easque raptarum nominibus appellavit*. et Epit. cap. XXIX. *matre pariter atque oppido nomine Dioclea; quorum vocabulis, Noctes appellatur*. Ovidius Trist. I. 10. 38. *et arces praetereat dictas nomine, laecche, tuo*. Iustinus XLIII. 1. *Itaque Italia regis nomine Saturnia appellata est*. Confer quae Celeb. Perizon. ad Valer. Max. VI. 4. 4. et Anecd. Hist. cap. II.

Fab. CXC. *Delphos petit*. Quamvis alibi plenius legatur, *Delphos reffectus est sciscitatum*, vix tamen postremam illam vocem inserendam redere ausim. Dictys Cret. II. 26. . . *tumultus oritur, scilicet . . domum . . eversum iri*. np. clamantium. Tacitus Ann. I. 41. *Progrediuntur contuberniis, quis ille flebilis sonus*. scil. sciscitantes. Cato in Fragm. Hist. ex Festo: *propterea quod complures venerant, (nuntiantes) Aetolos pacem velle*. Vide Perizon. ad Sanct. IV. 5. 7. et alios alibi.

Fab. CXCI. *Quo Midas petiit, ut etc.* Forte *a quo Midas etc.* ut Fab. CCLVII. *A quo Moerus petiit tridui commeatum, ut etc.*

Aquam cum. *Aqua* volebat Heinsius; sed alterum optime vindicat Oudendorpius ad Iul. Obseq. cap. LX. pag. 45. Consule sic etiam quae nos ad Cicer. N. Deor. II. 57. omninoque quae Munckero iam notata ad Fab. VIII. Fab. LXXVII.

Fab. CXCIV. *Optionem ei dederunt, si quid peteret. Ille optavit*. Barthium video ad Stat. III. Theb. 27. scribendum putare *non ei dederunt. Sine muliere liberos optavit*. Sed quis locum tam audaci egere correctione dicat? Sensus vulgatae lectionis satis commodus: dederunt ei facultatem quidlibet pro lubitu accipiendi, si quid peteret. Confer supra Fab. CLXVI. *Tum optionem a Iove accepit, si quid ab iis petisset, impetraret*. ubi excidendam forte vocem ultimam iam diximus.

Fab. CXCIX. *Atque ferox facta*. Mollior omnino ductus erit oratio, si cum Munckero legamus . . *nati: Quae ferox facta, atque iniurias a. e.* Sed vix quidpiam tentem. Licet enim ista *atque ferox facta*, duriora videantur, similis tamen duritiei exempla iam affatim ex Nostro collegit vir ipse laudatus ad Fab. LXXVII. De usu pronominis *quae*, pro *illa autem*, diximus ad Fab. XXVIII. et CXXXIV.

Fab. CCXIX. *Secreto, arbitris semotis*. Nec cum Scheffero hic de glossa cogitandum arbitror, nec cum Munckero distinguendum . . *Secreto*.

Arbitris semotis, Archelaus regem etc. Talium enim perissologiarum omnia plena. Geminum autem est exemplum illud Apuleii Apol. pag. 301. ed. Elmenh. *confixere puerum quempiam, carmine cantatum, remotis arbitris, secreto aliquo loco . . corruisse.*

Fab. CCLVII. *Dicitque rex Selinuntio, ut nisi ad diem Moerus venret, eum eandem poenam passurum.* Saepe quidem ut cum subiunctive, pro infinitivo cum accus., cum verbis *dicere, declarare* etc. constructum, ut ad Cic. de Fato cap. X. post alios vidimus. Sed quum sequatur *passurum*, non *passurus* esset, non prorsus immerito illud ut tollendum hinc videbatur Munckero. Non potest tamen negari, tam multa huius *δωσέσθω* exstare exempla, ut vix ista omnia librariis adscribenda dici queant. Sic Noster Post. Astron. IV. 9. *evenire, ut cum* etc. *ibi montium magnitudine lumen averti solis, et ita noctem videri.* Palladius XI. Tit. 14. *Vitis hanc quoque esse naturam, ut alba vel nigra si redigantur in cinerem, vinoque adiciantur, ei quamquamque formam sui coloris imponere.* Dictys Cret. II. 23. *neque ignorare quemquam, quin si tam atrocis iniuriis probanda sit, fore uti malo exemplo* etc. Hirtius B. Afric. cap. XC. *bonis quidem eorum se venditurum, ita tamen ut qui eorum bona sua redemisset, se bonorum venditionem inducturum.* Novatianus Trin. cap. XV. *non considerantes quoniam . . Deum esse, qui* etc. Sulpicius Severus Dial. I. 27. *Ego autem profiteor, quia etiamsi mutus esset, non defutura tibi verba* etc. Dares Phr. cap. IV. *dicit ei, velle se eum legatum in Graeciam mittere, ut, quum graves sibi iniurias . . pertulisset, omnia tamen aequo animo passurum, si Hesiona ei redderetur.* Haec, et longe plura quae ad manum mihi sunt, non nisi idonea codicum auctoritate emendanda existimo.

Fab. CCLXI. *Unde Dea irata, flatus ventorum removit.* Tempestatem concitabat Diana, ut ex Dicty aliisque constat. Vide ergo, an legendum *unde Dea irata flatu* (vel *flatibus*) ventorum mare movit.

Fab. CCLXXIII. *Ubi cum luctatur.* Perizonii emendatio, *ubi dicum iaculatus, p. A.* haud iniuria se probabat Munckero; sed quomodo sic pro *cum* malit *dum*, non video, quum, stante lectione Perizoniana, neutra coniunctio hic locum habere queat. Praeterea saepissime, apud hos praesertim Latinos, *cum* ita pro *dum* cum indicativo praesentis temp. construitur, quod alius dabitur ostendendi locus.

ADVERSARIA CRITICA

IN

IULII HYGINI POETICON ASTRONOMICON

LIB. I.

raef. *Non mea facunditate* etc. Vox *facunditas*, quam Cl. Muncke-
sciebat, an alibi occurreret, usurpatur etiam Plauto Truc. II. 8. 13.
Parei Lexico ac Fabri Thesauro constat.

LIB. II.

ap. IV. *Aviditate pleni*. Transponit Schefferus . . *aviditate inducti*,
genere potionis pleni. Non male quidem, quamvis optimo iure ad-
ri tentata lectio queat; in qua *inducti* est decepti, allekti, ut nimium
e inde se invitarent: et *aviditate pleni* dicitur, ut cap. XIII. *cupidi-
plenus*.

bidem: *Quos negant inter se convenisse*. Quos in *queis* transmutari non
est. Nazarius Paneg. cap. IX. *Quin extorqueas animo suo conve-
i studium et concordiae voluntatem*. Iustinus XV. 14. *et cum de prae-
n convenirent, iterum in duas factiones deducuntur*.

ADVERSARIA CRITICA

IN

FABII PLACIADIS FULGENTII MYTHOLOGIAS *

LIB. I.

rolog. *Quod amiseris, fleas*. *Emiseris* forte legendum pro *amiseris*,
potius (quod tamen dubito) hoc illius vice dixerit auctor.

bidem: *Et Maroneo versui consimiles: Tandem liber equus* etc. Malim
troneo etc.

Ex Augustini van Staveren ed. Auctor. Mythograph. Latin.

Ibidem: *Nam intercedente etc. Pro tam restituendum videtur in*
 Cap. I. *Nesciens quod sola sit medicina miseriarum oblivio.* P. Syrus
Medicina sola miseriarum oblivio.

Cap. VIII. *Cypita invadere.* Munckerus mallet *invaditur.* Sed haec
 vi impersonali saepe altera forma occurrit, quod luculente ostendimus
 iam ad haec Cic. Acad. I. 1. *intemperantis enim esse arbitror, scribe*
quod occultari velit. pro velis vel cupiatur.

LIB. II.

Prolog. *Bifida ambiguitate suspensus etc.* Nonne ob raritatem vel
bifida, coniciendum diffida?

Cap. IV. *Abscisae ergo vires temporis, id est, fructus falce quae*
maxime, atque in humoribus viscerum, velut in mare proiectae. Doct.
 Wasseus ad Sallust. Cat. 13. ex Vincentio legit *falcesque maxillae in li-*
moribus.

Cap. XI. *Quaedam speciei venustate.* Barthius ad Claudian. Ep.
 XXIV. pag. 1037. emendabat . . *venustate, quaedam cantilena, lenocinam*
etiam consuetudine. Quae tamen coniectura praeferenda Modii ex
 lectioni, quam attulit Munckerus, haudquaquam videtur.

Quas Ulixis socii obturatis auribus transeunt, ipse vero retigatus
transit. Barthii elegantiam istam, nimiam puto, qua ob repetitionis in
 concinnitatem verbum *transit* aut tollendum existimat, aut in *audis* con-
 vertendum.

ADVERSARIA CRITICA

IN

PAULINI PETROCORII

LIBROS DE VITA MARTINI*

LIBRO PRIMO

Versu 3.

Sed quia non omnes virtutum operatio gentes
*Moverat, et fragili dubitarent credere ***

Quidquid ab aeternis vulgasset nuntius oris etc.

Male, meo quidem iudicio, C. Barthius, vir literatissimus, legebat *virtu-*
tum oratio: innuit enim Paulinus, licet doctrina Evangelica passim iam
 denuntiata esset, esse tamen homines ad illam amplectendam plurimum

* Miscellan. Observatt. Critt. Nov. in Auctor. Vett. et Recent. Tom.
 VIII. pag. 817 — 926. (Amstelod. 1745.)

adhuc in locis per visibilia miracula permovendos. Ceterum quum *fragilem* quoque *carnem* dicat Noster lib. II. 202. et lib. IV. 437. sequentia unc in modum suppleverim, *et fragili dubitarent credere carni, quid-
nid* etc. i. e. in omnibus, quae etc. ut lib. II. 171.

Detrectat dubiis tam grandia credere verbis.

† lib. VI. 347.

*Crede Deo, lecture, pio, quae credere nobis
Ambigua.*

tque ita Terentius aliique. *Fragilem* autem *carnem* opponit divino illi,
† ab aeternis vel aetheriis oris misso nuntio.

Versu 5.

*(Nam verbis comperta movent praesentia rebus:
Suadentur non visa quidem, sed visa probantur)*

non video, cur Barthius vellet . . nuntius: *aures* Nam *verbis comperta
movent, praesentia rebus* Suadentur etc. vel (quae illius coniectura est ad
laudian. pag. 159. et Advers. XLIV. 5.) *Nam veris comperta movent prae-
sentia rebus.* Vult Noster, verbis facilius fidem haberi, ubi rerum simul
testimonia adsint. lib. II. 276.

*Desine prolixis renuentes credere verbis:
Si rebus suadenda probas, haec iure placebit
Conditio allatura fidem.*

Versu 13.

sed iste

Nobilior patribus, tam clarus, qui patre Christo etc.

Malim . . *patribus tam claris, qui p. C. etc.*

Versu 32.

Cresce tuis titulis, mage laus est nam tua vinci.

Sic Ven. Fortunatus V. Martini lib. II.

Ut sua laus fieret vel sollicitasse potentem.

Cresceret et titulis fortem pulsasse sagittis.

Confer quae Intt. Silii Ital. XI. 614. et XVII. 188. et Ovidii Remed. vs.
393. Obscurior autem hic, ut alibi, Paulinus, fraudem tamen forsitan a
librariis passus, qui toties illius verba corruerunt.

Versu 48.

*Si liceat servire tamen, sed tu quoque duram
Cogeris ad legem, nascendi lege solutus:
Nam tibi subiecti servit devotio Sancti.*

Barthius in Advers. XLIV. 5. emaculabat hunc in modum: *nascendi lege
solutis* Nam *sibi subiectis servit d. S.* Equidem mallet . . *legem: nascendi
lege soluti, Dum tibi subiecti servit devotio Sancti:* i. e. sed tu quoque
duram hanc inire conditionem cogeris, ut virum sanctum fidelemque
Martinum tibi se subiicere ac servire pati debeas, quum natura liber sit.

Versu 51.

*Idem habitus, parcae communis copia mensae:
Hic prior obsequiis, ne saltem noscere possit
Praelatum domino quacvis solertia servum.*

Longe melius orationem fluere vides, si haec ita transponamus atque le-

gamus, *devotio Sancti*: Sic prior obsequiis, ne saltem noscere possit *Prælatum domino quævis solertia servum. Idem habitus . . mensae. Ne saltem* etc. i, e. ut ne ulla quidem solertia noscere possit etc. quomodo saltem saepius pro vel, quidem, etiam, usurpatur. Infra vs. 114.

*Nec tamen hinc saltem stabilem iactantia mentem
Concutit.*

lib. III. 45.

*Cuius criminibus sanctam connectere mentem
Adsensu saltem tenui, nefas esse putabat.*

Sic lib. IV. 112. et saepius Noster. Boëtius I. carm. 1.

Has saltem nullus potuit pervincere terror.

Lactantius de Mort. Perb. cap. XXIII. *ut nec vivere iam, nec mori saltem gratis liceret.* Florus III. 8. *miseris aures a scopulis suis saltem maris prospicere.* E Salviao et aliunde plura proferre non opus est.

Versus 61.

*Nam sic supplicibus dividerat omnia egenis,
Ut sola exesis superessent tegmina membris:
Cum subito horrentis etc.*

Rescribendum duco *Iam sic supplicibus* etc. cui particulae eleganter respondet sequens *cum*.

Versu 65.

sed causa loquelam

Expedit et linguae partes: proclamat erumnae.

Tentabam . . *Expedit, et linguae partes praecurrit erumna.*

Versu 71.

Suspendit saltem cunctantis vel mora factum.

Quod Barthius legebat, *S. s. c. egentia factum*, vel *S. s. cunctatio*, nec *mora factum*, in eo merito vituperes, quod, ut prior emendatio liberior est, ita in posteriore nimis arguta sit ista *cunctationis* et *morae* distinctio. Praestat sane adservare scripturam editam, atque hoc sensu verba intelligere: solummodo mora suspendit factum cunctantis tantum, non detrectantis. Particulae scilicet *saltem* et *vel* tantummodo saepius apud nostrum denotant: ut infra 230. *saltem matrem . . recepit.* lib. IV. 428. *renovata brevi saltem modicoque sopore.* Salvian. Gub. VIII. pag. 264. *nunc de blasphemis saltem pauca dicemus.* lib. III. v. 275. *sanctis vel solo corpore mixtus.* lib. VI. 14. *de multis vel pauca legens.* v. 461. *Quae . . cum fari nequeam, vel tangere nitur.* Ceteroquin conici posset, *S. s. cunctatio vel mora factum*: qualis tautologiae species est in his:

lib. V. 202.

Idem Martini titulos vel gesta retexens etc.

lib. VI. 254.

Verum persistens insania vel furor idem etc.

et v. 448.

Ille suis solvat vel laxet vincula puppis etc.

Pro *saltem etiam* scribi posset *sanctum*, ut *sancti conatus* v. 213.

Versu 73.

. . duplicata chlamys.

filitarem hanc vestem Martini *simplicem* vocat S. Severus, quod unus
lius esset amictus, *duplicem* autem Paulinus, quod circa corpus aliquo
modo duplicari posset. Hoc responsum ferat Barthius, dum quaerit, unde
oc, quod *duplicatam* dicat vestem, quam *simplicem* Severus?

Versu 75.

Nam sic truncatam compensat pendula partem,

Si, quod defuerit capiti, crevisse calore

Sentiat adiecto tepefactum vellere corpus.

forte legendum *penula* pro *pendula*. Doct. autem Hier. de Prato in Ob-
servatt. ad S. Sever. pag. 326. legendum coniecit, *si quod defuerit capiti*
revisse caloris, *sentiat* etc. ut dicatur vestis Martini fuisse eiusmodi,
it quae pars capiti fovendo secus humeros pendebat, compensare posset
partem abscissam: de quo mihi quidem non satis constat.

Versu 99.

Divite quod censu substantia longa negasset.

Confer Sedulium lib. II. 278.

Donec cuncta brevem reddamus adusque quadrantem.

ad reducendum hic *larga* pro *longa* ex Iureti et Colon. editione, monuit
Jaumius.

Versu 100.

Nam vix defessus stratos reiecerat artus.

Age nam vix defessos stratis r. a. ut lib. II. 651.

Unica languidulos stratis reiecerat artus.

ib. V. 330.

Torpentes penitus stratis reiecerat artus.

ide et lib. VI. 167. Barthium nunc video verum ex parte vidisse, dum
ait, *nam vix defessos strato r. a.*

Versu 124.

Et tamen hoc senio morum carnisque refulgens etc.

describo *morum cordisque*, i. e. prudentiaeque, peritiaeque. Sedulius lib.

136. quem locum iam contulit Barthius:

senioribus esse

Corde videbatur senior, legisque magistros

Inter ut emeritus residebat iura magister.

ib. Ital. XIII. 803.

geminos adspectat laetus Atridas,

Iamque Ithacum, corde aequantem Peleia facta.

a Plautus alique, ut satis notum est.

Versu 132.

Et tamen ista gerens, se nec coepisse putabat,

Quod vixdum geminis paulum tardaverat annis,

Iam meritis monachus, sed solo nomine miles etc.

initium haud dubie sibi sumit Barthius, dum versum 133. tanquam aperte
endosum, sic restituit: *Quod victus geminis claustrum tardaverat annis:*
inusque eleganter *claustrum tardare* claustris monachalis inhabitationem
referre denotat. Putabat Martinus, se ne quidem coepisse id, quod exi-
um tantummodo biennii tempus distulerat, ut monachum nimirum

ageret; quum merito iam revera monachus esset, licet solo nomine servus.

Versu 134.

*solo nomine miles,
Rumpere calcati iam vana vocabula mundi
Spondentes spectant consortia sancta Tribuni etc.*

Emendandum . . *spondentis spectans* c. s. T. Spectabat consortia sancta Tribuni, spondentis rumpere vana vocabula mundi iam calcati. Aptius porro legas *Linquere* . . *vana vocabula mundi*, vel, *Rumpere* . . *vana macula mundi*, ut lib. IV. 97.

Adstrictus mundi per vincla tenacia curis.

et v. 396.

Talia subiecti calcans obstacula mundi.

Versu 142.

Imperio, hortatu, prece, largitione vocatos.

Secundam in *largitione* similiter corripuit auctor lib. IV. 72. et lib. VI. 186. ut adeo *largituque* hic reponi necesse non sit. vide etiam quae ad lib. II. 301. et 595.

Versu 151.

*Trade alii, Princeps, terrena haec munera nummo,
Me maiora manent maioris praemia regis.*

Distingue . . *munera*: *nummo* *Me maiora m. m. p. r.*; i. e. maiora praemia, quam pecunia. Barthius volebat *terrena haec munera nummos*.

Versu 159.

Denique quod verba expediunt, et facta probabunt.

Frustra vir doctissimus, a quo dissentire saepius necesse habemus, reponendum putabat . . *expediunt, ait, acta probabunt*; quasi illud verbum non saepissime hoc modo omitteretur. lib. II. 452.

Quidnam, quaeso (ait) avidi revocasti a sanguine dextram?

lib. IV. 535.

Cernite (ait) mandatum vilem complexse bidentem.

et vs. 616.

Dic (ait) age praeteritae recolis si tempora vitae etc.

lib. V. 371.

Cur mea, sancte, metu dudum tortore fatigans etc.

Adde quae de ellipsi hac duriuscula vidimus ad ista S. Severi Epist. II. 6 . . *ad me . . ingreditur . . vultu dolentis*. (Tum ego) *Quid tu (inquam) tam tristis loqui gestis?* Ceterum in praecedentibus legendum coniici posset, *Ille autem: nulla instantis etc.* sed nihil innovari praestat.

Versu 160.

*Primus ego abiectis praecedens agmina telis,
Non arma arripiens hominis, sed signa salutis,
Intrepido cunctis occurram corde periclis.*

Ista *abiectis telis*, inutilia fiunt sequentibus, non *arma arripiens hominis* sensumque exhibebimus longe plenior, si reponamus *obiectus telis*. Sulp. Severus V. Mart. cap. IV. . . *ut inermis barbaris obiceretur*.

Versu 174.

Innumeras vicit sine caedis vulnere gentes.

Vulnus hic, ut lib. II. 457. et passim, pro-vulneratione seu caede sumitur: adeoque *caedis vulnus* dicitur per istiusmodi pleonasmum, quo *pretii mercedem* dici observabimus infra vs. 275. Sine libris itaque nihil immutaverim, quamvis Barthio legendum visum fuerit *sine caede et sanguine*; ac rescribi quoque posset, *sine caedis sanguine*, vel potius, *sine caedis crimine*. Panegy. IX. 10. *quidquid de sanguine profundae caedis emergerat*. Noster infra:

Stringitur invictus sine crimine vulneris ensis.

lib. III. 63.

Insontes gladios cessisse a crimine caedis.

et vs. 161.

cornuque ostentans crimine caedis

Sanguineum.

Versu 182.

Ne quod iactantia vulnus

Inferat, ut proprii extollat sententia cordis,

Doctorem iam doctor agit etc.

Tentabam, ut in loco ferme deplorato, *aut proprii extollat* (ipsum) *praesumptio cordis*. lib. V. 45.

Ne quod contulerit meritum, iactantia perdat,

Et virtutis agnus vitiet praesumptio cordis.

et *praesumptio* frequentissime *superbiam* designat. *sentia* erat in MS.

Versu 185.

Sic et praecipuae iam dignus honore cathedrae

Abnuat, ut saltem Diaconi clarescat honore,

Velle locum, sancto quem dudum excesserat actu,

Inferiora sibi deposcens munia, sumisit,

Exorcista gradu, sed iam virtute sacerdos.

Pro *velle* repono *ille*, simulque ita interpungo . . *clarescat honore. Ille locum, sancto etc.*

Versu 199.

Mollis ut adscensus demerso colle facessat.

Legerim *patescat*, i. e. paratus sit, se offerat, ut p. assim.

Versu 208.

Alter enim nec membra suae ditionis habebat,

Alter et adversus vinxit penetralia mentis.

Emendat Barthius: *Alter ei ad verum finxit penetralia mentis*. At *brachio* leviori reponendum potius *Alter et adversae vinxit p. m.* i. e. a vera religione deviae. ut supra vs. 193.

Optat et aversas melius convertere mentes.

Versu 210.

Sed tamen ambo viam scite docuere sequendam;

Aggeris hic monstravit iter, didicite salutis.

In MS. exhibetur *didicit salutis*: unde ab auctore venisse credo, *dedit* (i. e. monstravit) *de salutis*. Valer. Flaccus I. 465.

*Fluctibus e medijs terras dabit ille magistro
Et dabit astra rati.*

cum nota P. Burmanni.

Versu 230.

Dum saltem matrem Christo donato recepit.

Praestat legi Tum saltem m. C. d. r.

Versu 236.

Mirantes recte tantorum insignia morum.

sic lib. II. 147.

Denique mirati tantorum insignia morum.

Versu 240.

*Praecipue tamen infectum lues ista tenebat
Illyricum.*

Ultimam in voce lues syllabam brevem etiam videmus lib. V. 799. ut et in voce fides lib. II. 425. Nihil igitur erat, ut vellet Barthius luis rescribi.

Versu 259.

*Hinc quoque pulsus abit, terras et moenia linquit,
Et pelagum fluctumque petens: quia etc.*

Lege terras et moenia linquens, non linquit.

Versu 260.

*quia foedior unda
Hospitio magis et populi vulgique procella
Quam ponti metuenda fuit.*

Scripserat Paulinus quia fidior unda Hospitio, magis et populi vulgique procella, quam ponti, metuenda fuit: non, ut Barthio videbatur, quia fidior unda Hospitio magis est populi, vulgique procella (magis) quam p. m. f. Unda fida dicitur hospitio, pro in hospitium; ut Ovidius ex Ponto II. 9.

Terra sit exiliis ut tua fida meis.

Magis et pro et magis, transpositio frequentissima est.

Versu 269.

*Ellebori gramen subito sensere venenum
Mortiferum totis virus diffundere membris.*

Exactissimus L. F. Gronovius certissima emendatione legebat, *veneni Mortiferum virus*: eiusque exemplis, ex Nostro lib. IV. 528. et Iulio Firmico lib. I. Astron. allatis, adde, si tanti sit, ista ex eodem Firmico lib. de Errore Prof. Rel. pag. 36. *pestiferum veneni virus hausisti*. pag. 37. *et de medullis hominum praecedentis veneni virus excludit*. pag. 43. *veneni huius virus evanuit*.

Versu 272.

Sed praegressa preces Pietas etc.

Nil habet turbarum hic locus, Barthi, nisi quas tu in illo dederis; neque de praecedente Martini pietate hic cogitandum fuit, sed unice de Dei pietate vel misericordia, preces Martini anteveniente. Sic aon solum infra vs. 332. sed saepius et alibi. vs. 196.

Ergo iter aggresso Pietas comes ibat etc.

lib. V. 28.

Cum murmur dubium Pietas praegressa notaret.

et vs. 148.

precibus tanti Pietas vicina ministri.

Confer vs. 403. et lib. VI. 19. Elegantius autem, ut evitetur repetitio, legas: *At praegressa p. P.*

Versu 275.

toto qui vitam quaerere censu,

Effusa in medicos prece mercede, solemus.

Pretii mercede, quomodo hic libenter cum I. F. Gronovio lego, similis *ιαπολογιζ* dicitur, qua caedis vulnus, vs. 174. *virus veneni*, v. 270. *laudis tituli*, vs. 310. et lib. IV. 495. *rupes saxi. divini munera doni*, lib. II. 625. *gratia doni*, lib. I. 382. lib. II. 93. *invidiae livor*, lib. III. 127. *torpor decidiae*, lib. V. 7. Ad Sulp. Severum etiam plura eiusmodi conguessimus. Confer quae ad lib. II. 175.

Versu 280.

Hic certe celerem sine sumtu aut arte salutem

Cor meruit, Verbumque dedit.

Verbo non preces orantium, sed imperium nutumque divinum, se vote Martini accommodantem, intelligo. lib. II. 283.

Confidens virtute Dei, cui prona facultas

Quamquam praesentem verbo prohibere ruinam.

et vs. 517.

a Domino verbi medicamina poscens.

lib. VI. 279.

nil casibus inde

Mentiri licuit, quod iussio sola peregit.

Ceteroquin cogitabam: *Hoc meruit, votumque dedit: i. e. precatio.*

Versu 284.

Interea iniusto tandem remeare refertur

Sanctus ab exilio.

libenter reposuerim remeasse.

Versu 302.

Cunctaque surdarum raperetur turba sororum,

Excita vi totum complerent monstra furorem.

lego *Excita vel totum c. m. Vel pro et*, ut vs. seq. et passim. lib. IV. 245.

Tu cordis plectra vel oris

Auxilio continge tuo: vesana loquentes

Dementes rapiant furiosa ad pectora Musas.

vide et lib. VI. 337.

Versu 306.

Auxilio Domini vultus mihi redde salutem.

Haud dubie cum Gronovio in Observ. Eccles. legendum *fultus*.

Versu 307.

Primus ego indultae favam miracula vitae.

Fabor, canam, pandam, vel pangam, pro corrupto *favam* reponendum coniiciunt docti. Equidem nihil horum *damnum*: tentabam tamen *refectam*, quod sane sic depravari facile potuit. lib. II. 12.

Hactenus ut mores monachi vel gesta referrem etc.

Versu 365.

Nec multum sane post haec miracula tempus

Fluxerat, attulerat clarum nova gloria factum.

Ac tulerat substituit Iuretus, suffragante Barthio; ut hoc dicat auctor: ac celebre redditum erat superius gloriosum illud factum, per novam gloriam, sive novum insigne factum. Sed insolentior iste verbi ferendi usus est, nec plusquamperfectum hic satis convenit, uti nec vox factum. Quid si legamus, *illustrat clarum nova gloria Sanctum?* i. e. ex perpetuo auctoris usu, Martinum; cuius mentionem hic factam fuisse, etiam sequentia quodammodo innuunt. Coniici tamen etiam licet legendum.. *Fluxerat, extolkit clarum nova gloria sanctum.* ut lib. II. 683.

insignis fidei quem gloria late

Extulit.

et lib. V. 695.

extulerat penitus quos gloria mundi.

Denique etiam hoc sub stilum veniebat .. *Fluxerat: effulget claro nova gloria facto.* Sic lib. IV. 488.

Gloria virtutum, claris magis edita factis.

clara facta rursum dixit lib. V. 44.

Versu 377.

Accurrit propere, complexus triste cadaver,

Elisos oculos et siccas sanguine fauces,

Lumina torva nimis, vultumque in morte minacem.

Hic, ut alibi saepius, imitatur Virgilium, qui ita canit Aen. VIII. 260.

Corripit in nodum complexus, et angit inhaerens

Elisos oculos et siccum sanguine guttur.

Barthius autem emendabat .. *complexu triste cadaver . . Luminat ora animas vultumque in m. m.:* quod mihi quidem nomine non uno displicet, in lectione edita potius acquiescenti. *Torva lumina,* ut lib. III. 327.

torvum trementes

Adspexit minitans regali a sede ministros.

lib. V. 146.

Erecti cecidere tubae, torvumque minaces,

Exstantesque oculi suffusas sanguine flammis

Depositis clausere minis.

Nimis pro valde, ut lib. II. 429. *rusticitas vaesana nimis.* Sic lib. V. 734. et passim.

Versu 380.

Ad Dominum rursus fletus, suspiria sursum

Et gemitus clamor, cordis vox magna tacentis.

Restituendum existimo .. *suspiria sursum Et gemitus: clamat cordis vox magna tacentis:* vel solummodo sic distinguendum .. *gemitus, clamor cordis, vox m. t.* sic lib. III. 334.

Cor clamat, si lingua tacet.

lib. VI. 9.

clamantia corda

Allegant proprias sine voce et murmure causas.

Aliter Barthio visum fuerat.

Versu 382.

Una fides meriti, nec dispar gratia doni.

Distingui hoc modo oportet, *Una fides, meriti nec dispar gratia doni.*

Una fides, ut lib. V. 191.

Una fides medicina frequens etc.

et meritum donum dixit, quemadmodum lib. II. 320.

Cum fidei donum meruit.

Versu 385.

Atque hostis spoliū credentis gloria plebis.

Legerim, *Fitque hostis* etc. i. e. Et qui hosti ereptus erat, fit gloria et laetitia credentium.

LIBRO SECUNDO

Versu 18.

Ardebat totis Martinum adasciscere votis.

Sic vs. 290.

Insistunt totis certantia gaudia votis.

lib. V. 837.

totis contestans gaudia votis.

Orientius Common. I. disticho 159.

Viribus et totis, et totis nitere votis.

Confer quae infra ad lib. V. 112.

Versu 28.

Iunguntur factis simul et suspiria verbis.

Legendum *factis . . verbis*, ut modo vs. 21. *compositis verbis*: nisi velis *factis . . verbis*, ut lib. IV. 105.

fractis enisus saepe loquelis

Affectum signare suum,

et infra h. l. vs. 493.

Et singultantes rumpunt suspiria voces.

Prius tamen magis placet.

Versu 40.

et stimulis miserorum corda perurens.

Perurere stimuli dicuntur, ut Statius Theb. Argum. lib. III.

Iuppiter hinc Martem stimulis flammavit amaris,

Spargeret ut etc.

Lucanus lib. IV. 174.

mox ut stimulis maioribus ardens,

Rupit amor leges.

Versu 45.

Ridentes gaudenda sibi, quod etc.

Malim *laudanda. Ridere* pro temnere dixit etiam lib. I. 314.

dum verba rideq, mirabere gesta,

Vide etiam vs. 203. et lib. III. 223.

Versu 46.

quod crine reciso

Proferret totum Domini frons libera signum.

Lege *Praeferret*. Quemadmodum mox sequitur *proderet*, sic verba ista quoque concurrunt vs. 185.

Nigralem moesto speciem quae proderet ore

Et punitorum tristissima fata reorum

Praeferret etc.

Versu 53.

Recte igitur cessit populo tam prona voluntas,

Sanior et proceres vicit sententia vulgi.

Cedere et recte, bene cedere, pro feliciter, ex voto succedere, satis obvium, ut notavit Heinsius ad Ovidii Fastor. II. 380. Hic tamen oppositio aptior et significantior erit, si pro *proua voluntas*, legamus *prava v.* ut lib. VI. 193.

dum prava voluntas,

Consiliis addicta malis diversa volentum,

Paruit inflexis foeda ad mendacia verbis.

Ita *cedere* hic erit succumbere, vinci, et *recte merito*, ut vs. 663. et alibi: *prava* autem voluntas oppbnetur *saniori sententia vulgi*.

Versu 58.

violentior unus

Antistes Defensor erat; quo nomine falsi

Defendenda sui molimina forte putabant

Consilii, renuente Deo, qui iusta probabat.

Fallebantur, inquit, nomine huius viri, in eo quod inde colligerent, defensum adque eventum perductum iri molimina sua, dum illis Deus, iusti et aequi amans, obnitebatur. Aliud egit hic Barthius.

Versu 65.

Ac sua fautores pendent in vota frequentes.

Per *vota* non intelligi debent preces, a sacerdote praelectae, quibus auditores propensi adessent, sed *vota*, quibus Martinum fieri Episcopum volebant illius fautores, quorumque eventum intente avideque expectabant. Singulari hac phrasi usus etiam est Seneca de Tranq. cap. 2. et in *spem toti prominent, semper instabiles mobilesque, quod necesse est accidere* pendentibus ad *vota* sua.

Versu 75.

Tollitur in coelum clamor, prassensque probatur

Iudicium, clamante Deo: sententia Christi

Obruit adversam verborum fulmine partem.

Clamante, pro quo Barthius malebat *clarante*, sic est veluti aperta voce indicante, scil. iudicio nutu suo hoc fieri, ut lib. I. 281.

Vox silet, et causa adstruitur clamore tacentum.

lib. IV. 30.

Vox . .

Signabat totam, causa clamante, querelam.

Notum quoque illud Ciceronis, *dum tacent, clamant.*

Versu 81.

Exemplum mage suadet opus, quam gratia verbi.

n MS. erat *Exempli*: unde Gronov. in Eccl. Obs. legebat *Exempli mage suadet opus*. Equidem cum Iureto Barthioque malim *Exemplum mage suadet opus*: i. e. exemplo magis commendatur opus, nosque ad illud facilius incitamus.

Versu 83.

Sic illi attrito vilissima vestis amictu.

ta pro licentia sua poetica maluit, quam, sic illi attrita vilisque vestis. ib. l. 73.

uplicata chlamys, quas frigus et imbrem

Ventorum et rabiem geminato arceret amictu.

infra lib. II. 140.

Lasciva aut tenui vestis fluitaret amictu.

et vs. 188.

Vox quoque flebilibus moerentis reddita verbis.

lib. III. 164.

Tartaream effundens per verba procacis vocem.

Versu 84.

Sic humilis sancti pretiosa modestia cordis,

Sic manet assidue felix sententia vitae.

Primo legerim *sic humilis Sancto*, vel potius *s. h. sanctis* etc. quia illi (nempe Martino) iam fuerat in vs. praeced. *Sic illi attrito vilissima vestis amictu*. Deinde non est, cur cum Barthio *assidue* velimus pro *assidue*, i. e. constanter: nisi, quod mihi allubescit, *assuetae* forsitan hic legi oporteat. *Felix* autem *sententia* pro *sancta* dixit, ut lib. I. 78.

Verum haec districti felix sententia voti

Amovet.

sic alibi.

Versu 109.

ut inde

Sumeret inspectus felix imitatio mores.

Sumere mores dixit, ut Salvianus adv. Avar. I. pag. 8. *nec magis facultates paternas sumunt, quam pravitates*. Tacitus Ann. VI. 32. *dum, omisso cultu Romano . . . instituta Parthorum resumit*. ubi cave Iac. Gronovium Iudias, qui vindicabat depravatam MSti lectionem *instituta P. insumit*.

Versu 120.

Nam iam maturae satis est oratio menti;

Ut cuius sensum senior sententia firmat,

Mundities cordis studeat etc.

Nescio quare cum Barthio legeremus, *Ut cuius mentem senior s. f.*; quum *ensus* saepissime pro *mente* usurpetur, minusque eleganter hic repetere-ur vox *mens*. Infra vs. 431.

Denique sic totum obruerat dementia sensum etc.

et passim aliis in locis. Porro nec sine libris *munditiei cordis* cum viro

laudato legerim. Plautus in Mil. Act. V. extremo: *Magis metuant, minus has res studeant.*

• Versu 122.

vigiletque remotum

Interius purgare oculum, ne nebula tentis

Peccati obductus privetur lumine Christi.

Non legendum *ne labe retenta Peccati obductus*, sed (quod ante me datum monuit acutissimus Withofius in Specim. Gunth. pag. 155.) *ne nube latentis Peccati obductus* etc. Sic vs. 683.

obducta cuius cum nube latebat

Visus.

Immerito autem vir ille doctus *mentis pro menti* restituebat vs. 120.

Versu 126.

tum solum sociandi causa dabatur

Agminis, adscisset cunctos cum sueta precandi

Ore et corde Deo ferens symphonia laudem.

Intoleranda durities inest phrasiologiae isti, *symphonia precandi ore et corde Deo ferens laudem*: neque etiam de precibus, sed de hymnis usurpatur a Nostro vox *symphonia*. lib. I. 353.

Et sanctas cecinit concors symphonia laudes.

Vide etiam lib. III. 368. Locus itaque sic sanitati videtur restituendus, ut legamus, *accisset cunctos cum sueta precandi Hora, et corde Deo ferens symphonia laudem.*

Versu 131.

Et finem exacti domita iam carne dici etc.

Legere *Ut finem* etc.

Versu 135.

quo tabem corporis aegri

Sustentaret odor respersi in pocula vini.

Poculum pro potu, eove quod bibitur. lib. III. 102.

Pocula funduntur gemmis gemmisque bibuntur.

vide et vs. 383.

Versu 152.

Sed iam tempus adest tanta de mole potentum

Virtutum exiguum saltem contingere partem.

Et quamquam rectae titulos virtutis adornent

Discipuli, et factis id praemonstrare gerendam,

Attamen ex propriis tangam paucissima gestis,

Ostendens brevibus praeconia maxima signis.

Vix equidem in his tenebris, quo me convertam, scio; nisi hoc vel tali aliquo modo tentemus: *Et quamquam erectae titulos virtutis adornent Discipuli, et factis possint monstrare gerentem, Attamen* etc.

Versu 174.

Cui subdita, semper

Tempora transcurri adstant praesentia seculi.

Pro *adstant* lego *adsistunt*, i. e. *adsunt*. ut lib. V. 315.

Sed sancta adsistunt humanae vota salutis.

Tempora transcurſi ſeculī pro tranſcurſo ſeculo (vel tempore): de quo pleonasmō vidimus ad lib. I. 275. Ita in Eucharist. vs. 1.

Enarrare parans annorum lapsa meorum

Tempora etc.

Iertullian. de Sodoma:

Iam Deus omnipotens primævi tempora sæcli,

Vindice diluvio, cunctis aboleverat undis.

Barthio placebat . . *T. transcurſis aduſat p. sæclis.*

Versu 182.

Tum Domino tota fidei virtute precatus,

Proderet, ut etc.

Non tantum pro *Domino* legendum est *Dominus*, sed etiam *precatur* pro *precatus*.

Versu 194.

Atque utinam sancti . .

. . . nostras tenues respergere guttas

Dignentur iuges, miserorum incendia, flammæ!

Recte Barthius, *nostras tenui respergere gutta D. . . flammæ!* sic lib. IV. 523.

Virtutem cordis respergens flore leporis.

Sed nollem *meritorum* voluisse ipsum pro *miserorum*: solent enim ut sancti *beati felicitæque*, sic improbi *miserorum* nomine appellari. ut lib. III. 239.

Non hæc de miseris Domini sententia Christi.

et sæpius. Appositio autem similis illi lib. III. 328.

Turba ad consuetos, modulamina dulcia, psalmos

Advolat.

Cogitandum tamen, an potius dederit auctor . . *nostræ tenui respergere gutta Dignentur iugis miseranda incendia flammæ.*

Versu 216.

Et quamvis artus premerentur voce sepulcri,

Attamen ad præsens tempus confessio vixit.

Ide an legendum sit, *Et quamvis artus premeret cum voce sepulcrum*, e. et quamvis cadaver in sepulcro manserit, nec inde vox mortui amplius audiatur.

Versu 222.

Progressum sequitur, manet indivulsa manenti.

Progredi pro in publicum procedere, ut vs. 125.

Nulli progressus facilia: sua quemque tenebat

Cellula.

ic lib. I. 43. lib. IV. 40. et lib. V. 401.

Versu 235.

Tum vero imposito miæros torpore teneri

Cernere erat, nervisque artus riguisse ligatis,

Frustrata innexis conamina plurima membris,

Tardata immoto vestigia sidere gressu etc.

arum aptum hic est, ni fallor, verbum *sidere*. Posset videri reponen-

dum . . *conamina plurima. Tardata immoto vestigia figere gressu.* ut lib. IV. 336. de Valentiniano e sede incensa surgente:

Excussis fixit trepidus vestigia membris.

Magis tamen placet, *Tardata immoto vestigia sistere gressu.* ut lib. III. 346.

sanctas prensantum eoadere dextras

Certabat, gressu sistens, et voce resistens.

Ita *sistentes* pro *sidentes* etiam substituerim lib. VI. 53.

Versu 247.

Haec raptim contacta legens . .

Excipior rursus maiorum pondere rerum.

Haud facile cum Barthio *legas* scripserim, pro *legens*, i. e. percurrens, leviter perstringens. Extra metaphoram sic verbo hoc usus est Paulinus supra vs. 224.

Nam cum distenti propere legit avia rursis etc.

Lucanus V. 513.

Littora curva legit.

ubi vide commentatores.

Versu 253.

Sacrilegum quondam deiecto culmine templum

Straverat ad terram, perfractis idola tignis,

Comminuens, totisque premens simulacra ruinis.

Pro *tignis* (in MS. erat *technis*) lego *tectis*. ut vs. 392.

Fractaque deiectis succumbunt idola tectis.

Atque ita etiam scribo vs. 555.

Nec vult idolis iustus succedere tectis.

Versu 259.

umbra perennis

Iugem temperiem mentito vere tegebat.

Malim *tenebat*, continebat, in se adservabat.

Versu 264.

Tum vero accensi vecors insania vulgi,

Et prohibere pium toto molimine votum.

Haud dubie legendum *Tum vero accendi*, i. e. accendebatur: licet aliter visum Barthio fuerit.

Versu 284.

Quamquam praesentem verbo prohibere ruinam.

Sic recte iam editum. Barthius autem in editione, qua utebatur, *legens ferro*, pro *verbo*, inde concinnabat *retro*. vide notata ad lib. I. 280.

Versu 285.

Nec mora, et adstrictis nectuntur vincula membris.

Non sane-rescribendum hic fuit: *Nec mora, ei adstrictis* etc. amat enim hac in forma copulam Paulinus. lib. IV. 461.

Nec mora, et attactu confestim territus etc.

lib. V. 82.

Nec mora et adsueta persentit signa favoris.

sic etiam lib. VI. 273. et 451.

Versu 287.

Qua pronus toto pendebat stipite truncus.

Male Barthius secto volebat, pro toto; quasi non iam antequam secaretur stipes, vel a rusticis incideretur, in unam partem sic inclinans fuisset haec arbor, auctore S. Severo V. M. cap. XIII.

Versu 296.

*totoque in Sanctum concita saltu**Praecessit celeres properantia vota furores.*

Legendum opinor, non *P. celeres properans in vota furores*, sed *P. celeris properantia vota furoris*, i. e. furiosorum hominum, qui ita opus suum festinabant. *Properantia vota* dixit, ut lib. I. 192.

*Auctores generis festino visere voto**Optat.*

et lib. V. 384.

Exsultat subito miseris spes reddita voto.

Versu 301.

*Ne cito conversam cernens perfidia pinum**Ad casum revocaret opus etc.*

Abstractum *perfidia* pro concreto perfidis hominibus, ut passim occurrunt talia: neque ausim cum Barthio rescribere *gens perfida*, ob brevitatem syllabae *fi* in *perfidia*: alibi enim nonnunquam etiam ita in metri leges commissum fuisse a Nostro, vidimus ad lib. I. 142.

Versu 303.

*. . eventum: sed iam propiore periclo:**Erigit armatam signi munimine dextram etc.*

Coniunctio *sed* filum praecidit, omnino continuandum. Lego *. . eventum, iam iam propiore periclo etc.* ut lib. III. 344. *

*Ast ille obnitens, iam iam propiore periclo,**Abnuere et sanctas etc.*

Quod prius iam omissum fuerat, iniciendi deinceps *sed* ansam dedit.

Versu 306.

*pinus**Fertur in auctores sceleris: nam propter oantes**In se conversam trepide timere ruinam.**Qui tutum semet tanta ad spectacula caute**Credebant legisse locum, vix mente recepta,**Perfractis cernunt, confossa sedilia ramis.*

Vocula *nam* in *tum* et *vix* in *mox* commutata, sic porro distinguo: *celeris. Tum propter oantes* (hi, qui illic iam quasi de victoria gratulabantur) *In se conversam trepide timere ruinam, Qui tutum semet . . redebant legisse locum. Mox mente* (ex timore et perturbatione) *recepta, perfractis etc.*

Versu 318.

*Sic consona raptim**Inter discordes, Christo sociante, voluntas**Cum fidei donum meruit, tum credere suavit.*

ale editum fuisse sancit pro suavit, recte observat Barthius. Sic NB:

V. 66. *Quod germana pie, Christo adspirante, voluntas Suaserat etc.* Sed non video cur pro *Sic* legeremus *Fit.* *Sic*, inquit Paulinus, hi homines, qui iam Christi ope cum Martino monachisque mente ac voluntate congruebant, dum unus iam credit, alterum ut itidem credat persuasit. Ita modo dixerat:

pari ista favorem

Agnoscit, petit illa fidem.

Versu 325.

Et loca, quae tetrīs foetebant obsita fanis,

Obtexit veris mox mater Ecclesia templis.

Ita bene edidit ex V. C. Iuretus: illudque *mater Ecclesia* illustratur vs. 327.

Immites fecit clemens victoria fratres.

Versu 341.

Quod postquam Sanctus trepidans instare periculum

Vidit, in afflatis iam mixta incendia tignis

Sepsisse implicitum flammarum gurgite tectum etc.

Legerim . . *Vidit, et afflatis etc.* vel *Quo . . instante periculo, Vidit in afflatis etc.* Cur autem Barthius pro *in afflatis* velit *iniussis*, nemo dixerit. *Afflata tigna* eleganter vocantur, quae iam flamma laedi incipiebant.

Versu 347.

Tum vero aduerso sinuata incendia flatu

Ad ventum redeunt.

Recte dici *ad ventum* pro dum flat ventus, nemo dubitat. Sed quia, si ita hic legamus, dici videri queat incendii flatus rediisse impellente vento, quum tamen rediisse illum vento obluctante, voluerit Paulinus; hinc merito *templum*, pro *ventum*, restituas cum Barthio; nisi *fanum* malimus, quia id saepe in *vanum* corruptum est, *vanumque* in *ventum* facile mutari potuit. Coniiciebam etiam *ad votum redeunt*, i. e. sic volente vel optante Martino.

• Versu 355.

Sic debellato per iusta incendia templo,

Itur in excidium alterius.

Malim *per iussa incendia*: ut S. Severus V. Mart. cap. XIV. *Ita virtute Martini ibi tantum ignis est operatus, ubi iussus est. supra:*

Sic paret meritis natura oppressa iubentis,

Atque ignis praecepta sequens sic gestit etc.

Seneca in *Medea* vs. 885.

Aridus per omnem regiae partem furit,

Ut iussus ignis.

Adde quae ad lib. IV. 238.

Versu 361.

Avia solorum repetit secreta locorum,

Atque ibidem sanctus precibus violentius instat,

Trinas continuans orandi intentio lucēs etc.

Lege *sanctis precibus*. Locus ita interpungi debet: *Sed postquam crebris demens insana vulgi Tentatum revocavit opus, totumque furorem Oppr*

neto (hanc enim vocem recte immitte Pithoens) violenti turba tu-
 ra, Avia solorum repetit secreta locorum. Atque ibidem etc. Repetit
 ecedens Sancto, instat ad sequens intentio pertinet. Barthium a
 aberrasse, facile liquet. Ceterum quae sequuntur, his consona
 videas lib. V. 557. seqq. et vs. 827. seqq.

rsu 385.

Sufficere ad bellum credens haec arma duorum:

Se simul etc.

invenit hic illud participium credens in istiusmodi orationis ductu:
 im (aiunt) satis esse Dei, qui protinus omnes Debellare queat verbi
 catervas: Sufficere ad bellum credens haec arma duorum: Se simul
 in ferre et mandata referre. Acrior ergo animus penitus virtute
 ; Ad coeptum revalescit opus etc. Videtur igitur ineunda eiusmodi
 positio . . virtute catervas: Se simul auxilium ferre et mandata re-
 Acrior ergo animus, penitus virtute recepta, Sufficere ad bellum
 haec arma duorum, ad coeptum revalescit opus. Animus credens,
 Severus H. S. I. 33. Nam praeter imbecillitatem animorum, qui
 a se Dominum delicto regis arbitrabantur etc. ut passim sic de
 s animo loquimur tanquam de homine ipso.

rsu 390.

Funditus eversis sternuntur templa ruinis.

sunt saepius apud Nostrum partes ruentis aedificii. lib. V. 572.

*Disticiens sparsam procul a compage ruinam,
 Et per prona rotans disruptae fragmina molis.*

592.

Comminuit fragilem delapsa columna ruinam.

rsu 398.

*Immoti expectant populi, riguerunt minantium
 Pectora etc.*

im pro expectant, spectant, vel inspectant, nimirum miraculum
 s fani.

rsu 403.

Ut mare . .

Illidit tota spumanti adspergine cautes.

aret Elidit tota (vel totas) spumanti a. e.: elidere enim percutere
 um in hoc quidpiam illiditur. Sic supra vs. 285.

Atque elidendus iam parte locatur in illa etc.

rbore affligendus. lib. V. 761.

Et fracti elisa, tabularum crate resultant.

ustra Barthius volebat illisa. Ibidem vs. 829.

Et prono duram tellurem elidere nisc.

dem fallitur H. de Patro in Append. I. ad Sever. pag. 396. dum
 e vel allidere legendum putat. Lucanus II. 437.

At postquam gemino tellus elisa profundo est etc.

sim alii. Collidendi verbum eiusdem usus est. Sic lib. V. 568.

Raucisono impactam collidit turbine crate.

vide quae ad vs. 703. huius lib. II. Si nihil absque libris in loco proposito novare velimus, dicendum, *illidere* etiam aliquando pro elidere accipi, ut *impellere* et *impingere* ista dicimur, in quae aliquid impellamus vel impingamus. Ita et *incutere saxa ferramentis* dixit S. Severus Epist. VII. et Val. Flaccus lib. V. 351.

Crebrior incussit mentem pavor.

Versu 423.

Haec quoque turba Diis accrevit dedita castris.

Magis de more Paulini legeris piis . . . castris, i. e. sanctis. lib. III. 81.
qualis, pia iura reportans,

Descendit sacro de montis vertice Moses.

lib. IV. 440.

penetralia cellae

Hospitio benedicta pio.

vide etiam quae ad lib. III. 119.

Versu 426.

Spes animat, meriti cedit formido pericli.

Emaculandum puto meritis cedit f. p. ut supra vs. 351.

Sic paret meritis natura oppressa iuventis.

Versu 429.

solitumque rigorem

Augens praecipites immensa mole furores.

Malim praecipitis . . . furoris, quale vitium etiam vs. 297. offendimus.

Versu 436.

Alte sublatum surgit furiosus in ense.

Virgilius Aen. IX. 749.

Sic ait, et sublatum alte consurgit in ense.

Statius Achill. I. 485.

iamque Odrysiam Gradivus in hastam

Surgeret.

cum nota Barthii.

Versu 437.

Celsus insanum dextram suspendit in altum,

Attollens totum celeri conamine corpus,

Concita praecipiti tendens vestigia in altum,

Altius ut veniens caderet vehementior ictus.

Haec ita emendaverim: *Celsus insanam dextram suspendit, in altum Attollens totum celeri conamine corpus, Concita praecipitem tendens vestigia in ausum, Altius ut etc. Insana dextra, ut demens dextera* vs. 467. *instiis ma dextera alibi. Praecipitem in ausum, ut* Ven. Fortunatus lib. I. de hac re:

At resupinus humi, qui pronior ibat in ausum etc.

Versu 445.

Et manus intiso conamine fixa remansit.

Irrito Iuretus emendat: at longe melius Barthius inciso, i. e. interpellato. Posset item conici intenso, vel in caso, ut lib. III. 152.

Perspicuus caso patuit molimine daemon.

Sed malim *irriso*, i. e. eluso. lib. III. 219.

sed fraude relecta

Perdidit irrisus molimina callida daemon.

Versu 451.

Depositisque nimium miseranda precantis

Ambitio ad veniam rediit conversa salubrem.

Supplebat Iuretus: *Depositisque armis vel animis nimium* etc. Ego praeferrem *Depositisque minis nimium* etc. Sic supra vs. 432.

Ut stricto quidam minitans accurreret ense.

Et *deponere minas* quoque dixit Paulinus lib. V. 248.

Versu 461.

satis est meritis sententia cordis.

Meritis, i. e. ad contrahendam culpam, poenamque commerendam. Talis datus in his lib. I. 265.

Herba cibo satis est.

Paulinus Nolanus Epist. VIII. 2. *Sat hoc monitis et hortatui.* Florus III. 20. *quod satis est turpitudini nostrae.* Valer. Maximus III. 2. 13. *quantum ad testandam animi fortitudinem aeternae laudi satis erat.* Haud male amen conieceris hic *meriti* legendum.

Versu 465.

Districto inferret telo etc.

ic *districti enses*, lib. IV. 621. et solet hoc verbum millies permutari um verbo *destringere*, quod hac in re proprium magis esse docuit Draconib. ad Silium XVII. 164.

Versu 477.

. . . quin votivae fomenta salutis

Rettulerit, visu gaudens revallescere sancto.

ege *viso* . . *Sancto*, i. e. Martino.

Versu 483.

iam carne relicta,

Spirabat tenuis frigenti in pectore flatus.

iritus adhuc tenuis, cum reliquas iam corporis partes deseruisset, in illo adhuc pectore movebatur: confer vs. 513. Quid vero hic *carne relictus* legi opus est?

Versu 490.

Martinum venisse ferens, cui prona facultas

Optatam sanctis precibusque advoletur, orans

Auxilium et largo spargit vestigia fletu etc.

eciderunt hinc quaedam, quibus significabatur, cuius rei optatae commendae prona Martino facultas esset, patremque huius virginis fuisse, i ad nuntium allatum pedibus Martini advoletur. Confer Sever. V. cap. XVI. Quemadmodum igitur vs. 283. audimus:

cui prona facultas

Quamquam praesentem verbo prohibere ruina.

hic quoque talis infinitivus subiectus haud dubie fuit his *cui prona facultas Optatam*, et scriptum fuisse videtur . . *optatam miseris verbo inferre salutem*, aut tali aliquo modo. sic enim *optata salus* dicitur

Eucharist. vs. 134. et alibi. Deinde sequi tale quid debuit: *Accurrit genitor, pedibusque advolvitur, orans Auxilium* etc. Sed medela loci a co-
dicibus exspectanda est.

Versu 496.

*meritum negat, abnuat esse
Virtutem, quæ præstat opem; sed corde dolorem
Participat.*

Lego *qua præstat opem*, i. e. præstare possit.

Versu 507.

*Ille ubi seminecis miseratus tabida vidit
Membra, et. consumtis languentia lumina malis . .
Subtracto et penitus constrictæ murmura linguae
Suspiria exiguum glaciali a pectore flatum,
Filaque venarum rupto pereuntiq; pulsu,
Ordine præciso, quaerentem linquere dextram.*

Nisi fallor, ita dederat Pæulinus: *subtracto et penitus constrictæ murmure linguae*, Spirare exiguum glaciali in pectore flatum etc. ut vs. 484.

Spirabat tenuis frigenti in pectore flatus.

Barthius rescribere non debuit *munere linguae*, pro *murmure linguae*, i. e. voce, sono. ut lib. III. 191.

Vix singultantis præciso murmure linguae.

et lib. IV. 103.

Supplex arentis confuso murmure linguae.

Sis lib. V. 89. et 347. et aliis in locis.

Versu 534.

corde orantes memorique medelam.

Certissime cum docto Withofio (in Specim. Gunth. pag. 103.) legendum
c. o. *membrisque medelam*. Sic vs. 630.

Seu membra attingas labiis seu corda loquelis.

et vs. 675.

*Nec solum hæc membris tribuit medicina medelam,
Sed cordi adiecit veram fides aucta salutem.*

vide etiam lib. I. 121. 122.

Versu 543.

Sic cunctos rabido debacchans etc.

Praestare puto *sed cunctos* etc.

Versu 555.

Nec vult idolis iustus succedere tignis.

Legendum mihi *videri tectis*, pro *tignis*, dixi ad vs. 253.

Versu 566.

*Nam forte ingrediens vicini limina tecti,
Horribilem exclamat furiosi daemonis umbram.*

Dicebat, inquit Severus, horribilem in atrio domus daemonium se videre: unde hic emendant viri docti *Horribilem exclamat cerni sibi d. u.* vel *limina, cerni Horribilem exclamat furiosi d. u.* Vocem tecti hic remouendam non esse, facile constat: atque ita *haud procul amotum tectum* dixi vs. 339. *vicina petere tecta* lib. IV. 423. Ego, si quid mutandum foret,

minore mutatione facta, restituerem *Horribilem ecce clamat f. d. umbram*: quemadmodum prima verbi *clamare* syllaba corripitur etiam lib. IV. 172. et alibi, observante illic Iureto. Sed quoniam eodem manente sensu, illud *ecce*, *cerno* vel tale quid abesse possit, manum equidem medicam abstinendam arbitror.

Versu 569.

*Nec mora, continuo coepit tam proditus hostis
Arrepto saevire coco etc.*

Lege iam proditus h.

Versu 577.

*Diffugiunt trepidi . .
Sed fidens Domino Sanctus fallacia ridet
Agmina, et occursu rapido sese obvius offert.*

Fallacia agmina Barthio sunt plures in hoc obscuro homine daemones. Sed cum de uno tantum daemone loqui Paulinum, ex vs. 568. constet, recte locum hunc in menda cubare iudicavit Withofius in Spec. Gunth. pag. 64. Fallitur tamen et ille vir acutissimus, dum reponendum putat *tegmina* pro *agmina*, perque illa *tegmina* speciem intelligit humanam, quam falso sibi daemon induisset. Dicit Noster, dum omnes ad conspectum daemoniaci istius trepidarent, et extremos acuerent exempla timores, nihil illa exempla in Martini animo valuisse, qui solus imperterritus terrores horum hominum rideret fidens Domino. Hoc autem dicere voluit scribendo, *pallentia ridet agmina*; quod etiam proxime accedit ad scripturam MS. *palatia r. a.*, unde *fallacia r. a.* nobis dedit Iuretus. Similis ista oppositio apud S. Sever. V. Mart. cap. XIII. *Pallebant eminus monachi . . At ille confusus in Domino etc.* et *pallere* pro consternatum esse, cum aliis dixit etiam Paulinus supra vs. 485.

Pallebant pavidi vicina morte propinqui.

et infra lib. V. 365.

*Talis pallenti species veneranda tyranno
Occurrit.*

et alibi. *Agmina* autem pro turba, multitudine, lib. VI. 88.

Trans fluvium siccas stupuerunt agmina vestes.

et passim aliis in locis. Ceterum pro *rapido* forte hic legendum *rabido*, e. homini furibundo. Ita Severus: *Martinus se furenti obiecit.*

Versu 581.

*Qui ne, cum quateret tremulos dementia rictus . .
Constantier digitis fauces penetravit hiantis.*

Barthius scribit, *Qui ne concuteret . . fauces penetravit hiantes*. Ego nalle, *Quin et, cum quateret . . hiantis vel hiantes*. Sed cum dentibus, aquit S. Severus, *fremeret*, *hiantique ore morsum minaretur*, *digitos ei Martinus in os intulit*. *Quatere rictus* etiam est lib. V. 240.

cum divi violentia saeva Molossi

Irrueret, quatiens furiosos gutture rictus.

Quin et vide vs. 642. et alibi.

Versu 595.

Spargens incredulos per credula corda pavores.

Quum syllabam *cre* in voce *credula* recte producat auctor, videri posset illam in voce *incredulos* eodem in versu corripere noluisse, adeoque *spargens iam* (vel *spargebat*) *crebros* (*tremulos* vel *trepidus*) *p. c. c. p.* aut tale quid aliud potius scripsisse. Ego tamen, nisi suffragantibus libris, locum emendandum non puto; quia saepius in quantitatem syllabarum peccat Paulinus, ut vidimus ad lib. I. 142. et elegantiam habet dictum illud, *sparsos fuisse per corda credula pavores incredulos*, i. e. incredibiles. ut Tacitus Hist. I. 34. *credula fama inter gaudentes et incuriosos*. Avianus Fab. XXI.

Sed vox implumes turbavit credula nidos.

Fortunatus V. Mart. lib. IV.

*Credula quo potius fierent miracula rerum,
Vir simul ipse potens etc.*

Conferatur etiam Lucanus VII. 172.

*Iam dubium monstriusne Deum, nimione pavori
Crediderint: multis etc.*

ubi an *pavore* cum nonnullis legendum sit, vehementer dubito.

Versu 598.

*Ergo ubi tam dubiis mutare ingentiæ rebus
Vidit, et incerto populos terrore teneri etc.*

Dedisse videtur poeta *nutare* (vel *mussare*) *ingenia*.

Versu 602.

*Protinus impulsus verbo tortore fateri
Se causam clamat etc.*

Per *verbum* hic non esse cum Barthio preces intelligendum, sed *insum*, praecedentia indicant ista, *Imperat ut . . daemon proderet* etc. Confer ista lib. VI. 42.

confessio clamat

Extorta imperio.

Sic lib. V. 506. *fugatus* daemon dicitur *verbis admoto terrore*: ad quem locum consulari Iuretus: et adde quae nos ad lib. I. 280.

Versu 608.

Iam vero ut tantae pietatis gesta retexam.

sic recte refinxit Iuretus depravatam MS. lectionem *Iam vero optatus* *p. g. r.*

Versu 610.

*O vere confine bonum, miseratio prompta,
Mens humilis! nullum spernit, qui diligit omnes.*

Vult, credo, vere confinia arctaeque inter se connexa esse bona (sive virtutes) misericordiae modestaeque humilitatis. Hic cum verborum sensus esse videatur, non ausim equidem cum Barthio legere *O coelo confine bonum* etc. *O vere*, ut vs. 628.

O vere pretiosa tuae dignatio pacis!

et vs. 668.

O vere pretiosa fides!

Versu 632.

Atque utinam nostros similis clementia morbos

Tangeret, et miseri maculas depellere cordis

Orans tam sancto Martinus vellet ab ore!

Orantum sancto etc. vult Barthius. Sed durius dici videntur *maculae cordis ab ore depelli*. Vide ergo an legendum sit . . *cordis Orans, insuncti M. vellet et oris*. Vox *insunctus* est in Glossis Lat. Gr., ut monet Fabri Thesaurus. *Cor et os* ita iunguntur lib. III. 33. et lib. IV. 247.

Versu 641.

Quin et contactus tantum, vel fimbria vestis,

Raptaque certatim etc.

Legerim: *Quin et contactae tantum vel f. v.*

Versu 660.

et flatu gracilia membra tepenti

Percurrit patrii dum creber anhelitus oris.

Pro *gracilia* non *gracilissima*, sed *glacialia* reponendum censeo: uti a. 339.

Afflatuque animae pectus glaciale tepescit.

t vs. 513.

Spirare exiguum glaciali in pectore flatum.

b. III. 198.

oraeque et artus

Perfudit croceos glaciali corpore pallor.

Versu 676.

Sed corde adiecit veram fides aucta salutem.

Scribendum puto *sed cordi adiecit* etc.

Versu 683.

obducta cuius cum nube latebat

Visus.

ego tum pro cum.

Versu 694.

Miramur cito tam multa et magna videntes

Archiatři fomenta pii, miremur et illam etc.

Barthius, dum rescribit *tam multa et tam magna v.*, metro quidem recte consuluit, sed non sensui; qui postulat ut legamus, *Miramur si tam multa et tam magna videntes* etc.

Versu 701.

pronus

Corruit, et crebram gradibus renovando ruinam

Colliso terram collapsus pondere pressit.

It gratius haec sonent, haud male Barthius legebat *Alliso terram collapsus p. p.* Posset itidem conijci . . *gradibus* . . *Collisis, terram collapsus* (vel *prolapsus*) *corpore pressit. Collidi gradus* dicuntur, in quos quis incidat. ut lib. huius vs. 369.

Saxea collidens mage duris ossibus arva.

ib. V. 829.

Et prono duram tellurem elidere nisu.

Corpore pressit, ut supra vs. 50.

quia saepe volutis

*Ad ferram membris, prostrato corpore pressus,
Haeserat horridulus sordenti in vellere pulvis.*

lib. IV. 460.

colloque furentis

Suspendit pressum benedictæ corpore foenæ.

Ita Ovidius aliiue saepius.

Versu 704.

*Ecce autem prae fracta truce dum membra dolorem
Fessa gemunt etc.*

Quia S. Severus *contusa* tantum membra Martini fuisse dicit, non ideo Barthius putare debuit scribendum *prope fracta*. Ut enim *prae fringere* pro frangere dixit Noster lib. I. 65. et alibi, sic *fracta* saepe dicuntur, quae non plane fracta, aed vehementer, contusa vel debilitata sunt. lib. V. 267.

Incutiens fractis stridentia vincula membris,

et vs. 630.

Et fractos rigidus torpor connexuit artus.

LIBRO TERTIO

Versu 1.

*Quo rursus steriles calamos et sibila ruptis
Vox stipulis emissa vocas?*

Videtur legendum *et sibila ruptis*. Vix stipulis emissa vocas? Ad Martinum pro solenni orationem dirigit. atque ita rursum lib. IV. 15. *sibila emissa* dicit:

*Saepe et clangentem voces aequare tubarum
Emissa implicito conantur sibila libro.*

Versu 6.

*Sed si vel tenui flatu tam angustâ iuvetur
Tibia, quam sancti benedictio miserit oris,
Grandia si nequit effari, vel suavia dicet.*

Legendum *quem sancti* etc. nempe flatum. Aberravit hic haud dubie Barthius.

Versu 26.

Dumque haec nituntur studio celerare benigno etc.

Celerare pro celeriter agere, ut lib. VI. 287.

*Sed populus maiore fide devotus et instans
Praecipuum celeravit opus etc.*

Plura Barthius ad Statium Theb. X. 618.

Versu 27.

*Paulatim adsensu trepido subiecta tumentî
Sancta Patrum gravitas nimium vilesce coepit etc.*

Adsensum trepidum vocari, quem prae timore ignavo Regis nutibus darent sacerdotes, palam est: mirandumque proinde, cur Barthius voluerit *P. a sensu trepido*, quod prae altero plane sordet. Nec gravitas ob recur-

sum in *probitas*, quod nimium hic languet, convertere idem vir doctus debuit, quum pluries in istiusmodi repetitiones inciderit auctor. sic vs. 409.

*Tu vero immota stabilis virtute triumphas,
Sancte, Dei, cui perpetua virtute cohaeres.*

lib. V. 474.

clauso praesentis tempore vitae

Ad requiem veram Benedictum adsumsit amicum.

Sic utriusque piae transegit tempora vitae.

vide et lib. II. 338. et 340. et vs. 447. 449. quaeque ad lib. V. 322. et 663.

Versu 34.

Nec trepida oppressit deformi ignavia naevo

Mentem, Christo humilem, celsam ad fastigia mundi.

Recte ita Iuretus emendavit lectionem illam MS. *celsa ad fastidia mundi*. Sic lib. IV. 668.

mundi et fastigia temnit.

vide et vs. 348. et lib. hoc III. 278. Nihil autem obscuri habet locus hic, ut quidpiam in illo transponeremus aut mutaremus. Dicit auctor, Martini mentem in Christi oculis humilem fuisse sive modestam, sed simul celsam in comparatione dignitatis mundanae. Quem praepositionis *ad* usum si forte nescias, adi Tursellinum.

Versu 39.

Saepe etiam Sanctum crebro movere precatu

Ambitio est aggressa virum, ut etc.

Pro *movere*, cuius verbi syllabam primam ex lege metrica constantem corripit Noster, Barthius legit *movisse*, ego *mollire*, ut infra vs. 65.

Mollivit sanctum crebra oratione rigorem,

Ut culpa ignoscens etc.

Versu 55.

Nec quemquam quamvis trepidae parvaeque fidei etc.

ita legendum, non *tepidae*. lib. I. 80.

Quod sic maluerit trepidae cautela fidei.

Versu 56.

belli momenta gerendi

In nutu pendere Dei.

Rarior ista verbi *pendere* constructio. Lucanus V. 685.

Quum tot in hac anima populorum vita salusque

Pendeat etc.

ubi consule Burmannum. Vet. Interpres Matth. XXII. 40. In *his duobus mandatis universa lex pendet et prophetae*.

Versu 60.

Nec sane quicquam se vel post bella cruentum

Immiti gessisse animo etc.

Praestare existimo Nec s. q. semet post b. c. i. g. a.

Versu 86.

Mirantur taciti gaudentes turba ministri.

Cum in MS. esset *congaudentes*, feliciter restituebat Gronovius *M. taciti, congaudens turba, ministri*. Ut enim *congaudere* saepe Noster eiusque aequales pro gaudere dixerunt, ita appositio similis est lib. V. 271.

Festinant rapidi, furialis turba, ministri.

et apud Ovidium Amor. II. 281.

Sunt tamen et doctae, rarissima turba, puellae.

Versu 89.

minor et reverentia regis.

Ipse etiam praesens Martinum excellere mavult.

Legerim *Ipse etiam Praeses M. e. m.* de quo Imperatorum Romanorum nomine vide Barthium ad Statium Theb. X. 12.

Versu 100.

Cumque ipsa et conchae species videatur et undae etc.

Cave pro *ipsa* cum Barthio *eadem* reponendum putes: passim enim apud Nostrium aliosque *ipse* pro *eodem* occurrit, lib. II. 244.

tum rursus eodem

Vexillo atque ipso libertas reddita signo.

lib. VI. 133.

Ipse dies, eadem hora fuit, nihil ordine verso.

vide et vs. 138. et 149. Prudentius Apoth. 245.

Nec pater autem ipse, qui Filius etc.

Novatian. de Trin. cap. XXVII. *Ipsum sunt dum ipsum sapient.* Sic Sulp. Severus alique.

Versu 103.

Electri moles fulvum discriminat aurum:

Ara erat in pretio, pretium pretiosius arte est.

Pretium dicitur, quodcumque sit carum, pretiosumve, vel pretio permu-
tari queat. Seneca Nat. Qu. IV. 13. de artificiose facta nive: *Hoc . . contra se ingeniosa luxuria redegit ad pretium.* Ovidius ex Ponto II. 8
5. de nummo argenteo, Caesarum imaginibus insignito:

Argentum felix omnique beatius auro,

Quod, fuerit pretium cum rude, numen habet.

In MS. erat hic *pretium pretiosior arte est*: unde Barthius legebat, *pretio pretiosior ars est*, quod itidem N. Heinsio placebat ad Ovidii Metam. XIII. 700. Sed quod edidit Iuretus, satis recte se habere videtur, hoc sensu, metallum pretiosum, arte seu propter artem, qua elaboratum esset, fuisse pretiosius. ut lib. IV. 390.

rutilisque rigentia flis

Serica, contextoque aurum pretiosius ostro.

Ceterum ob vicina temporis praesentis verba melius legamus *Ars est in pretio*, nisi cum Heinsio velimus *Ars superat pretium.*

Versu 105.

Haec radiant gemmis, haec exstant vascula signis.

Frustra Iuretus, *haec certant vascula signis.* Ovidius Metam. XII. 235.

Forte fuit iuxta signis exstantibus asper

Crater etc.

Monuit hoc iam Heinsius ad lib. XIII. 700.

Versu 112.

*Rorantes alii pateras offerre petentum
Anticipat votum famulorum cura vigorque.*

Distingue . . *offerre: petentum Anticipat votum f. c. v.*

Versu 117.

*Ut patera, attactu tanti pretiosior oris,
Infusum etc.*

Malim sane *sancti p. oris*; neque obstat, quod modo praecesserit *sanctae*, liquet ex notatis ad vs. 27.

Versu 119.

*Verum ubi respersit tenuis sua gutta lyx,
Vix humectati tactu defecit in oris etc.*

n respersit subaudiendum ex praecedentibus *liquor*: unde quod emendat Pithoeus *tenui sua guttura gutta*, et Barthius *tenui sua guttura lymphæ* vel *inctu*, incommodum est, quia *sua* pro ipsius dicere non solet Paulinus. Mihi omnino legendum videtur *tenui pia viscera gutta*, illudque *lyx* ex sequente *vix* prognatum existimo. *Tenui respergere gutta* dixit etiam Ioster lib. II. 195.

nostras tenui respergere gutta

Dignentur iuges, miserorum incendia, flammæ.

et alibi verbo *respergere* ita cum ablativo usus est. *Pia autem viscera*, ex usu vocis *pius* familiari sibi, saepius etiam dixit Paulinus. sic supra vs. 33.

Martinus nullo infecit pia viscera fuco.

infra vs. 136.

infusq; complens pia viscera dono.

ib. V. 663.

Cuius ut anxietas sancti pia viscera movit.

ta pium corpus, lib. IV. 186. et *viscera* bibentis respergi potu ita dicuntur, ut lib. IV. 251.

talem sitiunt mea viscera fontem.

Vix humectati tactu defecit in oris, id est, *vix desiit* (liquor) contingere a Martini humectatum.

Versu 152.

*Ipsæ etiam, quovis tentasset fallere vultu,
Perspicuus casso patuit molimine daemon.*

fallet forte quispiam *Ipsi etiam* (sc. Martino), quovis etc. Sed recte ad ocem *daemon* refertur pron. *ipse*. *Fallere* etiam, pro dolos nectere, sic absolute venit vs. 204.

*Et quamquam nimium mendax et callidus hostis
Vel tegere insidiis fraudes vel fallere formis
Tentaret etc.*

Versu 163.

*Irrumpit sanctam funesto murmure cellam,
Tartaream effundens per verba procacia vocem,
Cernat ut impleti tandem documenta furoris.*

*Haec fors arma dedit, telum hoc violentis adegit
Obsequium pecudis etc.*

Libens rescripserim . . vocem: *Cerne, ait, impleti* etc. Posset itidem reponi *Cerneret impleti* etc. ut post *Haec*, quod sequitur vs. 66. subaudiat *ait*, per ellipsin eiusmodi, quam vidimus ad lib. I. 159. Male vero Barthius legebat *Haec bos arma dedit*. Ut enim vs. 193. legimus,

nam forte iuencum

Dum resoluta arctis etc.

ita *fors* casusve eleganter arma haec daemoni subministrasse dicitur, quomodo S. Severus H. I. 27. de Samsonē: *arrepto osse asini, quod casus telum dederat*. Tacitus Ann. XIV. 5. *contis et remis, et quae in obtulerat, navalibus telis conficitur*. Noster lib. IV. 216.

*Saxa, sudes, fustes, stimulos, quodcumque repertum
Rimanti, telum ira facit.*

Denique nec cum viro laudato emendandum: *telum hoc violentis adegit* *Obsequio pecudis*: nam *violens* pro *violento*, approbavit ipse ad lib. VI. 224. cum legeret:

Arripuit sanctum tractu violente coronam.

Atque ita apud Horatium et Persium occurrere hanc vocem, docemur in Lexicis. Sic et *opulens, gracilens*, pro *opulento* et *gracilento*.

Versu 171.

*Protinus accitos procures iubet ocios omnes
Affectu celeri monachorum visere cellas.*

Fratres pro *procures* legendum videtur ex S. Severo et Fortunato. Porro nolim *Effectu celeri* cum Barthio legere, pro *affectu celeri*, i. e. studio festinante. lib. I. 192.

*Auctores generis festino visere voto
Optat.*

et vs. 289.

*Et quamquam propere Sanctum rapuisset ovantem
Velox affectu pietas, tamen etc.*

lib. IV. 338.

Et blando affectu causam removere precandi.

Sic *solicito affectu* lib. V. 826. *adfectu stimulantē* vs. 316.

Versu 186.

Cum plectenda truci clam sub tortore fatentur.

In MS. erat *trucidam* pro *truci clam*. Barthius volebat *truci iam*. Sed haud male etiam *reflexeris truci coram tortore*.

Versu 184.

*Huic propere accurrit Martinus: praecipit illum
Tum socium monachus vel per commercia factum,
Confessi insidiis credens patuisse latronis.*

Barthius *praecipit* exponit animo *praecipit*, ac deinde vs. 186. pro *credens* reponit *certus* vel *certo*: utrumque infaustissimis avibus. Pro *accurrit* legendum *accurri*, cum hac distinctione: *Huic propere accurri Martinus praecipit, illum . . confessi insidiis credens patuisse* (obnoxium fuisse) *latronis*. Sic re ipsa et Severi auctoritate manu ducente, ante annos iam

e hoc loco statueram, cum idem nunc video visum fuisse doctissimo S. everi editori nupero Hier. de Prato, ad Sev. V. Mart. cap. XXI.

Versu 204.

*Et quamquam nimium mendax et callidus hostis,
Vel tegere insidiis fraudes vel fallere formis
Tentaret: frustra haec toties malimina perdens,
Ausus etc.*

*Talibus ostentans formis, se digna, suorum
Facta, et mentito vultu sua crimina prodens,
Nequaquam elabi potuit etc.*

mandoquidem in MS. exhibetur, *Nec quemquam nimium mendax etc.* de-
isse auctorem suspicior *Nequaquam nimium . . Tentans, et frustra haec
oties etc.* et sequentia *Talibus ostentans etc.* minore distinctione praee-
dentibus annectenda existimo: quasi post *Talia* voculam *inquam* inse-
nuisset poeta. Ceterum *frustra perdere* etiam dixit Ovidius Trist. I.
. 13.

Verba miser frustra non proficientia perdo.

bi male in quibusdam libris est *prodo*.

Versu 232.

*Quare, ait, exosos Domino, si crimina damnas,
Suscipis, et vitium culpans consortia quaeris
Peccantium?*

quia in MS. aliisque edd. esset *suscepisset* pro *suscipis et*, ea sane ratio
nulla est, cur Daenius hinc versum unum aut plures excidisse suspicare-
tur. Quod autem secundum calculum MSti ad finem huius libri, tres
versus in hoc libro desiderari scribit vir ille eruditus, hi forte si perie-
rint, alibi periisse potuerunt.

Versu 234.

forsan lateant te facta tuorum

Hortatu tum facta meo etc.

Ingratiorem sonum non semper evitavit Noster, ut lib. V. 735.

Non solo contenta solo, sed crebrius ipsos etc.
et alibi, quemadmodum vidimus ad lib. II. 18. Forsan tamen hic legen-
dum *facta tuorum Hortatu confecta mea*.

Versu 239.

Non haec de miseris hominis sententia Christi.

Lege omnino *Domini s. Christi*: aliter, inquit, de peccatoribus Dominus
Christus iudicat. lib. II. 372.

Ut Domini iugis semper clementia Christi etc.

vs. 530.

Dat laudem Domino per sancta altaria Christo.

et lib. hoc III. vs. 448.

Exorans Dominum lacrimarum flumine Christum.

Verum ex parte vidit in hoc loco Barthius.

Versu 243.

Mitis praeteritis, si sit correptio praesens.

Correctio legendum, recte iam observavit Barthius; sed perpurgata haec

esse vix puto, nisi ponamus *Mitis, praeteriti si sit correctio praesens.*
Nec tamen ἡνράς hoc adfirmaverim.

Versu 248.

*Nec desperarem, fidens bonitate probata,
Quod quamvis vincant cunctas tua crimina noxas,
Si commissa diu saltem vel sero doleres,
Quod te de mediis raperet clementia flammis.*

Tales quidem repetitiones particularum pleonasticae, qualis hic apparet in iterata coni. *quod*, haud inusitatae sunt in elegantissimorum auctorum scriptis, ut vidimus ad ista verba Tullii Academ. II. 15. ut *si qui tremarent . . nihil ut esset, qui distingueretur tremor ille et pallor.* At indignantiam hanc facile evitare Noster potuit, et voluisse etiam videtur, scribendo, *Te quoque de mediis r. c. f.*

Versu 252.

*O Felix pietas! tantum confidere quemquam
De Domini bonitate Dei, ut spondere etc.*

Malim *De Domini bonitate pii*, ob usum huius epitheti, Nostro, ut alibi iam monuimus, familiarem. lib. VI. 346.

*Crede Deo lecture pio, quae credere nobis
Ambigis.*

Versu 260.

*Atque inter laudes titulos replicare volentes
Bellorum seriem etc.*

Lego *laudis titulos*, quod secundum illam rationem, quam vidimus lib. I. 174. idem fere valet, quod *laudes sive facta laudabilia.* lib. I. 310.

Ut tantae laudis titulos mens viva loquatur.

lib. IV. 495.

Et titulum laudis minuant peccata loquentis.

vide et vs. 261.

Versu 263.

*Sanctorum quondam sociis, Christique ministris
Adiectus iuvenis etc.*

Adiectus pro adiunctus, consociatus. ut lib. II. 323.

Adiectus gregibus Domini.

Ceterum vs. 263. pro *sociis* legendum *socius.* ut vs. 185.

Tum socium Monachis vel per commercia factum.

et vs. 275.

Ac primum sanctis vel solo corpore mixtus.

Versu 270.

Subdolos hunc quondam iuvenis . .

Expetiit etc.

Quondam inficetius iteratur, postquam iam praecesserat vs. 264. scribendumque *quidam* monent verba S. Severi: *Iuvenis quidam ad eum accessit.*

Versu 284.

*tanquam si creber ad illum
Nuntius assidue coelesti a sede referret.*

iam Gronovium emendasse video, sicut dudum ego ante illius notam inspectam emaculaveram, *tantum se . . referret.*

Versu 295.

Namque ut deceptas caperent miracula mentes,

Talibus attonitos voluit confundere dictis:

Hac, inquam, me nocte Deus etc.

Barthius volebat legi *namque ut deceptas* etc. quod tamen adeo necesse esse non puto, quam ut pro *inquam* in vs. 298. reponamus *inquit.*

Versu 300.

Haec vestis cum dona oculis manifesta patebunt etc.

Vestis dona, ut similis miracula facti, lib. V. 16. *sanctifici munera tactus,* vs. 119. *optatae felicia dona salutis,* vs. 835. Malim tamen *Haec vestris cum dona* etc. quod nunc a Withofio iam occupatum video.

Versu 301.

Saltem si dictis dubitatis credere, visis

Credite, et ad aspectum facili laudate favore.

In Cod. MS. erat *et ad aspectum facili laudate favore;* quod licet se Barthio probet, verius omnino sic a Gronovio refingitur, *et a. faciles laudate favorem,* i. e. gratiam Dei. ut lib. 196.

Immemor inspecti penitusque oblita favoris.

t alibi passim; quomodo etiam *pietas* est Domini pietas, ut vidimus ad b. l. 272. Sed nescio, an *faciles*, illos, qui rebus indubiis assensum ervicaciter non denegent, dicere voluerit auctor, ideoque legendum *omnicio et ad aspectu facilem laudate favorem.*

Versu 303.

Cum vero ad tantum vigil expectatio monstrum,

Cursum praedictae novitatis pergeret ordo,

Ecce autem mediae iam etc.

aud dubie cum sagacissimo Withofio emendandum est, *Tum vero . . monstrum, Quorsum praedictae novitatis pergeret ordo: Ecce* etc. Expectabant quid de rebus his praedictis fieret. Atque idem mihi etiam idem venerat in mentem.

Versu 308.

Concussa intremuit tellus fragor undique vastus

Horrendum intonuit tenebris, et tetrior ignis

Lampade terribili, mentita et luce micavit.

terpunxerim . . intonuit, tenebris et tetrior ignis etc. Ignis fulminis, errore, tenebras superabat. Cur autem cum Barthio rescriberemus *mentita in luce,* rationem quaero idoneam.

Versu 328.

vigil ocios omnes

Turba ad consuetos, modulamina dulcia, pulmos

Advolat, et sanctis solatia quaerit in hymnis,

Quae pellant segnes vegetato corpore somnos etc.

legendum cum Withofio, *v. o. omnis Turba* etc. *Qui pellant segnes* etc.

Versu 333.

*Succedunt psalmis lacrimae, suspiria voci:
Conclamat si lingua tacet etc.*

Barthius legebat *Conclamant* (suspiria) si l. t. Tu vero cum Withofio reponas *Cor clamat*, si l. t.; nisi malis *Cor clamat*, sed l. t. vel *Cor clamat et si l. t.*; ut syllabam primam verbi *clamare* alibi etiam a Nostro corripì observavimus ad lib. II. 567. Saepius autem cordi ita *clamorem* attribuit Paulinus, ut vidimus ad lib. I. 381.

Versu 347.

*Clamans ad sancti vetitum se accedere cellam
Martini, atque illam proferre a limine vestem.*

*Vetitum se legendum hic ease, apparet lib. IV. 180.
vetitum maledicere plebi*

Lectio fert asinum.

Supra vs. 154.

*Nec permutatis permissus ludere formis.
et tralatitia sunt talia.*

Versu 349.

Tum vero insistunt, prodit trepidatio fraudem.

Scribendum *Dum vero* etc.

Versu 361.

*O nunquam cessare furor? rursumne resurgis,
Elisus toties?*

Sic lib. IV. 464.

*Et tamen elisus toties, totiesque fugatus
Audes mutatis, demens, occurrere formis etc.*

Elidere in his valet prosternere, adfligere, deiicere. Vegetius de A. Veterinaria lib. II. 17. *Iumentum . . in loco molli elides, caputque . . apte locabis.* Hyginus Fab. XXXVIII. ita ad terram graviter elidebatur. Fulgentius Contin. Virgil. pag. 758. *Ergo exaltatus quis in superbiam, dum plum eliditur.* ubi plura exempla suppeditavit doct. Munckerus: quae omnino reclamant, quo minus cum erudit. Cannegitero sollicitemus hoc verbum in Vet. Interp. Marci IX. 29. *et elisus in terram, volutabatur spumans.*

Versu 362.

toties conamina perdens

*Irruis atque ruens nec finem audacia ponit
Nec totum successus agit?*

Nonne potius . . *Irruis? usque furens nec finem audacia ponit, Nec votum successus habet?* Ovidius Remed. 624.

Successumque artes non habuere meae.

Versu 368.

*Spirans extremum quamquam sine vulnere virus;
Effoetam et rabiem cassis iam rictibus efflans,
Non penetrans purum tetra caligine sensum,
Nec claudant verum nebularum umbracula solem:
Et quamvis ostro radians etc.*

salim Non penetras p. t. c. sensum, Nec claudunt verum etc. Et quamvis, i. e. etiam quamvis.

Versu 380.

*Sacrilegum ut faceret nefas heu credita sanctum
Religio, ac fidei meritis credendo careret.*

Barthius substituebat, . nefas, heu male credita sancto Religio: quemadmodum ultimam vocis nefas syllabam solere apud Nostrum aliosque corripiti, recte notat ille vir literatissimus ad haec lib. II. 43.

*Quosdam etiam perhibent, nefas est quod credere, docta
Mente sacerdotes similem traxisse furorem.*

Quae quidem verba propemodum mihi persuadent, etiam hic dedisse Paulinum S. ut faceret, nefas est quod credere, Sanctum religio: i. e. ut sanctus vir hac sua religione sacrilegus fieret, quod nemo sane ab illo expectaret. Cogitabam tamen etiam, S. ut faceret nefas heu male credula Sancti Religio.

Versu 382.

*Et male tradendi fallacia pocla veneni
Occulerent olidum mellis dulcedine succum.*

orte legendum credenti pro tradenti.

Versu 384.

*Ignaris haec tende animis: tironibus istas
Insidias molire viris, qui etc.*

augurabar Ignaros sic tenta animos, vel Ignaris haec trade animis, sempe pocla.

Versu 410.

cui perpetua virtute cohaeres.

Firmasti invictos contra omnia crimina mores.

traestat . . cohaerens, Firmasti i. c. o. c. m.

Versu 416.

*Mirandus signis, imitande in moribus idem
Corde humilis, morte excellens etc.*

ego . . imitandus moribus, idem Corde humilis, merito celsus, vel excellens. lib. V. 423.

*Corde humilis, celsus merito, sine murmure clamans
Occultis visu iudex, virtute probatus.*

Versu 418.

Dum laudem fugiendo capis, vitando mereris.

sic lib. IV. exeunte:

*Sic qui laudato mallet vilesce Christo,
Hoc quoque iudicium titulis addendo beatis,
Quam vitando fugis laudem, vitando mereris.*

Versu 419.

Ducens contiguos sera in ieiunia soles.

Fac continuos, quale vitium lib. V. 649. etiam exemit Iuretus.

Versu 428.

*Haec sola et requies placuit, mutare laborem
Succedentem alio iugem sine fine precandi.*

Imitatur Fortunatus hoc modo lib. II. pag. 302.

Cuius erat requies tantum mutare labores.

Unde frustra esse Barthium liquet, qui rescribebat

Haec sola est requies, placuit mutare etc.

Versu 436.

Qui posset faciem sancti depromere cordis.

Sic vs. 84.

Cum faciem cordis splendor depromeret oris.

LIBRO QUARTO

Versu 3.

*Cum subito oblata est obstrusae gloria nobis
Historiae.*

Si maxime concedamus Barthio (ad Statii Theb. III. 658.) *obstrusum* pro *abstruso* dici, hic tamen propter vicinum *oblata* praestat *abstrusae*.

Versu 9.

*Sed quia non omnes liquidi penetrabilia fontis
Interius scrutanda petunt, pars magna petentis
Saepe bibit proprios, neglecto frigore, rivos etc.*

Barthius . . . *pars magna patentes saepe bibit properos n. f. rivos.* Gro-
novius in Observ. Eccl. pag. III. *pars magna petitos (vel petendos) saepe
bibit propius, n. f., rivos.* ut mox vs. 13.

Turbida non longe porgemus pocula libris.

Sic enim recte pro *porgemus* illic legebat vir laudatus. Mihi quidem
Barthii emendatio haud displicet: apte enim *patentes rivi* opponuntur
fontis penetrabilibus interius scrutandis. Atque ita *rivos apertos* dixit Hora-
tius lib. I. epist. 3.

*Pindarici fontis qui non expalluit haustus,
Fastidire lacus et rivos ausus apertos.*

Proprios etiam hariolari posses mutandum in *properans*: ut mox vs. 20.

Comminus oblatum properans irrumpe fructum.

Versu 24.

Collidens miseros nutanti vertice dentes.

Sic vs. 475.

Sanguineum spargens, concusso vertice, rorem.

lib. II. 583.

Et repetens crebros, nutanti vertice, morsus.

Versu 31.

*Haec quamvis durum mollissent forte rigorem:
Nedum Martini pietas iam nota valeret
Dissimulare istam miseri plangentis erumnam.*

Non video, cur cum Barthio vellemus *pietas iam nota.* Quemlibet, dicit
Paulinus, quamvis immisericordem, his permovendum fuisse, ut misero
succurreret: nedum Martinum, cuius pietas illico iam ad conspectum
huius pauperis tacta esset. *Dissimulare* pro negligere, non curare.
Tacitus Ann. XIII. 49. *Quae si summa dissimulatione transmitterentur,*

into magis inanibus abstinendum? . . magnarum rerum curam non dissimulatos, qui animum etiam levissimis adverterent. Statius Theb. II. 695.

*Nec secus obiectas acies turbamque minorem
Dissimulat, transitque manu.*

Severus Hist. I. 13. nec dissimulari cruentum imperium licebat. et Dial. 14. nimirum audacis facti conscia, ad eam venire dissimulans. Sic sim cadentis Latinitatis scriptores, ut ad Severum quoque observus.

Versu 46.

Allegans querulam, dilato munere, causam.

vs. 299.

Difficilem allegans durò sub iudice causam.

V. 823.

Allegans querulam, Martino interprete, causam.

Versu 48.

Nec placuit rursum mandati afferre periculum.

n recurrit dictum lib. V. 354. estque prorsus singulare, ut utrobique mandatum mandati ferre repulsam videri alicui queat.

Versu 68.

*Praecedat missam miseratio, gratior haec est
Hostia mandatum faciens: prius obtege nudum.*

orat, ut passim, distinctio; quam ita restituimus . . doctrina prophetiae: Praecedat missam miseratio: gratior haec est Hostia (i. e. quam hostia): mandatum faciens, prius obtege nudum.

Versu 79.

*Sic altare petens et multo comitior heros,
stulerim it multo comitior heros.*

Versu 80.

qualis Regi post bella reverso

Occurrit madidus sudore et pulvere miles.

ne praestiterit reversus Occurrit . . miles?

Versu 96.

Quidam vir locuples Euntius in licet istis

Adstrictus mundi per vincla tenacia curis etc.

AS. erat, Euntius licet in istis etc. Legerim . . Euntius, vir licet adstrictus etc. S. Severus Dial. II. 2. Cum Euntius avunculus, vir licet seculi negotiis occupatus, tamen admodum Christianus etc.

Versu 103.

Supplex arentis confuso murmure linguae,

Et plectrum vocis siccati glute palati,

Impendens, fractis enisus saepe loquelis

Affectum signare suum etc.

e potius Et plectrum vocis (vel in voces) siccati glute palati Intendens etc. ut plectrum palati etiam dixit vs. 283.

Attacti nulare artus . .

Et plectrum lumentis collidens lingua palati

Faucibus expressam verbis distinguere vocem.

Sed in his tenebris (quidam confiteret!) quo me convertam, vix equidem cerno.

Versu 107.

obtineat: miseranda precantum

Ambitio, si quae stimulet vel cura doloris

Vel pietatis amor, quaerens fomenta salutis,

Hunc adeat: solum, renovandae ad tempora vitae,

Martini adspectum cunctas superare medelas.

Sic interpungendum. Rogabat Euanthus, ut quantocius adventum ad se Martini obtineret, utque nonnulli, si quid pietatis ac misericordiae haberent, hunc enixis precibus suis aggredierentur pro ipso: solum enim Martini adspectum magis, quam omnem medicinam, valere ad restituendam ipsius valetudinem. Pro *renovandae* malim *renovanda*. *Miseranda ambitio precantum* pro hominibus miserando cum ambitu precantibus. Sic vs. 234.

Nec sane dilata diu est miseranda precantis

Ambitio.

et lib. II. 451.

Depositisque armis ninium miseranda precantis.

Ambitio, ad veniam rediit conversa salubrem.

vide etiam vs. 37. et alibi.

Versu 115.

Vixdum vel mediis transcurra parte laboris,

Restabat pars magna viae.

Forte media t. p. l., i. e. dimidia. Salvian. Gub. VI. pag. 170. si median plebis partem haberet innoxiam. Severus Hist. II. 11. Iamque ad medium machinae processerant. Ita Minuc. Fel. alique.

Versu 132.

Solveret inferno marcentia lumina somno.

Pro inferno Hieron. de Prato ad Sever. V. Mart. cap. VIII. conficit legendum aeterno; quae sane voces a librariis saepe permutatae sunt, sed somnus infernus est somnus sepulchralis, sive mortis, nullo cum respectu ad statum damnatorum mortuorum. Sedulius Carm. lib. V. 265.

Ergo ubi cuncta boni completa est passio Christi . .

Infernae patuere viae . .

Corpora sanctorum fractis abiere sepulcris etc.

Statius Theb. IV. argumento:

Nec non Tiresias infernas consulit umbras.

ubi omnia post mortem inferna et infernalicia dici, recte notat vetus Scholiastes. Ita etiam lex inferna eadem est quae alibi lex obitus vel sepulchri dicitur, ut videmus ad lib. V. 115.

Versu 133.

Ipsa herus inflectens iusto pia corda labori

Pertulit etc.

Puerum humeris suis inlatum, ante pedes sancti viri exponebat, ut ait S.

Severus. Quamobrem sine dubio legendum *Nam puerum, quem etc. Ipse
terus inflectens iusto pia dorsa labori, Pertulit etc.* quomodo *dorsa* pro
lorso, videmus vs. 161. et passim. *Pia* autem *dorsa*, ut *pia viscera*,
ib. III. 119. ubi vide notata.

Versu 138.

*Nec mora, contactum dextra medicabile vulnus
Purgavit tetro frigentia membra veneno.*

visi fallor, tale quid rescribendum: *Nec mora, contingens (Martinus)
extrae medicamine vulnus, Purgavit etc.* vel leviori mutatione, *Nec
mora, contactum dextra medicabile vulnus Purgavit, tetro et (i. e. et
stro) frigentia membra veneno.* At diiudicent hoc acutiores.

Versu 158.

*Ut via, constrictis solidata atque edita saxis,
Vergeret effusus in concava subdita nimbos.*

Vergere pro *facere* ut quid descendat aut vergat, hic ponitur, deque
su isto verbi consulatur Gronov. Observ. II. 7.

Versu 160.

Mersaque ne luteum sorberent plaustra profundum.

legans hoc atque poeticum. Seneca Octavia vs. 316.

*Fertur in altum provecta ratis
Quae resoluta robore labens,
Pressa dehiscit, sorbetque mare.*

Valer. Flaccus I. 637.

*Adspectu tota in misero cum protinus alnus
Solvitur, et vasto puppis sorbet hiatus.*

Versu 164.

Hoc Martinus iter paulum praegravus agebat.

Iubeo cur malim *Hac Martinus etc.* confer vs. 155.

Versu 171.

*Exanimesque inter mulas trepidosque magistros
Verbera caedentum resonabant, verba clamantium.*

aptius legamus *rabidosque magistros.*

Versu 180.

*Ut quondam sanctae vetitum maledicere plebi,
Lectio fert asinum dominum temsisse profanum,
Elisam acclini pressantem corpore plantam.*

Lectio saepe lectionem, historiam doctrinamve sacrae scripturae denotat.
lib. V. 110.

*Aut quibus (locis) in cunas verbum venisse beatas
Vel recolit manifesta fides, vel lectio probat?*

Cyprianus de zelo pag. 227. *Si ante oculos divina lectio, in manibus bona
operatio, in sensibus Dominica cogitatio.* Optatus de Schism. lib. IV.
contra nos scandala ponitis, dum aliqui vestrum et non intellectas profe-
runt lectiones etc. *Et videntur hoc sibi de lectione, sed non intellecta
mandare.* et rursus: *sed in hac lectione illa furta increpat Deus, quae
sibi sunt facta.* Barthius autem emendabat *Allisam acclini pressantem etc.*
pro *elisam*. Sed *elidi* dicuntur saepissime, qui allusione vel compressione

distorquentur, atteruntur vel franguntur; adeo ut *pressavit elisam* satis apte respondeat verbo Vet. Interpretis Num. XXII. 25. *attrivit*. Seneca H. Octaeo 1235.

Hinc ego laqueis colla Nemeaei mali

Elisa pressi?

quae eandem referunt formam pleonasticam. Talis item in his *renotat repetita incendia*, lib. II. 333. *impactam collidit cratem*, lib. V. 568. *prodens detectam fraudem*, lib. III. 343. quaeque alia dedi ad Avian. Fab. XI.

Versu 191.

confusum rumpunt spiramina pectus.

Malim *rumpit*, i. e. interpellat, praecidit. ut vs. 102.

Et singultanti rumpens suspiria pulsus.

lib. II. 493.

Et singultantes rumpunt spiramina voces.

lib. V. 768.

Ruptaque singultu assiduo suspiria flentum.

Versu 198.

Languentesque oculos solo de lumine Christi

Praesentes pensant tenebras caligine noctis.

Deficit adspectus, sed spes in pectore lucet.

Distinguo . . *tenebras: caligine noctis Deficit adspectus* etc.

♦ Versu 208.

Ut quidquid fuerat funesta in caede morarum,

Confestim celeres pensarent turbine cursus.

Scripsisse auctorem puto, *funesta in sede*, quam *dirae caedis loca tristia* vocat vs. 200. Non tam caede Martini, quam mora mularum innexarum retenti fuerant.

Versu 219.

Nec tamen haec possunt nervos laxare rigentes

Aut fixos mutare artus.

Forte *aut fixos motare artus*, quale mendum haud semel quoque alibi austulit Iuretus.

Versu 238.

Nec mora, libertas abeundi reddita, verbo

Laxavit celeri iussarum frena morarum.

Cave *iustarum velis pro iussarum*; verbo enim, sive nutu divino (vide notata ad lib. I. 280.) *iussae* hae morae erant, ut innuunt praecedentia. vide vs. 211. 223. et 240. *iussae* autem morae dicuntur, ut vs. 455.

Cum quemdam . .

Cogeret in furias daemon prorumpere iussas.

lib. V. 727.

Spondens venturam post iussa silentia vocem.

ad Nepotulum vs. 48.

Exsiluit iussus tanta ad miracula sudor.

Adde quae ad lib. II. 355. *Laxare libertas* dicitur, ut vs. 407.

quae vincula solvit

Libertas permissa parum!

Versu 245.

*Perge, age, continuo virtutum stemmata tractis
Historiam pangendo refer, via versa Sacerdos
Ingeniumque meum: tu cordis plectra vel oris
Auxilio continge tuo.*

uretus coniicit *pia vel da verba*, sacerdos: Barthius *subice orsa sacer-*
dos. Ego cogitabam *mea Musa, sacerdos*, i. e. sacerdos, qui es mea
lusa ingeniumque meum. ut lib. VI. 341.

Ut verum cantare queam, mea Musa, Patronus

Me foveat, vegetetque meum pia gratia sensum.

sed solum audiamus Gronovium, qui emendabat . . *refer: tu verba, Sa-*
cerdos, Ingeniumque meum; tu cordis etc.

Versu 258.

Innumeri passim coeunt et sexus et aetas

Omnes denudat vacuos cultoribus agros

Gloria tanta viri.

Lege ac distingue: *I. p. coeunt; et sexus et aetas Omnis: denudat vacuos*
etc. lib. VI. 364.

huc sexus et aetas

Omnis adest, aequae resident custodibus aedes.

Versu 289.

totum rapiens ad viscera mundum,

sic vs. 249.

Dementes rapiant furiosa ad pectora Musas.

Versu 304.

Malens aeterni pulsare ad limina Christi.

Ita lib. V. 327.

sed fletu ad sidera pulsat,

Versu 344.

terrena relinquens

Praemia, at aeterni recondens munera Christi.

Re in compositis saepius ita produci, notavit doct. Drakenborchius ad
Silium Ital. I. 309. Singularis tamen usus est verbi *recondere*, pro the-
saurizare, colligere, vel reportare.

Versu 347.

Contiguo, ut Christus dederit, sermone loquemur

Subdita sanctorum vritis fastigia rerum.

lege *Continuo* . . *sermone*. ut vs. 245.

continuo virtutum stemmata tractis

Historiam pangendo refer.

Versu 352.

nam sic arcessere sanctum

Gaudebat, cupiens etc.

linus hic illud sic quadrat: commodius autem legas *namque hic a. S.*

vel nam saepe a. S. ut Severus de hac re: *Hic Martinum saepius evocatum receptumque intra palatium venerabiliter honorabat.* Vide Dial. II. 6.
Versu 360.

Ut foveat, quantum adficiat sententia Regis.
Sententia est condemnatio. lib. II. 76.

sententia Christi
Obruit adversam verborum fulmine partem.
et vs. 327.

Sic gravis oppressos sententia proterit etc.
Versu 361.

Talia quaerenti congaudens singula Sanctus
Pandere, et eiectis lumen revocare tenebris.
Infinitivo pro indicativo uti Paulinum cum aliis supra vidimus. Hic tamen
malim *congaudet* quam *congaudens*.

Versu 392.
Illam, quae similis solii sublimis honore,
Venit ab extremis Salomonem agnoscere terris.
Aptius videtur *simili s. s. honore*, i. e. simili honore eminens regiae potestatis. uti et vox *solum* occurrit vs. 297.
solum Valentinianus agebat.

sic Statius alique.

Versu 411.
Nec mihi foeminei praetendas nomina sexus:
Invide, non artis meritum sed corda parabunt.

Lege *artus pro artis*: quemadmodum *artus et membra* passim cum *corde* nominat auctor, ut vidimus ad lib. II. 534. Aliter Iureto ac Barthio placuit, quorum hic *artes*, ille *partes* reponendum coniicit.

Versu 420.
Hoc, quemcunque dabit Christus, sermone loquemur.
supra vs. 347.

Contiguo, ut Christus dederit, sermone loquemur.
lib. I. 304.

Nos quibus a Christo sensus vel verba petuntur etc.
Versu 442.

Tunc humili obsequio solum Doctoris adorat,
Officio docto raptim loca singula signant,
Quae tetigere etc.

Licet *virginitas* subaudiri posse videatur in verbo *adorat*, non tamen integrum puto locum, nisi legamus . . . *adorat Officium doctum, raptim loca singula signans* etc. Elegantur *officium doctum* vocat virgines officiosas, a Martino doctas, lib. V. 654.

. . . officii votum captura fefellit.

Versu 445.

Vel quas prostratis oranti subdita membris.
Mallem *orantis*.

Versu 465.

Audes mutatis, demens, occurrere formis.

mutatis, id est, pro tua adscitis. Sic *mutari* quid dicitur, quo aliud quid autem, sive quod assumamus pro alio. lib. III. 154.

Nec permutatis permixtus ludere formis.

consule notata ad Hygin. Fab. CXXVI. Sequentia vero aliquo modo videntur, ut legamus *audet mutatis demens occurrere formis*. Facta item quadam transpositione atque immutatione, deinceps ita libenter egerem . .

monstrare furorem,

Vel cum captivae pressisset terga iuvencae.

Nam pecudis dorso residens, furiisque petulcum

Concutiens animal, seseque in viscera mergens,

Naturam pecudis funesta excusserat ira,

Ferret ut impositum non solum corpore monstrum,

Explens etc.

Congruenter illa *Vel cum captivae p. t. i.* succedunt versui 467. ut hoc significanter indicet Paulinus, etiam innoxia animalia, non homines tantum, furibundis Diaboli patuisse insultibus.

Versu 482.

Nempe inter profugas passim bacchata catervas

Mitis etc.

Legerim *Iamque inter profugas etc.*

Versu 489.

obscura Poëtas

In lucem fando expédiant: nos lumine laudis

Vincimur et tanto oppressi splendore latemus.

Videtur reponendum *tacemus* (pro *latemus*) quod opponatur antecedenti *fando*.

Versu 500.

Corripiens celeri vel prona vel ardua saltu.

hic vs. 174.

nec cura pericli

Tardabat celerem per plana, per ardua, cursum.

prouna praecipitia dixit, ut lib. V. 573.

Et per prona rotans disruptae fragmina molis.

Versu sequente *Cornipedes properae* lego, non *C. propere*.

Versu 518.

et trepidos faciens torpescere gressus.

Praestat legi et rapidos f. t. g.

Versu 524.

Pellicea cernens obiectum veste bubulcum,

En, ait, alter Adam: talis velavit amictus etc.

Ex Severo et Fortunato apparet *subulcum* pro *bubulcum* legendum esse, quod ante nos monuit H. de Prato ad S. Severum.

Versu 587.

Ut suffossa illic species non permanet agri etc.

Elegantius est *Ut suffossi illic etc.*

Versu 593.

*Talia perspicui dantes documenta vigoris,
 Attenti et semper divina ad praeemia cordis,
 Quidam adiit etc.*

Lege *Talia perspicui dantem* (Martinum) d. v. etc.

Versu 599.

*Quin et consortem thalami ad collegia vitae
 Alliciens, sociam sanctis praeceperat esse
 Virginibus, thalami vel carnis iura relinquens.*

Vult, militem hunc etiam uxorem ad vitam monasticam adduxisse, illam-
 * que persuasisse ut se in consortium virginum sanctarum daret. Hoc sane
 nihil habet contrarium his verbis Severi Dial. II. 11. *ut coniugem suam,
 quam Martinus in monasterio puellarum esse praeceperat* etc. Nec video,
 cur ob haec Severi verba cum Barthio rescriberemus *Allicit: hanc San-
 ctus* (Martinus) *praeceperat esse Virginibus* etc. Minore mutatione legi
 ceteroqui posset *sociam sanctis permiserat esse Virginibus*, nempe ad
 praeceptum vel iussum Martini; sed ne hoc quidem opus est.

Versu 602.

*Verum ubi lascivum rursum rediit voluptas,
 Occoept stimulare animum, penitusque medullis
 Indere contenti mortalia secula mundi etc.*

Ita supplebat de suo Iuretus, cum in MS. abesset vox *mundi*. Sed donec
 illud *medullis indere secula mundi*, se mihi magis probet, libens equi-
 dem legam *mortalia gaudia seculi*: ut voluptas carnalis gaudii nomine
 venit vs. 636.

*Talibus effrenas sanavit gaudia mentis,
 et saepius alibi.*

Versu 611.

Quis rapiet mihi dona Deo?

Leg. *Dei*.

Versu 614.

*Talia praecipiti frangentem murmure sensum
 Mitius aggreditur sancti medicina Patroni.*

Videtur reponendum *Talia praecipiti frangentem murmura sensu*, i. e.
 Talia mente temeraria verbisque abruptis inconsideratisque proloquentem.
Murmur et *murmura* pro voce, loquela, frequens Paulino, ut vidimus ad
 lib. II. 508. Ita et *frangere murmura voces* etc. supra vs. 105.

fractis enisus saepe loquetis

Affectum signare suum,

lib. VI. 93.

fractaque minantum

Murmura et incisas fera per compendia voces.

Sic incidere murmur lib. V. 39. *Sensus* autem pro mente, animo, mox
 vs. 649.

Nec levis instabili nutabat foemina sensu.

ac passim,

Versu 626.

*Quod si terrenis non sunt haec congrua castris,
Quicquam ut foemineum deceat vexilla virorum.*
firum, ni Paulinus dederit . . non sint haec congrua castris, Quicquam
ut foemineum d. v. v. i. e. nec aliquid foemineum etc.

Versu 653.

Perpallit.

Leg. *Perpallit.*

Versu 663.

*Quam tibi quam sancto rabies de pectore artem
Ambitio, insani ventis afflata tumoris,
Iam penitus prostrata iacet etc.*
legendum existimo: *Quam tibi tam sancto rapies de pectore partem,
Ambitio, insani ventis sufflata tumoris? Iam penitus prostrata iaces.*

LIBRO QUINTO

Versu 1.

*Iam semel in laudem tanti prolata Patroni
Quidquam lingua siles, incondita murmurata vocis
Indocilesque sonos per longa silentia claudens?*
Cum Barthio legi *Quid iam lingua siles*, non opus est. *Indociles soni*
sunt indocti, rudes. lib. IV. 640.

Tam docilem ornarit patientia quanta leporem.
Ammianus XXII. 10. *eximia docilitate librans*, quibus modis suum cuique
tribueret. et cap. 12. *et quisque . . scientiam vaticinandi professus*, iuxta
imperitus et docilis . . . oraculorum permittebantur scitari responsa etc.
Sic Lucanus, Claudianus alique.

Versu 7.

*At si desidiaevili torpore teneris,
Ut tetrae mortis tristis discedat imago,
Excute marcentem, depressa morte resurgas.*
Malim *Excute marcorem*, d. m. resurgens.

Versu 17.

Carnotena iacent patulis qua moenia campis etc.
lege *Carnotina*, ut lib. IV. 255. et apud Sever. Dial. III. 2. *Carnotum*,
Carnotinus, ut a *Tarentum* *Tarentinus*, a *Saguntum* *Saguntinus*.

Versu 82.

*Nec mora, et assueti persensit signa favoris
Assidue Sanctus, congaudens hospite Christo.*
lege *assiduo Sanctus congaudens h. C.*

Versu 85.

*Oblatum inficiens verborum nectare succum,
Per quem mutato venit medicina liquori.*
describendum opinor, *Per quae mutato v. m. l. vel Per quod* scil. nectar
erborum, ut vs. 125.

liquorem

Desuper infusi mutandum nectare toris.

Versu 88.

Qui postquam infusus gratantis in ore puellas est etc.

Recte emendat Barthius *in ora*: atque ita *ora* pro *ore* dixisse Nostrum observo vs. 680.

Versu 90.

*Et madidas implens subito spiramine fauces,
Murmur blandiloquae vox expectata revixit.*

Barthius *It madidas* etc. i. e. venit, accedit. Sed multo felicius Withofus in Specim. Gunth. pag. 120. restituit *Et . . Murmure blandiloquo vox e. r.* Ego tentabam *Et . . murmur, blandiloqua et vox e. r. Vox expectans revixit*, ut lib. VI. 328.

spes expectata revixit.

Versu 96.

Exin prostratis supplex complectitur ulnis.

Martini genua tum complectebatur pater, ut constat ex Severi Dial. III. 2. ut et Fortunato lib. IV. Videtur igitur tale aliquid dedisse Paulinus: *Exin prostratos s. c. artus*, sc. Martini: quam vocem ita quoque omisit vs. 388.

*Certant gratantes genibus se advolvere sanctis,
Cingere supplicibus vestigia blandius ulnis.*

Prostrati artus, ut *prostrata membra*, lib. IV. 445. *prostratum corpus*, lib. II. 51.

Versu 111.

*Aut ubi contiguae praecedens tempora lucis
Horrescens dirae scelus exitiabile gentis
Inseruit subitas nox interfusa tenebras.*

Verba haec foede commaculata sunt. Satis dilucide intelligit hic auctor Calvariam montem, et tenebras illi interdiu, tempore passionis Domini-cae, immissas: ac plane fallitur Barthius, qui hic de horto Gethsemanes, ac nocte passionem Christi antegressa agi putat. Quid multa? Omnia plana erunt, si mecum legas, *Aut ubi continuae praecedens tempora lucis, Horrentis dirae scelus exitiabile gentis, Inseruit subitas nox interfusa tenebras*. Nox interfusa tenebras inserebat subitas, praecedens tempora continuae lucis, quae horrebat scelus exitiabile dirae gentis. *Praecedens tempora lucis continuae* est, quod *praecedere lucem* dixit Lucanus lib. IV. 339.

*Excipit adversos Zephyros et Iapyga Pindus
Et maturato praecidit vespere lucem.*

Nec offendere quempiam debet cacophonum illud *Horrentis . . gentis*. lib. IV. 104.

Et plectrum vocis siccati gluta palati.

lib. II. 18.

Ardebat totis Martinum adsciscere votis.

ubi plura.

Versu 115.

Aut ubi disrupti felicia concava saxi,

*Attactu gavisæ Dei, sine lege sepulcri
Mox surrecturis patuerunt subdita membris.*

sine lege sepulcri, i. e. non cohibente sepulchro vel morte. lib. II. 214.
sola precantis

Religio infernae dissolvit vincula legis.

lib. VI. 3.

*Invitas nostram revocanda ad murmura curam,
Dum vitam virtute paras, non clausæ sacerdos
Lege obitus, carnique etc.*

Statius Theb. I. 297.

extinctum nati quem vulnere nondum

*Ultior Lethes accepit ripa profundæ
Lege Erebi.*

Propertius lib. IV. el. XI. 5.

*Quum semel infernas intrarunt funera leges,
Non exorato stant adamantæ viae.*

Versu 125.

. . liquorem

Desuper infusi mutandum nectare roris etc.

Non admodum placebat Barthio vox *mutandum*, quod augendum potius oleum, quam mutandum innuat Paulinus. Imo dicit oleum hoc expositum fuisse ut *mutaretur*, id est, sanctificaretur. vs. 87.

*Oblatum inficiens verborum nectare succum
Per quod mutato venit medicina liquori.*

lib. VI. 294.

mutavit vera liquorem

Gratia et advexit properas festina medelas.

Versu 141.

Christus quod corpore sancto

*Non adiit, virtute tegit: licet ille reversus
Ad sublime poli iam dudum et corpore regnet.*

Emendo *virtute regit*. Eddem oppositio est vs. 867.

sic corpore paulum

A visu abstraheris, praesens virtute videris.

Versu 147.

*Credidit emissum tum Sancto offerret olivum,
Quod precibus tanti pietas etc.*

Legerim *C. emissum si sancto etc.*

Versu 151.

Intra ipsum Domini ferret sua vota sepulcrum.

Ferre vota, ut vs. 97.

Quique preces solus tulerat, reticente puella etc.

vs. 788.

si quando . . .

Ad Dominum praesens felicia vota tulisset.

Vide et lib. VI. 18.

Versu 185.

*Ut quae munificae dederat documenta fidei,
Ditior expensis fieret secura petitis.*

Secura in sollicito isto famis tempore fiebat, quum ditior esset expensis petitis, seu erogatis, quae ab ipsa propheta petiverat.

Versu 187.

*Nec sane ut reliquas paveam contingere laudes
Virtutesque viri, saltem haec narrare valebo.*

Lege Nunc sane, ut reliquas etc.

Versu 247.

tum blandius aures

Mulcere.

Phrasis usitata de canibus blandientibus auresque flaccidas demittentibus, ut pluribus dudum notaveram ad haec Lactantii de Ira cap. VII. *aures demulcent, rictum contrahunt*. Sed ista nunc, ut tot alia nostra, occipata video a doct. Bunemann, quem illic consule.

Versu 253.

*Quid nunc miretur saevorum corda virorum
Cedere etc.*

Legerim *Quid nunc miremur saevorum* etc.? Barthius volebat *Quis non miretur* etc.?

Versu 288.

Inficere in longum contextae vincla papyri.

Contextit erat in MS. unde sola literarum transpositione lego *contexti*, nam *papyrum* etiam in neutro gen. dicitur.

Versu 293.

Haecce Martino debuisset in urbe videri etc.

Recte Barthius emaculabat *H. Martini decuisset in u. v.* quod firmo his vs. 378. *saevus in urbe tua*. Quid autem sibi velit, quod addit vir doctus, „Melius autem meo animo legatur *debebat*“ non exputo.

Versu 305.

*Idem quod fautor sceleris, qui criminis ultor,
Se faceret prius ipse reum plectendo reatum.*

Avitianum non solum favere sceleri, sed illud perpetrare, innuit Paulinus; ideo haud dubie scripsit *factor* vel potius *auctor sceleris*. lib. II. 307.

pinus

Fertur in auctores sceleris.

lib. III. 255.

*Dum revocare ipsum consueto a crimine tentat
Criminis auctorem.*

lib. VI. 256.

rorantem et sanguine dextram

Vertit in auctorem sceleris.

Sic enim illic malo, quam actorem.

Versu 322.

*Atque alias diros blande siluisse molossos,
Terrificique oris strictum siluisse latratum.*

lepetitionis ingratae evitandae causa Barthius posterius sibi in-
tuisse migrandum existimat. Sed connivebat ad recursum geminum, infra
n. 746.

Cum subito obiectum praetendunt nubila coelum.

Humida nigrantem praetendunt vellera cratem.

et sine libris, quamvis facilis in utroque loco mutatio sit, nihil innova-
verim. Vide etiam ad lib. III. 28. adnotata.

Versu 335.

Ac pigrum crudi distendit sarcina ventris.

Formam hanc illustramus ad Salvian. Gub. IV. pag. 98. *In illo quippe
tiam infrequentem ventris intemperiem punis, et tu assidua cruditate
listenderis.*

Versu 346.

Marcantes visu nimium gressuque labantes.

Non de temulentia horum servorum cogitare debuit Barthius, ut rescribi
uberet *M. vino nimio g. l.* Nihil de hac re reverus Dial. III. 4. nec
ale quiesquam in mente Paulino fuisse, indicant praecedentia:

Verum, ut saepe solet membris torpore ligatis

Grata quies pressum vincire et vincere sensum,

Progressi paulum vix prima ad limina servi,

Marcantes etc.

Marcere visu, ut mox *marcida lumina*, et sexcenta talia. *Nimium* vero
pro *admodum* familiare itidem Paulino aliisque est.

Versu 370.

prior ipse paventem

Protulit et tremulo confusus pectore vocem.

Legerim . . *pavente Protulit* etc. vel . . *paventum P. et tremulam c. p. v.*

Versu 381.

Cur mea, Sancte, metu adum corpore fatigans etc.

Verissime Barthius legit *metu d. tortore*: idque stabilitur lib. II. 602.

Protinus impulsus verbo tortore fateri.

Versu 405.

Gratia sic, rapido propere progressa volatu,

Torqueret trepidas captivo in corpore larvas.

Lege praegressa, non *progressa*. vide notata ad lib. I. 272.

Versu 422.

Spe Dominum tangens etc.

Tangere dicimur, quem praesentem habemus, vel cui adsumus, ut
vs. 135.

Propter et admotus contingit ubique rogantes.

lib. VI. 4.

carnique tuae sine carne superstes

Cerneris, expeteris, contingeris atque teneris.

Severus Epist. IV. 5. *Occurrent Martyres et Prophetiae*, tanguntur *Apo-
toli* etc. ubi alia.

Versu 437.

Qui gravis et rigidi connexus frigore venti

In lapides duratus aquis, sic turbine crebro

In terras solidi iaciebat saxa liquoris etc.

Non video cur lures damnet, quod erat in MS. *connexis*, non ut edidit *connexus*; id quod constructionem hic turbat, quæ hæc esse videtur: qui (gurgis nimbi) in lapides duratus, aquis *connexis* frigore ventis gravis et rigidi, sic turbine etc.

Versu 465.

Nam simul q. Domino, semper connexus et haerens,

Martinus solitæ pietatis dona poposcit etc.

Allubescere cuiusdam posset Nam simul ac, Domino semper etc. sed absque istiusmodi dativo, Virgiliano more, verbum *haerere* et *connecti* adhibere amat Noster. lib. II. 621.

Oscula dat misero, vultu connexus et ore.

lib. VI. 26.

quæ missus ab illo

Interpres tentantia putat, sociatus et haerens etc.

Versu 480.

Grandia dum parvus loquor et sublimia signis etc.

Segnis pro *signis* restituebat Barthius. Ego mallem *G. dum parvis* l. e. *signis*: i. e. verbis, laudibus. lib. II. 157.

Ostendens brevibus praeconia maxima signis.

et vs. 248.

Virtutum brevibus laudanda attingere signis.

vide et lib. III. 418. Pro Barthii coniectura quidpiam facit hoc vs. 7.

At si desidiae vili torpore teneris etc.

Versu 520.

Talibus eiecto praeclusa est ianua cordis

Daemônio, sedisque suae praecepta potestas.

Mallem *Talibus* e. p. e. i. verbis D.

Versu 528.

Haud longo spatio praefata amotus ab urbe

Vicus erat, veteris quondam vestigia castris,

Tunc famulis habitata Dei etc.

Lege cum Hier. de Prato (ad Sever. Dial. III. 8.) *Nunc famulis h. D.*

Versu 537.

Ne celsum nutaret opus, ne rima pateret.

Elegantius neu rima p.

Versu 539.

Quo magis artificis studium rationis egentes

Attonitis stupere animis.

Malim *Attoniti stupere animi.*

Versu 585.

Altior ut species solitoque elatior isto

Dispiceret miseram conficto numine plebem.

Scripsisse Paulinus videtur . . elatior ista Deciperet miseram c. n. p.

Versu 591.

*Ignea consimilis specie, sed lumine dispar,
Comminuit fragilem delapsa columna ruinam.*

rustra Barthius volebat . . *delapsa ruina columnam*: incongrue enim ad-
iodum *ruina ignea consimilis columnae* dicitur. More autem suo (de
uo ad lib. II. 390.) *ruinam* dicit aedificium ruens vel lapsum.

Versu 593.

*Sulphurea aduolvens crepitantes flamma favillas;
Fumantem attollens ambusto e pulvere nubem etc.*

Crepitare non *favillae* dicuntur, sed *flammae*. lib. IV. 332.

*Ecce autem rapido crepitantis turbine flammae
Ignis atrox vindex divino munere missus.*

Plura suppeditavit elegantissimus Bentleius ad Horat. IV. Od. XI. 11.
Quamobrem omnino reposuerim *sulphureas volvens flamma crepitante
favillas*.

Versu 598.

*Nec mirum, ut Dominus servo promissis fideli
Tam sancto implet famulo, qui dixerat olim
Attonitis nimium tanta ad miracula servis,
Haec verae fidei sese documenta daturum,
Ut maiora horum credentes signa probarent.*

Male Barthius scribendum putat *Nimirum ut Dominus . . ut maiora op-
rum credentes signa probarent*. Dicit Noster non mirum esse, quod Do-
minus tanta per sanctum suum servum miracula edidisset, si respiceretur
ad promissionem Ioan. XIV. 2. *Amen, Amen, dico vobis* (sic reddidit
vetus Int.) *qui credit in me, opera quae ego facio, et ipse faciet, et ma-
iora horum faciet*. de quo Graecismo consulatur etiam Stevechius ad
Veget. R. Mil. II. 1. et Acidalius ad Tacit. Hist. V. 1.

Versu 603.

*Quod mirum est eadem Dominum complexse fatentem
Per servos, qui plura piis spondere ministris
Dignatus, sursum sublimia corda paravit.*

Pro *fatentem* legerim *faventem*, ut lib. IV. 275.

*Persensit mens plena Deo vicina faventis
Dona Dei.*

In his autem, *sursum sublimia corda paravit*, ut multis aliis, me non
expedio.

Versu 617.

*Tranabat virus propter vada proxima serpens
Et vitreas sulcabat aquas etc.*

Lego *T. dirus . . serpens*: quem eodem epitheto sic insignivit Fortunatus
ib. IV.

Impero dira tibi pete cursum bestia retro.

Barthius ceteroqui nec male *visus* reponebat.

Versu 632.

*Donec, praeccluso praestricti gurgitis aestu,
Languida etc.*

salim *perstricti gurgitis*, i. e. aquae, quam permeando raserat.

Versu 635.

*Atque utinam nostrum simili virtute venenum,
Quod male transcursae vitiauit lubrica vitae,
Immergens rapido semper mea crimina seculo,
Convertat sancti misratio etc.*

Emendabat Barthius *Immergens rapido semper me in crimina seculo*: ut seculo, veluti torrente quodam, se in peccata rapi, dicat Paulinus. Non damno. Tentabam tamen *Immergens rapido sed per mea crimina seculo*, scil. lubrica vitae meae, vel me in ista volubili aetate. Illud autem *sed per mea crimina* formam refert illi similem lib. III. 167.

tantum hoc violentia adegit

Obsequium pecudis, vincens sed crimine nostro.
confer et illud supra vs. 618.

*Sic data Martino est eiusdem gloria facti,
Sed sanante Deo.*

Versu 647.

*Ad cuius meritum gaudens se subdere sancti
Paruit imperiis iussarum gurgis aquarum.*

sic vs. 425.

Ad cuius meritum miracula tanta paterent.
Ceterum legendum puto sanctis *Paruit imperiis*.

Versu 651.

*Mitius hic tantum cruciabat membra diebus,
Tum solum exiguum piscem sumebat in escam.*

Lego *Cum solum exiguum p. s. i. e.*

Versu 653.

*Sed dum venturis servantur tempora signis,
Consueta officii votum captura fefellit.*

Sensus est, dum nutu divino occasiones servantur futuris Martini miraculis, talis illi occasio data fuit eo, quod captura non respondebat voto illorum, qui pisce illum invitare proposuerant. Non video, quid velit Barthius, cum notat „*tempora signis*. Dum circa sacros illos dies ritus „et alia expedienda observantur, negligitur paratus piscis.“

Versu 663.

*Cuius ~~est~~ anxietas Sancti pia viscera movit,
Permotus moerore pio, perge, inquit etc.*

Connivendum ad istiusmodi repetitionem vocis *pis*. lib. III. 228.

*Qui saepe aggressus duris pia corda querellis
Impius obiectare pio pietatis amorem
Proh dolor! audebat.*

Respice ad ea quae notavimus ad lib. III. 27. Sic geminatur *depressus*, supra vs. 9. 10.

Versu 664.

Perge, inquit, et omnem

Transcursis propere sollers scrutare fluentis.

Transcursis, i. e. piscando percursis: quemadmodum praepositiones *trans* et *praeter* saepe adhibentur pro *per*, eaque notione verbis praefiguntur,

et alias monuimus. Barthius in editione sua legens *transmissis*, nimis
estinanter explicat, in profundum missis per fluentia aquarum.

Versu 668.

trepido spes reddita voto est:

hic supra vs. 384.

Exsultat subito miseris spes reddita voto.

Ovidius Metam. IX. 533.

nec cognita Byblis

Ante forem, quam spes votorum certa fuisset.

et ex Ponto lib. II. 8. 14.

Vix huius voti spes fuit ulla mihi.

Versu 672.

Implicitam prodens super invia coerula praedam.

Perissologia poetica aquam ita nominare amat. Sic vs. 784.

Glorificans clarum super invia coerula nomen.

ib. VI. 376.

Dispergens vagas super invia coerula clades.

Vide et vs. 453.

Versu 703.

*Non tales vexilla ducum pinxere lapilli,
Talia nec frontes Regum diademata cingunt,
Sed quales claris sanctorum in fine coronis
Inserit emeritas Domini sententia gemmas.*

Praestat Sed tales claris etc.

Versu 710.

Historici felix testatur pagina libri.

Pro felix noli cum Barthio legere *verax*: ut enim infelix vituperii, ita
felix laudis vox est, deque rebus ac personis sanctis praeclarisque adhi-
beri solet. vs. 114.

Aut ubi disrupti felicia concava saxi

Attactu gavisae Dei etc.

Postrema excepit felix vestigia tellus.

vs. 788.

Ad Dominum praesens felicia vota tulisset.

et passim. Ut autem hic *felicem*, ita *coelestem paginam libri* dixit vs.
604. et *vilissimam paginam* lib. II. 250. et 609.

Versu 734.

*Sin distenta nimis longe lateque micabant,
Praesentem Domini testantia signa favorem.
Nec solo contenta solo, sed crebrius ipsos
Martini titulis procul irrumpentia fluctus
Videre immenso etc.*

Distinguendum est hoc modo . . . signa favorem, Nec solo . . . fluctus. Vi-
lere immenso etc.

Versu 738.

Videre immenso iactati turbine nautae,

Dum furit insanae violentior unda procellae,

Quantum vel solo prodesset nomine sanctus.

Ut *violentum turbinem* dixit Noster vs. 751. ita hic scripsisse eum puto
immani i. turbine. Sic et Virgilius Aen. VI. 594.

praecipitemque immani turbine adegit.

et Ovid. Trist. I. 2. 25.

Inter utrumque fremunt immani turbine venti.

Ita Valer. Flaccus et alii. Sequentem autem versum aptius etiam puto, i.
violentior ira procellae: quae vox saepius voce unda permutata fuit a
librariis. lib. VI. 322.

Ipsae etiam sancti meritum sensere procellae,

Grandinis et terror densatis nubibus haesit,

Vastandisque locis clementior ira pepercit.

et passim apud alios.

Versu 750.

Fluctibus et madidae rubris miscentur arenae.

Madidam arenam quoque dixit Ovidius Metam. XII. 239. Sed maris Tyr-
rheni *fluctus* incongruo, ut equidem existimo, epitheto *rubri* hic appll-
lantur: ideoque recte mihi Barthius legere videtur, *Fluctibus et madidis*
ae miscentur arenae. Quemadmodum enim *fulva arena* saepius apud
Ovidium aliosque dicitur, ita *ισοδύναμον* ferme est *arena rubra*. Atque
hoc modo Avianus Fab. II. 3.

Protinus e rubris conchas proferret arenis,

Quis pretium nitido cortice bacca daret.

ubi, ut hoc obiter dixerim, ex adiectivo *rubris* parum tuto colligas, de
Mari Rubro loqui Avianum. Ceterum elegantius etiam scripsisset auctor
Fluctibus et tumidis rubrae m. a. ut Ovidius aliique passim.

Versu 755.

Innumerosque procul reddunt conlaxa fragores.

Pro *conlaxa* Barthius volebat *convexa*, de coelo, credo, intelligens, quod eo
passim nomine appellatur. Sed malim cum Iureto rescribere *collapsa*, scil.
aquarum volumina.

Versu 761.

Et fracti elisa tabularum crate resultant.

Recte se habere *elisa* pro percussa, vidimus ad lib. II. 405.

Versu 767.

Plangunt consimilem vicina morte querellam.

Querellam pro miseria quoque dixit supra vs. 37. et lib. IV. 30. Sic
Boëtius Consol. II. 2.

Humanum miseras haud ideo genus

Cesset flere querelas.

Versu 778.

Et iacuit planus placidarum campus aquarum.

similiter lib. II. 410.

Sternitur immensus placidarum campus aquarum.

Versu 802.

Tristis ubique dolor . .

Et iugis motus, cutis arida, flamma medullis

Insita succendens stomachum, gravis unda pavore.

Illā ad vicinū pallebant moesta cadaver

Corpora seminecum cognata etc.

Pentabam . . . *stomachum: trepidante pavore Illā ad etc.* ut lib. VI. 121.

Interea trepido vicina moesta pavore

Pallebant tanti Proceris discrimina etc.

Versu 824.

Qui quamquam durae iam laeso iudice causae

Pernimium sentiret onus etc.

tam spiritus, inquit Severus Dial. III. 14., *sentiebat domum illam divino umine verberari*. Unde Gronovius Observ. in Ecc. cap. X. scribi iubet *urae tam laeso iudice causae*. *Iudex causae*, ait, est ipse Dominus, qui eccatis Lycontii laesus erat. At tum potius *tam irato*, quam *tam laeso*, ixisset auctor. Deinde genitivus *causae* non cum *iudice*, sed cum *onus* construendus videtur, ut intelligatur res illa difficilis, quae Martino beunda proponebatur. lib. II. 281.

tam dura probatur.

Causa, nec iniusto renuit iustissimus ori.

b. IV. 299.

Difficilem allegans duro sub principe causam.

t cum nuspian *causae iudicem* dicat Noster, tum absque tali genitivo passim vocem *iudex* adhibet. lib. I. 137.

Ut parvam iustamque moram mox, iudice Christo,

Pensaret geminata salus per vota duorum.

i. e. nutu Christi. Equidem igitur libenter legerem *Qui quamquam durae, laeso sub iudice, causae Pernimium s. o.* lib. II. 868.

vel quali sub iudice promeruisset.

lib. III. 343.

Prodens detectam tanto sub iudice fraudem.

vide et vs. 496. et lib. VI. 42.

Versu 829.

Et primo duram tellurem elidere nisu.

Verbum *elidere* huic loco vindicavimus ad lib. II. 403.

Versu 832.

Exesam stimulans setoso vellere carnem.

hic loquitur lib. III. 310. et lib. II. 366.

Versu 841.

Argenti centum praedicta ad limina libras

Detulit.

Nulla hic limina praedicta in antecedentibus fuerant. Lege *benedicta ad limina*. ut vs. 733.

Excedensque procul benedicta habitacula virtus.

ib. IV. 425.

Atque hic, ut semper benedicti liminis hospes etc.

ib. II. 541.

miserum deduci ad sancta iuberet

Limina.

Versu 844.

Munifica et studiis gratantis vota paterent.

Malim studiis gratantis, ut officium pro officioso homine supra vidimus.

Versu 857.

Adstrigeram sortite domum, rutilamque coronam.

Leg. *sortire.*

Versu 860.

*At nos praesentes semper venerabimur artus,
Donec ad aeternam redeas cum corpore vitam,
Sanctorum adnexus tumulis, iungende coronis.*

Male me illud iungende coronis habet. Quid si legamus *Donec ad aeternam redeas* fulgente corona, *Sanctorum adnexo tumulis cum corpore vitam*: cum corpore adnexo tumulis sanctorum. *Fulgentem coronam* quae dixit lib. VI. 225.

coronam

*Quae meritum Sancti propter coniuncta docebat
Efficiens illam, quam Christo iudice sumsit,
Fulgentem astrigera coeli sublimis in arce.*

et rutilam coronam supra vs. 857.

LIBRO SEXTO

Versu 8.

*Quam bene vicinus propter complectitur artus
Spiritus et sanctum perfundit gratia saxum!*

Lego *vicinos p. c. artus.* ut vs. 171.

Propter vicinum iacuit miseranda sepulcrum.

Artus ita reliquias corporis Martini vocat vs. 80.

a templo quod sanctos continet artus.

lib. V. 860.

At nos praesentes semper venerabimur artus.

Quod ideo moneo, ne cum Barthio velimus *vicinos p. c. arcus*: quasi *arcus* pro sepulcro dixisset Paulinus, quod sane est insolens. Loco autem huic conferri meretur iste infra vs. 296.

*Perlatus obtulerat felix Antistes olivum
Incunctante fide, quod spiritus ille rigaret,
Et nova contigui perfunderet aura favoris.*

Versu 14.

quota portio nobis

Comperta e tantis titulis, quos contigit unus?

Optime ut tot alia, ita hunc quoque locum restituit ingenium Barthii, legentis . . *comperta est? Tantos titulos quis contigit unus?* i. e. delineavit, vel leviter describere valuit? Sic lib. II. 153.

Virtutum exiguum saltem contingere partem.

lib. V. 187.

Nunc sane, ut reliquias paveam contingere laudes etc.

vide etiam lib. IV. 493. et infra vs. 463.

Versu 29.

*Non famae incertum narrat, nec credulus auras
Rumorem attentas properat vulgare per aures.*

Non male sic edidit Iuretus: cum tamen in MS. sit *credulus aures Rumorem* etc. haud immerito conicias a Paulino venisse . . *credulus auras Rumorum attentas* etc. ut Virgil. Aen. VII. 646.

Ad nos vix tenuis famae perlabitur aura.

Versu 50.

quem poena ligavit,

Tormenta implicitis produnt constrictius ulnis,

Pulsat et adfixis obstacula membris.

lacunam in vs. 53. ita supplebat Barthius *Pulsat et adfixis obsessa obstacula membris*: quod propius quoque accedit ad MSti lectionem in quo *obsectacula*, non *obstacula* exhibetur. Sed quidnam illa sunt *obsessa obstacula*? Hoc donec melius intelligam, tento, *Pulsat et adfixis vincla obsistentia membris.* ut lib. V. 267.

Moestorum pallens infelix ordo reorum

Haerebat, nexis per squalida colla catenis,

Incutiens fractis stridentia vincula membris.

et vs. 760.

Ast alii quatiant latera obsistentia fluctus.

Versu 53.

Quid cum sidentes cancelli in tramite gressus

Aërium sustentat iter?

Legerim *Quid cum sistentes cancelli* etc. vide quae ad lib. II. 238.

Versu 62.

Sed quis non videat, cum corpora mersa resurgant,

Extentos patuisse sinus etc.

Videtur scribendum *sed quis non stupeat, cum corpora etc.*

Versu 71.

Sed quid ego e puteis? fluvius testatur alumnus

Mirandae virtutis opus, qui moenibus urbis

Iunctus etc.

Forte legendum *Sed quid ego puteos? fluvius testatur abunde* etc. Cicero Tusc. I. 15. *Sed quid ego poetas?* ad quem locum alia contuli in Lectionibus Tullianis. Tentabam etiam *fluvius testatur et alvum M. v. opus. Almus* pro sancto, venerando. ut vs. 111.

sed moribus almis

Plus clarum.

lib. V. 41.

Et iam Martini mentem concusserat almam,

Adsuetae pietatis amor.

ib. III. 135.

quaecunque illi patefecerat almus

Spiritus.

Vide et lib. II. 548.

Versu 74.

Hic medius cellam discriminat atque sepulchrum,

Divisisque locis diffusum interserit aequor,

*Naviger inque freti speciem se gurgite vasto
Disticiens etc.*

Distingue . . *interset aequor Naviger, inque freti etc.*

Versu 91.

*Nec quidquam gestum turbatae tempore mentis
In semet reduces sensu tenere recepto.*

Legendum censeo . . *In semet reducis sensus tenere recepti.* sensus recepti in semet reducis huius hominis.

Versu 93.

*Chunnorum plerumque sonos fractaque minantum
Murmura et incisae fera per compendia voces.
Auxilium sub teste patens nescivit adeptus,
Muneris ignarus, tantoque e munere salvus.*

Interpunge . . *compendia voces, auxilium sub teste patens etc.* Auxilium, patens sub teste, adeptus, nescivit voces etc. Eleganter Barthius legit *tantoque e funere salvus.* D. Paulus II. Cor. I. 10. *ὅς ἐκ τηλικούτου θανάτου ἐγγύσατο ὑμᾶς καὶ ῥύεται.* Malim tamen tanto de funere salvus. Tentabam etiam, tanto e discrimine salvus.

Versu 106.

*O quoties urgente Deo ventura fatentur!
Et quorum oblectant semper mendacia fraudem,
Extortum a Domino coguntur dicere verum,
Quae poena est manifesta loqui, praeceptio vocem
Elicit, et cedit mandato oppressa voluntas.*

Legendum distinguendumque puto . . *fatentur, Et quorum . . coguntur dicere verum! Quis poena est manifesta loqui etc.*

Versu 121.

*Interea trepido vicinia moesta pavore
Pallebant tanti etc.*

Vicinia cum plurali etiam ita construitur Ovidii Fast. III. 189.

Spernebant generos inopes vicinia dives.

ubi videatur Heinsius.

Versu 133.

*Mox patuit manifesta fides seriemque probavit:
Ipse dies, eadem hora fuit, nihil ordine verso:
Invitumque hostem non fallere poena coegit.*

Supra lib. II. 597.

Ut prolata fides manifesto auctore pateret.

Versu 150.

*Iam vero erga omnes curatio quanta medellas,
Non medicante manu, non succu adlata salubri.*

Erga omnes medellas, i. e. circa sanationem omnium morborum. Sic vs. 302.

Expertumque bonum cunctis adhibere medellis.

Versu 179.

Gaudia confestim miseri votiva capessunt.

uo apographo Barthius legebat *Gaudia . . captiva capessunt*, quod
eram explicat, misera, non diu duratura: quum unice legendum sit,
didit lures, *voliva*, i. e. optata. ut vs. 332. et 659.

Versu 180.

Et vix tam trepidi credunt, quae credere mallunt.

V. 385.

Laetitia mixtoque metu tam magna repente

Credere diffidunt trepidi, sed credere mallunt.

Versu 193.

dum prava voluntas,

Consiliis addicta malis diversa volentum,

Paruit infelix foeda ad mendacia verbis etc.

eret *Paruit inflexis foeda ad m. v.* ut supra vs. 97.

Plerumque inflexas aliena ad murmura linguas.

Versu 205.

Donec sanatam dominante priore puellam

Mors raperet duplicata malis et debita poenis.

dominante priore in MS. erat *donec ante priore*: unde acute Barthius
innabat *donec pereunte*. Haec autem emendatio firmatur eo, quod sic
um loquitur Paulinus lib. V. 25.

aliis indulta potentis

Dona Dei periisse sibi.

Versu 216.

*Cum subito pavefacta metu graviore **

Auxiliatores pateretur Gallia Chunos.

tare licet . . *metu trepido graviore Auxiliatores pateretur G. C.* vel
vetu graviore rebelles Auxiliatores etc. ut antecedens *vox rebellis* in
214. sequentem hoc loco omittendi ansam dederit. In eiusmodi au-
repetitiones aliquando incidit auctor, ut vidimus.

Versu 224.

Abripuit sanctam vellente coronam,

Quae meritum Sancti etc.

tus supplebat *A. s. tunulo vellente*; sed quid vult illud *vellente*?
us sane Barthius *A. s. tractu violente c.* Mihi in mentem veniebat
. *dextra violente coronam.* vs. 480.

Ipsae herus accensae rutilantia lumina cerae . .

Praetrepida velox rapit ad penetralia dextra.

V. 224.

Tum puer ignarus properantis turbine dextrae,

Dum rapit incauto etc.

libi saepius.

Versu 245.

Compensat plectenda dolor, pervasa reformat.

rmare pro reddere. Hegesippus l. 14. *Si circumscripto, cui primi-
regni competenter, dolo sublata reformari iuberet.* atque saepius id
tis Latini. *Pervasa* autem ne cum Barthio explicata fracta, sed ab-
a, pervadendo sublata. Sic diabolus *pervasorem* vocat Noster vs. 44.

quem eodem sensu *praedonem* et *latronem* appellat, vs. 65. 66. et 406.
Sic et *pervasionem rerum alienarum* pro furto dixit Salvianus, ut e Lex-
cis constat.

Versu 255.

rorantem et sanguine dextram

Vertit in actorem sceleris.

Malim in auctorem sceleris, ut dixi ad lib. V. 305.

Versu 273.

Nec mora, et in parvi vada perlucetia rivi

Praecipiti deiectus equo etc.

Vada perlucetia, ut Val. Flaccus III. 558.

stagna vaga sic luce micant.

ubi vide Burmannum.

Versu 291.

Et post percussum, victo serpente, venenum etc.

Legerim *Et post excussum, victo* etc. Sed tot mendis hic Paulini liber
obrutus est, ut illorum expurgandorum taedium ingravescere mihi magis
magisque incipiat.

Versu 304.

Et tumor exundans effervit, et auxit abundans

Copia, quod coram prolato munere crevit.

Conferri meretur lib. V. 177.

Ferveret exundans, considens plena maneret.

Versu 315.

Maiorem haec retinent inspecta Silva nitorem.

Optime Gronovius *Maiorem hac retinent infecta et Coa nitorem, Quae lax-
tum testantur opus* etc.

Versu 341.

Ut verum cantare queam, mea Musa Patronus

Me voveat, vegetetque meum sua gratia sensum.

lib. IV. 276.

purum vegetavit gratia sensum.

Pro sua gratia hic lego *pia gratia*, ut supra vs. 19.

Praecedat meritum pia gratia.

vide notata ad lib. III. 119.

Versu 349.

Obsequium solenne pia deferre quotannis

Adsuevit populus.

Pii, Sancti, Benedicti nominibus passim ita apud Paulinum venit Marti-
nus: ut neutiquam hic *pius* pro pio reponendum sit, quod volebat Hier.
de Prato Dissert. II. ad Severum.

Versu 355.

et lacrimis vestigia quaerunt:

Quae loca contigerit psallens, quae presserit orans.

sic lib. IV. 442.

*Tunc humili obsequio solum Doctoris adorat
 Officium doctum, raptim loca singula signans,
 Quae tetigere pedes stantis, quae membra iacentis,
 Quae sancto benedicta cibo, quae pressa sedili,
 Vel quae prostratis orantis subdita membris.*

IN
 LATINI PACATI DREPANII
 PANEGRICUM
 THEODOSIO AUGUSTO
 ANIMADVERSIONES CRITICAE *)

Cap. III. *De te igitur mihi sermonis huius auspiciū erit ille felicitatis publicae auspex dies, qui etc. Sermonis auspiciū erit ille dies dicitur, ut Tacitus Histor. I. 1. initium mihi operis Serg. Galba iterum, T. Vinius consules erunt. et Iustinus XLIV. 1. Hispania . . huius operis finis futura est. Sed quia in hac scriptura incomptius vacare videtur illud de te, omnino eorum accesserim sententiae, qui ex codice vetere legunt, Det igitur mihi sermonis huius auspiciū ille . . dies. Simile mendum animadvertit Acidalius in his Eumenii Constantio Caes. cap. II. De te igitur mihi, Caesar invictē, hodiernae gratulationis exordium divinus ille vestrae maiestatis ortus, ipso quo etc. rescribitque verissime, Det igitur mihi etc.*

Ibidem: *In integro itaque rem totam esse faciamus; et . . quaeri putemus, quisnam sit etc. Putemus pro supponamus. Lactantius VI. 15. Sed putemus, ut ipsi volunt, esse diversa: nempe igitur cupiditatem etc. de Opif. Dei cap. IV. Sed putemus fieri posse, quemadmodum volunt, ut homo etc. Salvianus Gub. VIII. pag. 269. Putemus ergo occisos illic non esse sanctos: sed quid faciemus etc.*

Cap. IV. *Dum Hispaniae uni, quicquid ubique laudatur, adsurgat. i. e. Hispaniam veneretur, seve minorem illa fateatur. Virgilius Eclog. VI. 36.*

Utque viro Phoebi chorus adsurrexerit omnis. Sidonius IV. epist. 22. *quia et ego Plinio ut discipulus adsurgo, et tu vetusto genere narrandi iure Cornelium antevenis. ad quem locum consule pruditissimum Savaronem. Quicquid ubique laudatur, idem fere, quod,*

*) Ex Ioann. Arntzenii ed. huius Panegyrici (Amstelod. 1753. 4.) pag. IV — XV.

quidquid alicubi laudatur. Eumen. pro Rest. Scholis cap. XX. *Siquidem . . . locorum situs, spatia, intervalla descripta sunt; quicquid ubique fluminum oritur et conditur etc.* Tacitus M. Germ. cap. XXXIV. *sive adiit Hercules, seu quicquid ubique magnificum est, in claritatem eius referro sole.* Hegesipp. III. 24. *Quidquid ubique est, ius vestrum est.* Ovid. A. Am. I. 267.

Quicquid ubique virum, dociles advertite mentes.

Sic enim cum Heinsio legerim, pro vulgato *quisquis ubique viri*, quod exemplis minus idoneis defendere conatur Burmannus. Horat. I. Sat. 2. 59.

an tibi abunde

*Personam satis est, non illud quicquid ubique
Officit, evitare?*

Paulinus Nolan. Poem. XXXII. 271.

quia quicquid ubique est,

Omne creatoris clauditur in gremio.

Addatur Noster infra cap. XXVII. *quam affert causam concupiscendi, qui quantum ubique est habet?* Plinius Paneg. cap. X. *Nam qui ubique sunt homines, hoc idem votis expetebant.* Sallust. Catil. cap. XXI. *uti proponeret . . . quid ubique opis aut spei haberent.* ubi hoc ubique pro et ubi sumere cum Cortio, non opus est, ut pluribus exemplis ostendamus.

Ibidem: *Fidem constare nescimus auditis: Deum dedit Hispania, quem videmus.* Grutero aequè bonum, si non melius videbatur, *fidem prestare nescimus auditis.* At nihil eiusmodi, sine librorum venia, tentandum: neque ignoraverit vir laudatus probitatem dictionis alterius. Tacitus Hist. II. 96. *unius legionis eam seditionem, ceteris exercitibus constare fidem.* Columella III. 6. *Sed ubi, plurimis velut emeritis annorum stipendiis, fides surculo constitit, nihil dubitandum est de foecunditate.* Valer. Maximus VI. 7. 3. *Nec recusavit se ipsam proscribere, ut ei fides sua in coniuge proscripto constaret.* Arnobius adv. G. lib. V. pag. 163. *cui dicto si constat fides, mater quoque dicenda est etc.* Alcim. Avitus lib. II. 73.

Nulli certa fides constat vel gratia formae.

Cap. V. *An si eius seculo mos ille vixisset, quo Rom. duces . . . adoptivum insigne sumebant etc.* Usitatius esse notat Acidalius *viguisset*, quamvis non damnet *vixisset*. et sic sane vivere pro manere, superstites esse, valere, res inanimatae aliquando dicuntur. Infra cap. XLIV. *haec ebore reddantur, haec marmore, haec in coloribus vivant.* Cic. in Vatin. cap. IX. *qui sanctissimas leges, quae in Gracchorum ferocitate et in cruore Cinnanorum, etiam inter arma vixerunt, solus conculcaris, ac pro nihilo putaris.* ad Attic. X. epist. 1. *Eius igitur mihi vixit auctoritas. et intervallo satis exiguo praecesserat verbum vigere, in his: in quo virtutes simul omnes vigerent, quae in singulis praedicantur. ut verbum idem hic iteratum fuisse, vix verosimile sit.*

Cap. VI. *Scire obvium est, qua praeditus fuerit virtute, qui te docuit, qua fuerit felicitate praeditus, qui te genuit. O digna imperatore nobilitas, eius esse filium principem, qui princeps esse debuerit, qui hunc Romanorum fastigii apicem . . . fortitudine atque sapientia . . . potuerit aequare!* Acidal. coniicit legendum *eius esse filii patrum, qui princeps etc.* Sed

cum in eo potius esse Pacatus videatur, ut filium ab excellentia patris, quam ut hunc ab excellentia filii commendet, cum Rhenano mallet, *eius esse filium principis* (scil. eum), *qui princeps* etc. Quia vero in add. vetustioribus exstat, *O digna, Imp. nobilitas, eius esses filium principem esse debuerit, qui hunc Romani* etc. inde ad Dictyn Cret. IV. 15. suspicabar emendandum, *O digna, Imperator, nobilitas, cuius esse filius princeps debuerit, qui hunc Romani* etc. i. e. O vir nobilitate sua dignus, cuius tu filius esses, qui hunc Romani etc. Satis autem usitata est illa constructio vocis *dignus*, ut loco dicto vidimus. Cicero de Consolatione: *O rem dignam, in qua non modo homines . . erubescere oporteat*. i. e. erubescant. Augustin. C. Dei lib. VI. 1. *ut indignissimi viderentur, quibus danda atque servanda deberent vel ista committi*. i. e. committerentur. lib. XIX. 22. *unde dignus probatur, cui deberent obtemperare Romani*. Idem Epist. LXXXVII. extremo: *non fuit dignus qui corripere, sed dignus plane, qui etiam ipse corripere deberet*.

Cap. VII. *Dudum, ut video, dedignaris hanc gloriam, sed patere eam in laudum tuarum parte constitui, quae solebant in aliis sola laudari*. Pro eam, quod hic non convenit ob sequens plurale *solebant*, haud male rescribas *ea*, vel *a me*, vel *ea a me*: sed forsitan legendum, *sed patere tamen in laudum* etc. Confer ista cap. XXIV. *Nam cum revolvi id lustrale iustitium aures tuae respuant, necesse erit me . . aut ingratum virtuti aut onerosum esse pietati*. Sed tamen, *Imperator, exiguum sensibus tuis in iunge patientiam*. Nam etc.

Ibidem: *Virtus tua meruit imperium, sed virtuti addidit forma suffragium*. *Ille praestitit ut oportere te principem fieri, haec ut deceret*. Verba ista oportet et decet sic saepius, quamvis non semper pari modo, distinguuntur. Hegesipp. III. 16. *Nunc demum cupis, Iosephe, vivere, quando non oportet, immo nec licet, immo quod maius est, non decet*. vide Ciceron. in Orat. cap. XXII.

Cap. IX. *Enimvero illa (fortuna) futurum principem comens, idcirco paulisper voluit esse privatum, ut . . usus civiles experiens sub otii tempore redderetur*. Singularis usus verbi *comere* pro instruere artibus virtutibusve idoneis, haud immerito offendisse Barthium et Acidalium videtur; quorum ille Advers. XXIV. 2. restituendum *conans*, hic vero *commentans* arbitrabatur; quae tamen aequae ferme insolentia sunt. Quid si potius rescribamus *consummans* vel *complens*? Sed leniore medicina adhibita reposuerim, *futurum principem condens*, i. e. suum Theodosii ad imperatoriam dignitatem evehendi consilium tegens. Unde modo dictum fuerat, *Quam tecta sunt semper consilia fortunae!*

Ibidem: *O tu vitae oblitus urbanae exsequeris agricolam!* i. e. minus opusque agricolae. Sidonius VII. epist. 15. *licet ruræ positi strenuos impleatis agricolae*. ibique Savaro. et nos id genus plura ad Iustin. XXVII. 2. ac Sedulium I. 338.

Ibidem: *Te . . ne contraheres corporis veterum, cuiuscemodî semper opere insidiantis otii tersisse rubiginem*. Vox corporis nimis hic otiosa est, neque ad corporis magis quam ad animi languorem respicitur; sic ut eodem fere sensu, quo hic *veterum contrahi*, mox dicitur *virtus quiete*

languescere. Ita quoque Plautus apud Servium ad Virg. G. I. 124. *Opu facere nimio quam dormire mavolo.* Veternum metuo. Non dubito igitur, quin cum Schwarzii codice legendum sit, *ne contraheres torporis veternum*, i. e. torporem tanquam veternum aut veternosum torporem. Sic Virgil. l. d.

Nec torpere gravi passus sua regna veterno.

Fulgentius Mythol. III. 4. *omnis enim caloratus iuventutis igniculus torpidae veternositatis algescit in senio.*

Cap. XI. *Expostulari hoc loco tecum reip. verbis necesse est, quas . . tali aliqua te . . voce convenit.* Solet ita verbum *convenire*, pro *compellare*, adhiberi, ubi expostulationis aut commonitionis mentio fit. Quintilian. Declam. V. 2. *hunc ante omnia . . secreti doloris indignationis convenio.* Vopiscus in Aureliano cap. XLl. *vel Deos ipsos iure convenio, qui talem principem interire passi sunt.* vide et in Tacito cap. VI. Hoesipp. III. 18. *alium ducis revocabat auctoritate . . alium severo obtutus conveniebat.* lib. V. 12. *Simon suos urgebat terrore et formidine: Romanos Titus pudore sui quam maxime conveniebat.* Sic cap. 15. et 16. M. Felix Oct. XXX. *Illum iam velim convenire, qui initiari nos dicit aut credit de caede infantis et sanguine.* Aur. Victor Epit. cap. XLII. 2l. *adeo ut unus ex iis diceretur locupletium quemque ita convenire: quas habes etc.*

Ibidem: *Orat ecce te dominus adhuc tuus, et qui posset cogere, mavult impetrare.* Quoniam *impetrare* tam ea dicimur, quae cogendo, quam quae rogando acquirimus, non solet ita hoc a verbo *cogere* distinguui. Acidalius putat legendum *mavult imperare*, quod tamen a praecedenti *cogere* non satis distat, nec cum *orandi* verbo consistere posse videtur. Nisi *imperare* pro *orando* impetrare hic dictum velimus, coniici inter alia posset, *mavult voluntate impetrare.* ut Terent. Adelph. III. 5. 45. *fidem nunc vestram implorat . . quod vos ius cogit, id voluntate ut impetret.*

Cap. XII. *Solus igitur, Auguste, solus inquam omnium, qui adhuc imperaverunt, ut princeps esses praestitisti.* Merito Gruterus reiicit coniecturam istam Acidalii, *ut princeps esses restitisti.* Alios empta legionum suffragia, alios vacans aula, alios affinitas regia imposuerant reip.: solus autem Theodosius *ut princeps esset praestiterat*, i. e. per se suasque virtutes principatum comparaverat. Minus obscure legeretur, *virtute ut princeps esses praestitisti* (ut cap. VII. *Virtus tua . . praestitit, ut oporteret te principem fieri.*) vel *ut princeps esse deberes praestitisti.* ut cap. X. *cum omnia faceres, ut imperare deberes.*

Ibidem: *Audite hoc publici parricidae, qui, oblita fide, dominorum sceptris cepistis.* Pro *fide* Livineius ex MSS. *caede*, ac de coniectura *obliti* pro *oblita* legebat; atque ita plane MStus Schwarzii *obliti caede*: quod ob efficaciam suam hic aptius esse reor, ac facilius depravari quam alterum potuit ab his, quibus minus notus iste usus vocis *oblitus* pro polluto. Cicero Philipp. XII. cap. 12. *Brutus . . equitatum ad se abduxit Dolebellae, atque eam nondum tanto parricidio oblitum, hostem sua sententia indicavit.* Prudentius Hamartig. Praefat. extremo:

Cain triumphat, morte fratris oblitus.
et Peristeph. II. 465.

*Discede, adulter Iuppiter,
Stupro sororis oblite.*

Cap. XIII. *Impendia palatina minuendo nec solum abundantem reiciendo sumtum, sed vix necessarium usurpando dimensum.* Licet Gudlio ad Phaed. fab. 4. aliter visum fuerit, tamen cum Gronovio Observ. II. 22. incunctanter lego, *abundantem recidendo sumtum.* Plinius Paneg. cap. 51. *magis recidere aliquid et amputare ex his, quae princeps tanquam necessaria reliquit.* ubi in aliis quoque male habetur *reicere.* Eumenius Gr. Act. Constantino Aug. cap. XI. *plusque in eo consecutus es, quod roborasti, quam recidisti in eo, quod remisisti.*

Cap. XV. *Quod his te viris semper dedisti, quos affectare publica deberet imitatio.* Hoc est, quos quisque sibi libenter proponere deberet imitandos. Paulinus de V. Martini II. 108.

*Octoginta illuc iusta admiratio fratres
Traxerat, ad tantae speculum virtutis, ut inde
Sumeret inspectos felix imitatio mores.*

Infra cap. XLV. *cum te . . agmen hostium triumphalibus vestigiis stertentem pictorum atque fictorum assequetur imitatio.* Incert. Paneg. Constantino Aug. cap. 1. *et si quid forte commode dicimus, ex illo fonte et capite facundiae imitatio nostra derivat.*

Ibidem: *Qui quam faciles tibi fuissent sequacesque discipuli, tam ceteris expetendi essent magistri.* Frustra Barthius tanquam glossam debebat *sequacesque*, ut etiam notavit Burmannus ad Val. Flacc. I. 344. Ut hic *faciles sequacesque* dixit Pacatus, ita Plinius Paneg. cap. XLV. *Flexibiles quamcunque in partem ducimur a principe, atque ut ita dicam, sequaces sumus.*

Cap. XVI. *A te nova benignitate is amicis honos habitus est, qui totus esset illorum, quibus deferebatur, nihilque ex eo ad te redundaret, nisi dandi voluptas.* Minus bene ista *nihilque . . redundaret*, cohaerent praecedentibus, ductusque orationis requireret, *exque quo nihil ad te redundaret.* Quamobrem mallet levisima mutatione legere, *nihilque ex eo ad te redundavit, n. d. v.* Sic cap. XV. *melius editur, his te viris semper dedisti, quos affectare publica deberet imitatio, qui quam faciles tibi fuissent sequacesque discipuli, tam ceteris expetendi essent magistri:* quam quod in nonnullis exstat, *quamque faciles tibi fuissent etc.* Inficiari interim nolumus, non deesse constructionis ita post pron. relativum impeditae exempla, quippe quae ipsi notavimus complura ad Volleium II. 6 Iustinum II. 6. ac Sedulium IV. 6.

Cap. XVII. *In amici morte se vadem obtulit.* Auscultandum fuit Acidalio, emendanti in *amici mortem*: infinitisque locis ita, nimis facile adjuventibus criticis, in constructione praepositionis in peccatum a librariis.

Cap. XVIII. *Quis debitor verecundus ita mutuum ad diem reddit, ut in quod promittis appendis.* Appendere proolvere vel dare. Vetus Int. II. Paralipom. cap. XXVI. 8: Appendebantque *Animonitae munera Oziae, et*
WOPKENS. ADVERS. CRIT. II.

divulgatum est nomen eius etc. Ester cap. III. 9. Si tibi placet, regat, et decem milia talentorum appendam arcariis gazae tuae.

Cap. XX. *Denique ipsum Tarquinium execratione postrema hinc mnaverunt maledicto etc. Execratione postrema, ut ultimis execrat dicit Iustin. XXIV. 2. sumtis in manus altaribus . . inauditis ultis execrationibus adiurat, se sincera fide matrimonium sororis petere vide.*

Ibidem: *Quod . . si seculum tuum cerneret studiis virtutis, pniae, humanitatis inbutum ac refertum etc. Acidalius emaculandum mat studiis verecundiae, parcimoniae etc. quo melius haec oppo antecedentibus, hominem libidine praecipitem, avaritia caecum, in crudelitate. Sed in eiusmodi oppositione non adeo diligens fuit uti etiam ostendunt quae sequuntur nullum . . Superbiae, libidini delitatis exstare vestigium. Virtus autem recte accipitur hic pro tia animique fortitudine in sectandis factis honestis ac laudabilit pudianisque flagitiosis: quemadmodum cap. VI. virtus dicitur quae fortitudo atque sapientia appellata fuerat. Confer notanda ad cap.*

Ibidem: *Priscorum duritia ducum, castitate pontificum, canu deratione, petitorum comitate viventem. Eruditiss. Baunius cum t cum Balduino praetorum comitate, deinceps tamen addit, forsitan petitores sumi pro candidatis. De hac vero re dubitare nos vet empla satis multa. Sic enim Cicero ad Attic. I. Epist. 1. Petitori est adhuc informata cogitatio. Horatius III. Od. I.*

hic generosior

Descendat in campum petitor.

Sic petere pro magistratum petere, apud Sallustium, Livium et obvium.

Ibidem: *Quum . . libertatem probaret meliore in statu impera esse, quam consule se fuisset. Exemplo illi Sulpiciae, quo probi invenire, animadvertere, videre, sumi ostendit Acidalius, plura e accumulari possunt, qualia attulimus ad Iustin. IX. 7. et Tacit. I. 58.*

Cap. XXI. *Quae in medio constituta, et ad publicos usus fa non partim sed in commune conducunt, nec parietibus sed orbe clau nec tecto sed coelo operiuntur, Merito probat Schwarzius, quod MS. exhibetur, ad publicos usus patentia. Addo, sic etiam dare e Puteani, satisque usitatam illam esse verbi patere cum praep. a taxin. Nazarius Pan. cap. XVI. Adesse tibi . . illam maiestatem iectura mentium tenebamus; etsi non ad fidem patebat oculorum. M. Germ. cap. XXII. tanquam nullo magis tempore aut ad simplici tationes pateat animus, aut ad magnas incalcescat. Lucanus X. 422*

*Et destrecta epulis ad cunctas aula patebat
Insidius.*

Alcimus Avitus lib. II. 101.

*Dum prima salus, experta nec ullos
Simplicitas ignara dolos ad tela patebat.*

Vetus Int. II. Corinth. cap. VI. 11. *Os nostrum patet ad vos . . cor nostrum dilatatum est.*

Ibidem: *Quod creber egressu expectantibus populis te fateris, nec etc.* Pro *expectantibus* scripsisse Nostrum duco *expetentibus*, i. e. praesentiam vel conspectum tui expetentibus. ut *Mox: nunquam iste mirantes explet oculos: magis magisque visus expetitur, et novum dictu praesens desideratur.* Plura ad Tacit. Ann. XIV. 61. *Fateri, confiteri se*, pro exhibere (ad tale quid quod ex subiecta materia debeat intelligi) dixit etiam Pacatus infra cap. XXXIX. et XLI. Sic Cicero Q. Frat. I. Epist. 2. non procul a fine: *Nostrae tamen causae non videntur homines defuturi. Mirandum in modum profitentur, offerunt se, pollicentur.*

Ibidem: *Nec videri modo patiens, sed facilis adiri, e proximo accipis vota hominum tuorum. Patiens videri*, ut Horatius I. Od. 2. 43.

Almae

*Filius Maiae, patiens vocari
Caesaris ultor.*

Talemque infinitivum haud raro verbis *pati, sustinere, perferre, tolerare, iungi*, videmus ad Tacit. Ann. XIII. 42. et Lactant. Epitomen cap. LII. 3.

Ibidem: *At noster hic omnibus spectandus offertur, nec magis communem hunc diem atque solem, quam nostrum Imperatorem, videri licet.* Fallitur Acidal. cum emendat *videre licet*: amat enim sic infinitivum passivi adsciscere verbum *licet*, ut ostendimus ad Cicer. Divin. II. 14. itemque ad Salvian. et alios: saepius enim in hac re lapsi sunt viri docti. Sic autem rursum auctor noster cap. XXV. *Ita fieri non licebat amissa, metu reliquorum.*

Cap. XXII. *Dicamne ergo receptos ad servitium Gathos etc.* Livieius cum in MSto inveniret *receptum servitium*, inclinare quodammodo videtur in *receptos servitum*; quod quidem in suo cod. sic plane legebat, nec spernebat Schwarzius, sed duriores tamen refert usum supini. Praeplacet ergo *receptos ad servitium*, vel potius, ut habet Puteani codex, *receptos in servitium*. Eumenius Constantio Caes. cap. XXI. *Treverorum arva iacentia . . receptus in leges Francus excoluit.* Velleius II. 20. *ne . . plus . . possent recepti in beneficium, quam auctores beneficii.* Dictys Cret. II. 18. *amicitiam Priami adversus Graecos renuens, in pacem fidemque receptus.* Tacitus M. Germ. cap. XVIII. *in haec munera uxor accipitur.*

Ibidem: *Dicam, a rebellibus Saracenis poenas polluti foederis expetitas?* Acidalius malebat *soluti foederis*, sed absque causa sontica. Silius Italic. XI. 323.

hic erit ille,

Qui polluta dolis iam foedera sanciet, ensis.

Ovidius Metam. X. 353.

neve potentis

Concubitu vetito Naturae pollue foedus.

Ibidem: *Etsi adhuc non est foederatus, iam tamen tuis cultibus tributarius est.* Rectius cum suo cod. legit Schwarzius, *etsi adhuc nomine est*

foederatus, adeoque tributis immunis. Atque hoc in uno alteroque cod. reperiēbat etiam Puteanus.

Cap. XXIV. *Intellico, quam difficilem in locum scopulosumque deveni-*
erim. Non maluisset Acidalius *scruposumque* vel *scrupulosum*, si geminus
illi observatus fuisset locus iste Tullii Divin. in Q. Caecil. cap. XI. *Intel-*
lico quam scopuloso difficilique in loco verser. Eandem quoque per me-
taphoram sic scribit Tusc. I. 30. *Itaque dubitans, circumspectans, ha-*
sitans, multa adversa timens, tanquam in mari immenso nostra vehitur
oratio.

Ibidem: *Necesse erit me, vel tacentem publica incommoda vel loquen-*
tem, aut ingratum virtuti aut onerosum esse pietati. Schwarzius ex MS^{to}
suo scribit *ingraturū veritati*, quia veritas melius, quam virtus, a pietate
distinguitur. Ego vero dubito, an satis adposite dicatur *ingraturū esse*
veritati, ac propterea mallet (si quid mutandum foret), *ingraturū videri*,
aut o. e. p., vel *ingraturū meritis tuis aut o. e. p.* Sed bene hic virtus
Theodosii, seu ad laudabilia quaeque idoneus animi habitus, distinguitur
a pietate ipsius sive clementia (neque enim cum viro laudato de Pacati
pietate hic cogitari licet) ut ostendunt talia loca: Incert. Pan. Constan-
tino Aug. cap. XXV. *Debetur enim divinitati et simulacrum aureum, et*
virtuti scutum, et corona pietati. et cap. XXVI. *parum est enim optare*
tantae virtuti tantaeque pietati, quem longissimum habet vita, progressum.
A. Victor V. Illustr. cap. XIX. *ob egregia militiae facinora a Postumio*
optionem munerum accipiens equum tantum et hospitem sumsit, virtutis et
pietatis exemplum. Forte autem legendum, *aut ingraturū virtuti tuae, aut*
onerosum esse pietati.

Ibidem: *Alta licet vulnera . . ostendat Hispanus, sed in dolore summo*
habet animum . . solatium. Saepius ita particulas *licet, etsi, tametsi* etc.
sequitur *sed*, ubi aptius abesse videri posset, ut vidimus ad Novatian.
de Trin. cap. VI. et plura docent exempla in Tursell. lib. de Particulis.
Hinc Hegesippi I. 12. rescripserim: *Ea tametsi reliquis praestabat omni-*
bus, sed Pharisaeis quasi inferior obtemperabat. ubi vulgo legitur: *Ea*
tamen reliquis etc. Sic Caesarius Homil. IV. *Licet bonum est ut sit*
semper purgatus a malis, sed grave malum est, si non proficiat in
bonis.

Cap. XXV. *Et cum domi atque secreto solis coniugibus ac liberis*
credidissemus furtivum dolorem, procedebamus in publicum non nostrae
fortunaē vultu, Elegans genitivi usus in his *nostrae fortunaē vultu*, i. e.
vultu cum fortuna nostra congruo. Livius XLII. 62. *Ita tum mos erat,*
in adversis vultum secundae fortunaē gerere, moderari animos in secundis.
Ovidius Trist. I. 1. 4.

Infelix habitum temporis huius habet.

Salvian. Gub. VI. pag. 208. *templis quoque ipsis vultum festivitatis nostrae*
induimus. Adde quae adnotavi ibid. pag. 205. uti et ad haec Taciti
Ann. XV. 52. *balneaeque et epulas inibat, omissis excubiis et fortunaē suae*
mole. Confer etiam supra cap. XIV. *Tuae, Imperator, epulae . . lo-*
corum ac temporum fructibus instruuntur.

Cap. XXVIII. *Nec enim . . . exercendis invigilabat metallis, ut latentia naturae bona in usum arcesseret etc.* Quia alicubi editum inveniebat Acidalius exercendis pro exercendis, hinc refingebat, ogerendis invigilabat metallis. Sed alterum minime sollicitandum. Livius XLV. 29. Metalla quoque auri atque argenti non exerceri; ferri et aeris permitti.

Cap. XXX. *Ut qui sub nomine pacis ludere, et primi sceleris poenas lucrari quiescendo potuisset. Lucrari poenas pro vitare.* Paulinus Nolanus epist. XIV. 3. *Laetificati igitur hac Dei misericordia, qua respexerat in eorum humilitatem nostram, ut gravissimae anxietudinis poenam lucraremur, cum pariter etc.* Quinctil. Declam. IV. 9. *Igitur ne supplicia properato accerentur obitu, rursus in poenam nacentes insepulti corporis revocavit viris.* Statius Theb. IV. 531.

adigitque expromere vitas

Usque retro, et tandem poenarum lucra fateri.

Iegesippus III. 17. *Sed id imbecillitatis suffugium est, non virtutis trophaeum, captare lucrum suppliciorum.* Apuleius Metam. VIII. pag. 161. *Sed quid mora temporis dignum cruciatum lucraris, et meos forsitan tibi ostiferos imaginis amplexus.* cum nota Pricaei. Consule quoque Intt. Cicero in Ver. lib. I. 12. Hygini Astron. II. 40. et Lucae Actor. Apost. XVII. 21.

Ibidem: *Tibique, Imperator, imponeret servatae adhuc veniae fidem, incendi necessitatem.* Lege cum Acidalio: *servanti adhuc veniae fidem;* idque non Schwarzius solummodo auctoritate sui MS. probavit, sed etiam in suo legit Puteanus.

Ibidem: *Ut ab inernibus verterentur armati, et qui obtulerant mortis pectora, darent terga verberibus. Vertere pro in fugam vertere, satius latine dici, vidimus ad ista Dict. Cretensis II. 1. *Evolant navibus: inensique ira custodis cadere, neque versis his atque in fuga parcere.**

Cap. XXXI. *Res ipsas interrogemus, et quae certissima coniectatio est, colligamus gerenda gestis.* Prosopopoeia haud invenusta, sic res aeque ac personae interrogari dicantur: de quo plura ad verba Taciti Agric. cap. XXXIV. *Nunc vestra decora recensete, vestros oculos interrogate.* Observatu digna hic ista Ciceronis pro Sulla cap. XXVIII. *Vita P. Sullae torqueatur: ex ea quaeratur, num quae occultetur libido etc.* quod iure optimo vindicari a Manutio existimo.

Cap. XXXII. *Quin si quando difficilior frumentaria res fuisset, inopiam patienter ferebat, et quam numero arctarat annonam, comparcendo laxabat. Arctare numero annonam dixit imitatione, uti videtur, Velleii Paterculi II. 10. *Notatur Domitiae familiae peculiaris quaedam et ut clarissima, ita artata numero felicitas.* ubi frustra a nonnullis conici sacra numero f., vere statuit Heinsius, et hic Pacati Idecus etiam aliquomodo patris est.*

Cap. XXXIII. *Quid in ceteris saltem simile deprehendimus? maxime rerum temporumque facies altrinsecus conferamus, et hos etc.* Altrinsecus pro utrimque, ex utraque parte, praeter hos quos in partes hic vocavit Livineius, etiam dixit Vetus Interpres II. Paralipom. cap. IX. 8. *ecit quoque . . . scabellum aureum et brachiola duo altrinsecus, et duos etc.*

Ibidem: *Illos vela facientes data ventis classis attulerat: hi longum iter sub armorum fasce carpebant. Pro attulerat facile quispiam malit appulerat; sed dissuadent, quae adnotamus pro integritate loci Taciti Hist. III. 43. Adversa tempestate Stoechadas Massiliensium insulas adfertur.*

Ibidem: *Quae tandem ut collatio posset esse populorum, etiam si tanta non esset dissimilitudo caussarum, ut ab illis fuerit etc.? Vacare quibusdam visum illud ut ante collatio; nec sane, quamvis secus iudicaverit Acidalius, locum hic satis congruum habet. Facilius certe ferrem codicis Schwarziani scripturam, quae tandem vel collatio etc. Sed geminum puto, quod primo conieceram, ac deinceps codicis Puteanei fide stabiliri deprehendi, Quae tandem ulla collatio etc.? ut Mamertin. Geneth. cap. VI. Quae ulla unquam videre secula talem in summa potestate concordian? Idem Grat. Act. cap. X. Illud vero cuius miraculi est, neminem ullum in tanto rerum paratu sensisse dispendium etc. Min. Felix Octav. cap. XI. quis unum ullus ab inferis vel Protesilai sorte remeavit . . ut exemplo crederemus? Cic. de Fin. III. 15. Deinceps explicatur differentia rerum; quam si non ullam esse diceremus, confunderetur omnis vis, ut ab Aristo.*

Cap. XXXIV. *Spumat decolor cruore fluvius . . utque se tibi possit specialem imputare miltitia, ipsum . . absorbit etc. Imputare se alicui, pro iactare, commendare, aliquem sibi obligare, rursum occurrit cap. XL. Scimus . . ita te cuncta administrasse, ut non possint se tibi imputare successus. Prudent. in Symm. II. 1087.*

*Fertur per medias ut publica pompa plateas,
Pilento residens molli, seque ore relecto
Imputat Attonitae virgo spectabilis urbi.*

Ibidem: *Fluvius . . ipsum . . avidis gurgitibus absorbit, et ne morti sepultura contingeret, cadaver abscondit. Notari Acidalius vult morti pro mortuo. Mortuo autem ex suo codice pro morti rescribit Schwarzius. Ego alteri cum Acid. inhaerendum arbitror: in morti enim per ellipsin admodum vulgarem facile subaudias eius, et morti eius pro illi mortuo, vel illi post mortem, aequae usitata dicendi forma est. Mamert. Grat. Act. cap. XXVII. et cuius armis vitam impugnata sciebat, mortem eius ornavit. i. e. illum mortuum. Cicero pro Sextio cap. XXXVIII. Eius igitur vitam quisquam spoliandam ornamentis esse dicet, cuius mortem ornandam monumento sempiterno putaretis? Philipp. IX. cap. 6. Nam si mors legati sine caede atque ferro nullum honorem desiderat, cur decernit honorem sepulturae? . . Gratissimus in eius morte decoranda, cui nullam iam aliam gratiam referre possumus. pro Cluent. cap. LXXI. nunc vero quid erit profectum, nisi ut huius ex mediis insidiis vita ad luctum reservata, mors sepulchro patris privata esse videatur? Sic pro Milone cap. XXXII. ac saepius ille. Quinctilian. Declam. CCCXXIX. pag. 668. Non satis est ei . . dum vivit honorari . . Habeatur aliquis etiam morti honor, et . . ostendatur in foro sepulchrum etc. Valer. Max. IX. 2. Ext. 2. vivorum corpora, cadaveribus adversa adversis alligata atque constrictis*

. . *tabescere simul potiebantur, amari vitae pariter ac mortis tortores.*
Lucan. V. 279.

non anima fugiente ferire,

Atque oculos morti clausuram quaerere dextram.

et lib. IX. 233.

perierunt tempora vitae:

Mors eat in tutum: iustas sibi nostra senectus

Prospiciat flammæ.

Florus III. 15. *Insultatum quoque mortis reliquiis, et . . caput . . auro pensatum est.* Sed ibi *mortis reliquiis* esse possunt ea, quæ mors reliquerat, vel quæ post mortem reliqua erant, ut *reliquiæ. caedis, cladis, bellis* etc. apud Livium aliosque.

Cap. XXXV. *Tanto ceteris satellitibus audentior, quanto exertiore speram navabat tyranno frater tyranni.* Merito vox *exertiore* se probavit Grutero ac Livineio, illam etiam in Statio Gellioque restituenti. Apuleius Metam. II. pag. 40. *Nam cum corporis mei custos hic sagacissimus exertam mihi teneret vigiliam* etc. i. e. diligentem, ut exponit Pricæus. Tertullian. contra Valentin. cap. III. *qui talia neque facile producant, neque exerte defendunt.* quem locum et alia Barth. adducit ad Stat. Theopaid. I. 413. Ammianus XVI. 12. *et vulnerati nondum effuso cruore, ad cadendum exertius consurgebant.* Sic enim ibi recte emaculata MSS. *scriptura exexercitus consurgebant.*

Ibidem: *Militis pristinae virtutis, Romani nominis, imperatorum denique memores, causam publicam manu agere.* Sallustius Iug. cap. LVIII. 3. *Ceterum ex omni multitudine non amplius quadraginta, memores Romani nominis, grege facto, locum cepere . . editioram.* Catil. cap. LVIII. 12. *Quo audacius adgredimini, memores pristinae virtutis.* ubi vid. Curtius Livius XXV. 38. *quo documentum dedistis hominibus, non cum Scipionibus extinctum esse nomen Romanum; et cuius populi vis atque virtus non obruta sit Cannensi clade, ex omni profecto saevitia fortunæ emersurum esse.*

Cap. XXXVI. *At ubi impulsa acies fronsque laxata et fiducia in pedes versa sit, ire præcipites* etc. Quia sic Nazarius Paneg. cap. XXVIII. *Relaxaverit acies, aut frons impulsæ titubaverit, fiducia manuum ad pedes migrat.* Acidalia elapsum in Pacati verbis videbatur *manuum post fiducia.* Quod quidem viri acutissimi iudicium ut ab omni veritatis specie neutiquam abhorret, ita illi, invitis libris, applaudendum esse vix crediderim; quoniam *fiducia in pedes versa* recte dicitur, cum omnis in illis solummodo fiducia posita sit. Ovidius Halieut. 62.

Altera pars fidens pedibus, dat terga sequenti,

Ut pavidi lepores.

i. e. non manibus sed pedibus fidens. Metam. IX. 120.

quo te fiducia, clamat,

Vana pedum, violente, rapit?

Iulp. Severus H. S. I. 33. *Tum vero nutu Dei in fugam versi . . omne praesidium in pedibus habere.* ubi alia eiusmodi.

Ibidem: *Miles urgere cminus, cominus, gladiis, hastis, punctum,*

caesim ferire. Alii poplitibus imminere, alii terga configere, aut etc. Bene MStum suum referre putat Schwarzius *frontibus imminere* pro *poplitibus imminere*. Sed cum hic de persequeudis fugientibus sermo sit, mihi, cum pace viri eruditissimi, alterum anteferendum videtur. Atque ita Horatius, iam a Puteano huc citatus, lib. III. Od. 2. 14.

Mors et fugacem consequitur virum,

Nec parcat imbellis iuventas

Poplitibus timidove tergo.

Sic etiam Silius Ital. X. 37.

Nam Labienus obit, penetrante per ilia corno :

Fratres hic humero cecidere, hic poplite caeso.

Adi et Drakenb. ad lib. IV. 343.

Ibidem: *Et quos cursu continere non poterant, iaculis occupari.* Quamvis tenere pro tangere, prehendere, comprehendere, satis frequens sit, dispar tamen ratio compositi *continere*, ideoque Grutero accesserim emendanti *contingere*, quemadmodum *optatam cursu contingere metam*, i. e. ad illam pervenire, apud Horatium A. P. 412.

Ibidem: *Illis mutilis excisisque membris reliqua sui parte fugiebant.* Haud facile damnaverim, quod pro *mutilis* in Schw. aliisque apographis exstat *inutiles*. Sic enim cuncti libri Lactantii V. 20. *cur ergo tam crudeliter vexant, cruciant, debilitant, si salvos volunt? aut inutiles faciunt, quibus velint esse consultum?* ubi hunc vocis usum, mihi quidem, satis probavit exactissimus Bunemannus.

Ibidem: *Manus illa . . . submissis precabunda vexillis petiit veniam necessitatis.* *Necessitas* pro re necessaria, vel ad quam necessitas nos cogit. cap. XXX. *Non id temeritas, sed necessitas erat.* cap. X. *et quicquid homines vocamus laborem, vestra natura est.* i. e. vobis naturale. Vide ad Iustin. XXI. 5. 9.

Cap. XXXVII. *Iam quocunque tulisses gradum, sequi, circumcursare, praecedere, vias denique, quibus ferebaris, obstruere.* Nullus cuiquam *sui tuive respectus* blandam tibi faciebat iniuriam contumacia gaudiorum. Nonne praestat, ita distingui: *Nullus cuiquam* (sc. erat): *sui tuive respectus*. *Blandam tibi etc.?* An potius legendum, *nullo cuiquam sui tuive respectu, blandam tibi etc.* i. e. dum nullus . . . respectus est? Sin autem, renitentibus codicibus, nihil novatum malimus, *nullus cuiquam sui tuive respectus* erit, omnium *sui tuive* negligentia, vel quisque nullum *sui tuive respectum* agens. quam formam pluribus exemplis illustramus ad Sallust. lug. cap. XXXI. 1. *Multa me dehortantur a vobis* (lego a verbis) *Quirites . . . opes factionis, vestra patientia, nullum ius.* i. e. omnis iuris amissio vel ademptio.

Ibidem: *Pueros tibi longam senectutem voventes.* Ita bene emendatum pro *longam servitutem*. Sic cum Ovidio aliisque Silius III. 94.

te longa stare senecta

Aevumque extendisse velim.

ubi, ut hoc obiter notemus, Heinsio tentanti *longae instare senectae*, refragantur quae ipse de verbo *stare* pro manere, durare, adscripsit ad lib. II. 639.

Cap. XXXVIII. *Quia ipsos vias implicabat errores, et nunc dexter ut laevus, nunc vestigiis suis obviis, incertum iter ancipiti ambage texebat. Texere iter est illius cursum modo in dextram, modo in sinistram partem flectere.* Severus de Mortib. Boum vs. 70.

At parte ex alia, qui vitulus modo

Lascivas saliens texuerat vias,

Ut matrem subiit, mox etc.

Virgilius Aen. V. 588.

Ut quondam Creta fertur Labyrinthus in alta

Parietibus textum caesis iter, ancipitemque

Mille viis habuisse dolum, qua etc.

Ibidem: *In oppidum semet Aquileiense praecipitat . . ne poenam frustrando differret. Quamquam quae poterat ulterior esse dilatio, cum ita . . miles insisteret, ut paene omnem, quae est secuta, pompam ultio festinata praeceperit.* Acidalius legit *poenam ultio f. p.*; citra plane, quam necessarium mihi videtur: cur enim non credamus, loqui Nostrum de pompae triumphali, in quam nihil fere reliqui faceret ultionis ardor?

Cap. XXXIX. *Negant imo se suis vectos esse corporibus, sed tanquam per aliquas imagines somniorum, absentes praebuisse gestantibus ventis stiosorum ministeria membrorum.* Pro absentes nonnullis legi placebat *obsequentes*. Sed absentes, ni me ratio fallat, hic dicuntur, quibus mens pars sui primaria non constat, quique cogitatione et sensu a se ipsi, adeoque a loco, ubi sunt, quodammodo absunt. Ovidius Metam. XI. 700,

Nunc absens pereo, iactor nunc fluctibus absens

Et sine me me pontus habet.

ubi consulatur Heinsius.

Cap. XL. *An ego . . dubitaverim illam specialem quandam felicitatis tuae dixisse militiam? . . fatearis necesse est, quantum te in bello, tantum fortunam tuam egisse post bellum. Felicitatem et fortunam Imperatoris vocat genium ipsi propitium, qui eum tueretur, consiliaque et facta eius singularem in modum secundaret.* Mamertinus Maxim. Aug. cap. XI. *Vestrae, inquam, fortunae, vestrae felicitatis est, Imperator, quod iam milites vestri ad Oceanum pervenere victoria.* Eumenius Constantino Caes. cap. XVI. *Adeo, Caesar, hoc etiam reipub. tribuit vestra felicitas, ut nemo Romanus occideret, imperio vincente Romano.* Sic idem Constantino Aug. cap. VIII. *dixit felicitatem reipubl. et Nazarius Pan. cap. XXXVII. felicitatem Romanam.* Livius XXV. 38. *Ne tamen subita res et nocturnus terror etiam non suae fortunae consilium perturbaret, alloquendo etc.* Statius Thebaid. II. 195.

iuvat ingressos felicia regni

Omina, quod superest facti vitaeque laborum

Fortuna transire tua.

cum adnotatione Barthii.

Ibidem: *Cui (fortunae) si vocem demus et iudicem, nonne prolixo tuam enumerabit operam, et ut virtutibus tuis multa concedat, sibi aliquam vindicabit?* Malim cum MS. Schwarzii sibi aliqua vindicabit?

Ibidem: *Et cur, quaeso, non demus ut accipiamus utriusque partis ad-*

serta, cum sit quae viceris tua? Legendum cum MSS. Puteani cum sit quae vicerit tua.

Ibidem: *Audio constantiam dicere, bellum atrox periculosumque suscepī; memorare patientiam, immensum iter . . . semper armata, saepe ieiunia, toleravi; tenere prudentiam, partita sum militem et multiplicavi arte timorem . . . omnes postremo clamare, quid tibi debemus, fortuna, quam fecimus? Facere fortunam similiter dixit Livius XXXIX. 40. In hoc viro tanta vis animi ingeniique fuit, ut quocunque loco natus esset, fortunam sibi ipse facturus fuisse videretur. In praecedentibus autem, tenere prudentiam, depravatum omnino existimo verbum tenere, quod sic considerare notare non solet. Venerat in mentem, cum Acid. conicere tendere, ut hoc sensu pleniore valeat tendendo (causam contra agendo) dicere: quomodo verba niti, pugnare aliaque nonnunquam adhiberi, in Lect. Tullianis observavimus. Hariolabar etiam, inferre prudentiam, ut Lactant. VII. 13. *Hermès naturam hominis describens, ut doceret quemadmodum esset a Deo factus, haec intulit: Καὶ τὸ αὐτὸ* etc. ubi adeatur Bunnemannus. Sed impensius nunc arridet mihi, iterare prudentiam, i. e. repetere, referre, memorare. Mamertin. Grat. Act. cap. XXX. *Superfluum forte videatur, quae vosmet ipsi vidistis, iterare: neque enim auribus expetuntur, quae fuerint usurpata luminibus.* Plautus in Casina V. 2. 5:*

Operam date, dum mea facta iterō: est operae auribus percipere.

Ita ridicula auditu, iteratu ea sunt, quae ego intus turbavi.

Quae exempla pluraque collegi ad verba Iustini V. 7. *In foro deinde coeunt, atque ibi perpeti nocte fortunam publicam questibus iterant.*

Cap. XLI. *Hinc reorum usque ad damnationem metus, postea attonitus stupor, et ex desperatione securitas, et ad locum supplicii voluntaria . . . properatio.* Cum in suo legeret Schwarzius poena attonitus stupor, pro postea a. s., inde comminiscebatur, poena attonitis stupor. Sed quamvis attonitis quoque pro attonitus exhibeat codex Puteani, cum nexu tamen orationis sic minus congruere puto dativum illum attonitis, vocesque stupor, securitas et properatio melius, una cum τῷ metus, ad genitivum reorum referri. Dicitur autem attonitus stupor, ut attonita feritas, apud Eumen. Constantino Caes. cap. IX. et attonitus tumultus, pallor, metus, terror etc. apud Senecam Trag. Lucanum, alios.

Ibidem: *Ut nihil de servis loquar, qui verbera vitavere suspensio, et motus heriles usque ad praecipitia fugerunt.* Pro motus Acidal. suspicatur metus. Posset item minas vel manus. Sed contra consensum librorum quidpiam moliri non necesse est, et possunt motus heriles accipi pro ira comminationibusque herilibus. Hegesipp. I. 40. *tantisque fremebat indignationis suae motibus, ut ipse Herodes . . . pro reo suo . . . interveniret.* Alcim. Avitus lib. IV. 388.

At pius ex alto contemplans talia rector,

Exsertas revocat, sedatis motibus, iras.

Paulinus V. Martini lib. III. 156.

Efflabat saevum per verba furentia virus . .

Effundens cassas, iam fractis motibus, iras.

et lib. V. 510.

*ne crede meo te forte notatum
Iudicio, aut subiti signum hoc existere motus,
Haec pietas, non ira fuit.*

Ibidem: *Et recipere interitum statim totum.* Sic modo locutus fuerat in his, *nondum clausis tota morte oculis.* Ita Quinctilianus Declam. II. 7. *Unde tantum virium Caeco, ut in uno ictu mors tota peragatur?* et ap. 18. *Quid? quod necesse est, nulla mors inquietior sit, quae statim tota sit.* Seneca Phoeniss. 47.

*Omitte poenas languidas longae morae,
Mortemque totam recipe, quid segnis traho?
Quid vivo?*

Ibi vide Gronovium; qui tamen non erat cur vellet, *quid segnis traho quod vivo?* ut ostendimus ad Sallust. lug. cap. LXVII. et ad Lactant. de M. Persec. cap. L. 3.

Cap. XLII. *Illā (fortuna) . . animum eius obtudit et gladium: illā expeditam in vulnus manum percussit et tenuit.* Non *damnem percussit*, . e. *invasit*, contudit, oppressit. Cogitabam tamen *repercussit*, vel potius, quod et aliis placuit, *perculit*, i. e. *horrore affecit*. quemadmodum *utonsitam manum* plus vice simplici Ovidius dixit, et *manibus solenni igura* tribuuntur saepissime, quae proprie in animum hominis conveniunt.

Ibidem: *Nisi vero . . carnificem Diris comitatus ultricibus obsidebas, et irata minax umbra ob os eius oculosque fumantes infernis ignibus tae- das . . quatiebas.* Schwarzii cum suo apographo, legebat *irata minis umbra*, vel etiam, *irata minaxque umbra*. Mihi vero magis probatur vulgata lectio, in qua vox *minax* sic ablativo construitur, ut in his Senecae Troad. 465.

talīs incesu fuit . .

Sic celsus humeris, fronte sic torva minax.

et Ovidii Trist. I. 2. 23.

*Quocunque aspicias, nihil est nisi pontus et aer,
Fluctibus hic tumidus, nubibus ille minax.*

Cap. XLIII. *Nec tu illum . . in conspectum tuum venire voluisses, . . nisi famam confutare mendacii, teque purgare eodem teste, quo insimulatore, voluisses.* Durum nimis est hoc quo insimulatore, pro, qui insimulator fuerat. Quocirco legendum omnino censeo, *quo insimulabare*, prout MS. Schwarzii habet.

Ibidem: *Habet vires, habet nescio quos internos mens scelerata car- nifices, aut etc.* Acidalius coniecit, *Habet vero, habet etc.* vel potius, *habet mens, habet etc.* Priorem autem scriptionem, *Habet vero, habet etc.* merito fide codicis sui amplectebatur Schwarzii, ac praeterea duo etiam adserunt Puteanei.

ADVERSARIA CRITICA
IN
COELI SEDULI
CARMINA ET HYMNOS *

IN EPIST. AD MACEDONIUM

Pag. 2. *Priusquam me . . . censeas . . . huius apud te facti causae expurgem.* Sensus postulare putabat Cl. Christ. Cellarius, *expurgo vel liceat expurgem.* Equidem facile ferrem *expurgem*, pro age *expurgem*, nisi cum insolentior phrasis sit *expurgare facti causas* pro in excusationem adferre, praestare videretur *exponam* vel *expromam*. Ovid. Metam. IV. 468.

et exponit causas odique viaeque.

- *) Ex ed. Sedulii ab Henr. Ioan. Arntzenio curata (Leovardiae 1761. 8.) qui in praefatione scripsit haec: „Tandem huic Editioni“ inquit „non parvum decus addidit, dum inter vivos numerabatur, Thomas Wopkensius, suis in rem litterariam meritis conspicuus. Eum enim cum adsiduus hortari non destitissem, ut *Animadversionibus* istis *Criticis*, quas quondam Misc. Obs. Critic. [Nov.] in Auctor. vet. et recent. tom. IV. pag. 252. cum publico communicaverat, adderet aliquid aut detraheret, mox ad me Harlinga transmisit *Adversaria* haec, uti vocavit, *emendatiora*, quae ipsi textui, ut vides, subiecta facile pro ineditis adhuc haberi possunt. Morem, quem sibi in aliis praescripserat, in his quoque servavit; ut manum potius emendatricem sola coniecturarum ope, quam quidem Codicum auctoritate adiutus admovere voluerit. Quid ea in re praestiterit, non definio. Sit iudicium penes aequum Lectorem. Elegancia certe ex posterioris aetatis scriptoribus ipsum adduxisse, nemo benignior iudex negabit. Postquam autem telam hanc vix pertexerat Wopkensius, eo abiit, unde negant redire quemquam. Ex ultima tamen voluntate hoc me legato honorare voluit, ut ea, quae in Sulpitium Severum, Tacitum, Lactantium, Boetium, Frontinum, Phaedrum, Valerium Maximum, Ciceronem, Augustinum, aliosque conscripserat, mei iuris fierent, ut deinde meis auspiciis dias luminis auras adspicerent, ubi prima adfulgeret occasio. Illud eo lubentius memoro, ut si quis his scriptoribus manum admovere animum induxerit, ex his talia haurire possit, quibus egregie ornarentur. Interim cum viventi Wopkensio pro hoc in Sedulium amore, et propenso erga me animo gratias exhibere nequeam; sinite, beati Viri optimi Manes! ut eas publice nunc vobis reddam. Tu vero mecum, L. B. hoc Parente orbatum opus, benevola fronte et fausto faventis animi indice, ut decet, excipe!“

et Fastorum III. 725.

*Carminis huius opus, causas expromere, quare
Vilis anus populos ad sua liba vocet.*

Pag. 6. *ad frugem bonae messis.* Emendaveram dudum, *ad frugem bonae mentis*, cum sic allegari ex MS. suo hunc locum conspicerem a Casp. Barthio Adv. XII. 19.

Pag. 8. *voluntarius.* Vocem *voluntarius*, quam non agnoscit Codex Almeloventii, verborum *suo ingenio* interpretamentum esse iudicabat Cellarius, nec veri sane absque specie. Forsan tamen eiusmodi hic pleonasmus est, a quo non multum eiusmodi exempla abludunt: Virgil. Georg. II. 10.

*Namque aliae nullis hominum cogentibus ipsas
Sponte sua veniunt.*

Cicero de Fin. II. 10. *Cum sua voluntate*, nulla vi coactus . . . *Carthaginem revertisset.* Lactantius V. 20. *non expetimus, ut Deum . . velit nobis, colat aliquis* invitus. Iustinus XXIV. 4. *ut etiam reges non lacerasset, ultro pacem ingenti pecunia mercarentur.*

Pag. 11. *Accepit testimonium beati iam meriti, et evangelicae sacramentum doctrinae.* Sic cum Editionibus et MS to Almeloventii. vulgavit Cellarius. *Accipere evangelicae doctrinae sacramentum* est illam amplecti, eiusque lumine illustrari. Lactant. lib. I. 1. *Nobis autem qui sacramentum verae religionis accepimus, cum sit etc.* Sed ille sensus hoc loco plane incongruus et ineptus est, ac sequentia ista, *legimus enim etc.* quasi manu nos eo ducunt, ut rescribamus ex Cod. Lipsiensi: *Accepit t. b. i. meriti Evangelicae sacramento doctrinae*, i. e. per sacram doctrinam Evangelicam. Vide porro, ne legendum sit, *beatitatem meriti.* Alterum vero congruit cum usu improprio adiectivorum Nostro aliisque poetis familiari. Sic lib. II. 5.

Mortali sub lege iacens.

i. e. mortalitatis vel mortalis. lib. IV. 28.

Quae Christo collata datur sub paupere forma.

vs. 272.

Lazarus occidua tumultus sorte iacebat.

Talia sunt morsus ieiuni, lib. I. 157. orba ubera, lib. II. 126. sancta pericula, vs. 132. naufraga brachia, lib. III. 54. clementia vestigia, lib. IV. 67.

Columbae simplicis. Legerim: *et columbae simplicitatem non apittat.*

Pag. 12. *In libris secularibus.* Facile cuiquam in mentem veniat, non in litteris secularibus eruditum. At nihil immutemus. Sic Vetus Int. Danielis I. 17. *Pueris autem his dedit Deus scientiam et disciplinam in omni libro et sapientia.*

Pag. 13. *Adlecta.* Respicitur ad honorem, quo quis, post decursos in aula et comitatu Principis labores, adlegebatur in ordinem Senatorium, et Clarissimatus dignitatem adsequebatur: ut observat Iuretus ad Symmach. VII. Epist. XCV.

Habitat. Lege: *habitet.*

Nisi sexus licentia. Donec melius, quid *sexus licentia* sit, edocear,

susplicari liceat ut nisi *sexui licentia defuisset*, i. e. ob *sexum*: quemadmodum dicitur, non licet hoc *aetati meae*, pro eo, non licet hoc mihi ob aetatem vel in hac aetate.

Pag. 14. *Invidiose deterreas*. Barthio licet probari videatur, quod in MSto exstat *deteras*, verum tamen arbitror esse *deterreas*. i. e. per terrorem a te removeas. Hegesippus I. 11. *Hoc solo facto amplius populum, quam bello deterruit, ita ut . . . octo millia Iudeorum . . . discederent, quibus fugae finis mors Alexandri foret*. Cicero anteq. iret in ex. cap. X. *Nolite eum supplicem a vobis abstertere et excludere, qui in suo etc.*

Pag. 16. *Congregans ordinavi*. Barthius fide Codicis sui volebat.. *congregans adunavi*: bene, si, quo sensu idoneo libri hi *adunati* dicantur, nobis ostendisset. Burmann. ad Petron. cap. XXXVIII. praefert, quod habet MS. Pulmanni . . . *congregans, curavi*: cuiusmodi tamen usum verbi curare satis dilucide non probat. Si quid igitur sit in vulgata scriptura mutandum, placeret: *quis* (vel *quibus*) . . . *quatuor Euang. dicta congregare curavi*, vel, quos . . . *q. E. d. congregans adornavi*.

IN PROLOGUM

Vs. 10. *Nec numerantur*. Illustr. Nic. Heinsius scribi volebat: *Q. m. adnumerantur opes*. Nihil autem hoc opus est, quoniam *nec* sic in aliis formis pro non venit, atque eodem modo loquitur Commodianus instruct. XVI.

Sunt alia praeterea daemonia fanis,

Quae nec numerantur: adhuc etc.

Vs. 11. *Nutrit*. Hic rursum ab Heinsio dissentiendum, *mittit* reponente pro *nutrit*, quod hic ob sequens verbum *creat* non minus concinnum, satisque etiam est in hac forma frequens, ut demonstrat nota Burmanni ad Ovid. Metam. II. 366.

IN LIBRUM I.

Vs. 12. *Delectet*. Praeferam quod Fabric. edidit *delecter*, quia sic in Praefat. ad Maced. *Armis, quibus adsuetus est dimicare, delectatur et ludere*. Saepius cum tali infin. reperitur verbum *gaudere*, ut lib. V. 221. et alibi: nec non voces *laetus, defessus* etc.

Vs. 14. *Facturam*. *Factura* pro re facta vel creata iterum dicitur lib. II. 21. Sic Vetus Int. Psalm. XCI. 1. *Delectasti me, Domine, in factura tua: et in operibus manuum tuarum exultabo*. Hoseae XIII. 2. *Conflatile . . . factura artificum totum est*. Cyprian. Hab. Virg. pag. 99. *Quod opus Dei et factura et plastica adulterari nullo modo debeat*. Sic Prudentius aliique.

Vs. 24. *Cecropii cepit*. *Cepit* quidem e MSS. Barthii edidit Cellarius, sed in aliis libris exstat *serpit* et *sepit*. Inde autem (ut mihi significavit: eximiae spei iuvenis Henr. Io. Arntzenius) Clar. Ioan. Conr. Schwartzius comminiscabatur *carpsit*, ut in his Virg. Aen. IV. 2.

Et coeco carpitur igni.

Id ut mihi plane genuinum videtur, sic quia aliquo modo offendit forma *Attica doctrina veneni Cecropii*, vix equidem omnia hic perata esse arbitror, nisi hoc modo legamus: *Quos vanis dedita curis a Cecropiis carpit doctrina venenis*. Aptius *doctrina venenis carpere* dicitur, quam *veneni doctrina*. Ita autem verbo hoc cum aliis uti- Lucanus lib. IX. 741.

Ecce subit virus tacitum, carpitque medullas

Ignis edax, calidaque incendit viscera tabe.

lentius Dipt. XII.

Fervebat via sicca eremi, serpentibus atris,

Iamque venenati per livida vulnera morsus

Carpebant populum; sed etc.

te sane, perque perissologiam poetis praesertim familiarem, dicitur *in letale*, sive virus, *carpere venenis*, quum et Tacitus ita loquatur. XIII. 15. *Cubiculum Caesaris iuxta decoquitur virus, cognitis antea mens rapidum*. Huic emendationi favet quoque Prosa Sedulii, quam habere intelligo: *Hanc membris medicinam letalibus adhibete, quos ac disputationis vana serpit* (lege et hic *carpit* i. e. fatigat et consu-) *intentio, et Attici dogmatis insanabilis disciplina Cecropiae sa- veneno doctrinae. ubi sauciare veneno est, quod hoc loco carpere* mis.

Vs. 31. *Fana*. Tentabam, *quid vana*, ut *vana colere* vs. 220.

Heu miseri, qui vana colunt, qui corde sinistro

Religiosa sibi sculpunt simulacra etc.

vana iunguntur cum *religiosis simulacris*, ut hic cum *gere ac lapidi-* At sensu luculentiore retinebimus *fana*, quomodo *Templa idolola-* passim appellantur apud Patres. Commodianus Instruct. Praef.

Ego similiter erravi tempore multo

Fana prosequendo, parentibus insciis ipsis.

itimaque phrasis est *colere templa, fana*, pro religiose visitare. Ovi- Metam. XI. 577.

Omnibus illa quidem superis pia tura ferebat,

Ante tamen cunctos Iunonis templa colebat.

ex Virgilio, Seneca Trag. aliisque exempla addi possunt.

Vs. 45. *Ades*. Verbo composito *adesse* pro simplici utitur Noster, uti infra vs. 128.

Vox denique verbum,

Verbum Christus adest.

ne ita lib. II. 100. lib. III. 136. lib. IV. 207. lib. V. 106. Commodianus alibi, si bene memini, et Instruct. LXXII.

Pauperies sana quid nisi divitiae adsunt?

enim legerim pro vulgato *adsint*, ut sensus sit: quid pauperies sana nisi divitiae? et syllepsis similis illi Ovidii, *quid enim nisi vota super-* t? pro superest. Hegesipp. IV. 7. *Ut . . sanctae illudant rationi, e nobis semper venerationi atque reverentiae adfuit. et cap. 12. Quem entea Gadarenses confugiendi votum habebant, sed qua via inextinguibile*

id sibi adforet, non reperiebant. Ita quidem nulla varietate Edit. 1544. sed in Colon. 1575. margo priore loco *fuit*, posteriore *foret* exhibet; neque alibi compositum sic apud illum auctorem occurrere existimo. Fortinatus de Part. Virg. col. 688.

*Cuius iustitia est lumborum cingulum, et idem
Eius remis adest cinctoriumque fides.*

et col. 691.

*Celso super cedras et vasta cacumina montis
Subque tuis plantis et rota solis adest.*

et rursus ibidem:

*Lychnites hebes est, cedit tibi Lucifer videns:
Omnibus officiis lampade maior ades.*

Vs. 49. *Inque diem.* Hoc est: . . utque interdiu ac nocte utriusque luminis fulgendi spatium accurate observas et disponis. Istum usum dictionis in diem, in noctem pluribus illustramus ad verba Lactantii II. 3. *Nam sicut sol, qui oritur in diem etc.* et Taciti Ann. VI. 20. *Qualem in diem Tiberius induisset, pari habitu.* quippe sic illic cum Barthio legendum censeo.

Vs. 60. *Praesule.* Confer Hymno I. 13.

*Arca levatur aquis, homines ne perderet aequor,
Ne pereant homines, arca levatur aquis.*

Horum autem verborum, ut *mystica virtus, Quod etc.* hunc sensum esse puto: ut miraculum hoc, typum continens, praemonstraret, homines omnes per delicta mortuos ope crucis Servatoris per baptismum posse regenerari. *Mystica virtus* dicitur ut lib. IV. 263.

Cognoscite cuncti

Mystica quid doceant animos miracula nostros.

Nec *praesule ligno* valet, ut exponi a Cellario videmus, praesaliente arca super aquas; sed ope, auxilio crucis, quam sic saepe *κατ' ἐξοχήν* significat nomen *lignum*, ut Hymno I. 61.

Aspera mors populis ligno deducta cucurrit,

Aufertur ligno aspera mors populis.

Usumque hunc vocis *praesul* ex Ambrosio pluribus exemplis probavit Gronovius Observ. in Eccl. cap. 1. Sic Hegesipp. III. 2. *Denique summum apud eum tenebat amicitiae locum, quandoquidem etiam praesulem suae salutis vitaeque custodem arbitrabatur.* Fulgent. Mythol. I. non procul ab initio: *Dum tibi . . ordior fabulam, quam . . nocturna praesule lucerna, commentus sum.* Gregorius Turon. Hist. Franc. IX. 20. *Quod, Christo praesule, potuerint iuste argumentare, sub omni securitate et quiete possideant.* Sed licet ex interpretatione nostra nihil haec verba habeant, quod non sit verissimum; quemadmodum tamen D. Petrus I. Epist. III. 21. nos dicit *salvos baptisate fieri*, crucis Christi mentione non facta; ita et hic forsitan Noster de illa non cogitavit, simpliciusque et clarius scripsit *praesule signo* i. e. typo praemisso, vel per hoc prodigium; quae tum construenda sunt cum verbo *monstraret*, non cum *renovari* posse. Confer vs. 102.

*Typicisq; crueris**Auxilio ventura docet, quod sanguine fuso**Humana pro gente plus succumberet ugnus.*

ad ex Prosae Sedullianae, cuius mihi copia non est, collatione res haec rtsasse melius diiudicari posset. *)

Vs. 75. *Sordidus*. Sic Ovidius Metam. II. 29.

Stabat et autumnus, calcatis sordidus uvis.

insule etiam Cl. Schoettgenium ad Columell. X. 44.

Vs. 83. *Centum*. Orientius I. Dist. 194.

*Non mihi si linguae centum sint, oraue centum,**Expediam, quantum forma etc.*

centius apud Augustin. Epist. XXXIX.

*Non si mihi murmura centum**Det Boreas totidemque animas, centumque per ora**Lingua rigens adamante fremat, memorare valebo,**Quae etc.*

itantur Virgilium Aen. VI. 625. et Ovid. Metam. VIII. 532. cum nota ofani.

Vs. 89. *Perdente modum*. *Perdere natura modum* dicitur imitatione scani, qui ita VII. 532.

*Perdidit inde modum caedes, ac nulla secuta est**Pugna.*

Vs. 94. *Seniore viro*. Interpunctio hunc in modum restituenda . . . *relinque negabat Frigidus, annoso moriens in corpore sanguis; Cum niore viro gelidi praecordia ventris In partum tumere novum*. Male omma locatum erat post *seniore viro*: construendus enim ablativus ille in sequentibus, *tumere praecordia ventris gelidi in partum novum*; ex in tali ablativorum, quo ex. gr. Virgilius dixit Aen. I. 277.

*donec regina sacerdos,**Marte gravis, geminam partu dabit Ilia prolem.*

donius Carmine II. 122.

*Magnus Alexander, nec non Augustus habentur**Concepti serpente Deo.*

udentius Apoth. 587.

*Mulier quid coniuge praegnans**Clamet anus.*

Praesule signo, quod malebat Wopkensius, ipse deinceps reiecit. Ita enim in literis olim ad me datis perscripsit: Sed nunc, ut malim retinere *ro praesule ligno* (id est, ope ligni seu crucis) faciunt talia loca Patrum: Augustin. C. Dei XV. 26. *Iam vero quod Noë . . . imperat Deus, ut arcam faciat, in qua cum suis . . . liberaretur a diluvii vastitate, procul dubio figura est . . . Ecclesiae, quae fit salva per lignum, in quo pependit . . . Iesus*. Alcim. Avitus lib. IV. 300.

*Effugiet tum ille malum, quicumque paratus**Praeduri validam aedificavit tegminis arcam,**Per lignum vitale crucis servatus ab uadis etc.*

Haec Wopkensius. ARNTZEN.

Vs. 98. *Ipsam*. Non fuerat hic emaculandum: at sacer istam etc. nam ipsam valet, ut passim apud hos Latinos, eandem, ad quam nempe mactandus ceteroquin Isaacus fuisset. Minus. Felix cap. IV. *Si placeat ut ipsius sectae homo cum eo disputem*, etc. Paulinus Petroc. de V. Martini III. 100.

Cumque ipsa et conchas species videatur et undae.

etc. Utrobique de hac vi pronominiis monui. Locum hunc etiam vindicant haec Prudentii Cathemer. XII. 131.

*Vos prima Christi victimae,
Grex immolatorum tenet,
Aram ante ipsam simplices
Palma et corona luditis.*

et Peristeph. IV. 37.

*Lusitanorum caput oppidorum
Urbs, adoratae cinctes puellae
Obviam Christo rapiunt ad aram
Porrigit ipsam.*

Vs. 122. *Pedestris*. Vox pedestris pro tarrestri, terra iter faciente, utitur exemplo optimorum Latinorum, ut liquet ex adnot. Gronovii ad Livium XXXVII. 53. *Pelagum* autem a mari sic aliquomodo distinguit, ut Virgilius Aen. I. 250.

*Unde per ora novem, vasto cum murmure montis,
It mare proruptum, et pelago premit arva sonanti.*

Tautologiam vero istam, qua hic iunguntur, *pelagus, mare, profundum et marmora*, facile poetica defendit consuetudo. Sic Lucretius II. 766.

*At mare, cum magni moverunt aequora venti,
Vertitur in canos, candenti marmore fluctus.*

Consulantur Burmanni adnotata ad Val. Flacc. II. 375. et Nemesian. Cynege. vs. 276. Adde Prud., Hamart. 471.

Vs. 127. *Lectio*. *Lectio* pro S. Scriptura, illiusve doctrina vel testimonio, saepe occurrit in Latinitate Ecclesiastica. Paulin. de V. Martini IV. 180.

Ut quondam sanctae vetitum maledicere plebs

Lectio fert asinum dominum tenuisse profanum.

ubi iam et hoc observavimus.

Vs. 149. *Insolitus*. *Insolitus frenare diem* interpretandum videtur, cum iam dedicisset frenare vel regere diem: nisi forte legendum, *invalens* vel *insolidus frenare diem*: qua voce posteriore usus est Ovidius. Sic mox luna dicitur pigra non cucurrisse ordine suo.

Vs. 189. *Ardentis*. Saepe ita *ardor* tribuitur *fidei*, ubi ad illius firmitatem vividamque in animo hominis efficaciam respicitur. lib. IV. 35.

*Nec cunctata solens pietas inferre salutem,
Quae sentit flagrare fidem.*

Hymno II. 55.

*Credentis ardor plurimus
Exstinxit ignes febrium.*

nymus inter Augustini Epist. XXV. *Qui contra flantes ventos ardore perstitisti.* Prudentius Perist. VI. 21.

Incenditque fidem calore Christi.

Ruffin. H. Eccl. IX. 10. *Ardens namque in fide Dei animus . . bonis ius pascatur.* Arator H. Apost. II. 628.

quibus adfuit ardens,

*Ut caderet vapor ille, fides, finemque calori
Altera flamma daret.*

1179.

Sed tu modo decoquis anguem,

Usa tuo fervore, fides; tibi subditus hostis

Frigidus etc.

1203.

Cuius de fomite crescens

Est accensa fides, et sensibus additus ardor.

natus de Certam. Pior. col. 712.

Qui fervente fide Christi solidatus amore

Vertice supposito colla secunda dedit.

s. 205. *Tulit.* Tibi iura tulit Cellar. explicat, leges novas tibi im-
t, vel iura tua tibi abstulit. Posterius haud dubie innuit auctor,
admodum et Prosa habet: *tibi iura abstraxit.* passimque ita *tulit*
ustulit, venit apud hos Latinos, ut iam diximus ad Avian. Fab.

17. notavitque Cellarius ad ista lib. III. 194.

Cui vocem lucemque tulit.

lianus III. de Laud. Stilic. 163.

Sic Medus ademit

Assyrio, Medoque tulit moderamina Persis.

locum pluraque alia proutulit Vir erud. Io. Lud. Bunemannus ad
nt. III. 22. Similis autem cum responso interrogatio est Prudent,
763.

Quis potuit fluidis animam suffundere membris?

Nimirum qui membra dedit, qui fictilis ulvae

Perflavit venam etc.

d. Praef. 41.

Quis in tenebris hostis errantes tamen

Pulsat, trahitque et proterit?

Qui sparsa ad ipsum commeantum transitum

Frumenta saevus devorat:

Qui laeta Christi culta etc.

s. 216. *Gravato.* Ita Ovidius IV. Metam. 145.

Ad nomen Thibes oculos iam morte gravatos

Pyramus erexit, visaque recondidit illa.

im pro in morte bene a Ciofano aliisque restitutum, hic etiam pro-
edulii locus.

s. 219. *Sub rore.* *Sub rore dixit,* ut Sidonius Carm. XVI. 23.

Quos, in Chaldaeis positos fornace tyranni,

Roscida combusto madefecit flamma camino.

Drepan. Florus Hymno Ananiae etc.

*Qui se de medio fornacis turbine tutus
Eruit, et venti vorantis flammis fovit,
Cum rapidi etc.*

Paulin. Nolan. Poem. XXIII. 269.

*Sed velut aeternos pueris recinentibus hymnos,
Roscidus accensos discussit spiritus ignes;
Sic nobis etc.*

Vetus Int. Daniel. III. 50. *et fecit medium fornacis quasi ventum rores
stantem, et non tetigit eos omnino ignis etc.* quem ad locum ad Paulin.
iam citavit quoque Ducaeus.

Vs. 223. *Sermo est.* Durum nimis est sermo pro sermonis effecto:
ideoque cum Davisio ad Cicer. N. Deor. II. 2. ex aliis libris legerim
serva est: i. e. servituti obnoxia, servire obligata. Claudianus de R.
Proserp. II. 279.

*Ille ego Saturni proles, cui machina rerum
Servit, et immensum etc.*

Vs. 225. *Trahit.* Sequi etiam dicimur, quo *trahimur.* ut Virg. Aen. V. 709.

Nate Dea, quo fata trahunt retrahuntque, sequamur.

Sententia idem quod *voluntas gubernantis*, in his Iobi XXXVII. 12. *Qui
instruant per circuitum, quocumque eas voluntas gubernantis duxerit, id
omne quod praeceperit illis super faciem orbis terrarum.* Davisius ad Clo.
N. Deor. II. 2. sic distinguebat: *Q. t. sententia, nutu*, et *nutu* cum *iuben-
tis* construebat. Sed ex ea distinctione ordo verborum minus perplexus
erit, si *nutu* referamus ad *sequiturque*, et exponamus facillime, ad leve-
simum divinae voluntatis indicium; quod alibi dicitur *nutu*, in *ictu*, in
temporis vel oculorum ictu. Sed vulgatam interpunctionem stabilit Prosa,
quae sic effert: *Et sequitur iubentis imperium creatura, quocumque nutu
naturae traxerit divinae sententia.* Elegantius ceteroquin videri posset:
*Sequiturque iubentis Imperii, quocumque trahit sententia, nutum. Iuben-
tis imperium* ut huius lib. 71.

Transit in adversas iussu dominante figuras.

lib. III. 19.

Quantum imperii fert iussio Christi?

Virgilius Aen. VI. 461.

Sed me iussa Deum . . .

Imperitis egere suis.

Prudent. Apoth. 1032.

Omnia iussu

Imperitante novas traxerunt edita formas.

et *imperium* sic accipi possit pro persona imperante, de quo vocis un-
vide Intt. Caesar. B. Civ. III. 22. Tentabam etiam: *Sequiturque iubentis
Imperii, quocumque trahit, patientia nutum.* i. e. unumquodque patiens
et ad imperata quaeque difficillima obeunda paratum. Sulp. Severus
Dial. I. 18. *Dura imperia, quae nullius facile valeret implere patientia
ubi plura.* Denique et suspicari posses: *S., i. imperii quocumque trahit
sententia, totum.* i. e. omnia sequantur. ut lib. V. 462.

*Ad dextram sedet ipse Patris, totumque gubernat
Iure suo, qui etc.*

vide ab lib. III. 112. In vulgata autem lectione participium *iubens* ponitur, ut apud Prudent. Apoth. 92. Paulin. V. Mart. I. 169. et II. 351.

Vs. 231. *Pronus*. Quod codex Cantab. habet, *homo plenus adoret*, id quidem consentaneum his verbis Prosae, *homo integer membris adoret*; sed minus apte refertur ad *volucrem, bovem et draconem*. Et *pronus adoret* dici potuit, ut Prudent. in Peristeph. X. 253.

Pronusque adora, quidquid in terris sacri est.

Noster II. 193.

Monstrumque nefandum

Pronus adoraret.

Fortunatus de Partu Virg. col. 687.

Pronus adoravit genu.

Alc. Avitus I. 145.

Usibus ista tuis non cultibus esse memento.

Praecellis factis: factorem pronus adora.

Sic ille lib. III. 138. *Plenus homo* tamen, sensu hic non inepto, esse potest, qui habet omnia ad naturam humanam pertinentia, adeoque et rationem, qua volucres et reliqua animalia carent.

Vs. 237. *Officium*. *Officium*, ut passim alia abstracta pro concretis ponantur, hic ministrum denotat. Corippus lib. III. pag. 45,

Omnis sacrorum vis adfuit officiorum.

Pollio in Gallienis cap. XVII. *Omnia Palatina officia sequebantur*. quae exempla Cortius adduxit ad Sallust. Cat. cap. XXIV. Prudent. Per. XI. 49.

Inter carnifices et constipata sedebat

Officia.

Idde quae Gronovius Observ. in Eccl. cap. XI.

Vs. 252. *Lignee, ligna*. Fuit cum reponerem, *Lignea signa rogas*, i. e. prorsus inanimata ac bruta. At huic emendationi refragari nunc intelligo Prosam, his verbis: *Lignee, ligna quid obsecras?* i. e. stupide, et aliquando voces *lapis, lapideus, saxeus* adhibentur a Latinis. et respici quodammodo potuit ad verba Psalm. XIII. 4. *Simulacra . . . os habent, et non loquuntur* etc. similes illis *stant, qui faciunt ea, et omnes qui confidunt in iis*. Ludit eodem modo Arator H. Ap. I. 593.

Lapides Iudaea rebellis

*In Stephanum lymphata rapis, quae crimine dura
Saxea semper erit.*

Vs. 254. *Regunt*. Rutilius It. I. 157. sic phrasi *iura regere* usus est:

Si non displicui, regerem quum iura Quirini.

tc. ubi plura Sitzmannus. Poenitet autem quondam sollicitasse ista, si *causa securibus actis*, i. e. adactis, incussis. ut Lucanus I. 383,

His aries actus disperget saxa lacertis.

enec. Troad. 49.

*Alto nefandum vulnere ferrum abdidit,
Quod penitus actum cum recepiisset etc.*

Ruffinus H. Eccl. III. 6. *Interdum etiam in nonnullos adhuc spirans
macro examinandus agebatur.* Claudian. de B. Get. 122.

Ferro ne largius aoto

Irrevocandus eat, sectus vitibus error,

Consule quoque Burm. ad Val. Flacc. II. 179.

Vs. 264. *Addita.* An praestat edita monstra, i. e. prognata? *Deflecte*
cum luctu et moerore commemorare. Boëtius Cons. II. 2. *Quid tragedi-*
arum clamor aliud deflet, nisi indiscreto ictu fortunam felicia regni
vertentem. Vellei. Pat. II. 119. *Nunc summa descendenda est.* ubi quidpiam
innovandum merito negavit Gruterus.

Vs. 268. *Libertatis ope.* Illud *libertatis ope* haudquaquam ego cum
Cellario praetulerim *et libertatis opem*, quod est in vulgatis libris, firme-
turque omnino ista Prosae interpretatione: *Ad urbem nostrae libertatis*
auctorem. Sic etiam Livius IV. 44. *Non valuisse . . pro filio . . praeco*
Tribunorum plebis, potestatis sacrosanctae ad auxilium libertatis erectae
Tentabam etiam: *Properemus in urbem, ubertas ubi opum, radians etc.*
Sed manus medica prorsus abstinenda, legendumque *libertatis opem*.

Vs. 275. *Per digesta.* Duas voces *per digesta* hic in unam contri-
hendas, haud facile mihi persuadebit Barthius. *Per digesta miracula* et
per narrationem miraculorum, percurrendo miracula. *Rudis* ita saepe
pro novo, iuniore dicitur. vide Elmenh. Int. Apuleii. Min. Felix cap. XXI.
ut quisquam illum rudem sanguinem novelli et viridum hominis cecidit,
fundat, exhaustiat. Prudent. Perist. III. 34.

Et rude pectus anhela Deo

Faemina provocat arma virum.

et Hymno vs. 23.

Vos Nazareni adistite

Rudemque ritum spernito.

Ruffin. H. Eccl. prooem. lib. I. *et rudem ac nulli fere nostrorum digres-*
sam viam . . incedere. Plura addi possunt ex Paulino Nol. Poëm. XIV.
211. et aliunde.

Vs. 283. *Salutem.* *Salus* pro sanitate mentis vel sententiae. Paulina
V. Martini lib. I. 237.

Ac tum forte malus funesti dogmatis error

Sparserat in populos, incauto corde sequaces,

Virus, ab insano quod fuderat Arrius ore.

.

Attamen ore fidem tenuit vel corde salutem.

Confer Senecam Epist. XLI. *In vitia alter alterum tradimus, quomodo*
autem ad salutem revocari possunt, quos nemo retinet, populus impellit.
de Ira lib. I. 8. *Optimum est . . dare operam, ne incidamus in iram.*
Nam si coeperit ferre transversa, difficilis ad salutem recursus est.

Vs. 290. *Simulavit.* Dicimus *simulare* quid aliqua re, pro figurare,
adumbrare, et *simulare* quid alicui rei, pro simile facere vel dicere, id est
que gradibus tam ablative, quam dativo casu accipi posset; quemadmo-
dum *rebus iniquis*, in his lib. IV. 167.

Rebus qui semper iniquis

Divinum simulastis opus.

dativum tamen magis inclino. sic Tertullian. in Marcionem I. 4. Cui
e simulabitis? et simulare alicui pro similem fieri, dixit vetus Int. IV.
Idrae cap. XVI. 52. Epist. ad Hebraeos II. 17.

Vs. 318. *Levamus.* Sic Virgil. Aen. VIII. 309.

Variisque viam sermone levabat.

de quae ad Taciti Ann. IV. 58.

Vs. 322. *Hæc castra.* Hoc loco stabiliamus etiam correctionem *istam*,
a legitimus Paulini de V. Mart. II. 423.

Hæc quoque turba piis accrevit dedita castris,
op. Florus Hymno ad Michael. Arch.

Hoc Gabriel aqum auxilium sibi ferre fatatur,

Ad pia coelestia castra tuenda Dei.

elestia castra dixit Lactant. de Mort. Pers. cap. XVI. *Hoc est esse*
caput Dei, hoc est militem Christi, quem nullus hostis expugnet, nul-
lupus de castris coelestibus rapiat, nullus laqueus inducat. ubi acute
quidam doctus coniecat, de caulis coelestibus, quod tamen, invitis
ris, amplecti necesse non arbitror.

Vs. 326. *Tota virtute. Tota virtute* i. e. omni virtute, inviota vir-
s. Paulinus de V. Martini I. 271.

Pergitur ad Dominum tota virtute precandi.

lib. II. 182.

Tum Dominum tota fidei virtute precatur.

saepius alibi in Declam. XIV. 6. et sicut ex ipsis quoque mortiferis
tiora sunt, quae statim tota velocitate grassantur, et etc. Ammian.
II. 12. *Fessi denique tot aerumnis, tota celeritate egredi festinabant.*
tatus de Schism. Don. II. 18. *Nanne de numero vestro fuerunt, qui*
a celeritate occurrerunt ad castellum Lemellense etc. ubi cave cum
id. Viro tentes, nota celeritate. lib. V. 4. extr. *Quid est quod vobis*
a importunitate vindicare contenditis? lib. III. 12. *Quos constat postea*
a securitate fecisse, unde paullo ante populos deterrebant. Vopiscus in
Ibo cap. 1. *Omnesque orbis partes in totam securitatem reductae sunt.*

vid. Casaub. Min. Felix cap. XV. *Cum toto silentio liceat responsionem*
ferre. Confer quae infra ad lib. III. 159. Ut autem Noster *aurea praemia*
perpetuae vitae dixit, ita et Prudentius Hamart. 925.

Nec sectus aurea dona

Iustorum dirimente chaos, rutilasque coronas,

Eminus ostendi poenarum carcere mersis.

Vs. 329. *Propriae sedis.* Placet Callario illud *propriae sedis* . . do-
m; sed dictionis huius nullum exemplum adfert, certissimeque cum
s libris legendum: *Hic proprias sedes, huius* etc. quomodo et longe
editior verborum ordo est. Ita et Virgil. Aen. III. 167.

Hæc nobis propriae sedes, hinc Dardanus ortus.

que modo nunc ex Prosa et Cant. MSS. pluribusque editt. vulgatum
viro docto intelligo.

Vs. 346. *Numero, menses.* Distinguendum, ni fallor . . . *aper, mero menses i. e. h.*

IN LIBRUM II.

Vs. 7. *Noxia tu coniu.* Imitationem hanc Virgilii Ecl. VIII. 49. iam ante Cellarium observaverat Barthius Adv. X. 9.

Vs. 19. *Terrigenae.* Non male legitur, *caeca s. fauce*, i. e. sine dolectu omnia absumente. Nec tamen, si libri addicerent, minus arrideret, *saeva s. fauce*, ut lib. I. 202.

Saevisque in faucibus ira quiescit.

Vs. 21. *Reddere.* *Reddere* pro retributione prosequi, vindicare, ut Vetus Int. Iobi XXI. 31. *Quis arguat coram eo viam eius? et quasi fecit, quis reddet illi?* vide etiam cap. XXXIV. 11. Exod. XXXIV. 7. *Qui reddis iniquitatem patrum filiis* etc. sic Deuteron. VII. 10. XIX. 19. et alibi Paulin. de V. Mart. III. 445.

Nec sic quoque sanctum

Ira animum saltim reddendi ad vota coëgit.

Augustin. C. Dei III. 2. *Priamo, inquit, sunt reddita Laomedontes perterna periuria.* Idem aliquando usus est synonymi verbi *persolvere*. Avian. Fab. XIII. 13.

Dum cupis illatum tibi met persolvere damnum,

Absque etc.

Sic enim, ut monui, legendum, non *par solvere*. Orientius I. Disticho 84 de Dei beneficiis agens:

Aut quibus haec opibus, quibus et persolvere donis,

Vel quanto poteris pendere servitio?

Vs. 29. *Honore.* Prosa, ut mihi amicus significavit, *Nil laetius matrem, quam gratia iucunditatis obscurat.* Hinc videri possit, in Carmine fuisse: *Nil quod laedat habens matrem, quam obscurat honor.* MStus, teste Wasseo (Sall. Ind. v. *Obscurare*) exhibet *honorem*. Male.

Vs. 65. *Gyro.* *Gyro aeterno* esse videtur, semper aequae lato atque infinito ambitu. Libens tamen, si quis adnueret Codex, reponerem: *et aeterno complectens omnia iure Imperium s. f. m.* uti lib. I. 14.

Cui iure perenni

Arcibus aetheriis una est cum patre potestas,

Par splendor.

Tacitus Annal. II. 82. *Neque ob aliud interceptos, quam quia populum R. aequo iure complecti, reddita libertate agitaverint.*

Vs. 77. *Ducem. hoc.* Posterior vocis *ducem* syllaba contra legem metricam producit hic, ut Hymno I. 74.

Suscepit primum hic populus Dominum.

Prudent. Cathem. XII. 131.

Aram ante ipsam simplices,

Palma et coronis luditis.

cum nota Heinsii. Adde Burm. ad Phaed. Fab. IV. vs. 4.

Vs. 78. *Aulae.* I. e. regni Hebraei gubernator. Prudent. Per. I. 40.

*Fortè tunc atrox secundos Israëlitis posteros
Ductor aulae mundialis ire ad iram iussorat.*

Propertius IV. 11. 3.

*Te licet orantem furvae Deus audiat aulae,
Nempe tuas lacrimas litora surda bibent.*

Iuvenius H. Euang. III. 438.

*Nam coeli regnum domino praedivitis aulae
Consimile est, nummi rationem qui etc.*

Vs. 82. *Tractat.* Hoc est, quem fraude necare cogitat, constituit. Fab. Antiq. VI. *Qui aliorum necem tractant, et de ipsorum quid agatur ignorant.* Gregorius Turon. H. Franc. II. 23. *Hoc iniquo corde explere cogitans, quod die praecedente tractaverat.* lib. III. 28. *Tractantes illum die sequente interficere.* Et tractare scil. secum, pro animo agitare, volvere, dixit Quinctil. Declam. V. 1. Tacitus Annal. II. 5. Iustin. XXXI. 7. *um nostra animadversione.* Gerundium istud *necandum* pro necare illustravimus quoque ad eundem lib. VI. 1.

Vs. 96. *Deo.* Rusticus de Benef. Christi 81.

*Gens Chaldaea . . . prior ventura dicatis
Per speciem documenta ferens dat munera, regi
Divitias, dat thura Deo, myrrhamque sepulcro.*

Prudentius Cathemer. XII. 62.

*Eoa promunt munera,
Stratique votis offerunt
Tus, myrrham, et aurum regium*

*Regem Deumque adnuntiant
Thesaurus et fragrans odor,
Turis Sabaei: at myrrheus
Pulvis sepulcrum praedocet.*

id quem locum hunc quoque Sedulii iam adduxit Cellarius. Talisque ere interpretatio ista Iuveni H. Euang. I. 251.

Submissique simul mox mystica munera promunt:

Aurum, thus, myrrham: regique Deoque hominique.

Idde Prudent. Diptycho XXVII. et Pet. Chrysologum Serm. CLVIII.

Vs. 111. *Cuius ab ore.* Impedita quodammodo constructio in his, *nus ab ore* etc. i. e. qui, cum ab ore eius subito labitur tener agnus etc. Sic Cicero Attico XII. Epist. 23. *Nam quid de me dicam, cui ut omnia contingant, quae volui, levare non possum?* i. e. qui, ut mihi omnia etc. Id genus plura dedimus ad Iustin. IX. 8.

Vs. 117. *Immerito.* Legendum *strage* . . . *immerita*, prout iam MSto auctore emaculavit ad Stat. Thebaid. II. 305: Barthius. Clar. autem Wasieus ad Sallust. Iug. 84. pro *confisas*, cum in MSto sit *coelicolae*, legendum coniecit *lacteolas*. Prudent. Dipt. XXIX.

Fumant lacteolo parvorum sanguine cunae.

Ego vero non vexarim illud *confisas*, quoniam et Prosa habet; *parvulorum catervas elidere sanguinolenta non destitit tyrannide*, et sic rursus canit Sedul. Hymno II. 37.

*Caterva matrum personat,
Conlisa deflens pignora.*

Neque infrequens *collidere* pro *elidere*. Ruffin. H. Eccl. VI. 31. *Qui ille cum facere recusaret, omne corpus eius membratim fustibus colliserunt.* Orosius IV. 8. *ut si in qualibet corporis parte . . . ictu aliquo collidatur, debilis reddita cursum habere non possit.* Vetus Int. Psalmo LXXXVII. 45. *et sedem eius in terram collisisti.* Ieremiae LI. 20. *Collidis tu mihi vasa belli, et ego collidam in te (i. e. per te) gentes . . . et collidam in te equum et equitem eius: et collidam etc.* Hegesipp. V. 38. *Sed ubi incendium evaserant, fractis cruribus collisi corpore moriebantur.* Augustin. Civ. Dei XIV. 15. *ut male scribentem stylum collidat, vel calamus frangat iratus.* Paulinus V. Martini II. 448.

Ossaque collisis sonuerunt obruta membris.

Quod autem *conlissas*, cum idem ferme sit quod *stratas*, vacare videtur post *sternere*, tritum hoc palilogiae genus est poetis, ut vidimus ad ista Aviani Fab. XI. 7.

Ne tamen elisam confringeret aerea testam,

Iurabat spiciam longius ire viam,

et Paulini de V. Martini IV, 183.

Elisam acclini pressantem corpore plantam,

sic infra vs. 154.

Decutit expulsas inlaesis vultibus umbras.

Vs. 117. *Crimine simplex.* Adludere videtur ad verba Lucani, *non ad vs. 119.* et sqq. citanda, quae dum apud Lucanum exstare ignorat Barthius, a Lutatio male afferri, frustra putabat ad Stat. Theb. II. 305.

Vs. 120. *Necans vagitus.* Licentia plane frivola ac perversa Barthii est, quae iugulanda putat verba ista, *primosque necans vagitus et audens innumerum.* In numerum (sic enim dirigendae hae voces) *patrare nefas* dixit Sedulius ad imitationem Lucani II. 108.

Crimine quo parvi caedem potuere mereri?

Sed scitis est iam posse mori. Trahit ipse furoris

Impetus, et visum est lenti, quaesisse nocentem.

In numerum pars magna perit rapuitque etc.

i. e. passim ac velut ad ingentem solummodo numerum efficiendum: de qua forma quaedam etiam observamus ad Tacit. Ann. XV. 71. Quod autem in Prosa Sedulii legitur, *primis vagitibus inimicus*, tanti quidem non est, ut ideo cum Cellario coniceremus, *primisque hostis vagitibus audet.* Contra ritum quidem prosodiacum venit, quod ultima in *vagitus* corripitur; sed idem peccatum in vocibus *spiritus* vs. 239. *sexus* lib. III. 266. et aliis. Neque offendere alium virum doctum, tanquam nfmis insolens, debuit hoc, *primos necans vagitus*, i. e. infantes etiam modo natos necans; sic enim abstracto hoc pro concreto utitur Prudentius Peristeph. 743.

Omnes capaces esse virtutum Pater

Mandavit annos: neminem exceptit diem,

Ipsis triumphos adnuens vagitibus.

ic *gemitus* pro gementibus, idem Hamart. 838. *cursus* pro currentibus, Aristoph. 114. *vota* pro precantibus, ibid. 198. *culpa* pro noxio, Cathem. I. 121. Ita *lacrimas* pro lacrimantibus dixit Statius Theb. VIII. 216. *audia* pro gaudentibus, Paulinus de V. Martini II. 290. *enses* pro armis, Noster lib. V. 62. *naufragium* pro naufrago, lib. I. 218, et infinita alia.

Vs. 126. *Orbg. Orba ubera*, ut Prudent. Apoth. 613,

Inluxisse diem lactantibus horis,

Quæ tæper innupto penderet ab ubere Christus.

de quæ infra ad vs. 225.

Vs. 127. *Quis tibi.* Eiusmodi apostrophe placuit itidem Prudentio Christ. V. 241.

Quis audienti talia

Datiane tunc sensus tibi?

Quantis gementum spiculis

Figebat occultus dolor.

mitatus uterque ista Virgillii Aen. IV. 408.

Quis tibi tunc, Dido, cernenti talia sensus,

Quosve dabas gemitus, cum littora fervere late

Prospiceres arce ex summa, totumque videres

Misceri ante oculos tantis clamoribus æquor.

Æquor autem *vastum* non est tumultus, ut male in Indice exponitur, sed Iordānes fluvius aliaeve aquæ, quas matres cum infantibus suis aufugientes transmeare conabantur.

Vs. 132. *Qui sancta.* Longe venustior oratio erit, si rescripseris, prout etiam dedisse Sedulium vix dubito, *Praesens Christus erat, quæ sancta pericula semper Suscipit.* i. e. eatenus aderat, qua Sanctorum pericula semper suscipit.

Vs. 137. *Corde videbatur.* *Corde senior* i. e. prudentia scientiaque maturior vel perfectior. Iscan. de B. Troian. I. 19.

Mento canescant alii, nos mente; capilla,

Nos animo; facie, nos pectore.

um not. Dresemii. Paulinus de V. Martini I. 124.

Et tamen hoc senio morum cordisque refulgens,

Quatuor a lustris geminos minus egerat annos.

ibi quaedam talia adscripsimus. lib. II. 120.

Nam iam maturæ satis est oratio menti,

Ut cuius sensum senior sententia firmat.

confer ibid. 144. Paulinus Nolan. Epist. IV. 3. *Pater mihi es . . . quia ad maturitatem meriti et honorem seniorum provexit et iuvenem cana prudentia.* Chrysologus Serm. I. Adolescentior iste plane non ætate, sed sensu, qui congregavit etc. et Serm. V. *Sed Iudaicum (populum) seniore prudentia legis fecit; gentilem paganitatis stultitia reddidit iuniorem. Quia sicut sapientia dat canos, ita etc.*

Vs. 141. *Lustra gerens.* *Gerens* i. e. agens, Arator H. Apostol. I. 244,

*Claudus erat, cui prima dies exordia vitae
Membrorum cum strage dedit, languore coaevo
Octo lustra gerens.*

Statius Silv. IV. 3. 148.

*Natis longior abnepotibusque
Annos perpetua geres iuventa,*

Aur. Victor Epit. cap. XLIV. *Annos gerens proxime quadraginta.* Sueton. in Vespas. cap. penult. *Annum gerens aetatis sexagesimum.* Vide et erud. Cannegit. ad Avian. Fab. I. 4. nostramque animadv. ad Iustin. III. 4.

Vs. 143. *Potens.* Sic Fortunatus de Vita hum. col. 703. ed. Fabricii:
*Semine et humano quo nullus maior habetur,
Vir baptista potens ipse Ioannes obit.*

Arator H. Ap. II. 78.

*Clamavit virtute potens baptista Ioannes,
Non ego sum: post me etc.*

Similiter D. Servator dicitur *potens auctor*, lib. V. 104. *conviva potens*, ibid. 365.

Vs. 165. *Quia.* Placet, quod ex Prosa et MSto Cant. editisque vulgavit erud. Grunerus: . . *retro quia subtrahis a.* quomodo et Vetus Interp. habet Psalmo CXIII. 5. Illi autem frequens hic usus particulae *quia*, pro quod vel cur. Exodi XVI. 7. *nos vero quid sumus, quia murmurastis contra nos?* Marci I. 27. *Quidnam est hoc? quoniam doctrina haec nova?* quia in potestate etiam spiritibus immundis imperat, et obediunt ei. cap. IV. 40. *Quis, putas, est iste, quia et ventus et mare obediunt ei?* sic Lucae IV. 36. et VIII. 25. Ioan. VII. 35. XI. 56. et XIV. 22.

Vs. 169. *Christum vestivit.* Non fuit hic tentandum *investivit*: sic enim et lib. V. 185.

Poenam vestivit honore.

Vs. 170. *Mansuetumque.* De vulgari hac columbae descriptione vide Bochart. Hieroz. P. II. lib. I. 4. Licet autem *multum* pro maxime cum adiectivis construi aliquando non diffitear, hic tamen credo vocem hanc in mendo cubare: neque enim bene mihi sonat hoc, *mansuetus multumque mitis* vivere Christus per spiritum ostendebatur. Tentabam: *M. d. mitemque incedere, mitem per v. vel, M. d. humilemque incedere, mitem per v.* ut postrema syllaba *rovi docet*, ante *humilemque*, producat solenni in caesuris licentia, qualem lib. I. 268. et alibi usurpat Sedulius. Et *mansuetudo* atque *humilitas* (sive modestia) ut virtutes cognatae, memoratur Matthaei XI. 29. et Coloss. III. 12. Iam vero nec displicuerit: *M. d. iustumque incedere, m. p. v. i. e.* candidum, simplicem, ab omni astutia malitiaque alienum. Hac virtute cavemus, ne alterum iniuste laedamus; mansuetudine, ne laesi ipsi nimium irascamur, aut vindictae cupidi simus. Utriusque autem imago usitata columba est. Atque ita quoque Prosa: *Quod autem Spiritus Dei super eum in specie columbae descendit, ostenditur, quanta sit eius bonitas, mansuetudo, simplicitas, per volucrum fellis amaritudinem non habentem.*

Vs. 180. *In panis. Hoc est, in panem.* Tali perissologia Iuvenecus III. 858.

Sed nulla facultas

Pomorum sterili frondis concreverat umbra.

i. e. nulla poma. *Opes* dicuntur copiae, quibus vescimur, inde *inopia* speciatim aliquando victus inopiam denotari, vidimus ad Iustin. II. 13. Sic Alcimus Avitus lib. II. 13.

*Cumque voluptati sacrum nemus offerat omnes
Delicias, opibusque novis se praebeat amplum,
Hinc suaves epulas capiunt, escamque requirunt,
Quamquam nulla fames cogit etc.*

Vs. 208. *Corda.* Licet voces *pectus, cor et mens* passim eiusdem significationis sint, saepe tamen, maximeque a poetis, tali aliquo modo, ut hic, inter se discriminantur. qua de re vidimus ad Tacit. Ann. XV. 70.

Vs. 227. *Fama tacens.* Non displicebat Cl. Wasseo (in Ind. ad Salust. v. *Rumor*) quod exstat in MSto Cant. *sed fama iacens* etc. atque ita plane loqui video Sidonium Ap. lib. IX. Epist. 11. *Ita si quos . . senseris aut quietos aut verecundos, aut in obscuro iacentis famae recessu delitescentes, hos eloqui tui claritas . . . publicat.*

Vs. 229. *Nam quae.* Forte scripserit Sedulius: *Namque stulta potens elegit et i. m.* quemadmodum *que* saepius ante duplicem consonantem longum est. Mox vs. 249.

Adveniat regnum iam iamque scilicet illud etc.

Adde quae Sitzm. ad Boët. V. Met. 3. Burm. ad Phaedr. Prol. lib. III. 20. Heins. ad Prudent. Perist. IV. 15.

Vs. 232. *Iudexque.* Haud facile equidem *index* reposuerim pro *iudex*, quandoquidem respici videtur ad *iudicem* illum *iniquum*, de quo sermo fit Lucae Euang. XVIII. 1—8. et praeterea *iudex benignus* idem ferme esse potest, quod *pius dominus*, infra vs. 273. ex usu vocis *iudex*, de quo ad Iustin. XI. 15. Chrysologus Serm. XV. *Movit centurio iudicem, tanta et tanta dum perorat; et sic movit, ut ad servum suum coeli Dominum ipsum ire velle perficeret.*

Vs. 238. *Origine carnis.* *Origo carnis* est natura carnalis seu corrupta. Prosper Aquitanus in Sententiis LX.

Angelicos cives, et in Christi membra renatos,

Non trahat ad veterem carnis origo hominem.

Vs. 244. *Sanctificetur.* Malim *sanctificatur* pro *sanctificetur*; ac dein *adnuit* pro *adnuit*. Omnia enim sic, emendata interpunctione; legenda existimo: *Sanctificatur ubi Dominus, qui cuncta creando Sanctificat, nisi corde pio, nisi pectore casto? Ut mereamur eum nos sanctificare colendo, Adnuit ipse prior: sicut benedicier etc. Adnuit i. e. concedit, adsignat, tribuit.* Prudent. Perist. X. 744.

Omnes capaces esse virtutum Pater

Mandavit annos: neminem excepit diem,

Ipsis triumphos adnuens vagitibus.

et ibid. Hymno XI. 181.

*Hippolyte scio me debere, Deus cui Christus
Posse dedit, quod quis postulet, adnuere.*

Sic Virgilius et alii. Sic infra lib. V. 291.

atque ideo templum Deitatis habemus,

*Quod servare Deus nos adnuat immaculatum,
Et faciat tennes tanto mansore capaces.*

i. e. quod utinam det Deus, ut servemus immaculatum.

Vs. 258. *Utque polo.* Nisi his depravationis quippiam inhaereat, quae in utque abundans, metri solummodo caussa injectum videtur, adeoque firmare, quae Viro eruditissimo probare non potui ad Avian. Fab. XVII. 13. Sic rursum infra lib. III. 89.

*Ecce aderant vivum portantes iamque cadaver
Bis bina cervice viri.*

lib. IV. 67.

clementia supplex

*Corruit amplexens vestigia; quaeque profusus
Inrigat incumbens lacrimis, et crine soluto
Nec tergere sacras, nec cessat lambere plantas.*

ubi tamen vide notanda.

Vs. 265. *Corpore.* Posset videri legendum, *quis pectore et ore Nos saturat simul.* Sed alterum sic defendi potest, ut explicemus, qui dum nobis annonam mentis fideique subministrat, corpore simul et ore nos saturat. *Panis diurnus* pro quotidiano. Ambrosius Officior. III. 10. *Nam cum exisset fama . . . fluxisse aquam de petra, de coelo diurnam ministrari alimoniam, tot etc.* Prudentius in Psychom. 615.

Ne te sollicitet res crastina, ne cibus alto

Defuerit: redeunt escae cum sole diurnae.

Tacitus Annal. XV. 39. *Quidam amissis omnibus fortunis diurni quoque victus interiere.*

Vs. 278. *Brevem.* *Brevem* dixit pro exiguo, minuto; nec video, cur hic vellemus rescribi *levem.* Avianus Fab. XXXVIII.

Te simul aere brevi debile vulgus emet.

cum nota H. Cannegiteri.

Vs. 293. *Cuicunque.* Sic male ex Codd. Lipsiensi et Heinsiano edit Cellarius, quum sensus omnino cum aliis libris legas postulet, *dextrum quicunque necesse est Aut laevum gradiatur iter:* i. e. necesse est, ut unus quisque dextrum aut laevum iter gradiatur. De isto usu pronominis *quicunque* agimus ad S. Sever. H. S. II. 54. satisque constat.

Vs. 297. *Mittit.* Verba sunt Maronis Aeneid. VI. 543.

IN LIBRUM III.

Vs. 13. *Flebilis.* *Flebilis* pro flente dixit et lib. I. 249. Ovid. Amor. III. 6. 68.

Spargebat tepidos flebilis imbre sinus.

Sic saepius adiectiva veniunt pro participiis. lib. II. 200.

Terque volutus humo, fragili confidere bello.

fracto. Infra vs. 270.

*Reliquiasque suas sportarum⁸ culmina septem
Expavit fugitiva fames.*

fugiens, vel fugata. lib. V. 101.

*Namque per hos colaphos caput est sanabile nostrum,
sanatum. vs. 171.*

*Proprium suscepit amictum:
Scilicet humanae positurus tegmina carnis
Et sumturus item: nil iam ut mutabile ferret
Post mortem, propria cum maiestate resurgens.*
mutatum. vs. 333.

*Perterritus autem
Miles in ancipiti retinet discrimine vitam,
Deserta statione fugax.*

fugiens.

vs. 32. *Magis. Magis* pro amplius, deinceps. Fortunatus de C. f. col. 697.

*Nec peccatoris mortem magis eligit auctor,
Quando suis poenis nobis dedit arma salutis.*

vs. 34. *Febris anhela. I. e. vehemens, flagrans.* Ovid. e Ponto . 5.

Nec dolor ullus adest, nec febribus uror anhelis.
quae ad vs. 277. notabimus.

vs. 36. *Coquebat. Parabat, moliebatur, fovebat.* Sidonius Carm. 29.

Coxerat internum per barbara corda venenum.
s Ital. X. 430.

*Ubi turpe malum Latioque extrema coquebant
Coepta viri.*

Drakenb. illic Savaronem consule.

vs. 42. *Vexaret.* Verbum *vexaret* non moveo. Sensus: ne daemon exaret, molestia afficeret hominem, qui esset operis Dei honor, sed noverat Deo non esse devotum: ut iam accepit haec Cellarius. rium autem usitatissimumque in hac re *vexandi* verbum. vs. 73.

*Quos non mala daemone pauco
Sed legio vexabat atrox.*

43.

*Quam spiritus atris
Vexabat stimulis.*

la, quem norat non esse Dei, confer lib. IV. 181.

*Et sua transit
Sabbata non curans, hominem curare paratus,
Quem voluit magis esse suum.*

sologus Serm. XV. *Puer meus qui iacet, ut tuus sit, surgat: meus paralyticus, ut tuus sit, iam sanetur; meus quia male torquetur, ut sit, iam non sit in poena. Domine, tuos servos non decet malis sub- e: iniuria est tua tuorum poena servorum.*

Vs. 53. *Vada salsa.* Virgil. Aen. V. 158.

Et longa sulcant vada salsa carina.

Adi Savaron. ad Sidon. I. Epist. 5.

Vs. 57. *Dormitat.* Vetus Int. Psalmo CXX. *Ecce non dormitabit, neque dormiet, qui custodit Israel.* Sidon. II. Epist. 2. *Ubi somnolentius cubiculariorum dormiendi potius, quam dormiendi locus est. et sic saepius illa iunguntur.*

Vs. 69. *Ventorum gaudia.* Mare ita procellosum erat, effrenesque venti, non austeritate, aut aliqua Domino nocendi libidine, sed sola laetitia atque obsequio in Christum. Quae verborum sententia cum adeo manifesta sit, quid sibi Cellarius volebat, dum ad ista *gaudia ventorum* notat, venti gaudebundi refugium, Christo imperante? Non sane de refugientibus ventis haec intelligi debent, sed de surgentibus et mare turbantibus. Neque *obsequio fervere* recte exponit Vir laudatus promissimum studiosissimumque esse ad obsequendum Christo, quum sit, se commovere venerandi Christi causa. *Gaudia ventorum* i. e. venti gaudebundi. Paulin. V. Martin. II. 290.

Insistunt totis certantia gaudia votis

Ictibus adsiduis, crebrisque bipennis instant.

Iuvenecus III. 65.

Tamen imperat aegre

Insontis caput inferri tradique puellae.

Ille (nefas!) matris scelerata ad gaudia portat.

Vs. 73. *Mala.* Durius, hoc est, quos non mala (vexabant) *daemones* pauco. An potius leg. quos non daemones pauca etc.? ut in voce *daemones* secunda syllaba producat talis licentia, quam lib. V. 430. et alibi post alios observavimus. Imo vero Sedulii, ni me fallit animus, scriptura est, quos non malus agmine pauco etc. ut malus pro daemone venit lib. II. 288. et alibi. *Agmine non pauco* dixit, ut Tacit. Hist. III. 40. *Multo . . agmine segnius quam bellum incedens.*

Vs. 81. *Semper amicum.* Sic Avian. Fab. VI. 2.

Et luteis tantum semper amica vadis.

Symmachus X. Epist. 36. *Is quoniam semper amicus est veritati, et famam bonorum temporum colit* etc. Arator H. Ap. II. 223.

Subitum tunc illa medelae

Semper amica manus iubar intulit.

Rusticus Helpidius Hist. V. N. Testamenti:

Semper amica piis, peccantes respuit aula.

Aliquando et semper postponitur. Confer etiam Horat. I. Epist. 2. 26.

Vixisset canis immundus, vel amica luto sus.

Vs. 85. *Hospes.* Arator II. 634. pariter de daemonibus:

Virtute sub ipsa

Spiritu quoque turba minax velut irrita fumi

Pars per inane fugit, ne fabrica pulchra creantis

Quae plasmata solo coelestis imaginis instar

Traxit, et auctoris speciem pro pignore gestat,

*Hospite sit polluta suo, templumque decoris
Inficiat praedonis odor.*

Vs. 87. *Natale solum.* Quo hic ubi esse videri possit; de qua partialae notione nos ad Hygin. Fab. LII. Sed hoc insuetum Sedulio, ideoque potius pro relativo pron. accipiendum: ut ablativus *quo* (sc. solo) sic sequenti ablativo *corpore* iungatur, uti solere vidimus ad Iustin. XIV. 4. et Tacit. Ann. I. 72. Sic Paulinus Poëm. XXIV. 151.

Sanctorum ut amore duorum

*Binum habeam natalem hodie, quo corpore sumti
Martyris excessum celebrans etc.*

Patriamque sibi p. i. dicavit, i. e. quodque patriam etc. quo modo saepe post pron. relativum haeret constructio. lib. I. 272.

*Hic est ille lapis reprobis, quem vertice gestat
Angulus, atque oculis praebet miracula nostris.*

i. e. et qui oculis etc. vs. 298.

Cui nec minus est Patre quidquam,

Nec quo crescat habet.

ibi falleretur, si quis refingeret, *qui nec minor est p. q.* lib. IV. 6.

Cui prona facultas

*Ardua planare et curva in directa referre,
Et quidquid natura negat, se iudice praestat.*

pro quo quispiam mallet, *Et qui quod n. n.* etc. et ibid. vs. 15.

Quem frons nulla videt, sed totum conspicit ipse.

n. e. sed qui totum c. i. sic etiam deinceps vs. 58. 59. et lib. V. 56. 57. quaeque alia eiusmodi ad Iustin. II. 6. et alibi notavi. Ita nihil emendandum videtur in verbis Min. Felic. cap. XXV. *Neque enim potuerunt in p. bellis Deos adiutores habere*, adversus quos arma rapuerunt, et (i. e. ut quos) *quod postulaverant triumphatos colere coeperunt*. Nisi forte asperitas haec ibi quodammodo mitiganda sit, transponendo, *quos adversus arma rapuerunt*; qua quidem metathesi Tacito aliisque nihil usitatus.

Vs. 89. *Vivum. Cadaver vivum* etiam Chrysologus paralyticum vocavit, notante ad Apul. VI. Met. pag. 123. Pricaeo. Saepiusque ita de eo, qui morti proximus est vel esse videtur, loquuntur veteres. Quinctilianus Declam. CCCVI. *Vivum funus gremio tuli. quam paene expiravit in manibus meis.* Seneca Epist. LXX. *cum aeger a Senatu in lectica reatus esset non sane frequentibus exsequiis (omnes enim necessarii deseruerant impie, iam non reum sed funus) habere coepit consilium* etc. Arator I. 763.

*Tunc iterum formatus homo, longique cadaver
Temporis, extinctos ad vitam surrigit artus.*

Vs. 93. *Officiis.* Lactant. de Opif. Dei cap. X. *In hoc autem, quamvis simplici membro tria sunt officia constituta; unum* etc. Sic cap. VIII. 10. et alibi ille cum aliis. *Deserta officia dixit auctor, ut* vs. 153.

Qui voce relictus,

Auditu vacuus, solo etc.

Boëtius Consol. IV. 2. *Ut iidem scelesti, iidem viribus omnibus videantur esse deserti.* Phaedrus I. fab. 23. 3.

Defectus annis et desertus viribus

Leo quum iaceret etc.

ubi nihil mutandum, nisi quod cum Bentleio gratiores legendum videtur *confectus annis*, uti et Sallustius loquitur Iugurth. cap. XI. 5.

Vs. 96. *Mundavit*. Similiter loquitur lib. I. 41.

Laetificata seges spinis mundatur ademptis.

Vs. 99. *Descende*. Malim, *inque tuam discede domum*.

Vs. 102. *Vectoremque*. Sic Arator I. 759.

Surgens, paralytice, dixit,

Vectorem compone tuum, nec reddere tardes

Officium portare diu.

Vs. 113. *Totum*. *Totum* hic sollicitari non debuit. Valet omnia, rem omnem. ut vs. 203.

Coelumque et sidera tandem

Cernit, et ardentem solis reminiscitur orbem,

Totum erecta videns.

lib. IV. 15.

Quem frons nulla videt, sed totum conspicit ipse.

lib. V. 99.

Ille tamen patiens subiecto corpore totum

Sustinuit.

et vs. 426.

Ad dextram sedet ipse patris, totumque gubernat

Iure suo etc.

sic enim merito Cellarius maluit, quam *mundumque*, quippe quod deprivationi minus sit obnoxium. Iuvenius IV. 524.

Continuo Christus: totum complere licebit,

Huc venisse tuo quaecunque est causa parata.

Chrysologus Sermone XI. *Cui nihil subvenit ad salutem, cui totum restat ad poenam* (forte praestat ad p.) *cui et signa proficiunt ad ruinam*. Ita Ambrosius, Zeno Veron. alique, ut notat Weitz. ad Sever. Sanct. M. Boum 89. qui tamen locus nihil commune cum hacce forma habet.

Vs. 114. *Lucis*. *Auctor lucis* non infrequens Dei tam filii quam patris titulus est. lib. V. 150.

Auctor lucis erat, iussus qui sumere mortem.

Iuvenius IV. 483.

Nominis Ebraei sunt Gethsemaneïda rura.

Illo progreditur vitae lucisque repertor;

Quem mox discipuli, Iuda fugiente, sequuntur.

Prudentius Perist. V. 37.

Nos lucis auctorem, Patrem

Eiusque Christum filium,

Qui solus ac verus Deus,

Datiane, confitebimur:

Vs. 123. *Posteriusque*. Rusticus Helpid. Hist. V. N. Testam.

Haec mulier tacta vestis furata salutem est,

Siccavitque fides venas.

s. 125. *Damnabit. Damnare* pro obstruere. ut Prudent. Perist. II. 477.

Nefasta damnet limina

Obdens ahenos pessulos.

rtig. 650.

Damna aures, Pater alme, meas et claude etc.

poth. 751. Arator II. 110.

Signare sepulchrum

Ad geminum volvere nefas, dominoque paratam

Surgendi damnare viam.

s. 128. *Vota.* Fabric. *sua dona.* Sed *vota recte sunt*, quae mulier at vel optaverat; ut vs. 141. et passim. Frequens item *sua pro*

s. 129. *Culina.* Importunum illud *lugentia culmina tecti*: neque *culmina tecti* aliud notare solent, quam proprie dictum tectum do-
ib. I. 255.

Adua pendentis sustentant culmina tecti.

Metam. XII. 480.

Nec secus haec resilit, quam tecti a culmine grando.

et principis huius Synagogae domus aliis aliquanto amplior orna-
e esset, haud tamen satis congruenter hoc illi nomen daretur. Le-
m igitur censeo, *lugentia limina tecti*. lib. I. 27.

Quid labyrintho, Thesidae, erratis in antro,

Caecaque Daedalei lustratis limina tecti?

. 11.

Tenuem non possit adire

Coelestis regni ducentem ad limina callem.

us de V. Mart. II. 567.

Nam forte ingrediens vicini limina tecti,

Horribilem, exclamat, furiosi daemonis umbram!

um illum interpungo, satis, ut iam ibi dixi, integrum. Ut hic *lu-*
limina tecti, sic Arator I. 809.

Lugentia tecta petenti

Stant inopes viduque greges, et brachia monstrant

Exuviisque onerata suis; quas etc.

. 141. *Parentes.* Quoniam haec *obstupescere animis*, et *versisque*
per gaudia plangunt, ad trepidum tumultum illum tibicinesque per-
de quibus vs. 131. et 134. meminerat Poëta: inepte intericiuntur
nopinque vota parentes adspiciunt. Rescribendum *inopinque vota*
is a., iidem nempe illi, qui animis obstupescabant, versisque modis
udia plangebant. Et sic solius patris vota seu preces memorantur
et seqq. unde et Iuvenus ita canit II. 409.

Frigentis dextram dignatus prendere dextra,

Surgere mox iussit miranda ad gaudia patris.

isce per gaudia plangunt, i. e. laerymantur, congruunt verba Vi-
Episc. Pictaviensis, de I. C. Deo et homine, vs. 39.

Iussumque cadaver

Prosilat ante oculos: laetus fit plangor in omnes.

Vs. 145. *Decute*. Ut *decute* hic cum membranis pluribus maluit Cellarius quam *discute*, ita lib. II. 154. de luce:

Et proprio non obfusata sereno

Decutit expulsa inlaesis vultibus umbras.

Conferamus huc porro ista Petronii Sat. cap. CXXII.

Parte alia plenos exstinxit Cynthia vultus,

Et lucem sceleri subduxit.

Prudentius Apoth. 687.

Hoc limum iubet impositum de fonte lavari

Christus, et infusa vultum splendescere luce.

Mox Noster:

Tunc caeca precantum

Lumina, diffuso cœna torpens ignis olivo,

Sub Domini micuere manu, tactuque sereno

Instaurata suis radiarunt ora lucernis.

sic Alc. Avitus II. 366. aliique.

Vs. 159. *Totisque*. Forte *totosque simul v. i. i. e. omnesque*. Sed *totis virtutibus*, pro omnibus, nec damnandum. Notio autem illa vocis *totus* pro omnibus, tralaticia isto Latinitatis ævo, minus autem recte mihi a quibusdam in Cicerone et Virgilio quaeri videtur. Arator II. 71,

Quem tota canunt oraculo Vatum

Venturum sub carne Deum.

Prudentius Perist. IV. 71.

Christus in totis habitat plateis:

Christus ubique est.

et ibid. IX. 10.

Imago martyris:

Plagas mille gerens: totos lacerata per artus.

Adi etiam, quæ adscripsi ad M. Felic. Octav. cap. V. uti et supra ad lib. I. 326. et huius lib. III. vs. 112.

Vs. 161. *Domus*. Equidem non deseruerim cum Cellario scripturam Fabricii, *Sed domus Israël . . e. dicite regnum*: quomodo etiam hæc connectuntur Matthæi X. 6. 7. *Quia nec dum nomine gentes Auxerat hoc omnes*. i. e. hoc enim tum solius nationis Iudæorum nomen erat, quod postea ad omnes gentes pertinuit, ex vaticinio Esaiæ XLIV. 5. aliisque. Molliore tamen, puto, orationis ductu legerimus, *quia necdum munera* (Euangelii beneficio) *gentes Auxerat hoc omnes*.

Vs. 170. *Haec in*. Non fuerant verba ista, *Haec in Apostolicas* etc. sic plena distinctione a præcedentibus separanda, sed hoc modo adnectenda: *Ac* (velut hoc dicens: *Ego . . vendat*) *haec in Apostolicas* etc.

Vs. 177. *Nomine*. Pro *sub nomine puro* mallet *sub munere puro*, i. e. plane gratis. sic ista, *sub munere puro suscipere*, et *puro dispensare munera*, sibi eodem respondebunt modo, quo præcedentia, *sumere gratis* et *cunctis impendere gratis*. In quibus ut *sumere* pro accipere ponitur, de quo verbi usum ad Sulp. Sev. H. S. H. 41. 4. agimus, ita hic *suscipere* accipere valet, ex more itidem illius seculi. Porc. Latro Decl. in Catilin. cap. XIV. *Quid enim potest indignius dici, quam vitam a patria susceptam, ad illius perniciem*

clauitatemque convertere. vide etiam cap. XXV. Ruffinus H. Eccl. lib. . 1. Quippe quae ipsius Domini et Salvatoris meruit scripta suscipere. b. IV. 14. Hanc solam praedicans tenendam esse veritatem, quam ipse iret se ab Apostolis suscepisse, quam et tradebat ecclesiae. lib. V. 6. exprimens . . Apostolorum traditionem, quam nuper ab eis susceperat. Sic b. XI. 4. et alibi. Sic Vetus Int. Job. XXVII. 13. et saepius cum aliis, et monuisse recorder ad Dictyn Cret. lib. V. 11.

Vs. 182. *Exin.* Nonne praestat, *exin continuo*, vel *exin contiguam* i. s. a. i. e. vicinam, propinquam?

Vs. 195. *Tenens.* *Orbum* pro caeco dixit, rariore quidem apud veres usu, qui *lumine, oculis*, aut talem ablativum addunt. *Tenens* autem e. possidens, occupans, constringens, haud facile in *terens* convertentem dixerim. Supra vs. 83.

Tristesque phalanges

Porcinum tenere gregem.

b. II. 54.

Ne nos servile teneret

Peccato dominante iugum.

Vs. 202. *Miserante, iuges.* *Domino miserante*, i. e. dum illius mi-
rescit Dominus, vel etiam, beneficio gratiae Domini. ut Paulin. de V.
art. IV. 320.

Nil septum est, miserante Deo: cui regia coeli

Granti patuit, terrena haec claustra patehant.

e. favente Deo: neque opus esse videtur coniectura Barthij, quamvis
leganti, *reserante Deo.* Paulinus Nolan. Poëm. XXXII. extr.

Ut precibus commune tuis miserante habeamus

Praesidium Christo nos quoque, Celse, tuo.

ic Poëm. XXIII. 389. Augustinus Civ. Dei V. 19. *Illi . . si hanc scien-
am regendi populos consecrati sunt, nihil est felicius rebus humanis, quam
, Deo miserante, habeant potestatem.*

Vs. 217. *Vorantibus.* *Vorare* pro consumere, comedere. Vetus Int.
codi XII. 9. *Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, sed
atum assum igni: caput cum pedibus eius et intestinis vorabitis.*

Vs. 227. *Siccisque.* Legebatur Wasseus ad Sallust. Cat. 21. ex MS to
ib. Pub. Cantab. *siccisque fluentis*, quia alterum hic otiosum et inefficax.
ad ita solent poëtae: Prudentius Apoth. 664.

Quis pelagi calcavit aquas? quis per vada glauca

Gressibus impressis spatiatum triverit quidam.

que ita epithetum *coeruleus* aliaque passim vacant. Nec satis simile,
ad Martialis IV. 3. 7. nives vocat *siccas aquas* i. e. concretas; et No-
er *sicca marmora, sicca fluentia*, lib. I. 124. et lib. III. 124. pro exsic-
atis dixit. Si quid igitur emphasis maioris causa mutandum esset, con-
ci posset *raucisque fluentis*, quomodo Virgilius Aen. V. 327.

Nec ripas datur horrendas, nec rauca fluentia

Transportare prius.

ad quae satis integra sunt, ne moveamus. Sic Prosa *glauca fluentia*

simplice voce *pelagus* transtulit, hoc modo: *Sacraque Christi vestigia
miti pelagus ablutione lambebat.*

Vs. 251. *Subiens.* Primo malim, *alta dehinc subiit montis iuga* etc. Notanda porro sequentia, *et quidquid debile vulgi venerat, in priscum componit motibus usum, Et* etc. quorum sensus obscurior hic esse videtur: et quicumque ex vulgo debiles ad eum venerant, hos idoneos reddebat motibus suis in usum commodumque priorem, artusque eorum ordinato nervorum regimini subiiciebat. Prosa: *et quidquid aegrum vulgi confluerat, usum reformavit in pristinum, suisque nervis et motibus organa debiliū statuit temperata membrorum.* Quae, ne quid hic mutemus, suadere videntur. Ceteroquin divinaveram, *his priscum componit (vel condonat, confirmat) corporis (vel roboris) usum.*

Vs. 262. *Qua.* An potius, *Qua flexa pietate Dei, vel, rediret; Quam flexus pietate Deus* etc. Sed *qua flexus pietate* interpretandum, quam ob rem, vel ob quod, flexus vel motus pietate, seu misericordia: de quo usu pronominis relativi egimus ad Hygin. Fab. CVI. ubi, *filiam*, inquit, *ab Achille abduxit* . . . *Quam ob iram Achilles in proelium non prodibat.* Sic Livius XXI. 52. *Id . . . periniquo animo ferebat, ab Gallis* etc. *Ob eam iram duo millia . . . populari omnem deinceps agrum . . . iussit.* et lib. V. 23. *Sed plus suis comitiis plebs valuit.* *Quam dolo rem. ulti Patres sunt, Senatusconsulto facto, ut* etc. Aur. Victor de Vir. Illustr. cap. XXIV. *Manlius . . . Patronus a civibus appellatus, et farre donatus est. domum etiam in Capitolio publice accepit.* *Qua superbia elatus cum Senatum oppressisse Gallicos thesauros argueret* etc. In sequentibus erudit. Munckerus ad Fulgent. Myth. I. 1. malebat, *agmen pavit inorme virum*, pro *a. p. enorme v.* Alterum vero merito probat Cellarius, quod praefixum *e* sic aliquando, neglecta lege Pedia, corripitur. Adi et ipsum ad Prudent. in Symm. II. 143. .

Vs. 277. *Anhelantem.* Crediderit quispiam, *altius cum anhelantem* construendum, et *anhelare altius* esse, niti se altius extollere. ut Ammian. lib. XV. 5. *Adactusque . . . adorare solemniter anhelantem celsius purpuratum.* et lib. XXVI. de Procopio: *Velut Imperatoris cognatus altius anhelabat.* At de fulgore lucis agitur non tantum in altum exsurgente, sed etiam *quaquaversum* in latera se diffundente; ideoque omnino legerim, *anh. sed spargens latius ignem* etc. et *latius* cum *spargens* iungo; *anhelans ignis* ut sit vehementer ardens, vires enixe ac velut ad defatigationem exserens. quomodo dicitur *febris anhele*, supra vs. 34. *anhelans lux*, lib. I. 148. Virgilius Aen. VIII. 421.

Et fornacibus ignis anhelat.

Ambrosius Hexaem. lib. VI. 8. *De hieme forsitan quereris, quia nulla tibi hypocausta anhelantibus ignibus vaporentur.* quem locum debeo Frehero ad Auson. Mos. 339. Statius Theb. IV. 680.

*Tempus erat medii cum solem in culmina mundi
Tollit anhele dies* etc.

Dracontius Hexaemier. 70.

*Non fructus anhelis
Flammatur radiis, quatitur nec flatibus ullis.*

sulatur etiam elegantissimus Ulitius ad Nemesian. Cyn. 255. *Phra-
lumen agere* pro *emittere*, nequaquam hic sollicitanda fuit, quum si-
er *scintillas agere*, *spumas agere* etc. apud Lucretium aliosque inve-
ir. Victorinus Episc. Pictav. de I. C. Deo et homine vs. 111.

*Regia forte poli tum primum lumen agebat,
Aeternum testata diem* etc.

ianius Florus Hymno ad Mich. Archang,

*Sed Deus hanc ignis iugi munimine cingit,
Consumens hostes lumen et intus agens.*

Vs. 285. *Videre Moysen*. Sic ex MSto Heinsii, pluribusque editis
andum visum fuit Cellario, cum Fabricius ediderat, *et clarum virtute
ten*; quod sane elegantius, vel ob inscitam in lectione Cellariana verbi
e iterationem, quod et proximo versu sequitur, et vs. 283. *praeces-
.. Quia tamen Noster nusquam cum aliis Moysen dixit, sed Mosen*
lib. hui. 208. lib. IV. 168. 274.) hinc scribendum puto: *Quid? quod et
m et clarum, ceu sidera, Mosen, Ignotos oculos, v. l. c.* vel cum in
Lips. sit *lumine Mosen*, suspicari quoque posses, *Quid? quod et Heliam
pro sub lumine Mosen, Ignotos oculos, v. l. c.* Sed prius praeposuerim.
Vs. 288. *Finem, hunc. Videri pro esse* ponitur, ut alibi pra esse,
e, *videri esse, videri facere*. lib. I. 252.

*Lignee, ligna rogas, surdis clamare videris,
A mutis responsa petis.*

l. 258.

Verique hac arte videntur.

Transplantatorum cultores esse Deorum.

V. 75.

*Vade, fides, mulier, tua te salvavit ab omni
... quodcumque malo gessisse videris.*

uens haec forma in stilo S. literarum.

Vs. 290. *Limine vitae*. Putat Cellarius, Mosen hic describi *stare li-
vitae*, quod statim post Christi resurrectionem cum corpore resur-
rius foret, adeoque iam brevi vitam denuo intraturus. Matth. XXVII.
Sed ita antecedentibus *alter adhuc vivens*, minus commode oppone-
ir ista, *alter stans limine vitae*, i. e. vivere incipiens vel modo ince-
us: nimisque dura ellipsi hoc ita supplendum foret: *alter* quidem
uus, sed denuo *stans limine vitae*. Burmannus ad Valer. Flacc. I.
per *limen vitae* intelligit limen, quo de vita exeatur, sive mortem,
tamen sic de Mose non tum moriente, sed dudum mortuo dici non
et *stare* (versari) *limine* (i. o. fine) *vitae*. Et *limen vitae* Latinis po-
denotare videtur introitum vel initium vitae, aut nonnunquam etiam,
priore certe Latinitatis aetate, ipsam vitam. ut Rufinus H. Eccles.
. *Et quaerebatur, si quid ultra posset humana crudelitas etiam in eos,
am vitae huius limen excesserant*. Iuvenius III. 655.

*Sed cui nostra fidem sermonis gratia figit
Mox me* etc.

*Iudiciumque illi non est, sed migrat ab atra
Morte procul, lucisque vivens ad limina tendit.*

Ab. III. 311.

Filius huc hominis vaniet etc.

Vera loquor: certos istic sub lumine lucis

Inveniam, coeli fulgens cum regna capessam.

i. e. viventes, in vita. Hisca igitur ego quidem adducor, ut cum aliis libris legerim, alter stans limine mortis (nisi malis, a s. limine leti) i. e. mortuus, postquam obiit, vel existens, versans in morte seu sede aut statu mortuorum. quomodo *πύλαι ᾗδου* pro morte ponuntur Matth. XVI. 18. ubi inter alios vide doct. Elsnerum. Sic Fortunatus de V. Martini lib. I.

Defunctum eripuit subito qui ex limine mortis.

Noster lib. I. 173.

Ter quinos quondam regi Deus addidit annos,

Usus iure suo: patefactaque limina claudens

Mortis, ab occasu vitam convertit in ortum.

Standi verbo sic utitur Prudent. Perist. X. 533.

Coelo refusus subvolabit spiritus,

Dei parentis perfruetur lumine,

Regnante Christo stans in arce regia.

Fortunatus de V. humana, col. 703. ed. Fabricii:

Esaias, Daniël, Samuël, Ionasque beatus

Vivens sub pelago, stat modo pressus humo.

Nihil autem lucis mihi foenerant ista Prosae verba: *Quorum alter adhuc vivaci senio perfruatur, alterius finalem huminis metam nullus humanæ sortis excedat cursus.*

Vs. 296. *Lumina vultu.* Optimorum quorumque imitatione dictum illud, *vultu deiectus lumina.* Ovid. Amor. III. 6. 67.

Dixerat: illa oculos in humum deiecta modestos

Spargebat etc.

Statius Theb. III. 366.

Cunctisque prior Cadmeius heros

Accurrit: vultum deiectus.

Virgil. Aen. I. 565.

Tum breviter Dido, vultum demissa, profatur.

sic etiam *deiectus* pro humili, supplici. infra V. 218. *Implorare* pro plorare, nisi subintelligendum velimus *ipsum*. Iuvenecus II. 380.

Talia tractanti, percussus pectora luctu,

Ecce sacerdotum princeps procumbit adorans

Et sibi defunctam, funus miserabile, natam,

Implorat lacrymans etc.

et Chrysolog. Serm. XIV. extr. *Quia . . . sentit animi se contraxisse languorem, ut anima sanetur, implorat.* Cum Matthaei XVII. 14. de hoc homine legimus, *ante Christum provolutum fuisse genibus*, videri possit scribendum, *Prociderat* (scil. ante pedes eius): *supplexque* etc. Marc. III. 11. *Et spiritus immundi, cum illum videbant, procidebant ei: et clamabant, dicentes* etc. Sic *procumbere* in loco allato Iuveneci. At sine libris hanc mihi emendandi veniam non concesserim.

Vs. 302. *Nunc. Hunc, precor* etc. recte edidit Fabricius, pro quo

Cellarius, *Nunc, p. Caeca potestas, i. e. furibunda, nullo rationis lumine praedita, ideoque omnia sine ullo discrimine passim invadens. ut lib. II. 18.*

Primique sepulcrum

Terrigenae caeca sorberet fauce nepotes.

Ceteroquin ut ibi, sic hoc quoque in loco cogitari posset *saeva pro caeca* restituendum. ut Hymno I. 81.

Fortia vineta dedit peccandi saeva potestas.

Ut autem evitetur repetitio minus grata verbi *expellere*, haud male conicias, *Hunc, precor, excluso miseratus* etc. pro *expulso*. sic supra 160.

Ite, ait, et tristes morborum excludite pestes.

I. e. depellite, expellite. lib. IV. 91.

Et exclusos semper reticere coegit

Daemonas.

Juvencus IV. 591.

Sed nunc nos sagnem excludite somnum,

Sollicitamque simul vigilando ducite noctem.

et lib. II. 269.

Sed nostri dona liquoris

Ardorem excludent aeterna in secla bibendi.

Firmicus de Error. Prof. Relig. pag. 37. *Et de medullis hominum praecedentis veneni virus excludit.* Hegesipp. V. 2. *Suscitare, David, exasperantem spiritum citharae suavitate solitus excludere, et vide quemadmodum dominetur furor.* Hieronymus contra Iovianum lib. II. *Ibique Diogenes per noctem eliso gutture, non tam mori se ait, quam febrem morte excludere.* ubi Bentleius ad Horat. III. Odar. 27. opinabatur legendum *eludere*, argutius quidem quam verius. Vide et N. Helnsii Adv. III. 17.

Vs. 316. *Didrachmatis aurei.* Forte cum MS. Lips. leg. *didrachmatis auri.* *Didrachma auri* pro aureo, ut numismata argenti, lib. V. 44. *Statua satis*, lib. I. 106. et talia.

Vs. 321. *Possit haberi.* Ex usu isto verbi *posse*, de quo ad Avian. Fab. XXX. 16. et Dictyn Cret. V. 15. vidimus, *possit haberi* dicitur pro *habeatur*, vel *habendus sit*. lib. I. 338.

Quondam terrena petiati

Coelitus, humanam dignatus sumere formam;

Sic aliena gerens, ut nec tua linquere posset.

lib. II. 79.

Ratus hunc succedere posse

Max sibimet, qui primus erat.

et vs. 118.

Cur qui vixdum potuere creari,

Iam meruere mori?

Vs. 325. *Feret.* Ex Lipsiensi se ita dedisse, ait Cellarius, cum editi habeant *geret*. Sed et *feret* habet ed. Fabricii, et sane in *geret*, quod aliquanto usitatus est, mutatum a librario videtur. Tacitus Ann. XII. 37. *Ipsa semet parti a maioribus suis imperiis sociam ferebat. ad quem locum alia quaedam adscripsi.*

Vs. 331. *Quantum*. De usu isto vocularum *quantum* et *tantum* cum adiectivo egimus ad Tacit. Hist. II. 99.

Vs. 338. *Parva loquor*. I. e. nimis exigua me proferre sentio. Sidorius Carmine V. 199.

Parva loquor, quid? quod quotiens tibi etc.

Currere per facta pro percurrere f. recensere. Sulp. Severus H. S. I. 1. *Cum usque ad Christi crucem . . per sacram historiam cucurrissem*. lib. II. 25. *Quia usque in hunc annum per tempora Asianorum regum cucurrimus*. Paulin. Nolan. Poëm. XXX. 12.

Sed mihi non isto fundendus in aequore sermo est,

Ut per sanctorum merita aut miracula curram.

Augustin. Epist. V. *Ut ex his incitata quodammodo iam per omnes civitates similia plura vigil currat intentio*. Cicer. in Verr. III. 42. *Nam per omnes civitates, quas decumas debent, percurrit oratio.*

IN LIBRUM IV.

Vs. 8. *Et quidquid*. Ut horum nexus evaderet, legendum Viro docto videbatur, *Ut quidquid natura negat, se iudice praestet*. Sed duriorum istum verborum nexum similibus exemplis satis probavimus ad lib. III. 86. Notetur ablativus hic absolutus, *se iudice praestat*, pro, ipse iudex, vel suo iudicio, sua gubernatione, ex sua sententia. Iuvenius II. 650.

Nec genitor quemquam vestrum, se iudice, quaeret,

Sed dedit haec nato quaerendi iura etc.

Alc. Avitus III. 86.

Forma rudis proprio melius contenta decore,

Iudice se, placuit.

et vs. 223.

Tum poenitet omnes

Errorum lapsus, semet quos iudice damnat.

et lib. IV. 20.

Qui fortior esset,

Hic melior sibi met, sese censore, placebat.

Arator I. 10.

Mortisque potestas,

Se vincente, perit, quae pondere mersa triumphâ

Plus rapiens nil iuris habet etc.

lib. II. 159.

Membris pars coeperat aegri,

Se nascente, mori.

i. e. in ipsius nativitate. Fortunatus de Chr. Benef. col. 696.

Lustra sex, qui iam peracta tempus implens corporis,

Se volente natus ad hoc, passioni deditus,

Agnus in crucis levatur immolandus stipite.

Idem de Certam. Piorum, col. 722.

Hoc si cui sit debitum,

Coactus adscendat gradum,

*Non se petente callide,
Sed dante Christi munere.*

Ita in Inscriptionibus saepe est, *se vivo fecit*, pro vivus, in vita sua, notante Celeb. d'Orvillio ad Chariton. pag. 685.

Vs. 11. *Fertilitate*. *Opima fertilitas* est uberrimus omnium rerum deliciosarum fructus. Locum hunc recte accommodasse videtur Davisius illustrando illi Poëtae veteris apud Cicer. Tusc. II. 14.

*Quibus magis palaestra, Eurota, sol, pulvis, labor,
Militia in studio est, quam fertilitas barbara.*

Vs. 16. *Et alto*. Lege ex aliis Edd. *at alto* pro *et alto*.

Vs. 19. *Tractat opes*. Sic illa, *ubi quidquid . . aurum* pro parenthesis habenda, et verba *tractat* et *vult* ille construenda cum his, *ieiunis quicunque* etc. quae perperam puncto, seu *τελεῖα ὑποστιγμῇ* ab antecedentibus abruptuntur. Quod non animadversum Cellario puto, cum in his, *Nam proprias bene tractat opes c. r. t. v. i. s.* subaudit, dives aliquis possessor a Deo illuminatus.

Vs. 31. *Præterea*. Aptius haec prioribus committentur, si legamus: *Interea geminos* etc. i. e. Tunc, eo tempore, vel circa idem tempus. vs. 184.

*Coeperat interea Dominus Galilaea per arva
Transgrediens, sancto quoddam pede tangere castrum.*

Vide et lib. V. 232.

Vs. 33. *Munera formae*. Offendit me quodammodo illud, *extinctae poscentes munera formae*, i. e. rogantes, ut ipsis redonaret formam (formae pulchritudinem vel decus) qua orbatī erant. Sic quidem *extinguere formam* apud Terent. Phorm. I. 2. 56. *Capillus passus . . vestitus turpis: ut ne vis boni in ipsa inesset forma, haec formam extinguerent*. Et caeci solent ita describi tanquam deformes, quia formae pars non exigua in oculis. Unde Avitus lib. II. 369.

*Non caecos natura dedit, nec luminis usu
Privatum peperit formae perfectio vultum.*

i. e. qui formam perfectam creavit. Nihilominus, si Codices huic emendationi vel paululum faverent, libenter reponerem, *extinctae poscentes lumina frontis*; ut etiam Prosa: *Reddi sibi lumina postulantes*. Quae hic *extinctae lumina frontis*, mox vs. 38. vocantur *clausae sub fronte fenestrae*; et *extincti vultus*, lib. III. 145. sunt, quae hic *extincta frons*.

Vs. 36. *Quae sentit*. Non satis huic loco, si recte iudicem, convenit pronomen relativum *quae*: aptiusque foret, *quum sentit*, vel, quod malim, *qua sentit*, i. e. quatenus, quo magis sentit, vel ubi in cuiuscunque animo sentit f. f. *Pietas* est Domini pietas, vel Dominus pius. vs. 130.

*Nec remorata diu pietas inimica doloris,
Auxilium vitale tulit, tactoque etc.*

lib. V. 250.

*Sed pietas immensa vagas properabat ad umbras,
Perdita restituens, non consistentia perdens.*

Plura ad Paulin. de V. Mart. I. 272. Huc refer Prudent. Cath. III. 19.

*Denique quod sumus aut agimus
Trina superna reget pietas.*

ubi cum Viro docto legendum esse *aeitas*, merito negavit d'Orvillius Miscell. Obs. Vol. III. pag. 321.

Vs. 48. *Vestro*. Fabr. edidit *ex germine vasto*. Male.

Vs. 53. *Ustis*. *Ligna usta* sunt ligna, quae comburuntur aut igni destinata, uti quidem accepisse videtur auctor Prosae, qui ita haec expressit . . *plena fronde non germine, lignis aequabitur concremandis*. confer Ioan. Euang. XV. 6. Videri etiam possunt intelligi ligna arida, aere soleque exsiccata. ut lib. I. 136.

Rursus in exustis sitiens exercitus arvis,

Qua nimium loca sicca diu etc.

Ovidius Metam. II. 210. tellus

Succis aret adentis:

Pabula canescunt, cum frondibus uritur arbor.

Lucanus IX. 382.

Vadimus in campos steriles, exustaque mundi,

Qua nimius Titan et rarae in fontibus undae.

Elegantius autem minusque ambiguum foret, *lignis aequabitur istis*: quomodo etiam a Vonckio V. Ampl. coniectatum vidéo.

Vs. 58. *Apis*. Sic ex MSS. Cellarius. Sed malim cum Fabricio, quod nunc quoque ex aliis Edd. vulgatum intelligo, *faucibus arctis*: quomodo et Prosa: *Cui praeclusis faucium spiramentis, nulla labiorum cymbalis vox sonabat*. Sedulius autem potius scripsit *faucibus artis*: nam sic amat *litera c* in hac voce omitti. Prudent. Psychom. 592.

Et faucibus artis

Extorquent animam.

et passim.

Vs. 67. *Clementia*. Non repudiarem, si per libros liceret, *cl. supplex Irruit amplexens v.* vel *cl. supplex Corripit amplexens v.* Sed alterum etiam se vindicat his lib. III. 107.

Sanctos Domini lacrymansque gemensque

Corruit ante pedes etc.

In his quaeque profusis encliticum quae solummodo metri caussa iniectum videtur, ut innui ad lib. II. 257. alioquin cogitares, *quasque profusis etc.* ut et pro etiam ponatur in sequentibus, *et crine soluto etc.* *Lambere* pro deosculari. ut Paulinus Nol. Poëm. XXXIII. 541.

Castaque lambentes Domini vestigta Christi,

Detergete comis ambo, lavate oculis.

Vs. 75. *Quodcumque mali*. Hanc scriptionem MSti Cantab. et Alm. praetulit Cellarius vulgatae isti . . *ab omni . . quodcumque malo gessisse videris*. Et sane, si ita legeris, vel cum Fabricio *quodcumque malum*, expedita magis constructionis ratio evadit. Simili tamen traiiectione utitur Noster iterum lib. V. 422.

Coramque beatis

Qui tantum meruere viris spectare triumphum,

Aetherias evectus abijt sublimis in auras.

ubi *ro* viris incommodius dirimitur a praecedente *beatis*. Livius quoque ita Epit. lib. XL. *Quum Philippus liberos eorum, quos in vinculis nobi-*

ssimorum hominum habebat, *conquiri ad mortem iussisset* etc. Non mudandum igitur arbitror *ab omni, D., quodcumque malo gess. v.*

Vs. 77. *Abcondi. Vulnera pro vitiis, peccatis. Prudent. Perist. IX. 7.*

*Dum lacrymans mecum reputo mea vulnera et omnes
Vitae labores etc.*

uencus III. 436.

Non septem crimina tantum

Sed decuplata super donentur vulnera fratri.

rator I. 89.

Addita sacrilegae creverunt vulnera culpa.

rosper in Sententiis IV.

Dum rex salvandis ipsa quoque consulit ira,

Et curat medicis vulnera vulneribus.

Vs. 90. *Esse.* *Esse* quidem duriore pleonasmō vacat nonnumquam pud aetatis Sedulianae Latinos; sed hic infinitivus ille, ut passim alibi *erbo facere* iungitur vice subiunctivi cum *coni. ut*, et *facere finem esse* alet, facere ut finis sit. Salvian. Gub. III. pag. 72. *Expressiora pedibus suis domini sui fecit esse vestigia.* lib. V. pag. 146. *Qui fiscalis debitorum titulos faciunt, quaeustus esse privatos.* lib. VI. pag. 190. *Angusta esse orrea publica opes fecerant.* Sic pag. 195. 196. ac saepius ille. Dares Phrygius Exc. Troi. cap. IV. *Et militum multitudinem ibi esse fecit, ne er ignorantiam opprimeretur.* Hyginus Fab. CXLVI. *Formam suam ei propriam restituit, Deamque Aegyptiorum esse fecit, quae Isis nuncupatur.* Arator II. 271.

Hanc Christus adoptat,

Hanc facit esse suam, qua quisque etc.

Vetus Int. Matthaei IV. 19. *Venite post me, et faciam vos fieri piscatores hominum.* Chrysolog. Serm. XII. *Hoc Ioannem in natis mulierum fecit esse maiorem, quando etc.*

Vs. 98. *Dominum virtutis.* Sic vs. 204.

Dominum virtutis adorans.

ib. III. 95.

Hunc ubi virtutum Dominus conspexit egentem

Robore etc.

Paulin. Nolan. Poëm. XXIII. 150.

Semper in omne bonum valuit confidere Christo,

Credere cuncta Deo virtutum; ponere solum

Omnia summa Deum.

Vs. 106. *Herilis. Herilis virtus* pro mirifica potentia domini. Supr. 57.

Virtutem sensit herilem.

ib. I. 222.

Tuba clamat herilis:

Militibus sua porta patet.

Arator II. 128.

Hunc quaerere, cuius

Sanguine mundati regno sociamur herili.

Prudentius Apoth. 39.

Postque

*Conspectum praesentis Heri, et consortia longa
Quaeso, ait, ut liceat te nunc, Deus optime, nosse.*

Sic Paulin. Poëm. XXIII. 297. Fortunatus, aliique.

Vs. 113. *Firmabat*. Legerim cum Pulmanni MSto *formabat ab a-*
quore plebem, i. e. informabat, instruebat. ut Prosa: *Plebem littore per-*
manentem divinis imbuebat oraculis. Nam quod *firmabat* exponit Cellarius,
confirmabat in fide et agnitione salutari; plerique ex hacce turba haud
dubie fidem et agnitionem salutarem nondum complexi, sed in illam ad-
huc formandi erant.

Vs. 117. *Vaeuo*. I. e. irrito, inani. Arator II. 948.

*Heu nunquam Saxæ tellus
Seminibus foecunda suis, vacuique labores,
Qui sterilem patiuntur humum!*

Avitus III. 157.

Lugebis vacuos nonnunquam orbata dolores.

lib. V. 96.

Ne tantum vacuo submitte corda timori.

et passim alibi, ut in Avian. et Tacit. monuimus, ne de hac notione ad-
lectivi cum nonnullis doctis dubitarem.

Vs. 118. *Gentibus*. Sic Virgilius Georg. IV. 429.

*Cum vasti circum gens humida ponti
Exsultans, rorem late dispergit amarum.*

Manilius IV. 286.

*Et placidum inductis everrere retibus aequor,
Littoribusque suis populos exponere captos.*

Vs. 123. *Timemus*. *Propensa vota dixit*, quod *pronom fortunam Vel-*
leius Pat. II. 69. Neque reperias, quos aut pronior fortuna comitata sit,
aut veluti fatigata maturius destituerit. Confer Freinshemii adnotata ad
haec Flori IV. 2. 79. *Moestior non ex more Caesar, sive respectu fragi-*
littatis humanae, sive nimiam prosperorum suspectum habens continua-
tionem.

Vs. 126. *Sit dicta*. Hic metro magis, quam Latinitati consuluit au-
ctor, dum *quae sit dicta Naim* scribit pro *quae est vel quae erat d. N.*

Vs. 132. *Dolori*. Scitius hoc modo e Cantab. legi putat Cellarius,
quam ex aliis libris *inimica dolori*. Quod mihi secus videtur, quoniam
aliorum exemplo Noster vocem *inimicus* instar substantivi cum genitivo
construere amat. Infra 158.

Atque inimica

Omnia virtutis sensu calcate fideli.

lib. V. 141.

*Nil inimica cohors insontis sanguine dignum
Repperiens etc.*

Chrysologus Serm. III. *Sed hanc cogitationem debellatricem vitae, salutis*
inimicam, expugnant nimis, nimis auferunt, qui sequantur.

Vs. 137. *Discrimina*. *Discrimen vel discrimina malum, damnum, ac-*
rumnam denotant. lib. V. 183.

*Religione pia mutans discriminis iram,
Pax crucis ipse fuit.*

Alc. Avitus III. 154.

Sed quid multa loquar, miserae discrimina matris?
lib. V. 163.

*Quibus impius heros
Nec quidquam motus, nova mox discrimina sentit.*
et vs. 173.

Et morbus mentis discrimina corporis auget.
Pro morte, exitio, idem lib. IV. 319.

*Rebusque instare supremum
Discrimen norunt.*
Arator II. 955.

*Varioque fragore
Personat in Pauli rapidum discrimina vulgus.*
Nec insueta perissologia amissae vitae discrimina dicitur vita amissa vel mors. Avitus II. 107.

*Capitis defectio membris
Semen mortis erit: pariat discrimina leti
Vitae principium.*
et lib. I. prope finem:
*Quod si quis vetitum decerpit ab arbore pomum,
Audax commissum mortis discrimine pendet.*
Prudent. Perist. XIII. 72.

*Stimulis ut pectora subditis calerent,
Ad decus egregium discrimine sanguinis petendum.*
i. e. sanguine, morte. Haec quoque stabiliunt interpretationem nostram
Aviani Fab. XXV. 5. Par usus nominis *periculum*.

Vs. 141. *Candida* etc. Non esse puto, cur hanc lectionem cum Gronovio
praeponamus alteri, quam etiam Alm. Codex refert: *revocavit pompa
parentem*: nam, ut etiam iudicavit Burmannus, forte ob oculos habuit
Noster haec Ovidii Fastor. IV. 906.

Obstitit in media candida pompa via.
Vs. 149. *Septem*. Versus est Virgilii Aen. V. 85:

Vs. 163. *Factis*. *Facta* sunt facta fortia vel miraculosa. Sic Sulp.
Severus V. Mart. cap. XXVI. 2. *Nam etsi facta illius explicari verbis
utcumque potuerunt, interiorem vitam illius . . nulla unquam . . explicabit
oratio*. ad quem locum etiam hunc Sedulii contuli. Et *vitam* sic aliquando
vitam bonam vocari, vidimus ad cap. XXV. 1.

Vs. 176. *Gravidamque*. Nonne aptius, *gravidamque talem susp. alvus*,
Inclusam p. n.? ut a natura brevis ante que hic producaturo illo more, de
quo post alios monuimus ad Iustin. II. 5.

Vs. 180. *Spatium*. In uteri *spatium*, i. e. molem, amplitudinem. Se-
leca Hippol. 806.

Et vasti spatio vincere corporis.
Lucanus IX. 732.

Nec tutus spatio est elephas.

utrobique et alibi de hac voce actum Viris doctis. Cum hoc autem la conferri meretur Lactant. de Mort. Persec. cap. XXXIII. *Iam dum malo partes corporis amiserant speciem. Superior usque ad vulnus aruit, et miserabili macie cutis lurida longe inter ossa consederat: inferior nulla pedum forma, in utrumque modum inflata discreverat.* Addatur Severus Dial. II. 2. *Iamque se malum serpens per omnia mala diffundit cerneret, omnibus venis inflatam cutem, et ad utris instar tensa visis.*

Vs. 203. *Vix unus.* Vix hoc unus faciebat, quia ceterorum exemplum hinc advocatum iri credidisses: vel ad vililitatem huius alienigenae, cum reliqui Iudaei essent, respicitur. Proprie tamen non vix aut aegro, sed prompto libentique animo officium hoc praestabat ille vir, eamque de caussam legi praestat, *Mox unus reduci* etc. i. e. ut primum se sanum vidisset. In his *conversus reduci* tramite perissologia poetica eiusmodi, qua supra 139. dicitur:

Mox agmine verso

Deponens trepidum recidivo tramite luctum,

Candida felicem revocavit turba parentem.

Vs. 228. *Vitam.* Vita saepe sic absolute vocatur bona, aut (uti hic) mala vitae ratio. Vellem tamen per libros licere legi, *parvam numerum coniuge vitam, vel propriam n. c. culpam, vel noxam.*

Vs. 239. *Quum.* Fabric. edidit, *Dum damnare p.* Sed saepius ita *quum* cum praes. indicativi pro *dum* ponitur, apud hosce Latinos praesertim, ut vidimus ad Dict. Cret. III. 21. Sic modo vs. 227.

Quum dare cunctatur periturae munera lymphae.

Vs. 246. *Sententia.* De *sententia* sic loqui solent Latini, maxime Poetae, tanquam de persona illam ferente.

Sententia donec

Laeta Dei . . .

Vade, fides, mulier, tua te salvavit ab omni,

Dixisset, quodcunque malo gessisse videris.

Paulinus de V. Mart. V. 705.

Sed quales claris sanctorum in fine coronis

Inserit emeritas Domini sententia gemmas.

Avitus III. 117.

Post haec supremam promittit sententia legem,

Serpentemque reum prima sic voce notavit etc.

lib. V. 660.

Iam clade suprema

Tot castigatam vicibus Livina Canopum

Adficiet cum rege suo sententia.

Phaedrus III. Fab. 20.

Ergo exploranda est veritas multum, prius

Quam stulta prave iudicet sententia.

quod cum Davisio recte vindicat Burmannus. Ita nec male cum quibusdam legeris ibid. Fab. 13.

Tunc illa (in nominativo) litem sustulit sententia:

Apertum est, quis etc.

namquam et placere possit scriptura Codicis Perotti: *Tunc illa talem rotulit sententiam.*

Vs. 270. *Spiramina lucis.* Tentari posset *clausa renascenti reserat spiramina luci.* Sed *clara reserat spiramina* praegnanti sensu valet, rebrando reddit, efficit clara. qua forma lib. I. 270.

Claustrisque remotis

Pervia pulsanti reserantur limina cordi.

e. reserantur, ac redduntur pervia. Silius Italic. XII. 665.

Laeta sererati facies aperitur Olympi.

Prudentius Peristeph. V. 125.

*Ast ille tanto laetior,
Omni vacantem nubilo,
Frontem serenam luminat,
Te, Christe, praesentem videns.*

et vs. 357.

*Si mori habenda huiusmodi est,
Quae corporali ergastulo
Mentem resolvit liberam,
Et reddit auctori Deo.*

Idem Hamartig. 373.

Quo membra hominum discerpta cruentis

Morsibus oblectent hilarem de funere plebem.

et infinita talia. Sunt autem haec Sedulii maxime adfinia verbis Prudentii Apotheosi 692.

*Nam sine divino Domini perflamine summi
Arida terra fuit, nulli prius apta medellae:
Sed postquam liquido coelestis spiritus ore
Virgineam respersit humum, medicabilis illa est,
Inde trahit succum, lentoque humore salutem
Inlinit, infunditque diem baptismate loto.*

Vs. 276. *Non deitate.* Paulinus Nol. Poëm. XXXII. 117.

Sensibus humanis edit et bibit et sua somno

Lumina declinat, lassat eundo viam.

Tanquam homo defuncto lacrymas impendit amico,

Quem mox ipse Deus suscitavit e tumulo.

Supra vs. 224.

Fonsque perennis aquae modicam desiderat undam,

Ut biberet, qua corpus erat.

Idem lib. II. 135.

Vs. 280. *Christum dubitatis.* Praestaret, *Christus dubitatis an unum esset ab i. h. r. c.?* sed analogiae saepius ita contrarius est usus. Gelert VII. 12. *Eum ne quisquam dubitet quin idem fecerit?* Iuvencus 432.

Respondit Petrus: cunctos si credere fas est

Quod tua labentes possunt praecepta negare;

Sed mea non ullus mutabat pectora casus.

Prudentius Heaut. I. 1. 4. *Virtus tua me facit, ut te audacter moneam.*

WOPKENS. ADVERS. CRIT. II.

Varro de Re Rust. I. 2. 9. *si videt eos fore ut pestilentia dispareant.* Lactantius IV. 17. *Quem Sibylla fore ut a filio Dei solveretur ostendit.* Sic forte et Hegesipp. II. 10. *Quem haud dubie futurum, ut eriperet Iudaei omnem usum sacrificiorum.* Vulgo *h. d. facturum*, quod tamen non plane damnem. Plura eiusmodi qui desiderat, petat a Gronovio ad Senec. Benef. IV. 32. Perizon. ad Sanct. II. 5. 5. Davis. ad Cicer. N. Deor. I. 25.

Vs. 282. *Dabit.* Potuit etiam scribi, *innumeris . . turbis.* Sed altera forma item usitata. lib. I. 215.

Per volucres hominem pasci dedit.

i. e. curavit, fecit. Sic ibid. vs. 65. et 209. et lib. V. 40. Vetus Int. II. Esdrae cap. I. 32. *Et datum est hoc fieri semper in omne genus Israel.* Ioan. Sarisber. Policr. II. 22. *Subsistit invariabilis,*

Stabilisque manens dat cuncta moveri.

Prudent. Psychom. 678.

*Rara tamen chalypem tenui transmittere puncto
Commissura dedit.*

Paulinus Poëm. XXVII. 101.

O cruz!

*Quae terris in carne Deum servire salutem,
Inque Deo coelis hominem regnare dedisti.*

et Poëm. XXXII. 77.

*Captivumque hominem tristis metus et miser error
Altius in mortem praecipitare dabant.*

Sic Arator, alique. Vide et Burmann. ad Val. Flacc. II. 324.

Vs. 296. *Mandentia.* Virgilius Aen. IV. 134.

Ostroque insignis et auro

Stat sonipes ac fraena ferox spumantia mandit.

In relegendis autem Adversariis meis, quondam editis, non sine rubore animadverti temeritatem istam, qua Cellarium castigavi; tanquam ullo absque sensu sic edidisset, *ora cruentatum mandentia concutit aurum*, et non cum aliis libris, *ore cruentatum mandendo concutit aurum*. Rectissime enim equus dicitur concutere *ora mandentia aurum cruentatum*.

Vs. 297. *Vilis aselli.* *Vilis aselli honorem dixit*, ut lib. III. 319.

*Iussa tributa ferens, graviorque onerante metallo
Villis honor piscis pretio maiore pependit.*

In sequentibus mallet, *levis ungula cuius . . mobilior sub fasce fore.* i. e. qui velut in honorem et obsequium Christi solito celerius moveret ungulam.

IN LIBRUM V.

Vs. 1. *Virtutis opes.* Ut Paulinus de V. Martini V. 214.

*Cui postquam fido tribuit Benedictus amice
Congaudens virtutis opem, monumenta favoris
Invenit Domini cum religione fidei.*

adde infra 70.

*Consuetam non liquit opem, pueroque revulsam . .
Reddidit auriculam.*

Sic lib. III. 210. et Paulinus Nol. Poëm. XXIII. 335.

*Cerminus ecce pares Domini coelestis adesse
Ad meritum Felicis opes.*

Vs. 8. *Tuum: magnaue.* Vix mihi verisimile sit, a Sedulio ita scriptum, *Clarifica, dixit, nomen tuum*, quasi tuum in unam syllabam contrahi voluisset: quomodo non solet. Legerim potius, *Clarifica, dixit, nomen: divinaque coelo Vox resonans* etc. vel, *Clarifica, dixit, nomen nunc, magnaue coelo* etc. vel, *Clarifica, dixit, nomen; permagnaue coelo* etc. quam postremam emendationem stabiliri etiam postmodum animadverti eo, quod editio Fabricii repraesentat, *Clarifica nomenque tuum, permagnaue coelo* etc. Beda de Metris in suo exemplari inveniebat, *Clarifica, dixit, nomen cuius: magnaue coelo* etc. unde coniiceres, *C. d. nomen plus: n. c.* etc. Sed maxime placet, *C. d. n.: permagnaue coelo* etc.

Vs. 22. *Exempla.* Pro exemplo, pluribus adserui in loco Min. Felic. cap. XVIII. *Cogitanti imperia terrena, quibus exempla ubique de coelo. Libens, i. e. benigne.* Prudent. Hamart. 937.

Confiteor: dimitte libens et parce fatenti.

Sic Peristeph. XIII. 62. et alibi. Avitus lib. II. 186.

*Quid vero mortem appellet, doctissime serpens,
Pande libens: rudibus nobis incognita res est.*

Juvencus IV. 266.

*Iustosque omnes de labe malorum
Secernet, dextraque libens in parte locabit.*

Propertius I. El. 2. 27.

*Quum tibi praesertim Phoebus sua carmina donet
Aoniamque libens Calliopea lyram.*

Vs. 61. *Traditor inmitis.* Traditoris nomine rursum insignivit Iudam vs. 28. et Hymno II. 74. Tertullian. de Praescript. Haeret. cap. III. *Ipsè traditor Christi de Apostolis fuit.* Sic saepius ille aliique: quemadmodum Iudas tradidisse Christum dicitur Matth. X. 4. et alibi. Apud Tacitum etiam traditor proditorem notat, Hist. II. 24. *Quin potius, interfecto traditore, fortunam virtutemque suam malo omine exsolverent.* ubi tamen coniciunt proditore pro traditore. Hic autem traditor a proditore distinguitur, nescio quomodo, nisi forte ita ut prius respiciat ad actum tradendi Domini Iudaeorum primariis, posterius ad indicis officium, quo ipsum in sorto lictoribus militibusque demonstravit. Confer Paulin. Epist. XXIII. 14. *Verum traditor antequam proderet Dominum, perfidiam suam prodidit.* Ambrosius de Cain et Abel lib. II. 6. *Haec (iustitia) enim defuit Iudae. Nam si adfuisset, non tradidisset Dominum, non prodidisset magistrum.* Ceteroquin proditor et prodere dicitur etiam, qui alicui caussa exitii est; quomodo nec inepte hic accipi posset.

Vs. 66. *Socium simulat.* Habet quoque Prosa: *Cur socium fallaciter prosteris, et amicae fraudis salutatione perstringeris? Amica fraus esse videtur, quae peragitur in amicum, ut odium germanum, pro odio in germanum vel fratrem, lib. II. 239.* Confer, quae ad eiusdem libri 227. Cogitabam ceteroquin, *Quid socium simulans (scil. te) inimica fraude sa-*

lutas? scil. illum, vel, Q. s. simulas, et amica fronte salutas? vel . . . d
caeca fraude salutas? i. e. occulta. ut vs. 387.

Quisquis enim artifices caeca sub imagine fraudes

Instruit et vanas cupit exercere figuras etc.

ubi forsitan leg. *Q. e. artificii caecas sub imagine fraudes etc.*

Vs. 69. *Operator. Operator sanctus* vocari videtur Dominus respectu miraculosae beneficentiae ipsius, quo etiam ipse Ioan. V. 17. *Pater, inquit, meus usque modo operatur, et ego operor.* Paulinus Poëm. XXVII. 58.

Nam divina manus medica virtute per omnes

Est illic operata vias.

Saepe autem *operandi* vel *operationis* nomine speciatim beneficentia vel munificentia significatur. Idem Paulinus Epist. XXIII. 34. *Quia ipsius refrigerium et refectio est illa fidelium operatio, quibus vel fratres iuvantur, vel inopes confoventur.* cum nota Rosveidii. Maleficum, *κακοῦργον*, ita contra male operantem vocat Vetus Int. II. Timoth. II. 9.

Vs. 71. *A pietate vacaret.* Contulit iam Cellarius haec lib. IV. 195.

Tunc flexa potestas,

Quae nunquam pietate vacat.

Sic etiam Arator l. 807.

Ille gerens divini pignus amoris

Ut nunquam pietate vacet, quod vota requirant

Praestaturus adest.

Vs. 83. *Continuo.* Ut *y* in *Moyse* modo producit, modo corripitur, ita hic in *Caiphae* nomine *i* corripitur, cum produxerit Prudentius, Enchir. XL.

Impia blasphemi cecidit domus ecce Caiphae.

Iuvenecus lib. IV. 542.

Iamque Caiphaea steterat Salvator in aula.

Vs. 93. *Tolli. Brachia tolli Armat i. i. s. furor*, asperior Latinis auribus dicendi ratio: quae tamen admittenda erit, si Prosae obsequamur. Sic enim illa haec interpretatur: *fraus viribus cedens, vertit in furorem, atque in Dominum erigere plebs armatur impatiens.* Haud dubio tamen rectius ita distinguas, P. n. d. p. *via, brachia tolli. Armat in insontem.* *Brachia tolli* ex usu vulgatissimo infinitivi est, *brachia tolluntur. Armat*, scil. illos vel homines. Prudent. Perist. X. 964.

Miratur haerens quod sit ostenti genus.

Formido frangit, armat indignatio.

adde quae infra ad vs. 286.

Vs. 95. *Rabidum.* Interpunctio sic restituenda: *r. m. tumultum scillegas movisse manus! Tumultus* pro turba hominibusve tumultum ciertibus. ut vs. 312.

Quid, saeve tumultus,

Excubiis dependis opus.

et lib. III. 131.

Trepidusque tumultus

Omnia lamentis ululans implebat amaris.

vide etiam vs. 257. Nec male legeretur: *Hex m. q. i. l. r. memorare tu*

um! sacrilegas movisse manus: non denique etc. i. e. moverunt sacris manus.

Vs. 104. *Senior*. *Senior* et *senex* auctoritatis aut reverentiae vocantur, ut post alios notavit Drakenb. ad Sil. I. 564. Sic de Noacho us IV. 543.

Ut stabilem sensit senior, motuque carentem.

sic vs. 553. et alibi. Paulin. Poëm. XXIV. 517.

Quae senior scripsit per quinque volumina Moses.

autem forte respexerit Sedulius ad verba ipsius Petri, quibus scribitur ita adnumerat I. Petri V. 1. *Seniores ergo, qui in vobis sunt, ero consenior, et testis Christi passionum* etc. Haec pro integritate *senior* afferri possunt, itemque quod illam quoque agnoscit Prosa, sic habet: *At senior, cui veritatis auctor cuncta praedixerat, cuique ere nequibat infectum, quod Christus signaverat affuturum.* Ut tamen Petri appellatio minus sueta, ita hoc quidem in loco, ubi de perfida abnegatione mentio fit, parum congrua videtur; eaque de causa ino cum eruditissimo Vonckio mallet, *At Simon, cui cuncta* etc. ut us etiam vocatur lib. IV. 112. Ut autem auctor in Prosa est auctoritatis, sive princeps illius doctor, sic supra lib. III. 170.

*Haec in Apostolicas ideo prius edidit aures
Omnipotens, ut ab his iam sese auctore magistris
In reliquum doctrina fluens decurreret aevum.*

lentius Peristeph. XIII. 9.

*Spiritus ille Dei, qui fluxerat auctor in Prophetas,
Fontibus eloquiæ te coelitus auctus inrigavit.*

tamen titulus hic Christo, aequè ac Patri, tribuitur, quatenus enim creator, adeoque caput ac Dominus est, ut videbimus ad vs. 191. Vs. 122. *Demersa*. *Demergere* pro immittere, immergere. Hegesipp. 17. *Sed belli lege offero iugulum, si hostis petat, si mucronem demer-Romani* etc. Apuleius Metam. I. pag. 10. *Per iugulum sinistrum catenus gladium totum ei demergit.* cum nota Pricaei. Addatur Luca-III. 433.

Primus raptam librare bipennem

*Ausus, et aëriam ferro proscindere quercum,
Effatur merso violata in robora ferro:
Ianne etc.*

uens autem eiusmodi dativus pro accus. cum praep. in, praesertim poetas.

Vs. 126. *Mente furoris*. Nisi mentem truci furoris dici hic velimus usu genitivi satis frequenti, praesertim Ecclesiasticis scriptoribus) tem truculente furiatam, ut quidem sibi videri erud. H. I. Arntzenius nuper significabat; mihi, inter alias coniecturas, inciderat *truci detus mente furoris*. Plaut. Amphit. I. 2. 8.

Erroris ambo ego illos et dementiae

Complebo, atque omnem Amphitruonis familiam.

er Iuvenecum II. 45.

Ecce sed egresso iuvenis (mirabile dictu)

*Occurrit, miseram cui mentem spiritus ater
Horrenda implebat lacerans virtute furoris.*

i. e. perclebat, instimulabat, de qua vi verbi Heinsius ad Ovid. Metam. VII. 120. *Correptus* tamen agnovit hic quoque Prosa, quae refert, *amentem subito correptus in furorem.*

Vs. 127. *Tanquam. Tanquam tunc sanior esset, quam scelus ulcisci praecurreret*, hoc est, ni fallor, tanquam tunc saluti suae bene consultum esset, si ipse ulcisci scelus suum occuparet, non Dei aut hominum vindictam illius expectaret. Infinitivus *ulcisci* talis videtur, qualem Petrus illustrat ad Sanct. IV. 6. 5. Haereo autem in his, *infelicem animam laqueo suspendit ab alto*; neque adsequi me fateor, quomodo interpretanda sint, nisi, inf. animam seu spiritum continuit, suppressit alto laqueo; quod tamen an satis Latine haec verba expriment, vehementer dubito. Prosa: . . . *Faucibus nodatis adstringens, animam trabalibus laqueis expulit infelicem.* Unde praeter alia tentamina, comminiscabar, *Inf. animam laqueis expelleret altis*; ut subiunctivus expelleret, aequae ac praecedens praecurreret, pendeat a coniunctione *quam*. Vel etiam hariolabar, *Inf. animam laqueo disperderet* (vel *disperdidit*) *alto*. ut Iuvenius II. 68.

*Et iam praecipites scopulorum margine porci,
In mare deiecti, properant disperdere vitas.*

Vs. 132. *Lenior ira. Ira* sic saepius poenam, vindictam denotat, ut in libris Scripturae Sacrae. vs. 183.

*Religione pias mutans discriminis iram
Pax crucis ipse fuit.*

Sed ibi potest significare atrocitatem. Avitus lib. V. 189.

*Sed quoniam durata malis et nescia flecti
Hanc nihili cladem callosa superbia duxit,
Insequitur velox, gravius quae vindicet, ira.*

Exitus mortis pro ratione mortis, vel simpliciter pro exitu aut morte. Prudentius Perist. V. 291.

*Pulcroque mortis exitu
Omnis peracta est passio.*

et ibid. 527.

*Finem malorum praestitit
Mortis supremus exitus.*

Ruffinus H. Eccl. IX. 8. *Sic discretis quidem castris fames luesque, ut uno mortis exitu bellantes, urbes atque agros vastabant.* Dictys Cret. IV. 14. *Dein percunctatus exitum paternae mortis* etc. ubi plura.

Vs. 140. *Iugulum. Iugulum* expono iugulationem, non, ut in Indices Sedulii, locum iugulationis: ut *speculum* pro speculatione, conspectu, apud Prudent. Paulin. Petroc. aliosque. lib. I. 99.

At sacer ipsam

Pro pueri iugulis aries mactatur ad aram.

Prudent. in Symmach. I. 386.

*Nempe Charon, iugulis miserorum, se duce dignas
Accipit inferias, placatus crimine sacro.*

Saxo Grammat. H. Dan. I. pag. 10.

Quid tibi sic vaga vita fuit?

Quid caelebs tua lustra teris?

Arma sequens, iugula sitiens.

vianus Gub. VI. pag. 198. *Qui iugulari se in suorum iugulis non in-
igebant.* Et hanc vocis vim hoc Sedulii loco, duplicique exemplo ex
pone Martyre, probavit quoque Barthius Advers. III. 19.

Vs. 159. *Corpore tota.* Sic quoque Prosa: . . *Sed totum iugiter cor-
sacro debueras aquas spiritalis lavacro perfundere.* Quanto tamen
cinniore planioreque sensu legeretur, *sed corde reloto, vel potius, sed
lore loto, debueras sacrum v. s. l.!* supra vs. 27.

Sed nihil tibi gloria, saepe

Traditor, illa dabat, pedibus consistere mundis,

Qui sensu pollutus eras.

dent. Psychom. 365.

. . Fides, danq̄ impenetrabile tegmen

Pectoribus lotis, dederat quibus ipsa renasci.

frequens librariorum in vocibus corpus et pectus permutatio.

Vs. 165. *Rupei sub tegmine.* Lege cum aliis editionibus coniunctim
tegmine.

Vs. 191. *Auctoris.* *Auctor, i. e. Dominus, rerum omnium fons atque
iceps, titulus Dei Patris ac Filii, familiaris Christianis poetis, Fortu-
is de partu Virg. col. 688. A.*

Nunc dimitte in pace tuum servum, auctor, ab alto

Viderunt oculi iam quia vota mei.

m de Christi Benef. col. 697. A.

Triduo premit et redit auctor ad astra;

Descensusque eius meus est adscensus in altum,

Nec peccatoris mortem magis eligit auctor.

Quando suis poenis nobis dedit arma salutis.

le Certam. piorum col. 718. B.

Quae dedit in precio generosa talenta redemptor,

Inque crucis trutina precii numismata pensans,

Totum auctor redimens thesauro corporis orbem,

Cum gemma una fuit, quae cuncta in vasa valeret.

Hac nisi veste tegi videam, quam pertulit auctor,

Abique hoc indicio Christum venisse negabo.

contius Hexaem. 244.

Viderat omnipotens haec illum corde moventem,

Et miseratus ait, demus solatia facto,

Participem generis: tanquam si diceret auctor,

Non solum decet esse virum etc.

s. 384.

Solus in aeternum Deus est regnator et auctor,

Virtus una Deus, triplex Deus omnis et unus.

dent. Psychom. 622.

Tu cura Dei, facies quoque Christi,

Addubitas, ne te tuus unquam deserat auctor.

Avitus lib. V. 388.

*Quamquam non acie Pharus perimetur ab ista . .
Unus pugnabis cunctis pro milibus auctor.*

Arator l. 283.

*Vetus o sine fine iacebis,
Ni Petrum iam, claude, roges, qui noxia pellens
Auri vitat onus, rerum cui censuit auctor
Nec peram gestare sibi.*

et vs. 539.

Modo Disyme discis

*Quam fuerit dubitasse nefas, an fecerit auctor
Quod vobis licuisse vides.*

et sic ille saepius.

Va. 204. *Non faciat. Meritum licet* etc. h. e. licet ex eo non liquet eandem omnibus esse culpam, quamvis sit similis poena, vel, utcumque sit similis poena. Sed tum commodius legeretur, *similis quod sit sententia*. Malim igitur distinguere hoc modo: *meritum licet omnibus unum non faciat similis quamvis sententia*, i. e. licet poena utcumque similis non ostendat omnes aequae reos esse. Ita particulas *licet* et *quamvis* iungunt aliquando Latini. Lucretius VI. 600.

*Proinde licet quamvis coelum terramque reantur
Incorrupta fore aeternae mandata salutis,
Attamen interdum etc.*

Cicero de Legib. III. 10. *Et praeter eos quamvis enumeres multos haec, cum deni creantur* etc. Tusc. Disput. IV. 24. *Quamvis licet insectemur istos . . metuo ne soli philosophi sint*. Atque huic lectioni suffragatur interpretatio ista Prosaë: *Licet meriti similitudinem non haberet similitudo sententiae*. Hinc autem ut longius discrepat, quod nonnullis placuit, *similis tamen est sententia*, ita minus apte haec necluntur sequentibus: *Namque . . par est poena trium, sed d. c. d. Sententia pro poena*. Dracontius Hexaëem. 363.

Sed par sententia damnat,

Quos par culpa tenet.

Prudent. Psychom. 401.

Nec sors lacrymabilis ulla est,

Nec tinguis patrias sententia saeva secures.

Avitus II. 52.

*Illum quandoquidem gravior sententia punit,
Quem mirum cecidisse putes.*

Chrysologus Serm. XV. *Sistunt poenis, quorum cruciatibus torquebantur; aptant ad sententiam, a quibus addicti fuerant iam sepulchris.* et Serm. XVIII. *Tenuit manum eius, ut acciperet indulgentiam manus, quae carperat de morte sententiam.* Arator l. 421. de nece Ananiae et S.

Nam mentis avarae

Vindex illa fuit sententia.

Vs. 219. *Lumina*. Sic Virgilius Aen. II. 405.

Ad coelum tendens ardentia lumina frustra;

Lumina: nam teneras arcebant vincula palmas.

loco (si animo obversatus fuisset) firmare Cellarius iudicium suum ait, quo prae scriptura proposita repudiabat, quod alibi legitur: *tanlibera: nam geminas a. v. p.* Quod vero idem Vir Clar. ex *Almel. vulnera* pro *vincula* edendum ideo putavit, quia miseri crucibus claffixi essent, non funibus alligati; ratio quidem ista parum ponderis ere videtur, quoniam nihil vetat credi, saepe brachia hominum funi alligata cruci fuisse, antequam clavis perfoderentur manus. Atque etiam infra 302.

Si nondum post vincla crucis, post vulnera ferri,

Post obitum mortis etc.

tituerim ergo hic Virgilianum, *arcebant vincula palmas.* Confer Prut. Perist. V. 235.

Tenditque in altum lumina:

Nam vincla palmas presserant.

Vs. 224. *Benigne.* Prosa: *Interque beatos frondibus ramos, ac nullis a pomorum decipientibus insidiis, serpens ingemuit ille Tartareus etc.* e pro *deficientibus* legendum videri posset *decipientibus*. Male se auhabere arbitror vocem *benigne*: sive enim *benigne conspicuos* intelligesse amoenum in modum conspicuos; sive *benigne habitare inter hor-interpreteris*, per gratiam divinam habitare in h.; invenusta manebit, ulioque, ni fallor, parum digna loquendi forma. Mallem igitur: *Inue beate conspicuos, pomis non deficientibus (vel decipientibus) hortos emit etc.* Susplicabar etiam, *interque malignus conspicuos . . hortos emit etc.* ut adiectivum *malignus* a sciolo quodam depravatum sit, a longius distat a substantivo suo *serpens*: quo tamen modo talia alibi mit auctor. Sic lib. IV. 83.

Quem quum vidiasset iniquus,

Humano sub corde latens, clamore protervo

Spiritus infremuit: quid? etc.

ib. II. 229.

Namque stulta potens elegit et infima mundi,

Fortia confringens, Deus, et sapientia perdens.

iferatur porro cum his Arator prope finem lib. II.

Nescit ab angue mori: vorat hoc quoque flamma venenum,

Quae sacris vim sumit aquis, quibus ustus anhelat,

Qui dolet ad patriam veteres remeare colonos.

Vs. 228. *Violentum grande.* In aliis distinguitur hoc modo: *Ambo ur, varium diverso calle, latrones Adgressi facinus violentum, grande rarunt.* ut grande sit grande aliquid, rem grandem. Horat. I. Sat. 4. 10.

In hora saepe ducentos,

Ut magnum, versus dictabat, stans pede in uno.

Sat. 10. 20.

At magnum fecit, quod verbis Graeca Latinis

Miscuit.

itus Ann. VI. 24. *Etiam sua verba centurio saevitiae plena, tanquam*

egregium, vocesque deficientis adlocerat. lib. XV. 34. Illuc, plerique et arbitrantur, triste, ut ipse, providum potius et secundis naminibus cens. Haud minus tamen altera mihi blanditur interpunctio, in qua violentum grande pro grandi violentia sic dicitur, ut Prudent. Benisteph. XIV. 96.

Ridetque solis quod rota cirent . .

Nunc triste longum, nunc brevis gaudium.

Paulinus Nol. Poem. XX. 90.

Corporis omne sacrum casto valatur aperto.

et eiusmodi alia. Ceterum in his, *Abstulit iste suis coel. regna rapin,* respicitur ad verba Domini Matth. XI. 12.

Vs. 246. *Dubioque, Dubio in fine, i. e. propius imminente, minante* lib. III. 34.

Dubioque in funere pendens

Saucia sub gelidis ardebat vita periculis,

et 302.

Nisi mergat equis, aut ignibus atris

Opprimat, atque animam dubia sub morte fatiget.

Vs. 251. *Non consistentia. Non consistentia, i. e. ut Prosa transtulit, non instituta, seu à Deo non creata. Infra 279.*

En pessima non tunc

Peruenis ad Christum, sed Christus peruenit ad te:

Cui licuit sine morte mori, quique omnia gignens,

Omnia constituens, te non formavit: ut esses

Semine vipereo, culpa genitrice crearis,

Et venia regnante peris.

Prosper in Sententiis XCVII.

Per verbum omnipotens Deus omnia condidit unus:

A quo natura est nulla creata mala.

Et quod non fecit dives sapientia verbi,

Non habet in rerum conditione locum.

Nulla igitur vitilis substantia, nullaque vita est,

Quae vegetat corpus materiemque suam.

Vs. 286. *Viscera. Viscera pro corpore et quidquid animet spiritus.*

Prudent. Hamartig. 885. *membra et viscera vocat:*

Numquid et exuti membris ac viscere, perdunt

Agnitione notas rerum, vel gressibus errant,

Idem paullo post de mente humana:

Nec enim se segregat ipsa

Ante obitum vivis ex artibus.

Viscera sed sede manens, speculatur acutis

Omnia luminibus.

Vs. eod. *Arma ministrans. Agnoscis Virgilianum Aen. I. 150.*

Iamque faces et saxa volant: furor arma ministrat.

sic Lucanus III. 315.

Si coelicolis furor arma dedisset,

Aut si terrigenae tentarent astra Gigantes.

ctorinus Episc. Pictav. de I. C. Deo et homine, vs. 72.

Ruit inde caterva

Vim factura Deo; gladios cui praeiuit ira,

Et dedit arma furor.

ut refer, quae supra ad vs. 93.

Vs. 290. *Aqua.* Tali allegoria supra lib. I. 140.

Sterilique latex de rupe occurrit,

Et ieiuna novum vomuerunt marmora potum.

His igitur iam sacra tribus dans munera rebus,

Christus erat panis, Christus petra, Christus in unda,

Vs. 294. *Mansore.* Haec ita scribamus, apposita optandi nota: . .
Mansore capaces! sensus enim: quod utinam (vel precor) Deus nos det
(vel faciat) servare immaculatum etc. ut iam dixi ad lib. II. 244. Sic
rosa: *Quod ut Dominus iubeat templum nos immaculatum gerere suppli-*
emus. ubi *iubeat* est curet, faciat, ut Ovid. Met. I. 87. et passim.

Vs. 297. *Tamen.* Videtur in his, *nobilis . . Domino locus ille iacente,*
nobilior surgente tamen, pronomen *ille* tale referre pleonasmj genus, quale
illustravimus in Lectionib. Tullian. ad Academ. II. 5. et Tusc. III. 5. nec
non Sallust. Iug. cap. LXXXVII.

Vs. 298. *Augebat.* Recte increduli mendacesque Iudaei, post cruci-
fixum Dominum, *auxisse nefas* dici possunt, eo quod illius resurrectio-
nem, quam postmodum tam fraudulententer obscurabant, veluti impedire
omni molimine conabantur, et monumento *servare se Deum* posse puta-
bant, *cui cardine rerum cuncta patent*, ut deinceps ait Noster. Sic quo-
que haec accepisse videtur Arator II. 110.

Post tristia facta

Quin etiam custode dato, signare sepulchrum

Ad geminum volvere nefas, dominoque paratam

Surgendi damnare viam. Proh caeca voluntas!

Quae putat aeternum mortali lege teneri,

Et non posse sibi post funera reddere membra,

Qui toties aliena levat.

sed licet verba *generatio fallax augebat nefas* sic explicari possent, mi-
nus tamen hic congrueret illud *sub corde*, i. e. in animo suo vel secum:
et praeterea nexu idoneo carent haec cum sequentibus, *quod nocte silenti*
etc. Omnia autem leniter fluent, haud ita magna mutatione si rescri-
bamus, *trepidatio fallax Angebat sub corde, (nefas!) quod nocte* etc. h. e.
netus inanis animum angebat Iudaeorum, ne (quod sane credere nefas
erat) *nocte silenti* discipuli Christum raperent etc. Obstant tamen verba
ista in Prosa: *Generatio fallaciae devota consuetum sub impio corde nefas*
excogitans, Christum nocturno silentio discipulis iactitat auferendum. Unde
potius legendum efficias, *generatio fallax fingeat sub corde nefas, quod*
nocte silenti etc. i. e. homines fraudulentis sibi hanc fraudem factum iri
maginabantur (vel iactitabant) ut discipuli Christum noctu abriperent etc.
Utramque vero amplectamur emendationem, satis commode verba cohae-
rebunt. In posteriorem tamen me propensiolem sentio.

Vs. 314. *Credulus esse.* Sic *credere fidei alicuius* dixit Seneca de

Clem. I. 13. *Cum arma metuat, ad arma confugiens; non amicorum fidei credens, non liberorum pietati.* Cicero pro Flacco cap. XX. *Qui tam credidit P. Fulvii Veratii, lectissimi hominis, fidei. Sic enim malim illic cum Grutero, quam fide.*

Vs. 316. *Inradiare.* Irradiare verbum neutrum, pro radiare, radios, splendorem emittere. Rusticus Helpidius de Benef. Christi vs. 70.

Nam claro sidere mundus

Irradians, rutilae lucis cognovit honorem

Auctorem peperisse suum.

Ambrosius Hexaëmeron lib. VI. 9. *Intelligit . . quando Hesperus surgat, quando Lucifer; cur ille vespertinus, hic matutinus inradiet.* Prudentius Cathem. III. 6.

Huc nitido, precor, intuitu,

Eflecte salutiferam faciem,

Fronte serenus et inradia,

Nominis ut sub honore tui

Has epulas liceat capere.

Vs. 321. *Hunc etiam.* Lege: *Nunc etiam proprii* etc. ut est in aliis Edd.

Vs. 337. *Discipulumque.* *Discipulum* pro discipulorum dixit etiam lib. IV. 126.

Populo vallatus opimo

Et grege discipulum.

Vs. 350. *Corpore.* Malim cum Cantab. et ed. Fabric. *pectore*, quod nunc etiam a Grunero vulgatum, ex amico intelligo.

Vs. 377. *Salutatia sese intulit.* Hanc scripturam Cellario merito existimo placuisse magis, quam vulgarem, *pace salutantis s. i. Pace salutis sese intulit* usitata hystherologia valet, sese intulit ac pace salutavit; vel sese intulit, pace eos salutans. ut lib. III. 25.

Depulsis sanabat corpora morbis.

i. e. depellendis, vel depellens morbos. Alcim. Avitus II. 394.

Quo denique pacto

Ad meliora queas placato patre reverti.

i. e. placans patrem. et innumera talia. *Pax* pro voto pacis omnisve boni. Paulin. Nol. Poëm. XXI. 316.

Orando ditant hospitem,

Et spiritali divitem viatico,

Cum pace dimittunt sua.

Vs. 386. *Dubitantia.* I. e. quod dubitationi discipuli tam benigne succurreret. Paulin. Poëm. XXIV. 416. de dubitante Thoma:

Hunc Christus pavidæ cunctamine mentis

Pro nostra dubitare fide permisit, ut et nos

Hoc duce firmati, Dominumque Deumque tremantes

Vivere post mortem vero fateamur Iësum

Corpore etc.

Vs. 390. *Recludens.* Cellario coniciendum non erat, *nebulaque recondens omnia*; neque enim *recludere* semper aperire, sed apud serioris ætatis Latinos sæpe etiam, uti hic, claudere, includere, condere signi-

icat, ut ostendimus ad Iustin. I. 9. Addamus hic Ammian. XVI. 10. *Constantius, tanquam recluso Iani templo, stratisque hostibus, Romam visere restiebat* etc. Lactantius Sympos. IV.

Pando domos clausas, iterumque recludo patentes.

Sic enim membranae fidissimae, teste erudit. Heumanno, qui tamen hoc damnat. Porro laudatus Sedulii interpres, cum ad haec, *sollicitos odit simulator amicos*, notat „*sollicitos*, fraudem observantes, quos odit, si, ut Prosa explicat, deprehendi coeperit“ ista minus recte cepisse videtur. Nam enim *antequam deprehendi coeperit*, ad fraudem ipsius nimium attentos amicos odit simulator; cum Christus esset *dubitantis*; omniaque curiosius perscrutantis amicus.

Vs. 393. *Dimittere*. Licet *dimittere* pro mittere, iacere, non plane reiectaneum sit, malim tamen *demittere*, ut lib. IV. 116.

Vastoque profundo

Retia demitti piscantia.

Vs. 409. *Victa fames*. Lucanus II. 384.

Huic epulae, vicisse famem; magnique penates,

Submovisse hiemem tecto.

Val. Flaccus II. 347.

Sacris dum vincitur extis

Prima fames.

Vs. 431. *Vestigii*. Cellarius metri caussa scribendum forte putat *vestigis*; cum mihi ob insolentiam contractionis eiusmodi, verisimilius vileatur, in metrum hic commissum ab auctore, licentia pari, qua lib. II. 134. secundam syllabam brevem fecit in voce *tibicines*, e scriptura certe ista, quam probavit Vir ipse doctus. Eodemque modo peccatum in *ocibus iugis*, lib. I. 18. lib. II. 255. et lib. III. 202. *ablata*, lib. IV. 269. 'aulin. de V. Mart. I. 142.

Prece, largitione vocatos

In bellum cogit.

um animadversione nostra. Idem lib. V. 467.

Suffragium sensere pium.

'aulinus Nolan. Poëm. XXXIII. 616.

Infantes castis vincite suffragiis.

bi vide Rosveldium.

IN HYMNUM I.

Vs. 11. *Transitus ille*. Per *transitum* priorem Cellarius intelligit Caini et Abelis egressum in agrum, per posteriorem Christi salutarem ad 'atrem abitum. Sed potius est, ut in uno intelligamus mortem Abelis, a altero Christi: neque egressus Caini et Abelis in agrum transitus appellari possit; sed haud dubie hic, ut alibi, mortem designat illa vox. Iul. Severus Epist. III. 4. *Scribis, in eadem epistola, qua de obitu Domini Martini fecerim mentionem, ipsum beati Viri transitum exponere deuisse*. Caesarius Homilia II. extr. *Si nos tam sanctis operibus dies transitus nostri fideliter occupatos invenerit* etc. Commodian. Instruct. LVIII.

Exspecta requiem futuram in transitu mortis.

Gregorius Turon. Hist. II. 13. *Post transitum S. Artemii venerandus et benatoribus Episcopus ordinatur.* et ibid. *Hic in ipsa Dominici natalis vigilia transisse refertur.* lib. I. cap. ult. *Transiit autem media nocte, quae etc.* Sic saepius ille cum aliis. Ita *transire* pro *abire*, apud Vet. Interpr. Lucae II. 15. IV. 30. Matth. VIII. 34. IX. 9. 27. *Transvertere oculos a paupere*, i. e. *avertere*. Siracid. Ecclesiast. IV. 1. *Transferre* pro *auferre*, Sulp. Severus H. S. I. 2. 5. cum nota mea. Porro legendum videtur... *quid prima amisit origo: quid ventura paret*, i. e. quae sequens acquirat, scil. origo, i. e. gens, stirps. ut lib. 1. 77.

Indicio est antiqua fides, et cana priorum

Testis origo patrum, nullisque abolenda per aevum
Temporibus.

lib. II. 9.

Proh dolor! aeterni fuerant duo. Crescere postquam
Coepit origo, perit; clademque a semine sumsit.

Vs. 28. *Mundi.* Sic cum Almel. Cod. maluit Cellar. quam quod vulgatur, *Nunc populus mundis o. u. n.* Forte a Sedulio fuerit, *Nunc populos mundans, obruit unda nefas.* In priore ista triga *obruuit unda nefas, per nefas* nefarius Pharaon cum suis intelligendus videtur, ut mox impietas dicuntur homines impii. Sic de Iudaeorum gente Barrabam in absolutionem petente, Arator II. 959.

Fuit optio lingui

Quem velles clamosa tibi, sed ab ore cruento

Triste petis male suada nefas, et gaudia Paschae

Electo latrone coli.

Virgilius Aen. II. 585. de Helena:

Exstinxisse nefas tamen, et sumsisse merentis

Laudabor poenas.

Vs. 35. *Lapis inriguus! Satiare.* *Satiare*, sive *satiaris* passive, Cellar. inquit. At non indicativi, sed imperativi modi hoc verbum est. ut Prologo vs. 6.

Plusque libens animo, quam saturare cibo.

Vs. 46. *Amore.* Legendum, *Adfectum notae vincis honore Dei.* quia sic est in hexametro: ubi alioquin reponendum, *Vincis amore Dei etc.*

Vs. 86. *Facient.* Sic etiam Fabricius. Burmann. tamen ad Ovid. Epist. XXI. 56. ex melioribus, ut ait, libris malebat, *Quid faciant hostes!*

IN HYMNUM II.

Vs. 21. *Pertulit.* Sic verbum *perferre* nonnumquam cum infin. construitur. Fortunatus lib. II. 200.

Sed caro, quae nasci pertulit atque mori.

et eodem libro de nativ. Christi:

Praesepe poni pertulit,

Qui lucis auctor exstitit.

Eundemque verborum *patiendi, tolerandi etc.* usum alibi illustro.

Vs. 26. *Deum*. Vulgati, *canunt Deo*: ut Vetus Int. Psalmo CIII. 33. *Antabo Domino meo in vita mea, psallam Deo quamdiu sum*. ita Psalmo IV. 2. et alibi. Sed usitatiorem verbi *canere* cum accus. constructionem uto, etiam ubi, ut hoc in loco, significatur laudatio vel gratiarum actio, ua directe compelletur Deus. Sic Prudent. in Praef. sua vs. 37.

Hymnis continuet dies,

Nec nox ulla vacet, quin Dominum canat.

um Cellario igitur sequor scriptos.

Vs. 30. *Times*. Aliquando sic verbum *timere* pro timide credere, um infin. iungitur. Paulin. Poëm. XXXII. 337.

Tunc etiam refugo coeatus lumine mundus

Aeterna timuit nocte piare nefas.

Drosius V. 17. *Idem Saturninus Memmianus . . . fieri consulem timens . . . ugentem . . . interfecit*. Vetus Int. II. Machab. XIII. 10. *Dominum inuarent . . . quippe qui et lege et patria sanctoque templo privari vererentur*. Iugustin. C. Dei XVIII. 13. *Sed nisi talia figmenta etiam in theatris agent, ipsos Deos potius iratos habere timuerunt*. In quibus exemplis, ut n hoc Sedulii loco, infinitivum quoque habemus praesentis temp. pro futuro. Addatur Livius III. 22. *Et ipsam coloniam ingens metus erat defuram*. lib. VII. 39. *Deinde haud dubius timor incessit animos, consilia sua manasse*. Curtius IX. 7. *Quippe celebratam Macedonum fortitudinem ad adibrium recidisse verebantur*. Ovidius Epist. XVI. 75.

Iudexque verebar

Non omnes causas vincere posse suam.

quibus duobus locis (nam reliqua parum ad rem faciunt) Davisius recte defendit hunc Ciceronis de Legibus II. 22. *Quod haud scio an timens suo corpori posse accidere . . . igni voluit cremari*.

Vs. 33. *Qua venerant*. Hanc lectionem Almel. Cod. praeferebam. uxit Cellar. vulgatae, *I. M. quam viderant, S. s. p.* Sed hoc notare posset, quod tamen noluit poeta, eadem, qua venerant, via rediisse Magos. taque omnino revocandum illud *quam viderant*. quomodo et Matth. II. 9. *Qui cum audissent regem, abierunt: et ecce stella, quam viderant in Oriente, antecedebat eos* etc. Et hoc iam nupero editori animadversum, x amico didici; ipsam enim editionem nondum videre contigit, nec perstrare vacavit.

Vs. 54. *Flexus genu*. *Flexus genu*, pro flexo genu, nixus genu. Tacitus Ann. XVI. 4. *Postremo flexus genu . . . sententias iudicum opperiebar, ficto pavore*. Statius Theb. VI. 679.

Humique

Pressus utroque genu, collecto sanguine discum

Ipsae super sese rotat, atque in nubila condit.

ANIMADVERSIONES CRITICAE
IN
C. CORNELII TACITI OPERA*
IN ANNALIS

LIBRO PRIMO

Cap. I. *Temporibusque Augusti dicendis non defuere decora ingenia, donec gliscente adulatione deterrerentur.* Barclaius ad V. Agric. cap. 1. legebat *d. g. a. detinerentur.* At melius Lipsius *d. g. a. detererentur.* ut praeter exempla ab ipso adlata, Seneca de Tranq. cap. 2. *excitandi et abstrahendique materia. . . gravior pessimis quibusque ingeniis, quas occupationibus libenter deteruntur.* Symmachus I. epist. 17. *Nunquam eveniet, ut ingenium tuum labor deterat. . . facundiam usus exhauriat.* Cum Gronovio tamen existimo, nihil sine libris mutandum, et *detererentur* posse accipi pro *avocarentur*, *retraherentur*, nempe a dicendis illis temporibus. *Non defuere temporibus A. dicendis*, hoc est, non neglexerunt vel omiserunt dicere illa. Hegesipp. lib. III. 55. *Nec duces hostium augendae famae deerant.*

Cap. III. M. Agrippam, *ignobilem loco, bonum militia, et victoriarum socium.* Non erat cur Nic. Heinsius (Animadv. ad Tacit. in Misc. Observ. anni 1738.) mallet *bonum militiae*, tametsi Graecismus eiusmodi usitatus sit. Horat. I. epist. 10. 34.

*Cervus equum pugna melior communibus herbis
Pellebat.*

*) Act. Literar. Societ. Rheno-Traiect. Tom. II. pag. 20—133. (Lugd. Bat. et Traiecti ad Rhen. 1795.) ubi sic prooemiatur Henr. Ioan. Arntzenius: *Thomae Wopkensio, adcuratae doctrinae homini, semel iterumque olim fidem dedi, de edendis Ipsi in Sulpicium Severum, Tacitumque Commentariis, et, quas prelo paratas habebat, Adnotationibus, si forte per aetatem, aut morte inpediretur, quo minus ipse perficeret, eoque fuit effectum, ut ex ultimo voluntatis iudicio, quo me honoravit, per heredes mihi traditae fuerint illae Viri egregii lucubrationes, de quibus in Praefatione ad Sedulium monui. Datam in Tacito fidem ut iam solvere possim, fecit laudabile Traiectinae Societatis consilium, quo istiusmodi eruditorum Observationes ab interitu vindicari queant. Hoc Tua scire intererat. Fruere his in elegantiorum litterarum commoda, Wopkensiique in iisdem adiuvandis studium, omni praeconio dignissimum, grata mente proseguere. — Vide supra pag. 300.*

ubi vide Celeb. Benteleiam, nec non Cortium ad Sallust. Iug. cap. XIII. quem locum, uti et Drakenb. ad Sillium X. 76. nunc in defensionem huius ablativi adductum video a viro Eruditissimo Io. Aug. Ernestio.

Cap. IV. *Postquam profecta iam senectus, aegro et corpore fatigabatur; aderatque finis et spes novae; pauci etc.* Et saepe pro etiam, insuper, ponitur, ut in exemplis a Pichena adlatis; in quibus tamen nulla eiusmodi transpositio est huius particulae, quam cum viro laudato putabat Gronovius, quaque hic aegro et corpore fatigabatur dici credebant pro et aegro c. f. quomodo copulam hanc apud poëtas tralici solere notum. Hoc autem in loco minus insolens foret, *aegro etiam corpore f. i. e. aegroque c. f. vel atque aegro etiam c. f. de quo usu rovi etiam et quoque videmus ad lib. II. 31.* Minore tamen mutatione cum Lipsio mallem. *legi et aegro corpore f. nisi et cogitari posset, postquam profecta iam senectute aeger* (sc. erat), *et corpore fatigabatur.* Cuiusmodi ellipsin verbi esse illustramus ad ista Hist. II. 19. *Postquam in conspectu Padus* (erat) *et nox adpetebat, vallari castra placuit.* *Aeger senectute, ut invalidus senectâ,* lib. III. 43. et lib. XIII. 6. *aegra senectus,* ibid. cap. 30. *senectute confectus,* Lactant. II. 4. 36.

Ibidem: *Ne iis quidem annis, quibus Rhodi specie secessus exulem egerit.* Haud facile cum Mureto resfingerem *exul egerit.* lib. XIII. 14. *velut arbitrum regni agebat.* Hist. I. 30. *etiam cum amicum imperatoris ageret.* lib. II. 83. *socium magis imperii, quam ministrum agens.* vide lib. IV. 2. et 21. ad Iustinum I. 6.

Cap. VI. *Quomodocunque ipse supremum diem explevisset.* Sic lib. II. 42. *finem vitae sponte an fato inplevit.* lib. III. 76. *Et Iunia LXIV. post Philipp. aciem anno supremum diem explevit.* lib. VI. 50: *Decimo septimo Kal. Apr. . . creditus est mortalitatem explevisse.* Hegesipp. IV. 3. *Chares aeger corpore . . mortem inplevit.*

Cap. VII. *Vultusque composito, ne laeti excessu principis, neu tristiores primordio, lacrimas, gaudium, questus, adulatione miscebant.* Iac. Gronovius (adnuente Cortio ad Sallust. Cat. cap. XX. 8.) e MSto Florent. legit, *neu tristior primordio.* Sed quoniam, ut iam alii viderunt, talis numeri sing. ac pluralis enallage Latinis prorsus est intolerabilis, aut retinenda altera scriptura, aut leviter sic restituenda, *ne laetus* (vel *laetior*) *excessu principis, neu tristior primordio* acil. esset vultus. Duram hanc verbi substantivi ellipsin post coniunct. *ne* considerabimus infra ad lib. III. 3.

Ibidem: *Dabat et famae, ut vocatus electusque potius a rep. videretur, quam inrepsisse.* Horatius Sat. II. 2. 94.

*Das aliquid famae, quae carmine gratior aurem
Occupet humanam.*

Cicero Tusc. I. 45. *quantum autem consuetudini famaeque dandum sit, id carent vivi, sed ita etc.* Pichena iam contulit hoc Senecae Clem. I. *principes multa debent etiam famae dare.*

Cap. VIII. *Tum consultatum de honoribus; ex quibus maxime insignes visi, ut porta triumphali duceretur funus, Gallus Asinius; ut legum latorum tituli . . anteferrentur, L. Arruntius consensu.* Non satis constat h-

rum, *ex quis maxime insignes visit*, cum sequentibus syntaxis, nisi legamus, *ex quis maxime insignes visi* (scil. sunt), ut p. t. d. *funus*, ut *Gaius Asinius*; ut l. l. t. . . *anteferrentur*, ut *L. Arruntius censuere*. Ultrahique facile elabi particula *ut* potuit. Vel potius, deleta voce *visi*, scribendum *ex quis maxime insignes*, ut p. t. d. *funus, G. Asinius*; ut l. l. t. . . *anteferrentur*, *L. Arr. censuere*. ut accusativus *insignes* (scil. honores) regatur a verbo *censuere*, et *censere honores* dicatur, ut lib. III. 72. *Ei censuere Patres effigiem Seiano, quae apud theatrum Pompeii locaretur*. lib. IV. 74. *aram Clementiae, aram Amicitiae, effigiesque circum Caesaris ac Seiani censuere*.

Ibidem: *Diem illum crudi adhuc servitii et libertatis inprosperè repetitae, cum occisus Caesar etc.* Perperam lat. Gronovius cum alicubi vitiose scriptum videret *inprospera repetita*, inde coniiciebat *inprospera repetita*; quasi sic *inprospera libertatis* dici posset, ut alibi *multa laudis et artium imitanda*.

Cap. XI. *Proferri libellum recitarique iussit. Opes publicae continebantur etc.* Amicus Ryckii (quem Nic. Heinsiam esse hic ad lib. XIV. 22. haud obscure indicat) legebat, *iussit, quo opes publicae c.* in Animadv. autem suis volebat, *iussit. Opes publicae eo continebantur*. Ita quoque ellipsi hac offensus, in his Hist. II. 13. *Cum . . interrogarent, ubi filium occuleret, utrum ostendens, latere respondit, hic ante latere iniicit, quemadmodum ea ante condita* Schefferus in verbis Hygini Fab. CXIX. *urnamque secum adfert, dicitque Orestis ossa condita esse*. Digna igitur haec forma, quam sequentibus exemplis adseramus. lib. II. 60. *referēbat habitasse* (ibi) *quondam septingenta millia aetate militari*. lib. III. 18. *ne nomen Pisonis fastis eximeretur, quando M. Antonii etc.* (in 'iis) manerent. Hist. IV. 1. *nihil . . clausum sinebant, Vitellianos* (ibi) *occultari simulantes*. de M. Germ. cap. XXXII. *hi lusus infantium . .* (in his) *perseverant senes*. Cicero Catil. II. cap. 8. *quod aut diduci de sententia possent, aut si* (in illa) *permanebunt, magis etc.* in Pison. cap. XXXVIII. *domum . . obsidere coeperunt, et cum latere* (illic) *hominem putarent, ignes circumdederunt*. Augustin. Ep. XV. *quam si deseruerit, tantum faciat necesse est dolorem, quantum manens* (in illa) *fecerat gaudium*. Vulg. Int. II. Regum XVI. 2. *Asini domesticis regis, ut* (in 'iis) *sedeant*. Ierem. XXXIII. 10. *in loco isto, quem vos dicitis esse desertum, eo quod non sit* (ibi) *homo, nec inventum*. Adde quae ad lib. XV. 52. de M. Germ. cap. XXXI. *Iustiumque* lib. VII. 1. 7.

Cap. XII. *Perculsus improvisa interrogatione etc.* Ernestius, invitū licet codicibus, legit *percussus*, cum potius si sic haberent cuncti libri, restituendum tamen esset *percussus*. ut Hist. IV. 16. *percussique milia improvisa prodicione, a sociis . . cædebantur*. et lib. III. 36. *Atque illum . . proditio L. Bassi . . percudit*. ubi vir laudatus, in notis non cunctatus rescribere *percussit*, errorem suum agnovisse quodammodo videtur, cum in Addend. scriberet „sed tamen et supra II. 25. dixit *mendacio eo percudit atroci*.“ Isti autem loco addi possunt ibid. cap. 53. lib. IV. 30. Ann. I. 28. et IV. 54. cum nusquam verbo *percussit* sic absolute pro concutere, commovere, perturbare, utatur Tacitus, eaque

us notio apud alios etiam scriptores sit insolentior. Ita rursum frustra in illo Oudendorpius Celeb. vel refragantibus libris *percussit* scribendum putabat, Suet. Tib. cap. XI. *Percussus igitur inopinata re* etc. minimeque legerim Cicer. Fam. IX. ep. 25. *repente percussus est atrocissimis litteris*. vide etiam notata ad Sallust. Cat. cap. VI. et alibi.

Cap. XV. *Sed decreta pecunia ex aerario, utque per circum triumphali veste uterentur: curru vehi haud permissum*. Ista, utque per c. t. v. terentur, Gronov. sic intelligit, quasi dictum esset, *simulque decretum t per c. t. v. u. vel utque p. c. t. v. uterentur permissum*. Ego solum implector priorem supplendi rationem, quia sic lib. XIV. 12. decernuntur *applicationes apud omnia pulvinaria*, utque *Quinquatrus . . ludis annuis celebrarentur*. vide et geminam rationem ibid. 59. lib. IV. 16. lib. VI. 48. ib. XIII. 41. et lib. XVI. 9. Livius XL. 44. *Ludi decreti, et ut duumiri . . crearentur*. et passim ille alibi, ut et noto ad Sall. Cat. cap. XXX. Confer quae ad Min. Felic. cap. XVIII.

Cap. XVI. *Nisi quod . . ex civili bello spem praemiorum ostendebat*. Treinshemio Ind. Flori scribendum videbatur *ostentabat*. Sed ut promicuum horum verborum usum ostendit Duker. ad Flor. III. 5. 4. ita *spem ostendere* dixit quoque Vellei. Pat. II. 74. Cicero Attico XI. ep. 11. et in Terrem IV. 34.

Cap. XVIII. *Properantibus Blaesus advenit, increpabatque ac retinebat singulos* etc. Verbum *properantibus*, hic merito retentum a nupero editore, his ego exemplis adseruerim: lib. XV. 6. *et omnia simul properantur: clauditur cubiculo* etc. Sallust. Iug. cap. XXXVII. *aut cupidine caecus vineas agere, aggerem iacere, alia quae incepto usui forent, properare*. Horatius IV. Od. 11.

*Cuncta festinat manus: huc et illuc
Cursitant mixtae pueris puellae.*

Cap. XIX. *Aggeriebatur nihilominus caespes, iamque pectori usque adcreverat, cum* etc. Non sane intelligo, qua ductus ratione Iac. Gronovius ex MSti lectione ista *pectori eiusque relingat pectoribusque adcreverat vel pectori et usque adcreverat*.

Cap. XX. *Vetus operis ac laboris*. Aliis alia molientibus, haec scriptura merito placuit Lipsio et Pichenae, quem etiam adi ad Histor. IV. 20. Silius Italic. IV. 532.

gnaros belli veteresque laborum.

Mura Heinsius ac Drakenb. ad eundem XI. 26. Inconsulta autem rursus ad hunc locum est Iac. Gronovii adnotatio.

Cap. XXI. *Nihil reliqui faciunt, quo minus invidiam, misericordiam, metum et iras permoverent*. Heinsius volebat *q. n. invidia, metu et iras permoverent*: et ablativis aptius verbum *permoverent* videbatur Ernestio, quia *invidia movetur, non permovetur*. Sed primo sic durius hic subauiretur accusativus personae *circumstantes*. Et porro verbum *permovere* a pro movere occurrit lib. III. 23. *tantum misericordiae permovit, ut fusi in lacrimas* etc. sic et XVI. 32.

Cap. XXII. *Quem missum ad vos de communibus commodis*. Sic Sulp.

Severus V. Martini cap. IV. *Postero die hostes legatos de pace miserunt ubi plura.*

Ibidem: *Respondi, Blaese, ubi cadaver abieceris.* Minus bene J. Gro-
novius ex MSto restituebat *abegeris*; in quod verbum alterum saepius
depravatum, observavit Muncker. ad Lactant. Placid. X. fab. 10. *Ubi ca-*
daver abieceris. scil. in terram, vel in fodinam aliquam: sic enim locus,
in quem abiectum esset cadaver, subaudiendus omittitur, non vero indi-
catur vocula *ubi*, quasi illa corruptae Latinitatis more pro *quo*, in *quem*
locum poneretur; ut recte observavit I. F. Gron. Ita Livius XXIV. 36.
ubi frumenti magna vis comneatusque omnis generis convecti erant. scil.
in apothecas; qua forma non animadversa, Faber necquicquam legebat
quo frumenti etc. Frontin. Strat. III. 4. 6. *frumenta . . apud eos deposuit.*
Deinde data opera, ut tectorum camerae, in quibus id conferebatur, re-
scissae pluviam reciperent etc. Sic maluit quam, in quae *id conferebatur.*
Sueton. Nerone cap. XLVIII. *Equo autem odore abiecti in via cadaveris*
consternato etc. in Galba cap. XX. *caput . . eo loco, ubi iussu Galbae*
animadversum in patronum suum fuerat, abiecit. Solinus Polyh. cap. VIII.
Insula Lăgia adpellata, abiecto ibi corpore Sirenis ita nominatae. cap.
XVI. *Avem noctuam Creta non habet, et si ibi invehatur, emoritur.* Sulp.
Sever. Dial. II. 11. *Miles quidam cingulum in ecclesia . . abiecerat.* Con-
fer Iustin. XLIV. 4. *parvulum . . tramite angusto, per quem armeni*
comneare consueverant, proiici iussit. *ubi tramite proiici male exponeres,*
in tramitem proiici. Vide et Nepot. Hann. cap. IX.

Cap. XXVI. *Cur venisset . . nulla benefaciendi licentia.* Hoc est, e.
v. sine ulla ben. licentia. lib. XV. 19. *quod . . nullis oneribus gratiam*
honores cuncta prompta et obvia haberent. Cicero pro Milone cap. X. *Ob-*
viam ei fil Clodius expeditus in equo, nulla rheda, nullis impedimentis. Li-
vius XXXIV. 30. *P. ad imperatorem venit, nullis aliis mandatis, quam ut*
etc. *ubi ex Moguntino ac forte paucissimis aliis codd. malunt nullis cum*
aliis mandatis etc. cum verior vulgata scriptura videatur. Pluries ablativi
huiusmodi absoluti se nobis obgesserunt defendendos. Vide infra ad lib.
XVI. 10. et ad Iustin. XI. 15. 7.

Cap. XXVIII. *Nam luna claro repente coelo visa languescere.* Sic
optime emendavit Lipsius scripturam mendosam *clariore paene coelo v. l.*
Repente (i. e. inopinato) per traiectionem usitatissimam, referendum ad
visa languescere, neque hanc verborum seriem pravam dicere Iac. Gron.
debut. Mecum nunc sentit Erud. Ernestus.

Ibidem: *Id miles . . omen praesentium accepit, ac suis laboribus de-*
fectionem sideris adsimulans, prospereque cessura, quae pergerent, si ful-
gor . . redderetur. Freinshemius abesse vult copulam *ac* ante *suis labo-*
ribus, Heinsius autem refingi in *hanc*. Liceat suspicari, *omen praesen-*
tium accipiebat, suis laboribus etc. Illud *quae pergerent*, pro quae instituta
peragerent, dudum vindicavimus Lection. Tull. III. 2. idque post Palme-
rium in Spicil. pag. 706. et Burmannum ad Val. Flacc. IV. 690.

Ibidem: *Accitur centurio Clemens, et si alii bonis artibus grati in*
vulgus. Spernendum iudicabat Pichena qui, quod irrepserat ante alii:
illud tamen postulat, ni fallor, mos auctoris nostri, nisi malimus, et qui

alii vel et si qui bonis etc. Infra cap. 32. *vigilias, stationes, et si qua alia praesens usus indixerat, ipsi partiebantur.* Sic cap. 35. et alibi. *Romae artibus i. e. virtutibus, vel propriis, laudabilibus rationibus.* lib. XIII. 30. *cui . . . praecipuae . . . opes bonis artibus, inoffensa tot imperatorum malitia fuit.* vide XIV. 57. Hist. I. 17. *quorum favorem ut largitione et ambitu male acquiri, ita per bonas artes haud spernendum.* Ita cap. 30. et lib. III. exeunte. lib. IV. 1.

Cap. XXXI. *Vernacula multitudo lascivias sueta, laborum intolerans, implere ceterorum rudes animos: Venisse tempus. Implere pro concitare, exagitare.* Livius XXVI. 26. *eundem litteris falsis urbem implese, bellum in Sicilia esse etc.* Adi viros doctos ad Statii Theb. X. 35. Ovid. Metam. VII. 120. et Val. Flacci II. 126. Valde tamen verisimili coniectura Acidal. *malebat impellere ceterorum animos, quia sic cap. 16, is imperitos animos . . . impellere paulatim nocturnis colloquiis, aut etc.* Addi potest Virgil. Aen. IV. 22.

Solus hic inflexit sensus, animumque labantem
Impulit.

Cap. XXXII. *Id . . . praecipuum indicium magni atque implacabilis motus, quod neque disiecti, nil paucorum instinctu, sed pariter ardescerent, pariter silerent.* Ehenanus aliique legunt, *quod neque disiecti, vel paucorum i. quomodo neque esse deberet etiam non.* Ego cum Grotio potius, *quod neque disiecti nec paucorum i.* Nec tamen displiceret, *quod nil disiecti neque paucorum instinctu, scil. agerent.* lib. III. 46. *Non diu haec (egit) nec apud laetos.* lib. IV. 14. *ex quis Geminus . . . nihil (agebat) ad seriam.* Hist. I. 36. *nec deerat . . . adorare vulgum, iacere oscula, et omnia (agere) serviliter pro dominatione.* V. Agric. cap. XIX. *nihil per servos libertosque publicae rei (agebat).* Cicero pro Mil. cap. XIV. *nihil per vim unquam Clodius, omnia per vim Milo.* ad Attic. X. ep. 4. *hoc loco multa perliberaliter.* et ep. 12. *nos iam nihil nisi occulte.* lib. XVI. ep. 3. *quamquam nihil ab illo arbitror indiligenter neque illiberaliter.* ad Brutum ep. XV. *Existimo equidem nihil a te nisi sapienter.* Adde quae ad Vellei. Pat. II. 125. et infra ad lib. XV. 11. Hist. I. 84. Suboffendi librarius hac ellipsi potuit.

Cap. XXXIII. *Nisi quod castitate et mariti amore quamvis indomitum animum in bonum vertebat.* Quod *vertere* aliquando pro *verti* dixit Tacitus, id satis non erat caussae, cur Heinsius *indomita animi, indomitus animus* vel *indomito animo* legendum putaret. *Castitate . . . animum in bonum vertebat,* valet fere, castitas illi animum in bonum vertebat, quomodo fortunam praefert mutare dicitur Hist. II. 23. cui mutatur fortuna p. et *augere virtutem, potentiam,* lib. III. 45. et Ann. XI. 29. *Intendere odium* lib. XIII. 15. *Alere virtutem, audaciam,* Hegesip. V. 29. et 42. Adi etiam quae ad Vellei. II. 81.

Cap. XXXIV. *Quanto summae spei propior.* Livius XXVI. 27. *quo propius spem venerant . . . pulsos inde Romanos esse, ea plus etc.*

Cap. XXXV. *Nudant universi corpora.* Iac. Gron. cum MSto malebat *universa:* sed merito suppressa deinceps illius notala.

Ibidem: *Pabuli, materiae, lignorum adgestus. Materiam de ligno*

aedificationi cuilibet accommodato, *ligna* de illo, quod in foco adhibetur, recte intelligere Ryckium puto. Sic Plinius X. epist. 50. *per haec marmora, fructus, ligna, materiae . . . ad mare devehuntur.* cum nota Bucharii.

Ibidem; *Incusant vallum, fossas . . . et si qua alia ex necessitate aut adversus otium castrorum quaeruntur.* Hoc est, requiruntur, usui sunt. Severus Epist. V. 21. *ut quod etiam a nubentibus quaeritur, ad omni u delicto custodiat* etc. Sallust. lug. cap. XCVIII. *collis . . . usus opportuna, quia . . . pauca munimento quaerebat.* ubi plura. Frustra ergo Heinsius . . . castrorum, *queruntur.*

Ibidem: *Fuere etiam, qui . . . pecuniam reposcerent, faustis in Germanicum ominibus, et si vellet imperium, promptis ostentare.* Placet mihi cum Ernestio illud *promptis ostentare*, pro quo alii malebant *promptas* vel *prompta* q. lib. IV. 59. *dum a libertis . . . existimatur; erectum et fidentem animi ostenderet.* lib. XII. 1. *suam quaeque notitiam, formam, opes contendere, ac dignam tanto matrimonio ostentare.* Sic enim recte MSS. Flor. et Guelf. cum Vett. edd. Iustin. XXVII. 2. *pro fratre hostem, impleratus exhibuit.* ubi de hac forma copiosius. Non opus autem cum viro laudato, transposita copula et, legi *F. e. q. . . p. reposcerent, et faustis in G. ominibus, si vellet imperium, promptos ostentare;* vel *F. e. q. . . p. reposcerent. Et faustis . . . ostentare.* Sensus vulgatorum verborum: *reposcerent, dum fausta Germanico ominantur, et . . . promptos ostentant. Ostentare pro ostentantes, ex tali indicativi usu, de quo ad lib. XV. 17. et alibi.*

Ibidem: *Quidam singuli propius incedentes, feriret, hortabantur.* Muretus *propius accedentes*, Heinsius *propius incedentes.* Sed *propius incedere* sic rursum dr. lib. XV. 131. *modo castellum . . . adpugnare; propius incedens; quam mos Parthis.* lib. IV. 47. *propius incedentes eruptione subita turbati sunt.* lib. III. 9. *dieque et ripa frequenti . . . vultu alacres incedere,* lib. XIV. 39. *Nec defuit P. quo minus . . . incederet.* Et sic dictionem *incedere moestos locos* ex cap. 61. huius libri, huc contulit iam Gronovius. Unde et *incessus* pro accessu IV. 34. et VI. 33. atque alibi. Confer ad lib. XI. 32.

Cap. XXXVI. *Augebat metum . . . si omitteretur ripa, invasurus hostis, ac si auxilia . . . armarentur, civile bellum suscipi: periculosa severitas, flagitiosa largitio . . . in ancipiti respub.* Non inconcinne Heinsius coniecit *periculosam severitatem, flagitiosam largitionem . . . in ancipiti remp.,* scil. intelligebant vel existimabant esse, qualis ellipsis frequens. Mihi tamen citra librorum veniam, tantum non indulserim, neque ita incommode nominativos hos *periculosa severitas* etc. referamus ad praecedens *augebat metum.* Quamvis nec repugnem, si quis cum Ernestq ad hos subaudiat verbum *erat.*

Cap. XXXIX. *Extractumque cubili Caesarem, tradere vexillum intenti mortis metu, subigunt.* Nullam vim Caesari factam putat nuperus interpretes, eumque proinde *extractum cubili* dici, quatenus strepitu commotus inde surrexerit. At vereor equidem, ut verbi emphasi satisfaciatur ista explicatio: et potuit sane vis adhiberi aliqua,

Cap. XLI. *Gemitusque ac plactus etiam militum aures oraque adver-*

stra. Quod Noster hic et saepius *advertere*, idem quoque alii *convertere* dixerunt. Livius XXVI. 29. *ut comploratio eorum flebilesque voces et ex templo oculos hominum converterent, et postmodum sermones praeberint*. Petronius Sat. cap. XXXV. *Novitas tamen omnium convertit oculos*. Obsequens Prod. cap. CXXVIII. *stella . . convertit omnium oculos*, ubi noli cum Cl. Oudend. in se post omnium immittere.

Ibidem: *Feminas inlustres . . pergere ad Treveros et externae fidei*. Durius subauditur *homines*, ideoque Heinsius suspicabatur, et *externa fidei*, i. e. et externam fidem. Sed et *externae fidei* (scil. esse) valet, et ad externam fidem tutelamve pertinere. Livius XXI. 41. *emisimus ex obsidione, pacem cum victis fecimus*, tutelae nostrae deinde duximus, quum Africo bello urgerentur. lib. XXIV. *et corpus suum ceteraque omnia, quae suae fidei tutelaeque essent*. lib. XLII. 19. *petere ut eum non sub hospitum modo privatorum custodia, sed publicae velut curae atque tutelae esse velent*, quae loca Gron. contulit ad eiusdem I. 6.

Ibidem: *Isque ut erat recens dolore et ira, apud circumfusus ita coepit*. Nulla uti librorum auctoritate, ita nec ratione satis firma ablativos *dolore et ira* in genitivos migrare volebat Heinsius: eademque inanitate mutabat ista lib. IV. 52. *recens praefectura*. lib. XV. 59. *stipendii recens*. lib. II. 66. *veterem stipendii*. Hist. III. 19. *recentia caede vestigia*. Omisit autem illud Hist. III. 77. *recens victoriæ miles*, ubi tamen Ryckius cum Agr. codice malebat *recenti p. m.* Sed et huius viro et Heinsio assensum iure optimo denegavit Cl. Ernestius.

Cap. XLII. *Primane et vicesima legio . . egregiam duci vestro gratiam refertis*. Forte *egregiam hano duci v. g. n.?*

Cap. XLV. *Nam primi seditionem coepaverant*. Satis frequens hic pleonasmus vocis *primus*. Solinus Polyh. cap. XII. *qui exordium Archivas nobilitati primus dedit*. Virgil. Aen. III. 8.

Vix prima inceperat aetas.

et lib. II. 268.

Tempus erat, quo prima quies mortalibus aegria Incipit.

ubi frustra Barth. incidit legebat ad Stat. Theb. I. 840.

Cap. XLVI. *Eandemque severitatis et munificentiae summum*. *Summus sev. et mun.* in Ind. M. Freinsh. exponitur utriusque arbiter: cur non potius utraque summus, excellens? Genitivo simili dicitur *ultimus fugae, ingenis rerum*. Hist. IH. 16. et IV. 66. ubi plura.

Cap. XLVII. *Multa . . angebat . . exercitus . . ille Galliarum opibus subnixus, hic Italiae imminens: quos igitur anteferet? ac ne postpositi contumelia incenderentur*. Heinsio videbatur legendum *hac ne postpositi c. i.* Suspiciari etiam posses, *q. s. anteferet sic (vel ita) ne postpositi c. i.* lib. II. 29. *mox libellos et auctores recitat Caesar, ita moderans, ne lenire neve asperare crimina videretur*. Et similis sedes particulae sic in his Caesar, B. Gal. V. 17. *repente . . adolaverunt sic, uti ab signis legionibusque non abisterent*. Sed vulgata tolero, hoc sensu: angebatur igitur, quinam eligendi essent, tum etiam metu isto, ne postpositi contumelia incenderentur.

Cap. LI. *Quod gnarum duci: incessitque itineri et praelio. Im equitum et auxiliariae cohortes ducebant: mox prima legio: et medius. h potius intenditque itineri et praelio?*

Cap. LII. *Nunciata . . Tiberium laetitia curaue adfecere; gaudia oppressam seditionem, sed largiendis etc,angebatur. Sallust. Catil. cap. XLVI. Atque illum ingens cura atque laetitia simul occupare: nam lababatur civitatem periculis ereptam esse; porro autem anxius erat etc.*

Cap. LIII. *Quidam . . missos tradidere auctore Tiberio, qui famas caedis posse in Asprenatem verti, frustra aperaverat. In obliqua quidem eiusmodi oratione elegantior foret subiunctivus speraverit, quem restitutum arbitrantur viri docti; sed innumera huius indicativi exempla quippiam mutari, sine gravissima librorum auctoritate vetant. Seneca epist. XXX. dicebat . . sperare se etc. nullum enim dolorem longum esse, qui magnus est. Epist. XLV. Haec nos doce, beatum non eum esse, quem vulgus appellat, ad quem pecunia magna confluit, sed illum cui bona omnia in animo est. Sallust. lug. cap. XXXVIII. Verba facit; tamen ipsum . . clausum tenet, tamen se . . incolumis omnis sub iugum missum. et Catil. cap. XXVII. docet se Manthum praemisisse ad eam multitudinem, quam ad capiunda arma paraverat. ubi plura Cortius, quibus addi possunt quae nos ad Lactant. Epit. cap. XXXIX. 2. et Iustin. XXXVIII. 4. Noster lib. IV. 10. Sejanum . . spadonis animum stupro vixisse, quod is . . inter primores ministros erat. Ea fraude tum senem, postquam convivium inierat, exceptum poculum Druso tradidisse; atque . . auctam impietatem, tanquam . . sibi innotesceret mortem, quam patri struxerat. Ad haec et alia merito contigerunt, qui aequientia loca sollicitant: lib. II. 26. posse et Cheruscos . . quando Romanae ultioni consultum est, internis discordiis relinqui. cap. 27. dum . . amitam Scriboniam, quae quondam Augusti coniunx fuerat, consobrinos Caesares . . ostentat. lib. III. 62. L. Scripionis et L. Sullae constitutis nitebantur, quorum ille Antiocho, hic Mithridate pulvis, fidem atque virtutem Magnetum decorare. cap. 69. Ad. qui disseruit C. non quidem sibi ignara, quae de Silano vulgabatur, sed etc. lib. XIII. 31. nisi cui libeat laudandis fundamentis et trabibus, quis molem amphitheatri . . extruxerat, volumina implere. lib. XV. 62. . . quod unum iam . . habebat, imaginem vitae suae relinquere testatur. lib. XVI. 1. ceterum, ut coniectura demonstrat, Didonem . . illas opes abdidisse, ne etc. Hist. I. 34. Multi arbitrabantur compositum auctumque rumorem, mixtum iam Othonianis, qui . . vulgaverant. Alia ad lib. XV. 45.*

Cap. LIV. *Alia Tiberio morum via. Statius Sylv. III. 3. 203.*

Inde viam morum longaeque examina vitae

Affatusque pios morituraque somnia poscam.

Cap. LV. *Nam spes incesserat, dissidere hostem in Arminium et Segestum. Licet haec loquendi ratio Gronovio Obs. III. 10. extr. aliusque probetur, videri tamen potest legendum, dissidere hostem inter Arminium et Segestum, i. e. hostium partem alteram in Arminium, in Segestum alteram inclinare; vel studiis dissidere hostem in A. et S.*

Cap. LVIII. *Quia Romanis Germanisque idem conducere, et pacem quam bellum probabam. Infinitivus conducere non pendet a verbo iudice.*

me, latente in sequente probabam, ut quidem iudicabat Ernestus, sed probabam, i. e. intelligebam. ut M. Germ. cap. XIII. *Sed arma sumere non ante cuiquam moris, quam civitas sufferetur probaverit.* ubi oli cum viro laudato tentare civitati se maturum probaverit. Pacatus an. cap. XX. *et cum Rom. dignitatem ac libertatem probaret meliore in utro imperatore te esse quam consule, necessario fateretur etc.* Pluribus aut verbi vim, minus notam, ostendimus ad Iustin. IX. 7. 14. et Severi p. IV. 9.

Cap. LXII. *Primum extruendo tumulo cespitem C. posuit, gratissimo munere in defunctos.* Munus ita fere pro gratia, liberalitate, benignitate sumpsit Vetus Int. III. Regum X. 13. *quae ultro obtulerat ei munere regio.* Sverus Dial. III. extr. *ac licet inani munere, solum ipsum flore purpureo suave redolentibus sparge graminibus.* Paulin. Poëm. XXX. 25.

Quae multis ope coelitus praestans,

Muneribus conferre piis non desinit omni

Pene die.

Hegesipp. IV. 18. *Nam cum omnia illis Deus suo contuisset munere, sua frugum feracia etc.* Cicero in Verr. V. 72. *Nunc te, Iupiter optime maxime (appello) cuius iste donum regale . . dignum Capitolio . . dignum regio munere, tibi factum ab regibus . . de regis manibus extorsit.*

Cap. LXIII. *Et manibus aequis abscessum.* Sallust. Cat. cap. XXXIX. *mod si primo praefio Catilina superior aut aequa manu discessisset etc.*

Ibidem: *Castra metari in loco placuit.* Causa non est, cur ilico in loco legendum crediderit Heinsius hic potius, quam in exemplo, mod adduxit ex lib. IV. 47. *Mox castris in loco communitis, valida manu etc.* Adde lib. XIII. 41. *Et Corbulo castra in loco metatus, an expeditis etc.* Cicero Att. XI. ep. 7. *ii tamen ipsi si hoc melius habent quam nos, mod et multi sunt in loco, et cum etc.* Sallust. Iug. cap. CI. *Caeteri in loco manentes, ab iaculis etc.* Dictys Cret. I. 5. *neque tamen Alexandrum in loco offendere.* Ita lib. II. 36. et IV. 21. Lucanus V. 612.

Sic pelagus mansisse loco,

um nota Burmanni.

Cap. LXV. *Nox per diversa inquit, cum barbari . . cantu . . saltus implerent; apud Romanos invalidi ignes, interruptae voces, atque ipsi passim adiacerent vallo, oberrarent tentariis, insomnes magis quam pervigiles.* Non debuit Faërnus rescribere, atque ipsi passim adiacere vallo, oberrare tentariis. Ellipsi duriores quidem illa, sed Tacito non indigna, post invalidi ignes, interruptae voces, subaudiendum essent. Geminam etiam formam sollicitant critici in his lib. VI. 35. *cum Parthus . . spatium ictibus uaceret; Sarmatae . . confis gladiisque ruerent; mod equestris praetis vore frontis et tergi vices (essent); aliquando . . pulsus armorum pellerent vellerenturque.* ubi vide.

Ibidem: *Quas neque adversum ferri ingruentia tela, neque. Amat huiusmodi metatheses Noster cum aliis.* lib. III. 1. *Corceyram insulam adversatur, litora Calabriae contra sitam.* Sallust. Iug. cap. CI. *quas adversum erat.* ibique Cort. Virgil. Aen. V. 370.

Solus qui Paridem solitus contendere contra.

Ibidem: *Potendus agger*. Heinsius volebat *repetendus agger*, i. e. aggeris faciendi labor. Sed altera dictione utitur et deinceps Noster lib. II. 81. ubi vide.

Cap. LXVIII. *Igitur orta die proruunt fossas, iniiciunt crates, summa valli prensant. Proruere fossas*, pro proruere fossarum margines, vel egestam terram in fossas, nimium sane durum, quam ut pervicaciae in-cusari a Iac. Gronovio debuerit Ryckius, quod cum Turnebo Freinshemio-que legeret i. o. d. *proruunt: fossis iniiciunt crates; s. v. p.* dum in MSto exstat *fossos*. Et quemadmodum *ruere* pro currere, *irruere* pro incurrere dr. ita etiam *proruere* pro procurrere dici aliquando potest; quemadmo-dum etiam hoc verbo usum Dictyn Cret. aliosque, seriores licet Latinos, observat ipse Iac. Gronovius, inque Gellio I. 11. illud contra patrem vin-dicat. Ita Ambros. Hexaëm. lib. V. 10. *ita proruunt, fluctusque interse-cant* etc. Alioquin hic rescriberem *orta die procurrunt vel prorumpunt*.

Ibidem: *Postquam haesere munimentis*. Praestare adhaesere vel in-haesere putabat Heinsius, non ego. lib. II. 14. haerentia corpori tegmina. lib. IV. 19. *neq. dubie repetundarum criminibus* haerebant. lib. XIV. 4. *ar-tius oculis et pectori* haerens. Sic Hist. I. 47. et IV. 19. Cicero pro Q. Roscio cap. VI. *potest hoc homini huic haerere peccatum?* Boëtius Cons. II. 6. *natura sui bona non esse, quae se pessimis haerere patiantur*, lib. IV. 6. *quod si supernae mentis haeserit firmitati* etc. Vulg. Int. Daniel. X. 9. *et vultus meus* haerebat terrae. Potest et munimentis in ablat. sumi, subaudita praep. in. ut supra cap. 65. *neque figi limosa humo potuerunt*, et passim. Adde quae Burni. ad Ovid. Metam. IV. 27.

Ibidem: *Vulguis trucidatum est, donec ira et dies permansit*. Frustra rursum est vir nobilissimus, cum legere tentat *donec iratis dies permansit*: delectatur enim nonminibus ita iunctis Tacitus. V. Agric. cap. XXXVII. *finis sequendi nox et satietas fuit*. Adde ista lib. II. 14. *sermonibus variis tempus atque iter ducens*. lib. XIII. 15. *quia dissimulationem nox et la-scivia exemerat*. Hist. III. 68. *nox et ignotum rus fugam Neronis abscon-derant*. lib. IV. 14. *ubi nocte et laetitia incaluisse videt*. cap. 29. *et restin-cto igne, miscere cuncta tenebris et armis iubet*. cap. 62. *detexit ignomi-niam campus et dies*. Vid. ad lib. XII. 43.

Cap. LXIX. *Peritiam morum Tiberii odia in longum iaciens, quae re-conderet, auctaque premeret. Odia in longum iaciens* i. e. odiorum se-mina in longum tempus iacere solitus. ut odiorum semina iacere est lib. XII. 48. Non ausim cum Heinsio *odia in longum acuens*; qui etiam lib. III. 54. cum Lipsio legere gestiebat *simultates iaciunt*.

Cap. LXX. *Nihil strenuus ab ignavo, sapiens a prudenti, consilia a casu differre*. Placet Lipsii emendatio *sapiens ab imprudenti*; nec tamen mihi minus verisimile videtur, *sapientis ac prudentis consilia a. c. d.* ut *cauti ac sapientes*, V. Agric. cap. XXVII. et passim affinis notionis voces ita iungit Noster, ut infra videbimus. Talis autem oppositio in his Cicer. pro Marcello cap. II. *Nunquam enim temeritas cum sapientia commiscetur, nec ad consilium casus admittitur*.

Ibidem: *Quippe illis etiam honestae mortis usus, his inglorium exi-*

ium. Ut hic mortis usus, ita lib. VI. 48. documento sequentia erunt, bene irruntium morte usum. Prudentius Cathem. IX. 94.

Ad brevem se mortis usum dux salutis dedit.

Cap. LXXII. *Commotus C. Cassii Severi libidine, qua viros feminasque inlustres procacibus scriptis diffamaverat.* Gronovius nitore orationis nihil deperitum ait, si scriberetur. . . *Severi libidine, qui viros etc.* idque longe melius fore putat Ernestus. Offendisse cneō viros doctos dūlicem istum ablativum *qua* (libidine) *procacibus scriptis diffam.* quo modo amen lib. II. 30. *an habiturus foret opes,* quibus *viam Appiam Brundium usque pecunia operiret.* Livius XXVII. 50. *Nam Romae neuter animi habitus dici enarrarique potest, nec quo incerta expectatione civitas fuerat, nec etc.* Cicero pro Plancio cap. XXVII. *ea usus est ratione, qua minima invidia . . honores consecuti sunt.* in Pison. cap. XVIII. *Nullum ut supplicium putandum, quo adfici casu aliquo etiam boni viri fortesque possunt.* Fam. IV. ep. 13. *et consuetudinem earum epistolarum, quibus secundis rebus uti solebamus, tempus eripuerat.* Tusc. III. 15. *Quare accipio . . arma contra casus et eventus, quibus eorum advenientes impetus diuturna praemeditatione frangantur.* Ausonius Praef. Parentalium: *Habet noestam religionem, qua carorum meorum obitus tristi affectione commemoro.* Sulp. Severus. V. Martini cap. XXII. *Audiebantur etiam plerumque convicia, quibus illum turba daemonum protervis vocibus increpabat.* Iustin. XIV. 4. *solve vos iureiurando, quo toties vos sacramento mihi devovistis.* ubi alia. Adde quae ad lib. XII. 26. et Hist. II. 74. Sulp. Sever. Epist. IV. 2.

Ibidem: *Rubrio crimini dabatur violatum periurio nomen Augusti.* Post Freinsh. et Ryckium etiam Cel. Benthelius ad Horat. II. epist. 1. 16. *commendabat numen Augusti.*

Cap. LXXIV. *Ad quod exarsit adeo, ut rupta taciturnitate, proclamarer.* Ovidius A. Am. II. 505.

Qui sermone placet, taciturna silentia rumpat.
cum nota Heinsii.

Ibidem: *Quanto incautus efferbuerat, poenitentia patiens, tulit absolvi eum criminibus maiestatis.* Heinsio legi iubenti poenitentiae patiens obtemperandum non puto.

Cap. LXXVI. *Quamvis vili sanguine nimis gaudens. Sanguis vilis, pro vilium hominum. ut lib. XV. 47. sidus cometes sanguine inlustri semper Neroni expiatum, Seneca Clem. I. 1. constrictum apud me ferrum est: numma parcimonia etiam vilissimi sanguinis.* Petronius Sat. cap. CV. *tendantque vilissimo sanguine Tutelam placare.* Adde notanda ad XIV. 30.

Cap. LXXVII. *At theatri licentia proximo priore anno coepta, gravius tum erupit.* Heinsius *proximo priore anno* interpretatur ante biennium, seu anno qui proximo prior fuerat; quum sit idem, quod anno proxime priori, seu annorum priorum illo, qui proxime praecesserat. Neque cum Burmanno ad Sueton. Claud. cap. XXXIII. legendum hic *proxime priore, aut proximo, vel priore delendum:* sic enim dici *proximum inferiorem ordinem, Musas proximas superiores, proximas superiores dies,* dudum observavimus ad Cicer. N. Deor. II. 20. ibidemque hoc Taciti exemplo usi

sumus; quod nescivisse Erud. Ernestium dixeris. Ita cum Clarkip credo, nihil movendum in his Caesar. B. G. IV. 25. *hos item ex proximis nimis navibus cum conspexissent, subsecuti, hostibus adpropinquarunt.*

Cap. LXXVIII. *Datumque in omnes provincias exemplum, i. e. quod pertineret ad o. p., omnibus provinciis imitandum.* lib. XII. 32. *paucis qui arma coeptabant interfectis, in reliquis data venia.* cap. 15. *auribus decisis, vivere iubet, ostentui clementiae suae, et in nos dehonestamentum.* Plura ad lib. VI. 50. et alibi.

Cap. LXXIX. *An ob moderandas Tiberis exundationes verterentur flumina et lacus, per quos augescit.* Quia praepositio *ad* in hac forma usitatissima sit, ac saepe a librariis altera permutata, primum fore dicit Ernestius coniectere *an ad moderandas* etc. quamvis sine libris mutare non audeat. Et sane similis usus praepositionis lib. IV. 31. *pecuniam ob rem iudicandam cepisse.* quaeque ibi exempla dedimus. Qrosius III. 22. *Caecilius praetor, ob ulciscendam legatorum necem . . cum exercitu missus, ab Etruscis Gallisque oppressus interiit.* et cap. 13. *Inde propter agendam praedam et curandam obsidionem divisit exercitum.* Valer. Max. III. 2. 9. *Namque Papirio Cursore propter auspicia repetenda in urbem proficiente* etc. Ambros. Orat. de ob. Theodosii, prope fin. *propter populum liberandum . . relicta domo senex ad peregrina contendit.*

LIBRO SECUNDO

Cap. II. *Accendebat dedignantes et ipse diversus a maiorum institutis; raro venatu . . fastuque erga patrias epulas. Inridebantur et . . viliissima utensilium anulo clausa. Sed prompti aditus, obvia comitas, ignotae Parthis virtutes, nova vitia; et quia ipsorum moribus aliena, perinde odium pravis et honestis.* Hoc est . . sed prompti aditus, obvia comitas, quae virtutes Parthis ignotae, nova ipsis vitia erant (ab iis pro vitiis habebantur genti suae insolitis) et prava honestaque eius perinde exosa, quia ab ipsorum moribus abhorrebant. Atque ita cepit Ernestus. Sed sic non satisfacit mihi illud, *perinde odium pravis et honestis*, et vix crediderim, Latine dici, *odium perinde est huic et illi rei*, pro eo, perinde haec et illa res exosa est. Vide igitur, an potius legendum: *et quia ipsorum moribus alienus*, (scil. ille erat) *perinde odium pravis et honestis* (scil. erat) i. e. perinde exosus, in odio erat, ob prava et honesta. Ita voce *odium* rursum utitur Tacit. Hist. II. 95. *Asiaticus Polycletos, Patrobios, et veteris odiorum nomina aequabat.* Iustin. XI. 3. *quamobrem odium eos omnium populorum esse.* ubi consule Bernecceum et A. Gronovium. Ibi autem diverso, sed non aequae iam mihi probato, tentamine locum hunc aggressi sumus. *Honesta autem et prava sic concurrunt* lib. XI. 33.

Cap. V. *At ille . . celerandae victoriae intentior, tractare praeflorum vias, et quae sibi . . belligeranti saeva vel prospera evenissent.* Virgil. Aen. X. 159.

*Hic magnus sedet Aeneas, secumque volutat
Eventus belli varios.*

Praeflorum viae dicuntur, ut apud Iustin. XXX. 5. 2. via belli gerendi.

Cap. VI. *Augebantur, alacritate militum in speciem ac terrorem.* V. Agric. cap. XXX. *Britannorum acies in speciem simul ac terrorem edioribus locis constituerant.*

Ibidem: *Insula Batavorum, in quam convenirent, praedicta, ob faciles adpulsus.* Amicus Ryckii malebat dicta, sed idem saepe usus est verbi compositi. Infra cap. LXXIX. *respondit affuturum, ubi praetor reo atque accusatoribus diem praedixisset.* lib. XI. 27. *consulem designatum cum uxore principis praedicta die . . convenisse.* Ammian. XV. 8. *cum venisset accitus praedicto die.* sic lib. XXXI. 3. extremo. Livius XXIX. 33. *erumpere iubet, loco praedicto, in quem ex dissipata convenirent fuga.* Sallust. lug. cap. LXXV. *locumque ubi praesto forent, praedicat.* quem locum aliis etiam exemplis vindicavimus.

Ibidem: *Ob faciles adpulsus, accipiendisque copiis et transmittendum id bellum opportuna.* Acidalio legente accip. *copiis et transmittendis, ad bellum opportuna*, in defensionem omnium librorum iam recte observavit Gronovius, ut hic est *transmittere bellum, sic transferre et transportare bellum* Oridium et Plinium in Pan. dixisse. Ego addo ista lib. XII. 33. *transfert bellum in Ordovicas.* Hist. II. 17. *Aperuerat iam Italiam, bellumque transmiserat* etc. Sic etiam Frontin. Strat. I. 3. 8. et 5. 5. Et sibi consueta vocularum traiectione dixit auctor *transmittendum ad bellum*, pro id t. b. quemadmodum lib. I. 64. *ducendum ad agmen.* lib. XII. 8. *audendam ad invidiam.* et cap. 14. *exuendam ad fidem.* lib. XIV. 5. *convincendum ad scelus.* lib. XV. 58. *dicendam ad causam.* Neque stilo ipsius issentit enallage dativi et accusativi cum praep. in his, *accipiendisque copiis et transmittendum ad bellum.* cap. 37. *nec ad invidiam ista, sed conciliandae misericordiae refero.* ubi tamen conc. *misericordiae* etiam in enitivo accipi potest. lib. XIII. 38. *Locumque delegit, cuius pars altera omnes erant clementer assurgentes accipiendis peditum ordinibus; pars in lanitum porrigebatur, ad explicandas equitum turmas.* lib. IV. 46. *esse ibi . . promptum libertati aut ad mortem animum.* et ibi quaedam huius variationis exempla damus. Severus Hist. Sac. II. 44. *Etenim vero Focidius paratum se exilio, atque ad omne supplicium . . prosteri.*

Cap. IX. *Ut liceret cum fratre colloqui oravit. . . Tum permissum; progressusque salutatur ab A. qui* etc. Muretus delet *Tum*, sed nulla necessitate, ut liquet ex notatis ad IV. 10. Heinsius in Animadv. *Tum, ut permissum progressusque* (scil. est), *salutatur* etc. et apud Ryckium: *Id tum permissum; progressusque*: quod vero proximum arbitror: nam illud *progressusque* familiarem Tacito connectendi formam refert. lib. I. 51. *sed gnarum duci; incessique itineri et praelio.* lib. XIV. 40. *quod apud atres convictum; et Fabianus Antoniusque . . damnantur.* Hist. V. 22. *animadversum id Germanis: et insidias composuere.* et lib. II. 24. *Prodim id Othonianis ducibus: et curam . . sumsero.* Plura infra ad cap. 14. *erum id*, quod immitti volebat vir doctus, facile omitti ab auctore potuit. Livius XLV. 5. *petiit ut sibi paucis alloquendi populi potestatem facerent.* Permisso (hoc), *utrum nos* etc. et lib. I. 11. *orat ut . . in civitatem accipiat . . Facile impetratum* (illud). *Inde contra* etc. Cicero in err. II. 17. *Illi cum commonefaciunt, ut . . utatur instituta suo . . Impe-*

trant. Adi etiam quæ de hac ellipsi infra ad lib. XV. 74. lib. XII. 26. et Hist. I. 20. et 52.

Cap. XII. *Explorandos militum animos ratus; quoniam id modo corruptum foret, secum agitabat.* i. e. quomodo id non irritum foret, quomodo explorationem sic institueret, ut non male sibi cederet. Ita cap. 23. *dum turbat nautas . . officia prudentium corrumpibat.* Sallust. Catil. cap. XLIII. *illos dubitando . . magnas opportunitates corrumpere.* Sic cap. XXXIII. et LXXIX. Haerere tamen aliquantulum, fateor. Conferatur porro Heges. IV. 14. *confugiendi votum habebant: sed qua via inexitabile id sibi foret, non reperiebant, ne etc.*

Cap. XIII. *Adit castrorum vias, adstitit tabernaculis.* Heinsius legat *adit castrorum vices*, i. e. vigiliis. Frustra.

Ibidem: *Cum . . ducis . . patientiam, comitatem, per seria per locos eundem animum laudibus ferrent.* Non sane, uti iudicasse videtur Freinshemius, minus Latine *patientia* denotat mansuetudinem facilitatemque faciendi ferendique in alterius gratiam quod nobis molestum sit, quam tolerantiam aut robur adversa et incommoda ferendi. lib. I. 74. *quantoque incautius efferbuerat, poenitentia patiens tulit absolvi reum criminibus maiestatis,* confer quæ ad Hist. II. 29. Sic *impatiens* pro moroso, irasque nimis obnoxio, tritum. Atque ista vocis notio connexis magis congruit.

Cap. XIV. *Nox eadem lætam Germanico quietem tulit: viditque eo operatum.* Hoc est, cum vidit vel qua vidit: qualem nexum orationis sollicitare non licuit his, qui *tò que post vidit delehdum* aut in *quippe metandum* putarunt. Eademque chorda oberrarunt in locis sequentibus: infra cap. 64. *In ea divisione arva et urbes . . Cotyi, quod incultum . . Rhescuporidi cessit: ipsorumque regum ingenia illi mite et amoenum, huic atrox . . erat.* i. e. quemadmodum et ipsorum etc. lib. XIII. 22. *Syria P. Antio destinata, et variis mox artibus elusus, ad postremum in urbe tentus est.* i. e. qui vel atque ille variis etc. Livius XLI. 25. *qui paucos post dies ab Orthobula uxore veneno est sublatus: damnataque eo crimine in exilium abiit.* i. e. quæ damnata etc. De innumeris aliis huius formæ exemplis, quæ intacta a criticis abierunt, ecce pauca: Supra I. 51. *Exivit ea caedes Bructeros . . saltusque . . insedere.* lib. II. 52. *dux et hic Mazippa: divisusque exercitus, ut Tacfarinas etc.* lib. III. 46. *Ingens clamor: et circumfudit eques, frontemque pedites invasere.* lib. VI. 35. *Fama tamen occisi falso credita exterruit Parthos: victoriamque concessere.* lib. XIII. 41. *Artaxatis ignis immissus; deletaque et solo aequata sunt.* Sic multoties in Historiis. Livius I. 36. *Ex eo ira regis mota: eludensque artem . . agedum, inquit etc.* vide lib. XXVII. 18. et XXXVIII. 16. et saepius. Adde modo notata ad cap. 9. et ad Hist. I. 88. Consule deum Duker. ad Livium XXVIII. 12. 13. et XXXVI. 31. 7.

Cap. XV. *Hos esse . . qui ne bellum tolerarent, seditionem induerint. Induere seditionem, ut diversa induere,* lib. VI. 33. *societatem induere,* lib. XII. 13. *hostilia induere,* cap. 40. *Exuere pacem,* lib. IV. 71. *amicitiam,* lib. VI. 8. *pacta,* cap. 43. *iussa,* lib. XI. 19. Hegesipp. III. 3. *quaenium qua tandem vesania discessionem animis induissent.*

Ibidem: *Quorum pars onusta vulneribus tergum, pars fluctibus et pro-*

illis fractos artus . . obiciant. Qui *onustum* v. *tergum* vel *onusta* v. *terga* egunt, ut sit hic accusativus qui regatur a verbo *obiciant*; parum memores sunt ellipseos verbi *esse*, etiam in subiunctivo apud Nostrum frequentissimae; ex qua supplendum *q. pars sit onusta* etc. vide ad lib. I. 5. IV. 22. et alibi.

Cap. XVII. *Incubueratque sagittariis, illa rupturus; ni Rhaetorum . . cohortes signa obieissent.* Frustra Muretum et Ursinum suspicari *erupturus*, contendit Ernestius: bene, si hunc verbi *rumpere* usum exemplis doneis probasset. Mihi legendum videtur *illa irrupturus*.

Cap. XX. *Ut pars aequo in silvam aditu incederet, pars obiectum aggerem eniteretur.* Eniti ita construxit Hist. I. 3. cum . . *Pirenaeum et Alpes et immensa viarum spatia aegre sub armis eniterentur.* Columella II. 2. *Sed nec in media parte versurae consistat . . ut spe cessandi totum spatium bos agilius enitatur.*

Ibidem: *Quod arduum, sibi, cetera legatis permittit.* Non plane lamno, quod Periz. ad Sanct. IV. 8. in *his quod arduum, sibi*, subaudit *mittit*: idque, si voluisset, sic addere potuit Noster, ut lib. XIII. 89. si-
quique *quod validissimum in ea praefectura . . sumit, minora C. Flacco . . mandat.* Sed omitti eo facilius tale quid potuit, quia etiam *sibi permittere* dictio satis usitata est. lib. III. 11. *populus plus sibi in principem occultae vocis aut suspicacis silentii permittit.* Frontinus Strat. praefat. *Inde multa transire mihi ipsi permisi.* cum nota Tenuillii. Adde et ruten. ad Plinii Paneg. cap. IV. 2.

Ibidem: *Si murum succederent.* Recte cum Pichena Ryckius reiicit Iureti emendationem, *si muro succederent*, et aliud esse *murum succedere*, aliud *muro succedere*, observat; de quo discrimine nec cogitabat Ursinus, dum hic a communi loquendi usu deflexisse Tacitum putat. Con-
sule Wassium ad Sallust. Frag. III. 15. et Oudend. ad Caesar. Gal. II. 6. *succedimus proprie illis*, ad quae accedimus; *succedimus ea*, quae intramus, et in quae adscendimus. Dicitur tamen *tectis succedere* pro intrare, Virg. en. I. 631. aliaque nomina sic promiscue vel dativo vel accus. huic verbo adiunguntur.

Cap. XXIV. *Quanto . . truculentia coeli praestat Germania, tantum la clades novitate et magnitudine excessit.* Heinsius legendum putat *tan-
tum alias illa clades . . excessit*; quia non recordabatur, *excedere* sic ali-
quando sine accusativo adhiberi, pro modum excedere, vel se extollere, excellere, praestare: ad quam verbi usum etiam Lipsium, Barthium ac
Orstium minus attendisse deprehendas in his locis: V. Agric. cap. XLII. *besequiumque ac modestiam . . eo laudis excedere, quo plerique . . ambi-
tiosa morte inclaruerunt.* Valer. Max. I. 8. 19: *Quae quis supra usitatam
ationem excedentia attigi* etc. et lib. III. 2. 24. *cuius opera . . ultra fidem
eri excedere iudicari possunt.* Sic autem idem Valer. lib. II. 9. 1. *Nam
et opes Populi R. in tantum amplitudinis . . excesserunt* etc. lib. III. 4. 1.
Socrates ad clarissimum lumen gloriae excessit. Sic lib. V. 6. 5. lib. VI.
. Extern. 5. Vetus Int. IV. Esdrae cap. IV. 2. *excedens excessit cor tuum
in seculo hoc, et comprehendere cogitas viam Altissimi . . Tu enim festi-
as inaniter esse super ipsum: nam excessus tuus multus.* Notetur etiam

infra cap. XXXIII. Excessit Fronto ac postulavit modum argento, supellectili, familiae. i. e. ulterius processit. Incent. Panegyri. Constantino Aug. cap. V. nunquam maiores XL millium copias duxit, inhabile regenti ratus quidquid excederet. scil. numerum istum.

Ibidem: Hostilibus circum litoribus, aut ita vasto et profundo ut credatur novissimum ac sine terris mare. Non incongrue quidem Heinsius conlicit ac sine terminis mare, sed eodem sensu, ut etiam Ernestio nunc visum, manere alterum potest. Seneca Suasor. I. ut primum negaret in Oceano aut trans Oceanum esse terras habitabiles. Noster V. Agric. X. Septentrionalia eius, nullis contra terris, vasto atque aperto mari pulsantur. Porro Gronovius timide suspicabatur, scribendum literula una mutata, aut ita vasto et profundo, ut c. n. a. s. terris, mari: quod sane ad analogiam elegantius. Posset etiam, aut ita vasto profundo (i. e. mari), ut . . sine terris. Mari pars navium haustae sunt: plures apud insulas . . eiectae. Sic Vastum profundum Sedulius dixit lib. IV. 115. cum aliis. Forte tamen nominativus mase ita proximis verbis accommodatur, ut officii pro officia, Italus pro Italo, lib. IV. 56. At Smyrnaei . . transcedere ad ea, quae maxime fidebant, in populum R. officia. et lib. XI. 16. amissis per interna bella nobilibus, et uno reliquo stirpis regiae, qui apud urbem habebatur, nomine Italus. Pluraque, post alios, turbatae modo constructionis exempla damus ad verba Auct. Declamat. in Sallust. cap. II. respondeant numquid illi, quos protulit Scipiones et Metellos vel Fabios, ante fuerint. Adde quae infra ad cap. 64.

Ibidem: Milesque . . fame absumentus, nisi quos corpora equorum eodem elisa toleraverant. Insolentius illud elisa pro eiecta; quocirca omnino legerim allisa vel illisa.

Ibidem: Miracula narrabant, vim turbinum et inauditas volucres, nonstra maris ambiguas h. e. b. formas. Ernestio videbatur dicendum fuisse invisae vel invisitatas volucres. At cur minus inauditas, i. e. de quibus non esset auditum, quae ne rumore quidem cognitae?

Cap. XXVIII. Ut satis testium, et qui servi eadem noscerent, reperi, aditum ad principem postulat. Quemadmodum non video, cur Heinsius cum aliis reperi vellet pro reperit: ita et frustra illum tentare puto et qui e. servis e. n. quomodo magis ambigua verba sunt, et perit illud traiectionis genus, quo Noster et optimi quique saepe utuntur. Et qui servi, hoc est, et servos, qui: ut cap. 41. triumphavit de Cheruscis . . quaeque aliae nationes atque ad Albim colunt. i. e. aliisque nationibus quae. lib. VI. 31. fretus bellis, quae secunda . . gesserat. i. e. f. b. secundis, quae. lib. XV. 59. donec manus militum adveniret, quos Nero tirones . . elegerrat. i. e. militum tironum. Et alias talia vindicavimus.

Cap. XXIX. Orare affines, vocem adversus pericula poscere. Vt pro patrocinio, defensione. Porc. Latro contra Catil. cap. XXIII. qui non adit senatorum voces, aut civium consensu . . non obeundos suppliciter . . esse iudicavit? et cap. XXVII. Catilinam nullas vocum aut suffragiorum corruptelas fuisse praetergressum. Sic Vellei. II. 66. Ciceronem vocem publicam appellat, quia per illum unum defendere causam suam cives solerent.

Ibidem: *Mox libellos et auctores recitat Caesar, ita moderans, ne lenire neve asperare crimina videretur. Moderari pro rem moderari, dirigere. Coelius Cicer. Famil. VIII. ep. 5. Nam si hoc more moderari possemus, ut pro viribus copiarum tuarum belli quoque existeret magnitudo etc. Cicero de Orat. I. 24. quamquam moderabor ipse, ne ut quidam magister atque artifex, sed quasi unus etc. pro Flacco cap. XXXV. Sed tamen Lurconem, quamquam pro sua dignitate moderatus est, in testimonio dicendo religioni suae, tamen iratum Flacco esse vidistis. Sic Philipp. II. cap. VI. Sallust. Iug. cap. XLV. Sed in ea difficultate Metellum . . magnum et sapientem virum fuisse comperio, tanta temperantia inter ambitionem saevitiamque moderatum.*

Cap. XXXI. *Cingebatur interim milite domus; strepebant etiam in vestibulo, ut audiri, ut adspici possent: cum Libo . . vocare percussorem. Sic auctoritate MSti Pichena, ante quem fuerat editum strepebantque etiam in v. Gronovio placebat, strepebantque tam in v. Heinsio strepebant iam et in v. Sed recte habet se, strepebant etiam, omissa copula que vel ac. Tali ellipsi infra lib. XV. 58. Quin et urbem, per manipulos occupatis moenibus, incesso etiam mari et amne, velut in custodiam dedit. Volitabantque per fora, per domos, rura quoque et proxima municipiorum, pedites etc. Hist. I. 26. Adeoque parata apud malos seditio, etiam apud integros dissimulatio fuit, ut etc. lib. III. 31. superbiam saevitiamque (adeo invisae scelera sunt), etiam perfidiam obiectabant. Rursum Annal. III. 45. Mox Augustodunum petit propero agmine, certantibus inter se signiferis, fremente etiam gregario milite; ne suetam etc. lib. XIII. 19. destituisse eam R. Plautum . . ad res novas extollere, coniugioque eius, etiam imperio, remp. rursus invadere. quod tamen merito suspectum, ut illic videmus. De hoc autem usu particulae etiam alia ad Sulp. Severum H. S. I. 40.*

Cap. XXXIV. *Haud minus liberi doloris documentum idem Piso mox dedit. Liber dolor, qui libere in dicta factave effunditur. Quinctil. Declam. XI. initio: nec me decipi posse credideram in ultione, quam mihi debeat civitas, tam liberi doloris. Declam. XVIII. 2. Ignoscite . . impatentiae, quae contra callidissimam dissimulationem libertate doloris exaequat. Horatius Epodon IV.*

Videsne, sacram metiente te viam,

Cum bis trium ulnarum toga,

Ut ora vertat huc et illuc euntium

Liberrima indignatio?

Ibidem: *Ceterum Urgulaniae potentia adeo nimia civitati erat, ut testis in causa . . venire dedignaretur: missus est praetor, qui domi interrogaret; cum virgines . . in foro et iudicio audiri . . vetus mos fuerit. Frustra plane Heinsius coniectabat . . dedignaretur, misso praetore, qui d. i. illud missus est praetor sic adhaeret antecedentibus, ut si plenius scriptum foret, missus autem, vel Tum vel Itaque missus est p. et millies ita amputantur eiusmodi coniunctiones. Livius II. 16. moritur . . copiis familiaribus adeo exiguis, ut funeri sumtus deesset: de publico est elatus. Infra Noster cap. 52. Sed nihil aequè cavebatur, quam ne bellum metu elu-*

deretur: spe victoriae inducti sunt, ut vincerentur. cap. 65. *Nihil aequè Tiberium anxium habebat, quam ne composita turbarentur: deligit centurionem, qui nunciaret regibus, ne armis disceptarent.* Sic cap. 66. et lib. I. 29. *Promptum ad asperiora ingenium Druso erat: vocatos Vibulenum et Percennium interfici iubet.* Hist. II. 64. *Longum interfectori visum: in itinere ac taberna proiectum iugulavit.* Et saepius concisior ista loquendi forma se in his nostris animadversionibus offeret. Adi etiam quae ad Iustin. XVI. 5. 15. et infra ad lib. XII. 17. et 51. et 64. XIII. 44. XIV. 32. Mor. Germ. cap. XIII.

Cap. XXXVIII. *Non enim preces sunt istuc, sed efflagitatio.* Merito defendisse Ernestius videtur rō istuc, cum Iac. Gronovius, ideo quia in MSto esset *istut*, vellet *istud*. Sic lib. I. 42. *ut quidquid istuc sceleris imminet, meo tantum sanguine pietur.* ubi *istuc* (quod pronomen, non adverbium est) male exponitur in nupero Latinitatis in Tac. Indice *ab istis*. Vide ad lib. XIV. 55. Rursum Hist. I. 84. *An . . imperatoris sui tentorium irrumpet? Vos quidem istuc pro me.* scij. fecistis. ubi tamen MStos Flor. Guelf. Agr. cum edd. ante Rhenanum habere *istud* notat Erud. Lipsiensis.

Cap. XL. *Atque hortatur . . offerant pecuniam, fidem atque pericula polliceantur.* Tentat Acidal. *fidem ad pericula p.* quamquam alterum commodè explicari posse fatetur. Nec sane incommodè dr. *polliceri pericula*, pro, se adituros pericula, vel promptum subeundorum periculorum animum. Quam fere vocis vim nec attendisse videtur Lambinus, quum verbum *adire* immittit Cicer. Fin. II. 23. *officium, aequitatem, dignitatem, fidem . . omnia pericula pro rep . . mori pro patria.* Sed ita Histor. III. 53. *si praemia periculorum (aditorum) soli adsequantur, qui periculis non affuerint.* Livius IV. 35. *eo impendi laborem ac periculum, unde emolumentum atque honos speretur.* Cicero pro domo cap. XI. *Pompeium . . opibus, contentione, precibus, periculis denique, pro salute mea laborasse.* Nepos in Conone cap. II. *apud quem ut multum gratia valeret, multo labore, multisque effecit periculis.* Ambrosius Hexaem. lib. V. 16. *hospitiibus . . quibus cornices etiam pericula sua negare non soleant.* Hegesipp. II. 15. *usus paucorum in rebus dubiis fide, qui perituri gratis praestare sociis pericula sua, quam perdere malebant.* vide quoque lib. V. 12.

Ibidem: *Quae . . clementiam offerebat, si ad precandum veniret.* Inscitia librariorum sic scriptum fuisse pro *veniret*, non sane probavit Ernestius: estque horum temporum in tali forma usus apud Latinos promiscuus.

Cap. XLIII. *Nec dubium habebat, se delectum, qui Syriae imponeretur, ad spes Germanici coercendas. Credidere quidam data et a Tiberio occulta mandata: et Plancinam haud dubie Augusta monuit muliebri aemulatione Agrippinam insectandi.* In his *data . . mandata*, et *Plancinam . . monuit*, subaudiendum, ea de re (de spebus G. ita coercendis). Quale quid ingerendum frustra putavit Heinsius his Flori IV. 2. extr. *manaverat late coniuratio.* libellus etiam Caesari datus eodem die. Neque erat, cur Heumann. vellet perferunt Cic. pro L. Manilia cap. XIII. *Iam vero quemadmodum milites hibernent, (de ea re) quotidie sermones ac literae perfe-*

rantur. pro Quintio cap. XI. *Doce te petiisse ab eo istam . . pecuniam: doce, aliquando mentionem fecisse* (de illa) . . *debuisse concedam.* Livius XLI. 15. *cuius literis senatus* (de hac re) *certior, factus* etc. Et alibi plura notavimus eiusmodi. Hoc autem satis attendisse non videtur Lipsius, quum ad verbum *monuit* referret gerundium *insectandi*, quasi *monuit insectandi* dictum foret pro *m. insectari*; quum omnino, ni fallor, cum Freinshemio construendum illud gerundium cum nomine *aemulatione*. Nec mollior gerundiorum cum nominibus constructio in his cap. 47. *neque solitum in tali casu effugium subveniebat in aperta* prorumpendi, ubi in hac syntaxi aqua rursum haerebat Ernestio. lib. III. 43. *Apud Aeduos maior moles exorta, quanto civitas opulentior, et comprimendi procul praesidium.* cap. 63. *Sed cultus utrisque Dianam aut Apollinem venerandi.* lib. IV. 2. *neque senatorio ambitu abstinebat clientes suos honoribus aut provinciae ornandi.* Hist. II. 1. *Materia sermonibus . . intemperantia civitatis, donec unus eligatur, multos statuendi.* lib. IV. 78. *Sed obstitit vincen- tibus pravam inter ipsos certamen, hoste omisso, spolia consecrandi.* Talia sunt *auctoritas persuadendi*, de Mor. Germ. cap. XI. *moriendi patientia*, Iustin. XII. 11. ubi vide dicta. *foecunditas varia gignendi*, Lactant. VII. 5. 12. et id genus innumera. Notatu etiam digna talia Veteris seu Vulg. Interpretationis, Hebr. III. 12. *ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis discedendi a Deo.* Lucae VIII. 8. *qui habet aures audiendi, audiat.* Siracid. Eccles. XVII. 5. *consilium et linguam et aures et oculos et cor dedit illis excogitandi.* Ruth I. 7. *et iam in via rever- tendi posita in terram Iuda, dixit* etc.

Ibidem: *Fecunditate ac fama Liviam, uxorem Drusi, praecelebat.* Rarior ista verbi *praecelebat* cum accus. constructio placuit etiam Veteri Int. Roman. III. 9. *Quid ergo? praececellimus eos? nequaquam.* Iuvenius Hist. Euang. II. 481. *nec dominum tentet praecelebat servus.*

Cap. XLVI. *Arminium . . alienam gloriam in se trahere, quoniam tres vacuas legiones et ducem fraudis ignarum perfidia deceperit.* Nondum plane mihi persuadet Gronovius, *vacuas legiones* potius hic esse dūce vacuas, quam, ut Freinsh. alique accipiunt, non plenas. ut Caesar Gal. III. 2. *legionem, neque eam plenissimam . . despiciabant.* In Rob. Stephani Thesauro exponitur *otiosas legiones.*

Ibidem: *Cum coniunx, cum filius eius servitium adhuc tolerant.* Quia in MSto erat *filios* pro *filio*, Iac. Gronovius scripsisse Tacitum adfirmat, *cum coniunx cum filio eius s. a. t.* Sed familiari sibi repetitione similiter voculam *cum* iterat Noster lib. I. 22. *cum osculis, cum lacrimis dolorem meum implevero.* Consule etiam ad eisdem libri cap. 10. Gronovium et Ernestium.

Cap. XLVII. *Seditisse immensos montes, visa in arduo, quae plana fuerint, effulsisse inter ruinam ignis, memorant.* Heinsio legente *enisa in ardua*, durius hoc, praesertim in tali oratione, recte observat Ernestius. Et bene dr. *visa in arduo*, praexitisse, fuisse in arduo, ut lib. IV. 47. *quidam audientis apertis in collihus visebantur.* i. e. in apertis colles se receperant. Caesar B. Civ. I. 65. *Quos ubi Afranius procul visos cum Petreio conspexit* etc. quod dextera explicat ac tuetur Clarkius.

Cap. XLIX. *Qui primus rem Romanam prospere mari gessit.* Sic Livius XXX. 2. *CLX navibus longis res Romana eo anno gesta.* ubi Gron. volebat *respublica Romana* vel solum *respublica*. Sed ita rursum idem lib. I. 12. *Hic rem Romanam iniquo loco ad prima signa animo atque fiducia sustinebat.* et ibid. *sed res Romana erat superior.* Noster supra I. 31. *sua in manu atam rem Romanam.*

Cap. LII. *Legionem et quod sub signis sociorum, in unum conductos ad hostem duxit.* Heimsius, quia ingratus sonat *conductos ad h. duxit*, coniecit pro *conductos* legendum *conductos* vel *coactos*. Potuit et *collectos*, ut *colligere in unum* dixit Lactant. VII. 7. et 8. Sed uti *conducere in unum* habetur etiam lib. IV. 47. et lib. XV. 26. ita ad tale quid cacophoniae merito connivetur cap. 62. *corruptisque primoribus ad societatem, irrumpit regiam.* Valer. Max. VI. 5. 1. *plurimos . . velut ambulandi gratia eductos, in castra Rom. perduxit.* Caesar B. Gall. VII. 65. *Helvii peluntur, et C. Valerio . . compluribusque aliis interfectis, intra oppida murosque compelluntur.* Livius XLI. 20. *Sed inde mortuus Romam allatus et funere magnifico elatus sepultusque est.* Cicero Tusc. V. 10. *cum ea quae supra enumeravi, in malis numerent.* Sallust. Cat. cap. 1. *Ita utrumque per se indigens, alterum alterius auxilio eget.* quod non mutaverim. Alia quaedam attuli ad Sulp. Sever. Dial. I. 17. ac de V. Mart. cap. VI. et alibi. Nunc etiam locum hunc ab Ernestio bene defensum video.

Cap. LIV. *Atque illum in regressu sacra Samothracum visere nitentem, obvii aquilones depulere.* Amicum Ryckii, quo minus legeret *repulere*, retinere debuit auctor, qui sic rursum *depellere*, pro *arcere*, a consilio *depellere*, dixit lib. I. 18. *Postremo eo furoris venere, ut tres legiones miscere in unum agitaerint.* Depulsi *aemulatione . . alio vertunt* etc. lib. XI. 34. *Vibidiam depellere nequivit, quin multa cum invidia flagitaret, ne indefensa coniunx exitio daretur.* Nepos Datame cap. VII. *a qua re depulsus . . locum delegit tamen, ut neque* etc.

Ibidem: *Appellitque Colophona, ut Clarii Apollinis oraculo uteretur.* Putat Turnebus Tacitum, Graecorum more uti *oraculo* pro *consulere* dicentem, novitatis aucupio gratiam elocutioni quaesivisse. Sed ut *consilio* alicuius uti frequens Latinis dictio fuit, ita et phrasis uti *oraculo* est etiam apud Livium XLV. 27. et Iustin. XI. 7. ubi vide. Sic uti *signis* et *ominibus*, Cic. Div. II. 11. *avis, signis*, cap. 39. *sortibus*, cap. 41. *auspiciis*, lib. I. 15.

Ibidem: *Et ferebatur Germanico per ambages, ut mos oraculis, maturum exitium cecinisse.* Ancipitis nempe notionis vox *maturum*: *et exitium maturum* tam dici poterat, quod tum prope aderat, quam quod propecta in aetate, vel post expletum satis magni annorum numerum, subeundum foret. Consule quae ad Cicer. Divin. I. 18. et Reitzius V. Cl. in Ambiguus.

Cap. LV. *Sed tanta mansuetudine agebat, ut.* Sic cap. 64. *sed primo subdola concordia egere.* lib. IV. 4. *non eadem virtute ac modestia.* lib. XI. 37. *tanta inter extrema superbia agebat.* lib. XII. 54. *at non Felix pari moderatione agebat.* Hist. III. 49. *nequaquam pari innocentia post Cremonam agebat.* Vide etiam ad lib. IV. 42. et VI. 27. Hinc forte in-

perator legendum, in his Ambrosii de Obitu Theodosii pag. 49. quod tanta Imperatorem ageret verecundia, ut mallet sibi homines religione quam timore adstringere.

Cap. LVI. *Instituta et cultum Armeniorum aemulatus . . proceres . . devinxerat.* Lipsius dicit legi posse *aemulus*, quia sic Sallust. Fragm. III. 13. *a prima adolescentia . . facta consultaque eius quidem aemulus erat.* Sed altera ratio, nec immerito, placuit Nostro iterum Hist. III. 81. *Miscuit se legatis . . studium philosophiae et placita Stoicorum aemulatus.* Adde Cicer. pro Flacco cap. XXVI. *ut omnes eius instituta laudare facilius possint, quam aemulari.* Si quid igitur in scriptura librorum novandum, apud Sallustium mallet legere *aemulatus*: quod hic non sollicitandum, mecum statuisset nunc video Ernestium.

Cap. LIX. *Aegyptum proficiscitur.* i. e. in Aeg. ut cap. 69. *At Germanicus Aegypto remeans* etc. pro ex Aeg. vide ad Sulp. Sever. H. S. I. 15.

Cap. LXI. *Et profunda altitudo, nullis inquirentium spatiis penetrabilis.* Seneca Epist. LXX. *quam animose in profundam se altitudinem maris immisit!* Livius XXXVIII. 23. *Et magna pars rupibus intus in profundae altitudinis convalles delapsa est.* Hegesipp. I. 35. *ut aestimatio profundae altitudinis non comprehenderetur.* Vide et Lactant. VI. 4. c. not. Bunejanni.

Cap. LXIII. *Transgressus . . scripsit Tiberio, non ut . . supplex, sed ex memoria prioris fortunae. nam multis nationibus clarissimum quondam regem ad se vocantibus, Romanam amicitiam praetulisse.* Ernestius post *am* subaudiendum putat *scripsit*; vel ante ista, *nam multis . . praetulisse* subintelligendum tale quid, *non indignum se, cui opem ferat Caesar*; vel eteroquin etiam conici posse, *quam multis . . praetulisset.* *Primum minino amplector: ac saepius duriore istiusmodi ellipsi post particulas *am*, *enim*, *quippe*, *sed* etc. utitur Noster. lib. III. 47. *Tum demum Tiberium patratumque bellum senatui scripsit: neque demisit aut addidit vero, sed fide ac virtute legatos; se consiliis superfuisset* (scil. ut verum erat, eclaravit.) lib. XV. 1. *Tiridates . . haud modice querendo gravior erat.* *ion* enim ignavia magna imperia contineri: *virorum* etc. quod minus bene cepit Pichena: subaudiendum querendo dictitabat. cap. 29. *Ille de obilitate generis multum praefatus, cetera temperanter adiungit: Iturum quippe Romam, laturumque novum Caesari decus, non adversis Parthorum rebus supplicem Arsaciden.* lib. XVI. 2. *oratoribusque praecipua materia in eadem principis adsumta est.* Non enim tantum solitas fruges . . gigni, sed nova ubertate provenire terras. scil. laudibus praedicabant, in laudis materiam adsumebant.

Cap. LXIV. *In ea divisione arva et urbes . . Cotyi, quod incultum . . thescuporidi . . cessit: ipsorumque regum ingenia, illi mite et amoenum, uic atrox . . erat.* Acidal. legebat . . cessit; ut ipsorum regum ingenia nempe diversa erant): illi quippe mite etc. Sed haec ipsorumque regum etc. sic per copulam agglutinantur praecedentibus, ut ista quae vidimus d. cap. XIV. et Hist. IV. 16. Incommodior autem horum nexus cum sequentibus illi mite . . erat: molliusque foret, *ipsorumque regum illi mite et amoenum, huic atrox . . erat ingenium.* Sed aliter saepissime fert usus.

lib. III. 54. *tot a maioribus repertae leges . . illae oblivione, hae . . contemptu abolitae*. lib. IV. 55. Ephesij Milesitique, hi *Apollinis*, illi *Diana* ceremonia occupavisse civitates visi. lib. VI. 37. *Monet Tiridaten primoresque, hunc, Phrahatis . . meminerit; illos, obsequium retinerent*. lib. XIV. 51. *Atqui illi pro cognitis moribus fuere, validior Tigellinus in animi principis . . prospera populi et militum fama* Rufus etc. i. e. atque illorum Tigellinus erat validior . . Rufus prospera p. e. m. fama, Ovid, Metam. XV. 43.

Mos erat antiquis, niveis atrisque lapillis,

His damnare reos, illis absolvere culpa..

Consule etiam dicta ad Vellei. II. 47. Libenter autem, si per codices liceret, legerem ipsorumque regum ingenia, illud mite et amoenum, hoc atrox . . erat; vel, i. r. i. illius m. e. a., huius a. . e. Sed haud multo invenustior ista casuum enallage, quam observavimus lib. XIII. 25. Analogia porro requirebat hic potius i. r. ingenia . . erant; sed singulare illud erat accommodatur proximis per eiusmodi synthesisin, quam illustravimus ad Sallust. Cat. cap. XXXVII. 6. et cap. XXV. 3. et Ing. cap. XXIV. 8. supra cap. 19. *Haud perinde Germanos vulnera, luctus, excidia, quam ea species dolore et ira affecit. pro affecerunt*. Confer quae ad cap. 24. et lib. XIII. 37.

Ibidem: *Enimvero . . immittere latronum glabas, excindere castella, causas bello*, Cave cum Boxhornio (ad lib. VI. 15.) ante *causas bello* subaudias e praecedentibus *immittere*: nam per eiusmodi appositionem, quam vidimus ad Iustin. II. 4. 6. et Dict. Cret. IV. 3. alique Hist. I. 44. et III. 61. *causas bello* valet, quae res *causae* erant bello. Ita lib. I. 27. ut quis . . occurreret, manus intentantes, *causam discordiae et initium armorum*.

Cap. LXV. *Transferretque invidiam criminis*. Nepos Alcibiades cap. IV. *potius de praesente quaestio haberetur, quam absens invidia criminis . . accusaretur*. Sic enim non male quidam libri, quamvis nec damnanda aliorum scriptura *invidiae crimine*. ut Livius XXVIII. 43. *famam rerum gestarum extulit verbis, ad extinguendum invidiae crimen*.

Cap. LXVIII. *Per idem tempus Vonones . . effugere ad Armenios conatus est, specie venandi . . avia saltuum petiit; mox* etc. Non erat, quod optimus Gronovius mallet . . *conatus, sub specie* etc. Omittitur itaque, vel talis aliqua conjunctio, de qua brevitate vidimus ad cap. 34.

Ibidem: *Effugere ad Armenios, inde in Albanos Heniochosque et consanguineum sibi regem Scytharum conatus est*. Recte animadvertebat Gronovius praepositionem in non posse referri ad vocem *consanguineum*: sed cum ille legeret, *Heniochosque ad consanguineum*, ego potius, deleta praepositione in, rescripserim, *effugere ad Armenios, inde Albanos Heniochosque et consanguineum* etc. ut post inde omissum a Tacito fuerit praegressa iam praepositio ad, per ellipsin sane illi familiarissimam. Sic cap. 65. *de tempore, loco, dein (de) conditionibus*. lib. III. 9. *Per Picenum ac mox (per) Flaminiam viam adsequitur legionem*. lib. IV. 16. *Sub idem tempus de flamine . . legenda, simul (de) roganda nova lege disseruit*. lib. VI. 51. *quamquam mater in Liviam, et mox (in) Iuliam familiam adoptio*

nibus transiret. Hist. I. 47. ad seditionem ac discordias; et ad extremum (ad) bella civilia ruebant. V. Agric. cap. XXXV. ne simul in frontem simul et (in) latera suorum pugnaretur. Livius IX. 15. ambigi Luciusne Cornelius . . eas res ad Caudium atque inde (ad) Luceriam gesserit etc. lib. XXXI. 2. Sub idem fere tempus et ab Attalo rege, et (a) Rhodiis legati venerunt. Vellei. II. 1. Tum Pompeium . . ad turpissima deduxit foedera . . nec (ad) minus turpia . . consulem. Aur. Victor Caesar. cap. V. Illa per alteras ad patrum nuptias, atque alienorum cruciatibus (ad) mariti exitium, hic paullatim ad sacerdotem Vestae . . processerunt. ubi Schottus dubitabat scribendumne in mariti exitium, an ἀπὸ τοῦ κοινού repetendum quod, quorum posterius verum videtur. Lactantius Epit. cap. LIX. vel in remissionem peccatorum, vel (in) perniciem bonorum sententias venditabat. quem locum alii defendimus. Atque hinc etiam manifesta fit integritas duorum istorum Taciti locorum: lib. XIII. 53. max fluvio Mosella in Rhenum, exin (in) Oceanum decurrerent. et Histor. III. 41. ipse flexit in Umbriam, atque inde (in) Hetruriam. et Sueton. Caes. cap. XXXV. Ab Alexandria in Syriam, et inde Pontum transiit. Saeptius tamen additur praepositio, ut docet Oudend. ad Sueton. Vespas. cap. V.

Cap. LXIX. Tum Seleuciam digreditur, opperiens. Ernestio legendum videtur degreditur. Sed librorum scripturam praestat, vel cur moveatur saltem nulla est plane causa, vide ad lib. IV. 74. Idem statuentum lib. VI. 1. et saepe in propinqua digressus . . saxa rursum et solitudinem maris repetiit. Ac multoties frustra hoc verbum sollicitari videmus a viro laudato, ubi discendi vel abundi notionem satis congruam habet.

Cap. LXX. Ea Germanico haud minus ira, quam per metum accepta. Frustra Heinsium velle irae, sc. fuerunt, optimo iure iudicavit Ernestius, et nos dudum his evicimus rationibus. Primo quod accipere ira pro cum ira, per iram, sic dici potuit, ut lib. I. 59. fama . . spe vel dolore accepta. lib. III. 1. silentione an voce aliqua egredientem exciperent. Deinde plura loca notavi, in quibus sic casum ablat. cum accusativo et praep. per iungit Tacitus. lib. I. 7. per uxorium ambitum et senili adoptione irrepsisse. et cap. 11. addideratque consilium coercendi . . incertum metu, an per invidiam. lib. III. 4. dies . . modo per silentium vastus, modo plorantibus iniquies. Ita lib. IV. 5. et 50. lib. XIV. 24. Hist. II. 87. et V. 15. Livius XXXIX. 8. multa dolo, pleraque per vim acta. Sallust. Jug. cap. VII. neque per vim, neque insidiis opprimi posse.

Cap. LXXIX. Ubi praetor . . reo atque accusatoribus diem praedixisset. Non esse cum nonnullis legendum prodixisset, docent notata ad cap. VI. et aliis iam observatum cerno.

Ibidem: Quosque . . inimicis eius adversaque cognoverat, contrahit, magnitudinem imperatoris identidem ingerens, et remp. armis peti. Mihi non satis liquere fateor, cur cum Gronovio rō magnitudinem imperatoris referremus ad dictionem armis peti, quam ad verbum ingerit, i. e. ostentat, commendando inculcat. ut Seneca Benef. I. 12. ubi ante oculos est (munus) et oblivisci sui non sinit, sed auctorem suum ingerit et inculcat. Petron. Sat. cap. CXI. Matrona . . tum anus et floris extincti, filium filiamque ingerebat orbis senibus. Sulp. Severus V. Martini cap. XXV.

praestantissimumque nobis . . Paullini . . exemplum ingerebat. vide qua ad eius H. S. lib. I. 49. Petitam armis remp. rursum dixit lib. III. 13. Recte autem, ni fallit animus, per imperatorem intelligit Freinshemius Germanicum, ut lib. III. 14.

Cap. LXXX. *Ut venire in manus, non ultra dubitatum, quam dum Romanae cohortes in aequum enterentur. vertunt terga Cilices, seque bello claudunt. Quid volunt illa, non ultra dubitatum, nisi non amplius dubitasse Cilices de pugna aut conserenda aut declinanda? Sed nullus istiusmodi dubitationi, post initam iam pugnam, locus. Quamobrem scribendum omnino existimo non ultra dimicatum.*

Ibidem: *Regressusque, et pro muris semet adflicto, modo singulos nomine ciens, praemiis vocans, seditionem coeptabat. Aurelio credibile non videbatur, Pisonem tantae arrogantiae, tantaeque nobilitatis virum, nec fortunae succumbentem, sese adflicto: legebatque proinde, et pro muris modo sua castra metatus ad conflicandum, modo etc. Sed quam audax ista emendatio, quam debili fundamento nixa! Adflicto enim se potuit Piso, multumque sibi negotii facessere, non quod animo desponderet, sed ut partis contrariae misericordiam auxiliumque sibi conciliaret. Pro muris hic esse in muris, non ante vel extra muros, verissime iam docuit Gronovius, cuius etiam vide Observ. IV. 1.*

Cap. LXXXI. *Et peti aggerem, erigi scalas iussit, ac promptissimum quemque succedere, alios tormentis. Quamvis petere aggerem pro, illi faciendo materiam comportare, cum Caesare B. Gall. II. 20. dixerit Noster lib. I. 64. Ernestius tamen ita phrasin hic capi cum Freinshemio posse negat, perque aggerem murum castelli intelligit; quia de castello non obsidendo, sed impetu expugnando sermo fit. Sed peti nihilominus agger, i. e. materia faciendi aggeris potuit, si forte impetus in expugnando castello parum procederet. quocirca a Freinshemii sententia non discesserim.*

Cap. LXXXV. *Ut quatuor millia libertini generis, ea superstitione infecta, quis idonea aetas, in insulam Sardiniam veherentur, coercendi. Heinsius malebat i. i. Sardiniam deveherentur: at simplicia vehere, ducere, portare, ferre, trahere etc. sic passim pro compositis adhibentur. lib. XII. 40. At . . ne provincia sine rectore foret, A. Didium suffecit. Is propere vectus, non tamen integras res invenit etc. Hist. V. 20. Civilis. relicto equo transnavit . . Tutorem Classicumque adpulsa lintres vexere. Prudentius Peristeph. I. 489.*

Erupit volens

Vocem secutus spiritus.

Vexere corpus subditis

Cervicibus quidam Patres.

Idem in Symmach. I. 189.

Haec Italos induxit avos etc.

Utque deum mater Phrygia veheretur ab Ida,

Bacchida de viridi peterentur ut Orgia Naxo.

lib. II. 575.

*Nullane tristiferis Tritonia noctua Carriis
 Advolitans, praeto esse Deum praenuncia Crasso
 Prodidit, aut Papheam nigrae vexere columbae,
 Cuius inauratum tremeret gens Persica limbum.*

ambrosius de Noë et Arca cap. XIX. Ergo quasi *germinantis corruptio-
 is . . vexit insigne folium oleae* etc. Aur. Victor V. Illust. cap. LXXX.
*lugestor in Cyprum missus ad vehendam ex Ptolemaei haereditate pecu-
 iam, cum summa eam fide perduxit.* ubi non ausim cum editore Clar. ad
vehendam. vide etiam ad lib. XII. 62.

Cap. LXXXVIII. *Caniturque adhuc barbaras apud gentes.* Sic Hege-
 ipp. I. 26. *Unde in urbibus ac vicis canentium vocibus celebrabatur, quasi
 acem et quietem publicam multa post tempora reformasset.*

LIBRO TERTIO

Cap. I. *Plures . . ruere ad oppidum Brundisium, quod naviganti ce-
 rrimum fidissimumque adpulsu erat.* Quoniam durius sonat *oppidum ce-
 rrimum . . adpulsu*, tentare liceret *quo naviganti celerrimus fidissimus-
 ue adpulsus erat*, vel quod n. *celerrimus fidissimusque adpulsus erat*, ad
 ornam istam, qua Iustin. XVIII. 5. *Primus illis adpulsus terrae Cyprus*
insula fuit. Sed sine auctoritate librorum nihil mutari praestat.

Ibidem: *Atque ubi primum ex alto visa classis, complentur non modo
 ortus et proxima maris, sed moenia ac tecta* etc. Per *proxima maris*
aud dubie non intelliguntur proximae partes maris, quamvis hoc per se
notare dictio possit, sed *loca proxima mari*: nec tamen ideo cum Mureto
liisque legendum proxima mari, quoniam sic etiam, ut recte notavit
Irsinus, circa voces, *propinquus, vicinus, finitimus* aliasque pro dativo
adhibetur Latinis genitivus. Histor. V. 16. *Batavi Cunergique in dextro,
 aeva ac propiora fluminis Transrhenani tenuere.* Sallust. Iug. cap. XLVIII.
Media autem planities deserta, praeter fluminis propinqua loca. ubi plura.
Neque aliter intelligi a Freinshemio debuit, lib. XV. 58. *Volitabantque
 per fora, per domos, rura quoque et proxima municipiorum, pedites equi-
 tesque.* et Hist. III. 42. *trepidus . . admoto exercitu et missis per proxima
 itorum Liburnicis, terra marique circumvenit.*

Ibidem: *Idem omnium gemitus . . nisi quod comitatum Agrippinae,
 longo moerore fessum, obvii et recentes in dolore anteibant.* Cogitare pos-
ses, obvii, ut recentes in dolore, a. Sed per hendiadyn solennem Tacito,
obvii et recentes in d. fere idem, quod obvii qui recentes in d. erant.
 Sic cap. 64. *idque ille credebatur . . gravi et dissimulata* (i. e. quam dis-
simulabat) offensione abdidisse. lib. II. 67. *quamvis ambiguum et scelera
 sua reputantem perpulit, ut etc. i. e. ambiguum dum reputat s. s. lib.
 IV. 11. ne divulgata atque incredibilia avidè accepta, veris . . antehabeant.*
 i. e. divulgata quamvis incredibilia. *Recens in dolore*, ut Auctor ad He-
 renn. II. 7. *quod alius alio recentior sit in dolore.* Sine praep. supra lib.
 I. 41. *ut erat recens dolore.* ubi vide.

Cap. II. *Gnaris omnibus laetam Tiberio Germanici mortem, male dis-
 simulari. Male dissimulari*, i. e. non ita dissimulatione tegi, quin aliquo

modo appareat. Hist. II. 92. *oditis, quae bello et castris male dissimulata, pravitas* etc. et IV. 11. male dissimulata in eos *Muciani iracundia, quam vultu tegetur*. Idem male tegere dr. lib. I. 66. et Ann. IV. 12. Sueton. Tiber. cap. XLII. *cuncta simul vitia, male diu dissimulata, tandem profudit*. vide Freinsh. Indice in Florum. Velleius II. 109. *totumque ex male dissimulato agebat aemulum*. i. e. sic ut male dissimularet. ut recte quondam a me expositum esse, fidem quoque facit locus Senecae N. Quaest. praef. *Plancus . . aiebat non esse occulte nec ex dissimulato blandiendum*. et ex aperto ita dixit Livius XXXV. 3. *ex occulto*, Cicero Offic. I. 30. Sed hoc velut in transitu.

Cap. III. *Seu victus luctu animus magnitudinem mali perferre visu non toleravit*. Melius esset *m. m. perferre visu non valuit*, vel deleto, quod Ern. volebat, *m. mali visu non toleravit*. Verum ut verba tolerare, pati, ferre, sustinere sic infinitiva construi aliquando, ad lib. XIII. 42. ostendimus; sic perissologiae, quae in hac omnium librorum scriptura compareret, non desunt alibi exempla. Livius X. 11. *nunc ita obstinatos animi esse, ut omnia ferre ac pati tolerabilius ducant, quam ut unquam* etc. i. e. omnia tolerabiliora. Auctor de caussis corr. eloq. cap. III. *atque ideo maturare libri huius editionem festino*. ubi vid. notata. Vulg. Int. Ieremiae XX. 9. *et factus est in corde meo quasi ignis . . et defeci, ferre non sustinens*. Esther VII. 6. *vultum regis ac reginae ferre non sustinens*. pro quo *vultum cuius non sustinere* brevius dixit Livius. Augustin. Epist. LXXX. pag. 362. *moras se perpeti moleste ferebant*. Hegesipp. III. 24. *Neque enim ulla in Hebraeis . . rei militaris scientia . . nullus disciplinae usus, nulla tolerandi patientia*.

Ibidem: *Facilius crediderim, Tiberia et Augusta . . cohibitam, ut per maorum, et matris exemplo avia quoque et patruus attineri viderentur*. Concinnius videbatur Heinsio, ut *pari moerare et matris* etc. quod non putabat nuperus editor, nec ego; sive in his ut *par moeror* subintelligatur e seqq. *videretur*, sive subaudire malimus esset. ut lib. I. 7. *vultuque composito, ne laeti (essent) excessu principis, neu tristiores primordio, lacrymas* etc. Hist. I. 5. *arduus rerum omnium motus ne contumax silentium, ne suspecta libertas*. sc. esset. lib. III. 31. *ne Cremona quoque excisa nulla ultra venia (esset), omnisque ira . . in tribunos . . verteretur*. lib. IV. 18. ut suo militi recens gloria ante oculos (esset), et hostes memoria cladis terrentur. V. Agric. cap. XXXV. *Britannorum acies . . editoribus locis constiterant; ita ut primum agmen aequo (esset), ceteri per acclive iugum connexi velut insurgerent*. Ita et Vopiscus Aureliano cap. XLIX. *Senatum . . matrona reddi voluerat, ita ut primae illic (essent) quae sacerdotia, senatu auctore, meruissent*. ubi Casaubonum τὸν πᾶν falli puto, cum elapsum hoc verbum crederet. Sic autem *moeror* intelligi hoc Taciti loco debet luctus externus. ut lib. II. 77. *Et periisse Germanicum nulli iactantius moerent, quam qui maxime laetantur*. Cicero ad Att. XII. ep. 28. *moerorem minui, dolorem nec potui, nec si possem, vellem*.

Cap. IV. *Cum . . integram sibi sobolem ac superstitem iniquorum precarentur, Rhenanus coniicit sup. inimicorum; sed ut voces inimicus, adversarius, passim tanquam substantiva adhibentur, ita hoc aliquando*

etiā fit de τῷ iniquus. Cicero Famil. XI. ep. 27. *Ea . . si quando audio, tam defendo, quam me scio a te contra iniquos meos solere defendi.* in Verrem V. 69. *Ego mei rationem officii confido esse omnibus iniquissimis meis persolutam.* pro Plancio cap. XVI. *Tu, me ignaro nec opinante, in scio,* (legerim invito. vid. pro Sulla cap. XIX.) *notes . . iniquos meos etc.?* et cap. XXIII. *Multi amici accusatoris, nonnulli etiam nostri iniqui, multi . . omnium invidi multa finxerunt.* in quibus duobus locis Lambinus quoque inimicos et inimici malebat. Adde Malasp. ad Ciceron. Epist. ad Brut. I. et quae ad Sallust. Iug. cap. XXVII. 2.

Cap. V. *Sed tanto plura decora mox tribui par fuisse, quanto prima fors negavisset.* Non opus est cum Mureto rescribi *quando prima f. n.* quemadmodum enim *quo* post *eo* pro quia, quoniam sumi, vidimus ad Iustin. III. 5. ita τῷ quanto post tanto saepe eadem ratio est. lib. I. 68. *Hosti . . sonus tubarum, fulgor armorum, quanto inopina, tanto maiora offunduntur.* lib. IV. 48. *tanto insensius caesi, quanto perfugae et proditores ferre arma ad suum patriaeque servitium incusabantur.* lib. VI. 45. *tanto acceptius in vulgus, quanto modicus privatis aedificationibus, ne publice quidem nisi duo opera struxit.* Vulg. Int. Ep. ad Hebraeos X. 25. . . *sed consolantes, et tanto magis, quanto videritis appropinquantem diem.* Apulei. Metam. VIII. pag. 156. *per femur dextrum lanceam immisit, tanto ille quidem fidentius, quanto crederet ferri vulnera similia futura prosectu dentium.* Novatian. de Trinit. cap. 1. *ut divinas leges tanto magis homo custodiret, quanto illas etiam elementa servassent.* Ita Augustin. C. Dei XIV. 15. et Epist. LVI. pag. 275. alique.

Cap. VI. *Multos inlustrium Romanorum ob remp. obisse, neminem tam flagranti desiderio celebratum: idque et sibi et cunctis egregium, si modus adiceretur.* Haud facile cum V. D. tentaverim itaque et sibi etc. Sensus: tamque flagranti desiderio celebrari Germanicum, et sibi et cunctis decens atque honestum, si modus adesset. Sed his scriptis, in Addendis suis retractare suam notam videri Ernestium video.

Ibidem: *Ut quondam divus Iulius . . ut divus Augustus, ereptis nepotibus, abstruserint moestitiam.* Non debuisse Acidalium reponere *abstruserint*, quum ita *abstrudere metum* rursum dicatur lib. XV. 5. bene ad Plinii Paneg. cap. XLV. observavit Io. Arntzenius.

Ibidem: *Quia ludorum Megalensium spectaculum suberat.* I. e. adebat, in propinquo erat. Cicero pro Mil. cap. XVI. *cum honoris amplissimi contentio et dies comitiorum subesset.* Hegesip. I. 8. *Matura flagitii ultio subest, et iam digno convenior parricidii mei pretia.* Ovidius Met. XI. 234,

Myrtea silva subest,

cum nota Burmanni, Talia exempla non suppetebant eleganti Ryckio, quando *subierat* legendum pro *suberat* autumabat, quod nec immerito Ernestio displicuit.

Cap. VII. *Et crebro questu, quod vagus interim per amoena Asiae atque Achaiae, adroganti et subdola mora scelerum probationes subverteret.* Minus appositum quod coniicit Heinsius, *vagus itinerum, quam vagus per amoena A.* pro otiose ac dissolute discurrens. Et emendationem istam

nunc editori Cl. reiectam video. Sulp. Sever. Dial. II. 8. *quia quanda viduam vagam, nitidulam, sumtuosam obiurgaverim.*

Cap. XI. *Arrecta omni civitate . . satim cohiberet ac premeret senum suos T. an promeret.* Ut saepe *premere*, ita nonnunquam *cohibere* venit pro occultare. lib. XV. 54. *mirum quam . . taciturnitate omnia cohibita sint.* Ausonius Epigr. XXXIV.

Scriptis plurima, quae cohibet.

Iunxit autem verba *cohibere* et *premere* per synonymiam eiusmodi, quae Plinius Pan. cap. IV. *quod parens noster privatas gratiarum actiones cohibet et comprimit.*

Cap. XIV. *Nunquam satis credito, sine fraude Germanicum interiim.* *Satis credere* pro satis certe firmiterque sibi persuadere, peramata Livio dictio. lib. IV. 51. *quos sibi met ipsis conscisse mortem, satis creditum est.* Ita XXIX. 37. XXXIX. 56. et saepius.

Cap. XVII. *Biduum super haec imagine cognitio nis absumentum.* Innotum Latinis *super haec* pro *super his*, de his: quamobrem cum Ryckio ex Agric. codice legendum *Biduum super hac imagine cogn. abs.* in quibus tamen verbis *super* non cum viro laudato ad sequentem ablat. *hac imagine*, sed ad praeced. accusativum *biduum* refero; ut *biduum super*, tralaticia metathesi, valeat *super biduum*, plus quam *biduum*. Hist. I. 20. *At illis vix decimae super portiones erant.* lib. III. 19. *Utque camulos super . . incessere* etc. cap. 26. *quae super cuncta terrebat ipsorum miles* etc. lib. IV. 40. *consulendum tali super re principem.* Rursum Ann. I. 60. *quantumque Anisiam et Luppian inter amnes, vastatum.* lib. IV. 5. *Misenum apud et Ravennam.* et cap. 48. *lucum intra.* lib. III. 10. *iudice ab uno.* lib. II. 10. *oppido a Canopo.* lib. XIII. 12. *uxore ab Octavia.* cap. 47. *quo solutius urbem extra lasciviret.* lib. XII. 56. *urbe ex ipsa.* Huc refert etiam quae ad lib. I. 65. lib. II. 6. et lib. IV. 60.

Cap. XIX. *Is finis fuit ulciscenda Germanici morte . . vario rumore iactata.* Lege *I. f. f. ulciscendae G. mortis (vel mortis) . . v. r. iactatae.* ut cap. 43. *Isque Treverici tumultus finis.* Livius V. 21. *Is finis sanguinis fuit.* lib. VI. 42. *Et ne is quidem finis certaminis fuit.* lib. VIII. 24. *Is finis lacerationi fuit.* lib. XXI. 56. *Finis insequendi hostis Poenis flumen Trebia fuit.* lib. XXVIII. 52. *Is finis Bocchari sequendi fuit.* Nollem autem, ablativum hunc Ernestio satis Latinum visum pro genitivo vel dativo, renitente plane analogia et usu: nec sane probat talem ablativum inesse his Livii I. 44. *Is finis censendo factus est.* et Nostri, in mox sequentibus: *urbe egressus repetendis auspiciis.* Nihil etiam huc facit locus ab illo allegatus ex XIV. 4.

Cap. XX. *Simul excepta vulnera, et quamquam transosso oculo, adversum os in hostem intendit neque* etc. Sic omnino interpungendum existimo, nec porro quidpiam in his desidero. *Excepta vulnera . . in hostem intendit*, i. e. obvertit et infert.

Ibidem: *Donec desertus suis caderet.* Solet plerumque addi praepositio *a*. Livius XXXV. 30. *Illi ubi hostes adesse, et a suis desertos viderunt* etc. Iustin. XXXIX. 2. *ac desertus a suis, a latronibus capitur.* Sed et omittitur, ut vidimus ad Iustin. XXII. 4.

Cap. XXII. *Adeo vertit ac miscuit irae et clementiae signa.* Non video cur *vertit* potius absolute accipiamus pro se *vertit*, quam una cum sequente *ac miscuit* referamus ad accusativum *irae et clementiae signa.* Verba *vertere* et *miscere* sic iungi potuerunt, ut *mutari* et *misceri* apud allust. Catil. cap. III.

Cap. XXIV. *Ut valida divo Augusto in remp. fortuna, ita domi improspera fuit.* Sic ex perpetua variandae orationis consuetudine *domi* (pro *in domum*) opponit *in remp.* neque enim in *rep.* cum Ernestio salim. vide ad lib. XI. 25.

Ibidem: *Si effectis in quae tendi, plures ad curas vitam produxero.* *raestaret*, observante Ernestio, *tetendi.* *Tendere in aliquid* pro *aggredi*, *ascipere* aliquid. ut Hegesipp. I. 43. *Namque libertorum querelis . . stimulatus . . in plurimorum quaestionem tetendit.* Mallet nihilominus, si uo modo addicerent libri, *si effectis, quae intendi* etc. ut Sallustium cum liis loqui, pluribus ostendi ad ista Iugurth. cap. CIV. *infecto negotio, non intenderat.*

Ibidem: *Nec nisi Tiberio imperitante deprecari senatum ac principem usus est, M. Silani potentia, qui per insignem nobilitatem et eloquentiam raecessebat.* Acute Acidalius legebat *qui super* (posses et *qui praeter*) *insignem nobilitatem* et (i. e. etiam) *eloquentia praecellebat.* Atque ita iam ablativo construere alibi verbum *praecellere* solet Noster. An per *nobilitatem* intelligi debet animi generositas? ut lib. I. 29. *vocata concione, namquam rudis dicendi, nobilitate ingenita incusat priora, probat praemia.* lib. II. 38. *egere alii gratias: siluit Hortalus; pavore an avitae nobilitatis . . retinens.* Valer. Max. VII. 3. 2. *Nam cum a rege . . omnem obilitatis indolem excerpti . . animadverteret; obtusi se cordis esse simulant.* Sed praestare videtur, ut intelligatur dignitatis splendor; cuius ita libi cum eloquentia mentio fit. lib. VI. 29. *Mamercus . . insignis nobilitate et caussis orandis, vita probrosus.* lib. XIV. 19. *qui summis honoribus et multa eloquentia vigerunt.*

Cap. XXVI. *Maximeque fama celebravit (leges) Cretensium, quas Mios, Spartanorum, quas Lycurgus, ac mox Atheniensibus quaesitores iam et plures Solon perscripsit.* Quid vero? an Spartanorum leges Atheniensibus Solon perscripsit? Hoc ne dicat Tacitus, legendum credo, *ac mox Atheniensibus* (vel potius *Atheniensium*) *quas quaesitores iam et p. S. p.*

Cap. XXIX. *Qui eiusmodi preces occulti illuderent.* Heinsius *occulte.* sed ut innumera alia, ita et hoc adiectivum saepius adverbialiter usuratur. lib. IV. 12. *domumque Germanici revirescere, occulti laetabantur.* cap. 40. *excessisse (te) iam pridem equestre fastigium . . non occulti ferunt.* cap. 67. *quanto intentus olim publicas ad curas, tanto occultior, in aux et malum otium resolutus.* lib. XIV. 32. *qui occulti rebellionis conscripta consilia turbabant.* in quibus duobus locis ad hunc usum vocis minus attentos fuisse existimo viros doctos. Sallust. Iug. cap. LXI. *efficit ut id se colloquendi gratia occultus veniat.* Frontinus Strat. II. 5. 8. *ipse cum expeditis post castra hostium consedit occultus.* Vopiscus Aur. cap. XXIV. *qua posset Aurelianus occultus ascendere.*

Ibidem: *Plebi admodum laetae, quod Germanici stirpem iam puberem;*

adspiciebat. Rectius esse *adspiciebant*, quamvis sic vox *plebs* cum aliis collectivis in singulari verbum plurale aliquando adsciscat, mihi non probat Heinsius.

Cap. XXXIV. *Multa duritie veterum melius et laetius mutata.* Omnino cum interpretibus legendum in *melius et l. m.* Quamvis autem *duritiam*, non *duritiem*, dixerit Noster lib. I. 35. et XIII. 5. manere tamen possit *duritie* i. e. *duritiei*, ex illa omittendae literae i consuetudine, de qua commentatores Ovidii Met. III. 341. Flori II. 2. 10. Sallustii Iug. cap. XVI. 3. et Fragm. I. 20. Ita *luxu*, pro *luxui*, *commeatu* pro *commatu* et alia quartae declin. observata a pluribus, supra cap. 30. lib. XII. 1 et 62. Histor. II. 71. Sallustii Iug. cap. VI. 1. et alibi. *Multa duritia veterum*, i. e. multa quae erant d. v. vel in quibus durities veterum obtinebat. ut lib. XIII. 54. *quod cum comiter a videntibus exceptum, quod impetus antiqui etc.* et infra 55. *nostra quoque aetas multa laudis et artium imitanda posteris tulit.* ubi vide. Vel exponi posset, multa ex duritie v., multum duritiei v., magna pars duritiei v. ut Sallust. Iug. cap. LXXVIII. *Eius civitatis . . . legum cultusque pleraque Sidonica.* Hieronymus inter Epist. Augustini XXX. extr. *pleraque enim prioris laboris fraude cuiusdam amisimus.* Utcunque intelligas, non necesse erit cum quibusdam coniici, *multa a* (vel *de* vel *e*) *duritie veterum in m. e. l. m.*

Ibidem: *Frustra nostram ignaviam alia ad vocabula transferre.* Sallust. Fragm. III. 9. *neu nomina rerum ad ignaviam mutantes, otium pro servitute appelletis.*

Cap. XXXVI. *Licentia impune probra et invidiam in bonos excitant.* Heinsius, cum ante voluisset *exertandi*, deinceps referebat ad illud cap. 25. *incitandis coelibus poenis.* Sed minus opportunum id exemplum, quam hoc Aur. Victoris Epit. cap. XLVI. *odia contra se militum excitavit.* Ammian. XVI. 8. *ad imperatoris pervolat castra, excitaturus columnias consuetas.* et quae alia ex Cicerone pluribusque proferri possunt.

Ibidem: *Haud dissimilia alii, et quidam atrociora circumstrepabant.* Cur hic cum viro Nob. vellemus et quidem?

Cap. XXXVIII. *Qua tempestate, Cotye fratre interfecto, bellum aduersus nos voluerat.* Quia non frater, sed fratris filius erat Cotys, legunt *Cotye fratris filio interfecto.* Acutius autem veriusque, puto, Heinsius ad Vel. lei. II. 129. *Cotye fraude interfecto.*

Cap. XLII. *Florus, incertis latebris victores frustratus, postremo visis militibus, qui effugia insederant, sua manu cecidit.* Heinsius *postremo obvis militibus.* Ego mallem *postremo visus militibus*, modo sit quidpiam innovandum.

Cap. XLVI. *Quanto pecunia dites et voluptatibus opulentos, tanto magis imbelles Aeduos evincite et fugientibus consulite.* Non sane cum Erud. Crusio (in Observ. Misc. Novis) legendum, *et fugientibus consistite: quem admodum nec reponendum*, ut ille voluit, idem verbum in verbis Min. Felic. cap. V. *si mihi . . . quasi ignarus partis utriusque considas.* ubi vid. Davisius. Sed omnino, quod et alii viderunt, cum Heinsio rescribi oportet, *et fugientibus consulite*, i. e. parcite, tanquam nempe ira victorias indignis. Opportune huc adfert vir nobilissimus ex lib. XIII. 40. *quibus*

insserat ut instantibus cominus resisterent, refugos non sequerentur. lib. XIV. 38. *novum legatum opperiendum esse, sine hostili ira et superbia victoris clementer deditis consulturum.* Curt. IV. 1. *et vincere et consulere victis scio.* Addo Hist. III. 82. *ne asperatus praelio miles, non populo, non senatui, ne templis quidem ac delubris Deorum consuleret.* Ita quod Ann. XV. 61. *est adspectui parcere, adspectui consulere* dr. ibid. 18.

Cap. XLVII. *Sinulque caussas, cur non ipse, non Drusus profecti ad id bellum forent, adiunxit; magnitudinem imperii extollens neque decorum principibus, si una alterave civitas turbet, omissa urbe, unde in omnia regimen: nunc quia non metu ducatur, iturum, ut praesentia spectaret componeretque.* Si nihil mutandum, cum Pichena circa haec omissa urbe subaudiendum ex praecedentibus proficisci ad bellum, non vero cum Ryckio ex sequentibus duci, qualis ellipsis nimium sane inficeta foret. Sed omnia longe melius fluunt ex emendatione, ut mihi videtur, certa Aurelii Freinsheimique, *omisisse urbem, unde etc.* i. e. omittere, ut passim praeteritum infinitivi pro praesenti reperitur. Et longe aptius hoc, quam quod Heinsio placuit, *omissam urbem.*

Cap. LII. *Ventris et ganeae paratus . . fecerant curam, ne princeps . . durius adverteret.* Non sane fuit hic tentandum *iniecerant* vel *acuerant curam.* *Facere* ita pro excitare lib. IV. 63. *et saepe certamen, si confusior facies . . errorem agnoscentibus fecerat.* Histor. III. 10. *et . . sociorum equites vanam formidinem ut hostes fecere.* Sic *metum, tumultum, sollicitudinem facere*, obviae apud Nostrum, Sallustium, Livium aliosque formulae sunt. Vide et ad Sever. Dial. III. 14. 8.

Ibidem: *Integrum id negotium ad principem distulerant.* I. e. differentes remiserant. Livius XXVI. 51. *quas (legationes) partim dato responso ex itinere dimisit, partim distulit Terraconam, quo . . edixerant conventum.*

Cap. LIV. *Et exonerari laborum meorum partem fateor.* Heinsius legebat parte, subaudito me. Posses nec minore veri specie, *e. e. l. m. parte me fateor.* Sed ut levare onus alicuius, et aliquem onere dicimus: ita nihil prohibet, dici labores alicuius *exonerari*, qui illis exoneretur. Sic *diminui, suppleri* quid dicitur, quo demto vel addito aliud quid diminuat aut suppleatur. lib. II. 56. *et quaedam ex regniis tributis diminuta.* i. e. regia tributa partim diminuta. Ita *nova ubertate provenire terrae* dicuntur lib. XVI. 2. *quarum fructus n. u. proveniunt.* *liberari obsidium*, quo obsessi liberantur, Historiar. IV. 37. *offundi pavore*, cui pavor offunditur, lib. XI. An. 31. ubi vide. Et innumera eiusmodi hypallagarum exempla sunt, ut vidimus ad Sulp. Sever. H. S. I. 51. 3. et alibi.

Cap. LV. *Et quamquam . . plerique pecuniosam ad senectam pervenirent, mansit tamen prior animus.* Cur hicce pervenissent, non pervenirent, a Tacito scriptum putaret vir eruditus, rationem esse satis idoneam non credo: et infinita sic loca apud Nostrum aliosque mutanda forent, ut post multos alios multoties observavimus.

Ibidem: *Sed nostra quoque aetas multa laudis et artium imitanda posteris tulit.* An potius, *multa laudis et artis imitanda etc.*† ut, quem sequi gestit Cornelius, Virgil. Georg. II. 174.

*Tibi res antiquae laudis et artis
Ingredior, sanctos ausus recludere fontes,
Ascracumque cano Romana per oppida carmen.*

Genitivo fere simili Ammian. XXXI. 8. *nec enim aliena non rapere laudis est.* Adde quae ad cap. 34. et alibi commentati sumus.

Cap. LXII. *Sed Aphrodisiensium civitas Veneris, Stratonicensium Iovis et Triviae religionem tuebantur. Muretus sed delet. Acidalius volebat, seque Aphrod. c. V. S. I. e. T. religione nitebantur.* At coniunctio *sed* passim ita periodos nequit, ut sine ullo detrimento abesse posset. Sic cap. 64. *Sed tum supplicia Diis decernuntur.* et alibi. Nec tamen cum optimo Gronovio nihil in his molendum existimo, sed plane mihi persuadeo rescribendum . . . *religione nitebantur.* ut cap. seq. *Consules super eas civitates, quas memoravi, apud Pergamum compertum asylum retulerunt, ceteros obscuris ob vetustatem initis niti. . . Propiora Sardanios (referre): Alexandri victoris id donum; neque minus Milesios Dario regem niti.* lib. IV. 55. *Pergamēnos (eo ipso nitebantur) aede Augusto ibi sita, satis ad ipsos creditum.*

Ibidem: *Altius H. exposuere, Persicam apud se Dianam, delubrum rege Cyro dicatum.* Freinsh. legit *regi Cyro d.* et intelligit a rege C. *Sed quia dicare quid alicui est honori vel cultui alicuius quid consecrare, destinare, ut cap. 64. initio; minus grata foret ista ambiguitas, maluisseque Noster scribere a rege Cyro: quemadmodum lib. IV. 43. templi . . . quod suis a maioribus suaque in terra dicatum.* Praestat igitur *rege Cyro, i. e. tempore curaue Cyri regis.* Virgil. Aen. VII. 261.

Non vobis, rege Latino,

Divitis uber agri Troiaeve opulentia deerit.

Cap. LXV. *Ne virtutes sileantur, utque pravis dictis factisque ex posteritate et infamia metus sit. Posteritas ita pro memoria, fama apud postereros dr. Hist. II. 53. Caesar B. Civ. I. 13. proinde habeat rationem posteritatis et periculi sui. Cicero pro Rabir. perd. cap. X. spe posteritatis fructuque ducatur. Tusc. I. 15. cum optimus quisque maxime posteritati serviat. pro Sextio cap. LXVIII. posteritati, gloriae serviamus. Sic memoria posteritasque, in Verr. V. 14. Philipp. XIV. 1.*

Cap. LXVI. *Obscura initia impudentibus ausis propellebat. Obscura initia i. e. ignobilem originem. Vellei. II. 76. qui natus obscurissimis initiis, parum habebat summa accepisse . . . nisi in id adscendisset etc.*

Cap. LXVII. *Ausis ad Caesarem codicillis, quibus invidiam et precem miscuerat. Ryckius volebat ausus . . . codicillos, quia ausus nunquam apud Tacitum passim venit. Sed ita tamen Vellei. II. 80. Non ab Scipione . . . quidquam ausum patratumque fortius. et infinita talium participiorum exempla. Audere codicillos sensu praegnante est audere mittere, ut plenus loquitur auctor lib. VI. 30.*

Cap. LXXII. *Nec Augustus arguerat Taurum . . . exundantes opes ornatum ad urbem . . . conferre. Licet non malo scriptum hic sensu fuisset arguerat, hoc tamen, invitis libris, alteri substitui cum Lipsio aliusque nihil opus est: maximeque miror, vix Latinum visum Gronovio, arguerat Taurum conferre, pro quod conferret, ut lib. I. 40. et alibi cum coni. quod et subiunctivo venit hoc*

verbum. Sic lib. IV. 12. *ut superbiam . . inhiare dominationi . . arguerent.* vide et cap. 35. lib. V. 8. *illum indices arguebant . . pecuniam rebus novis obtulisse.* Livius XXXVII. 28. *iuvisse eos hostium classem* arguit. lib. XL. 12. *cuius virtute et consiliis me nunc* arguis regi. Sic Sulp. Sever. H. S. I. 12. Aur. Victor, ceterique passim. Verbum autem *arcere* vix ita apud prosae scriptorem probatum cum infinitivo reperias; eaque de caussa de integritate huius loci non dubito, licet *arcuerat* receperit Ernestius, cuius argumentatio acumine ipsius plane indigna est. De usu isto infinitivi vide etiam, si tanti sit, notam meam in Iustin. XII. 5.

Cap. LXXIII. *Nam Tacfarinas . . hoc adrogantiae venerat, ut. Lo-*gendum, *huc adrogantiae*, quomodo allegavit etiam hunc locum Cortius ad Sallust. Iug. cap. I. 5. lib. VI. 24. *huc confidentiae venisse, ut etc.*

Cap. LXXIV. *Alio latere, ne Circensium pagi impune traherentur.* Pagi dicuntur trahi, quorum incolae trahuntur, i. e. diripiuntur, iniuriis infestantur. Sallust. Fragm. IV. 7. *quin socios, amicos . . trahant, exci-*dant. ibique vid. comment.

LIBRO QUARTO

Cap. I. *Corpus illi laborum tolerans, animus audax, sui obtegens, in-* alios criminator. Lib. III. 54. *corruptus simul et corruptor . . animus haud levioribus remediis restinguendus est.* Sallust. Iug. cap. LXIV. *cui inerat contemptor animus et superbia.* ubi alia Cortius, laudatque Benth. ad Horat. IV. Od. 9. 30.

Cap. II. *Ut simul imperia acciperent, numeroque et robore et visu inter se, fiducia ipsis, in ceteros metus crederetur.* Facile adsentior emendantibus metus crearetur. Sic lib. XII. 31. *Illo gnarus primis eventibus metum aut fiduciam gigni, citas cohortes rapit.* Hist. II. 66. *ni duae praetoriae cohortes . . his fiduciam et metum Batavis fecissent.* Hirtius B. Alex. cap. LVI. *Magnum hoc fuit vectigal, maius tamen creabat odium.* ubi itidem credebat et crescebat habent nonnulli MSS.

Cap. III. *Hanc, ut amore incensus, adulterio pellexit; et . . ad coniugii spem . . impulit.* Recte Ernest. *adulterio pellexit* dictum intelligit pro in adulterium p.; sed tum *adulterio* non in ablativo, sed dativo accipere debuit. Neque *amore iuvenem illicere*, quod huc confert ex lib. VI. 45. significat in amorem i. i. sed per amorem i. i. scil. in sui obsequium; ut saepe hoc, vel aliud quippiam eiusmodi, quod subiectae materiae conveniat, subaudiendum in verbis *pellicere, elicere, illicere.* vide lib. I. 2. lib. IV. 30. et 31. lib. VI. 44. lib. XIII. 45. Hist. IV. 56. Talis dativus infra cap. 67. et lib. XII. 45. in phrasi *auxilio vocare aliquem.* Eutrop. II. 11. *Hi Pyrrhum . . contra Romanos auxilio poposcerunt.* Orosius II. 10. *Sollicitare eos parti suae, hostique subtrahere statuit.* lib. V. 10. *eorum quos societati (sic malim quam societate) invitatus, deditionis iure susceperat.* Livius XLII. 30. *plebs utique omnis, ut solet, deterioribus erat . . inclinata.* Supra I. 71. *cunctos alloquio et cura sibi et praelio firmabat.* de Mor. Germ. cap. XVIII. *qui non libidine, sed ob nobilitatem plurimis nuptiis ambiuntur.* Infra XIV. 31. *nondum servitio fracti.* ubi vide.

Cap. IV. *Quod mihi quoque exsequendum reor, quae tum Romana copia in armis, qui socii.* Post pronomina *quod et id*, antecedentibus facile explicanda, saepe ita subaudito quodammodo *nempe*, adicitur explanatio, ut in his *quae tum Romana* etc. Cicero N. Deor. II. 9. *refrigerato . . calore . . extinguimur.* Quod quidem Cleanthes . . docet, quanta vis inest caloris in omni corpore etc. in Verrem lib. I. 46. *Quod vos oblitos esse non arbitror, quae multitudo, qui ordo ad Pisonis sellam, isto praetore, solitus sit convenire.* quae loca minus bene intellecta commentatoribus. Adi etiam quae ad Divin. II. 41. in Lectionibus Tull. et huc refer not ad XIII. 17.

Cap. V. *Neque multo secus in iis virium.* Secus pro minus, sic alibi non temere invenias.

Cap. VIII. *Hos . . nec secus quam suum sanguinem foveret ac tolleret, sibi quae et posteris conformaret.* Sensu longe commodiore legas s. e. p. confirmaret, i. e. fidos amicosque redderet. Atque ita lib. I. 71. *utque cladis memoriam etiam comitate leniret, circumire saucios . . cunctos alloquio et cura sibi quae et praelio firmabat.* Hist. V. 4. *Moses, quo sibi in posterum gentem firmaret, novos ritus . . indidit.* Confer quae ad haec Sallustii lug. cap. XLV. *Ita prohibendo magis a delictis, quam vindicando, exercitum brevi confirmavit.*

Cap. IX. *Plerisque additis.* Plerique pro multis, compluribus, lib. VI. 22. lib. XI. 8. Hist. IV. 61. et pluribus Taciti locis: neque sic de consuetudine suae aetatis, ut notat hic vir eruditus, sed etiam Sallustii ac Nepotii; quod vidimus ad Sulp. Sever. H. II. 17. Adde quae ad Actor. de C. Corr. Eloq. cap. XV. et Obsequent. Prodig. cap. CX.

Cap. X. *Corrupta ad scelus Livia, Seianum.* Recte Freinshemius, suffragante quoque Ernestio, per scelus intelligit caedem Drusi. Sic saepe scelus pro caede scelesti. lib. VI. 33. *reperitque corruptores ministros Arsacis multo auro ad scelus cogunt,* i. e. ad Arsacem veneno tollendum. lib. XII. 47. *Illi cupido regni fratre et filia potior, animoque sceleribus paratus, visui tamen consuluit, ne coram interficerentur.* Ita lib. XVI. 23. Hist. I. 22. 23. 24. et 47. V. Agr. cap. XLV.

Ibidem: *Deinde, inter conscios ubi locus beneficii tempusque compositi sint, eo audaciae propectum, ut.* Ernestius temporum rationem postulare arbitratur, ut pro sint vel (ut est in nonnullis edd.) sunt, legatur fuerint vel fuerant, quod mihi nequaquam videtur. lib. XIV. 11. *quod consortium imperii . . speravisset, ac posteaquam frustra optata sint . . dissuasisset donativum* etc. et infinitis aliis in locis.

Ibidem: *Ea fraude tum senem, postquam convivium inierat, exceptum poculum Druso tradidisse.* Non necesse est, cum Eruditus refingi, et fraude captum senem etc. Neque tum hoc loco frigidius, quam in illis lib. I. 64. *Nox demum inclinantis tum legiones adversae pugnae exemit* ubi Heinsius particulae usum ex lib. II. 9. lib. IV. 28. et lib. XII. 38. illustrat. Adde not. ad lib. XIII. 15. et lib. XV. 28. Facile etiam post ablativum *ea fraude* desideratur participium illud *captum*. lib. XII. 12. *monet Meherdaten, barbarorum impetus . . mutari: itaque urgeret coepit* Quod apertum fraude Achari, qui juvenem etc.

Cap. XI. *Quis . . inaudito filio exitium offerret, idque sua manu, et nullo ad poenitendum regressu? Exitium offerre pro adferre, inferre. Cicerone pro S. Roscio cap. XIII. Occidisse patrem S. Roscius arguitur . . quod supplicium satis acre reperietur in eum qui mortem obtulerit parenti etc.* cap. XIV. *incredibile est, mortem oblatam patri a filio sine plurimis et maximis causis.* pro Sextio cap. XXI. *patrem . . eadem sibi manu vitam exhaustisse, qua mortem saepe hostibus obtulisset.* ubi V. D. in R. Steph. Thesaurο coniecit *attulisset*: secus, credo, quam necesse erat. Vide et Graevium ad Famil. IV. epist. 12. Livius VI. 16. *fateri facinus simulati falso crimine senatus, oblataeque furti invidiae.* Terentius *ita lixit iniuriam offerre immerenti*, Hec. V. 1. 14. *vitium virgini offerre*, ibid. II. 3. 23. et alibi. *Nullo ad poenitendum regressu*, i. e. praecripiens sibi omnem occasionem facti, quando poeniteret, mutandi. Et *poenitere* sic post poenitentiam consilium factumve mutare, notat apud Latinos, ut probat etiam Erud. Ernest. hoc loco Livii, dudum a me adscripto, lib. XXIV. 56. *quod adeo festinatum ad supplicium, neque locus poenitentiae aut regressus ab ira relictus esset.* Sic infra lib. XIII. 27. *ut relinquere poenitentiae aut novo beneficio locus.* Livius XLIV. 10. *Andronicus . . traxerat tempus, id ipsum quod accidit, poenitentiae (forte leg. poenitendi) relinquens locum.* Rufinus Hist. Ecc. XI. 8. *ut sententiae . . differrentur, quo locus misericordiae, vel si res tulisset, poenitentiae non periret.* D. Auctor Ep. ad Hebraeos XII. 17. *non enim invenit poenitentiae locum, quamquam cum lacrimis inquisisset eam.* i. e. occasionem facti damnaeque sui restituendi.

Ibidem: *Ut claro sub exemplo falsas auditiones depellerem. Sub claro exemplo*, i. e. proposito c. e. Plinius II. epist. 6. *Convenit . . quoties tale aliquid inciderit, sub exemplo praemonere, quid debeas fugere.* lib. III. ep. 18. *ut futuri principes non quasi a magistro, sed tamen sub exemplo praemonerentur, qua potissimum via possent ad eandem gloriam niti.*

Cap. XII. *Quod principium favoris, et mater Agrippina spem male legens, perniciem adceleravere.* Alius scripsisset, *quo principio favoris, simul quod mater A. spem male teget, perniciem adcelerata fuit.* Sed altera ratio duriuscula Nostro adrisit. Confer cap. 34. *Id perniciabile reo, ut Caesar truci vultu defensionem accipiens; quam etc.* lib. VI. 9. *Constantia orationis, et quia repertus, qui efferret quae omnes animo agitabant, eo usque potuere, ut etc.* ubi constantia est nominativus cum his *et quia* etc. ad verbum *potuere* spectans. cap. 29. *nam promptas eiusmodi mortes metus carnificis faciebat, et quia damnati . . sepultura prohibebantur.*

Ibidem: *Ut superbiam, fecunditate subnixam, popularibus studiis inhiare dominationi, apud Caesarem arguerent.* Muretus eleganter legit *ut superbiam fecunditate, subnixam popularibus studiis etc.* quod mihi cum aliis amplectendum videretur, nisi vindicari alterum quodammodo posset. De *superbia* Agrippinae sermo sit tanquam de Agrippina superba. ut Hist. I. 17. *Circumsteterat interim palatium publica expectatio, magni secreti impatiens.* et passim. *Superbia fecunditate subnixa* dr. ut lib. XIII. 14. *Et Nero infensus iis, quibus superbia muliebris innitebatur, demovet Pallantem etc.* *Popularibus studiis inhiare dominationi*, i. e. per studia p.,

auxilio studiorum p. sicut lib. III. 24. *deprecari senatum ac principem ausus est M. Silani fratris potentia*. scil. nixus vel adiutus. et lib. XIII. 19. *destinavisse eam R. Plautum . . ad res novas extollere, coniugioque eius et imperio temp. rursus invadere*.

Cap. XVII. *Ne quis mobiles adolescentium animos praematuris honoribus ad superbiam extolleret*. Acidalii iudicium, nobiles a. animos legendum coniectantis, Ernestio displicuit, et dudum mihi. *Mobiles animi* dicuntur, qui facile flectuntur in aliquid, ex subiecta orationis materia intelligendum. Livius VI. 34. *Ceterum is risus parvis mobili rebus animo muliebri stimulos subdidit*.

Ibidem: *Neque aliud gliscentis discordiae remedium, quam si unus alterve maxime prompti subverterentur*. De voce *promptus*, vide quae contra Gronovium notavimus ad Iustin. XXII. 2. Quod autem Erud. Lipsiensis ait, *temporum rationem hic desiderare subvertantur*, talibus temporum enallagis nihil apud Latinos usitatius esse, post alios multoties docuimus.

Cap. XVIII. *Plus formidinis in alios dispersebatur*. Hegesipp. IV. 13. *Ubi strage maxima populorum metus in omnes sparsus, subditos fecit omnem*. lib. V. 49. extr. *ut per universos rebellionum supplicio metum spargeret*. Paulinus V. Martini lib. II. 595.

Spargens incredulos per credula corda pavores.

Cap. XX. *Nam pleraque ab saevis adulationibus aliorum in melius flexit*. *Pleraque* per Graecismum pro plerumque, in plerisque, sumit Merretus, et *flexit* absolute pro sese vel consilium, animum flexit. quomodo hoc verbum occurrit cap. 37. et 41. lib. I. 34. lib. VI. 15. lib. XIII. 3. et lib. XV. 61. et saepe etiam *vertere*. De sensu isto verborum homini acuto libens concedo, sed *pleraque*, quod ita non usurpatur, certe a Tacito, in *plerumque* migrandum existimo. *Saevae adulationes* hic, ut *tristis adulationis*, lib. XI. 21.

Cap. XXII. *Coniugem in praeceptis iecit; tractusque ad Caesarem . . turbata mente respondit, tanquam ipse somno gravis atque eo ignarus, et uxor sponte mortem sumpsisset*. Suspiciabar t. i. s. g. a. e. ignarus fuisset, et uxor s. m. s. vel, tanquam dum ipse . . ignarus, uxor s. m. s. ut lib. I. 4. *nulla in praesens formidine, dum Augustus aetate validus (fuit), seque et domum et pacem sustentavit*. lib. VI. 26. (eum) *ira et metu, dum integer, dum intentatus (esset) honestum finem voluisse*. Hist. I. 21. *agendum audendumque, dum Galbae auctoritas fluxa (esset) Pisonis nondum evaluisset*. Nec male legeres, *tanquam dum ipse . . ignarus est, uxor s. m. s. de qua constructione totum dum in obliqua oratione vide ad lib. XV. 45*. At sine libris vix quidquam mihi eiusmodi sumserim, quoniam alibi in horridiores verbi huius ellipses incidit Corneliana brevitatis, ut observamus ad lib. I. 65. lib. II. 15. lib. III. 3. lib. VI. 43. Hist. I. 88. et II. 19. et alibi. Sic lib. VI. 36. *ni subdito rumore, tanquam Mesopotamiam (esset) invasurus, metum Romani belli fecisset*. M. Germ. cap. XXXIX. *Est et alia luco reverentia . . eoque omnis superstitionis respicit, tanquam inde (sint) initia gentis, ibi regnator omnium deus*.

Cap. XXIV. *Ipsae consulti aderat omnibus*. Sallust. Iug. cap. LXXXV.

47. *Egomet in agmine, in praelio consultor idem et socius periculi vobiscum adero.* cap. CIII. 7. *uti fautor consultorque sibi adsit.*

Cap. XXVIII. *Nomen utrique Vibius Serenus.* Ad Iustinum XXIX. 1. ostendimus, nihil in hac forma sollicitandum, neque hic, neque infra lib. V. 1. *quorum utrique Geminus cognomen erat.* Idem dicendum de his Livii XXVI. 27. *Manius ei nomen erat.*

Ibidem: *Innocentem Cornutum et falsa exterritum.* Mureto emendanti falso exterritum facile subscribo, quia ita rursum loquitur Noster Hist. II. 8. *sub idem tempus Achaia atque Asia falso exterritae, velut Nero adtentaret.*

Cap. XXX. *Dandosque vitae usus, cui vita concederetur.* Dictio *vitae usus* non semper eadem potestate apud Latinos. Cicero Offic. I. 8. *Expetuntur autem divitiae cum ad usus vitae necessarios, tum ad perfruendas voluptates.* lib. III. 5. *nam sibi, ut quisque malit, quod ad usum vitae pertineat, quam alteri acquirere, concessum est.* Plinius H. Nat. I. 7. *verum in his deos agere curam rerum humanarum credi, ex usu vitae est.* Avianus Fab. XXIX. 9.

Nam gelidos artus vitae ut revocaret in usum

Afflatus calido solverat ore manus.

Salvian. Gub. VI. pag. 208. *Hoc enim est consequens, atque id etiam usus vitae humanae habet, ut referatur.* Ambros. de Obitu Theodoti pag. 50. *aut quando sine Dei munere es, cui quotidie vivendi usus a Domino est?* Idem Hexaem. lib. III. 6. *Quomodo sol vivendi utrum ministrat oriundis, quando illa prius divinae operationis vificatione sunt edita: quos sol in hos vivendi usus vendicet.* vide et de Paradiso cap. IX. de Cain et Abel lib. I. 2. de Noë et arca cap. XXIV. extr. et cap. XXV.

Ibidem: *Ibaturque in eam sententiam, ni. . . Caesar inritas leges, remp. in praecipiti conquestus esset: subverterent potius iura, quam custodes eorum amoverent.* Gruterus processurum melius sententiae impetum putat, ni amoliatur verbum esset. Sed melius adesse puto, atque ita solet auctor. lib. III. 14. *ac divellebant* (effigies Pisonis) *ni iussu principis proteclae repositaque forent.*

Cap. XXXI. *Quin ipse compositus alias et velut eluctantium verborum, volutius promptiusque eloquebatur, q. s.* Observanda ista formula, *homo vel esse eluctantium verborum.* Suetonius in Domitiano cap. XX. *Sermone tamen nec inelegantis, dictorum interdum notabilium, vellem, inquit, formosus esse etc.* Capitolinus Maximini cap. II. *Semibarbarus et vix adhuc Latinae linguae.* ubi consule Salmasium. Et plura id genus infra ad lib. XVI. 29. Quod autem hic audimus *verba eluctantia*, hinc emendatius legamus Statii Theb. IV. 790.

Et teneris meditans verba eluctantia labris.

ubi vulgo illuctantia.

Ibidem: *Pecuniam ob rem iudicandam cepisse.* Lib. XIV. 14. *qui pecuniam ob delicta potius dedit, quam ne delinquerent.* Cicero in Verr. II. 32. *Si illud est flagitiosum . . ob rem iudicandam pecuniam accipere . . Quanto . . indignius eum, a quo pecuniam ob absolvendum acceperis, condemnare?* Sic cap. 48. et saepius.

Ibidem: *Libonem illexerat insidiis, deinde iudicio perculerat. Illicere insidiis non valet i. in insidias, sed i. per insidias, vel, insidiose, ut amore illicere, lib. VI. 45. fraude, Hist. IV. 56. Et obvium verbum illucere sic absolute positum, ut vidimus ad cap. 3. Neque aliter accipio ista Caesaris B. Gall. VIII. 12. qui primum elicerent nostros insidiis, deinde circumventos adgrederentur. ubi Cl. Oudend. insidiis interpretatur in insidias, quod nec plane repudiandum.*

Cap. XXXIV. *Antonii epistolae, Bruti conciones falsa quidem in Augustum probra, sed multa cum acerbitate habent . . sed . . et tulere ista et reliquere. Legendum sentio, falsa quidem in Aug. probra, et multa cum acerbitate h.*

Cap. XXXV. *Libros per aediles cremandos censuere Patres, sed manserunt occultati et editi. Immerito Lipsius Vertranii emendationem verisimam, ut mihi videtur, occultati et additi, ideo repudiat, quia sic bina verba eiusdem rei ponere, non sit moris Taciti. Ita plane Hist. I. 89. quanto magis occultare et abdere pavorem nitebantur, manifestius pavidum. quomodo etiam occultare et abdere, contegere et abdere, occultare et abscondere, dixit Cicero N. Deor. I. 18. Offic. I. 35. Min. Felix cap. X. Sen. H. Fur. 660. Plin. Pan. cap. LXIII. cum aliis. Et maxime delectatur eiusdem aut pene eiusdem notionis verba coniungere Tacitus lib. III. 11. arrecta, omni civitate . . satini cohiberet ac premeret sensus suos Tiberius. ubi frustra Gruterus illud ac premeret amputari voluit. Histor. II. 77. Aperiet et recludet contexta et tumescentia . . vulnera. de M. Germ. cap. XXII. Ergo detecta et nuda omnium mens postera die retractatur. Plura ad lib. XII. 3. et lib. XV. 15.*

Cap. XXXVIII. *Qui satis superque memoriae meae tribuent, ut maioribus meis dignum rerum vestrarum providum . . credant. Non erat, cur Ernest. tentaret, si vel ubi maioribus etc. ut constat ex notatis ad lib. XI. 15.*

Ibidem: *Quod alii modestiam, multi quia diffideret, quidam ut degeneris animi interpretabantur. Melius videri posset multi quasi diffideret: sed alterum, licet durius, placuisse tamen Nostro puto; quia sic etiam Sallust. Iug. cap. LXXXII. quam rem alii in superbiam vertebant, alii bonum ingenium contumelia accensum esse, multi quod iam parva victoria ex manibus eriperetur. Talis syllepsis vel ellipsis in his lib. I. 76. cur abstinerit spectaculo ipse, varie trahebant: alii (dicebant fecisse eum hoc) taedio coetus, quidam tristitia ingenii, et metu etc. et cap. 80. Causae variae traduntur; alii taedio novae curae semel placita pro aeternis servasse: quidam invidia, ne plures fruerentur.*

Cap. XL. *Cum tempus tanquam ad integram consultationem petivisset. Integram consultationem dixit pro nullis dolis aut praeiudiciis corrupta. ut Sallust. Iug. cap. CVIII. 2. Consulta sese omnia cum illo integra habere: neu legatum Iugurthae pertimesceret. ubi inspicie commentatores.*

Ibidem: *Ceteris mortalibus in eo stare consilia, quid sibi conducere putent. I. e. quid sibi conducat, vel q. s. conducere putandum sit. lib. XV. 20. qualis quisque habeatur (i. e. sit, haberi debeat) alibi quam in civium iudicio esse. Cicero pro Sulla cap. XVIII. te enim existimo sta-*

tuisse, quid faciendum putares etc. pro Coelio cap. VII. *quod haud scio an de ambitu . . similiter respondendum putem.* in Verrem III. 9. *et ex ea contumacia . . illos eius spiritus Sicilienses quos fuisse putetis, cogitate ac recordamini.* et lib. IV. 1. *deinde fortasse non magnopere quaeritis, quo nomine appellandum putetis.* pro S. Roscio cap. extr. *Hanc . . nisi adspernamini, videte . . quem in locum remp. perventuram putetis.* pro L. Manil. cap. IV. *de vestri imperii dignitate . . videte quem vobis animum suscipiendum putetis.* cap. X. *ut haec vobis deliberatio difficilis esset, quemnam . . bello praeficiendum putetis.* vide et quae ad Lactant. I. 18. 14.

Cap. XLI. *Non iam de matrimonio, sed altius metuens.* Sic lib. XVI. 29. *non illa nota . . moestitia, sed novus et altior pavor.* Petronius Sat. cap. CXXVIII.

Et mentem timor altus habet, ne forte etc.

Ibidem: *Mox Caesarem vergente iam senecta, secretoque loci mollium, munia imperii facilius tramissurum.* Alibi quidem deflorescentem aetatem *vergentem aetatem, vergentes annos* dixit auctor; quod nos *de afgaande jaren, den afgaanden leeftijd*; sed an aequae apte ita dicatur *senecta vergens*, vehementer dubito. Suspicio igitur legendum *urgente iam senecta.* ut Cicero de Senect. cap. I. *Hoc enim onere aut iam urgentis aut certe adventantis senectutis, et te et me ipsum levare volo.*

Ibidem: *Et minui sibi invidiam, adempta salutantium turba, sublatisque inanibus, vera potentia augere.* Legendum mihi videtur, quod etiam Rhenano in mentem venit, *vera potentia agere*, scil. se. i. e. veram sibi potentiam esse. Hist. II. 58. *Albinus . . Mauretaniae C. praepositus . . haud spernendis viribus agebat.* lib. V. 1. *C. Titus . . maiore tum vi famaque agebat.* Ann. VI. 27. *illustri tamen fortuna egere.* lib. II. 73. *sed hunc uno matrimonio, certis liberis egisse.* M. Germ. cap. XLVI. *sermone, cultu, sede, ac domiciliis, ut Germani, agunt.* Respice ad quae supra in lib. II. 55. *Nec male Muretus veram potentiam augere* (sc. se.) ut Hist. III. 45. *pollens nobilitate, et auxerat potentiam, postquam etc.* Ductum orationis duriores confer cum his, quae ad Histor. I. 88. Sic lib. XI. 4. *quidam pampineam coronam albetibus foliis visam, atque ita interpretatum (illum) tradidere, vergente etc.* ubi frustra quis mallet *vidisse.*

Cap. XLII. *Habita . . cognitio cunctantem iam Tiberium perpulit, ut vitandos crederet Patrum coetus. Iam melius abesse videtur, sed contra libros nihil ausus fuerim, et cunctantem interpretor, hoc iam animo quamvis dubio meditantem.* Valer. Flacc. I. 156.

Talia cunctanti laevum Iovis armiger aethra

Advenit, et validis fixam erigit unguibus agnam.

ubi vid. notas.

Cap. XLV. *Is praetorem . . ex improvise in itinere adortus, uno vulnere in mortem adfecit.* Sic infra cap. 62. *quos principium stragis in mortem adfixerat.* lib. XIV. 8. *et prior trierarchus fusti caput eius adfixit non in mortem.* ut quidem coniectura verisimillima legit Acidalius. Velleius II. 85. *et desperata victoria in mortem dimicabatur.* Pacatus Pan. cap. XIX. *quum flebat, dirigit in mortem.* et Iuvenus II. Euang. III. 950.

*Insones famulos rapiunt, et corpora ferro
In mortem cruciant.*

Obsequens Prodig. cap. CXXIX. *qui mox adversus Antonium dimicans in mortem vulneratus est. Cave igitur, cum Grosilotio tentes in mortem adegit, quod iure optimo iam ab Ernestio etiam damnatum.*

Ibidem: *Sed Piso Terrestinorum dolo caesus habetur; qui pecunias publico interceptas acrius . . cogeabat. Sallust. Catil. cap. XIX. Sed in Piso in provincia ab equitibus Hispanis, quos in exercitu ductabat, iter faciens occisus est. Sunt qui ita dicunt, imperia eius iniusta, superba, crudelia, barbaros nequivisse pati: alii autem etc.*

Cap. XLVI. *Esse sibi . . promptum libertati aut ad mortem animam. Sic in constructione variare casus amat. supra cap. 9. Memoriae Drusi eadem, quae in Germanicum decernuntur. lib. XII. 55. vim cultoribus et oppidanis, ac plerumque in mercatores . . audebant. lib. XIV. 38. cuius adversa pravitati ipsius, prospera ad fortunam reip. referebat. quem locum, sine consensu librorum, sollicitandum dubito. Adde quae ad lib. II. 6. et lib. XIII. 25.*

Cap. XLVIII. *Isque permissum . . dum populatio lucem intra sistitur . . Id primo servatum: mox versi in luxum. Servatum pro observatum, quo verbo composito utitur M. Germ. cap. XXVII. Livius I. 43. ut ab Romulo traditum ceteri servaverant reges. lib. III. 36. Nam quum ita priores decemviri servassent, ut unus fasces haberet etc. lib. XLV. 15. Hoc cum ita servatum esset, negabat etc. Columella VIII. 5. Servet autem qui subiicit, ne singula ova in cubili manu componat. Augustinus Epist. XIX. cap. 4. hoc erga me ab omnibus servari volens, quod erga te ipse servavi, ut etc. Aur. Victor Orig. G. R. cap. VIII. Unde hodieque servatur, ut nemini Potitio . . vesci liceat. Sic enim ibi legendum existimo. Adde Nostrum lib. III. 33.*

Cap. XLIX. *Et postquam castello aut coniunctis tumulis non digrediebantur. Recte MS. degrediebantur, i. e. descendebant. Sed, quamvis aliter videatur viris doctis, non tamen damnandum plane digrediebantur, i. e. abibant, discedebant. Nec mihi satis liquet, ubi de digressu vel abitu ex loco editiore mentio fiat, ibi semper verbum degredi adhibendum. Sic nihil variant, quantum constiterit, libri infra lib. XII. 30. Igitur digressus castellis Vannius, funditur praelio. Sulp. Severus Dial. I. 17. Ego autem a Sina monte digressus, ad Nilum f. regressus sum. Et loco digredi, pro a vel ex loco, dici potest per ellipsin satis usitatam, de qua ad Iustin. XXXVII. 3. et alibi. Hist. II. 100. Caecina complexu Vitellii, multo cum honore, digressus, partem etc. Valerius Flacc. VI. 754.*

Aegraque muris

Digreditur longum virgo perpessa timorem.

cum nota Burm. Suetonius in Nerone cap. XLIII. *cum post epulas trichinio digrederetur. Ammianus XXIX. 1. qui cum digredi mundo statisset . . adscenso rogo, quem ipse construxit, flammis absortus est. Aur. Victor Orig. G. Rom. cap. I. de enumeratione eorum, qui equo Durio digrediebantur. ubi Erud. Arntz. malebat degrediebantur. Ita non male edd.*

nnes ante Rhenanum Hist. III. 67. *pullo umictu palatio digreditur*. Saepe item immerito sollicitatur hoc verbum. vide infra ad cap. 74.

Cap. L. *Hortari ne . . casum insidiantibus aperirent*: Solet ita verum *hortari* aliquando coniunctione *ne* construi. Livius XXIX. hortaretur: *stimularet Scipionem, ne cessaret*. Terent. Hecyra I. 1. 6. *te sedulo moneo et hortor, ne cuiusquam misereat*. Vulg. Int. II. Machabaeor. 3. hortabatur ne legem amoverent a corde suo.

Cap. LI. *Reliquis, quo minus vi aut obsidio subigerentur, praematura ontis Haemi et saeva hiems subvenit*. Singularis dictio *montis hiems*. An otius *praeter naturam montis Haemi et* (i. e. etiam, ut passim apud Norum) *saeva h. s.* Livius XXXVIII. 20. *progressum eum ad naturam montis situmque G. castrorum visendum*. et cap. 26. *Biduum natura montis et se ipsum exploranda . . absunsit consul*. Ita Caesar Gall. I. 21. et alibi.

Cap. LVI. *Cum id Smyrnam in concionem nunciatum foret*. Sunt, quibus legendum videatur in *concione*: sed utroque modo dici, liquet ex otatis ad Iustin. XIX. 2. et XXXIV. 2. Lactantius M. Pers. cap. XLVI. *nunciatur in castra, movisse Maximinum*. Et hic praefendus accusat. b talia exempla: lib. XII. 51. *Iberos ad patrium regnum pervadit*. Hist. II. 85. *Aventinum, in domum uxoris sellula defertur*. lib. IV. 31. *mox alatis Geldubam in castra nunciis etc.*

Cap. LVII. *Inter quae diu meditato . . consilio, tandem Caesar in Campaniam*. Acute pro solenni suo Lipsius t. *Caesar iit in Campaniam*. si quis tamen tolerandam ellipsin existimet cum Pichena, huc conferenda, quae Cl. Dukerus ad ista Flori III. 6. *Ipsae Pompeius in originem fontemque belli Ciliciam*.

Ibidem: *Caussam abscessus . . ad artes Seiani retuli*. Sic lib. VI. 49. *Iisdem diebus S. Papinius . . informem exitum delegit, iacto in praeceps corpore*. Causa ad matrem referebatur: *quae pridem etc.* lib. II. 55. *cum . . posset . . interitus inimici ad casum referri*. lib. XIV. 38. *cuius . . prospera ad fortunam reip. referebat*. V. Agric. cap. VIII. *Nec A. unquam in suam famam gestis exultavit: ad auctorem et ducem ut minister fortunam referebat*.

Cap. LVIII. *Profectio arto comitatu fuit*. Cicero in Verr. IV. 30. *qui Romae . . biennium fere comitatu regio fuit*. pro Milone cap. X. *Obviam fit ei Clodius . . nulla rheda, nullis impedimentis, nullis Graecis comitibus . . cum hic . . cum uxore veheretur rheda, paenulatus, vulgi magno impedimento, ac muliebri . . comitatu*. Ita sine praep. infra VI. 28. XI. 12. et apud Suetonium, Victorem aliosque, quum tamen praepositum aliquando etiam addatur. Vellei. II. 72. *cum magno sequentium consilia sua comitatu fugae fortunaeque se commisit*. Cicero III. in Catil. cap. II. *cum iam Pontem cum magno comitatu . . ingredi inciperet*. ubi prohibentibus libris parum prudenter illud cum quidam eliminant.

Ibidem: *Ceteri liberalibus studiis praediti*. Cicero pro Coelio cap. X. *adolescentes humanissimi, rectissimis studiis atque optimis artibus praediti*. cap. XXII. *An ille vir, illa humanitate praeditus, illis studiis, artibus atque doctrina, illius etc.* Famil. XIII. ep. 30. *inprimisque ipsum . . his*

studiis *literarum doctrinaeque* praeditum, quibus ego maxime delector. ubi deditum malebat vir erudit. Is. Valckenarius, ut pro Balbo cap. I. et alibi loquitur Tullius: sed alterum non facile vexandum.

Ibidem: *Quorum sermonibus levaretur.* I. e. animus taediumque eius levaretur, oblectaretur. Ovid. Trist. IV. 1. 19.

Me quoque Musa levat, Ponti loca iussa petentem.

Sedulius I. 318.

Interea dum rite viam sermone levamus,

Spesque etc.

Sic et Virgil. Aen. VIII. 308. De aegritudine, secretum Tiberii comitante, lib. VI. 6.

Cap. LX. *Quas (voces) . . cum deferrent, neque Neroni defendere daretur, diversae insuper sollicitudinum formae oriebantur.* Recte animadvertit Acidalius, haec *diversae insuper s. f. o.* minus apte adhaerere praecedentibus. Non aliter autem se expedire potuit, nisi ut ista plena distinctione tanquam novam periodum separaret, ac post illa *N. defendere daretur* quaedam periisse statueret. Sed omnia recte procedunt, si levi mutatione facta legamus . . *N. defendere daretur, diversae his super sollicitudinum f. o.* Per traiectionem passim obviam (de qua ad lib. III. 17. et alibi actum) *his super* dr. pro *super his*: et *super* pro *de* frequens etiam Nostro.

Ibidem: *Quod mater A. promptior Neroni erat. Promptior* hic, inquit Pichena, mallent alii; quibus licet assensum neget vir ille eximius, ego tamen libentissime accedo, iuxta cum Ernestio, qui sic Suetonium cum dativo iunxisse vocem hanc observat.

Cap. LXI. *Nam coepto apud Fidenam amphitheatro, Atilius quidam libertini generis, quo spectaculum gladiatorum celebraret, neque fundamenta per solidum subdidit, neque.* Quia Atilius, non alius, amphitheatrum hoc instituit et struxit, verba sic in ordinem redigebat nuper Vir Erud. *Nam Atilius quidam libertini generis, coepto apud Fidenam amphitheatro, quo spectaculum etc.* Sed idem dicere voluisse Tacitum existimo, dum traiectione utitur eiusmodi, cuius plura apud ipsum, Sallustiumque et alios exempla notavi.

Cap. LXII. *Ut qui non . . municipali ambitione, sed in sordida mercede id negotium quaesivisset.* Subscribo Pichenae emendanti *in sordidam mercedem*; quia sic lib. XI. 6. et de M. Germ. cap. XXIV. et Livius XXI. 43. *In hanc tam opimam mercedem . . arma capite.* Seneca Benef. IV. 1. *Inveniuntur, qui honesta in mercedem colant.* Symmach. I. ep. 43. *Nunquam in mercedem ornamenta linguae corrumpit.* Et placet ista scriptura Ernestio.

Ibidem: *Adfluxere . . virile ac muliebre secus, omnis aetas, ob propinquitatem.* Sic ex Flor. edendum putarunt, cum antea esset *virilis ac muliebris sexus*: et durius etiam Hist. V. 13. *Multitudinem obsessorum omnis aetatis, virile ac muliebre secus, sexcenta millia fuisse accepimus.* Adeoque hoc Iacobo Gronovio placuit, ut in his Ann. II. 84. *Livia nupta Druso duos virilis sexus simul enixa est, quia viriles esset in Florentino, virile secus* rursum legeret. Pro altero tamen, quod mihi videtur elegan-

tius et certioris Latinitatis, stat locus ille lib. VI. 12. *Iacuit immensa strages, omnis sexus, omnis aetas: inlustres, ignobiles, dispersi aut aggerati.*

Ibidem: *Et illi quidem, quos principium stragis in mortem adfixerat, ut tali sorte cruciatum effugere. Miserandi magis, quos abrupta parte corporis, nondum vita deseruerat: qui. Ut tali sorte,* Freinshemio interprete, est quoad in tali casu licuit. Sed neque hunc, neque, ut mihi videtur, alium sensum commodum verba ista habent, nisi mutemus hoc modo distinctionem: *Et illi quidem..ut tali sorte cruciatum effugere; (ita) miserandi magis, quos etc.* Atque haec ellipsis *toû ita*; post ut, legitima, ut ostendimus ad Hist. I. 74. Neque infrequens ista traectio particulae *ut*, in illis, *et illi quidem . . ut tali s. c. e. pro, Et ut illi quidem . . tali s. c. e.* Hist. I. 52. *Et Vitellius ut apud severos humilis, ita comitatem bonitatemque faventes vocabant.* ubi vide. Suspiciabar ceteroquin *letali vel fatali sorte*, pro *ut tali sorte*; sed hoc minus blanditur.

Cap. LXIV. *Feralemque annum ferebant . . ni Caesar obviam isset, tribuendo pecunias ex modo detrimenti. Ni Caesar i. e. sed Caesar querelis his obviam ibat, t. p. e. m. d. lib. I. 35. . . ferrum deferebat in pectus, ni . . dextram vi attinuissent. cap. 23. ac ni propere . . pernotuisset, haud multum ab exitio legati aberant. et ibidem: ferrum parabant . . ni miles Nonanus preces . . interiecisset. cap. 69. Ac ni . . pontem solvi prohibuisset, erant qui id flagitium formidine auderent. i. e. Atque erant . . auderent, sed obstitit dum prohibet solvi pontem. Trita ista apud Nostrum, uti et alios. vide et ad Iustin. III. 5.*

Cap. LXV. *Montem eum antiquitus Querquetulanum cognomento fuisse, quod. Rarior loquendi ratio. Ammian. XV. 7. interrogavit an ipse esset Petrus Valvomeris, ut audierat, cognomento.*

Cap. LXVII. *Capreas se in insulam abdidit. Potuit etiam scripsisse, in insulam Capreas se abdidit. Sed altera forma etiam Sallustius Iug. cap. LXXV. Ea fuga . . in solitudines, dein Thalam pervenit in oppidum magnum et opulentum. ubi plura.*

Ibidem: *Quanto intentus olim publicas ad curas, tanto occultior in luxus et malum otium resolutus. Gronovio emendanti tanto occultos in luxus et m. o. r. obstant, quae adscripsimus supra ad lib. III. 29.*

Ibidem: *Utroque struebantur, qui monerent perfugere ad Germaniae exercitus. Hic verbi struere cum accus. personae usus notabilis. lib. XI. 12. quae semper infesta . . quo minus strueret crimina et accusatores . . amore detinebatur. lib. XXII. 22. Lolliæ infensa . . molitur crimina et accusatores, qui obvicerent etc. Val. Flacc. I. 535.*

Neque enim terris tum sanguis in ullis

Noster erat, cum fata darem, iustique facultas

Hic mihi, cum varios struerem per secula reges.

Ibidem: *Vel celeberrimo fori effigiem divi Augusti amplecti. Celeberrimo fori*, non est, ut exponitur a viro erudito, quum forum celeberrimum maximeque hominibus repletum esset (sic enim dici oportuerat *celeberrimo foro*) sed in parte fori celeberrima, ubi a pluribus hominibus conspici audiriue posset.

Cap. LXIX. *Etiam muta atque inanima tectum et parietes circumspectantur.* Acidalio non placuisset *suspectantur*, si reputasset ea fere notione etiam verbum alterum aliquando usurpari. Hist. IV. 8. *novo principatu suspensus, et vultus quoque ac sermones omnium circumspectans.* Sallust. Iug. cap. LXXII. *circumspectare omnia et omni strepitu pavescere.* Cicero in Pison. cap. ult. *circumspectantem omnia, quidquid increpuisset, perimmo centem, diffidentem tuis rebus . . videre te volui.* Hegesipp. I. 44. *Simulabat se circumspectare omnia, usque ad lectum deducere, discutere atque examinare singulos.* in quibus exemplis valet, periculi metu explorare.

Cap. LXXI. *Tiberius . . eo aegrius accepit recludi quae premeret; sed mitigavit Seianus, non Galli amore, verum ut cunctationes principis aperirentur: gnarus lentum in meditando, ubi prorupisset, tristibus dictis atrocia facta coniungere.* Placet mihi, cum aliis v. u. *cunctationes principis operiretur*, i. e. ut cunctationum principis finem, eventum exspectaret. Singulari ista ratione loquendi utitur rursum Tacitus lib. II. 69. *Tum Seleuciam digreditur*, opperiens aegritudinem, quae rursum Germanico acciderat. i. e. eventum aegritudinis. Histor. II. 7. *Sed bellantibus aliis, placuit expectari bellum.* ubi etiam consule.

Cap. LXXIV. *Non illi tamen in urbem aut propinqua urbi digressi sunt.* Hic rursus, ut supra cap. 49. et lib. II. 69. nec non lib. VI. 1. lib. XIII. 18. et Hist. III. 69. verbum *digredi* absque ulla librorum venia in *degređi* mutat vir doctus, quum quo minus illis in locis abscedendi notione maneat, nulla plane ratio sit. „Aliter, inquit, est ante cap. 73. „*ad sua tutanda digressis rebellibus*: nam ibi non modo castellum relinquitur, sed homines etiam diversi abeunt, quod hic secus est.“ Atque eadem argumentatione nititur ad lib. XIV. 23. Quasi de pluribus una eundemve in locum abeuntibus *digredi* dici nequeat, quum de uno in locum alium abeunte possit ac soleat adhiberi hoc verbum! Sic Frontinus Strat. I. 4. 3. *Exterritis Thebanis, digressisque ad tutanda moenia.* et innumeris aliis veterum locis iure optimo neglectae sunt distinctiones istiusmodi. vide et ad XIII. 14.

LIBRO QUINTO

Cap. II. *Dicax idem et Tiberium acerbis facetiis inridere solitus, quum apud praepotentes in longum memoria est.* Acidalio tentat *apud irae potentes*: sed merito omisa ab aliis haec viri acuti emendatio. Vult Tacitus eiusmodi iniurias haud facile plane condonari a *praepotentibus*, i. e. principibus ac magistratibus: quo modo vox ista lib. VI. 42. Hist. II. 91. et saepius occurrit.

Cap. X. *Iam iuventutis concursu, iam publicis studiis frequentabatur, laetis praesentibus et inanium spe.* Freinshemio volente et immanium spe, Boxhornius adservat alterum, hoc sensu, et spe potentiae, quam nunquam consecuturus erat. Sed *inania* apud Tacitum non tam potentia dicitur, quae falso exspectatur, quam quae inani constet pompa, magis specie, quam re atque vi notabilis sit. lib. IV. 41. *et minui sibi invidiam,*

adempta salutantium turba, sublatisque inanibus, vera potentia agere. lib. XV. 31. *Scilicet externae superbiae sueto non inerat notitia nostri; apud quos vis imperii valet, inania transmittuntur.* Sic dr. *fama inanis principatus*, Hist. IV. 11. *fama potentiae non sua vi nixa.* Cum itaque *inania* eiusmodi iam haberet hic Drusus potius, quam speraret, cum Heinsio ad Vellei. II. 30. legerim *inanium specie*, ut plane (loco ab ipso adducto) lib. XIII. 8. *ne . . omnium ora in se verteret, corpore ingens, et super experientiam sapientiamque etiam specie inanium validus.* Per ἔν διὰ δυοῖν *praesentibus et inanium specie* idem fere, quod *inanium specie* (pompa) quam exhibent praesentia.

LIBRO SEXTO

Cap. I. *Et saepe in propinqua digressus, aditis iuxta Tiberim hortis, saxa rursus et solitudinem maris.* Capreas insulam ita vocat, trium milium freto (ut ait lib. IV. 67.) ab extremis Surrentini promontorii diiunctam, ubi proinde non ita, ut in continenti, frequentari ab hominibus poterat Caesar. Paulo alio sensu Hegesipp. III. 20. *Undae . . scopulis illisae fragorem ingentem excitant; atque in fluctus relapsae inquietum illum maris sinum reddunt, ut plus periculi in portu, quam in deserto sit.* i. e. in mari, ubi a portubus longius absit. Ioseph. B. Iud. III. 9. 3. *τύπτων δὲ αἰγιαλὸν ἀντίος βορέας . . σφαλερώτερον ἘΦΗΜΙΑΣ τὸν ὄρμον ἀπεργάζεται.* Chariton Aphrod. III. pag. 46. *ὑπολαβὼν δὲ αὐτοὺς ἄνεμος σφοδρὸς εἰς τὸν Ἰώνιον ἐξέωσεν, κακῇ λοιπὸν ἐπλανῶντο ἐν ἘΦΗΜΩι θαλάσσῃ.* ubi adeundus Celeb. Dorvillius; qui, ut hoc obiter addiderim, an sic recte ceperit illud Cicer. Divin. II. 9. *in solitudine Aegyptiorum*, equidem vehementer dubito.

Cap. III. *Et summum supplicium decernebatur, ni professus indicium foret. Ut vero Latinium Latiarem ingressus est; accusator ac reus iuxta inuisi, gratissimum spectaculum praebebatur. Ingredi aliquem pro aggredi, accusatione appetere, dixisse Tacitum aliumve scriptorem aequae probatum, non mihi persuadet Salinerius: neque aliter pro integris haec verba haberi possunt, nisi ut cum Pichena intelligamus, L. indicare ingressus est vel incepit. Hoc tamen non aequae placet, quam quod facillima mutatione legebat Lipsius, Latiarem aggressus est.*

Cap. V. *Ne convivalium fabularum simplicitas in crimen duceretur.* I. e. trahere in e. pro crimine haberetur. Sallust. Iug. cap. LXXXV. *ne quis modestiam in conscientiam duceret.* infra lib. XI. 34. *quia suspensa, et quo ducerentur, inclinatura responderet.*

Cap. VI. *Adeo facinora atque flagitia sua ipsi quoque in supplicium verterant.* I. e. vertebantur, cedebant, ex usu verbi huius apud Nostrum aliosque saepe obvio. Frustra ergo Ren. Vallinus ad Boët. Cons. IV. Mét. 2. *emaculandum putat ipse quoque in supplicium verterat*, quia de solo Tiberio sermo.

- Ibidem: *Neque frustra praestantissimus sapientiae firmare solitus est . . posse adipisci laniatus.* Muretus volebat *affirmare*, quod saepe ita valet dicere, declarare. Sed recte Ernest. contulit ex cap. 50. *labi spiri-*

tum nec ultra biduum duraturum firmavit. Ego dudum adscripseram ista infra cap. 28. nihilque usurpasse (phoenicen) ex his, quae vetus memoria firmavit. et Hist. II. 5. alloquendos sibi milites, et paratis omnium animis, reversuros firmaverunt.

Cap. IX. *Causa offensionis Vestitio fuit, seu composuerat quaedam in Caesarem, ut impudicum, sive ficto habita fides.* Licet seu vel nimis passim veniat pro seu quod, vel sive quod, ut ostendimus ad Hist. I. 18. durior hoc loco tamen illa ratio, et forsitan ab auctore scriptum . . fuit, quod composuerat etc.

Cap. X. *Quo laetius acceptum, sua exempla in consultores recidim.* *Sua exempla*, i. e. mala quae aliis conciliaverat. Phaedrus Fab. XXVI. extr.

Sua quisque exempla debet aequo animo pati.

Livius VII. 38. *neque immerito suum ipsorum exemplum in eos versum.* lib. XXIX. 29. *quaeque populus Carthaginensis in civitatem nostram facere molitus est, ea ut mihi . . in civitatem Carthagin. exempla edendi facultatem detis.* Ovid. Am. I. 4. 46.

Exemplique metu torqueor ipse mei.

Seneca Herc. Fur. 735.

auctorem scelus

Repetit, suoque premittitur exemplo nocens.

confer Gron. ad lib. XIII. 16.

Ibidem: *Sed praecipua ex eo gloria, quod praefectus urbi recens, continuam potestatem et insolentia parendi graviolem, mire temperavit.* Ernestius suspicabatur legendum q. praefectus urbi creatus; quia illud praefectus urbi recens nimis durum, si e recenti praefectorum genere, et alienum huic loco, si recens creatum praefectum intelligas. Ego, salva viri erud. sententia, ob hanc caussam, interpunctionem solummodo ita mutaverim, ut recens pertineat ad continuam, et intelligatur potestas, cuius tunc continuatio recens, sive nova et insueta esset. Namque antea, ut addit Tacitus, praefectus eiusmodi in tempus deligebatur. Tentabam alioquin q. p. u., gerens continuam potestatem . . mire temperavit. ut temperare absolute dicatur pro temperamento uti. Sallust. Iug. cap. LXXXV. 8. *Illis difficile est in potestatibus temperare.* Sic Livius II. 52. Iustin. IX. 4. aliique. *Gerere potestatem* usitata phrasis, et Ammiano Marc. XXIX. 1. ut videtur, restituenda in his: *qui pro potestatis auctoritate, quam regebat, Palladium* etc. De reliquo mallet, *praefectus urbis*, ut loqui solet alibi Tacitus.

Cap. XII. *Datoque sacerdotibus negotio, quantum humana ope potuissent, vera discernere.* Latinitatem postulare ait V. D. *quantum h. o. possent.* Sed non desunt apud Latinos istiusmodi enallagae perfecti pro praesenti, et plusquamperfecti pro imperfecto, ut saepius notavimus, post alios. Valer. Max. IX. 3. Ext. 3. *iuraret se, cum primum per aetatem potuisset, acerrimum hostem p. R. futurum.* Pacatus Pan. cap. XXI. *Quin si quando . . diem ferre potuissent, lecticis tensisque subvecti . . ad numerum movebantur.*

Cap. XIII. *Ita castigandae plebi compositum senatusconsultum prius*

severitate: neque segnius consules edixere. Lipsius augurabatur legendum *neque sequius*, contra morem Taciti, qui sic rursus *segnius* pro minus acriter vel sedulo dixit lib. XI. 15. et alibi. Consulat etiam Erad. Arntzen. ad Victor. Caesar. cap. XL. 20. quaeque nunc Ernest. in hunc locum.

Cap. XV. *Flexit ad graviora, et offensiones ob remp. coeptas.* *Colli* sectari hic videmus *captas*, vel *susceptas*, vel *exceptas*. At *coeptas* dictum videtur, ut lib. huius cap. 30. *Affinitatem sibi cum Seiano haud sponte, sed consilio Tiberii coeptam.* lib. XII. 10. *veterem sibi ac publice coeptam nobiscum amicitiam.* lib. IV. Hist. 61. *Civilis barbaro voto post caepta adversus Romanos arma; propexum* etc.

Cap. XVI. *Trepidique . . veniam a principe petivere; et concedente, annus in posterum sexque menses dati, quis.* Quamvis ferri posse et *concedente* fateatur Pichena, malebat tamen *eo permittente*. Aliter senserim ob ea, quae ad hanc pronominis ante ablativum absolutum ellipsin stabilendam observari ad Iustin. VII. 3. 4. Atque ita Tacit. lib. I. 5. *Haec atque talia agitantibus (illis), gravescere valetudo Augusti.* lib. III. 33. *seque, quae in publicum statueret, domi servavisse*, cohibita (illa) intra Italiam, quamquam etc. lib. XIV. 53. *tempus sermoni orat: et accepto (illo), ita incipit* etc.

Cap. XVII. *Eversio rei familiaris dignitatem ac famam praeceps dabit.* Muretus alique malunt in *praeceps d.* atque ita *iacere uxorem, corpus in praeceps dr.* infra cap. 49. et lib. IV. 22. vide et Prudent. Perist. VII. 22. Sed hoc loco iam recte vindicavit Pichena istum lib. IV. 62. *immensam vim mortalium spectaculo intentos . . praeceps trahit atque operit.* Attulit porro in Miscell. Obs. Erud. Cannegiterus ex Ausonii Mossella 271.

mox in sublime citatos

Cernua subiectum praeceps dare corpora in amnem.

Ita et Ammian. XXIX. 1. *ut . . penatibus multi protruderentur insontes, praeceps in exilium acti.* A. Victor Caesar. cap. XII. *id cum semper egregium sit metiri quantum queas, neque ambitione praeceps agi; tum in imperio, cuius etc.* cap. XXXV. *Adhuc virtutibus principum res tollati (leg. tolerari) facile vel adfictas, easque firmiores praeceps vitii dari.* Alia et ad Dictyn Cret. IV. 9.

Cap. XX. *Immanem animum subdola modestia tegens . . qualem diem Tiberius induisset, pari habitu, haud multum distantibus verbis. Qualem diem induisset* Gronovius cum eoque Ernestius exquisitè dictum putant pro, qualem animum vultumque quoque die sumsit; quod mihi cum aliis secus omnino videtur; licet *diem laetum, tristem*, in quo quis laetus aut tristis sit, rectissime dici haudquaquam negaverim. vide ad cap. 51. et alibi. Haud dubie in verbo *induisset* e sequentibus *habitum* intelligendum, quomodo lib. IV. 12. *senatus populusque Rom. habitum ac voces dolentum, simulatione magis, quam libens* induebat. Sic *induere vultum* Pacatus Pan. cap. XXV. Bene iam vidit hoc Heinsius cum Barthio, quorum ille *de die*, hic *in diem* pro *diem* rescribebat: et Barthii emendatio quanto characteribus, tanto veritati magis propinqua: obvium enim illud *in diem*

pro quoque die, vel de die. Livius XXII. 39. *Nullae eum urbes accipiunt . . in diem raptō vivit.* et cap. 40. *nihil ex raptis in diem comeatibus superabat.* lib. XXXI. 29. *non mutabilibus in diem caussis, hostes sunt.* Seneca Provid. cap. IV. *nullae sedes sunt (Germanis) nisi quas lassitudo in diem posuit.* Plin. H. N. V. cap. 17. *In diem ex aequo convenarum turba renascitur.* Lactant. II. 9. *nam sicut sol, qui oritur in diem etc.* quod ibi aliis exemplis firmamus. Aliquando etiam diem ex voce praecedente natum suspicatus sum.

Ibidem: *Quem . . Graecis verbis in hanc sententiam adlocutus: Et in G. quandoque degustabis imperium, seram ac brevem potentiam significam, scientia.* Videbatur viro docto excidisse verbum *est* post *τὸ adlocutus*, credo quia mox sequitur participium *significans*, et deinceps *expertus*. Sed tali casu etiam omitti saepius verbum *esse*, ad Obsequent. Prodig. cap. CII. ostendi, uti et ad Sulp. Severum H. S. II. 42.

Cap. XXI. *Et quantum inspiceret, magis ac magis trepidus admirationis et metus.* Acidalius, et quanto inspiceret; sed nihil mutatione ista opus est. Hist. II. 99. *quantumque hebes ad sustinendum laborem miles, tanto ad discordias promptior.* ubi plura. Livius XXXII. 5. *Philippus quantum ab assiduis laboribus itinerum pugnatumque laxaverat annus, tanto magis intentum . . curae angunt.* Val. Flacc. I. 741.

Quantumque propinquat,

Iam magis atque magis variis stupet Aea decorum Prodigis.

quem locum frustra quoque sollicitant.

Ibidem: *Praescium periculorum et incolumem fore gratatur.* Acidalis placebat magis *p. p.* sed *incolumem f. g.* quemadmodum coniunctio copulativa etiam sollicitatur in locis sequentibus: lib. I. 13. *Asinium avidum et minorem.* lib. V. 3. *litterae, quas pridem adlatas et cohibitas ab A. credidit vulgus.* lib. XI. 23. *fruerentur sanae vocabulo civitatis, et insignia . . ne vulgarent.* Sic ed. prima. cap. 30. *frueretur inno iis, et redderet uxorem.* lib. XIII. 22. *Syria P. Antiois destinata: et variis mox artibus elusus etc.* Hist. II. 46. *opprebatur, . . nequaquam trepidus et consilii certus.* lib. III. 19. *Idem audaciae . . et maiorem rapiendi licentiam.* Sed talia non facile vexanda; quum infinitis in locis sic copulativa coni. adhibeatur, ubi adversativa non minus congrueret. infra cap. 25. *quam interfecto Seiano spe sustentatam provixisse reor, et postquam nihil de sacris remitteretur, voluntate extinctam.* et alia exempla ad lib. V. 3. habet Ernestius, quibus plura accumulare nihil opus est.

Cap. XXII. *Ac tamen electionem vitae nobis relinquunt: quam ubi elegeris, certum imminens ordinem.* Mihi in his electionem *v. n. r. g. n.* elegeris nihil apparet adeo durum, ut cum V. D. vellemus feceris vel decreris pro elegeris, aut nam ubi decreris.

Cap. XXIV. *Ut quemadmodum nurum filiumque fratris, et nepotes dumque omnem caedibus complevisset, ita poenas nomini generique maritum et posteris exsoleret.* Incommodum admodum post illa *nurum filiumque fratris et nepotes* subaudieris (cum Periz. ad Sanct. IV. 8. 5. Cortius ad Sall. Cat. cap. XVI. 2. aliisque) interfecisset; quamvis, aliquando, se-

linante nimium calamo, in eiusmodi Zeugmata inconcinniora incidamus. libi vero huc menda irrepsisse videtur. Susplicari posset *nurum* . . *domumque omnem caedibus confecisset*. quod verbum sic pro perdere, occidere, occurrit lib. I. 6. et alibi. Malim tamen ut *quemadmodum in nurum* . . *domumque omnem caedibus omnino complisset* etc. ut Sallust. Cat. ap. LI. 9. *postremo armis, cadaveribus, cruore atque luctu omnia comileri*. Iugurth. cap. XCII. 3. *luctu atque caede omnia complentur*. Noster histor. III. 29. *Completur caede quantum inter castra murosque vacui fuit*. t obviu istu usu praepositionis *in*, in his, *in nutum* . . *domumque omnem sedibus*. lib. XII. 35. *plus vuluerum in nos et pleraeque caedes oriebantur*. allust. Iug. cap. XXXI. 13. *plerique caedem in vos fecisse, pro munimento habent*. Liviu XXII. 24. *in frumentatores late caedem fugamque hostium palatorum fecit*. ita lib. II. 33. et Epit. lib. LXIV. Adde supra IV. 2. *ut series futuri in Agrippinam exitii inciperet*. et quae infra ad lib. III. 25.

Ibidem: *Sed penetrabat pavor et admiratio, huc*. Eadem ita iunguntur cap. 21. *et quantum inspiceret, magis ac magis trepidus admirationis et metus* etc.

Cap. XXV. *Quam, interfecto Seiano, spe sustentatam provixisse reor, et postquam nihil de saevitia remittebatur, voluntate extinctam*. Insolentia verbi *provivere* adducor ferme, ut legendum existimem *spe sustentatam primo, vixisse reor*, i. e. in vita mansisse. ut Lactant. M. Pers. ap. L. *Mulier tamen ut eum vixisse cognovit* etc. quem locum compluribus aliis vindicamus. Nec minus inclino, ut rescribam *spe sustentatam, itam produxisse reor*: quomodo cap. 48. *Igitur Domitius defensionem melians, Marsus tanquam inedium destinavisset, produxere vitam*. Sic Neros Attico cap. XXI. et alii.

Ibidem: *Sed Agrippina aequi impatiens, dominandi avida*. Ryckius am contulit ista lib. II. 42. *regibus aequa nedum infima insolita*. Ad doctatum Theb. III. 603.

Diu tuto superum contemtor, et aequi

Impatiens, largusque animae, modo suaserit ira.

Cap. XXVII. *De cuius moderatione atque sapientia in prioribus libris satis conlocavi*. Singularis usus verbi *conlocare* pro memorare, scribere. Sic *ponere* apud Gregorium Turon. de Gloria Confess. praefat. *in secundo* (libro) posuimus de virtutibus Sancti Iuliani. Addatur Novatian. de Trinit. cap. IX. *quando sanitates ab eo futuras collocat* . . *quando flagrorum eius ictus plagasque descripsit* . . *aut quum possessor omnium collocatur* etc. cap. XVII. ubi ponitur, *cum disseminaret filios Adam, statuit fines* etc. vide cap. XVIII. et XIX. Lactant. I. 12. *quorum sententiam Cicero . . tenuit*. *Coelestem, inquit* etc. Cyprianus de Zelo pag. 226. *Itemque alio loco* . . *ponit et dicit, et ego quidem, fratres, non potui* etc. Cicero N. de Or. I. 23. *cum in principio libri sui sic posuisset, de Divis neque ut esset neque ut non sint, habeo dicere*. Et pro Coelio cap. VII. in Verr. II. 3. de Finib. II. 26. et alibi, *ponere* pro dicere, affirmare, dixit. Vide ergo, an verbum *conlocavi* suspectum merito habeat Muretus, quod nunc festio genuinum visum cognosco.

Ibidem: *Corruptis maribus, inlustri tamen fortuna egero.* Hist. I. 43. *T. Vinus XLVII annos variis moribus egit.* Sallust. Fragm. I. 2. *Optimis autem moribus et maxuma concordia egit populus R.* etc. Ruffinus H. Eccl. VIII. 13. *Sed illi quidem suis, ut videbatur, vel moribus vel vitiis agebant.* confer quae supra ad lib. IV. 41.

Cap. XXIX. *Quia male administratae provinciae aliorumque criminum urgebatur.* Quamvis late pateat usus genitivi circa verba accusandi, vi mihi tamen persuadet Perizonius ad Sanct. Min. II. 3. 3. cum aliis, *urgeri criminis* dictionem Cornelianam esse. Quin rescribamus potius *criminum* vi urgebatur, vel *criminum arguebatur*, quod verbum sic supra cap. 10. et saepenumero cum genitivo construi videmus. Et *crimina* tam delicta, quam criminationes designare, constat.

Ibidem: *Nihil hunc amicitia Seiani, sed labefecit haud minus validam ad exitia Macronis odium.* Verbum *labefecit* a transpositione viri eruditissimi defendimus ad Hist. I. 83.

Cap. XXX. *Quia pecuniam a Vario Ligure omittendae delationis operant.* *Omittendae delationis*, i. e. ad omittendam delationem. Livius XL. 52. *ut sibi dedicationis templorum . . pecunia ad ludos decerneretur.*

Ibidem: *Effusae clementiae, modicus severitate, et proximo quoque exercitui . . non ingratus.* Muretus volebat *modicus severitatis*, quod nec Ursino displicebat, quamvis nihil mutandum censi. Nec sane ablativus spernendus, quoniam sic rursum Hist. I. 69. *Militis animum mitigavit . . tam pronom in misericordiam, quam immodicus saevitia fuerat.* de V. Agric. cap. XL. *cultu modicus, sermone facilis* etc.

Cap. XXXII. *Artabanus tardari metu, modo cupidine vindictae increscere.* Voculam *modo* ante *tardari metu* excidisse nonnulli putant: at facilius elabi potuit, si credatur Tacitus ita scripsisse: *A. tardari metu modo, modo cupidine* v. i. quomodo legi aliquoties apud Sallustium, ostendo ad Iug. cap. XXIII. At legitimam eius particulae omissionem in priore membro esse, merito statuit Iac. Gronovius, quem et vide ad Hist. III. 93. uti et patrem I. F. ad Livium XXXIV. 19. Ego, quae subiticiam, huius formae exempla adnotaveram: supra lib. IV. 50. *hostisque clamore turbido (modo), modo per vastum silentium incertos o. fecerat.* lib. I. 67. *ut (primo) hi, mox pedes in hostem invaderent.* et sic primo ante *dein* omisum lib. XII. 64. lib. XIII. 56. Livius XXVI. 15. *Quam Flaccus (modo) negaret profecto satis compotem mentis esse, modo prohiberi etiam se . . diceret* etc. A. Victor Caes. cap. XLII. 20. *dum externis motibus (modo), modo civilibus exercetur.* Ita Budensis codex prius *modo* ignorat in his lib. XIII. 44. *Octavius contra modo conqueri, modo militari, famam* etc.

Ibidem: *Dum omisso cultu Romano . . instituta Parthorum reum patriis moribus impar, morbo absuntus est.* Sic melius edidit Pichena quam quod in MSS. habetur, *instituta Parthorum indumit*, licet hoc defendere nitatur Iac. Gronovius. Boxhornius coniecit i. *P. induit.* Mihi vero, ut iam quoque Ernestio, placebat i. *P. sumit.* ut cap. 31. *mox superbiam in nos, saevitiam in populares sumit.* Seneca de ira III. 8. *sumantur a conversantibus mores.* Livius III. 68. *si vestros . . antiquos*

iores vultis pro his novis sumere. Victorinus Afer de Fr. Machabeis vs. 58.

Tu nunc imitare parentem:

Sume meos mores, et regem vince tacendo.

ambrosius de Cain et Abel lib. II. 1. *Tervos leones cernimus . . nostros* iores sumere. Salvian. adv. Avar. I. pag. 8. *nec magis facultates pateras sumit, quam pravitates.* quem locum cum hoc Taciti attuli iam ad Aulin. Petroc. V. Martini II. 109.

Ut inde

Sumeret inspectus felix imitatio mores.

Ide etiam ad lib. XIV. 44.

Cap. XXXIII. *Filium Oroden ultorem parat, datque Parthorum copias, mittit, qui auxilia mercede facerent.* Iac. Gronovius ex MSto legit *at Parthorumque copias* etc. et transpositum encliticum *que* illustrat Li. II XXXVIII. 31. *ad traiciendasque copias* etc. Addere potuit ex Hist. II. 59. *ad omniaque quae agenda forent . . aderat.* et plura ex Cicer. *usc.* III. 2. IV. 8. V. 25. de Finib. I. 14. et III. 1. Sed quum ratio ista urior videatur post verbum, potius legerem, *ad Parthorumque copias* *vittit, qui a. m. f.* Alioquin praestaret: *dat Parthorum copias, mittitque vi a. m. f.* Acute quoque Ern. augurabatur, *dat Parthorumque copias t qui a. m. f.*

Ibidem: *Contra Pharasmanes adiungere Albanos, accipere Sarmatas.* *um* viris insignibus *accire* pro *accipere* legendum esse, subdubito, quoniam sic *accipere*, addiscere, vel in auxilium accipere, dr. lib. II. 40. *ein speculati noctem incustoditam, accepta idonea manu, vinctum . . trahere.* adde quae ad lib. XII. 6.

Cap. XXXIV. *Claritudinem Arsacidarum, contraque ignobilem Iberum, mercenario milite, disserbat.* Mirum, Lipsio magis consentaneum sententiae visum *differebat*; quum hoc verbum lib. III. 12. et alibi valeat, *more* differre, divulgare; alterum vero, sensu huic loco longe aptiore, *licitare*, loqui, commemorare, ut iam vidimus ad Dict. Cretens. I. 3. *hic*, ut de plurimis unum exemplum adiungam, lib. I. 4. *pauci bona libertatis in cassum disserere . . pars multo maxima imminenti dominos variis rumoribus differebant.* Consule etiam infra ad cap. 49.

Cap. XXXV. *Cum . . contis gladiisque ruerent, modo equestris praeferebat more frontis et tergi vices, aliquando . . pulsu armorum pellerent, pellerentur.* Legendum videri posset *e. p. more per frontis et tergi vices*, *hui* in *his frontis et tergi vices*, subaudiendum potius esset cum Acidalio *vices* essent. Hist. IV. 27. *Inde scelorum ac suppliciorum vices, et mixtus haec furor.* Et licet ellipsis ista hic quidem durior sit, haud deerunt tamen attento Taciti lectori geminae asperitatis exempla. Vide quae ad b. I. 64. lib. II. 15. Hist. I. 88. lib. II. 19. infra ad cap. 43. et alibi.

Ibidem: *Fama tamen occisi falso credita exterruit Parthos, victoriamque concessere.* Frustra Lips. *falso deçita* vel *didita*. Seneca Octav. 273.

Quae fama modo venit ad aures,

Utinam falso credita, perdat,

Frustra toties iactata, fidem.

Ita nec sollicitandus locus ille Hist. IV. 34. *Ac forte Civitis lapsus epi prostratus: credita per utrumque exsecutum fama, vulneratum aut interfectum, immane quantum suis pavoris . . indidit.* Addatur lib. III. Ana. 44. *cuncta, ut mos famae, in maius credita.* Sic *credula fama*, Hist. I. 34. Et errorem Lipsii, cum Gronovio, vidit iam Ernestius. *Falso credi*, ut *falso suscipere* apud Lactant. II. 5. 33.

Cap. XXXVI. *Mox Artabanus tota mole regni ultum iit. Ita Flom III. 5. 14. tota regni sui mole in Asiam rursus mari, terra, fluminibusque veniebat.*

Cap. XLIII. *Ac si statim interiora . . petivisset, oppressa cunctum dubitatio, et omnes in unum cedebant.* Freinshemio rectius forsitan fore videbatur *opp. cunct. dubitatione*, omnes in u. Mollior aliquantulum ista foret ratio, sed omissio verbi erat post *oppressa*, Taciti stilo plane consentanea. Livius XLIV. 4. *maioribusque copiis atque infestius concursus, si loci satis fuisset.* Sallust. lug. cap. LIII. *Et paene imprudens admissum facinus miserabile, ni utrimque praemissi equites rem explorarent.* Repete quae ad cap. 35. et ad Hist. II. 17.

Cap. XLIV. *Quo ambiguos illiceret, praealti firmarentur.* Iustium XXXI. 6. *civitates socias confirmabat, dubias illiciebat.*

Cap. XLV. *Qui gratiam C. Caesaris nunquam sibi neglectam acrim in dies fovebat, impuleratque, post mortem Claudiae . . uxorem suam Enniam immittendo, amore iuvenem illicere.* Si iuxta hanc interpunctionem *immittendo* cum accusativo *Enniam* construas, sensus esse debet . . *impuleratque* (illum, seu concitaverat, incenderat, libidine nempe ac spe adipiscendae dominationis) quando post mortem Claudiae uxorem Ennam immittebat (subornabat) ad iuvenem amore inciciendum. *Impellendi* verbo sic utitur auctor lib. I. 16. *Is imperitos animos . . impellere paulatim nocturnis colloquiis, aut etc.* Hist. II. 75. *facilius universos impelli, quam singulos vitari.* Et infinitivus *illicere* illis similis, quos observavit Heinsius ad Ovid. Metam. V. 660. Sed longe mihi fit verisimilius, emendandam hoc modo distinctionem, *impuleratque p. m. C. . . uxorem suam Enniam, immittendo amore iuvenem illicere.* *Immittere amorem* dixit, sicut Seneca Herc. Oetaeo 550.

Nunc nunc sagittam prome, qua etc.

Immitte amorem: vincat exempla omnia.

Amare discat coniugem.

Soletque ita verbum *impellere* cum infin. construi, ut hic *impulerat u. i. a. i. illicere*, i. e. i. u. ut i. a. i. illiceret. lib. XIII. 19. *Paridem . . impulit, ire prope crimenque atrociter deferre.* lib. XIV. 60. *quamdam . . impulit, servilem ei amorem oblicere.* Sic Iustin. II. 12. 21. et alibi.

Cap. XLVI. *Sed gravescente valetudine, nihil e libidinibus omittit, in patientia firmitudinem simulans.* In *patientia firmitudinem simulans* h. e. simulans se obduruisse in patientia, ut phrasi utar Tullii in Verr. V. 13. qui sic quoque dixit *firmum in sententia*, pro Balbo cap. XXVII. Hanc dicti huius mentem non adsecuti viri docti, pro *in patientia, impatientis* unus, alter *intemperantia* scribendum putabat.

Cap. XLVIII. *Et eadem poenae in L. Balbum decernuntur. Id quod*

dem a laetantibus, quia Balbus. Acidalius deletum volebat & ante *laetantibus*, ut dicantur hae poenae laetantibus fuisse, i. e. gratae in alios. Sed ita potius *omnibus laetantibus* aut aliquo tali modo scripsisset Noster; et nihil hac in re absonum, si etiã a senatoribus laetantibus hae poenae decretae fuerint, ut iam quoque iudicavit Ern. Posses etiã cogitare . . *decernuntur: et quidem a l. vel illique quidem a l.* Sed altero modo rursum lib. XIV. 6. *Testamentum A. requiri, bonaque obsignari iubet.* Id tantum non per simulationem. (scil. fiebat vel agebat.) Hist. III. 63. *milles transiturus in partes, id quoque non sine dedecore (faciebat) sed sub signis vexillisque in subiectos Narniae campos descendere etc.* Cicero de Divin. I. 16. *Nam ut nunc extis (quamquam id ipsum aliquanto minus, quam olim) sic tunc avibus magnae res impetrari solebant.* pro Cluent. cap. V. *primo, neque id ipsum diu . . in illa cupiditate continebatur.* Confer quae ad lib. XVI. 20.

Cap. XLIX. *Quamquam genua patrum advolveretur.* Dictio haec Salustii Fragm. VI. 20. et *adolvere genua* pro genibus, dixit etiã Noster lib. I. 13. lib. XV. 71. et Hist. IV. 81.

Ibidem: *Quamquam . . luctum . . communem, et magis imbecillum tali super casu feminarum animum, aliaque in eundem dolorem moesta et miseranda diu ferret.* Friget plane illud *diu ferret*, pro diu referret, proloqueretur, omninoque de menda Lipsio concedo. Sed quod ille, suffragantibus aliis, legebat *miseranda differret*, i. e. dispergeret; ego vix dubito quin potius rescribendum sit, *miseranda dissereret.* ut lib. IV. 50. *Dinis . . ponenda arma, unum adflictis id remedium,* disserabat. lib. V. 4. *disserabatque, brevibus momentis summa verti posse, dandumque etc.* lib. XII. 2. *Narcissus vetus matrimonium, familiam communem . . nihil in penatibus eius novum,* disserabat. lib. XIV. 13. *invisum Agrippinae nomen, et morte eius accensum populi favorem,* disserunt. Sic pluries Noster. Sic Livii IV. 57. passimque. Vide etiã supra ad cap. 34.

Cap. L. *Pavor hinc in omnes, et ceteri passim dispergi.* Sic lib. IV. 2. ut . . *fiducia ipsis, in ceteros metus crearetur.* cap. 59. *hinc metus in omnes et fuga eorum etc.* lib. XI. 8. *unde metus eius in ceteros.* Hist. I. 20. *Nec remedium in ceteros, sed metus initium.* Adi etiã, quae ad lib. XI. 6. et lib. XII. 25.

Cap. LI. *Pater ei (fuit) Nero, et utrimque origo gentis Claudiae, quamquam mater in . . Iuliam familiam . . transierit.* Ernestius haud dubie legendum ait *transierat.* quod illi nollem excidisse: ut enim cur perfectum in plusq. migraret, nulla plane ratio est, nihil cum sit illa temporum permutatione apud Nostrum aliosque usitatus; ita particulam *quamquam* cum subiunctivo construere amat Tacitus, ut lib. I. 24. lib. IV. 24. Et sic quoque Cicero Famil. IV. ep. 14. et XIII. ep. 68. pro Ligar. cap. VIII. et pluries.

Ibidem: *Morum quoque tempora illi diversa: egregium vita famaue, quoad privatus . . fuit: occultum ac subdolum fingendis virtutibus, donec G. ac D. superfuere.* Improprie ita de tempore, die, anno, aestate etc. dici solent, quae conveniunt hominibus ipsis, aut rebus tunc contingentibus. ut *nox incustodita*, lib. II. 40. *nox minax et in scelus eruptura,*

lib. I. 28. *dies ploratibus inquires*, lib. III. 4. Cicero pro Ligario cap. II. *Ergo haec duo tempora carent crimine: unum, cum est legatus profectus; alterum etc.* Talia sunt *tempus sobrium, liberum, occupatum etc.* apud A. Victor. Dictyn. Cret. Ciceronem etc. Consule et notam ad lib. XIII. 17. et Hist. I. 2. Durior tamen, quam in illis exemplis, ista ratio, *tempus illi occultum ac subdolum fingendis virtutibus*: et nisi haec constans librorum omnium scriptura esset, cum Pichena libens reponerem: *Egregius* (sc. erat) *vita famaque . . occultus ac subdolos etc.* ut Hist. I. 49. *ipsi medium ingenium, magis extra vitia, quam cum virtutibus. Fames incuriosus, nec venditor* (sc. erat.) Plura ad Justin. XXIII. 4.

Ibidem: *Postquam remoto pudore et metu, suo tantum ingenio utitur.* Sic Curtius VIII. 8. *Nam in ceteros, qui mihi permittunt uti ingenio meo, quam mitis sim, non ignoratis.* Alia ad Sulp. Sever. H. S. II. 23.

LIBRO UNDECIMO *

Cap. I. *Qui . . moneret Claudium, auri vim atque opes principibus infensas; praecipuum auctorem Asiaticum interficiendi Caesaris, non eximuisse.* In MS. Flor. *cauri* (vel *caveri*) *vim atque opes: et caveri v. a. o.* ed. prima et aliae: *Agr. caveret v. a. o.* et Guelf. *cavere v. a. o.* quod Ernestio edendum visum est. *Vires et opes iungi quidem aliquoties a Nostro, observamus ad Hist. II. 19. dubito autem an vim atque opes.* Et ut hic *auri vim atque opes*, sic infra cap. 24. *aurum et opes suas inferant potius, quam separati habeant.* Hist. IV. 17. *penes quos aurum et opes, praecipuae bellorum causae.* Malim igitur cum Lipsio et Pichena legere, *auri vim atque opes p. i.*

Cap. II. *Quos pecunia et stupro in omni flagitio obstrictos arguet. In omni flagitio, quod vulgo minus recte intelligitur, valet, ubi flagitium quaecunque admittendum esset. Conf. Cicer. pro Caecina cap. III. Si quis quod sponndit, qua in re verbo se uno obligavit, id non facit, maturo iudicio . . condemnatur.*

Cap. III. *Cum se honestius calliditate Tiberii . . periturum dixisset, quam quod . . impudico Vitellii ore caderet. Quod, licet elegantius abest postquam, dubito tamen an tollere Gronovio, nolentibus libris, licuerit, et hic, et in loco isto Livii XXVI. 6. Neque tam armati irrumpentibus Romanis resistebant, quam quod . . missilibus procul hostes arcebant. et Cicer. post Red. in S. cap. V. piraticam ipse fecisset, ac minore quidem cum reip. detrimento, quam quod intra moenia nefarius hostis praedoque versatus est, quo etc.* Sic ubi coniunctio ut plerumque omitti solet, addidit illam Livius II. 34. *ipsos potius cultores agrorum fore, quam ut . . coli prohibeant.* et lib. IV. 2. *et se milies morituros potius, quam ut . . tantum dedecoris admittant.* Adde quod idem lib. XXXIV. 2. *quid enim aliud . . faciunt, quam quod . . legem abrogandam censent?* in qua forma simplici quam utitur lib. XLI. 28. cum Cicerone Tusc. I. 30. in Verr. V.

*) Act. Literar. Societ. Rheno-Traiect. Tom. IV. pag. 358 — 398. (Lugd. Bat. et Traiecti ad Rhen. 1803.)

22. et 39. pro Sulla cap. XII. pro S. Roscio cap. XXXVII. pro Caecina cap. III. Denique ita Florus I. 22. *nec minus ille ferociter iniuriam armis vindicasset, nisi quod iam inferentem signa . . examnavit. ubi quaedam alia.*

Cap. IV. *At caussa necis ex eo, quod domum . . congressibus praebuisent. Ex eo, quasi Tacito minus dignum foret, cum MSto Guelf. et quibusdam edd. delendum, non dixerim, quum sic quoque lib. I. 7. Caussa praecipua ex formidine, ne Germanicus etc. lib. XVI. 15. Caussa festinandi ex eo oriebatur, quod . . metum Neroni fecerat, ne etc. ubi Grutero, iterum turbanti, merito refragatur nuperus editor. Livius IV. 9. quorum caussa atque initium traditur ex certamine factionum ortum. Cicero Philipp. VI. cap. 1. Caussa . . Kal. Ian. de repub. primum referendi fuit ex eo, quod XIII. Kal. Ian. senatus, ne auctore, decrevit.*

Ibidem: *Tanquam vidisset Claudium etc. eaque imagine gravitatem annonae dixisset. Rhemanus pro dixisset legebat praedixisset, vel significari dixisset. Posset etiam coniectari eamque imaginem gravitatem ad annonae duxisset, vel traxisset. Sed dixisset notat praedixisset. ut Ovid. Epist. V. 33.*

Ille dies fatum miserae mihi dixit.

cum nota Heinsii. Cicero de Divin. I. 40. *et signis admoniti futura dicebant. ubi alia exempla nos. Dares Phryg. Excid. Troi. cap. VIII. Cassandra . . dicere coepit, quae Troianis futura essent, si etc. Vide et Ernestium.*

Cap. V. *Nam cuncta legum et magistratum munia in se trahens princeps, materiam praedandi patefecerat. Lipsio vocem munia iniuria expellenti dudum opposueramus geminum locum lib. I. 2. ab erud. Ernestio iam dextre allatum, addideram etiam Hist. IV. 39. redit urbi sua forma legesque et munia magistratum.*

Cap. VI. *Qui famam in posteros praemia eloquentiae cogitavissent pulcherrima. Quod ad posteros Livius in his I. 36. ut esset ad posteros miraculi eius monumentum; idem ferme in posteros dixit Noster. Ita et lib. VI. 46. quippe illi non perinde curae gratia praesentium, quam in posteros ambitio. lib. I. 8. primores civitatis (heredes) scripserat . . iactantiam gloriaeque ad posteros.*

Cap. VII. *Omitti curas familiaris, ut quis se alienis negotiis intendat. Bene intendat, inquit Acid., etiam omisso se. Quid si tamen, addit, illo retento, pro intendat legas impendat? Sic sane scribere potuit auctor. ut lib. XII. 65. ut vitam usui eius impenderet. Sulp. Severus Dial. I. 1. ut me huius Sulpicii mei desiderio verbosius impenderem. Salvian. Gub. Dei, Praefat. non satis considerantes, quam probabilibus materiis se impenderent. Prudentius Peristeph. II. 20.*

Nam morte mortem diruit,

Ac semet impendit sibi.

et ibid. hymn. X. 789.

Impende te ipsi, cuius ortus munere es.

Bene in datorem quod dedit refunderis.

Sic enim malim, quam ut vulgo *Impendere*. Etiam absque *se* legi posset

intendat scil. eas (curas.) vide Bentleium ad Horat. II. epist. I. 216. Sed librorum consensu satis vindicatur *se a. n. intendat*, i. e. a. n. intentum sit. ut *intentum esse negotiis* dixit Sallust. Catil. cap. II. 9. et LIV. 4. et Iugurth. cap. LXXXIX. 2. Quintil. I. 5. *acriter se in illud tenue discrimen grammaticus* intendat. et lib. IV. 4. *ut sit haec commonitio iudici*, quo se ad quaestionem acriter intendat.

Ibidem: *Exercendo agros*. Sic praeter Virgil. et Colum. a V. D. allatos, Iustinus II. 2. 3. et XLII. 3. 5. Plinius VII. ep. 18. ubi alia interpretes, uti etiam ad Boëtium Cons. V. 1. Adi quoque Barthium Adv. XXXV. 21.

Ibidem: *Quem (modum) egressi repetundarum tenerentur*. I. e. res foret. Cicero de Leg. III. 13. *Quis non frangeret eorum libidines, nisi illi ipsi, qui eas frangere deberent, cupiditatis eiusdem tenerentur*. quod merito ibi contra Manut. defenditur.

Cap. VIII. *Quem . . ad praesentiam Caesaris vectum memoravi. Ad praes. Caesaris vectum*, i. e. ad Caesarem, vel auctum, ut coram Caesare sisteretur. Gregor. Turon. H. Franc. IV. 26. *postquam . . portis ingressus, regis praesentiam adiit*. cap. 34. *cum ad praesentiam iam dicti principis properassent*. Sic passim ille. Mamertinus Genethl. cap. I. *si quidem apud tanti praesentiam nominis hoc ipsum mihi maximum dicendi praemium videbatur ut dicerem*. Augustin. Epist. XXXII. extr. *Filiam . . etsi ad tuae caritatis praesentiam ipse non pergeret, statueram literis in manu tua tradere, consolandum*. Hanc igitur Taciti scripturam, quam etiam agnoscit MS. Guelf. cum edit. Puteolani, sollicitandam non puto, licet cum aliis MSS. et edd. iam editum sit *ad p. C. vinctum*.

Ibidem: *Qui necem fratri . . ac filio eius praeparaverat*. Gronovius cum Mureto scribit *properaverat*, quia vix Latine dici putat *necem cui praeparare*, neque elegantius esse *necem cui parare*. Posteriori tamen phrasi utitur Tacit. lib. XIV. 58. *Plauto parari necem, non perinde occultum fuit*. Ovid. A. Am. I. 73.

*Quaque parare necem miseris patrue libus ausae,
Belides.*

Atque ita apud Nostrum, Sallust. Phaedrum et alios *parare cui vim, dolum, perniciem* etc. Verbo aequipollente id *necem cui moliri* dicitur lib. XIII. 1. *iemand den dood brouwen*. Sed nec *praeparaverat* plane damnandum, quoniam hoc compositum, uti et alia eiusmodi, haud raro tantum non idem, quod simplex, valet. Orosius VII. 5. *quanta multitudo hominum praeparatam mortem evaserit*. vide lib. VI. 1. pag. 420. Capitolin. in Pertin. cap. X. *Sed Pertinaci factio praeparata est per Lactum*. Ambrosius de Paradiso cap. II. *nempe diabolo auctore neces videntur iustis hominibus praeparari, exercere quoque parricidia filiorum* etc. Hegesip. II. 6. *sive quia Iudaeis ob gravia sacrilegia . . ultimum excidium praeparabatur*. et cap. 5. *quod a Romanis discedere et conciliabulum sibi quaerere praeparavissent*. Prudentius Perist. X. 48.

Armis profanus praeparabat impiis

Altaris aram funditus pessum dare.

Sic *praeparare insidias*, Livius XXIX. 33. et Solinus Polyh. cap. XXXVIII.

et XLV. *classem*, Dict. Cret. I. 18. et Sueton. Ner. cap. XLVII. *professionem*, idem Tiber. cap. XXXVIII. *coelos*, Ruffin. H. Eccl. I. 1.

Cap. IX. *Tunc . . casus Mithridati datus est occupandi Armeniam, vi militis Romani ad excidenda castellorum ardua, simul Ibero exercitu campos persultante*. Sallust. Iug. cap. XXV. *maxume sperans, diducta manu hostium aut vi aut dotis sese casum victoriae inventurum*. cum nota Cortii. In his vi militis R. Ernestius subaudiebat *conversa*, aut aliud quid, quod lateat in sequente *persultante*. Sed nihil hic invenustam talem syllepsim agnoscere cogit: pendetque haud dubie ablativus ita a praecedentibus, ut si plenius esset . . o. A. *idque vi militis R.* (vel qua praeditus miles R. erat) *ad exc. c. a.* lib. I. 1. *Inde consilium mihi pauca de Augusto et extrema tradere; mox Tiberii principatum et cetera*; (idque) *sine ira et studio, quorum etc.* lib. II. 64. *mox Rhescuporis egredi fines, vertere in se Cotyi data, et resistenti vim facere*; (idque) *cunctanter sub Augusto, quem . . metuebat. enimvero etc.* lib. IV. 31. *At P. Suilium . . amovendum in insulam censuit*; (idque) *tanta contentione animi, ut etc.* sic XV. 55. extr. lib. III. 4. *Illic . . concidisse remp., nihil spei reliquum clamitabant*; (idque) *promptius apertiusque, quam ut meminisse imperitantium crederes*. Hist. I. 24. *quam . . largitionem Otho . . intendebat*; adeo animosus corruptor, ut C. Proculo . . agrum sua pecunia emptum dono dederit: (idque, vel quod fiebat) *per socordiam praefecti, quem nota pariter et occulta fallebant*. ubi rursus aliquantum haerebat V. D. lib. II. 64. *Longum interfectori visum: in itinere . . iugulavit*: (idque) *magna cum invidia novi principis, cuius etc.* lib. IV. 28. *Nec quiescere Ubii quo minus praedas e Germania peterent*: (idque) *primo impune: dein circumventi sunt etc.* et cap. 81. *quidam genua eius advolvitur, remedium caecitatis exposcens gemitu*: (idque) *monitu Serapidis dei, quem etc.* Iterum Ann. III. 24. *nec nisi Tiberio imperitante, deprecari Senatum ac Principes ausus est*; (idque, vel adiutus, fretus) *M. Silani fratris potentia, qui per etc.* quem locum ad talem ferme ablativum illustrandum adduxi in lib. IV. 12.

Cap. X. *Exin validissimas praefecturas inuasit: et recipere Armeniam, ni Vibio Marso . . cohibitus foret*. Sic cum Rhenano Gronovius et Salinerius ex Budensi MS. legunt et *recipere* intelligunt *reciperabat*. Quia tamen minus usitatus eiusmodi infinitivus ante ni, Ernestius credebat potius scribendum *reciperabat*, aut excidisse verbum. Posses item conifcere . . *invasit, ut reciperaret A.* et sic commode sequitur, *ni Vibio etc.* vide ad lib. IV. 64. Venetae autem editionis scripturae *recipere Armeniam parabat*, favet Guelf. Cod. r. A. *parebat*. Atque ita Hist. III. 48. *Iamque castra legionum excindere parabant*, ni Mucianus sextam legionem opposuisset etc. lib. IV. 36. *Eadem in Voculam parabantur, ni servili habitu . . evasisset*. Ann. I. 24. *Quin . . inter se . . ferrum parabant . . ni miles . . minas interiecisset*. MS. Flor. et ed. prima r. A. *habebat*, i. e. *reciperaturus erat Armeniam*; quod amplecterer, si hic usus verbi, apud Lactantium eiusque aequales obviis, antiquioribus satis frequens esset: ideoque mallet r. A. *avebat*.

Ibidem: *Ingens gloria atque eo ferocior*. Sic M. Germ. cap. XXXVII.

parva nunc civitas, sed gloria ingens. Plinius Pan. cap. X. Ita illo . . ingens gloria, ingens fama . . te terris reliquit.

Ibidem: *Venationique intentum interfecere, primam intra iuventem, sed claritudine paucos inter senum regum, ei perinde. Formula elegans inter paucos senum regum, offendere non debuit Muretum, coniectantem, paucis inferiorem regum. lib. XVI. 18. deia . . inter paucos familiarium Neroni adiutus est. Livius XXIII. 44. memorabilisque (pugna) inter paucos fuisset, ni . . imber diremisset pugnantes. et lib. XXXVIII. 15. Cum ea res animos facit, tum . . situs inter paucas munitas urbis. Curtius III. 11. armis et robore corporis multum super ceteros eminens, animo vero et pietate in paucissimis. adde lib. V. 5. et lib. VI. 8. Ruffinus H. Eccl. VI. 16. de raris religiosa femina. Sic Graece dicitur ἐν ὀλίγοις, observante Celeb. Hemsterhusio ad Lucian. in Somnio cap. 2.*

Ibidem: *Quidam ad Meherdatem, prolem Phrakatis, obsidio nobis datum. Raritas huius usus vocis obsidium auspicionem mihi movet, legendum obsidem nobis datum. ut lib. XII. 10. ideo regum obsides liberos dari, ut domestici etc. lib. I. 44. rediret legionum alumnus, neve obses Gallis traderetur.*

Cap. XII. *Quo minus strueret crimina et accusatores. Sic lib. XII. 22. molitur crimina et accusatorem, qui obiceret etc. confer lib. II. 74. qui crimina et accusationem, tanquam adversus receptos iam reos instruebant. cum not. Gronovii.*

Ibidem: *Ille . . multo comitatu ventitare domum. Domum sc. eius. ut lib. IV. 68. ac iam ultro quaerere Sabinus Latiarem, ventitare domum, dolores suos quasi ad fidissimum deferre.*

Cap. XV. *Sed benignitati Deum gratiam referendam, ne ritus sacrorum . . per prospera obliterarentur. Optime vidit Gron. haec ne ritus sacrorum etc. praecedentibus sic adhaerere, quasi legeremus hanc vel sic gratiam ref. ne ritus vel gratiam referendam ritibus . . non obliteranda. Durior ille quidem, sed optimo cuique satis familiaris usus conuentionum ut et ne. lib. III. 62. fidem atque virtutem Magnatum decoravere, ut Dianae Leucophrynae perfugium inviolabile foret. lib. IV. 38. qui satis superque memoriae meae tribuent, ut maioribus meis dignum (me) . . credant. quod immerito sollicitari diximus. lib. XIII. 13. primas adolescentis cupidines velaverat, praebueratque (suum) nomen, ut quae princeps furtim mulierculae tribuebat, ille palam largiretur. Sallust. Iug. cap. XIV. quod in familia nostra fuit, praestitit, uti in omnibus bellis vobis adesset. Vellei. II. 15. id maiores . . diligenter vitaverant, ut cives . . in Italiam . . revocaverint. ad quae duo loca, ut et alibi, plura.*

Cap. XVIII. *Ne quis agmine decederet, nec pugnam nisi iussus iniret. Pro nec pugnam nisi iussus iniret, Gruterus e quodam MS. legit ne quis nisi iussus iniret, subaudito agmen. Sed hoc si voluisset auctor, tali aliquo modo potius scripsisset, ne quis nisi iussus agmine decederet aut iniret. In altera autem haud dubiae integritatis lectione immerito culpatur hic criticus, quod iniussu imperatoris pugnam inire eiusmodi delictum sit, quod omni tempore ab omni duce fuerit castigatum; quasi hoc in delicto iniussu imperatoris ab agmine decedendi minus verum sit, aut non*

Illud aequè atque hoc ab his legionibus, quas veterem ad morem reducebat Corbulo, negligi potuerit.

Ibidem: *Quae nimia, et incertum an falso iacta, vel aucta, originem tamen o severitate ducis traxere.* Non sane fuit, cur Pricaeus immania legeret pro nimia, i. e. nimis severa, immoderata. ut lib. III. 65. *ut . . certatim exsurgerent, foedaque et nimia censerent.* lib. VI. 7. *aut quae ipsis nimia et moesta fuerant, ne pari taedio lecturos adficerent, verentur.* lib. XII. 52. *impotentiam muliebrem, nimiasque spes eius arguens.* lib. XIII. 13. *ut nimia nuper coercendo filio, ita rursum intemperanter demissa.*

Cap. XIX. *Idem (nationi Frisiorum) senatum, magistratus, leges imposuit: ac ne iussa exuerent, praesidium immunivit.* scil. ibi, vel apud illos, de qua ellipsi ad Justin. VII. 1. et supra ad lib. I. 11. *Rariore verbo immunire usus Hegesippus V. 36. dispositis omnibus usque ad fundamenta terrae, quae castra . . Herodes immuniverat.* atque ita Freinsh. lib. IV. 49. *obsidium coepit per praesidia, quae opportune immunierat.* ubi vulgo iam muniebat.

Cap. XXIV. *Ut non modo singuli viritim, sed terrae gentesque in nomen nostrum coalescerent.* In Florent. et Agric. MS. ἀσυνδέτως, *sed terrae, gentes in n. n. c.* et sic passim Noster. Neque cum Heinsio tentaverim, *sed integrae gentes in n. n. c.* nam alibi ita iunguntur terrae gentesque. Cicero de Harusp. Resp. cap. IX. *nec denique hoc ipso huius gentis ac terrae domestico nativoque sensu Italos . . superavimus.*

Ibidem: *Et quod hodie exemplis tuemur, inter exempla erit.* Plinius H. Nat. XXVIII. 9. *sunt inter exemplā, qui asininum bibendo liberati sunt podagra chiragra.* Seneca Epist. XCVIII. *Nos quoque aliquid ipsi faciamus animose: simus inter exempla.* Solinus Polyh. cap. IV. *Pomponium . . nunquam ructasse, habetur inter exempla.* Similiter in exemplis esse dixit Plinius H. N. lib. II. 100.

Cap. XXV. *Laetaque haec in remp. munia multo gaudio Censoris inibantur.* *Laeta in remp.* ut lib. XII. 8. *veniam exsilii pro A. Seneca . . impetrat, laetum in publicum rata etc.* lib. VI. 22. *ideo creberrime et tristitia in bonos, laeta apud deteriores esse.* et cap. 45. *millies sestertium ea munificentia conlocatum, tanto acceptius in vulgum, quanto etc.* et sic saepe in vulgus, pro vulgo, (in dativo) respectu vulgi. lib. III. 24. *ut valida divo Augusto in remp. fortuna, ita domi improspera fuit etc.* quo loco non tentandum in repub. lib. II. 47. *asperrima in Sardonios lues plurimum in eisdem misericordiae traxit.* Mor. German. cap. XXI. *recipitque satisfactionem universa domus, utiliter in publicum, quia periculosiores sunt inimicitiae iuxta libertatem.* Sulp. Sever. H. S. I. 38. *multaque, in domum familiamque eius execranda acciderunt.* Huc etiam refer, quae ad lib. I. 75. lib. VI. 24. et alibi.

Ibidem: *Isque illi fatis incitiae erga domum suam fuit.* Noli cum Acidalio coniectare circa domum: eiusdem enim usus particula erga. lib. IV. 20. *Ea primo Tiberio erga pecuniam alienam diligentia fuit.* aliaque addideram exempla, quae nunc leguntur in Indice. Ammianus XVI. 10. *fama . . erga haec explicanda quae Romae sunt, obsolescit.* Cicero Att. VIII. ep. 3. *Cum merita Pompeii summa erga salutem meam etc.* de Pro-

vinciis Cons. cap. I. *virum . . in universam remp. tum etiam erga meam salutem fide ac benivolentia singulari.* Orosius V. 6. *Sicilia . . insula et nunquam erga statum suum iuris idonei.* Hegesipp. l. 36. *quod studium erga cultum adolescentis haberet.* Salvian. adv. Avar. IV. pag. 232. *Si enim erga Dei cultum . . futurus est vicens.* Augustin. C. Dei XIX. 23. *quae dedecora erga deorum obsequium in theatralibus agebantur.* Epist. CCII. . . *continentia praedicetur et erga coniugale vinculum fides.* Vulg. II. Macchab. IV. 49. *erga sepulturam eorum liberalissimi extiterunt.* vide cap. XI. 13. Ambrosium de Cain et Abel lib. II. 6.

Cap. XXVI. *abrumpi dissimulationem etiam ipse Silius, sive futuri vecordia, an imminentium periculorum remedium ipsa pericula ratus, urgebat.* Acidalium particulam sive delentem, recte Erudit. Thomasius in lib. Tursellini redarguit gemino isto exemplo lib. XIV. 59. *quod nunc ἀποβέαι Ernestii non subterfugisse video.* Adde, sis, nostra observata ad Iustinum XXXII. 1. et Auctor. de C. Corr. Eloq. cap. V. *Abrumpi dissimulationem . . urgebat.* ut Iuvenius Hist. Eccl. III. 61. *urget Ioannis caput a cervice revelli.* et vs. 649. *tum debita fortius urget Persolvi.*

Ibidem: *Ne Silius summa adeptus sperneret adulteram.* Licet non plane spernam, quod praetulit Rhenanus ex Bud. MS. (cui etiam Guelf. concinit) *summam adeptus*; aliorum tamen consensui in alteram scripturam potius obtemperandum existimo. lib. XII. 42. *nondum tamen summa moliri A. audebat.* Histor. II. 82. *egregios viros et mox summa adeptos.* Livius XXXV. 42. *si summa petantur, et dantem et accipientem praegravatura.* Pacatus Pan. cap. XXI. *ne statim summa captemus.* Cassiodorus Var. I. 4. *hic est enim probatae conscientiae fructus, ut quamvis summa potuerit adipisci, iudicetur tamen ab hominibus plus mereri.* Ammian. XVI. 6. *circumlatrabat Arbationem invidia, velut summa mox adepturum, decora cultus imperatorii praestruisse.* Auctor de Caussis Corr. Eloq. cap. X. *quod . . errare mavis et summa adepturus, in levioribus subsistis.* Vellei. II. 76. *qui natus obscurissimis initiis, parum habebat summa accepisse, et proximus a Caesare esse.* ubi alia.

Ibidem: *Nomen tamen matrimonii concupivit, ob magnitudinem infamiae, cuius apud prodigos novissima voluptas est.* Prodigii Ernestio sunt famae prodigi: sed nonne potius voluptatibus et luxuriae dediti, suae alienaeque fortunae pudicitiaeque prodigi, ut loquitur Vellei. II. 48.?

Cap. XXVIII. *Sed in eo discrimen verti, si defensio.* Ita Livius VIII. 27. *discrimen profecto rerum suarum in bello Samnitium eventusque eius verti.*

Cap. XXXI. *Quibus satentibus, tum certatim ceteri circumstrepunt, iret in castra.* Fallitur Ernest. cum nullo modo ferri hic posse ait particulam *tum*, ideoque iam substitui debere putat. Livius III. 19. *Pace parta, instare tum tribuni Patribus, ut etc.* lib. XXII. 11. *Ita rebus divinis peractis, tum de bello . . retulit.* vide Tursell. de Partic. Facile ceteroquin rescribi potest, *eum certatim c. e.* ut Hist. II. 44. *vallum ingressus clamore editosorum et fugacium circumstrepitur.*

Ibidem: *Satis constat, eo pavore offusum Claudium, ut identidem interrogaret.* Agric. MS. non male, *eo pavoris effusum.* ut alibi apud No-

strum, in amorem, in adulationem effusus. Sed nequaquam deserenda est reliquorum librorum scriptura, licet amicus Ryckii coniliceret, eo povere suffusum, aliusque V. D. (in R. Steph. Thesauro v. *offusus*) eo povere effusum. Quamvis enim proprie ac saepius dicatur *offunditur mihi pavor, metus* etc. (vide supra cap. 20. et alibi) dici tamen etiam potest, *offundor pavore, metu* etc. et *offundit me pavor, metus* etc. Paremque constructionis differentiam in verbis *obtendi, obduci, obdi, adspersi, circumfundi, circumdari, praetexti* aliisque animadverti innumeris apud Latinos licet. Valerius Max. II. 7. 6. Nam *oculos tuos certum scio, clarissima in luce tenebris offusos, ingens animi opus iutueri nequivisse*. i. e. quibus tenebrae offusae sunt, ut loquitur lib. VII. 3. 9. Cicero de Fin. III. 14. *ut enim obscuratur et offunditur luce solis lumen lucernae* etc. Seneca de Ira II. 35. *iram figuremus . . offusam multa caligine, incursitantem, vastantem* etc. ubi frustra *offusa* malebat V. D. in Steph. Thesauro v. *incursito*. Lactant. VII. 24. *Tunc auferentur a mundo tenebrae illae, quibus offunditur* etc. vide de Ira Dei cap. I. 5. Obsequens de Prodig. cap. CXXIV. *Cum . . offundente (scil. eos) nimborum caligine prohibentur transire*. ubi Heins. volebat *offundente se n. c. sine causa* quidem sontica. Confer notata ad lib. III. 54.

Ibidem: *Valentem . . interrogantibus quid adspiceret, respondisse tempestatem ab Ostia atrocem: sive ceperat ea species, seu forte lapsa vox in praesagium vertit*. Ernest. *sive ceperat* sic intelligit, ut subaudiatur *animum eius*. Ego mallem *sive coeperat ea species*, i. e. exorta erat. Sed ambigo.

Cap. XXXII. *Non rumor interea, sed undique nuntii incedunt, qui . . afferrent*. Freinshemio videbatur legendum *incidunt*: sed non postferendum alterum. lib. I. 5. *quippe rumor incesserat . . Augustum . . Planasiam ve-*ctum etc. lib. VI. 23. *quia rumor incedebat, fore ut . . conciliaretur Caesar*. sic lib. II. 55. extr. Hist. IV. 54. *incesseratque fama, primores* etc. confer ad lib. XIV. 22. et lib. XV. 27.

Cap. XXXIII. *Ac ne . . ad poenitentiam a L. Vitellio . . mutaretur*. MS. Guelf. *invitaretur*, pro *mutaretur*, quod tamen placuit Tacito etiam lib. VI. 36. Hist. IV. 37. et alibi. *Mutari ad misericordiam*, Livius XXIV. 26. *ad vera*, Noster Hist. V. 13. *ad bona*, Ruffin. H. Eccl. IV. 15.

Cap. XXXIV. *Et iam erat in adspectu M. clamitabatque, audiret . . matrem; cum obstrepere accusator*. Nil sane cogit rescribi *cum obstrepere a*. licet infinitivi illius usus sit legitimus, ut in vindicando Lactantio M. Persec. cap. XVII. pluribus ostendimus. Erratque Freinshemius, quod negat particulam *cum*, in hoc orationis nexu, cum imperfecto subiunctivi construi. lib. XII. 68. *votaque pro incolunitate principis . . nuncupabant*; cum iam *exanimis vestibis et fomentis obtegeretur, dum res* etc. lib. XIV. 64. *Paucis dehinc interiectis diebus mori iubetur; cum iam viduam se . . testaretur* etc. lib. XVI. 5. *quique . . advenerant, neque adspectum illum tolerare, neque labori inhonesto sufficere; cum manibus neciis fatiscerent, turbarent gnaros* etc. Hist. I. 39. *Iam Marius Celsus haud laeta retulerat; cum alii in palatium ire . . plerique rostra occupanda censerent*. lib. II. 52. *convitiis . . initium caedis quaecebant; cum alius insuper metus senatoribus instaret, ne* etc. Ita Cicero pro Cluentio

cap. IX. *dies nondum decem intercesserant, cum ille alter filius infam necaretur.* in Verr. V. 54. *Itaque . . . concidit; cum illi nihilominus iacenti latera tunderentur etc. et infinita alibi exempla istiusmodi.*

Cap. XXXVI. *Sponte an coactus tam magna peccavisset, nihil referre.* Quod Oxon. habet *tam magna patravisset*, se non spernere declarat Ernestius. Praeferendum certe non est. lib. XV. 21. *Plura saepe peccantur, dum demeremur etc.* Livius XXVI. 12. *quia maiora in defectione deliquerant, quam quibus ingnosci possent.* Lactant. III. 9. *Videmus, in tribus verbis quot et quanta peccaverit.* Vulg. II. Paralipom. cap. XXXIII. 23. *et multo maiora deliquit.* Cicero de Amic. cap. XII. *ne existiment ita se alligatos, ut ab amicis magna aliqua in rempub. peccantibus non discedant.* Sic enim illic legendum videtur potius, quam *magna aliqua re in remp. p.* Idem peccare eadem, multa etc. alibi dixit.

Cap. XXXVII. *Denunciatque centurionibus et tribuno, qui aderant, exsequi caedem: ita imperatorem iubere. Exsequi pro ut exsequantur.* Hegesipp. I. 14. *denunciat Scaurus Hyrcano regiique Arabiae discedere ab obsidione.* adde quae ad lib. XV. 25.

Ibidem: *Cum impetu venientium pulsae fores.* Frustra Heinsius irruentium, quoniam *venire* sic passim valet irruere vel, cum impetu venire. V. Agr. cap. XXXVII. *ni equitum alas . . . venientibus opposuisset, quantoque ferocius accurrerent, tanto acrius pulsos in fugam disieciisset.* Adi quae Burmann. et Duker. ad Phaedri Fab. XXI. et Flori III. 8. Neque porro cum viro laudato *impulsae* rescribi opus est pro *pulsae*. Terent. Adelph. V. 3. 2. *quisnam a me pepulit tam graviter fores?* Nos tegen de deur aanbonzen. confer ad Hist. III. 25.

Cap. XXXVIII. *Ictu tribuni transfigitur.* Lipsius malebat transigitur, ut gladio, ferro transigere lib. II. 68. et lib. XIV. 9. et 37. Sed absque libris nihil movendum. Dictys Cret. IV. 11. *Quo . . . procurrens adversus hostem, per utrumque latus geminato ictu transfigit.* Sic Livius alique.

LIBRO DUODECIMO

Cap. I. *Suam quaque nobilitatem, formam, opes contendere, ac digna tanto matrimonio ostentare.* Recte Flor. et Guelf. codex cum ed. Puteolani aliorumque, *ac dignam tanto m. o.* dixi ad lib. I. 35. Pro altero tamen lib. XIII. 46. *Illum animo et cultu magnificum: ibi se summa fortuna digna visere.*

Cap. II. *Haudquaquam novercalibus odiis usura in Britannicum et Octavianum.* Ex eo, quod habet regius et Agr. codex *visura Britannicum et O.* Heinsius, applaudentibus aliis, fingeat *nov. odiis usura B. et O.* Ego vero vulgatae lectioni palmam incunctanter deferō. Ovidius Trist. III. 8. extr.

At quoniam semel est odio civiliter usus,

Mutato levior fit fuga nostra loco.

Sic *clementia uti in captos*, Nepos Alcib. cap. V. nec immerito insolentia participii *usura* faciebat, ut dubitaret Ernestius.

Cap. III. *Iuvenemque et alia clarum, insigni triumphatum et gladiis*

toris muneris magnificentia protulerat ad studia vulgi. Damnare Pichena non debuit, quod edd. vett. cum MS. Guelf. exhibent *i. et alias clarum*; nam *alias* ita pro extra vel praeter illud, venit lib. XVI. 1. *aut reges Numidarum*; et *alias infensos, cupidine auri ad bellum accenderentur.* Nec multum differt in his Sulp. Severi Dial. III. 11. *Maximus Imperator, alias sane bonus, depravatus consilii sacerdotum* etc. Solin. Pol. LXV. pag. 192. *Est et Eale alias ut equus, cauda vero elephantis.* Prudent. Hamart. 363.

*Ut genuit David, alias pater optimus, unum
Crimen Abessalon.*

vide et Perizon. ad Sanct. Min. I. 17. Similis interdum usus *roū alioquin.* Hist. III. 32. *ditem alioquin coloniam, maiorum opum specie complebat.* Valer. Max. II. 2. *sine: quo tam salubri facto vir alioqui bellicis operibus excellens, Maximus cognominatus est.* Vide et in Frontin. Strat. I. 11. 10. observata. An vero sic uspiam apud Nostrum occurrat *alia*, vehementer dubito. Porro quia non in singulari *insigne triumphalum*, sed plur. *insignia*, dicere solet Tacitus, aut plenius *per insignia t.* legunt viri docti, aut *insigni* pro adiectivo habent, referuntque ad *magnificentia*. Mihi, cum in suis libris legeret Lipsius, quod etiam in edit. prima exstat, *insignia triumphalum*, legendum forsitan in sequentibus videtur, vel *insignia triumphalum* et g. m. *magnificentia.* ut lib. II. 52. *et decrevere patres triumphalia insignia.*

Ibidem: *In animo principis, cui non iudicium, non odium erat, nisi indita et iussa.* Vaga nimis ac generalis significatio videtur vocis *indita*, ideoque cum Mureto et Acid. malim *indicta et iussa.* At sic oritur, inquit V. D., tautologia. Non alia sane, quam quae auctori nostro perusitata, ut quibusdam exemplis iam monstravimus ad lib. IV. 35. Eiusdem generis sunt lib. XIV. 21. *sedes theatro . . . consurgeret et strueretur.* ubi glossematis loco ista *et strueretur* habere non debuit Ernest. Sic *generari et nasci*, Hist. I. 16. *emendata et correctata*, ibid. 37. *defendere, tueri*, Mor. Germ. cap. XIV. *connexa et cohaerentia*, cap. XVI. *vicit ac supergressa est*, V. Agr. cap. I. *fictum et compositum est*, cap. XL. *posteritati narratus et traditus*, cap. XLVI. *abiit iam et transvectum est tempus*, Hist. II. 76. *verterat se transtuleratque*, lib. IV. 11. adde quae ad Ann. XV. 64. et Vit. Agric. cap. XLV.

Cap. IV. *Serere crimina in Silvanum.* Malebat cum MSto Rhenanus *ferre c. i. S.* non ego. Livius XXIV. 23. *nunc etiam infimae plebis homines crimina serebant in senatum optimatesque.* Sic *serere rumores, certamina, praelia*, apud Nostrum, Sallust. alios. Adi etiam commentatores ad Silium VIII. 266. Nunc etiam *serere* placuit Ernestio.

Cap. V. *Summamque reip. agi.* Emendationi doctorum, *summam remp.* legentium, favet quidem quamvis obscuriuscule MS. Florentinus; sed nec alterum minus Latinum, ut luculente probavit Erud. Is. Valckenaeus ad Cicer. Famil. XIII. ep. 68. et Cl. Cortius ad eundem locum. Et sic *summa rerum, imperii, belli, expeditionis* etc. apud Tacitum ceteroque optimos. Consulas et hic Ernestium.

Cap. VI. *Statueretur ino documentum, quo uxorem Imperator acciperet.*

Nimis argute Pichena acciperet interpretatur, non arriperet sed accipere, cum haud dubie simpliciter valeat duceret, sibi acquireret. ut lib. VI. 20. sub idem tempus . . Claudiam, M. Silani filiam, coniugio accepit. Hyginus Fab. CLXVIII. impetratas sorores patruales acceperunt uxores. Vulg. Genes. VI. 2. acceperunt sibi uxores ex omnibus, quas elegerunt. Caenarius Homilia X. Et si virgo esse non potest, non ad hoc premitur, ut unum non permittatur accipere. Sic Sulp. Sever. H. S. I. 8. 11. et 23. Pro quo cum Lipsio et Gron. legendum quomodo, nisi explicari forte possit ex quo, ad vel iuxta quod, ut hoc exemplo, Sallust. Catil. cap. LI. 36. eo signo, cap. XLIII. 1. ea imagine, lib. XI. 4.

Cap. X. Non se foederis ignaros, nec defectione a familia Arsacidarum venire, sed filium Vononis, nepotem Phrahatis, arcessere adversus dominationem Gotarzi. Incongruum puto, quod Rhenanus alique ex MSSis legunt accedere pro arcessere, quod iam ediderat Puteolanus, quoque adscito, verba haec sed filium etc. longe aptiore nexu subiiciuntur praecedentibus non se . . venire. Et friget hic plane filium V. accedere pro partibus filii V. accedere.

Cap. XI. Ut non dominationem et servos, sed rectorem et cives cogitaret. Meliori ἀντιθέσει legeres, ut non dominatorem et servos, sed rectorem et c. c. quamquam sine libris nihil attentaverim. Confer Iustin. XLII. 4. Sed Orodes plus hostem, quam fratrem cogitans, in conspectu suo trucidari cum iussit. et lib. XIX. 2. ut hoc metu ita in bello imperia cogitarent, ut domi iudicia legesque respicerent. ubi vide.

Ibidem: Clementiamque ac iustitiam, quanto ignara barbaris, tanto tolerantiora capesseret. Nimis insolens illud tolerantiora, vixque dubito quia tolerantiora dederit Tacitus, ut intolerans pro intolerabili, est lib. III. 45. et lib. XI. 10. nec non, ut notat Gronov. Obs. I. 14. apud Gell. XIX. 7. et Flor. IV. 12. 36. ubi lege quoque Dukerum. Adde quae de talibus adiectivis Drakenborchius ad Silium II. 98. et nos ad Hist. I. 34. Tolerantiora dixit, quasi praecessisset clementia et iusta imperia.

Cap. XIII. Exin nivibus et montibus fessi. Metonymia elegans. V. Agric. cap. XXXIII. cum vos paludes montesque et flumina fatigarent. Cicero pro Plancio cap. X. quod fessum inedia fluctibusque recrearent. II. Catil. cap. X. quo autem pacto illi Apenninum atque illas pruinas ac nives perferent? Plinius IV. ep. 11. se comitum et virgas pati nolle.

Cap. XV. Relictos in novo regno Cotyn iuventa rudem. Cave amico Ryckii credas legendum iuventae rudem. Lib. III. 8. incallidus aliqui et facilis iuventa. lib. IV. 23. Iubae filio iuventa incurioso. Hist. IV. 68. ipse ac iuventa properus. Hegesipp. V. 19. filius . . iuventa alacris. cap. 20. Titus . . audex iuventa.

Cap. XVI. Ac si nox praetium diremisset, coepta patratique exagnatio eundem intra diem foret. Sallust. Iug. cap. XXI. 2. et si multitudine togatorum fuisset . . uno die inter duos reges coeptum atque patratum bellum foret.

Cap. XVII. Postero misere legatos, veniam liberis corporibus orantes: servitii decem millia offerebant. Quod adspersati sunt victores, quia tradidare deditos saevum, tantam multitudinem custodia cingere arduum: ut

belli potius iure caderent. Datumque militibus, qui scalis evaserant, signum caedis. Excidio Upsensium metus ceteris iniectus. An ideo victores oblata Upsensium aspernabantur, quia illos, si se dederent, saevum, tantamque multitudinem custodia cingere arduum nimis esset? Nugae merae. Tu mecum sic distingue ac lege: Quod aspernati sunt victores. Quia trucidare deditos saevum, tantam multitudinem custodia cingere arduum, ut belli potius iure caderent, datum militibus . . . signum caedis. Saepe coniunctio quia sic inchoat periodum, pro quia autem, vel et quia, ut observavit ad Sallust. Jug. 65. Wassius, et Cortius ad eiusdem Catil. cap. XVIII. 8. quae tamen forma criticis aliquoties cum librariis erroris causa fuit. confer ad lib. II. 34. Sic lib. XIII. 48. Cumque etc. C. Cassius adhibendo remedio delectus. Quia severitatem eius non tolerabant, precante ipso ad Scribonios fratres ea cura transfertur. Hist. V. 15. minor tamen quam pro tumultu caedes. quia non ausi egredi paludem Germani, in castra rediere. Livius VII. 17. et . . . populi iussu triumphavit. Quia alter Fabius bello retinebatur, res ad interregnum redit. lib. III. 47. Quem decreto sermonem praetenderit, forsan aliquem verum auctores antiqui tradiderint. Quia nusquam ullum . . . verisimilem invenio, id quod constat nudum videtur proponendum. Sic lib. XXXVIII. 28. Florus I. 1. Itaque matrimonia a finitimis petita. Quia non impetrabantur, manu capta sunt. Hegesipp. III. 16. Hortabatur armigerum suum dicens, percutite me, ne . . . illudent me. Quia armiger timuit, ipse se gladio transverberavit. Nepos. Eum. cap. VII. Itaque . . . bellum adversus Antigonum comparavit. Quod una erant Macedones complures . . . invidiam verens etc. ubi autem iniiciendum merito negabat Bosius. S. Severus H. S. II. 23. Rex petit pacem. quia infido ingenio male usus, perfidiam consecuta ultio. quem locum frustra sollicitant. Adde quae in Histor. I. 13.

Cap. XVIII. *Ad Eunonem convertit, propriis odiis infensum, et recens coniuncta nobiscum amicitia validum. Recte monuerunt, sensu flagitante legendum p. odiis nullis infensum, aut potius cum MS. Agric. p. odiis non infensum. Mihi in mentem veniebat p. odiis inoffensum, qua voce utitur Tacit. lib. XIII. 30. cui . . . inoffensa tot imperatorum maiestas fuit. Hegesipp. V. 44. Sed ubi parietes inoffensa ab ictu arietum mole sua viderunt manere etc. Postmodum etiam vidi, eandem in coniecturam incidisse Iac. Gronovium, adducto loco ex lib. I. 56.*

Cap. XIX. *Sed ne triumpharetur, neve poenas capite expenderet. Silius Ital. VI. 587.*

minium vivacis dura senectas

Supplicia expendi.

cum not. Dausqueii et Drakenb. In Florent. et Agric. exstabat *neve poenas capite exciperet*: pro quo amicus Ryckii tentat n. p. c. *exigerent*. Sed ita Quinctil. Declam. CCLXXIV. *cas poenas adversus tyrannum constitutere, quas possit excipere in vita. Hegesipp. III. 3. Indignum certe videri, ut eo poenam exciperet, quia melius consulisset.*

Cap. XX. *Meritum quidem notissima exempla Mithridatem. Sic, observante Pichena, lib. XV. 44. adversus soutes et notissima exempla meritos. Addatur Livius XXXVIII. 43. et omnia exempla belli edita in se,*

caedibus, incendiis etc. Caesar Gall. I. 31. et in eos omnia exempla cruciatusque edere. ibique Interpp.

Cap. XXII. *Qui obiiceret Chaldaeos, Magos, interrogatumque. Obiicere Chaldaeos, Magos, est usum Chaldaeorum, Magorum. Parili metonymia Asconius Ped. pag. 151. Fabia v. V. causam incesti dixerat, cum ei Catilina obiiceretur. Cicero pro Murena cap. V. Obiecta est enim Asia, quae ab hoc non ad voluptatem et luxuriam expetita est, sed in militari labore peragrata. Philipp. Or. II. cap. XV. Castra mihi Pompeii atque omne illud tempus obiecisti. Livius XL. 15. Romanos obiicis mihi . . mihi cum Romanis amicitiae causa tu fuisti pater. quem locum iam attulisse recorder ad illum Iustini XXVIII. 2. Poenos illis et Gallos . . exprobrantes. i. e. cladem ab illis illatam.*

Ibidem: *Unde vis Agrippinae citra ultima stetit. Ultima, novissima, extrema, pro exitio, infra cap. 67. quando ultima timebantur, spreta praesentium invidia. lib. VI. 50. Caesar in silentium fixus a summa spe novissima expectabat. lib. XV. 59. post domi secretus animum adversum supremam firmabat. Hist. IV. 59. famem, ferrumque et extrema passuros. Curtius lib. III. 1. qui denunciaret, ni dederent, ipsos ultima esse passuros. et lib. IX. 9. famem et ultima sibi ominabantur.*

Cap. XXV. *Adoptio in Domitium auctoritate Pallantis festinatur. In Domitium pro in Domitio, circa Domitium, quomodo venenum in Pyrrhum, lib. II. 88. mandata in Germanicum, lib. III. 16. dona in promptos, lib. VI. 1. nova in fratrum filias coniugia, lib. XII. 6. Cicero in Verr. III. 10. Quid est hoc? utrum praetoris institutum in socios, an in hostes victos insani edictum atque imperium tyranni? lib. IV. 41. quod in hominem innocentem . . singulare supplicii genus excogitavit. et ibid. tibi Marcelli statua pro patibulo in clientes Marcellorum fuit: tu ex illius honore in eos ipsos . . supplicia quaerebas. Et alia de hoc usu praepositionis ad lib. VI. 24. lib. I. 78. et saepius.*

Cap. XXVI. *Quibus patrat, nemo adeo expertus misericordiae fuit, quem non Britannici fortunae moeror afficeret. Tentari se legere, ait Ernestius, fortuna moerore afficeret, quamvis vulgatum ferri posse, licet durius, agnoscat. Recte sane dici videtur moeror fortunae, ut Ovidius Trist. III. 11. 37.*

Carnifici fortuna potest mea flenda videri:

Te tamen est uno iudice moesta parum.

Tristem fortunam dixit idem Epist. III. 43. Atque ita moestum pro miserabili lib. I. 61. et lib. VI. 7. ac saepius reperias: ut et moerorem pro miseria, lib. VI. 27. Nec raro sic iidem casus iunguntur, ut duplex iste genitivus in his, Britannici fortunae moeror; quod pluribus monuimus ad Cicer. Tusc. IV. 6. Vellei. Pat. I. 12. et Iustin. XII. 16. Sic lib. XIII. 16. Agrippinae . . ea consternatio mentis . . enicuit, ut etc. lib. XI. 33. non aliam spem incolumitatis Caesaris affirmat, quam si etc. ubi vir laudatus forte melius esse putat Caesari, quod mihi non videtur. V. Agric. cap. XXX. hodiernum diem . . initium libertatis totius Britanniae fore.

Ibidem: *Neque enim segnem ei fuisse indolem ferunt; sive verum, seu periculis commendatus, retinuit famam sine experimento. Optimo iure*

rindicat Lipsius *illud sive verum, i. e. sive hoc est verum; de qua ellipsi* ad lib. XV. 74. et alibi. Sic V. Agric. cap. XL. *eumque...ne appellato quilem eo ad Domitianum remeasse: sive verum istud, sive ex ingenio principis fictum ac compositum est.* Mor. German. cap. XXXIV. *et superesse adhuc Herculis columnas, fama vulgavit: sive adiit Hercules, seu quiduid ubique magnificum est, in claritatem eius referre consuevimus.*

Cap. XXIX. *Prima imperii aetate clarus acceptusque popularibus; mox inturnitate.* Malim *carus acceptusque popularibus.* ut Sallust. lug. cap. XX. *hominem nobilem, magnis opibus, carum acceptumque popularibus.* bi omnino consulantur interpp. Saepius ista quoque iunxit Sulp. Sever. um aliis.

Ibidem: *Nam vis innumera, Ligii aliaeque gentes adventabant.* Tali ppositione lib. IV. Hist. 39. *Et tertia legio, familiaris A. Vero miles, Syria remissa.* lib. V. 16. *attamen fusos Germanos, quod roboris fuit.* e. ex Germanis. Virgil. Aen. IX. 132. *tot millia gentes arma ferunt talae.* Sic enim recte legitur, cum alii velint *gentis.* Livius XXIV. 42. *anuli aurei, torques armillaeque, magnus numerus.* lib. XXXVIII. 16. *ti Galli, magna vis hominum...in Dardanos pervenerunt.* Sic cap. 20. t lib. XXXIX. 5. 16. et alibi. Iustinus XXXVIII. 4. *Cimbros, immensa illa...populorum...inundasse Italiam.* Videatur et Perizon. ad Sanct. lin. IV. 8. 1.

Cap. XXXI. *At...propraetorem turbidae res exceperere.* Hist. V. 10. *illum...opprimere coeptantem Cestium...varia praelia...exceperere.* ellei. II. 55. *Victorem belli Africani C. Caesarem gravius excepit Hispanense.* Livius XL. 22. *quantum in altitudinem egrediebantur; magis maiisque...invia loca excipiebant.* Cicero de clar. Orat. cap. XCH. *Interim e quaestorem Siciliensis excepit annus.* Plinius IV. ep. 15. *Mirificae rei non interfuisti; ne ego quidem, sed me recens fabula excepit.* Curtius I. 2. *ut primum instantibus curis laxatus est animus...exceperere eum votates.* Sic lib. VIII. 2. Caesar B. Civ. I. 21. *quid Lentulo, quid reliquis cideret, qui quosque eventus exciperent.* Ruffinus H. Eccl. VI. 29. *quanta to. Originem gesta sint...quique exitus eum susceperit...ex ipsis...rum notitiam sumet.* Confer notam ad Hist. III. 34.

Ibidem: *Ille...citas cohortes rapit; et caesis, qui restiterunt, detectos consecratus...detrahere arma suspectis...parat.* Latinitate, ut stabat, postulante reponit Ernestius, *qui restiterant;* quum si ad praesentia ista *rapit et parat* respicias, elegantius sit illud perfectum *restiterant,* quamvis talium incuriosum passim inveniamus Tacitum cum omniis aliis, ut multoties ostendimus. vide ad lib. XIII. 1. et alibi.

Cap. XXXII. *Colonia...deducitur in agros captivos.* Loco hoc vincavimus illum Iustini XLIII. 3. *in captivis agris multas colonias constituerent.* Sic Sallust. Fragm. IV. 4. *Attalum custodem agri captivi...mirrimum servorum effecere.* Livius II. 48. *captivum agrum plebi quam maxime aequaliter darent.*

Cap. XXXIII. *Ut cuncta nobis importuna, et suis in melius essent.* alibi dicitur *esse in rem, esse bono, ita hic in melius esse.* Infra cap. *earum robore aequata pugna, dein nobis pro meliore fuit.*

Cap. XXXIV. *Illum diem, illam aciem testabatur aut recipiendae libertatis aut servitutis aeternae initium fore.* Aliud agunt Lipsius et Adal. dum contra librorum fidem expellere tentant *zò initium*, i. e. causam, occasionem. Hist. IV. 4. *Isque praecipuus illi dies magnae offensae initium et magnae gloriae fuit.* V. Agric. cap. XXX. *Magnus mihi animus est, hodiernum diem consensumque vestrum initium libertatis totius Britanniae fore.* Sallust. lug. cap. XLIX. *Illum diem aut omnes labores et victorias consummaturum (male vulgo confirmaturum) aut maximarum aerumnarum initium fore.* Iustinus XLI. 4. *quem diem Parthis exinde solennem . . . velut initium libertatis observant.* Pacatus Paneg. cap. III. *De te igitur mihi sermonis huius auspiciū erit ille felicitatis publicae acceps dies, qui etc.* Orosius III. 1. *Atheniensibus vero haec eadem pugnae initium recuperandae potentiae . . . fuit.* vide etiam infra lib. XIII. 45. lib. XIV. 12. lib. XVI. 10.

Cap. XXXV. *Posteaquam facta testudine . . . saxorum compages distractae, parque cominus acies.* Non exputo, cur amicus Ryckii vellet *actis testudine*. Livius XXXI. 39. *deinde . . . partim testudine facta, per adversos vadunt hostes.* lib. XXXIV. 39. *Sublatis deinde supra capita scutis . . . testudine facta, subibant.* Ita lib. XLIV. 9. etc.

Cap. XXXVII. *Ipsa semet parti a maioribus suis imperii sociam ferebat.* I. e. verbis rebusque profitebatur. lib. I. 2. *positoque triumviri nomine, consulē se ferens . . . insurgere paullatim etc.* Hist. IV. 10. *proditor corruptorque amici et cuius se magistrum ferebat.* et cap. 13. *et Sertorium se aut Hannibalem ferens.* Coelius Cicer. Famil. VIII. ep. 4. *Sed ut spero et volo, et ut se fert ipse, bonos et senatum malet.* Valer. Max. IX. 15. 4. *Quid Treb. Calca quam adseveranter se Clodium tulit.* Apuleius Metam. V. pag. 94. *Fortasse . . . deam quoque illam Deus maritus efficiet.* Sic est Hercules: sic se gerebat ferebatque. ubi Heinsio (ad Ovid. Met. V. 348.) rescribenti *efferebatque*, non accesserim. Et mecum sentire video Oudendorp. ad Sueton. Vespas. cap. XXXIII. *ingenium se . . . coeperat ferre.* Sedulius Carm. III. 323.

*Celsior est humilis, cunctisque potentior ibit,
Qui cunctis subiectus erit, seseque minorem
Demissa cervice feret.*

Sic enim, pro vulgato *gerit*, ex Lipsiensi MS. non male legit Cellarius cum Fabricio. Adde Virgil. Aen. IV. 11.

Cap. XXXVIII. *Prosperis ad id rebus eius. Ad id, pro, ad id tempus.* Livius IX. 15. initio: *gens dubiae ad id voluntatis.* Ita *Ex eo*, supra V. 3. Vellei. II. 102. *Ex illo*, Virgil. Aen. II. 169. Hegesipp. II. 5. Nazarius Pan. cap. XXXV. in. Augustin. C. Dei XVI. 15. et XVIII. 45. *Ex hoc*, Vulg. Ioann. Evang. VI. 67. *Ex quo*, Tertull. Apol. cap. X. *ab illo*, Lactant. I. 10. 3. *ab hoc*, de M. Persec. cap. XXVI. quod sollicitandum non fuit.

Ibidem: *Sive quod amoto Caractaco, quasi debellatum foret, minus intentā apud nos militiā fuit; sive hostes miseratione tanti regis acrius ultionem exarsere.* Licet post posterius *sive* non repetatur *quod*, illud tamen ideo post antecedens *sive* tollere MSti fide necesse non habuit.

Iac. Gronovius. Sic enim Hist. I. 9. seu quia *procul et Oceano divisae, seu crebris expeditionibus doctae hostem potius odisse.*

Ibidem: *Nec multo post pabulantes nostros . . profligant. Tum Ostorius cohortes expeditas exposuit: nec ideo fugam sistebat, ni legiones praefectum excepissent. Ineptum illud cohortes expeditas exposuit hic esse bene odoratus Ernestius, in emendandi ratione tamen scopum, ut mihi quidem videtur, non tetigit, dum legitimum verbum esse dicit submisit, ac tolerabilius fore expromsit. Ego omnino emaculaverim cohortes expeditas exposuit, nempe suos caedentibus ac profligantibus. Frontin. Strat. II. 3. 17. turbaveruntque Macedonum instructuram. Qua cedente quum Sulla instaret, et Archelaus equitem opposuisset, R. equites subito emissi averterunt eos.*

Cap. XLII. *Nisi Agrippinae minis . . mutatus esset, ut accusatori aqua et igni interdiceret. Supra cap. 36. non atrocitate, non clementia mutabatur, quin bellum exerceret. Addatur lib. I. 44. Discurrunt mutati, et aeditiosissimum quemque victos trahunt. Hist. I. 76. nusquam fides et amor: metu ac necessitate huc illuc mutabantur. Lactant. M. Pers. cap. XXVII. Et iam ceteri milites mutabantur, quum ille etc. quae MSti lectio tū mutabant permutari forte non debuit. Virgil. Aen. XII. 236.*

Talibus incensa est iuvenum sententia dictis

Iam magis atque magis, serpitque per agrina murmur.

Ipsi Laurentes mutati, ipsique Latini etc.

Confer dicta ad lib. IX. 33.

Cap. XLIII. *Magnaue deum benignitate, et modestia hiemis, rebus extremis subventum. Modestiam hiemis dixit pro moderatione. ut fere Paladius R. Rust. lib. III. tit. 25. de malis: amant modestas rigationes. lib. XI. tit. 14. ex superscriptis pulveribus quaternaria cochlearia completa modestius, in denas vini amphoras mittes. et sic lib. XII. tit. 7. Acidaius dum et ante modestia delendum ideo putat, quod ipsa hiemis modestia munus et benignitas esset deorum, parum memor erat, quod plus semel alibi monuit, Tacitum sic passim per Hendiadyon loqui. Ita sensus fere, ut si legeremus m. d. benignitate, qua modesta tum hiems erat, r. e. s. supra cap. 34. illum diem, illam aciem . . r. l. . . initium fore. j. e. illius diei aciem. lib. II. 32. quorum auctoritates adulationesque retuli, ut etc. i. e. auctoritates adulatorias. lib. III. 16. libellum . . litteras Tiberii et mandata in Germanicum continere. i. e. T. mandata per litteras in G. cap. 60. ut mitterent . . iura atque legatos. i. e. per legatos. lib. V. 25, se quisque ultione et sanguine explebant. i. e. u. per sanguinem. lib. XI. 34. Silium et nuptias referens. i. e. nupt. Silio. lib. VIII. 35. duritiam coeli militiaeque abnuebant. i. e. militiam ob d. c. vide ibid. ad cap. 19. Vis tamen aliquanto amplior, quam quae tali interpretatione exhauriatur, his formis plerumque inest. adi et quae ad Hist. I. 79.*

Ibidem: *Sed Africam potius et Aegyptum exercemus, navibusque et casibus vita populi Romani permissa est. Dempsterus ad Rosin. Antiq. VII. 38. tentat, navibusque et classibus v. p. R. p. e. Sed alterum mihi elegantius videtur, in quo casus sunt discrimina maris. lib. XV. 46. sed cer-*

tum ad diem in Camp. redire classem Nero iusserat, non exceptis maris casibus.

Cap. XLIV. *Igitur Pharasmenes iuvenem potentiae promptae et studio popularium accinctum . . aliam ad spem trahere. Iuvenis promptae potentiae est, cui prompta parata sit potentia, ex usu duriusculo genitivi, de quo ad lib. IV. 31. et XVI. 29. Haud male tamen Lipsius coniicit p. promptum, ut vocem promptum cum tali casu obviam videmus lib. IV. 46. lib. XI. 8. et 32. lib. XV. 45. et alibi: et Freinshemius p. properum vel impotentiae promptae: mallem imp. praeruptae, de quo adiectivo agimus ad lib. XVI. 7. Sed auctoritati librorum hic oblectandum, non puto.*

Cap. XLVI. *Ille . . secretis nuntiis monet Rhadamastum, oppugnationem quoquo modo celerare. Amicus Ryckii volebat celeraret: quasi non cum infinitivo ita construeretur verbum monere lib. XIII. 37. lib. XV. 12. et 54. et 67. XVI. 11. et 34. Hist. IV. 33. aliisque in locis. Adde quas ad lib. XII. 13.*

Cap. XLVII. *Adiicit iusiurandum, non ferro, non veneno vim allatum: simul in lucum propinquum trahit, provisum illic sacrificium imperatum dictitans, ut diis testibus pax firmaretur. Optime, ni fallor, vir doctus ad Phaedrum (notante hic A. Gronovio) legebat s. in lucum propinquum trahit improvidum; illic sacrificium i. d. etc. Improvidus pro minus sibi provido aque dolis cavente. Hist. II. 15. improvide secutos conversi equites circumvenerunt. In sequentibus forte legendum illic sacrificium paratum.*

Cap. XLVIII. *Plures tuta disserunt; omne scelus externum cum laetitia habendum: semina etiam odiorum iacienda, ut.* Tentant p. t. d. monentes scelus e. c. l. h. vel p. t. d. in commune, scelus e. c. l. h. vel p. t. d. quippe (vel imo) scelus e. c. l. h. Posses ad hoc p. t. d. omnino scelus (scil. hoc) externum e. c. l. h. Sed non video quid tantum desideres in hoc vulgatae scripturae sensu, omne scelus, quo gentes exterae se invicem, non populum R. laedant, cum laetitia habendum, laete accipiendum, laetitia prosequendum. Sic habere cum cura, lib. XV. 8. habere cum honore, Vulg. Philipp. II. 29.

Cap. XLIX. *Ne ceteri quoque ex Peligno coniectarentur. Verbum coniectare ita cum accus. pro ablat. cum praep. de construitur lib. I. 12. et 32. et lib. XIV. 51. Livius V. 21. eventum rem coniectantibus. Frontin. II. 5. 46. conspicati numerum arborum, et ex eo navium quoque coniectantes etc. Symmach. II. ep. 36. de quo reliqua coniectes. lib. VIII. ep. 48. et fastidia aurium tuarum de stili brevitate coniecto.*

Cap. LI. *Post festinatione continua ubi quasi uterus, et viscera vibrantur, orare morte. Heinsius legebat ubi quatitur uterus, ut sequitur et viscera vibrantur, non vibrari. Sed infinitivus, ut tralaticius pro indicativo, sic quoque per enallagen perusitatam cum indicativo coniungitur, ut pluribus ostendit Cort. ad Sallust. Catil. cap. XXI. Ex Tacito autem loco huic maxime congrua exempla; lib. II. 4. Sed ubi minitari Artabanus, et parum subsidii in Armeniis; vel . . bellum adv. Parthos in-
mendum erat; rector Syriae etc. lib. III. 26. At postquam exui aequalitas, et pro modestia ac pudore ambitio et vis incedebat; provenere dominationes etc. lib. XIV. 3. poenitentiam filii . . memorabat; cum dato signo ruere*

ectum . . pressusque Crepereius et statim exanimatus est. Histor. III. 10. Ibi crudescere seditio, et a conviciis et probris ad tela et manus transi- ant; iniici catenas F. iubet. cap. 31. mox, ut praeberi ora contumeliis, t posita omni ferocia cuncta victi patiebantur; subit recordatio etc. ubi amen praeberi o. c. debet forte construi cum sequente patiebantur. Iam tiam loci integritatem agnovit Ernestius.

Ibidem: Postremo violentia amoris et facinorum non rudis, destrinxit cinacem, vulneratamque ripam ad Araxis trahit: flumini tradit, ne cor- us etiam auferretur. Putabat Ernest. scripsisse Tacitum vulneratamque ipam ad Araxis flumini tradit. Potuit aequo iure coniici v. ripam ad Araxis, torrenti (vel trahendam) flumini tradit. Sed integra satis libro- um scriptura, ac frequens concisior illa loquendi forma flumini tradit, ro, mox vel deinde flumini tradit, ut ad lib. II. 34. ut et Iustin. XVIII. et saepius ostendimus. vide etiam ad Hist. II. 4.

Ibidem: Cultu regio habita est. Sallust. Iug. cap. V. Iugurthamque idem cultu, quo liberos suos, domi habuit. ubi plura.

Cap. LII. Neque tamen exuli longa posthac vita fuit: morte fortuita, n per venenum extinctus esset, ut quisque credidit vulgare. Mollius oret meliusque, morte fortuita aut per venenum extinctum esse, ut q. c. v. t extinctum esse habet Agric. Codex.

Cap. LIV. Quo studia accusantium deterrentur. Malis forsán de- rrentur. ut Hist. II. 76. Si quid ardoris et ferociae miles habuit, popinis t comissionibus . . deteritur. Attamen ut hortari, cogere, percellere liquid pro ad aliquid, ita et detertere aliquid pro ab aliquo, satis Latine r. Livius IV. 24. ut vis a censoribus nullius auctoritate . . deterri qui- erit. Cicero Offic. II. 18. eumque iniuriam in deterrenda liberalitate sibi tiam fieri, eumque qui facit communem hostem tenuiorum putant. ubi Ca- lerarius legebat in deterrenda l. Horat. I. Od. 16.

Tristis ut irae; quas neque Noricus

Deterret ensis, nec mare etc.

vidius Met. III. 766.

aliquisque ex omnibus audet

Detertere nefas, saevamque inhibere bipennem.

Cap. LVI. Structo eis Tiberim stagno. Aur. Victor in Caesar. cap. XVIII. initio: exstructoque trans Tiberim lacu, quod eam partem aquae itigabat, annum etc.

Ibidem: Pugnatum, quamquam inter soutes, fortium virorum animo. ur Abr. Gronovius cum Bodl. MS. velit quamquam inter insantes, vel loquin tanquam inter nocentes, nondum satis caussae video.

Cap. LVII. Gladiatorum spectaculum editur. Amico Ryckii placebat ladiatorium sp. ed. verum ut saepe hoc modo, ita illo loquitur Tacit. b. IV. 62. lib. XIII. 31. lib. XI. 22. Hist. II. 67. et 71. et lib. III. 32.

Cap. LX. Eodem anno saepius audita vox Principis, parem vim . . c ne fortuito prolapsus videretur, senatus quoque consulto cautum plenius uam antea et uberius. Forte legendum Ac (vel Hoc) ne fortuito pro- ipsum videretur etc. Cicero pro Fonteio cap. IX. ne quod minus mo- erate positum, ne quod ab aliqua cupiditate prolapsum verbum esse videatur.

Cap. I.XII. *Quando ea loca insiderent, quae transmeantibus . . . sine vehendo commeatu opportuna forent.* Potuit a Tacito venisse, ut ad Vellei. II. 113. coniecit Heinsius, diserteque exhibet MS. Agricolae, *subvehendo commeatu.* Sic lib. XV. 4. *et provisus ante commeatus, quorum subvectu pauci avidius progressi* etc. Livius III. 23. *commeatum a Roma consul Cornelius subvectus.* vide et lib. IX. 23. Sed nec simplex hic vituperandum. Hegesipp. V. 21. extr. *Vehebant materiam milites, spe victoriae solantes laborem.* Confer adscripta ad lib. II. 85.

Cap. LXIV. *Nam Lepida blandimentis et largitionibus iuvenilem animum devinciebat, truci contra ac minaci Agrippina, quae filio dare imperium, tolerare imperitantem nequibat.* Invenusta plane ellipsi in his *quae dare imperium*, ex sequentibus quidam subaudiunt viri docti: magisque mihi Heinsii coniectura arridet, *truci contra ac minaci Agrippina: quae filio daret imperium, tolerare imperitantem nequibat.* Concisior iterum, ut cap. 51. et passim, oratio, pro pleniore, quippe quae (i. e. cum) filio daret imperium, t. i. nequibat, vel quae, cum filio daret imperium, t. i. n. Nihil, ut saepius inculcavimus, tali pronominum aut coniunctionum defectu usitatus. Posses ceteroquin etiam divinare quae filio cum daret imperium etc. i. e. quae cum f. d. i.: quali traiectione cum saepius utitur Noster, tum lib. IV. 71. *quae florentis prisigno cum per occultum subvertisset, misericordiam* etc. Nepos Hann. cap. VI. *In colloquium cum venit, conditiones non convenerunt.* ubi male legitur *convenit*: vide ad Sulp. Severum Dial. I. 15. 4.

Thomae Wopkensis in Iustini historias Philippicas animadversionum criticae quum integrae exhibeantur in II. et III. Vol. Iustini a me editi, hoc in libello non videbantur repetendae esse.

A N T I K P I Σ I Σ

IN

T. A E. W. S. *

ADVERSARIA CRITICA EXPROMTA IN FL. AVIANI FABULAS **

FAB. L. 5. 6.

*Nam lassata puer nimiae dat membra quieti,
Spem quoque raptori sustulit inde fames.*

Omnino, inquit T. A E. W. S., *nimie*. caussam hanc addit, quod facillime ita depravari vocula haec potuit ab huius Latinitatis insciis. Latinitatem autem sequiorem intelligit. Librarii ergo, quique praeterea depravarunt Aviani Fabulas, peritiores fuerunt Latinitatis antiquae et optimae, quae *nimum* amabat, quam sui temporis et proximi saeculi; quod cui sit verisimile praeter Adversariorum Criticorum Auctorem? De Aviano si quaeris, ei adverbium *nimum* placuit Fab. XL. 9. atque, ut nonnulli censent; Fab. XIX. 15. alibi *nimis*. Ut autem *nimiae* *quieti* in hoc versu, quam lectionem damnat doctissimus Criticus, ita *nimias* *aquas* Fab. IV. 8. *nimio* *igne* Fab. IV. 12. *nimiam* *sitim* Fab. XXVII. 4. Idem tentat vs. 6.

Spem quoque raptoris sustulit inde fami.

Sed praeter ullam caussam, et praeter Codd. fidem. Adde quod vacabit sic quoque.

Vs. 11. 12.

*Ne mireris, ait, deceptum fraude maligna
Vix miserum vacua delituisse fuga.*

Reprobat Cannegieterus lectionem hanc, et quod reprobum in ea est, librariis tribuerat: contra nuperus Criticus ipsi id Poetae imputat. Atque hac ratione Criticae ubique utitur, ut a librariis culpam, quam incusarat Cannegieterus, ad Avianum revocet. Quanto satius fuerat Neveti Barthique, passim sermonem Poetae vellicantium, defensionem semel suscipere, quos oppugnavit Cannegieterus, quam ex lectionibus dubiis, atque argumentis incertis nova crimina fingere? Nam quod ad hos versus attinet, si maxime displicuit emendatio Editoris Critico huic, potuit

*) I. e. Thomae Wopkens. Istis enim siglis uti solebat Wopkensius in Miscell. Obs. si quas animadversiones ex Adversariis suis expromeret.

**) Miscellan. Observatt. Critt. in Auctor. Vett. et Recent. Vol. VIII. Tom. I. pag. 1—20. (Amstelod. 1737.)

demere notam Aviano, quam inurit, abrupti et obscuri sermonis, si cctionem probasset, quam Cabeliavii Codd. subministrarunt. Vide Observationes Miscell. mensis Martii et Aprilis anni 1734.

*Ne mireris, ait, deceptum fraude maligna;
Vix licuit vacuo delituisse fuga.*

Vs. 15. 16.

*Haec si dicta putet, seque hac sciat arte notari,
Foemineam quisquis credidit esse fidem.*

Foemineum si legis, quod in Codice uno est, significatur his verbis falli eos, atque hoc apologo notari, qui credunt fidem esse rem foemineam, seu in foeminis esse fidem; et quia negat eruditissimus Censor hanc sententiam convenire fabulae, manifestum est, verum sensum ei non perspectum esse.

FAB. II. 1. 2. 3. 4.

*Pennatis avibus quondam testudo locuta est;
Si quis eam volucrem constituisset humi,
Protinus e rubris conchas praeferret arenis,
Quis pretium nitido cortice bacca daret.*

Brevitatem, ait de vs. 2., satis obscuram fateor, sed ad talia in Aviano connivendum multa, res mihi certissima est. Expeditissimam hanc esse rationem notas criticas scribendi, quis neget? Suspecta tamen est. Quia vero rem eam sibi certissimam adseverat, amici ei haud dubie credent: ipse, cui ignotus is est, testes malui huius brevilloquentiae aequales Poetae nostro, quacunque tandem is aetate vixit.

Vs. 5. 6.

*Indignans sibimet, tardo quod sedula gressu
Nil ageret toto perficeretque die.*

Perficeret legas an *proficeret* equidem flocci non interduim, nec forte interdui Editor, credimusque omnino Viro eruditissimo *agere et perficere* differre, etiamsi id ex omnium paene aetatum Scriptoribus non probasset. Maiorem Codicum partem obniti *quod proficeret*, quod affirmat Anonymus, vehementer dubito. Credidit id Cannegieterus, sed illo tempore, cum nondum inspexisset Codices, quibus Cabeliavius fuit usus; nam hi omnes in vocem *proficeretque* conspirant.

Vs. 13. 14.

*Atque ait: exosas post haec documenta quietis,
Nan sine supremo magna labore peti.*

Haec ita exponit T. AE. W. S. *peti*, id est petii, vel petivi magna non sine supremo labore, postquam sic discere coepi, quam mihi iam noxium quamque adeo perversum odium quietis pristinae. Prius ergo, si credimus huic Critico, testudo discere coepit incommoda et calamitates odii quietis, deinceps vero petiit suprema. Quo quid contrarium magis sententiae Poetae et rei ipsi? Quod addit, *peti* posse et passive exponi, in eo videtur sequi Editorum anteriorum sententiam, quam tametsi non

prorsus reiicit Editor novissimus, cur tamen aliter hoc legi malit, in notis caussam exposuit.

FAB. III. 2.

Hispidæ saxosis terga relisit aquis.

Aquis hic Censor anonymus accipit casu Dativo. Editor vero istum casum metuit, quod minus verisimile cancrorum tergora testacea aquis illa frangi. Credere itaque maluit, *aquis* ablativum esse, pro in aquis. Quomodo autem in aquis saxosis possit testa illa frangi, intellectu facile est.

Vs. 3.

Hunc genetrix facili cupiens procedere gressu.

Facili gressu esse inoffenso pede Editor monuerat. Iterum cum moneat doctissimus Censor, magnis auctoribus, quos addit, adductus, quid quaerat, nescio, nisi forte in scirpo nodum.

Vs. 11. 12.

Nam stultum nimis est, cum tu pravissima tentes,

Alterius censor ut vitiosa notes.

Evanescere iubet Criticus anonymus suspicionem Editoris nuperi de hoc disticho, exemptis ita scrupulis, quos ille iniecerat, ut non Cancrī haec esse verba ad matrem loquentis, sed ipsius Poëtae reputes epilogum. Obtemperabit haud dubie Editor monitis eruditis, si epilogos Aviani esse ostenderit. Negavit hoc ille, multaque disputavit de ea re in Dissertat. cap. XVI. in fine, quorum meminisse oportuit Correctorem.

FAB. IV. 1. 2. 3. 4. 5. 6.

Inmitis Boreas, placidusque ad sidera Phoebus

Iurgia cum magno conseruere Iove,

Quis prior inceptum peragat, mediumque per orbem

Carpebat solitum forte viator iter.

Convenit hanc potius liti praefigere caussam,

Pallia nudato decutienda viro.

Verum contentio non fuit inter Boream et Apollinem, uter prior aliquid agat aut faciat, sed uter utro prior esset, id est, uter praestaret, potentiorque et maior esset: quod abunde docuit in commentariis novissimus Editor. Non sequor etiam doctissimum Criticum, Deos illos una cum Viatore iter fecisse existimantem. Iurgium inter eos in coelo erat, atque in concilio Deorum, in eodem ergo concilio caussa demonstranda. Hinc vs. 1.

ad sidera Phoebus

Iurgia cum magno conseruere Iove.

ubi vide notas et vs. 15.

Tunc victor docuit praesentia Numina Titan.

Ergo Titan praesens erat numinibus. Ubi autem, nisi in coelo? Illinc, ut solent, fervore Titan, flatibus Boreas viatorem fatigavit, sedentibus ibidem Diis iudicibus. Absonum vero fingere velle caussam primo constitutam in coelo a Diis litigantibus, deinde eos in terram descendisse, mox

rursus ad superos rediisse. Nam ut alia omittam, abhorrent haec a iudiciorum forma. Et quae, quaeso, causa est, quae necessitas talia ligere, nisi unum illud figmentum Censoris socium substituentis, pro soluto, sive ut Editor existimat *Sol tum*.

Vs. 11. 12.

Sed tenues radios paullatim increscere Phoebus

Iusserat, ut nimio surgeret igne iubar.

Certissima emendatione, inquit Censor, legendum, *ut nimio spargeret igne iubar*. Fab. XV. 8.

Sparserat arcum rursus in astra iubar.

Liceat tamen unum contra dicere: Spargit iubar Pegasus, de quo in Fab. XV. quia cauda elata, quicquid est iubaris, insimul quaque versum effundit. Alia ratio est Solis, de quo in Fab. IV. ille tenues radios praemitit, et tandem totus in igne surgit. Scimus quid soleat Sol remotis nubibus paullatim emergens. Coelum autem apte nubilum fingi in Fabula hac saeviente borea nimisque furentibus nemo dubitabit. Neque credo exiget quisquam ut doceam, *iubar surgit* Latine dici; sic enim Sol, dies, ignis, flamma, surgere dicuntur apud Poetas. Ovidius Heroid. XIII. 113.

Tura damus lacrymamque super, qua sparsa relucet,

Ut solet adfuso surgere flamma mero.

Dicas ergo supervacuum esse Critici docti crisin hoc loco.

FAB. V. 7. 8.

Aptavitque suis incongrua tegmina membris,

Et miserum tanto pressit honore caput.

Adscribam verba doctissimi Critici: „*Miserum* minus congrue exponi puto aerumnosum, ad labores et verbera misere natum; quod sane de toto asino, non de capite duntaxat illius dicendum. Significatur haud dubie vile, contemnendum, adeoque honori illi, quo gravabatur, neutiquam consentaneum.“ Hactenus ille. Nolo hic omnia exequi, aut argute inquirere cur asinus iste Cumanus minus miser dicatur, quod aerumnosus, quam quod vilis. Anne enim, cum asinum ad labores et verbera natum dico, simul ostendo, vilem fuisse et contemnendum? Nam utique ob id viles sunt, et contemnendae hae bestiae, quia illa patiuntur. Sed operae pretium est causam audire, cur illam Commentatoris expositionem huic loco convenire neget, nempe quia non de toto asino hic loquitur Avianus, sed tantum de capite eius. Existimat itaque, non asinum totum, sed solum caput indutum fuisse exuviis leonis. Ostendat autem unum omnium, qui asini huius meminerunt, pervulgata enim ea Fabula est, qui non asinum totum leonina pelle tectum dicat. Aviani non dubia est sententia ex vs. 5.

Aptavitque suis incongrua tegmina membris.

et vs. 11.

Et simul abstracto denudans corpora tergo.

piget plura proferre. Nam si asinus ob stuporem animi capite tecto sese totum occultari putavit, an putandum eodem stupore rusticum fuisse, et ab aure potius, quam ab intecto reliquo corpore asinum deprehendisse? Certe non cogitasse videtur Commentator ille novus ac Cer-

eruditus, vocem *caput* etiam totum animal significare. *Lepidum ca-*
miserum caput pro homine lepido et misero obvia sunt. Lepidus
 fateor, quisquis is est, in exponendo hoc versu T. Ae. W. S. et ta-
 lepidior in duobus illis, qui sequuntur:

Vs. 9. 10.

Ast ubi terribilis animo circumstitit horror;

Pigraque praesumptus venit in ossa vigor.

namque hic: „Durum aliquo modo, vigorem iam ante adsumtum tum
 enisse dici ad pedes.“ *Venit in ossa* eruditus ille Adversariorum Cri-
 ticum Auctor exponit, venit ad pedes. Censeas hinc aut Avianum aut
 icum hunc Belgam fuisse, aut ex vicinis huic genti populis, quibus
 a et pedes eodem nomine sonant, *beenen*. Sed et hic credo conni-
 dum ad talia in Aviano, certe in Commentatore hoc novo. Equidem
 em nihil duri in eo video vigorem, primum animo praesumptum, mox
 a et corpus omne occupare, ut solent affectus primo animum commo-
 e, dein membra omnia pervadere.

Vs. 11. 12.

Mitibus ille feris communia pabula calcans,

Turbabat pavidas per sua rura boves.

em interpreti movet Anonymus de habitu asini. Superbilisse exuviis
 illum, atque insolenter se iactasse ille ait, hic negat; scena illam ve-
 diam postulat. Vox *calcare* pro insolenter contemnere; ei inervit sic
 ius XVI. cap. 4. *postquam vero tribuniciis seditionibus calcari ac pol-*
coepere. Lactantius II. Instit. Div. 2. *contemnere autem et calcare ter-*
ti, nihil aliud est, quam simulacra non adorare. Nec credo respueret

Censor eruditus, si aliquid elegantiae in Poëta ferret. Addit is
 ro de versu sequenti: „omnino intemerata sit vox *turbabat*, pro quo
 tatur *urguebat*.“ Scias autem ansam tentandi praebuisse duos codices
 quibus *torquebat*, quod ex vetere orthographia *torcuebat* exarabatur,
 ua scriptura non longe abijt *urguebat*, quam venatoriam vocem esse
 endit Editor. Tandem subiungit Adversariorum Criticorum Auctor do-
 sinus: „Nunquam in litteratorum rep. deerunt, qui, quantum incre-
 ntum a coniecturis supervacuis accipiat artis criticae fastidium, non
 te considerent.“ Quis igitur non saeculi nostri felicitatem laudet? cui
 s Monitor contigit, qui supervacua tollat, et fastidium minuat, atque
 modo videat, ne quid illa litteratorum resp., quae nunc est, detri-
 nti capiat. Quanquam, quod fastidium metuendum in hac caussa Edi-
 i? qui non fastu quodam, atque elato supercilio ferenda damnat ac-
 cit, sed ea, quae minus recte habere atque aliqua medicina egere
 ebantur, molliter ac suspensa quasi manu tangit. Sed, ne nescias,
 ne fastidium his verbis cietur, *forte legendum urguebat*. Languenti
 macho sit necesse est, qui ad talia nauscat.

FAB. VI. 1. 2. 3.

Edita gurgitibus, olimque immersa profundo,

Et luteis tantum semper amica vadis,

Ad superos etc.

Nihil hic Censor, quod non praevidit interpres; nisi hoc unum non, quod ubique id agit, ut vitiosa tueatur, non quod ipse ea probet, sed ut locum habeat vituperandi Avianum. *Que*, inquit, hic vacat istiusmodi pleonasmō, de quo ad Fab. XVII. 13. Videamus autem quibus illic exemplis nitatur. Sunt vero haec Fab. XVII. 13.

Illa gemens fractoque loqui vix murmure coepit.

Fab. XXV. vs. 5.

Illa sibi abrupti fingens discrimina funis

Atque auri queritur desiluisse cadum.

Cetera quae in eo loco adfert, eiusmodi sunt, ut coniunctio ferri queat, de qua re monuit Cannegieterus ad Fab. XLII. vs. 5. quem et nequaquam ista puo fugerunt; imputavit enim ea erroribus, aut saltem ineptae librariorum elegantiae. Adiectam autem a Poëta coniunctionem, *que*, atque, ut pedum numerum compleret (quae sententia est Critici nostri ad Fab. XVII.) tantum abest a vero, quantum a mente Poëtae. Nam quid ei promptius quam vs. 13. Fab. XVII. evitare hoc indecens ac puerile vitium, atque ita scribere:

Illa gemit, fractoque loqui vix murmure coepit.

atque in Fab. XXV. vs. 5.

Ille sibi abrupti fingit discrimina funis.

Aut in versu sequenti pro *atque auri queritur* ita, ut est in codice uno, *Auri conqueritur*. Puero generanti has mutationes obvias esse quisque perspicit, quanto magis Aviano. Est praeterea quod ad vs. 2. Fab. VI. carpat Criticus noster. Non opus est, inquit, tale adgnosci *ὅφ' ἐν* (nempe *semper amica*) et tamen nil prohibet hoc loco adgnosci.

Vs. 10.

Verborum vacuum prodidit esse fidem.

Cur dubitaverit Editor *vanam* pro *vacuam* esse legendum, caussa haec est, quia vox *vana* illo sensu ubique placuit Virgilio, quem Avianus imitari solet.

FAB. VII. vs. 11.

Haec tamen illa sibi credebat praemia ferri.

„*Ferri* salva aliorum sententia commodissime hic accipi video.“ Haec Censor ille. Qui illi alii sint ignoro. Noluit certe Cannegieterus doceri tribus exemplis Latine dici *ferri praemia*.

Vs. 13. 14.

Tunc insultantem senior de plebe superbum

Adgreditur, tali singula voce monens.

Dixerat Commentator non placeat sibi *singula*, nec negat Corrector eiusmodi id esse, ut displicere queat; sed infantiae auctoris id tribuit. Ipse itaque infante infantiolem fuisse Poëtam oportet, qui nihil habuit, quod versum hunc expleret. Quid? si ita clausisset:

talita voce monens.

Quis autem tam infans qui nomini *voci* aptum epitheton non inveniat?

Vs. 15. 16.

*Infelix! quae tanta rapit dementia sensum,
Munera pro meritis si cupis ista dari!*

Ad haec Censor: „Cur autem emendaremus si cupis ista dare (pro ostendere, venditare) rationem satis solidam non cerno, silentibus praesertim codicibus.“ Imo non silent codices Cabeliavii, qui dare habent. vid. Miscellan. Obs. Martii et Aprilis anni 1734.

Vs. 17. 18.

*Non hoc virtutis decus ostentatur in aere,
Nequitiae testem sed geris inde sonum.*

Absonum (scribit Censor doctissimus) illud *inde sonum*, meis quidem auribus. Id quod omnino mihi persuadet. Neque enim, ut alicubi Quintilianus docet, cuiusque auris est litterarum sonum explorare. Dicas certe non eius, qui amoenitatem in eo sitam arbitratur, quod versus secundus clauditur voce *indecorem*, quia versus primus in medio habet *decus*. Sed quid de illa eius critica ratione dicas, qui vocem trisyllabam *indecorem* auctori obtrudit, a quo iste ubique cavet? Versus enim pentametri omnes in dissyllabam exeunt. Nam trisyllabae voces, quae in nonnullis epilogis reperiuntur, non Aviani sunt, sed alterius; quare eos probatiores codices non tantum, sed et castigatiores editiones excludunt. Vellem illam Aviani rationem, quam ubique servat, ante cogitasset Censor, quam Adversaria Critica in eum scribendi impetum sumpsit.

FAB. VIII. vs. 6.

Et magnum precibus sollicitasse Iovem.

Tentat eruditissimus Censor *magnum*, neque tamen ob id *magnum* nobis ereptum it. Non itaque vindice hic opus.

Vs. 7. 8. 9. 10.

*Turpe nimis cunctis irridendumque videri,
Insignes geminis cornibus ire boves.
Et solum nulla munitum parte Camelum,
Obiectum cunctis expositumque feris.*

Turpe nimis cunctis irridendumque videri quid sit, etiam sine monitore quisque intelligit. Elegantius tamen et Camelo convenientius legi opinabatur nuperus Fabularum harum Editor, *Turpe nimis gibbis se ridendumque videri*; non, *se irridendumque*, ut Censor.

Vs. 12. 13. 14.

*Insuper et magnae sustulit auris onus,
Vive minor merito, cui sors non sufficit, inquit,
Et tua perpetuum, livide, damna gene.*

Cum fatorum arbitrio cuique suae partes tribuerentur, de qua res Phaedrus III. Fab. 18., aures magnas meruisse visus est Camelus. Dein cum his non contentus, etiam cornua aut aliud decus praesidiumve appeteret, iratus Iuppiter etiam illud, quod datum erat, eripuit, iussitque illum merito hoc deinceps minorem vivere. Ita haec acceperat novissimus Commentator; verum Censor ille eruditus, credo, quia elegantior haec sententia erat, extorquet eam Aviano, in cuius sermone nihil scitum, argutum, aut elegans fert, et *merito* hic adverbium esse dicit, vocemque *minorem* hic ad staturam refert. Minor, inquit, tum erat Camelus (h. e. truncatus) quod auris ei sublata esset. Quam apte autem totus Camelus

propterea minor dicatur, quod sola auris demta, ipse, qui illa commatus est, viderit. Nolim tamen ob id dubites de Silii lectione III. 42.

Frontemque minor truncam amnis Acaean.

quam ei reddidit Heinsius. et Iuvenalis VIII. 4.

Humerosque minorem

Corvinum.

Nam taurus, cui cornua demta, *frontem minor* recte dicitur, ut homo *humero minor, dextra minor, pede minor*, cui humerus demtus, dextra aut pes unus; ipsum tamen taurum aut hominem simpliciter propterea minorem recte dici, aliis exemplis opus est, quibus id doceatur.

FAB. IX. 3. 4.

Securus, quodcunque malum fortuna tulisset,

Robore collato posset uterque pati.

Notat hic Censor: „Syntaxis singularis pro, securus posse utrumque pati.“ Sed quid quaeso adigit, ut singulare quidpiam hic statuamus et incultissimum vulgi sermonem versui intrudamus. Quanto autem liberalius honestiusque una litterula nonnihil mutata, succurrere pudori Poëtae, ac sordes ei abatergere? quod fecit Commentator sive novissimus Editor, cuique legens pro *cunque*. Vide autem modestiam Critici illius, qui, ut singularem hanc et nimis quam plebeiam locutionem Aviano vindicet, ea loca producit, quae in tanto Codicum manu exaratorum numero unius aut ad summum duorum lectione adiuventur, damnata a ceteris omnibus. Ita Fab. XXXIX. 2. libri antiqui omnes, si ab uno discesseris, in hanc lectionem conspirant:

Voverat attritus quondam per praelia miles,

Omnia suppositis ignibus arma dare.

Qui sermo honestus est, atque omnibus probatus. Unicus autem Codex, nempe Vossianus tertius, omnium corruptissimus (quod conferenti hunc cum ceteris patebit) et de cuius fugientibus exolescentibusque litteris Editor nuperus in praefatione sua monuit, *daret* habet. Et quia hoc plebeium plane sapit et sordidum est, praelatum id a nostro Critico. Alter locus est ex Fab. XXXIII. 7.

Grande ratus pretium volucris de morte referre.

Idem Codicum omnium consensus hanc confirmat lectionem, nisi quod Cab. 1. et Col. 1. *referret* exhibent. Duos autem hos, an unum Codicem credere velis, ex his Cannegieteri verbis in praefatione statue:

Hi tres, inquit, (nempe Cab. 1. 2. 3.) in paucis discrepant a Colbertinis eodem numero recensitis. Et si nonnulla in his aut oculorum aut manuum festinationi dederis, iidem videri possunt, atque ex Colonia in Bibliothecam Colbertinam migrasse.

Tertius locus est in Fab. XXII. 5.

His, sese medium Titan scrutatus utrumque

Obtulit, et precibus ut peteretur, ait,

Praestabit facilis.

Adiuverat haec una litterula addita de suo novissimus Editor, legendo agit pro ait *Praestandi facilis*. *Praestandi* autem *facilis* ex libris est de

sumtum. Quid Censor ille? Cum inveniret in uno codice an editione Cabeliavii (neque enim illa distinguuntur hoc loco) *praestaret*, hoc ceteris lectionibus anteposuit, nempe quia locutio haec absurda erat, et tamen ne sic quidem constabat absurditas, nisi adiuvaret eam praeterea emendatione; nam pro *ut peteretur*, quod libri omnes habent scripti editique, legit *si peteretur*. Quanto autem satius fuerat acquiescere in illis, quae ad hanc Fabulam de toleranda nonnullorum codicum scriptura disputat? Quorsum vero illae in deterius mutationes? Quae quid produnt, nisi animum iniquiorem, obtrectandi libidinem? aut palatum ab elegantiori gustu alienum, et frugibus repertis glandium appetens?

Vs. 5. 6.

*Dumque per inceptum vario sermone feruntur,
In mediam praeceps convenit ursa viam.*

Ut Latinissimis scriptoribus convenienter loqueretur Avianus, *en venit* legebat nuperus Editor. Non hoc ferendum ratus est eruditus Censor, revocatque sermonem Poëtae ad extremae caveae homines. Eadem chorda oberrant, quae notata ipsi sunt ad vs. 13. 14. 15. etiam quae ad Fab. X. 1. 2. quae, ut et reliqua, retexere studiosius nec lubet, neque si luberet, nunc vacat, dum ad aliud litterarum genus negotia publice imposita vocant. Quanquam quid opus pluribus ad reprimendum T. Ae. W. S. impetum? Ex iis, quae illo ordine, quem is cepit, sum persecutus, intelliget Lector non iniquus, quid de ceteris sit sentiendum. Unum tamen hoc loco addendum. Ad Fabulam illam X. *ταυτολογίαν* Aviani declarare instituit. De ipsa Fabula copiose actum est in Dissert. cap. XX. Versus illi tautologi 5. et 6. sunt Fab. XXV.

*Flens puer extremam putei concessit ad oram,
Vana supervacuis rictibus ora trahens.*

Nempe Vir doctissimus pro synonymis accipere videtur flere et ora rictibus trahere, quare addit, *flens* in aliud quid migrandum. At vero quicumque illa perite distinguere didicit, migrationem hic et vim fieri vetavit. Vellem illius animum subiisset, non omnes, qui flent, rictibus ora trahere, nec omnes, qui ora trahunt rictibus, flere. Puerorum est et eminarum cum fletu et lacrymis trahere ora; quam eiulationem et lamentationem dicas. Viris autem gravibus fletus quidem convenit, non vero etiam oris ac rictuum tractus et distortio. Hos videas quidem frequenter grandibus guttis ora humectare, rictus autem raro trahere. Puer ille, quo de in hac Fabula, ut omnes, qui fictis lacrymis fallere student, iactantius plorare atque eiulare instituit; nec flevit tantum, sed et rictibus patulis ora traxit. Et ne dubites *rictus trahere* sive *rictibus ora trahere* (quae synonymice sic usurpari puto) flentibus non esse proprium, Avianus idem dixit de cane Fab. VII. 3. 4.

*Forte canis quondam nullis latratibus horrens,
Nec patulis primum rictibus ora trahens*

Aliis praeterea, qui quacunque de causa labia vertunt ac distrahunt, eadem locutio recte accommodabitur. Est enim rictus, oris inter labia discrimen. *Mensuram oris* nominat Scholiastes Horatii Sermon. I. 10. 7. WOPKENS. ADVERS. CRIT. II.

Unde Varronis illud apud Nonium in *Rictum*: *Rictus parvissimus ut re-fraenato risu roseus*. Ita haec legere malo, quae aliter edidit Scaliger in Catalect. pag. 254. alii rursus aliter. Decorem in puero praedicat Varro, quem Ovidius in puella Artis lib. III. 283.

*Sint modici rictus, sint parvae utrinque lacunae,
Et summos dentes ima labella tegant.*

Praecipue vero de ore distorto usurpatur; est enim a *ringi*, quod proprium canum irritatorum et latratorum, ut scribit Donat. ad Terent. in Phorm. I. 2. 26. cui adde commentatorem veterem Horatii Epist. II. 2. 128. Quae caussa est, cur nonnulli voluerint, ut scribit Nonius, tantum de feris dici *rictum*. Scite ergo de cane Avianus in Fab. VII. versus paullo ante descripsi, quos dubites an ex his Lucretii finxerit V. 1062.

Inritata canum quum primum magna Molossus

Mollia ricta fremunt, duros nudantia dentes;

Longe alio sonitu rabie districta minantur;

Et quom iam latrant et vocibus omnia complent.

In his *mollia fremunt* est molliter, quod non animadversum interpretibus. *Rictuque canino* est apud Iuvenal. X. 271. De rictu ridentium vide Horatium Serm. I. 10. 7. contemnentium, Gellium XVIII. 4. quae duo loca Lexicographis etiam sunt notata. De clamantibus aut manducantibus accipio hoc Lucilii apud Nonium:

Malas tollimus nos atque utimur rictu.

ita legendum recte monuit Rutgersius in Venusin. Lect. cap. 15. De hominibus tristibus et qui sunt labiis demissis ut puto, Titinnius apud eundem Nonium duobus in locis: *Cave exporgere frontem. Labea semper cito rictus.*

Tantum et quidem in Aviani Fabulis Adversariisque Criticis T. AB. W. S. tantum.

PETRI BURMANNI

AD

THOMAE WOPKENSII

ADVERSARIA CRITICA EXPROMPTA IN VELLEII
PATERCULI HISTOR. ROM.

ANIMADVERSIONES *

Postquam Clericus rebus civilibus et literariis, deinde etiam humanis ereptus esset, perpetuo reipublicae eruditae censore liberatos, et metu illo, ne leviter studiis nostris imbuti, auctoritate et confidentia tanti Aristarchi commoti, male de conatibus literatorum iudicarent, defunctos nos fore credebamus. Neque tamen ideo sublatum virum, laboriosum magis quam doctum, gaudebamus, quod impetus eius, opportunitate Ephemeridum in omnes facti librorum Scriptores, quos carpere et recensere instituerat, non levi manu possent retundi, sed quod tempus in his concertationibus perdere semper displiceret, et utilius, mihi certe, videretur, quidquid vitae superesset, elaborandis, quae adfecta habebam, operibus impendere. Numquam vero iniquo animo tuli, si quis candidus et aequus scriptorum nostrorum iudex errantem admonere animum induceret. Non enim ita mea placere umquam prae me tuli, ut non saepe, ritio humani ingenii, lapsus esse confiteri, et quotiescumque studiorum initia, et exacti in continua literarum interiorum meditatione et exercitatione temporis memoriam repetere, et editos a me libros relegere et retractare vacaret, hic et illic quaedam mihi excidisse, et quae iuveni admodum blandiri solebant, nunc seni displicere, agnoscere erubuerim. In multis vero humanioris disciplinae partibus, nihil esse, quod literati hominis, et in primis iuvenis, animum maiori voluptate titillaret, experiendo didiceram, quam si felix quaedam et ingeniosa locorum corruptorum emendatio, et non absurda coniectura subnasceretur.

Numquam tamen temerariae Criticorum sectae, quae urendo et secando vulnera, per indoctos et rudes librarios imposita, irritare magis, quam sanare sibi proposuit, nomen dedi; sed, ad exemplum summorum

*) Miscellan. Observatt. Critt. in Auctor. Vett. et Recent. Vol. VIII. Tom. III. pag. 353 — 407. (Amstelod. 1737.)

in Arte Critica Virorum, veterum codicum lectioni vel expressae, vel corruptae vestigiis insistens, timide ad novandum aliquid accessi, et vulgatam lectionem, si tolerabilem et a sermonis publici consuetudine non abhorrentem sententiam exhiberet, tueri sum conatus. Si quid vero durius et insolentius dictum occurreret, saepius veterum verba, licet hodie parum intellecta, retinere, quam nova a nobis in ipsum contextum intrusa lectoribus obgerere malebam. Et quum in ipso Cicerone *singularia* multa veteres Grammatici notaverint, unicuique scriptori, quem tractabam, peculiare sibi loquendi modos, et formulas adserere, et non recte intellectas potius intermortuae linguae Latinae ignorationi, qua non penitus veterum vim locutionum perspicimus, adscribere, utilius et tutius censebam. Deprehendam enim quotidie loca plurima a prioribus Criticis re-xata, et parum intellecta, a sequentibus adserta iure fuisse; et post nos etiam exorituros alios, qui obscuris et corruptis veterum verbis novam lucem adfunderent, animo praesumebam. Hanc vero rationem tractandi antiquorum scripta, et adnotationes quasdam aliorum ante nos animadversionibus adiciendi in primis in Velleio Paterculo recensendo, religiose servandam esse existimavi. Singularis enim in scribendo iudicii, et dictionis multum a proximi sibi, felicitis et aurei, seculi genere abhorrentis, omnes Viri docti hunc Historicum esse iudicaverunt. Et quumunicus ad hunc usque diem, manu exaratus huius Scriptoris Codex sit repertus, et ille innumeris scribae mendis et aberrationibus sit inquinatus, neque etiam prima editio semper fideliter librarii manum, ut Bærerii notae docent, exhibuerit, nec quo ille liber abierit, quaerendo indagari potuerit, lubricam admodum viam mihi ostendi, cernebam, praesertim quum in nullo umquam ex omni antiquitate scriptore plus sibi Interpretes et Criticos permisisse deprehendissem. Neminem tamen, quantum recorder, acerbior dicto, aut maligna et invida mente, detractare, sed suum cuique iudicium relinquens, meum etiam de locis adfectis simpliciter ostendere institui. Coniecturas etiam timida et suspensa manu promere, et saepius acutioribus post me de Velleio melius merendi partes transmittere consultius duxi, ne pro medicina nova vulnera infligere viderer. In unicum, fateor, Clericum, Philosophiae et Theologiae, per me licet, rarum huius seculi lumen, immo, si Diis placet, Criticum acutissimum sibi visum, in praefatione quaedam gravius dicta, sed quae summa eius temeritas et inscientia expresserunt, reperiri non nego. Ad quae, ut mos eius ferebat, in Ephemeridibus suis, misera ignorantiae et malignitatis deprecatione, et tolerantiae, quam ille in neminem exercebat, commendatione inepta, quaedam quum rescripsisset, mittendum potius hominem malevolum, et tot plagis confossum, quam saepius in tam ignobile certamen, in quo si viceris nulla sit gloria sita, descendendum esse censebam. Septimo vero abhinc anno, quum in manus meas venirent *Thomae Wopkensis Lectiones Tullianae*, ignoti mihi hominis, videbam quaedam etiam Velleii loca ab eo sollicitata et retractata, et statim aliquid malignitatis et sinistri de me iudicii deprehendebam. Et licet livorem et virus dextre et callide, ut sibi videbatur, sub splendido verborum honore, quoties mei nominis mentionem iniiciebat, tectum perspi-

cerem, non tanti tamen esse putabam, ut in refutanda eius viri incursione otium meum perderem. Silui igitur, et quamvis saepe mihi in scriptis ab eo tempore proditis, occasio satis commoda mea vindicandi nasceretur, dissimulare malui, et novum Criticum sibi placere permisi. Sed quum nuper personam sibi detraxerit, et ex professo Velleium a me editum a capite ad calcem percurrere, et notas doctorum Virorum et in primis meas, perstringere et carpere, eadem confidentia instituerit, qua Cortii in Sallustum, Cannegieteri in Avianum, et Oudendorpii notas in Obsequentem censorio supercilio excusserat, non indignabar quidem me quoque in ordinem redactum, et his Achivis permixtum; sed quum doctissimum Cannegieterum iam retudisse insanos in se impetus factos viderem, nec alios sibi defuturos, si postea plures, ut minari videtur, invaderet, crederem, meas nunc partes iudicabam, mea modeste et graviter vindicare. Diligentius ergo, quam olim Lectiones Tullianas, Adversaria illa Critica, ad Editores harum Observationum Miscellanearum missa, et huius Voluminis pag. XXI. exhibita, excutienti, manifeste apparuit Wopkensis ille, verus et germanus, *Praeceptoris sapientissimi, sibi in aeternum colendi, Clerici, discipulus*, ut in Lect. Tull. pag. 10. gloriatur. Qui quum ipse Ephemerides, ad exemplum Magistri sui, emitte- re nondum animum induxerit, opportunitate harum Observationum uti posse non stulte sibi persuasit, commodo suo censorium opus in unumquemque, qui posthac aliquem Scriptorem edere et illustrare instituet, exercendi. Etsi vero parum mihi nunc subseciri detur temporis, quod omne et publici muneris cura, et si quid ex illa restat, operosissima Virgilii praelum exercentis editio aufert, et praeterea ipsa senectus a simili contentione me quotidie alieniorem faciat, non potui tamen non tantum laboribus aliis detrahere, quod in Censoris huius non tantum iniquitate et malevolentia, sed in primis in fraudulenta, qua lectoribus partem in hac literarum parte versatis imponit et illudit, ratione detegenda, ponerem. Pro certissimo etiam habeo, plurimos sinistre de me iudicatu- ros, et aegre laturos, me non patienter satis ferre, Virum tam doctum (nam certe Clerico magistro in hac humanitatis parte doctiorem fateor) tam modestum, et cui tantum abest, ut ullum acerbum in me dictum exciderit, sed qui laudibus et elogiis etiam me ornare adfectarit, in rebus tam levibus, ut Criticae concertationes vulgo habentur, dissentire a me ausum fuisse. Immo, ut quod sentiam candida eloquar, ipsa illa mitis et in speciem dulcis hominis mihi ignoti scribendi ratio, dum Tullianas Lectiones evolverem, prima fronte me fere deceperat. Sed quum quaerendo quid hominis esset hic Wopkensis, didicissem, esse non modo adscriptum illis, qui prae aliis frugalitatem, modestiam, tolerantiam, et erga omnes nullo discrimine caritatem prae se ferre solent, sed etiam illius *disciplinae convenientissimae* (ut Velleii verbis utar) antistitem primi ordinis (si quis inter gloriae et dignitatis contemtores professos sit ordo) animum statim perculit tralatitia illa humanitas. Observabantur animo meo, in ore vulgi apud nostrates, dicta illa, quibus plurimorum ex hoc numero hominum interiores animi recessus, externae saepe speciei non respondere, iactari solet. Saepe callida circumscri-

ptione, et astutis strophis, ambiguas illos sententias prodero, et Apollinis Loxii more antistites illorum, responsa sua dubia, perplexa et inextricabili ambage verborum involvere et obscurare. Ab armis, litibus et concertationibus se alienissimos profiteri, nec laesos etiam ad legitimam tutelam se accingere fas censere; ex occulto tamen, si occasio intimos animi sensus celandi detur, ex insidiis adgredi, et dum blandiatur etiam, non sponte sua, si quem tangant aut pulsent, sed casui potius quam consilio, si quis prolabatur, cum doloris et misericordiae significatione adscribere. Quid ergo virum, tam sanctae disciplinae Sacerdotem, ut leges tam severas et iustas moribus suis non sanciret, et in tot Viros doctos incurreret, impellere, ut in me quoque impetum faceret, potuerit, reputanti sola subibat causa, Clerico *Sapientissimo* Viro, a me et aliis non exhibita reverentia, et aeternus nominis tam magni cultus. Haec iniuria *sapientem* discipulum iusta indignatione excitavit, ut memoriam eius vindicaret, sed tam leni et mansueto scribendi genere, ut ipsos adversarios, quos sibi proposuit impugnandos, lenociniis verborum et exquisitis laudum formulis deceptos, occulta veluti quadam sica confoderet. Melius certe de manibus Clerici mereri potuisset, si pueriles et crassissimos Praeceptoris sui errores tueri aut certe excusare tentasset, sed versutus hic belligerator maluit, ut alter Hannibal, in hostium fines invadere, et bellum, quod domi sustinere non poterat, in inimicorum agros et moenia transferre. Callide et astute profecto! Quum enim haec literaria certamina bellorum imaginem referant, dolus an virtus quis in hoste requirat, et ubi vi agere negatur, artibus grassari, quis dubitet! Ubi arma ex legitimo literatorum armamentario deficiunt, ad Philosophorum machinas, cavillationes et sophismata confugere fas esse credidit Wopkensis. Nec temere me haec adfirmare, sed ipsis rebus ostendisse, illa quae mox sequentur, clarissime probabunt. Et Wopkensium non Romana virtute, sed Graeca, immo Punica fide mihi bellum fecisse et callide alio detorsisse illa, quae in controversiam vocavit, evincere conabor. Artem etiam Criticam temerario consilio profiteri coepisse, ut tironibus etiam risum excutere possit, patebit. Nudatus enim omnibus subsidiis, quibus inniti solent veterum Scriptorum editores, nullum manu exaratorum codicum usum habens, editionum priscarum et sub initio nascentium literarum proditarum auxilio carens (ut ex scriptis eius, ubi nulla vel rara fit eorum mentio, nisi ex indicio priorum, colligitur) solo ingenio fretus, et *sapientissimi* Praeceptoris sui *Arte Critica* adiutus, stringere *cultrum Criticum*, ut hodierni Critici loqui amant, in omnes Scriptores, est adgressus. Incurrans in celeberrimos disciplinae humanioris antistites, sola *bona Logica*, ut Orci galea, armatus, omnia veterum loca emendari, explicari et illustrari posse, ex Magistri sui praeccepta opinione in animum induxit. His enim ubique ad nauseam etque hanc eruditus omnibus et Criticis defuisse iactare solebat, se vero eius ope, tot locis veterum adfectis medicinam fecisse, ut caput inter Victorios, Pierios, Gronovios, Graevios et alios tantum extulerit, quantum inter gigantes Typhoeus. His Magistri vestigiis insistentibus Wopkensis, egregium se Criticum praestabit, et relictis Codicibus scriptis, et

aliis praesidiis Grammaticorum, ad ratiocinandi fallacias, Analogiae dubiam convenientiam, ad consequentia incertissima, et similia receptacula confugiet, et data nunc opera iuventuti ostendet, nihil facilius esse hac in veterum scripta grassandi via. Agnoscimus equidem omnium scientiarum esse quamdam cognationem et coniunctionem, sed limites quoque certos singulis esse positos credimus. Nullumque in Arte Critica *Logicae* illius *bonae*, tam gloriose a Clerico et aliis laudatae, usum esse, nisi quam sensus communis et principium illud scribendi unicum, iudice Horatio, *sapere* hominibus non stupidis suggerit, adfirmare non erubescimus; sed longum et continuum codicum scriptorum usum, improbum in versandis diurna et nocturna manu prisci temporis monumentis, Carminibus, Orationibus, Historiis, immo et Nummis, Lapidibus, Statuis, et similibus, laborem, denique perfectam et consummatam, quantum licet, linguarum, quae olim floruerunt cognitionem, unica esse instrumenta et adminicula, quibus ad veram Criticae laudem adspirari possit. Qui vero numquam manu scriptos codices inspexit, nec editiones antiquissimas consuluit, nec nobilissimorum in hoc studiorum genere, emendandi et illustrandi obscura et vitiata veterum loca, rationem observaverit, et nequi sibi proposuerit, nae ille, licet Socrate, Platone, Aristotele, immo ipso Clerico sit *sapientior*, frustra in hac palaestra sudabit. Criticis enim non satisfaciunt hae Philosophorum, se studiis his immiscentium, nec ipsius Censoris Wopkensii formulae, haec vel illa *lectio ad gustum meum magis facit, ita libentius legerim, hoc non adsequor, hoc satis se mihi probat, certo certius hoc est, de eo nemo dubitat*, et similes, consensum Criticis extorquebunt. Sed desino, et non frustra et inutiliter haec a me monita, clariori in luce locata, ubi singula Aristarchi nostri dictata excutiam, Lector aequus et non imperitus videbit. Illa vero praecipue, quae me propius tangunt, ad examen vocare, non vero semper aliorum Interpretum caussam agere, ne nimis hae Animadversiones excrescant, constitui.

Vellei. I. 3. *Omnia, qui illo tempore vixerunt, dixerunt.* Hic *καλέματον* defendit, tantum ut obloqueretur Censor Heinsio, qui levi manu *vixere* corripbat. Sed in tribus, quae producit, exemplis nullum est, quin ingratum aliqui sonum frangat aliquantulum vox interposita. Amare vero nostrum *καλοφωνίας*, ostendit et lib. I. Lect. Tull. cap. 5. nec dissimulandum erat, multa earum exempla produci posse, et a Viris eruditis esse prolata, quae saepe incogitantibus excidere.

VI. 3. *Distinctionem post, convenientissimae: Vir* etc. debuisset Boeclero adscribere, non Thrasonem agere, dicendo, *Ego tantum sic interpretarer.* *Convenientissimae* vero *disciplinae*, non addito cui convenientissima erat, alibi se illustraturum promiserat Jac. Gron. ad Amm. Marc. XXVII. 11. an praestiterit nescio. Exempli vero, quae producit Vir doctus, non probant repeti eleganter *το vir*. quia nullum est, in quo etiam *vir* praecessit, sed fere semper nomen proprium, cuius deinde dotes Velleius describens, addit, *vir* etc. sed hic praemisso *vir regii generis* etc. subiicit, *disciplinae convenientissimae vir*: quod merito fastidium

omnibus fecit interpretibus, sed solus Censoris stomachus concoqueret potest ineptam hanc vocis *vir* iterationem.

IX. 6. Coactus servare communem lectionem, *etiam hoc colligi potest*, quae ex Lucano et Quintiliano a me adstructa fuit, ne nihil carperet, melius illustrari putat exemplis a se adductis; ubi tamen nullum est, in quo *hoc*, pro *ex hoc*, vel *ex hac re*, occurrit. mirum vero Virum, qui semper fere loca, quae minime quadrant, adducere solet, in aliis carpere, qui ad rem facientia adferre conantur. Sed omnis haec nota mera est cavillatio. Scilicet erravi, quia *hoc* redditum erat per *hinc*: quum debuisset capi pro *ex hoc*. An nesciebat, *hinc* idem esse, quod *ex hoc*? Sic quod Terent. Andr. I. I. 99. dicit, *hinc illae lacrimae*, Donat. *ex hac causa* explicat. ut *hinc*, non alio sensu explicuit etiam apud Val. Flac. II. 95. Idem Terentius Adel. III. 3. 7. *hinc scibo*, pro *ex hoc*. et ita *hinc natus* pro *ex hac urbe*, Cicer. IV. Cat. 8. et *hinc civis* Terent. Eun. V. 4. Et quis, quaeso, humanior nescit, *inde*, *unde*, *hinc*, *illinc*, poni pro *ex illa*, *ex quo* etc. *hoc* vel *id* et similia poni pro *ob* vel *propter hoc*, id est *ideo*. et in *hac* posse subintelligi *ex* vel *ob* docuerunt multis Modius et Acid. ad Curt. III. 5. 9. et Muncker. ad Hygin. Fab. XXXIV. Servius Danielis ad Virg. Ecl. X. 18. *Erinoma quum esset nimiae castitatis et hoc a Minerva et Diana diligeretur*. Ut vero *hoc* colligere, pro *hinc* vel *ex hoc* dixit Velleius, ita Quintil. Decl. XVII. 19 *numquam movebit patrem filius hoc, quod moritur, quem non movit hoc quod paratus est mori*. Et *hac* recte explicitum per *hinc* esse, apparet ex Terent. Heaut. II. 3. 38. *hinc sciri potest*, quod idem est quod *hinc* colligi potest. Et ut *hoc*, pro *ideo*, *ex hoc* ponitur, eodem modo *eo* dixisse constat, ex exemplis ab Heinsio ad lib. II. cap. VI. 4. adductis, quae cumulare nihil attinet. Sed taedet in tam minutis haerere, quum Censor nihil capteret, nisi puerilia, quae plurima undique collecta perire non vult nam de eadem ellipsi praepositionis *ex* ad cap. XII. 5. agens, et *invidia invisam*, explicans, *ex invidia invisam*, mox repudiat ipse ingratus et inauditam hanc constructionem, et verba cognatis nominibus saepe iungi docere se alibi profitetur. Sed producat locum, ubi aliquis *invisus ex invidia*, vel *ob invidiam* dicatur. denique probet etiam *invisum* aliquem dici propter *noxiam*. An ergo modestia Burmanni haec acutioribus explicanda relinquentis, et non dicentis se *malle*, sed rogantis tantum, ac non scripserit *inimica*, meretur hic opus censorium? Praeterea profert, *ullius eius temporis noxae invisam*, ut ostentaret scilicet, se scire genitivos diversos copulari, quod nemo ignorat. Sed probandum fuerat, *invisus* cum genitivo aequae construi, atque cum ablativo, quod alii interpretes per ellipsim *roī causa* vel *gratia* explicant. Et licet forte per Graecismum posset defendi, ostendendum erat, ita solere Velleium scribere, ex quo nullum exemplum producit.

Ut autem saepe praeomen relativum *qui*, aliis incommodum, et ideo mutatum, retinendum docet (vid. ad I. 3.) et idem valere quod *hic*, ita non ferre potuit Acidalium cap. XVII. 5. pro, *inter quas has maxime*, tentantem, *interque eas has maxime*, et hinc producit duo exempla, quibus *inter quos*, et *in quis* dici probat, alias etiam plura promittens

prompturum. Cuius promissi facile gratiam faciēnt eruditi, qui centena in eo genere exempla exstare noverunt. Mirum tamē accidere potest, non offendisse aures tam delicatas, *quas has*, quum mollius accidere ad eas videri possit, *interque eas has maxime*. Sed Velleiō suas ne invidemus veneres, quae non placerent in aliō scriptore: ita, quod radebat aures Heinsii, mox lib. II. I. 3. *Romanorum gereretur adversa fortuna*, corrigit *Romanis adversa*, et tuetur sola sui dicti auctoritate, quoniam aequē Latine dicitur *fortuna mea adversa*, quam *mihi*: cui nihil aliud respondere libet, quam multo Latinius dici, *mihi adversa*. Sed nec verum est, Heinsium tentasse *Romanis adversa*, sed notat tantum ita debuisse scribere Velleium. Sed ipse tentat *Romano*, vel *a Romano re gereretur adversa*, vel *Romana re*. quas correctiones auctori suo relinquo, sed candoris erat, non adscribere Viris doctis, quae ab iis profecta non sunt.

Lib. II. I. 1. *Praecipiti cursu a virtute descitum, ad vitia transcursum: vetus disciplina deserta, in somnum a vigiliis . . conversa civitas*. Vossium laudat, quod *transcursum*, iugulatum a Grutero, servat, sed sine ulla ratione, malle *conversa civitate*, quod ultimum Heinsio debuisset adscribere: nam in Vossii notis nihil tale legitur, si oculis meis ulla sit fides, acutum cernere in vitiis aliorum oportet, qui censuram gerit.

Cap. VI. 2. *Longe maiora et acriora repetens*. Hic locus ex illis est, qui, quocumque modo legas, sive *acrior*, sive *acrius*, sive *acriore vi*, exemplis aliunde repetitis, facile defendi possit. Sed quadrare tū *acriora*, *acrem annonam*, et *acrius servitium* non video. *Acer* enim proprie dicitur de impetu, *vi*, et *acria* omnia, quae penetrant, pungunt, laedunt, et quasi stimulos aliquos excitant. et ita *acres homines*, sunt incitati, ferventes, ardentes, et ut Servius ad I. Aen. 220. exponit, *in unamquamque rem vegeti et nimii*. Ita oratores *acres* dicuntur Cicer. de Cl. Orat. pag. 27. 28. et 92. et alibi. *militēs acres* Horat. III. Od. 2. Flor. IV. 2. et *Caesar acer* in re gerenda. *Canis* etiam *acer*. Cato de R. R. 124. Horat. Epod. XII. 6. Phaedr. III. 7. et eleganter *Canis* in coelo Val. Flac. VI. 607. equus Virgil. IV. Aen. 156. III. Georg. 118. et innumera alia. et ita Senecae illud *nil acre volo*, idem est, quod nil bellicum quod graviore lyra canitur, sed *carmen simplex levioe lyra*. Iam vero res *acres* recte dicuntur, quae lenibus et suavis opponuntur, quae gustum acunt, et palatum quasi stimulis quibusdam pungunt; ut *acerrimam suavitatem* unguentis dat Cicero III. de Orat. 25. quia non sunt fatuae suavitatis, quae fastidium statim creat, sed quae renovat subinde desiderium eorum acrimonia sua temperata. et hinc *acriora* repetisse recte dici potest Gracchus, quia frater eius non satis acriter leges suas et res novas movisse et urasisse videbatur, si cum huius impetu conferatur. *Acrior* etiam C. Gracchus dici potest fratre suo fuisse; nam Florus per *αὐτότητα*, dicit eum non *minori*, (id est *maiori*) *impetu incaluisse*, quo maxime loco motus, ego *acriori vi* coniciebam, quam coniecturam praeterit silentio Censor noster, et tamen eam non improbasse colligere Lector poterit, quia remittit ad Bentleii notas in Horat. Epod. VII. 13. ubi legitur, *vis acrior*, ut et in Vegetii loco ibi adducto. haec, fatendum est, Velleium recen-

senti non succurrebant, et gratias etiam nunc ago viro benigno, qui haec loca firmandae coniecturae accommodatissima suggestit, facile patiens sine elogio mentionem meam praetermissam.

Cap. VII. 6. *Visa ultio privato odio magis, quam publicae vindictae data.* Hunc locum sanum esse magno conatu defenderat Censor in Lect. Tull. II. 5. nec morabantur repetitio vocis *ultio*, nec synonymia *ultionis* et *vindictae*. Nunc secutus alios sine codicis auctoritate, et licet gnarus admodum moris Velleiani, quo toties nituntur eius emendationes, elicit vocem *ultio*, tantum *publicae* mutans in *publico*, ut ad *odio* referatur. sed si in memoriam revocasset *vindictam* hic minime ultionem notare, sed adsertionem Reipublicae, et defensionem contra res novas moventem Gracchum, facile vidisset, posse illa in eadem periodo concurrere, nec *publico odio* hic locum esse. nec opus quoque esse puto *vindictam* hoc significatu poni etiam apud Nostrum infr. cap. LXXV. docere, quum nulli hoc ignotum esse possit: unicum Ovidii locum adduxisse sufficiat, qui Remed. Am. 73. magnifice se iactans, ait:

Publicus assertor dominis oppressa levabo

Pectora, vindictae quisque favete suae.

Videat ergo Logicus insignis, quam recte syllogismo utatur, si *ultio est vindicta*, ergo *ultio datur ultioni*, ut ratiocinabatur in Lect. Tull. II. 5. et unde videtur nunc inductus ad novandum aliquid. haec scilicet bonae isti Logicae debentur.

Cap. XI. 1. Non placet Censori nec distinctio mutata, *immodicus, gloriae insatiabilis*, nec coniectura, *opum modicus, gloriae insatiabilis*, non alio argumento, nisi quod nec Sallustii fidei se adstringere voluit Velleius (quo pacto omnia loca ex aliis adducta possunt reiici) nec quia, quum hic de vitiis agatur, non commode eius conditio aut virtutes indicantur. Deinde inaudito supplemento sub voce *insatiabilis*, subaudit, *divitiarum potentiaeque*, et ut hoc probet, ita *cupidum* absolute adhiberi docuisse Cl. Dukerum nobis adfirmat. Egregia sane, et ex Logicae penetralibus petita argumentatio: *cupidus* absolute notat avarum, sordide parcum, ergo *insatiabilis* notat divitiarum et potentiae insatiabilem. Tandem *insatiabilis* glossam videri *toû immodicus* suspicatur, quod sublegit Viro docto, qui in Actis Lips. A. 1721. pag. 17. editionem nostram recensuit. Sed nihil facilius tali Critica, quum oportuerit, quia aliorum coniecturas reiicit, tales proferre, quae suffragia literati orbis ferre possint. Immo ipse distinctionem, quam servata vulgata lectione, mutatam volebam, loco Eutropii confirmari quodammodo fatetur. Cui ergo bono tot absurda cumulare, ut subvertantur ab aliis cogitata, et pronuntiare iudicis severi verbis: *satis mihi vulgata distinctio probatur.* cui aequo iure reponi potest, *at non mihi*, nisi quod Censor maioris auctoritatis se credat aliis.

Cap. XIV. 3. Verbo monuerat Heinsius in praepositionem redundare. Hinc captat occasionem ostentandae eruditionis, et loca accumulandi, ubi *in* repetitur. talia sexcenta ex uno Cicerone se congerere posse iactat Johnson in Aristarcho suo Anti-Bentleiano Part. II. pag. 54. et satis larga manu ibi profundit. quod et alii Viri docti centies fecerunt. et ut

solent Critici, ubi una praepositio defecit, quae desiderari videtur, non minorem vim locorum producant, ubi non una defunguntur scriptores. In uno Livio utriusque rationis exempla plurima dedit Cl. Drakenborchius; vid. I. 57. II. 2. VI. 28. et quae alia ibi adducit. Semel tantum positae in simili nostri Velleii loco, praepositionis exemplum est in Livio IV. 48. 3. *quidquid agris, in urbe, alieno solo posita* etc. ubi Codex unus *in urbe, alieno in solo*. et ipse noster Censor optime me supra lib. I. 7. 1. *in subaudiuisse*, pronuntiat, et se hanc ellipsim praepositionis illustrasse alibi pluribus significat. hic ergo probat, quod alibi reiicit. Sed et repeti, et semel poni posse pro arbitrio scribentis, et ideo talia ut nobis relicta sunt, servanda esse iam iudicavi ad Phaedr. IV. 4. nec novis exemplis, iisque coacervatis ad alterutrum vindicandum opus esse puto, nec viros doctos, qui vel hoc, vel illud probant, esse arguendos.

Cap. XV. 2. Non patitur *quorum* referri ad *Italiam*, nec manum dare voluit tot exemplis, ubi nomen urbis vel regionis praecedit, et tamen in sequentibus ita constructio reperitur, ac si *incolae* praecessissent, et mavult potius *quorum* ad *arma* referre. Sed dum fatetur ipse in sequenti *petebant* subaudiendum esse *Itali*, non *arma*, destruere ipse explicationem suam videtur, ex quo sequi debet *arma*, non homines petiisse civitatem Romanam. quo quid magis absurdum? Iam vero non negabit, credo, aequè bene dici *fortunam Italorum*, quam *fortunam armorum*, aut *belli*: et hoc probare putidum existimo, ideoque parco chartae.

Cap. XVII. 1. An *exorati* vel *exarmati* legatur parum mea refert. nec multum tribui huic coniecturae. Sed miror virum Criticum, vix credere *exarmari* usurpari, ubi de precibus nulla satis dilucida fit mentio, prosae scriptoribus. Petronius cap. CV. certe dicit, *Gitonem mirabili forma exarmasse nautas*. Sed verum est nullum exemplum in Fabri Thesauro exstare.

Cap. XVIII. 3. Cavillatur Vir doctus, quia *Germanum bello Cimbrico ab imperatore Mario captum*, Interpretes exposuissent, per milites eius captum. Certum est, saepe aliquid facere illum dici, quod iubet, quod censet faciendum, et centies a Viris doctis animadversum. Sed probandum erat, ubi de uno homine agitur, illum dici ab imperatore captum, si non ipsius manu sit prehensus. nam loca, quae adfert ex cap. XXIII. ubi Sulla narratur, *amplius CC millia hostium interfecisse*, et XLII. ubi Iul. Caesar dicitur *partem classis fugasse, aliquot naves multosque mortales cepisse*, aperte docent in praelio haec opera et manu militum acta. Sed si millies alibi hoc occurrat, mirum, ne unum quidem produci ex nullius locum, ubi de uno homine agitur, et qui ab imperatore captus dicitur, id est, per milites eius. quare quanto mollior est medicina, si legatur, *Germanus, imperatore Mario, bello Cimbrico captus*, id est, dum ille imperator esset.

Cap. XX. Eadem inopia probationis, ut *creare seditionem* recte dici ostendat, solita sibi argumentandi ratione utitur, et, si liceat, *lites, odium, periculum creare* dicere, addit, cur minus *creare seditionem* Latine diceretur, nullam rationem esse. atqui non semper ratione, sed usu et consuetudine veterum niti praestat, et si quid insolentius hic et illic occur-

rit, inter singularia eius scriptoris ego malim referre, si MSS. iubent, quam emendare.

Cap. XXI. Ideo *adfulsisset*, prae *adfuisset* praeferendum iudicavi, quia fere de subita, insperata, aut inexpectata spe hoc verbo utimur, *adesse* vero spes dicitur recte, quae menti nostrae apparet et etiam diutius haeret, et praesens est, ut exempla ex Ovidio adlata firmant, ubi *res* et *timor* semper adest, spes non semper nobis adest. ubi *adfulget* non quadraret, quae semel saepe praeter expectatum nobis apparet. Nec negamus tamen, aliquando etiam dici de subito adventu, sed solet tunc aliquid addi, ut Virg. III. Aen. 225. ubi subito adsunt Harpyiae et fere hostili animo; licet et in utramque partem sumi docuerim ad Val. Flac. IV. 34.

Cap. XXIII. Magna confidentia adfirmat *ante omnia*, quod *praecipue* notare constat ex Vossii notis, etiam posse explicari per *confestim*, deque eo *neminem dubitare*. Atqui si tam certus et obvius hic significatus est, non poterat Viro in his diligenti deesse unus vel alter veteris scriptoris locus, quo niti posset eius interpretatio. pro materia vero haec locutio variare potest; sic Virgil. per pleonasmum creditur dixisse II. Aen. 40. *Primus ante omnes* de Laocoonte, vide Servium. qui etiam *ante omnes* explicat *omnibus videntibus*, ut dictum sit, ut ante oculos omnium. quod durius videtur. Sed potest ita capi, primus Laocoon, ante omnes ardens, decurrit ab arce, ubi etiam aliquid praecipui in eo notatur. vel primus decurrit ante omnes, id est, turba reliqua eum sequente et comitante. Similiter fere lib. V. Aen. 318.

*Primus abit, longeque ante omnia corpora Nisus
Emicat.*

nisi quod ibi copula ambiguitatem tollat. Vid. et V. Aen. 833. Servius ad Ecl. X. pr. *Gallus ante omnes primus Aegypti praefectus fuit.* et ita ad III. Georg. 338. *in primis* explicat, *praecipue, ante omnia*. Sed simplici sensu Virgilius idem Ecl. II. 62. *Nobis placeant ante omnia silvae.* In his omnibus *praecipue, super omnia, vel omnes*, est interpretandum. Eadem ratio est, in *ante alios, et alia*. Sic Ovidius, quum praemisisset *omnes*, II. Am. VI. 11. subiicit:

Tu tamen ante alias, Turtur amice, dole.

hoc est *praecipue, super omnes aves*, et ita ille saepe. Idem vero notare *ante alios, et omnes*, nisi quod hoc amplius quid notet, docet alium Ovidii locus lib. IV. Met. 463.

*Quos omnes acie postquam Saturnia torva
Vidit, et ante omnes Ixiona.*

Immo utraque voce dixit *ante omnes alias gentes* Livius V. 1. alia formula solebant frequenter uti *omnium primum*, de qua Cl. Drak. ad Livii lib. V. 51. quod idem, quod *ante omnia*. Ergo *ante omnia*, aut *omnes*, aut *alios*, non est *confestim*, nisi probetur, sed *praecipue*. Si tricar pergat, et aliud esse *ante omnia*, et *ante omnes*, forte ipsi ostendi posset, *omnia* saepe idem notare quod *omnes homines*; sed otium deest plura de his scribenti, quae vulgo nota sunt. Miserum enim et taediosum et memoria repetere ante lecta, et quae tam certa et vulgata semper er-

didi, ut in adversaria referre id genus locutionis non fuerit olim operae pretium visum, et de quibus neminem dubitaturum suspicari potuimus. Itaque ad alia transimus, quia videmus nostrum quoque Aristarchum defici saepe exemplis, quibus temere adfirmata possit nobis persuadere: nam cur non in sequenti nota probare conatus est, ad cap. XXIV. 1. *forte praelium* a quoquam fuisse usurpatum; quum ostenderim ibi Fimbriam victoriam magis casui et Fortunae, quam virtuti debere acceptam referre?

Mox §. 4. Vir doctus, licet de variatione modorum non contendere velit, tamen se dubitare ait de illa Latinitate, qua infinitivus modus pro gerundio ponatur, quamvis *consere aliquid facere*, pro *faciendum esse* reperiri fateatur. nihil est quod dubitet. Ecce ipso ex Cicerone exempla: pro Quinctio cap. XV. 1. *consilium cepisse hominis fortunas evertere*. pro *evertendi*, ubi vide Hottomanni notas. et adde Malasp. ad XIV. ad Att. 13. Virg. X. Aen. 439. *monet succurrere* pro *succurrendum*. Valer. Max. V. I. Ext. 1. *currit osculari* pro *ad osculandum*. ubi vid. Comment. et ne in re trita et omnibus nota diutius morer, vid. ad Liv. II. 5. ad Sallust. lug. LXXXIX. 3. ad Claud. Bel. Gild. 51. 11. in Rufin. 98. 111. Rapt. 386. Gigant. 50. Virorum doctorum notas, et passim aliorum Observationes. Nec ICTis id inusitatum multis ostendit Ampl. Bynckersh. lib. V. Observ. iur. cap. 5. quibus adde ex L. 112. §. 3. ff. de Leg. 1. *in testamento scripsit fieri*, pro *faciendum esse*.

Cap. XXV. 5. Durissimam locutionem *post victoriam, qua concurrebat*, tentat defendere exemplis nihil ad rem attinentibus. An enim eadem ratio est, *varia victoria certare, dimicare*, quae est *victoria concurrere*? Si enim addidisset *varia victoria concurrere* Velleius, nihil esset quod moraretur. nam hoc notaret, dum certabant, fuisse dubiam victoriam, vel in aliquot praeliis, nunc prosperam, nunc adversam fuisse, ut ita passim *vario Marte, varia fortuna pugnare, dimicare* occurrit. Sed probandum erat, aut per auctoritatem, aut rationem, posse dici *victoria concurrere*, quae ubi reportata est, praelium et concursus cessare solent. Praeterea nescio quid huc faciat *conscientia meminisse*. quod aequae rarum atque incommodum videri potest. nam primo, locus Valer. Max. III. 7. 1. ita vulgo exhibetur: *Fiduciam ei conscientia illa dedit, quia meminerat omnes leges a sese esse servatas*. ex Perizoniano codice *qua repositum est. sed recipiamus quia*. an conscientia non efficit, ut in memoriam revoce- mus praeterita, an non instrumentum quasi est recordationis? si enim conscientia recte factorum careremus, nec eorum meminisse possemus. an hoc ergo idem est, quod *victoria*, id est per victoriam, *concurrere*? ἀνίσταται et ἀποσδιώχνει omnia. Concurritur praelio, pugna, ut victoriam referamus, non victoria concurrimus, ut praelium incamus. Addit ad illum locum Valerii, Perizonium ibi de hac forma *plura* dare. atqui ille nihil, nisi quod dicat: *Similiter Sulp. Sev. pag. 295. hoc est nos mittere quaesitum, quae non inveniamus; qua enim editione usus fuerit ignoramus. Locus Sulpicii ex lib. I. 48. ministerium detrectans, non contumacia sed praescientia, qua videbat dominum placandum. nihil habet, quod rarum dici possit, aut a communi loquendi consuetudine abhorrens.*

non urguebo, et hic legi in aliis Edd., *quia. sed servabo, ut debet, quia* sed an vates praescientia futurorum non ea vident, quae accidere debent? qua alia ratione mente sua *videre, cernere* etc. possunt futura, nisi praescientia, id est antea sciant illa eventura? praeterita scimus et meminimus *conscientia*, futura cernimus ut praesentia per *praescientiam*. Immo sine conscientia nulla esset memoria, unde et pro ipsa recordatione saepe ponitur. Flor. II. 12. *Nemo regum diutius amissae fortunae conscientiam retinuit.* id est, nemo diutius recordatus est, et in mente servavit memoriam pristinae, sed amissae fortunae. Si dixisset Florus, *nemo diutius retinuit conscientiam, qua meminerat se regem tantum fuisse*, quid culpandum fuisset? sed quod multo elegantius et brevius eandem rem expresserit, praeferrem eius verba verbis Velleii. Livius XXIX. 33. de Masanissa: *Ibi cum conscientia egregia saepe repetiti regni paterni omne tempus consumpsit.* id est, quum semper se consolaretur egregia hac memoria, non per se stetisse, quo minus regnum paternum reciperet, quum recordaretur quotidie conatum egregiorum etc. et ita Cicero saepe se *conscientia factorum suorum, officiorum* etc. sustentare dixit. et consolari etc. id est recordatione. Sed desino; nam nec modus, nec finis esset.

Cap. XXVII. 1. Minime dubitavi de hac forma loquendi, nec vitiosum locum suspicatus fui; tantum notavi esse rariorem constructionem, *penitus infestissimus*, non quod nescirem superlativis adiungi alia adverbia, ut Cl. Perizonius et alii ostenderunt. sed quod inter illa nusquam *penitus* reperissem. quare si Censor candide voluisset agere, debuisset eius adverbii exemplum producere, nec lectorem in fraudem illicere. Sed et analogiae, ad quam toties recurrit noster Aristarchus, rationem inii, et quia *penitus* pro *valde* ponitur, quaesiri, an *valde infestissimus* dici posset, nec hoc repperi. nihil ergo faciunt ad adnotationem meam, quae obgerit vitio creatus Censor.

Cap. XXVII. 3. Ad verba illa, *cuius abscisum caput ferri, gestarique circa Praeneste Sulla iussit*, notat, me non aptum satis discrimen inter *ferri* et *gestari* conspexisse, ideoque *ferri, spectarique*, maluisse legere. cuius coniecturae nondum poenitet, ut iam video suae, quam olim prodidit, poenitere Wopkensium. nam lib. II. Lect. Tull. cap. 4. ubi quum saepe cumulari *ισοδύναμα*, et ferme synonyma multis exemplis docuisset, hoc quoque Velleii profert, sed quum non satis aptum discrimen inter haec verba *ferri gestarique*, tunc temporis cognosceret, legebat *efferrī gestarique*. Sed recte temerariam abiecit nunc loci depravationem. *efferrimus* enim proprie aliquid ex domo, vel loco non aperto, in lucem aut alium quemdam locum, ut probavi satis ad Sueton. Neron. cap. XLIX. et alibi. Iam vero Telesini semianimis corpus repertum fuit in campo, quo pugnatum fuit, inter alia cadavera, cuius caput abscisum non *efferrī*, sed *ferri*, nimirum hastae aut pilo praefixum, ut moris erat, et, ut fidem faceret Praenestinis ducem belli cecidisse in praelio, *spectari* ab omnibus iussit. Nihil hic est quod rationi et consuetudini repugnet, sed quod duobus Lucani et ipsius Velleii locis, et solita verborum *gestare* et *spectare* in Codd. permutatione confirmatur. *Efferri* ergo absurdum, et

ferri iure nunc vindicatum, sed male pro *adferri* expositum. nam a milite quodam in hasta *ferri* caput iussit Sulla. nec aliud hoc verbum notat, quam ipsum actum ferendi, non ut *adferretur* ad certum locum, sed ut circumferretur spectandum Praenestinis. nec exempla a Censore adlata magis quadrant, quam, quae alibi adducit: *pecunia enim ex manubiis lata* infr. cap. LVI. nihil aliud notat, quam in triumphali pompa fuisse circumlatam, et populi spectaculo expositam, et deinde, ut solebat, aerario illatam. Iustini etiam locus lib. I. 5. *Epistola, quia palam ferri nequibat*, manifeste notat, non fuisse datam homini ita ferendam, ut conspici posset, sed *insertam exenterato lepori*. Actum enim simplicem *ferendi* per viam notat, non *adferendi*, nisi postquam mox palam lata esset, ad eum ad quem scripta erat. et similiter apud Sulpic. I. 33. *Saul capta servari*, non perdi, aut igne aut alio modo absumi, et *ferri*, omnibus spectantibus, tamquam in triumpho iussit. Restabat unicum Censori, ut nos *discrimen* apertum inter *ferre et gestare*, subtilior ceteris Grammaticis, doceret, quod me non conspexisse criminatur. Sed de eo ne γὰρ quidem. Ideoque ne taedio simus Lectori, nos quoque, licet quaedam in rem dici possint, desinimus.

Ibidem n. 2. Livoris indicium agnosco, quum pro *immodicae crudelitatis licentia usus*, cum Davisio omnino scribendum censeat, in *immodicae cr. licentiam usus est*, quod nec a Davisio nec a nostro ullo exemplo confirmatur, quum ego, eodem sensu hariolarer, scripsisse Velleium *ad im. cr. licentiam usus*, et hoc ipsius Velleii loco proxime sequenti, *potentia sua ad impotentiam usus*, firmaverim. Sed quum facile patiar mei rationem non haberi, ita nunc ingenue profiteri non pudet, me, si Davisii correctionem potuissem scire, (nam secunda demum editione, mea Velleii posteriore, eam prodidit) amplexurum fuisse, quia verisimilius est in a prima syllaba τοῦ *immodicae* interceptum, quam *ad*. et praeterea viderim postea apud Velleium lib. II. cap. 41. *qui somno et cibo in vitam, non in voluptatem uteretur*. et utriusque praepositionis *ad* et in cum verbo *uti* constructionis exempla supersunt, quae hic cumulare nihil attinet. est tamen ubi *ad* malim, quam *in*: ut apud Suet. Aug. XLIII. *Ad scenicas et gladiatorias operas etiam equitibus Romanis usus est*. ubi *in*, nescio quo modo, non bene ad aures accidit. Sed utatur quisque suo in hac re iudicio.

Cap. XXIV. 2. Leve est quod, ne nihil ageret, molitur Censor, melius legendum censens, *forma excellens, non ex qua flos commendatur aetatis, sed ex dignitate* etc. pro vulgato, *non ea qua flos commendatur*. Et licet forte reperire posset loca, ubi *commendari ex re* occurrat, tamen usitatius puto omitti praepositionem. Sic Sueton. Domit. XVIII. loco adposito valde, *commendari se verecundia oris sentiebat*. Phaedr. Prolog. lib. II.

Re commendatur, non auctoris nomine.

Intrudere ergo illam pro arbitrio praepositionem, quae elegantius abest, est hominis otio abutentis, et omnia cupide carpentis. Praeterea in hac mutatione verborum intercipitur omnis vis praeonominis *ea*, quae ex usu

scriptorum in similibus frequentissime pro *tali*, sive in laudem, sive in vitium adhiberi solet, Ovid. VII. Met. 43. etiam iterare voluit:

Sed non is vultus in illo,

Non ea nobilitas animo est, ea gratia formae.

ubi vide quae olim adnotavi, et quem laudavi, Benth. ad Horat. I. Sat. IX. 55. et ita Noster supr. cap. XIII. *ea fortuna Drusi fuit, ut etc.*

Cap. XXXII. 2. Ostendit nihil sibi in coniecturis meis, etiam modestissime captis, placere; quum enim pro *adversarium voluntatis suae*, dubius rogassem, an non rectius esset *voluntati*, et litera *s* adhaesisset huic voci, ex sequentis *suae* prima? censor idoneam causam se adhuc quaerere scribit. Si inspexisset Fabri Thesaurum et alia subsidia Criticorum, facile causam vidisset. quia nimirum ita frequentius loqui amant veteres, qui, ut adiectivo, ut re vera est, adiciunt dativum huius nomini. nec nego etiam ut substantivo usos fuisse, sed tunc magis amasse, *adversarium huius* vel *illius hominis* dicere, quam *adversarium voluntatis aticum*, quod qui adserere contendat, debet nobis similis locutionis exempla producere. Sed quid Censor noster Logicae Clericanae peritissimus? Ille ita ratiocinatur, nam usu hic deficitur: si liceat dicere, *adiutor laborum, successor regni, monitor actionum, collega sapientiae*, ergo etiam *adversarius voluntatis*, et eadem quibusdam aliis adiectis exemplis repetit ad cap. LVI. 2. Egregie vero, a nominibus substantivis, ut omnia quae producit, argumentum capit ad adiectiva, ut est *adversarius*. pergat ita argumentari, et spem certam concipiat, se in Criticorum principem brevi evasurum. nam quae Gruterus, Lipsius, Manutius, Acidalius, Heinsius et alii concoquere non possunt, et frigidissimam explicationem verbi *expellebatur* cap. XXXIII. 1. censent, nostri stomacho nullum fastidium creant. non aliam ob causam, quam ut dissentire ab tot doctis viris velit. Sed cur non producit similis locutionis exempla, quibus durissimam et ferream ellipsim *expellebatur*, scilicet *belli administratione*, probabilem facit? sine dubio quia hoc vires eius superat. Largus vero et multus in ellipsis huius generis est noster: ut hoc eodem capite, sub *mentitus*, subaudit in his *obiectionibus*, (agnosco Logicarum *obiectionum* in hac voce studiosum) et ita passim.

Cap. XXXV. 2. *Homo virtuti simillimus*. hic oculos suos non recte intendit in veteris exemplaris lectionem, nec in notas Burerii: non enim ibi legitur *homo non virtuti*, sed *Porciae, non virtuti*. Nec *homo* ibi apparet, sed Burerius suspicatus *homo* fuisse scriptum, et inde natum *non*, qua voce *expulsa* ille dedit, *homo virtuti sim*. Oportet retere editiones, et primas notarum editiones respicere, qui Criticam exercere vult. Sed video, quid in errorem duxerit virum non satis curiosum. Quia in editione mea, vitio librariorum malo ordine editum est *virtuti non sim*, pro *non virtuti simillimus*, credidit vocem *homo* relinqui debuisse intactam. Sed ipsa nota Burerii non stupidum docere potuisset, crisin omnem in voce *non* mutanda in *homo*, non in utraque servanda versata. Ego locum illum praeterii, quia nec Heinsii correctionem approbavam, nec melius quid habebam: nec tamen nunc accedere possum Censori Heinsii, ut credam scripsisse Velleium, *horum*

virtuti simillimus, et iterum per ellipsim subaudire, *proavi et familiae Porciae*: quum agatur tantum de uno M. Catone, qui *Princeps familiae* licitur, nec in hac Porcia familia nobis tot virtute praediti memorantur, ut supr. I. cap. 12. Africani pater et avus laudantur. soli hi duo Catones excelluerunt, ut ipsum proverbium, *Tertius ex coelo decedit Cato*, docere otest. non ergo *horum*, sed *huius*, (ut sentiens hoc melius congruere censor etiam tentabat) virtuti simillimus dici potest. Sed puto hic *Virtutem* pro ipso numine, Dea Virtute, positam (vid. Ovid. III. Art. 23.) ui Cato similis dicitur a Nostro fuisse. Simile fere illud Lucani IX. 594. e Catone:

*si successu nuda remoto
Inspicitur virtus, quidquid laudamus in ullo
Maiorum, fortuna fuit.*

quod recte explicant, in solo Catone meram fuisse virtutem, nihil ex eius actis Fortunam sibi posse adscribere, ut ex aliorum rebus gestis maximam sibi partem Fortuna vindicare poterat. Et huc referri possent illa Ioratii II. Od. 21.

*Narratur et prisci Catonis
Saepe mero caluisse virtus.*

sive de Censorio, sive de Uticensi capias, quia hi duo simili virtute praediti fuere. Certe ad Uticensem referri debent illa eiusdem poetae Ep. XIX. 12.

*Si quis vultu torvo ferus, et pede nudo,
Exiguaeque togae simulet textore Catonem;
Virtutemne repraesentet, moresque Catonis.*

Cap. XXXV. 5. Non dubitavi, quin *reddere spiritum* satis Latine dici possit, sed ideo dixi vix placere, et multo minus *praelio reddere spiritum*, quia videbatur interpolatus locus ex cap. CXIX. ubi non legitur, t Vossius citat, sed, *supplicio quam praelio mori maluit*, unde vocem *raelio* huc inseruere, quae non legitur in codice veteri, nec in prima editione. Satis gnarus eram quae Gronovius de hac locutione nobis ad enecam dederat, et ipse ad Ovidii Ibin 107. notaveram. Ideoque utrumque posse defendi fateor. sed quia fere semper *reddere spiritum, animam*, itam dicitur, ubi respicitur ad illam opinionem, qua ad coelum et astra, adde venerat, rediret spiritus (vid. ad Valer. Fl. III. 397.) credebam de relecto homine rectius dici, *edidisse illum spiritum*. Sed, ut ingenueagam, MSS. lectionem nunc servandam potius, quam aliquid novandum sistimo. Vellem tam candide nobiscum egisset severus Censor, qui me intasse ait, *spiritum . . praelio edidit*, quod falsum est, quum *praelio* sciendum esse censuerim.

Mox in verbis his, *neque ullo in suscepti operis sui carmine minorem Catullum*, non immiscui me certantibus viris doctis, an *suscepti*, an *suscepi* esset legendum, ut nec Censor facit. Sed numquam credidi quemnam exoriturum, qui hic sub *ullo*, intelligeret *carmine*, quum manifestum mihi esset, referri debere ad poetam *ullum*, quorum nullo Catullus minor fuit: neque comparari cum Varrone et Lucretio, qui Heroico

WOPKENS. ADVERS. CRIT. II. 29

pede carmina ediderant, et ideo cum illis comparari non poterat, vel Catallum Epigrammatum conditorem et auctorem, in eo opere sumpta, id est, quod ille apud Romanos primus susceperat, nullo Epigrammatum scriptore fuisse minorem: eodem modo ut cap. LXIX. *Fatinis nullo nemini, vel ut alii volunt, homini, postferendus. etiam absolute dicitur cap. XXXVI. Cypro devicta nullis adsignanda gloria est.* id est nemini, et ita centies alii, quare has tricas mitto.

Cap. XXXVIII. 3. Contra sententiam auctoris mutat *bellicae virtutis argumentum, in incrementum*, quum hoc arguat virtutem Romanam, quod per septem fere secula ter tantum Ianus, qui *argumentum pacis* erat, fuerit clausus. Si usquam, certe hic repetitio eiusdem vocis, Velleio tam frequens, tolerari debebat, nam et alii iique probatissimi scriptores, eandem vocem interiecto pronomine relativo iterare amant. Terent. Heaut. prol. *eodem ut iure uti senem liceat, quo iure sum usus adolescentior.* Sed, ut brevis sim, videat Censor quae super notavi ad Sest. Caes. cap. II. *non sine rumore prostratae pudicitiae, quem rumorem auxit* et plena manu plura dedit Cl. Drakenb. ad Liv. I. 53.

Cap. XL. 3. Numquam in animum induxi controversiam facere locutioni, *vacare alicui*, quasi minus Latina esset, sed quia *vacare* est ortum a Rhenano, quum in codice erat, *semper illa fatare*, credebam propius accedere me, si *illum sectari* legeretur, et dubitans hanc coniecturam dedi. Deinde licet omnes dici possent *vacare alicui*, qui operam dant alicui, tamen hoc magis proprium esse illis, qui negotiis, quibus distinentur et obruuntur saepe, aliquid temporis subtrahunt, crediderim. Sed Comites Imperatoris semper et ubique debent illi apparere et adesse, et vacare, id est, nihil aliud agere: et superbum esset, si illi se *vacare* imperatori gloriarentur, quum hoc unicum illis negotium sit datum, inservire Imperatori, et si a ministerio aliquid temporis supersit, tunc recte aliis *vacare* dici possint. At ipse Imperator variis curis et negotiis distractus comitibus suis *vacat*, si remittat animum, cum illis sermones, convivia, seria et iocos communicet. Superior enim *vacat* inferiori, inferior nullum debet habere vacuum tempus, quo non appareat et inserviat superiori. Apud Ovid. Ep. XII. 1. Medea exprobrans Iasoni se reginam, peregrino, ignoto et supplici operam dedisse, dicit:

At tibi Colchorum (memini) regina vacavi.

Praeceptor (quo exemplo Censor noster voluit uti) vero huic uni negotio adligatus, debet *vacare discipulis* suis, non subsecivis horis, sed legitimis et statis, et ita ille non superior discipulis, sed ad id mercede obstrictus, quasi inferior, inservire illis debet, ut recte Censor; nam huius hoc opus familiare et assiduum est. Iam vero ineptum et absurdum, Imperatoris opus assiduum et familiare esse statuere, *vacare* comitibus suis, quasi nihil aliud haberet, quod ageret.

Cap. XLI. *Animo super humanam et naturam et fidem erectus.* Offendit haec pars elogii, quia praecessit *vigore animi acerrimus*, quare corruptus est locus eruditus visus. ego tentabam *erectus*, ut ita distinguatur a *vigore animi*, qui acrem faciebat, de qua voce supr. VI. 2.

actum, hic autem de mente alta, qua despiciebat infra se posita, agitur. Sed, per me liceat, maneat *evectus*; nam facile coniecturis incertis et dubiis cedo, quamvis vox *animo* etiam nunc mihi suspecta maneat, intelligatur vero eo sensu, quo dixi.

Cap. XLII. 2. in idem vitium incidit, quod ante iam notavimus. Nam dicit Velleius, *Laetus nocturnae victoriae, triumpho, ad suos reversus est*: ita, me probante, Acidalius distinxit: Censor vero coniungit *victoriae triumpho*, et explicat nocturna expeditione reportatum; sed quum simile exemplum producere non posset, idem hoc esse pronuntiat, quod *clades belli, victoria certaminis*, quae toto coelo inter se differunt. Sed ita solet in angustias probationum redactus, recurrere ad alia, quae non quadrant: quanto lenius est mutatione distinctionis Velleio nihil absurdi adscribere. in primis quum in prima editione distinctio nulla, nec ante, nec post *triumpho*, conspiciatur, ideoque nec in codice fuisse credibile est.

Cap. XLIII. 3. *Praetura quaesturaque obita*. Heinsius malebat, *obitae*, et ita ratio posceret, sed usus utrumque vindicat, et putidum esset exemplis chartam replere, quum centies Viri docti id iam monuerint, et codices plerumque variant in numero sive singulari, sive plurali. sic apud Virgil. IV. Aen. 275. *cui regnum Italiae Romanaque tellus Debentur, et debetur* in scriptis. Sed Servius notat *honestius* esse plurali uti, id est, inter viros honesti ordinis hoc esse usitatum magis.

Cap. XLV. 1. Dubitavi, fateor, an recte dicatur *initum adulterium*, quia exemplum simile ignorabam. Noster, qui nusquam haeret, et quia *connubia Veneris inire* Ovidius, et *concubium inire* Iustinus dixit, hinc solita sibi argumentatione, se non assequi dicit, cur non licuerit dicere *initum adulterium*. Sed nec haec satis quadrant. *Adulterium* enim crimen est, quod committi et fieri dicitur. Si *stuprum inire* alibi deprehenderetur, et *adulterium inire* probarem: Sed ipsum actum, concubium, et eodem sensu, *connubium inire* facile admitto. referamus ergo, si locus integer, inter singularia Velleii. Si audacior essem, conicerem ob *tentatum adulterium*, nam de commisso adulterio non satis constitit, ut ex ipso Caesaris dicto, qui *suam tam suspicione quam crimine carere oportere* iudicabat, apud Suet. Caes. LXXIV., apparet. sed *ἐνέχοι*. *

Cap. XLV. 3. Ulcus insanabile occurrit, a quo praestat manum abstinere. Fateri tamen non me pudet, Censorem hic probabili coniectura tentare, *sera Pompeii cura, sed ut coepit, intenta*, ideoque laude sua privare nolo, licet nondum satisfacere videatur. Sed in talibus licet periclitari.

Cap. XLVII. 1. *Novem aestatibus vix ulla non iustissimus triumphus emeritus*. Durior haec mihi ratio loquendi visa, quae molliretur, si *ex novem* etc. *qua non* etc. legeretur. Quid Censor? ab hac duritia non abhoruisse veteres probare tentat duobus locis, quorum neuter aliquid duri habet. Nam in primo non dicit, quatuor filii fuere, *iis duos* in adoptionem dedit, sed *ex iis*, ut volebam in Velleio. Nam primo numerum certum ponere, deinde de singulis aliquid addere et rationis et con-

suetudinis est, nec de eo hic agitur, sed an tales ablativi simpliciter positi tolerari possint, et hoc probandum fuisset, non lectoribus fucum facere, et longe diversas locutiones ad testimonium citare. debuisset enim Velleius dixisse *ex novem aestatibus prima*, hoc vel illud actum, *secunda* hoc, *tertia* et ita porro, si respondere huic loco vellet exempla producta. Deinde non fideliter mea verba reddidit. non enim volui, *novem aestatibus vix ulla, quae non etc. sed qua non.*

Ibidem contendunt Viri docti an *septimo anno morabatur*, an *septimum annum* sit scribendum. ultimum sollemnius esse fatetur, et me auctore etiam utitur. certe honestior etiam locutio est per accusativum. Eadem lis de illo Virgilii Ecl. I. 80.

Hic tamen hanc mecum poteris requiescere noctem.

ubi alii *haec nocte*, de quo ad ipsum poetam agemus. recte vero Acidalius videtur animadvertisse, confusionem hanc ortam, quia scribebant olim *septimom annum*. De quo egi ad Suet. Aug. XIV. Tiber. LVIII. Claud. XXXVII. et Phaedr. III. 10. unde apparet frequentissimam hanc esse librarium aberrationem.

Cap. XLVIII. 3. *Cuius animo etc. neque opes ullae neque cupiditates sufficere possent.* Censor iactat sibi quidem sub stili acumen venisse, *cuius omnino etc.* hoc certe debebat Acidalio acceptum referre, quem ante oculos habuisse constat, quia praemisit, *alii aliter* de vera huius lectione loci statuunt; ergo inter alios illos Acidalius habendus. reliqua transpositio vocum per me licet, placeat Censori. Sed vulgatus ordo recte se habet. nam *opes* recte respondent *voluptatibus*, id est, profusionibus in omnia, quae animo eius satisfacere possent. Nam vel ipsa Lexica docere possunt, *voluptates* dici omne quidquid sensus exhilarat, et delectat, et ita cibi delicati, vinum exquisitum et similia *voluptatum* nomine veniunt. Unde Sueton. Tiber. XLII. postquam narrasset Tiberii incontinentiam in epulando et potando etc. addit: *novum officium instituit a voluptatibus*, id est, qui curaret omnia, quae Tiberii animum et gulam delectare possent. et ita hic capiendum, quia *libidines* adduntur, quae proprie veneriae intelligi debent, ut millies. his nullae cupiditates sufficiebant, quia et omnes cupiebat puellas, (proprium in amoribus esse *cupere*, et *cupitas* dici amicas notius est quam ut probem) et licet plures haberet, tamen plures etiam cupiebat, quia libido satiari non ita poterat, ut non plures corrumpere vellet. vel si, ut cap. XXXIII. 1., de cupiditate pecuniae et rapiendi undecumque poterat studio, et avaritia intelligere velit, per me licet. Sed si cum nostro legas *libidinibus voluptates* non sufficere, idem erit quod *libidinibus libidines* non sufficere.

Cap. XLIX. 4. *Vir antiquus et gravis etc.* Illustrem Cuperum debuisse auctorem laudare, qui haec a praecedentibus separanda iam docuit, et esse epiphonema. Cui simillimum est apud Valer. Max. IV. 3. 6. ubi vid. Periz. Ego me mederi huic loco non posse professus sum, nisi quis vellet admittere, *Pompeii partes laudaret magis, prudens sequeretur Caesaris arma, et illa gloriosiora, haec terribiliora duceret.* Aristarchus noster *arma* suppleri non patitur, et licet *partes* praecedat, tamen *haec*

et *illa* tolerari posse censet. quod ut probet, iterum infelicissime producit ex Taciti Hist. II. 98. *palam epistolis Vitellium, occultis nuntiis Vespasianum fovens et haec illave defensurus, prout invaluisse.* Sed an ibi praecedit nomen feminini generis? nullum; ideoque recte neutrius generis *haec* et *illa* dici quin possit nemo sanus dubitat. Sed cur praecedentia non addidit? ubi legitur, *Valerius Festus studia provincialium cum fide iuravit*, ad quae *haec illave prout invaluerant defensurus* recte etiam referri possunt; nam diversa erant studia partim Vitellio, partim Vespasiano saventium exercituum et ducum in provinciis. Valerius primo studia eorum, qui Vitellia adhaerebant, cum fide iuravit, mox nutabat, et Vitellio palam, occulte Vespasiano favens, *haec* vel *illa* defensurus erat, prout invaluerant. nihil hic scabri et non congruens occurrit. Sed infelicius multo producit alterum ex Nostro locum cap. LXXXIV. 2. *Vigebat in hac parte miles atque imperator, illa marcebant omnia.* ubi *illa* neutro genere numero plurali capit. an ergo oblitus est Vir doctus, quae ipse ad lib. I. 7. et 33. monuit, omitti saepe praepositionem *in*, quae secundo loco subintelligi debet, et repeti ex priori membro, et praecipue lib. III. Lect. Tull. 9. ubi praepositionum, quae uno membro exprimuntur, altero reticentur, plura exempla profert. quibus plurima addere facile est. Sed vide, quae diximus ad Suet. Calig. XLVI. Claudian. IV. Cons. Hon. 207.

in utroque relucet

Frater, utroque soror.

ubi plura dicemus aliquando. et ita in priori membro omitti, et ex secundo repeti docuimus ad Ovid. XVI. 141. III. Art. 156. et alibi saepe. nihil enim vulgatus. Vid. Benth. ad Horat. II. Od. 25. Sensit praeterea Vir doctus ineptam explicationem *illa marcebant omnia*, pro, illa pars omnis marcebat, ideoque adiicit posse etiam legi, *illic*: sed hoc est evadere vi ex difficili loco, quo impediti haeremus. *illa* ablativi casus unice verum est.

Cap. LV. 2. *Victus ab eo Pharnaces vix quicquam gloriae eius adstruxit.* ubi Lipsius maluerat *adstruxerit*: noster, semper obloqui solitus, nec tamen rationibus refutare sciens, ignorantiam suam mavult profiteri, et cur ita reponendum sit, *se non perspicere scribit*. Sed videat, quae Cl. Perizon. ad Valer. Max. IV. 3. 6. adnotavit, et quid adhuc ipsi addiscendum sit, antequam censuram sibi in omnes Viros doctos arrogare sustineat, cogitet secum. vis enim istius modi et temporis, notat idem quod *adstruere potuisset*, vel *poterit*. et hoc Grammatici *futurum exactum* vocant, ut docet Malasp. ad Cicer. VII. ad Att. 15. *vicerit, si consul factus erit.* ubi ex Terent. And. II. 3. 7. *causam invenerit*, producit, et ad Linacrum nos remittit. Sic recte Heins. apud Ovid. VII. 43. praefert, *quod tibi maluerim, tunc malueram.* Hos consulat Censor, et an Lipsio obloqui debuerit, iudicet; ut nec in sequenti nota Heinsio, qui ipse coniecturam suam damnavit, quod dissimulandum non erat.

Ad cap. LIX. 4. nihil est, quod observem, nisi libidinem obloquendi: quum enim durius dici *erudire indolem* fateatur, hic subsistere debuerat,

et Velleio sua relinquere; sed ut aliquid diceret, simile producit ex Floro I. 6. proximum duritie exemplum, *educare indolem*, et hinc *nutrire*, vel *innutrire*, vel *nutrire* hic mallet pro *erudire*. quae omnia venissima. quum enim *indoles* sit proprie incrementum, et spes illa, quam ex pueris de incremento concipimus, hinc illa *nutriri* et *educari* forte posset dici, sed *erudiri* non potest. augetur educatione spes illa, et ex quotidiano incremento certior et maior adparet, sed ipse iuvenis, egregia iam indole, disciplinis et artibus eruditur. reliqua de *mittere in rem aliquam*, sunt plane supervacua; quis enim huic loquendi rationi contrariam umquam movit? certe hic nemo. sed si velit Collecta sua augere, addat loca Quinctiliani Decl. IV. 12. et 14. CCLX. CCCXXXIII. et ex illis tueatur etiam apud Ovid. Epist. 37. *ignotas mitto in artes*. Sed hoc est pugnare cum umbra, ut et facit mox *ordinem* defendens post tot alios, et de cuius nominis usu nemo dubitavit umquam. licet *ordinationem*, quod prima editio habet, facile tueri locum suum possit, quia saepissime, ubi duo cumulantur, ut hic *nex* et *testamentum*, adiungitur saepe nomen vel verbum, quod proprie uni convenit, ut notissimum Viris doctis: iam *ordinare testamenta* Ictis esse sollemne vel titulus Codicis de *testamentis ordinandis* docet. vid. et Iust. XVII. 1. Dict. Cret. I. 1. nec tamen etiam *ordinatio necis* ex consuetudine huius seculi inepte dicta, ut scilicet intelligat consilia, modum, rationem, quam coniurati in necando Caesare iniierunt. quae *consilia* vocat Suet. Caes. LXXX. et quo modo diu cunctati, tandem locum et tempus necandi Caesaris constituerint. *Ordinationem comitiorum* Noster dixit infr. cap. CXXIV. libellum, quo magistratus in sequentes annos Augustus designaverat, ut Suet. Vitel. cap. XI. *Comitia in decem annos ordinavit*. et in Caes. LXXVI. *magistratus in plures annos ordinavit*. id est, quo ordine crearentur. Sic et *necem ordinare* recte dici poterit. ut Senec. Thyest. 715. *saevum scelus iuvat ordinare*. ubi aliud exemplum dat Gronovius ex Pacato; et Senecae locum adduxit Schultingius ad Quinctil. Decl. XVIII. 1. ubi dicitur *parricida facinus suum sic ordinavit*. et ex Declam. II. *ordinare delationem*. videat ergo Censor, an male *ordinationem* utrique voci *necis* et *testamenti* Velleius accommodaverit, et an lectio codicis et primae editionis mutari mereatur: et simul fateatur haec loca auctorum melius congruere, quam quae ille adducere consuevit minime convenientia. Neque oggeret, credo, nullum ex aurei seculi auctore produci locum: quod si flagitet, centum locis Velleius ad eorum elegantiam erit emendandus, quod nemo sanae mentis fieri oportere contendet.

Cap. LX. 2. recte contra Acidallum vim particulae *et* tuetur, auctoritate Perizonii et Dukeri, quibus Achivis me, si voluisset, potuisset addere in notis ad Ovid. XIV. Ep. 55. et Virum doctum in Actis Lips. A. 1716. pag. 455.

Cap. LXVIII. 1. miratur cur Heinsius pro *in utroque perfectus* mulerit *utroque perfectus*. Temere certe mutavit lectionem vulgatam Heinsius, sed mirandi caussa facile tolletur, ubi utroque modo veteres locutos fuisse didicerit. videat ad Ovid. II. Amor. VIII. 1.

Ponendis in mille modos perfecta capillis.

ubi duos Velleii locos, quos hic adducit Censor, a me occupatos cognoscet, quamvis hic vitio forte operarum II. 37. pro 36. editum sit.

Cap. eodem n. 3. gratias agere par est Viro docto, quod sibi persuadet, me haud dubie novisse tam *inceptum*, quam *coeptum* dici de temerario consilio aut facto. Sed secutus editionem primam, cui omnes deinceps consentiunt, solius *incepti* rationem habendam duxi, quia non soleo supervacanea *constipare*, ut noster se saepe facere fatetur. Nec Vossium multis refutandum censui, qui separatis vocibus in *coepto* volebat edi, quia neminem fore credebam, qui Latinius dici crederet, *fortuna similis fuit in coepto*, quam *incepto*. Si Vossii sententia placuerit Censori, cur partes defendendi deseruit? post vero bonam de intelligentia mea opinionem, iterum antiquum obtinet Censor, et me simul *reputare debuisse* addit, eleganti usu ablativorum, *incepto pari*, id est, quum par inceptum esset, vel fuisset, Velleium hic dicere. Si tali magistro uti licuisset, ingens periculum peritiae et notitiae me subiturum fuisse fure timuissem, quum *incepto pari* in dativo capiendum esse vel tiro mihi persuasisset, et construendum *fortuna similis fuit incepto pari*. nec contendet Vir doctus, puto, Latine non dici, fortunam esse alicui, ut et *adesse*, et *desse* dicitur passim. Sic Ovid. IV. ex Pont. IX. 121. *fortuna est impar animo*. id est, non similis, vellem magna dare, sed destituor opibus. Idem V. Trist. V. 47.

Sed labor, et curae, fortunaque moribus impar.

eodem sensu. et similiter, et huic loco accommodatissime dixit Val. Max. III. 2. 2. *nec incepto eius fortuna defuit*. Quod aliter exprimit Iustin. II. 9. *nec audaciae eius eventus defuit*. vel *suus*, ut Acidalius, supr. ad II. 55. emendabat. Porro, ut expugnemus pertinaciam, Virgil. I. Aen. 454. *quae fortuna sit urbi*. vs. 517. *quae fortuna viris*, scil. *sit*. Sed plura taedet constipare. Abeant ergo exempla illa ablativorum huic loco minime congruentia.

Cap. LXX. 5. reiecit coniecturam Heinsii, qui pro *Reiecta super caput brachio*, malebat *erecto*. nisi *ἀναπολόγῳ* Velleii noscerem, emendationem Heinsii probarem: nam *reiecinus* proprie illa, quae a nostro corpore arcemus et repellimus: vid. ad Ovid. XXI. Epist. 200. vel quum aliquid retro et in tergum reiecinus, ut multis probavi ad Ovid. II. Met. 582. nescio vero an alius dixerit, *reiecere super caput*. quod probandum relinquo Aristarcho. nec *super* pro *supra* me morabitur, nec, ut spero, Censorem, si inspicere dignetur ea, quae dixi ad Nemesiani Ecl. III. 5. unde discet Grammaticorum nugas contemnere.

Cap. LXXIX. 3. Quum saepe scriptores veteres voces, quae habentur vulgo synonymae, coniungant, quae tamen videntur aliquid discriminis indicare, difficile saepe esse fateor illud deprehendere. et ita *dubia* et *interdum anceps fortuna* offendit interpretes. quasi etiam *anceps* non semper esset *dubia*. et hinc ex sollemni variatione pro *dubis* tentabam *dura*. Sed tentavi tantum, non obtrudere volui. hinc iam occasionem captat Censor discrimen, quod ego vix tunc capiebam, inter *dubium* et *anceps*, ostendendi; sed iterum exemplo non satis congruenti ex cap.

LV. ubi *praeruptum et anceps periculum* dicitur. Sed an *praeruptum* idem est quod *dubium*? *praeruptum*, metaphora desumpta est a montibus, rupibus et aliis locis praecipitibus, in quas deductus in ancipiti est, nec progredi nec regredi audens, quia inde *anceps* ab utroque periculum ostenditur. *dubia* etiam *via* etiam per plana, silvas et deserta loca esse potest, et ideo non *anceps periculum* semper, ne cadat oritur. talem describit Ovid. V. Fast. 3. sic saepe legimus in bello milites per *praerupta* evasisse in arces, et editos montium vertices, ubi *anceps* erat, et a summo, et ab imo, periculum. Vide quae attuli ad Ovid. Remed. Amor. 179. et in primis locum Ammiani, cui similia apud Curtium et alios sunt. male autem negat Censor, *anceps* de periculo ex duabus partibus imminente, solum dici, nec Cortio id egregie docenti ad Sall. Catil. XXIX. fidem habet haec tamen propria vocis est vis. et vellem doceri, *anceps* potius poni de periculo ab una parte orto. cur vero *anceps Ianus*, ut hinc incipiam, dicitur Ovid. XIV. Met. 337. et imago eius *anceps* I. Fast. 95. nisi, quia duplici sit fronte, et vultu? Cur *ancipitia* vocantur tela et haetae, nisi quod ab utraque parte sint acuta, et ita duplici acie? Vid. Gron. ad Liv. XXX. 33. sic *anceps securis* est bipennis Ovid. VIII. Met. 397. Sed ut propius accedamus ad pugnas, de quibus hic agitur, *anceps pugna* proprie est, ubi a fronte, et tergo imminet periculum; et tali interdum periculo Caesar se pugnasse ipse nobis fidem facit lib. VII. de Bel. Gal. 76. ubi agit de obsidione Alesiae, ad quam liberandam ingens vis hostium accurrerat, quorum multitudinem vix sustineri posse arbitrabantur omnes, *praesertim ancipiti praelio, quum ex oppido eruptione pugnaretur, fors tantae copiae equitatus peditatusque cernerentur.* ubi egregie Davisius pugnam a fronte et tergo describi notat, et aliis exemplis firmat. et Suetonius cap. LIX. dicit Caesarem, *ancipiti pugna equos dimisisse*, id est, quum ex utraque parte instarent hostes. Dictys Cret. II. 13. *ancipiti malo territos fugere coëgit.* ubi occupatos circa Protesilai sepulchrum Cynus clam et ex insidiis invadit eos, dum fronte pugnarent contra alios. Livius II. 45. *anceps periculum vocat*, ubi *duae simul acies timendae essent.* Vide et V. 8. et saepe alibi. *Dubia* ergo pugna esse potest inter hostes recta fronte concurrentes, ubi nondum quo inclinet fortuna adparet, sed *anceps* est, ubi a fronte et tergo metuuntur hostes. Haec credo Viro docto persuadebunt, recte Velleium haec distinxisse; certe me nunc propius et accuratius hunc locum inspicientem, movent, ut coniecturam olim editam, revocem, et nihil novandum censeam. ita ut hoc quoque nomine Aristarcho gratias agere non erubescam. Contendere tamen vehementius nolo, scriptores hoc discrimen semper observasse, sed voces tam affinis sensus facile confudisse credo: nam in ipso Ovidio video eum navigationes per mare periculosas vocasse, et *dubias vias* Epist. XVI. 21. et *ancipites* XIV. Met. 438. et ita forte alii, quos non vacat excutere. qui Lexica et Indices evolvendi taedio non deterretur, inveniet Cicero-nem quoque *incertum exitum et ancipitem fortunam* belli dixisse pro Marcel. cap. V. Sed desino, et frontem Lectoris metuo, qui ex his tricus forte ipsius Linguae Latinae fastidium capiet.

Cap. LXXXIV. 2. Antiqui codicis lectionem, *aliquid transfugiebat*,

tueri hic instituit Censor contra Heinsium, qui tamen non plane reliciebat, sed subintelligendum quum sit *militum*, vel *sociorum navatum*, duram ellipsim credens, malebat *aliquis*. Infeliciter vero aliorum Censor huc trahit locum cap. LXX. 2. *id, in quo Cassius fuerat, fugatum*. quod interpretatur, ii, inter quos Cassius fuerat, fugati. atqui oculos si ad superiora retulisset, vidisset, de duobus cornibus agi. *Cornu, cui Brutus praecerat, castra Caesaris cepit*. Id (sc. cornu) in quo Cassius fuerat, *fugatum*. An hoc probat *aliquid* dici pro paucis militibus? aliorum errorum reprehensores acutius videre oporteret. Sed quia deficitur Latinis exemplis, confugit ad Graecos. ut vero Latine dici posse non negem *aliquid militum*, ut et *quidquid militum* etc. ita in Graecis video exemplis addi aliquid, ut τὸ τοῦ στρατεύματος ἀπερχομένου, τὸ ἐναντίον, τὸ πρῶτον. Sed finge Graecos ita locutos, an hinc conficitur ita et Latinos? aliquid praesidii, si scivisset, forte reperire potuisset in Ovid. VI. Met. 197.

fingite demi

❖ *Huic aliquid populo natorum posse meorum.*

ubi etiam Codices quidam *aliquem*. sed ibi ambigua est constructio. vel *aliquid natorum posse demi huic populo*, vel *aliquid demi posse populo natorum meorum*, quae iuvaret certe hunc τοῦ *aliquid* usum: et ut candide agam, praeferrem hanc, quia *populus natorum* rectius dici puto, quam absolute *huic populo*. Si tamen quis nollet admittere, haberet in Iust. X. 1. ubi in *tanto populo* non addito *fratrum*, vel *liberorum* occurrit, quo tueri posset. Vid. ibi notas Bernecceri, ubi utriusque locutionis exempla leguntur. Sed relinquamus hoc leve nimis, et vix animadverti dignum.

Cap. LXXXVII. 2. Puerile nimis litigare, an verbum substantivum sit addendum, an subaudiendum sit. si talia operae pretium est ad censuram vocare, facile poterit de hoc verbo, vel omisso, vel adiecto tot paginas implere, quot huic censorio operi impendit.

Cap. XC. 2. aliquid de suo, sine reprehensione alterius (rarum) producit, et quum admodum multus in hoc opusculo sit in ellipsis ubique inveniendis, in his *primo anno secundi Punici*, metuens ne aliquis male sedulus, infarciret *belli*, ad hanc ellipsim confirmandam iterum producit exempla, minime congruentia, sed ex penetralibus Logicae exprompta. Sic enim argumentatur: si Tacitus potuit dicere *Caspiae*, pro *Caspiae portas*, ergo licet dicere *Punicum* pro *Punicum bellum*. Idem de *Collina*, pro *porta Collina* statuendum. Potuisset multa talia producere, ut *Appia*, pro *via Appia* et similia: sed non animadvertit in initio capituli, generatim dixisse Velleium, *sepultis bellis civilibus*, ergo hic secure potuerat *belli* omittere. nec durior modo Cicero locutus fuit, quia I. Acad. 4. *relictam a te veterem*. addere enim, si reliqua legisset, potuisset Censor bis terre ibi Ciceronem *veterem* et *novam* dicere, non addito *Academiam*: sed quum totus ille libellus de *Academiis* agat, et ipse titulus indicet, et praeterea paullo post, *duas Academias* esse dicat, otiosum videbatur Ciceroni semper *Academiam* addere: at mox tamen iterum dicit *totam veterem Academiam*, ut ex intervallo integra locutione utens, minime obscuram faceret orationem. Securus ergo sit Censor, neminem

tam ineptum fore Criticum, quem hae ellipses offendant. In Flori loco III. 21. unicus modo Codex habet, *apud Collinam*, omissio *q̄ portam*. quod avidè nimis adripit Censor. et si iam hoc concedamus, ideo omisisse Florum credibile posset fieri, quia antea *Esquilinam et Collinam portam* nominaverat, ideoque nemo tam stupidus inveniri posset, quia *portam* subintelligi debere animadverteret.

Cap. XCI. 3. postquam, scilicet, laudasset me, qui integritatem loci adgnoverim, deinde me explicuisse male hanc locutionem, *omni flagitiorum scelerumque conscientia mersum*, cavillatur. Ita enim ceperam, ut Egnatius omnibus sceleratis et flagitiosis socium et consocium se adiunxerit, non vero ut Muraena et Fannius, qui unius tantum sceleris, nimirum occidendi Caesaris, inierant consilia, et qui subito oppressi fuerant, quum vi vellent Caesarem invadere. Sed Egnatius diversis artibus gratus fuerat, populi primum favore collecto in aedilitate, deinde geminata praetura, mox petitione consulatus vires suas firmaverat, et sibi simillimis adgregatis interimere Caesarem statuerat. Et ita ille non pro illo scelere, quod semel et vi tentaverat exequi, se maculaverat, sed *omni conscientia scelerum* mersus erat. Si enim hic *conscientiam* capiamus de mala conscientia, qua quis apud se conscius est suorum flagitiorum, quid quaeso, *et omni* huc faceret? et, ut antea dixi, dicendum esset *omnium flagitiorum conscientia*, quae ipse nimirum admisisset. Sed conscius etiam erat scelerum sociorum pessimorum, quos sibi adgregaverat, similes sibi, et coopertos sceleribus. hoc enim a Muraena et Fannio distabat. ideoque huc nihil faciunt, quae de recta vel mala conscientia, de quibus paginae innumerae impleri possent, adducuntur. Sed omnis illa conscientia sive recordatio illa, ut supra diximus cap. XXV. 5. tot et tantorum longa per tempora commissorum scelerum mergebant Egnatium, et licet occulte semper machinaretur necem Caesari, nec aperte, ut Muraena et Fannius, vim pararet, quia conspici nolebat, sed per consocios facinoris omnia clam moliebatur, nihilominus mortem dignissimam vita sua, id est, quam agebat in occulto et celans scelera sua, in carcere et tenebris obiit. de verbo *mersus* nihil opus monere, quum de eo nullam controversiam moverit noster, et satis vindicatum fuerit a Viris doctis.

Cap. XCII. 2. ex sua penu iterum aliquid novi promit, et cuius aures ad repetitiones earumdem vocum iam occalluerant et surdae diu fuerant, nunc iteratio vocis *severitate* offendit nimis delicatas. de Sentio Saturnino ait Velleius: *Cum alia prisca severitate summaque constantia, vetere consulum more ac severitate gessisset*. Hinc primo dubitat an illa ultima *vetere consul. m. ac severitate* non sint eiicienda, ut glossa antecedentium, sed, quia crudele videtur tot voces iugulare, coniecit *priscae perseverantia*, quia scilicet duae syllabae in hac voce *seve* aliquid simile prae se ferunt. sed quum nec hoc satis modestum videretur, in indice ridens Velleium cap. CXVI. 3. dixisse *priscae gravitatem*, hanc vocem praefert. Sed in eodem indice vidisset adduci ex cap. CXXV. *priscae antiquae severitate usus*, et ita posse vulgatam lectionem defendi. sed temere saepe verba verbis supponimus, quae commutari a librariis non

facile solent. probari ergo sibi Critici postularent, et loca produci, ubi *severitas*, *perseverantia*, aut *gravitas* permutatae a scribis fuerint. Ipse vix audeo locum tam ulcerosum tangere, sed tentabo tamen, ante precatus veniam audaciae, et professus me minime adhuc mihi satisfacere. primo me offendeant *cum alia*, quae non respondent sequentibus, *tum in comitiis*, quae certum tempus designant, quare *alias* praestaret. et deinde cogitabam an, si in *severitate* seiungerem primam syllabam, et legerem, *cum alias prisca se veritate* etc. *gessisset*, tolerabilem sensum efficerem: *Veritatem* vero pro iustitia, aut bonitate liceret explicare. ut illa Ciceronis pro Quinctio cap. II. *Quum in tot tantisque difficultatibus adfectus atque adfectus, in tuam, C. Aquili, fidem, veritatem, misericordiam P. Quinctius confugerit*, explicat H. Steph. II. Schediasm. 6. ubi alia producit ex Cicerone loca. ut I. de Off. *Vir bonus et simplicis veritatis amicus*. et pro Deiotar. *veritatis studium*. Iam vero *verum* pro iusto et aequo sumi tam vulgatum est inter doctos, ut probari non sit necesse. videantur modo viri docti ad Liv. II. 48. *Veritatem* etiam pro *simplicitate* capi docet Quinctil. Decl. VIII. 9. qui priscos homines, antequam medicae artis antistites noverant, *robustiores, et adhuc in prima rerum naturae veritate vixisse*, ait. Et ita, si Donatum sequamur, illa Terent. Andr. IV. 1. explicanda, ubi postquam dixisset de innata hominum pravitate, ut finalis gaudeant, atque ex incommodis alterius sua comparent commoda, subiicit: *Ah! idne est verum? immo id est genus hominum pessimum*. an id est verum genus hominum? immo est pessimum. et eo possemus accommodare illud *vere vivere* Terentii Heaut. I. 1. 202. et alia, quae huc trahi possent plura. Sed an placitura haec sit coniectura, tam mollis et sponte quasi se offerens, quum ipse dubitem, aliud incidit, quia *veritas* et *virtus* a librariis saepe fuere inter se commutatae, ut videre est apud Cicer. II. de Orat. 23. II. de Nat. Deor. 31. VI. Epist. ad Fam. 1. et alibi, an non potuerit scribere Velleius, *cum alias prisca se virtute* etc. *gessisset*. In qua lectione nihil a communi loquendi consuetudine alienum quum sit, multa cumulare nihil attinet. *se gerere* vero Nostro familiaris est locutio, ut aliis pluribus. ideoque his missis, et acutiori ingenio relictis, ad alia transeo.

Cap. XCVII. 2. *Adolescenti tot tantarumque virtutum, quot et quantas natura mortalis recipit, vel industria percipit*. Lipsius et Vossius perficit emendarunt, et recte mea et aliorum, qui nihil hic adnotarunt, ut videtur, sententia. noster, ut hac occasione ex collectis suis nobis expromeret exempla quaedam, ubi vacat verbum *synonymo* alicui verbo vicinum, *percipit* posse defendi credit. Sed iterum Logica sua non recte utitur. nam, quia in una verborum comprehensione occurrunt, *audere* et *sustinere*, *defectus* et *destitutus*, *corruptus* et *depravatus*, quae fere synonyma sunt, idne probat, duo verba diversae longe significationis, sed ab eodem verbo composita, concurrere? ut a *cipio*, *recipio* et *percipio*. aut an nobis persuadere vellet *recipere* et *percipere* esse synonyma? Sed video, quid Logicum Censorem, vitiose ratiocinantem, in errorem duxerit et alios. quia *industriam* menti adscribunt, qua aliquid percipimus, et acumen illud esse credunt, quo excogitamus, et animi sagacitatem, ut Franci

hodie suum *industriæ* solent usurpare, lapsus fuit. Atqui constat inter Viros doctos *industriam* magis ad corpus referri, et diligentiam, alacritatem, laborem et, si vis, intentionem animi et *sollertiam*, et similia notare: certe Cicero semper ita uti solet; et *laborem*, quem in hominibus sublevandis impendere solebat, *industriam* amat vocare et *fugas laboris* et *desidiæ* opponere. Vide pro Muraen. cap. IV. sed abstineo pluribus in re eruditis nota. planus vero sensus est Velleii, in Druso nimirum fuisse omnes virtutes, quas natura recipit, id est, quæ ab ipsa natura innatae et ingenitæ esse possunt, sed illas perfectas fuisse industria, diligentia, laboribus, exercitationibus et usu. hæc enim duo requiruntur ut egregius vir aliquis sit, natura benigna et eximia, ad quam si accedat industria et ratio quaedam et exercitatio continua, tunc illud præclarum et singulare solet existere, ut de poëta, quem et natura et doctrina perfecit, ait Cicero pro Archia cap. 7. Innumera veterum loca facile esset accumulare, unde discere liceret, naturam primis hominibus indidisse vim quamdam et virtutum semina. sed deinde *sollertiam* et *industriam*, excogitatis artibus variis, perfecisse naturæ dona. Sic Grætius initio Cynægetici ait primos homines *nuda virtute* usos in venando. post *propiore via*, et *ratione* artes ex artibus didicisse, donec *tetigit industria finem*, ubi ex aliis scriptoribus similia produci Censor videre potest. et in primis idem de arboribus, et fruticibus Virgilium initio lib. II. Georg. 20. dicere:

Hos Natura modos primum dedit etc.

Sunt alii, quos ipse via sibi reperit usus.

ubi Servius contra naturam nihil hominum inventum valere dicit. et lib. I. 123. et seq. de agricultura idem fere dicit, et commentatores ad priorem locum plurima in eam sententiam adnumerarunt nobis. recipit ergo natura virtutes, ut vas aliquod in quod quasi infunduntur, vel ut terra fertilis et benigna, quæ recipit semina frugum, arborum etc. sed *sollertia*, doctrina, industria perfecit a natura inchoata. forte Noster respexit laudes Drusi ab Horatio celebratas lib. IV. Od. 4. ubi idem aliis verbis, et poëtica amplificatione adfirmat:

Fortes creantur fortibus et bonis.

Est in iuvenis, est in equis patrum

Virtus etc.

hæc est virtus, quam natura recipit. deinde addit:

Doctrina sed vim promovet insitam,

Rectique cultus pectora roborant.

et Druso filio Neronis *nobilitatem ingenitam* dat Tacit. I. Ann. 29. Si philosophantem suo more, id est satis barbære, velit Censor de hac re inspicere, evolvat Fulgentium de Continentia Virgiliana pag. 147. ed. Munckeri, ubi videbit in homine tres gradus, *naturam* quod habet, tunc *doctrinam*, quæ regit id quod habet, deinde *exercitium*, quo utrumque ornat. et tunc esse perfectum quid, si tria hæc concurrant. Sic *naturam* et *industriam* ut diversa Terent. Andr. IV. 4. ponit:

Paullum interesse censes, ex animo omnia,

Ut fert natura, facias, an de industria.

ubi Donatus *naturam*, ingenitam actionem, *industriam* vero scientiam et providentiam explicat. et imitatus hoc Cicero II. de Finib. 5. *Quod duobus modis, si aut de industria facias, ut Heracitus* etc. Sed desinendum, quum satis iam manifestum esse putem ineptas illas esse observationes de *synonymis*, quae hic nulla sunt: *recipere* vero similiter utitur Noster infr. cap. CIV. *simile conditio mortalis recipere videtur mihi*. et Quinctil. Decl. CCLXXI. *quoniam recipiebat natura*. quod nihil aliud notat, quam ita natura esse comparatum, hoc naturaliter evenire. *percipit* vero industriae non recte potest adcommodari, mens enim *percipit*, sed si naturalem vim mentis industria intendimus et laborem, diligentiam, sollertiam adhibeamus, tunc industria naturam perficit.

Cap. C. *Nam et Parthus adiecit Armeniae manum*. Quia insolentior locutio videbatur, si *adiecit* pro *iniecit* explicaretur, tentabam, *adiecit animum*. Sed Censor noster, quamvis *adiicere animum* Terentius dixerit, et *manus* et *animus* saepe confundantur a scribis, tamen a vulgata lectione non discedendum pronuntiat, ut vero confirmet hanc sententiam, producit nobis exempla, ubi *iniicere manum* occurrit, quae potuisset sine fine augere, sed de eo non agitur, et plane hic vagatur extra propositum. Sed probandum erat, *adiicere manum Armeniae*, recte dici, pro invadere. Adducit quidem ex Valerio Maximo VII. V. 4. locum, ubi legitur *adiicere manum summam bello*, sed et hic sophismate illudit lectoribus: nemo enim controversiam faciet huic locutioni. nam adiecta voce *summam*, ostendit finem imposuisse bello, et ita prioribus conatibus, et expeditionibus imperatorum praecedentium, qui manus iniecerant, Mumnium adiecisse summam manum, id est, finivisse inchoatum ab aliis bellum. Hic vero agitur de initio belli, de nova et recenti irruptione Parthorum in Armeniam, quod alii dicunt *iniicere manum*. deinde probet Vir doctus dici, *iniicere manum summam*, ut etiam in Valerio *adiicere* explicat. *imponere* sollemne esse novimus, *adiicere* vero est prioribus aliquid addere, ut *adiicere virus in anguem* Ovid. III. Art. 7. *adiicere ad numerum* Sueton. Claud. VI. *adiicere epulum ad viscerationem* Caes. XXXVIII. et sexcenta talia. Si ergo *animum adiicere* non placet, inter singularia Velleii habeatur et servetur, sed non tam dissimilibus aliorum locis illustretur haec loquendi ratio insolens.

Cap. CIX. 1. locus corruptissimus occurrit, et qui omnes interpretes habuit sollicitos. *Corpus suum custoditum, imperium perpetuis exercitiis* etc. in *eminens perduxit fastigium*. Et noster symbolam confert, emendans, *Corpus unum custoditum imperii, perpetuis* etc. vel in *corpus unum constipatum imperium perpetuis*. tam securus huius facinoris, ut ea, ad quae explicanda Oedipo opus erat, ne explicare quidem laboret, sed se nolle pluribus ostendere, quae hancce *ἐπαρόρθωσιν* commendat, confidenter iactet. commoda sane emendandi ratio, cuius nulla ratio redditur. Sed quid est *corpus unum custoditum imperii*, aut in *corpus unum constipatum imperium*? Marobodius occupatis locis, quos dixerat Velleius, finitimos omnes aut bello domuerat, aut conditionibus suos fecerat; amplificaverat ergo fines imperii aui, et adiecerat suis alios populos. An hoc

est constipare imperium? hoc notare deberet, illum omnes illas regiones in Marcomannorum regionem transtulisse, et ita densasse, constipasse illam partem Germaniae, ut unum corpus, redactis omnibus Germaniae partibus in suum imperium, faceret et custodiret, ut ex farina vel luti multis frustis unam massam facere solent pistorum et figuli. Vel quia hoc absurdum est, nec fieri per rerum naturam posset, capiendum erit, ac si populos finitimos omnes transtulisset in Marcomannorum incinctos Hercyniae silvae campos, ut ita densati et constipati, reliquis partibus Germaniae desertis, solam illam regionem impleant: et hoc non minus absurdum. nam postea describens fines eius imperii dicit, illum Germaniam ad laevam et in fronte, Pannoniam ad dextram, a tergo habuisse Noricos. vix exputare possim, qui tam absurda ab homine sanae mentis possint extrudi, qui bonae Logicae praesidio, quo reliqui Critici destituuntur, haec recte et legitime procedere sibi persuadeat. Quare nondum poenitet me coniecturae meae, in qua sensum certe aliquem Lector inveniet. Scilicet, *finitimos omnes etc. iuris sui fecit, corpus suorum custodia tutum*, sc. fecit. Imperium, id est, finitimos imperio subiectos, *perpetuis exercitiis etc.* Et ita dupliciter sibi cavit, sibi et corpori suo satellitibus ex Marcomannis constitutis, et deinde fines imperii, populis ad Romanae disciplinae formam redactis, munivit. nihil hic a more regum et tyrannorum alienum, qui corpori suo ex sua gente custodes et satellites, quibus fidere possunt, adhibent, fines tuendos dant subactis sibi gentibus. Simile fere quid de tyrannis ait Thucydides lib. I. 18. illos suis tantum rebus studentes, *προσχωμένους ἐς τε τὸ σῶμα, καὶ ἐς τὸ τὸν ἴδιον οἶκον αὐτεῖν*, *prospicere corpori suo, et ut augeant propriam domum. corporis vero custodes passim occurrunt.* Si quis melius ex hoc salebroso loco expedire se poterit, me laudatorem sperare poterit.

Sequenti nota nihil aliud agit, quam mihi obloqui, et, ut fere semper, iniquo animo et deterioribus multo explicationibus Lectori imponere. Verba sunt, *totumque ex male dissimulato agebat aemulum*, quae explicui, quum ante dissimulaverat, sed *male*, id est non ita, ut eius dissimulatio non animadverteretur, nunc aperte agebat aemulum in omnibus, in exercitu faciendo, in perpetuis adversus finitimos bellis exercendo exercitu, quibus se praeparabat maiori operi, quam quod tunc agebat. haec aperta et manifesta Vellei mens. Sed noster, *ex malo dissimulato* non vult intelligere de praecedenti, sed de praesenti tempore, dum male dissimulat, non antea dissimulaverat, et exempla producit in hanc rem, *ex insperato, de insperato.* atqui haec ipsa debent referri ad praeterita, scilicet quod antea non speraverat, sed nunc, praeter spem antea conceptam, evenit. ut cap. CXII. *ex insperato victoriam vindicare* est, quam antea non speraverant, quia adfectae et, ut dicit, *dubiae* res erant. quid manifestius? *Ex* vero centies pro *post* poni etiam tironibus notum ex Lexicis omnibus. an qui *ex victore victus*, et *ex Imperatore fit captivus*, non mutat conditionem, qua ante fuit? apud Iust. XIV. qui *ex vulnere moritur* etiam post aliquot dies, an ille non moritur post vulnus indictum? apud Florum IV. 12. 42. an si *ex fame pestilentia* oriatur apud eundem III. 5. 17. non fames praecedit pestilentiam? an qui fit de Rhe-

re Consul, aut de Consule Rhetor, non mutat priorem statum? Sed taedet alia annumerare. Totus an totum agebat aemulum legatur parum referre rbitror, sed nostri Censoris partes erant firmare suum, quod elegit, exemplis, quod nec Heinsius nec ipse praestitit. deinde nec sibi placere habere vel gerere opus, de agere silens, ait; sed habere praefert. quod erum exemplis minime congruentibus confirmare nititur; non enim quia habere mentionem, cursum, iter etc. dicitur, inde sequitur recte dici, opus habere. Verba enim illa quae innumeris hominum actibus possunt commodari, habere, facere, agere, gerere, non tamen debent omnibus, nisi auctoritas, qua ita locutos esse veteres constat, accedat, adiungi. habere opus etsi nusquam legi, tamen defendi posse nunc etiam iudico, sed ut subintelligatur in manibus: adscripseram enim post editionem in margini exemplaris mei: haec ex Cicer. lib. I. Acad. pr. sed habeo magnam opus in manibus. ubi de inchoato et nondum limato opere utitur; t de artificibus, statuariis, pictoribus etc. translatio sit desumpta, de quibus proprie opus, et manus dici constat, et hinc postea Cicero addit exponere de manibus. gaudeat ergo Censor, et liberalitatem meam, qua ius inopiam sublevo, agnoscat.

In proximis aliquot notis nihil vidi quod me propius tangeret, sed in Heinsium, Vossium et alios emissa tela videntur. quorum caussam semper agere non decrevi. Sed tantam iam sibi Nostrum in Republica literaria auctoritatem comparasse nondum audivi, ut in refutandis aliorum coniecturis et emendationibus, sufficiat quasi ex tribunali pronuntiare, mihi alterum videtur elegantius. vocem amoliri, vix prudentis esse Critici voto (quum ipse cap. XCII. quinque ut glossam eiicere voluerit). cur in nec omnis lapis moveatur, nullam rationem satis iustam perspicio. hoc vel lud morari doctos non debuit, quo minus vulgatae lectioni palmam darent. in hac (vulgata) acquieturos Viros doctos sane crederes. cur hoc minus diceretur, quam illud? etc. quae formulae hic constipatae occurrunt. mihi vero cap. CXIV. 3. multis exemplis Heinsianam emendationem retinenti etiam gratulari videtur, quod huius loci integritas me, alias satis urdum et hebetem, non fugerit. ipse unicum adiecit ex Sulpicio Severo locum, quem reperire non potui. forte operae aberrarunt. Dein cap. XV. 3. iterum, quasi iam taederet toties me vituperasse, laudat me indicantem ab aliorum tentaminibus lectionem vulgatam, non tamen sine vi obiurgatione, quod praepositionem secunda membro omitti posse enserem, ob ea quae dixi supr. I. cap. 7. approbante etiam Censore meo, et optime me fecisse pronuntiante: de hoc vero loco iam aliter sentiente, quia quae, si suspendeas a proxime sequente verbo gessisset, satis constet sensus. quae vix intelligo. an ergo ita construendum, et ob id, quae gessisset, si propriis auspiciis, triumphare debuerat etc. quae hulca et scabra, nisi iterum post auspiciis, gessisset repetas. at tunc rectius scripserat, ob ea quae gesserat, si auspiciis propriis gessisset etc. vellem dilucide magis haec exposuisset censor, nec, quod nos remittit ad cap. XLVII. 5. maior mihi lux apparuit. Davus sum, non Oedipus, nec quid sit vocem suspendere a sequente verbo intelligo: suspendere, forte minus obscurum, sed non satis liquidum esset.

Cap. CXVII. 1. *Cum funestae ex Germania epistolae caesi Vari*. Heinsius, qui ambiguum sensum videbat, rogat, an *epistolae Vari caesi* possent venire? mortuus enim scribere nequit, hinc ille *de casu Vari*, quod mihi non magis atque Censori placuit. deinde nec *ecce* probavi. Sed *venerunt* subintelligi posse, et Heinsius, et ego aliis locis scriptorum firmavimus, et praecipue ex Gronovii notis ad Livium, quo et noster Lectorem alegant. Sed conieceram in vocibus sequentibus *velut in potuisse latere* *to venerunt*, quia similem ellipsim in Vellelo, aut in Historicis nondum observaveram, quae in epistolis est frequens. et quia *venire* frequentissimum est verbum de epistolis, ut ad Ovidium Ep. XV. 4. docuit, et pluribus Passerat. ad Prop. III. 14. (vel 16.) 1. et ipse Cicero ad Att. II. 8. *nulla epistola venerat*, dixerat: excidere vero potuisse facile docet ibi Malaspina, qui in MSS. *venerat* etiam deesse testatur. quod vero *epistolam caesi Vari* pro *caedis Vari* notare ait, probandum erat nam ne unus quidem locus producit, qui huc quadrat, et ita ambiguum facit sententiam, ut hic. nam *occisus dictator, depressa classis, fama occisi*, et similia nulli aliquem scrupulum iniicient, quum sint vulgatissimae locutiones. literas vero et epistolas saepe *contenta nuntia* (habent ubi hanc Latinitatem, ut mox *venit nuntium*) vel indicia significare probandum fuisset. et iterum imponit Lectori remittens eum ad Cortii notas in Sallust. Cat. XXXIV. 2. qui hoc minime dixit, sed solitam esse ellipsim, *mittit literas, se falsis criminibus circumventum*, pro, *quae hoc dicebant, nuntiabant*, et quarum erat hoc argumentum. quod de legatis missis et de centum aliis obvium est. et de qua ellipsi poterit consulere eundem Cortium ad Sall. Catil. XLVII. 1. ubi et me id docuisse ad Petronium et Quinctilianum monet. Vide etiam ad Liv. IV. 20. Oudend. ad I. Caes. de Bel. Civ. I. 69. Perizon. ad Sanct. Minerv. IV. 4. et innumeram aliorum commentatorum turbam. Vix enim ullus veterum superest, qui haec ellipsi non sit usus. *Vides ergo, Lector, quam Latinissima auctoris verba* hunc, quem dedit illis Censor, sensum *fundant*.

Non probat etiam Heinsii emendationem *intra quintum diem*, pro vulgato, *intra quinque dies*. Uterque modus loquendi aequè Latinus est, et exempla in utramque partem obvia et vulgata: quare sequi oportet Cōdices. sed Censor iterum adducit exempla, quae non quadrant. nam quomodo debuisset praepositionis *intra* usum adstruere, adfert, ubi *post* vel *ante dies*, vel *annos* occurrit. sed et sic quoque utroque modo cum illa praepositione solent haec dici. ut Tacit. I. Ann. 62. *sextum post cladis annum*. Sall. lug. CXII. *post diem octavum*, et passim. Orosii vero locus huc nihil facit. potuisset adcommodatiora reperire in notis meis ad Sueton. Claud. cap. XVII. si illae iam lucem ante eius Censuram viderunt. ubi docui et *inter* et *intra dies*, *annos* dici, et *intra quintum diem*. Certe potuit videre Gronovii notas ad Liv. I. 10.

Cap. eodem n. 2. *ut corpore et animo immobilior*. varie ab aliis et a me etiam tentatus locus. Sed ipse mihi non satis fecisse fateor, qui *imbecillior* vel *mollior* volebam olim. et postquam accuratius rem expendi, cogitavi an non ceperint iam hoc tempore labentis Latinitatis *mo-*

biles dici celeres, et, bellicis expeditionibus et itineribus in remotas terras aduerti et vagantes, qui domi sedentibus opponuntur, ut mox *segnities*, *socordia*, *marcor* adscribitur Varo. Certe ita defendi posse apud Rutil. Itin. I. 76.

Factus et Alcides mobilitate deus.

nultis ostendi. et ita iam, licet non plane eodem sensu, ut secuti eum scriptores, Virgil. IV. Aen. 175. de Fama ait, *mobilitate viget*. et Horatium ita lib. I. Od. 7. *mobiles rivos* pro rapidos, celeres, dixisse credebat Addisonius in Itinerario suo. nec iniuria. Habeat ergo et haec Wopkensius, cui defuerunt firmandae, quam probat, vulgatae lectioni argumenta.

Censorem usque adhuc expertus sum Virum doctum, et aequo iure cum aliis eruditis utentem, licet malignius quam decet. Nunc vero magistrum etiam se mihi, pro benevolentia sua exhibebit. Scripseram ad illa cap. CXIX. 2. *Cum ne pugnandi quidem egregie occasio in quantum voluerant, data esset immunis* etc. me doceri velle, quid esset *occasio immunis*? iubet doctor meus me credere, esse occasionem a periculo malove immunem, et ita *liberam* (*recedendi*, quod omisit noster) *occasionem* dixisse Frontin. de Strat. III. 11. 2. ita secum reputans: *immunis* saepe dem est quod *liber*, ergo *immunis* occasio est *libera*. Sed ibi de recessu ibero et sine periculo, ab obsidente hoste dato, agitur, hic de pugna, quam poscebant, quae numquam est sine periculo, in primis hoc casu, quo circumventi undique ab hostibus, et inclusi silvis et paludibus essent. nec Varus, si copiam pugnandi dedisset liberam, recedendi occasionem praestare poterat. Quare nondum poenitet me *cominus* pro *immunis* coniecisse, licet professus fuerim, me locum sanatum non praestare meum, ideoque quum Magister quoque meus auctoritatem defugiat, nec ego quid tentare amplius sustineo. Posset quidem, si audacia daretur, ex vestigiis veteris lectionis fingi, *quum ne pugnandi quidem egregie occasio, si quando voluerant, rapta esset impune. castigatis* etc. *rapere occasionem*; *tempus* et similia obvia. Sed satius est manum abstinere.

Cap. CXXVI. 5. *Facere recte cives Princeps optimus faciendo docet.* cui ubique ellipses crepat Censor, hic etiam *similiter* faciendo supplet. *Similiter* vero *facere* plerumque dicitur, qui alios imitatur et sequitur, non qui aliis praestit, et exemplum dat. An ergo Princeps imitari debet avium facta, quibus ille exemplum debet dare, ut similiter ad eius exemplum faciant? quare repetendum est hic ἀπὸ τοῦτοῦ *recte*; *recte facere* cives Princeps *recte faciendo* docet. talis ellipsis frequentissima. lores et edicta non tantum efficere, quam exemplum Principis ait Velleius. Ultimum quod carpit noster, est quod in cap. CXXVII. 2. reposuerim, *interest reipub. vilitatem auctoritate muniri*, pro *utilitatem*. quia scilicet occurrit cap. CXI. *utilitatis temperamento res auctoritate Imperatoris agi.* sed ibi de solo Tiberio agit, qui in re militari administranda ab auctoritate aliquid remisit propter utilitatem, et ita has duas res temperavit. de agit de novis hominibus, quos exexerunt saepe Principes ad ministeria sua, et ut dignitate super nobiles emerent, eorum vilitatem au-

ctoritate muniyerunt. nam potentes et nobiles, si ad summos honore evehuntur, ipsa nobilitas et splendor familiae satis venerabiles facit, et saepius illi muneribus ornamenta dant, quam munera illis. et, ut Livius ait lib. IV. 8. *opes eorum, qui praesunt, ipsi honori ius maiestatemque adiiciunt.* contra illos, quibus novitas familiae videtur obstare, ne eam auctoritatem consequantur, sola Principis in iis ornandis intellecta et conspicua voluntas, munit, et venerandos facit. nec muneris amplitudo sola sufficeret, nisi Imperator sua maiestate illos muniret.

Haec sunt, quae pro temporis angustis rescribere Censori tam iaque visum fuit, non facile cum tali iterum congressuro, in quo nihil candoris, veritatis, aut bonitatis agnoscere licet, sed sub blandis et subdolis verbis, plena malitiae et livoris venena latent.

THOMAE WOPKENSII EPISTOLAE TRES*

AD

I. L. U.**

I.

Tam sero me responderē, ne indigne feras, vir honoratissime, ad litteras tuas humanissimas, quippe paucos ante dies demum ad me perlatas. Multis tum districtus eram ad munus nostrum attinentibus occupationibus, quae parum etiamnum otii mihi concedunt. Gratissimum accidit benevolum vestrum de me studiisque meis iudicium. Utinam vero petitioni tuae votoque virorum illorum doctorum, de quorum scribis consilio, satis facere possem! Sed ad Tertullianum quod attinet, (quid enim paupertatem tibi nostram dissimulem?) in hunc auctorem parum aut nihil hactenus critice notavi, quo rev. Baumgartenium adiuvem. Neque in Ciceronem de natura deorum praeter ista, quae quondam edidi, observavi

* Syllog. Nov. Epistolar. Var. Argum. Vol. I. Lib. I. pag. 170—176. (Norimb. 1760.)

** Io. Lud. Uhlium.

ferme quidpiam, quod alicuius sit momenti. Ea vero iam studiorum nostrorum ratio est, eaque temporum angustia, ut amicorum tuorum instituto laudatissimo prodesse prorsus prohibear; apud quos me proinde rogo excuses. Tertulliani legi aliquando Apologeticum, oculoque fugiente talia quaedam in illo notavi, quae chartula immissa refert; tam levia quidem illa, ut nulla cum Tertulliani meique iniuria suppressi abiicique ferme omnia possint. Quae in TuNium quondam commentatus fui in Lectionibus, haec Wippelio erudito aliquatenus usui fore spero. Quod, quid agat Sulp. Severus, quaeris, dudum V. cl. commentarius noster in illum criticus praelo fuit paratus, cumque auctore vulgatus fuisset, nisi excerptorum quorundam expectatione, hæc nimium diutina! detentus hactenus fuisset. Optime de me meriti sunt celeberrimi viri, Petrus Wesselingius ac Iac. Phil. Dörvilius; quorum ille varias lectiones ex utroque Codice Ultraiectino accuratissime descriptas, hic suum Mstum humanissime mecum communicavit. Berolinensi vestro recte usum iam Vorstium confido. Si quid tamen inde aut ex aliis libris, praesertim quod ad historiam sacram Sulpicii attinet, mihi commodare possis, opem, quamvis exiguam scito mihi gratissimam. Vale V. d. meque tui nominis cultoribus benigne annunera. Dab. Harlingae XII. Kal. Quinctiles 1741.

II.

Gratissimis litteris tuis V. cl. respondere tardius me coëgit et fratris valetudo, qua Leovardiam avocabar, multaque incidentia, quibus hactenus fui distractior. Placuisse tibi et clarissimo Baumgartenio cogitationes meas in Tertullianum, et pauculas et curae sane levioris, gaudeo equidem non minus, quam prorsus desperabam easse placituras. Pro eo autem, quod mihi ad exornandum Sulpicium meum commodare voluisti, gratias tibi ago. Voluptati quoque singulari fuit illud humanitatis tuae effusaeque in me benevolentiae iudicium, quod Besseli doctissimi Miscellaneorum exemplar, quum de praelo prodierint, dono mihi nomine tuo missum iri promittis. Sic ut in me demerendo frena laxes, quid tandem te permovere, vir humanissime, potuit, nisi insigne tuum litteratorum iuvandorum studium? Permovit tamen etiam nimia de eruditione nostra litteraria expectatio atque existimatio tua; quae eo quidem me magis habet male, quo minus illi satis facere me valere agnosco. Si enim theologiam excipies, quod nostrum nosti *unum esse necessarium*, grammaticae ferme cancellis circumscripta sunt studia nostra. Quo etiam factum est, ut dum multa ad illustrandum emendandumque Sulp. Severum commentor, nihil ferme, quod historiam antiquitatesque attinet, adnotaverim, adeoque nihil etiam habeam, (habes paupertatis nostrae confessionem candidam,) quod de Rom. cons. fastis tecum communicem. Ea porro est vitae meae ratio, ut in angulo hoc susurranti perexiguum cum doctis scribendi commercium. Quam etiam ob causam nulla mihi cum doct. Crellio intercedit necessitudo, ut ab illo La-Crozii litteras impetrandi melior mihi suppeteret, quam tibi, occasio. Habe me igitur in eo, quod hac de re a me petis, excusatum studiisque qualibus cumque nostris favere perge. Dab. Harlingae a. d. 15. Mart. 1742.

III.

Paucas ante hebdomadas gratias tibi egi, vir humanissime, pro Bessellii Miscellaneis mihi promissis; nunc ago pro hisdem donatis. Et sane publico nomine gratias nos tibi debere arbitror, qui iam paene fugientes has doctissimi viri reliquias a situ vindicaveris. Quoad libellum perlustrare mihi vacuum fuit, multa bonae frugis se offerre in illo visa sunt. Sed quamvis pro illo tempore, in quo exaratus est, auctoris sui nomine haudquaquam indignus sit; in quibusdam tamen hic aliter statuisset, si apparatus suppeditisque temporum nostrorum instructus fuisset. In quibusdam etiam, ut libere dixerim quid sentiam, *ῥηλαί* utitur calidiore, aque insigni Gronovio aliisque non semel minus recte ipsum dissentire arbitror; quorum tamen veniam eo oportet esse proclivior, quo ipsi hoc syntagma edere vivo non contigit. Ad Sulpicium Severum quod attinet, gratulor mihi firmari a Besselio meum iudicium de his hist. sacr. l. 33. *plures lacrymas et latebras petiverant*. Adscripseram enim, placere mihi omnino Drusii emendationem; *p. lacunas et l. p.* quamvis etiam coniecerim, *p. cryptas et l. p.* In his lib. II. 6. *cum his . . . promiscue omnis virilis ac muliebris sexus . . . uterentur*; aut *omnis* pro *omnibus* vel *omnes* accipiendum, aut *omnes* cum Sigonio substituendum arbitrabar; quia alibi etiam auctor dicat: *omnes sexus virilis dolo peremerunt*. et: *idemque omnis turba virilis ac muliebris sexus facit*. Pluraque ex aliis id genus exempla adposui. Iam vero nollem a Besselio ineptam hanc lectionem ideo dictam, quod *uxores concubinaeque*, quae mox nominantur, non sint *virilis sexus*. Iuxta nostram enim descriptionem loquitur Severus de omnibus, non tantum virilis, sed etiam muliebris sexus, quales quidem *muliebris sexus* erant uxores concubinaeque regiae. Denique nondum perpulit me vir acutus, ut de vera lectione horum lib. II. 41. *occisi aut macti* quadringenti cet. a Petri Fabri sententia decedam, proque *macti* cum illo viro potius rescripserim *inacti* quam *coacti*. Quemadmodum enim facilitate mutandi huic illud palmam praecepit, sic non obscure auctor per contentum eius modi loquitur de huius synodi congregatione tamquam tumultuaria et coactiore, ut quamvis de bratis proprie adhibeatur verbum *inigere*, hic tamen non incongrue de hominibus usurpari videatur. Haec me tibi probaturum confido: sin id minus, gratissimum mihi feceris, si quid rescribas, quod alio flectat sententiam meam. Vale, vir optime, deque his litteris optime mereri Θεοῦ σὺν παλάμῃ persevera. Sic vovet tibi benevolus devinctusque Th. W. Scrib. Harlingae d. 18. Aprilis 1742.

INDICES

I.

INDEX VERBORUM ET RERUM

- A** *interdum i. q. post, pag.* 126. *in.*
 Abhorreere *cum Genitivo insolens con-*
structio 178. *cap.* 25.
Ablativi absoluti 197. *cap.* 1. 199.
cap. 4. 356. *cap.* 26. *Ablativum*
cum Accusativo et praepositione
per saepe Tacitus iungit 375. *cap.*
 70. *Ablativi singularis vis in egre-*
giis factis 11. *cap.* 63.
 Abscondere *in aliquid* 42. *fab.* 31.
 Absterrere *i. e. per terrorem remo-*
vere 302. *init.*
Abstractum pro concreto: impietas
i. e. impii 350. *vs.* 28. *gemitus i. e.*
gementes, vota pro precantibus et
sim. 314. *vs.* 120. *iudicia i. e. iu-*
dices 94. *cap.* 126.
 Accendere *cum voce oratio iungere*
amat Sallustius 13. *init.*
 Accipere uxores, coniugio 416. *init.*
 Acer *i. q. gravis, molestus: acris*
annona, acre servitium 99. *cap.* 6.
Activa saepius ita ponuntur, ut vim
habeant Passivorum 10. *N.* 10.
 Actus *pro vitae actu sive vita Nova-*
tiani tempore 133. *cap.* 18.
 Ad *i. q. apud, in variis orationis ca-*
sibus usurpatur 192. *cap.* 15. *i. q.*
adversum, in 192. *cap.* 15. *ad id*
i. e. ad id tempus 420. *cap.* 38. *ad*
ventum i. e. dum flat ventus 241.
vs. 347. *ad et in Latini promiscua*
vi ac notione usurpant tam in com-
positione cum verbis quam extra il-
lam 116. *cap.* 100.
 Adesse *i. q. advenire* 43. *fab.* 34. *ad-*
est mihi spes i. e. affulget 74.
cap. 21.
Adiectiva notionis activae passivam
significationem saepe adiscunt 35.
fab. 21. *Adiectivi neutrum pro Ad-*
verbio 193. *cap.* 20. 381. *cap.* 29.
 Adligatus *i. e. constrictus, impedi-*
tus, obligatus, cum Ablativo 60.
N. 5.
 Admissum exemplum *insolens dictio*
 178. *cap.* 25.
 Adsensus trepidus *i. e. quem quis*
prae timore ignavo alicui dat 250.
vs. 27.
 Adsurgere alicui *i. e. venerari ali-*
quem 285. *cap.* 4.
Adverbia eleganter iunguntur Adie-
ctivis: iracunde atrox, intempe-
ranter demissus, muliebriter in-
famis, magnifice gratus 179. *cap.*
 26.
 Adversus *Adiect. cum Dativo con-*
structum 199. *cap.* 5. *fortuna mea*
adversa et mihi adversa utrumque
Latine dicitur 70. *N.* 3.
 Advolvere genua *et genibus* 105. *cap.*
 49.
 Aequare vetera odiorum nomina *quid?*
 363. *cap.* 2.
 Aequor vastum 315. *vs.* 127.
 Aetas deserta *quomodo dicatur* 55.
init.
 Afficere aliquem casu *vel casibus du-*
rius dici videtur 76. *cap.* 30.
 Agere *i. e. rem bellicam agere* 203.
cap. 16. *agere exulèm, arbitrum*

- regni, amicum imperatoris, socium, ministrum 353. *cap.* 4. agere potentia, viribus, vi famaue, fortuna, matrimonio, sermone *etc.* 391. *cap.* 41. agere mansuetudine, concordia, modestia, superbia, moderatione, innocentia, verecundia 372. *cap.* 55.
- Δυσκολογία ferenda est, cum scriptores optimi passim orationi epitheta iungunt oranti ipsi accommodatio- ra* 62. *N.* 3.
- Alias non semper est alio tempore 186. *cap.* 3.
- Alio *i. e.* alio in loco 218. *fab.* 52.
- Aliquis aliquando egregium hominem denotat, aliquid vel aliquem esse, uti *Gr.* τὶ vel τινὰ εἶναι 32. *vs.* 17. 18.
- Alludere fluctu quid? 141. *cap.* 3. alludere fluctus *i. e.* alludendo appellere, num recte dicitur? *ibid.* alludere et illidere *conf. ibid.*
- Alterum pro duplici 142. *cap.* 5.
- Altus timor, altior pavor, altius metuere 391. *cap.* 41.
- Amplius *i. e.* nimis multum 47. *vs.* 14.
- Anceps probatis scriptoribus non solum de periculo dicitur, quod ex duabus partibus imminet, sed generaliori sensu, quod vehementer urget 87. *init.*
- Animus interdum magnitudinem animi denotat 85. *cap.* 68. animus et mens 129. *cap.* 3. animus de homine *ibid.*
- Ante omnia, quod explicatur praecipue, *isidem* denotat confestim 74. *N.* 6.
- Antiqua et prisca iunguntur 94. *N.* 4.
- Aperire *i. q.* indicare, declarare 134. *cap.* 20.
- Appendere *i. e.* solvere, dare 289. *cap.* 18.
- Appositionis forma singularis 198. *cap.* 3.
- Apud aliquem scelus inultum relin- quere recte dicti probatur exemplum 13. *cap.* 106.
- Arcana dictionis recte dicuntur 55. *cap.* 2.
- Ardor fidei, ardere 306. *vs.* 189.
- Arma *i. e.* armati 125. *cap.* 118. arma et tela quomodo discrepent 168. *cap.* 16.
- Armatus *i. e.* incitatus, instigatus, recte habet 213. *cap.* 3.
- Arrigere strui non potest cum Accusativo vi propositionis praefixae 4. *cap.* 39.
- Asyndeton sollemne in *vv.* adire, orare 211. *cap.* 17. Asyndetis non semper et ubique utitur Sallustius 9. *cap.* 17. Asyndetis delectatur Minucius 149. *cap.* 17. item Obsequens 125. *sq.*
- Attonitus stupor 298. *cap.* 41.
- Auctor saepius dicitur is, qui cuiusdam est ornamento et patrocinio 69. *cap.* 14. auctor, titulus Dei patris ac filii, familiaris Christianis poetis 343. *vs.* 191. item auctor lucis 322. *vs.* 114.
- Auctor dialogi de Oratoribus nullus habet ad Latinitatem singularis 55. *cap.* 2. multas habet formulas ab usu elegantiorum abhorrentes 56. *N.* 6.
- Auctoritas immortalitatis 136. *cap.* 25.
- Audere certamine 203. *cap.* 19. audere codicillos sensu praegnantem pro audere mittere 384. *cap.* 67.
- Ausus passive apud Velleium 384. *cap.* 67.
- Autem saepius connexui simpliciter servit 134. *cap.* 17.
- Auxiliae cohortes et legiones iunguntur 13. *cap.* 88.
- Avianus multus est in transpositione vocum 44. *init.*
- Bellum transmittere, transferre, transportare 365. *cap.* 6. bellum in ma-

- nibus est *quomodo dicat Dictys* 211. *init.* bello residuus i. e. ex bello 211. *cap.* 17. domi belloque 20. *cap.* 15. bello usui esse *probat* auctoritate Sallustii 4. *cap.* 39, 6. Blandiri i. e. *ominari, polliceri* 144. *cap.* 8. Brevis i. q. *exiguus* 318. *vs.* 278. Bruta *quacvis ferarum nomine interdum in genere veniunt, uti vox pecus* 29. *init.*
- Cadaver vivum i. e. *morti proximum* 321. *vs.* 89. Κακογυνία *quaedam excusatur* 67. *cap.* 3. 123. *init.* Calere *dicitur convivium* 145. *cap.* 9. Calx vacua i. e. *vana, nihil efficiens* 40. *vs.* 9. Canere signa i. e. *dare seu certo quodam sono indicare, quid sit militibus faciendum* 7. *cap.* 59. canere cum *Accusativo usitatus quam cum Dativo* 351. *vs.* 26. Capere *generali notione usurpatur a Latinis, ut sit: quomodocumque illud fiat, accipere, obtinere* 46. *fab.* 39. capere *imperatores dici solent, quem per milites suos capiunt* 73. *cap.* 19. Captare *occasionem i. e. observare, expectare* 220. *fab.* 119. Carnotinus a Carnotum, *uti Tarentinus a Tarentum* 269. *vs.* 17. Castra pia, coelestia 311. *vs.* 322. Casum mutare *fortuna dicitur in eo, qui moritur* 192. *init.* Cataclysmus 222. *fab.* 153. Causa et cura *perpetuo commutantur a librariis* 172. *init.* Certamen habere *more Graecorum pro certare* 33. *fab.* 19. Chrysi *pro Chrysei* 176. *init.* Cicero *dicitur vox publica* 368. *cap.* 29. Clam omnibus et clam omnes 169. *cap.* 22. Clamare *primam syllabam passim habet correptam apud Paulinum* 258. *init.* Coelestia castra *quomodo dicat Laetantius* 311. *vs.* 322. Coeptum atque patratum bellum, coepta patratque *expugnatio* 416. *cap.* 16. Coeptum et inceptum *de audaci et temerario consilio factore dici solet* 85. *N.* 3. Cognoscere intellectum *metonymice* 65. *cap.* 31. Cohibere i. q. *occultare* 380. *cap.* 11. Colere templa, fana i. e. *religiose visitare* 303. *vs.* 31. Colligere iacentem i. e. *suscipere* 208. *cap.* 9. colligere sese in arma, in vires 189. *cap.* 7. Collocare singulari usu *ponitur pro memorare, scribere* 101. *cap.* 27. Committere absolute i. q. *committere proelium i. e. inchoare* 181. *cap.* 36. Communis cibus non est *coena vel convivium* 30. *fab.* 15. Commutare matrimonium *quid?* 180. *init.* Comparativi Adiectivorum et Adverbiorum *indignant nimis magnum rei gradum, quod maxime in usu fuit tempore Aviani* 47. *vs.* 12. Comparativus *passim adhibentur, ubi locus etiam Positivorum aut Superlativorum aptus sit* 40. *fab.* 28. Condere, recondere *saepe iungitur cum Dativo* 211. *cap.* 15. cum in et *Accusat.* 42. *fab.* 31. Confiteri se i. e. *exhibere* 291. *init.* Congaudere *pro simplici gaudere saepe Paulinus eiusque aequales dixerunt* 252. *init.* Conscentia usu *quodam singulari* 89. *cap.* 91. Consiliarius i. e. *consilii eiusdem particeps* 88. *N.* 3. Constare fides *recte dicitur* 286. *cap.* 4.

- Consulere alicui i. q. *parcere* 382. cap. 44.
 Continuare aliquem *Aviano est i. q. comitari aliquem* 40. *fab.* 29.
 Convenire *pro simplici venire apud labentis Latinitatis scriptores* 25. *vs.* 5. 6. convenire ad aliquem i. e. *se recipere* 174. cap. 13. convenire i. q. *compellare* 288. cap. 11. convenire sibi cum aliqua re *dictio dubia* 166. cap. 10.
 Coquere i. q. *parare, moliri* 319. *vs.* 36.
 Corde senior i. e. *prudentia perfectior* 315. *vs.* 137.
 Corrumperre officia prudentium, magnas opportunitates 366. cap. 12. bonum publicum 165. cap. 10.
 Creare seditionem *pariter Latine dictum videtur ac creare periculum i. e. excitare* 74. *init.*
 Credula vox i. e. *cui fides habetur* 35. *fab.* 21.
 Crimen *pro criminationis obiecto sive turpitudine* 29. *vs.* 11. 12.
 Cum laetitia habere i. e. *laetè accipere, laetitia prosequi* 422. cap. 48.
 Cupidus i. q. *lucri cupidus* 43. *fab.* 33.
 Cura et causa *perpetuo commiscuntur a librariis* 172. *init.*
 Curare cum *Infinitivo struitur* 191. cap. 12.
 Dare i. q. *concedere* 154. cap. 22. i. q. *curare, facere* 338. *vs.* 282. dare et tradere in custodiam, vincula *est.* 197. cap. 26.
 Dehonestare publicum 166. *init.*
 Delectari fabulis 153. cap. 20.
 Deliberare i. q. *dubitare* 169. cap. 22.
 Delinquere maiora, multo maiora 414. cap. 36.
 Denunciare cum *Infinitivo structum* 444. cap. 37.
 Depellere i. q. *arcere, impedire* 372. cap. 44.
 Depravare bonum publicum *quomodo dicat Sallustius* 165. cap. 10.
 Deprecari i. e. *vehementer precari et precando impetrare conari* 194. cap. 21.
 Desertus ab aliquo *usitatus quam desertus aliquo* 380. cap. 20.
 Desiderium in foemina i. e. *foemina amata* 178. cap. 23.
 Detertere i. e. *per terrorem removere* 302. *init.*
 Detinere i. q. *conservare, retinere, apud Minucium, Cyprianum alioque* 153. cap. 20.
 Devincere bonum publicum 175. cap. 10.
 Dicere i. q. *praedicere* 407. cap. 4.
 Didrachma auri i. e. *didr. aureum* 329. *vs.* 316.
 Digredi i. q. *degreddi, descendere* 392. cap. 49.
 Dilacerare i. e. *consumere* 208. cap. 6.
 Discrimen, discrimina i. e. *malum, mala, aerumnæ* 334. *vs.* 137.
 Dissidere in aliquem 360. cap. 55.
 Dissimulare i. e. *negligere, non curare* 260. *vs.* 31.
 Diurnare i. e. *diu vivere* 43. *vs.* 17. 18.
 Diurnus panis i. e. *quotidianus* 318. *vs.* 265. *cf.* Vota.
 Divina voluntas deorum num recte dicatur 220. *fab.* 125.
 Docet *postremam syllabam ante vocalem producit sollemni in caesuris licentia* 316. *vs.* 170.
 Domi belloque 211. cap. 15.
 Dominari 147. cap. 12.
 Ducere praedam *quid?* 135. cap. 22.
 Dulcia figmenta ac mendacia i. e. *quibus capi se facile patiuntur homines* 153. cap. 20.
 Duobus nominibus *singularis numeri passim verbum pluralis adstruitur* 109. cap. 42.
 Efficere i. e. *proficere, progressus*

- facere* 59. N. 3. eff. alicui fiduciam 173. cap. 12. .
- Elementa pro atomis, seminibus, principis quilibuscunque** 142. cap. 5.
- Elidere insolentius pro efficere** 368. cap. 24. i. q. prosternere, affligere, deticere 258. vs. 361.
- Ellipsis:**
- Adverbii tam vel magis ante quam* 205. cap. 1. *Adv.* ibi, illuc 154. cap. 25. illuc, ad aliquem, ad 75. N. 3. inde et eo 212. cap. 1.
- Pronominum substantivorum usitatissima** 131. cap. 10. **Pronominis demonstrativi id et illud** 182. cap. 39. 365. cap. 9. *Ell. rarior Pronominis illud ante quidquid* 136. cap. 27. *Ell. Pronom. ei ante Infin. defuisse passim obvia* 63. cap. 21. *Pron. se ante Infinitivum* 147. cap. 13.
- Praepositionum repetendarum** 374. cap. 68. *Ell. Praep. a vel ex in suo nomine usitatissima* 223. fab. 178. *Praep. de frequentissima* 207. cap. 5. *Praep. ex* 68. N. 6. *Praepp. in et ex in terrarum nominibus* 373. cap. 59. *Praep. in ante Pronomen relativum* 68. cap. 7. *Ell. Praep. in Latinis familiarissima* 123. cap. 102. *Ell. Praep. sine* 393. cap. 38.
- Substantivi** 20. vs. 15. 16.
- Verborum repetendorum insolentior** 207. cap. 6. *verbi agere* 357. cap. 32. *Ell. tralatitia vv. ait, respondit* 180. cap. 30. *Ell. vv. dicere, declarare* 167. cap. 15. *Ell. v. esse durior* 361. cap. 65. *post Coniunctionem ne* 353. cap. 7. *Ell. verbi esse apud Tacitum etiam in Coniunctivo* 353. cap. 4. 367. init. *Ell. verbi iit* 393. cap. 57. *Ellipsi durior v. scripsit vel declaravit cet. post Particulas nam, enim, sed, quip-*
- pe saepius utitur Tacitus* 373. cap. 63.
- In interrogationibus* 152. cap. 19.
- Integrae phrasae* 146. cap. 11.
- Eluctantium verborum homo i. e. clausum pectus habens** 389. cap. 31.
- Enallage:**
- Casuum** 132. cap. 16.
- Nominis collectivi numeri singularis cum verbo pluralis constructi** 152. cap. 18. 94. cap. 126. N. 3.
- Dativi et Accusativi cum Praepositione** 365. cap. 6. *ex me pro Pronomine possessivo meus cum Substantivo sua* 206. init.
- Temporis Graecis familiarissima** 198. cap. 2. **Temporis Praesentis pro Perfecto** 220. fab. 120. *pro Futuro, praesertim in Infinitivis* 178. cap. 24. 209. cap. 11. *Imperfecti pro Praesente* 170. *Praeteriti pro Praesente* 74. cap. 21. *Plusquamperfecti pro Imperfecto* 167. cap. 16. *Particip. Praeter. pro Futuro, velut ustus pro urendus* 332. vs. 53.
- Modorum** 168. cap. 19. 182. cap. 39.
- Eniti aggerem obiectum i. e. impetu facto capere** 367. cap. 20. **Pirenaeum, Alpes i. e. difficulter ascendere ibid.** immensa viarum spatia i. e. summa contentione ire ibid.
- Eo ut pro usque eo ut labentis Latinitatis est** 14. cap. 4.
- Epistolae synecdochice saepe illis contenta nuntia vel indicta designant** 93. cap. 117.
- Erga i. q. circa** 411. cap. 25.
- Esse i. q. venire** 43. fab. 34. *est et sunt pro lubitu additur et omittitur ab auctoribus, quamvis ellipsis praesertim verbi sunt durior sit* 4. cap. 25.
- Et transpositum in magis et pro et magis** 232. vs. 260. *cum quoque vel etiam coniunctum* 47. vs. 12.

- Et si sequente sed, quod aptius abesse posse videtur 292. cap. 24.
 Ex i. q. post 126. init.
 Examen i. e. multitudo 153. cap. 22.
 Excedere i. q. excellere, praestare 367. cap. 24.
 Excerptus campus pro iis, quae de campis proveniunt 41. fab. 30.
 Excipere poenam, poenas 417. cap. 19.
 Exemplum admissum insolens dictio 178. cap. 25. exemplum in omnes provincias datum i. e. omnibus provinciis imitandum 364. cap. 78.
 Exequiae pro cadaveribus mortuorumve reliquiis 162. init.
 Exercere agros quid? 408. cap. 7.
 Exilium permittere i. e. concedere 5. N. 22.
 Eximius ironice 15. cap. 5.
 Exire pro existere, evadere notabili usu saepius dixit Hyginus 218. fab. 84.
 Exitium petere i. e. oppetere, incurere 208. cap. 6.
 Exitus mortis pro notione mortis vel morte 342. vs. 134.
 Expellere absolute saepius ponitur, ut supplendum sit Ablativo tali, quem loci natura requirat 77. cap. 33.
 Explere supremum diem, mortalitatem 353. cap. 6.
 Exponi dicuntur, quae coram sistuntur vel exhibentur 197. cap. 27.
 Exsurgere i. q. animum resumere 200. cap. 8.
 Extrema pro exitio 418. cap. 22.
 Exuere pacem, amicitiam, pacta, iussa 366. cap. 15.
 Facere i. q. excitare 383. cap. 52. facere alicui fiduciam 173. cap. 12. facere victoriam, sanitatem 144. init.
 Facta apud Sedulium sunt facta fortia vel miraculosa 335. vs. 163. facta gesta que iungit Minucius Felix 176. cap. 21.
 Factura i. e. res facta vel creata 30. vs. 14.
 Fallere i. e. dolos necitare 253. vs. 152.
 Fana a Patribus appellantur templi idololatrici 303. vs. 31.
 Fateri se i. q. exhibere 291. init.
 Felix laudis vox est deque rebus et personis sanctis praeclarisque usurpari solet, uti infelix vituperii 277. vs. 710. sententia felix i. e. sancta 237. vs. 84.
 Ferre i. q. adferre 75. N. 3. i. q. auferre 41. init. omisso pron. se i. q. tendere 58. N. 6. struitur cum Infinitivo 378. cap. 3.
 Fessus somno i. e. gravatus 209. cap. 12.
 Fides vacua i. e. vana 23. vs. 10. fides constat recte dicitur 286. cap. 4. fide pro fidei Sallustius scribere solet 9. cap. 16. fides foeminea 20. vs. 15. 16. fides confluentium i. e. fideles confluentes 19. fab. 1. fidei veritas i. e. vel vera fides vel assensus, qui veritati datur 131. cap. 12.
 Fiduciam efficere et facere 173. cap. 12.
 Firmus proposito dictum ut firmus opibus, voluntate 84. cap. 63.
 Flebilis pro flente 318. vs. 13.
 Flexus genu i. e. flexo genu 351. vs. 54.
 Fluere et pluere confusa 121. cap. 83.
 Foeminea fides num sit vera fides 20. vs. 15. 16.
 Foenerari et mutuari 136. cap. 24.
 Fortiter facere i. e. strenue rem gerere, strenuum se agere 43.
 Fortuna anceps i. e. cum maximo periculo coniuncta 87. init. fortuna mea adversa, mihi adversa, utrumque Latine dicitur 70. N. 3. fortuna dicitur casum mutare in eo, qui moritur 192. init. fortunam facere 298. init.
 Fortiter diem i. e. regere 306. vs. 149.

- Funus** denotat luem et effectum illius, *Iam intendit vim negationis non* 147. mortem 168. cap. 19.
- Furor** occupat aliquem i. e. capit, invadit, recte dicitur 70. cap. 6.
- Gaudere cum Accusativo** 360. cap. 52.
- Genitivi aliquis casus passim geminantur** 66. cap. 34. **Genitivi a se dependentes** 168. cap. 17. **Genitivi diversi copulari solent** 89. N. 5. **Genitivi pro Accusativo cum inter aut Ablativo cum ex vel de** 181. cap. 32.
- Gerere potestatem usitata phrasis** 398. cap. 10.
- Gerundii peculiaris constructio** 371. init.
- Graecismi:** indui carnem 149. cap. 16. ipsumque et qui pro tam ipsum quam qui 197. cap. 1.
- Gratia accepta pro favore** 172. cap. 10.
- Habere saepe habet faciendi aut agendi notionem in his:** habere mentionem alicuius, domum reditio- nem, cursum, silentium, iter 91. init. habere iustitiam i. e. in se continere vel iustum esse 78. cap. 35. N. 2. habere cum laetitia i. e. lacte accipere, laetitia prosequi 422. cap. 48.
- Haerere munimentis** 362. cap. 68.
- Hendiadys in vv. fortunae bellicae** 200. cap. 8.
- Herilis virtus i. e. mirifica potentia domini** 333. vs. 106.
- Homo eluctantium verborum i. e. clausum pectus habens** 389. cap. 31.
- Hortari aliquando cum Coniunct. ne struitur** 393. cap. 50. hortari ul- tum iniurias i. e. ad ulciscendum 164. cap. 4.
- I. littera Dativi quartae et quintae de- clinationis interdum omitti solet** 9. cap. 16. 382. cap. 34.
- Incere odia in longum** 362. cap. 69.
- Iam intendit vim negationis non** 147. cap. 12.
- Idem pro itidem passim ponitur** 123. cap. 50.
- Ignorare cum Coniunct. quin** 178. cap. 23.
- Immergere se in aliquem locum i. e. se immittere dixit Plautus** 89. cap. 91.
- Immittere amorem** 404. cap. 45.
- Impellere nonnunquam cum Infinitivo struitur** 404. cap. 45.
- Imperator, ut imperare, cum Dativo structum** 190. init.
- Imperfectum Coniunctivi mire pos- tum videtur pro Futuro Infinitivi** 25. fab. 9.
- Impetus i. e. moles** 143. init.
- Implere i. q. concitare, exagitare** 357. cap. 31. implere finem vitae, mor- tem 353. cap. 6.
- In cum Accusativo i. e. quod attinet** 418. cap. 26. saepius ponitur, ubi a vel ex expectes 56. cap. 5. gemi- natur 72. cap. 14. in conspectu ve- nire pro in conspectum rarissima forma, praesertim apud scriptores meliores 166. init. in concionem et in concione nuntiare aliquid dici- tur 393. cap. 56. in mortem affi- cere, affligere, dimicare, dirigere, cruciare, vulnerari 391. sq. cap. 45. in voluntate traducere aliquem pro in voluntatem 166. init. in loco pro in eo loco 204. cap. 21. in tempore pro hoc tempore 204. cap. 21. in quibus i. e. coram quibus, in quorum medio 208. cap. 10. in prae- tura i. e. dum praetor erat, recte dicitur, ut in aedilitate 76. cap. 31. in arva ire i. q. arva petere 47. fab. 40. In constructione praepos. in peccatur a librariis infinitis lo- cis 289. cap. 17. Vid. etiam Ad.
- Incedere i. q. accedere** 358. cap. 35.
- Incluta fama ut incluta laus dicitur** 198. init.

- Indicativi pro Coniunctivo in oratione obliqua innumera occurrunt exempla* 360. cap. 53.
- Indignum i. e. maxime turpe ac deformis* 41. vs. 7. 8.
- Indociles soni i. e. indocti, rudes* 269. vs. 1.
- Induere seditionem, diversa, societatem, animis discessionem, hostilia* 366. cap. 15.
- Infinitivus passim usurpatur pro Gerundio* 16. cap. 14. *Infin. ante Coniunct. ni minus usitatus* 409. cap. 10.
- Ingenium i. q. prudentia* 177. cap. 22. *ingenia scriptorum, oratorum* 3. cap. 8.
- Ingens rerum* 359. cap. 46.
- Inimicus, adversarius passim tanquam Substantiva usurpantur* 378. cap. 4.
- Inire, subire et obire passim i. q. aggredi, suscipere, peragere* 80. cap. 45.
- Initium i. e. caussa, occasio* 420. cap. 34.
- Insolens bonis i. e. superbus bonorum usu factus* 91. cap. 110.
- Integra consultatio quid?* 390. cap. 40.
- Inter se i. q. inter nos, more Graecorum* ἐν ἑαυτοῖς 150. cap. 18. *inter exempla esse, haberi* 411. cap. 24.
- Interrogandi signa in obliqua oratione non congruunt* 146. cap. 11.
- Intra telum pro intra teli iactum insolens forma* 198.
- Intuitus i. q. consideratio* 165. cap. 9.
- Invitari cibo i. e. refici, repleti* 195. cap. 25.
- Ipse pro idem passim apud Paulinum aliosque* 252. vs. 89.
- Ira saepius poenam, vindictam denotat* 342. vs. 132.
- Ire i. q. venire* 47. init. *ire pretio i. e. vendi* 37. fab. 23.
- Ita i. q. itaque innumeris in locis* 134. cap. 20. *ita et quam sibi invicem respondent aliquando* 205. cap. 1.
- Itaque amputatur* 369. cap. 34.
- Iter metaphorice usurpatur* 62. N. 6.
- Iubere cum Dativo constructum* 181. cap. 35.
- Iudicia i. e. iudices* 94. cap. 126.
- Iustitiam habere, i. e. in se continere vel iustum esse tam Latine dici videtur quam notionem habere* 78. cap. 35. N. 2.
- Labi i. q. elabi* 125. cap. 119.
- Lacedaemonia pro urbe Lacedaemone* 164. cap. 5.
- Laetus cum Praepos. in structum* 411. cap. 25.
- Lamentabilis fletus* 160. cap. 11.
- Latus i. q. capax, spatiosus, extensus* 157. cap. 32.
- Laureae et victoriae synonyma usitatissima* 15. init.
- Laus apud auctorem Dialogi de Orator. intelligitur metonymice studium oratorium* 55. init.
- Lectio i. e. scriptura sacra* 306. vs. 126.
- Liber dolor i. e. qui liber in dicta factave effunditur* 369. cap. 34. *libera indignatio ibid.*
- Librare gladium* 201. med.
- Licet et quamvis iungunt aliquando Latini* 344. vs. 204. *licet sequente sed, quod aptius abesse posse videtur* 282. cap. 24. *licitum est beatum esse et beato esse utrumque Latinum* 196. cap. 26.
- Litterae synecdochice saepe illis contenta nuntiis vel indicia designant* 93. cap. 117.
- Litoris spatium i. e. ab urbe distantia* 140. cap. 3.
- Locis terrarum designandis praepositio in saepe non additur* 126. cap. 125.
- Lues ultimam corripit* 232. vs. 240.
- Magis et pro et magis transpositio frequentissima* 232. vs. 260.

- Magnae preces quomodo dicantur* 24. *fab.* 8. *magnus, atque clarus iunguntur* 167. *cap.* 16.
- Manere i. q. habitare* 157. *cap.* 32.
- Manum iniicere i. e. invadere* 90. *cap.* 1.
- Manibus aequis abscedere* 361. *cap.* 63. *victoria in manibus i. e. facilis paratu* 211. *init.* *bellum in manibus etiamnunc est i. e. nondum absolutum* 211. *init.*
- Materno genere impar forma Sallustio in deliciis* 8. *cap.* 11.
- Matrimonium i. q. coniux* 180. *init.* *matrim. commutare quid? ibid.*
- Maturescere vel matura fieri res dicitur, quae tempus sibi destinatum vel congruum iam pertingit* 162. *cap.* 38.
- Medius i. e. qui media in acie est* 7. *cap.* 61. *i. q. dimidius* 140. *cap.* 3. *offerre se medium i. e. praesentem se sistere* 36. *vs.* 5. 5.
- Mens passim tanquam animi pars sive facultas consideratur* 129. *cap.* 3. *mentem timor altus habet* 391. *cap.* 41.
- Mergi sceleribus. seu scelerum conscientia dictum est uti mergi vitiis, in voluptates* 89. *cap.* 91.
- Metaphora in exsurgere i. e. animum resumere* 200. *cap.* 8. *eloquentiam induere pueris* 149. *cap.* 16. *Metaphorice de tempore, die, anno, aetate cet. dici solent, quas conveniunt hominibus ipsis aut rebus tunc contingentibus* 405. *cap.* 51.
- Metathesis verborum* 361. *cap.* 66.
- Metonymia: veritas pro peri notitia* 132. *init.* *terrae pro fructibus terrarum, obsidium pro obsessis* 383. *cap.* 59. *sermo pro sermonis effectus* 308. *vs.* 223. *vestigium pro pede* 140. *cap.* 12. *sanguis vilis pro vilibus hominibus* 363. *cap.* 76. *poculum pro potu* 238. *vs.* 135. *epulae pro cibis* 207. *cap.* 5. *officium pro ministro* 309. *vs.* 237. *matrimonium pro coniuge* 180. *init.* *gaudia ventorum pro ventis gaudebundis* 320. *vs.* 69. *ligneus pro stupido* 309. *vs.* 252. *accipere pro capere, sumere* 207. *cap.* 5.
- Metuere sine Coniunctione ne vix ita construi potest ut cavere* 11. *cap.* 61.
- Minus i. q. non satis* 47. *vs.* 14.
- Minae i. e. omnia infausta* 50. *vs.* 11.
- Miser i. q. absurdus* 34. *vs.* 15. *i. e. contemnendus, honori minime conveniens, vilis* 27. *fab.* 5. *miser et stultus iunguntur* 34. *vs.* 15.
- Mobiles animi i. e. qui facile flectuntur in aliquid* 388. *cap.* 17.
- Moderari i. e. rem moderari, dirigere* 369. *init.*
- Modestia hiemlis i. e. moderatio* 421. *cap.* 43.
- Modestae rigationes* 421. *cap.* 43. *modestius completus* 421. *cap.* 43.
- Moestus i. e. miserabilis* 418. *cap.* 26.
- Monere cum Infinitivo constructum* 422. *cap.* 46.
- Montis hiems singularis dictio* 393. *cap.* 51.
- Mortis usus* 363. *init.*
- Mos: sine more singulari usu* 138. *cap.* 4.
- Moyses y habet modo correptam, modo productam* 340. *vs.* 83.
- Mulcere blandius aures phrasibus usitata de canibus blandientibus auresque flaccas demittentibus* 272. *vs.* 247.
- Munus i. e. gratia, benignitas* 361. *cap.* 62.
- Mussare, Mussitare* 10. *N.* 10.
- Mutare apud Paulin. i. q. sanctificare* 271. *vs.* 125. *mutat fortitudinem, cui innovatur fortitudo* 87. *cap.* 82. *mutare fortunam de homine quomodo dicatur* 87. *cap.* 82. *mutare belli fortunam dicit Tacitus de mutatione in melius* 189. *cap.* 8. *mutare fortunam, dominum etc.*

87. *cap.* 82. *mutari ad poenitentiam, ad misericordiam, ad vera, ad bona* 413. *cap.* 33.
Mystica virtus 304. *vs.* 60.
- Navigium pro navigatione* 164. *cap.* 5.
navigium et navigio transmittere 155. *cap.* 26.
- Nefas ultimam syllabam habet correptam apud Paulinum* 259. *vs.* 380.
nefas est i. e. fieri non potest 34. *vs.* 13. 14.
- Nescire struitur cum Coniunct.* *quin* 178. *cap.* 23.
- Nihil inconsultum elegantius nihil inconsulte* 176. *cap.* 21.
- Nimirum emphasi servit i. q. sane, profecto* 74. *cap.* 23.
- Nimium pro admodum familiare Paulino aliisque* 273. *vs.* 346.
- Nisi ut pro simplice ut non offendit* 65. *cap.* 33.
- Nomina et Pronomina, quod ad casum, optimi Latinorum haud raro proxime adhaerentibus accommodant, quae potius videntur alio casu ad remotiora conformanda* 33. *vs.* 9. 10. *Nominibus iunctis delectatur Tacitus* 362. *cap.* 68.
- Non magis i. q. non tam, non adeo* 163. *init.*
- Notus i. q. gnarus sensu activo* 213. *cap.* 7.
- Novissima pro exitio* 418. *cap.* 22.
- Nulla dilectu i. e. nullo habito discrimine* 209. *cap.* 11.
- Ob i. q. ad* 210. *cap.* 13.
- Oblinere i. q. polluere* 288. *cap.* 12.
- Obscura initia i. e. ignobilis origo* 384. *cap.* 66.
- Obtinere cum Accusativo personae vix recte struitur* 9. *N.* 7.
- Odia in longum iacere* 361. *cap.* 69.
- Offerre mortem alicui* 387. *cap.* 11.
- Offunditur mihi pavor, metus cet. et* offundit me pavor, metus cet. et fundor pavore, metu cet. 413. *init.*
Olim i. q. modo, paulo ante 23. *fab.* 6.
- Operandi vel operationis nomine speciatim beneficentia vel munificentia indicatur* 340. *vs.* 69.
- Opertus capite et operto capite dicitur Latine* 124. *init.*
- Oportet et debet saepius distinguitur* 287. *cap.* 7.
- Opprimere non tantum prorsus subigere aut perdere, sed passim modo invadere, infestare vehementerque affligere denotat* 121. *cap.* 86.
- Optare i. q. postulare* 208. *init.*
- Orbus lumine, oculis i. e. caecus* 325. *vs.* 195.
- Origo carnis i. e. corrupta natura* 317. *vs.* 238.
- Ostendere spem pro ostentare defenditur* 355. *cap.* 16.
- Pagi dicuntur trahi, quorum incolae trahuntur i. e. diripiuntur* 385. *cap.* 34.
- Panis diurnus i. e. quotidianus* 318. *vs.* 265.
- Particeps iungitur Dativo* 30. *fab.* 15. *vs.* 1. 2.
- Pati struitur cum Infinitivo* 378. *cap.* 3.
- Patiens cum Infinitivo* 291. *cap.* 21. *patiens veri defenditur auctoritate Senecae* 58. *init.*
- Patientia i. e. indulgentia perniciosus* 181. *cap.* 34.
- Patrius aditus pro aditu ad patrem insolentius* 215. *cap.* 15.
- Paulinus saepius in quantitate syllabarum peccat* 248. *init.*
- Peccare magna, plura, quot et quantita, multa, eadem* 414. *cap.* 36.
- Pedestris i. q. terrestris* 306. *vs.* 122.
- Pelagus et mare* 306. *vs.* 122.
- Pendere in aliqua re* 251. *vs.* 56. *pendere in vota alicuius* 236. *vs.* 65.
- Pensi nihil facere pro nihil pensi habere phrasis rara* 165. *cap.* 7.

- Per** gaudia *plangere* i. e. *lacrimari* 323. *vs.* 141.
- Percutere** *pro* concutere, perturbare *apud Tacitum nusquam legitur* 354. *cap.* 12.
- Perferre** *nonnunquam cum Infinitivo* *struitur* 350. *vs.* 21.
- Perfringere** instituta maiorum *diversae plane et longe efficacioris est significationis quam* *perstringere* 17. *cap.* 19.
- Pergere** *pro* peragere 356. *cap.* 28.
- Perinde** est odium huic et illi rei *quomodo dicatur* 364. *cap.* 2.
- Perissologia** 210. *cap.* 13. 277. *vs.* 672.
- Permittere** sibi i. e. *sumere* 367. *cap.* 20. i. q. *concedere, ut poenam* 5. N. 22.
- Persuadere** *etiam permovendi notione cum Dativo* *struitur* 214. *cap.* 9.
- Pes** i. q. *progressus, incessus* 140. *cap.* 2.
- Petere** i. e. *magistratum petere* 290. *cap.* 20. i. q. *oppetere, incurrere* 208. *cap.* 6. *petere aggerem* i. e. *materiam illi faciendo comportare* 376. *cap.* 81. *petendus agger* i. e. *aggeris faciendi labor* 362. *in.*
- Pleonasmus:**
- Substantiv.* caedis vulnus, pretii merces, virus veneni, laudis tituli, rupes saxi, divini munera doni, invidiae livor, torpor desidia *et al.* 231. *in.* 233. *vs.* 275. *exemplum admissi* i. e. *admissum* 178. *cap.* 25. *exemplum amentiae* 178. *cap.* 25. *exemplum facinoris* 178. *cap.* 25. *exemplum crudelitatis* *ibid.* *exitus mortis* i. e. *mors* 202. *cap.* 15. *domum ad se* 165. *in.*
- Adiectiv.* *primus* 359. *cap.* 45. *plerique* 145. *cap.* 10.
- Adverb.* *penitus, admodum, magis, potius* *cet. ante Comparativos, et tantum, quantum, quam, tam*
- ante Superlativos* — *primum ante omnes* 193. *cap.* 17.
- Praepositionis inseparabilis* *re* 153. *cap.* 21.
- Coniunction.* *quoniam post nisi* 134. *cap.* 21.
- Partic. et cum quoque vel etiam passim iunctae* 47. *vs.* 12. *Pleonasticae particularum repetitiones* 256. *vs.* 248.
- Verbi esse apud Latinos Sedukianae aetatis* 333. *vs.* 90. *accidere potuissent pro accidissent* 211. *cap.* 15. *ut potero pro viribus* 155. *cap.* 26.
- Pleraque omnia* i. e. *tantum non omnia* 145. *cap.* 10. *pleraque per Graecismum pro plerumque* 388. *cap.* 20.
- Plerique addito omnes auget significationem* 145. *cap.* 10. i. q. *multi* 124. *cap.* 110. 386. *cap.* 9.
- Plerumque* i. q. *saepe* 61. N. 4.
- Poenam, poenas excipere* 417. *cap.* 19.
- Poenitere* i. e. *post poenitentiam consilium factumve mutare* 387. *cap.* 11.
- Polliceri pericula indicat promptum subeundi pericula animum* 370. *cap.* 40.
- Portendere* i. q. *respondere, praedicere* 122. *cap.* 87.
- Posteritas* i. e. *memoria* 384. *cap.* 65.
- Postrema funeri peragere* 198. *cap.* 1.
- Potiri more Graecorum cum Genitivo* 178. *in.*
- Potius intellecto quam aliud* i. q. *potissimum* 21. *extr.*
- Praecellere* *struitur cum Accusativo* 371. *cap.* 43.
- Praedicere* i. q. *dicere saepius* 365. *cap.* 6. i. q. *portendere* 122. *cap.* 87.
- Praeditus studiis, artibus, humanitate, doctrina, studiis literarum doctrinaeque* 393. *cap.* 58.
- Praeesse sacrificio* i. e. *curare sacrificium* 169. *cap.* 23.

- Praeparare *huc raro i. q. parare* 408. *cap. 6.*
 Praesentire *et de praesentibus rebus et de futuris dicitur* 147. *cap. 13.*
 Praesul *i. e. qui praestat* 304. *vs. 60.*
 Praesumere *pro sumere dixit Orosius* 52. *extr.*
 Praesumptio *frequentissime superbiam designat* 231. *vs. 182.*
 Praeter *i. q. per* 276. *vs. 663.*
 Praeteriere *i. e. praetereunt, praeterire solent* 33. *vs. 9. 10.*
 Premere *i. q. occultare* 380. *cap. 11.*
 Prisca antiquaque *iunguntur* 94. *N. 4.*
 Pro *passim i. q. in* 376. *cap. 80. pro tempore i. e. pro parvo tempore* 164. *cap. 5.*
 Probare *i. q. intelligere* 361. *cap. 53.*
 Prodigus *i. e. voluptatibus et luxuriae deditus* 412. *cap. 26.*
 Proeliorum viae *i. e. via belli gerendi* 364. *cap. 5.*
 Proficere *i. q. assequi* 166. *cap. 11.*
 Profunda altitudo 373. *cap. 61.*
 Promere *i. q. describere, denotare apud Novatianum* 134. *cap. 20.*
 Promovere *i. q. assequi* 166. *cap. 11.*
 Pronomen relativum *saepius spectat ad nomen, quod sequenti verbo minus accommodatum est* 75. *in.*
 Prosopopoeia, *cum res interrogantur* 293. *cap. 31.*
 Proximo priore anno, proximum inferiorem ordinem, proximas superiores musas, proximos superiores dies, proximis primis navibus 363. *cap. 77.*
 Publicum bonum depravare *Sallustius dicit* 165. *cap. 10.*
 Pugna num sit *i. q. oppugnatio* 175. *cap. 17.*
 Pugnare *i. q. oppugnare* 175. *cap. 17.*
 Putare aliquid 135. *cap. 22.*
 Qua et quasi saepe *inter se permittantur* 137. *cap. 31.*
 Quaerere *i. e. requirere* 358. *in. i. q. velle, struitur cum Infinitivo* 133. *cap. 17.*
 Quamquam *cum Coniunctivo struere amat Tacitus* 405. *cap. 51.*
 Quandoquidem *i. q. quoniam quidem* 130. *in.*
 Quantus et tantus *passim de rebus parvis* 34. *in. quanti pro quot* 164. *cap. 6.*
 Que *passim inchoat periodos* 198. *cap. 3. 71. cap. 7. metri causa inietum videtur* 332. *vs. 67.*
 Querela *pro miseria* 268. *vs. 767.*
 Quia saepe *inchoat periodum pro quia autem vel et quia* 417. *in.*
 Quidam *non semper de ignoto ignobilive homine dicitur* 85. *cap. 64.*
 Quippe *cum et quippe qui, utrumque Latinum est* 134. *in.*
 Quisquam *i. q. alteruter* 189. *in.*
 Quisque saepe *i. q. quisquis* 174. *cap. 14.*
 Quo num *i. q. quoniam sit recte dubitatur* 10. *N. 5.*
 Quoque saepissime *loco copularum que, atque usurpatur* 51. *in.*
 Recedere *abeundi notione passim venit* 84. *cap. 62. i. q. se separare* 68. *N. 10.*
 Recludere *i. q. includere* 155. *cap. 25.*
 Recognoscere *i. q. deprehendere* 133. *cap. 21. i. q. in memoriam revocare* 177. *init.*
 Recta montium *obscure dictum* 149. *cap. 17.*
 Recte cedere *i. e. feliciter succedere* 236. *vs. 53.*
 Reddere *i. q. ex debito vel ex promisso dare* 217. *fab. 31. i. q. vindicare* 312. *vs. 21. reddere spiritum i. e. dare, edere, efflare* 79. *N. 5.*
 Rediviva solatia 144. *cap. 8.*
 Referre *i. q. prae se ferre* 37. *fab. 23.*
 Reformare *i. q. reddere apud Paulinum, Hegesippum aliosque* 283. *vs. 245.*

- Regressus:** nullo regressu ad poenitendum *quomodo dicat Tacitus* 387. cap. 11.
- Relidere** i. q. *illidere saepius usu notabili* 52. in.
- Repetitio eiusdem vocis non est omnino vituperanda** 66. cap. 40. **Repetitio vocis eiusdem aut similis in eadem sententia** 151. **Repetitiones Particularum pleonasticae** 256. vs. 248.
- Repulsam ferre in aliqua re pro alicuius rei perspicuitatis causa** 188. cap. 5.
- Residuus** i. e. *ex bello* 211. cap. 17.
- Revolvere spiritum** i. e. *revocare, phrasis est suspecta* 195. cap. 22.
- Ruere denotat incursum vehementiorem motumve aliquo praecipitatum** 17. cap. 24.
- Ruinae sunt saepius partes ruentis aedificii apud Paulinum** 243. vs. 390.
- Rumpere taciturna silentia** 363. cap. 74.
- Sacrificia** i. e. *tempus, quo ea fiunt* 157. cap. 30.
- Sacrum** i. e. *templum* 210. cap. 12.
- Salamina forma primae declinat. a voc. Salamis casu quarto Salamina orta est** 212. cap. 2.
- Saltem** i. q. *vel, quidem, etiam* 228. in.
- Sanitatem facere** 144. in.
- Satis credere** i. e. *satis firmiter sibi persuadere, dictio Livio familiaris* 380. cap. 14.
- Scelus saepe** i. q. *caedes scelestas* 386. cap. 10.
- Scriptorum ingenia quomodo dicat Sallustius** 3. cap. 8.
- Secundo rumore** i. e. *cum acclamatione et gratulatione* 167. cap. 16.
- Secus pro minus** 386. cap. 5.
- Sed non semper habet vim adversandi, sed saepe et continuandi orationem aut transeundi ad mentionem alterius** 35. fab. 21.
- Senior et senex auctoritatis aut reverentiae vocabula sunt** 341. vs. 104.
- Sententia** i. q. *condemnatio* 266. vs. 360. i. q. *poena* 344. vs. 204. *pro iudice, qui fert sententiam* 336. vs. 246. i. q. *voluntas gubernantis* 308. vs. 225.
- Serere crimina in aliquem, rumores, certamina, proelia** 415. cap. 4.
- Servare**, i. q. *observare* 392. cap. 48.
- Seu vel sive passim** i. q. *seu quod vel sive quod* 398. cap. 9.
- Sibi permittere** i. e. *sumere* 367. cap. 20.
- Sic, ita et quam sibi invicem respondent aliquando** 205. cap. 1.
- Signa canere** i. e. *dare seu certo quodam sono indicare, quid sit militibus faciendum* 7. cap. 59.
- Signa interrogandi in obliqua oratione non congruunt** 146. cap. 11.
- Simulare quid alicui rei** i. e. *simile facere vel dicere* 310. vs. 290. *simulare quid aliqua re* i. e. *figurare, adumbrare* 310. vs. 290. *simulans firmitudinem in patientia* 404. cap. 46.
- Sine lege sepulcri** i. e. *non cohibente sepulchro vel morte* 271. in.
- Socius iungitur Dativo** 30. fab. 15. vs. 1. 2.
- Solidae vires** i. e. *integrae, firmae* 203. cap. 16.
- Somnus** i. e. *somni desiderium* 209. cap. 12.
- Spargere et surgere saepe a librariis permutantur** 52. vs. 12.
- Spatium civitatis** i. e. *distantia a civitate vel ab urbe* 140. cap. 3.
- Species et Genus iungitur** 188. cap. 6.
- Stygia palus** 161. in.
- Subiunctivus in oratione obliqua elegantior et usitator** 16. cap. 14.
- Sublari** i. q. *delabi rarius* 207. cap. 5.
- Substantia facultatum ad aerea**

Latini sermonis aetatem referenda videtur 57. N. 6.

Succedere proprie cum Dativo, ad quas accedimus, cum Accusativo, quas intramus, struitur; neque tamen hoc discrimen semper observatur 367. cap. 20.

Sui interitus pro suis interitus est labentis Latinitatis 214. cap. 8.

Sumere mores, facultates, facultates paternas, pravitates 237. vs. 109.

Summa adipisci, petere, captare, accipere 412. cap. 26.

Summus severitatis et munificentiae 359. cap. 46.

Superesse: vires superant consilio i. e. maiores sunt quam consilium 192. cap. 16.

Suscipere i. q. accipere 209. cap. 11. *Sustinere struitur cum Infinitivo* 378. cap. 3.

Syllepsis 303. vs. 45.

Symphonia precandi ore et corde deo ferens laudem intolerabilis phrasiologiae durities 208. vs. 126.

Synecdochice dicuntur mortui humari vel sepeliri, qui comburuntur 174. in.

Synonyma copulantur coniunctione vel pro et 153. cap. 20. *Synonyma amat Minucius Felix* 153. cap. 20. *Novatianus* 136. cap. 24. *Tacitus* 390. cap. 35. 415. cap. 3, facta gestaque *Dictys Cretens.* 176. cap. 21. *prisca antiquaque defenduntur* 94. N. 4, *videre et adspicere* 158.

Tabes in comparatione 10. cap. 32. *Taciturna silentia rumpere* 363. cap. 75.

Tantis tempestatibus i. e. tamdju 210. cap. 14.

Tantum — quam non est soloecismus prolapsae Latinitatis, sed ellipsis elegans ut intelligatur post quam — quantus 56. cap. 6. N. 4.

Tautologia in pelagus, mare, pro-

fundum et marmora 306. vs. 122. *ingredi famam auspicatus sum pro famam ingressus sum* 56. in. *suprema vi, summis viribus impulit* 199. cap. 6. *Tautologiarum exempla non desunt in Aviani fabulis* 45. vs. 8. 9. *Temerare nonnunquam est temere agere* 206. cap. 2.

Tempora passim dicuntur pro singulari numero tempus 210. cap. 14.

Tempus, per quod aliquid duret, sepius Ablativo effert Velleius 81. N. 2.

Tendere in aliquid i. e. aggredi, suscipere aliquid 381. cap. 24.

Tenere pro imperare, imperium tenere Latine dici posse dubitatur 207. cap. 6, i. q. *comprehendere* 158. *Teneri passim est i. q. constare* 16. cap. 8.

Terrae filii nominantur ignobiles et ignoti 223. cap. 22.

Testari i. e. dicere labentis est Latinitatis 62. N. 7.

Testibus fassis tautologia 156. cap. 27.

Texere iter 297. cap. 38.

Tolerare struitur cum Infinitivo 378. cap. 3.

Tolerantiora pro tolerantiora vox nimis insolens 416. cap. 11.

Tollere i. e. suscipere, adsumere, arripere 131. cap. 10.

Tot omnibus vix Latinum 142. cap. 5.

Totus involvit etiam notionem studii, laboris et vehementiae 35. vs. 11. 12. *totam virtutem i. e. invictam virtutem* 311. vs. 326.

Tractare i. e. constituere, cogitare 313. vs. 82.

Traditor immitis Iudas 339. vs. 61.

Traiectio vocularum 365. cap. 6.

Trans i. q. per 276. vs. 663.

Transitus pro morte 349. vs. 11.

Transmittere navigium et navigio 155. cap. 26.

Tristis in aliquem 411. cap. 25.

Tum amputatur 369. cap. 34.

- Ultima *per exitio* 418. *cap.* 22. ultimus fugae 359. *cap.* 46.
- Ultum ire *i. q. ulcisci* 212. *cap.* 1.
- Uno ictu *sine Genitivo adiuncto eleganti forma idem fere quod simul, eodem tempore et modo* 121. *cap.* 87.
- Usus vitae *non semper eadem potestate apud Latinos* 389. *cap.* 30.
- Ut *comparativum struitur cum Coniunctivo* 148. *cap.* 14.
- Uti *oraculo* 372. *cap.* 54.
- Utiliter in publicum 411. *cap.* 25.
- Validus in rempublicam 411. *cap.* 25.
- Vel *pro et* 143. *cap.* 5. vel — sive — sive *pro ter iterando* vel 56. *cap.* 5. N. 6.
- Velle *saepius i. q. habere, facere velle* 131. *cap.* 10.
- Verba Accusativum vel Dativum regentia hunc casum *saepe deserunt* 219. *in. Verba cognatis nominibus iungi solent* 69. N. 5. Verba nonnulla cum Praepositionibus composita struuntur cum Dativo loco praepositionis cum casu suo repetitae 21. *fab.* 3. Verbi numerus pluralis cum Substantivo singulari 160. *cap.* 34. Verbi tempora et modi confunduntur 57. N. 7. Verbum singularis numeri post Participium pluralis numeri 57. N. 7. Verbum substantivum est et sunt *pro lubitu additum et omissum* 4. *cap.* 25.
- Vergere *i. e. facere, ut quid descendat* 263. *vs.* 158.
- Veritas fidei: *vid. Fides.*
- Vertere *i. e. in fugam vertere* 170. *cap.* 1.
- Vestigium *saepe pro pede sumitur* 140. *cap.* 2.
- Vexare *i. q. irridere, culpae, vituperare, opprobrio onerare, barbarum non est* 64. *cap.* 24.
- Via morum 360. *cap.* 54.
- Vicinia struitur cum Plurali tanquam nomen collectivum 282. *vs.* 121.
- Victoria in manibus *i. e. facilis paratu* 211. *in. victoria nonnunquam dicuntur, quae in victoria capiuntur* 184. *cap.* 47. victoriam facere 144. *cap.* 7.
- Violens *pro violenta, ut opulens, gracilens pro opulento, gracilento* 254. *vs.* 163.
- Vir avitis paternisque virtutibus simillimus est singularis loquendi forma 69. *cap.* 12. vir pro homine ponitur apud Avianum 32. *vs.* 17. 18.
- Virtus *i. q. sapientia* 290. *cap.* 20. virtute *i. e. fortiter, strenue* 67. *cap.* 1.
- Vis et sanguis quomodo distinguantur 65. *in.*
- Vita absolute pro bona vel mala vitae conditione 336. *vs.* 228.
- Vivere de animatis et inanimatis rebus dicitur 286. *cap.* 5.
- Vota diurna *i. e. res diu ad votum cedentes seu optabilia diu invicem succedentia* 45. *vs.* 17. 18. vota *saepius res votae* 43. *fab.* 33.
- Vox *i. q. arbitrium, defensio* 368. *cap.* 29.
- Vultus Dei nonnullis sunt simulacra dei 180. *cap.* 28.
- Y in Moyses modo producit, modo corripitur 340. *vs.* 83

H. INDEX NOMINUM MEMORABILIU

- Achilles, filius Pelei, heros* 187. in.
Aeacus rex Aeginae, index inferorum 218. fab. 52.
Aeneas fil. Anchisae 181. in.
Action imperitans locis circa Lynceum 175. cap. 17.
Ajax Oileus aut Telamonius 175. cap. 18.
Amalthea nymphe 221. fab. 139.
Amphitryon rex Thebanus, maritus Alcmenae 217. fab. 29.
Antilochus filius Nestoris 199. cap. 8.
Antisthenes philosophus 152. cap. 19.
Apollo deus 180. cap. 30.
Aratus poeta Graecus 213. cap. 7.
Aristoteles philosophus 152. cap. 19.
Artabanus rex Parthicus 404. cap. 36.
Astynome mulier obscura 175. cap. 17.
Athamas, rex Thessaliae, maritus Inonis 216. fab. 4.
Automedon auriga Achillis 176. cap. 19.
Calchas vates Graecus 168. cap. 19.
Camirum urbs opulenta Rhodi 199. cap. 4.
Capreae insula 397. cap. 1.
Carnaeades philosophus 217. fab. 34.
Cassandra et Polyxena filiae Priami 179. cap. 25.
Chalciope uxor Phryxi, soror Medae 216. fab. 21.
Chryses sacerdos Apollinis 180. cap. 28.
Chrysippus Stoicus 152. cap. 19.
Cimolia (Cimolus) insula maris Aegaei 123. cap. 95.
Cleanthes Stoicus 152. cap. 19.
Clitomachus philosophus et discipulus Carneadis 217. fab. 34.
Clytaemnestra filia Edae 168. in.
Codrus ultimus rex Atticus 61. cap. 1.
Crassus Euphratem transiens, multis prodigiis negligit et pertinaciter perseverans cum filio et exercitu interit 126. cap. 124.
Democritus philosophus 152. cap. 19.
Diagoras philosophus 144. cap. 8.
Dido, filia Iphi, uxor Sichaei 181. in.
Diomedes filius Tydei 176. cap. 20.
Eale fors 415. in.
Echinades insulae maris Ionici 190. cap. 10.
Edessa urbs Mesopotamiae septentrionalis 218. fab. 52.
Epeus fabricator equi Troiani 208. cap. 11.
Epicureorum opinio de animalibus 142. cap. 5.
Euclides philosophus, mathematicus 181. cap. 32.
Guneus rex Cyphius 181. cap. 32.
Hector filius Priami 180. cap. 30.
Helena uxor Menelai 176. cap. 20.
Hercules heros 180. cap. 30.
Hesione filia Laomedontis 217. fab. 31.
Ialysus urbs Rhodi 199. cap. 4.
Ino uxor Athamantis 216. fab. 4.
Isis Aegyptiorum dea 156. cap. 28.
Laomedon rex Troianus 217. fab. 31.
Leptis urbs Africae 12. cap. 77.

- Leucophryna cognomen Dianae* 410. *cap.* 15.
Lyrressus urbs Mysiae 175. *cap.* 17.
Machaon filius Aesculapii 167. *in.*
Magi orientalium populorum priscas aetatis magistri 418. *cap.* 22.
Martinus apud Paulinum Pii, Sancti, Benedicti nominibus passim venit 284. *vs.* 349.
Memnon rex Aethiopiae 200. *cap.* 8.
Menelaus filius Atrei 178. *cap.* 24.
Mercurio Galli humanas vel inhumanas victimas caedunt 157. *cap.* 30.
Meriones Moli filius 167. *in.*
Midas rex Phrygiae 223. *cap.* 191.
Mnestheus Troianus 213. *cap.* 4.
Mycenae urbs Peloponnesi 213. *cap.* 4.

Narnia urbs Umbriae 405. *in.*
Neoptolemus fil. Achillis 209. *cap.* 12.
Nessus centaurus 217. *fab.* 34.

Odrysae gens antiqua Thraciae 244. *vs.* 429.
Orestes filius Agamemnonis 213. *cap.* 4.
Ostia urbs eiusque a Roma distantia 140. *cap.* 3.

Palamedes filius Nauplii 175. *cap.* 15.
Panthous fil. Otkryadis 177. *cap.* 23.

Peleus rex Thessaliae 213. *cap.* 7.
Penelope uxor Ulyssis 213. *cap.* 6.
Penthesilea Amazonum regina 219. *fab.* 107.
Pharnaces regis Parthorum filius 90. *cap.* 101.
Planasia sive Planaria 413. *cap.* 32.
Plistheus fil. Pelopis 163. *cap.* 1.
Podalirius fil. Aesculapii 167. *in.*
Polydorus filius Priami 178. *cap.* 24.
Priamus rex Troianus 167. *cap.* 15.

Sarpedon rex Lyciae 173. *cap.* 11.
Scamander fluvius Troianus 198. *cap.* 3.
Sinon filius Sisyphi 209. *cap.* 12.
Sirenes monstra marina, partim virgines, partim pisces 214. *cap.* 11.
Speusippus philosophus 152. *cap.* 19.
Spoletum urbs Umbriae 125. *cap.* 122.

Telephus rex Mysiae 172. *cap.* 10.
Theodorus Cyrenaeus philosophus 144. *cap.* 8.
Thetis uxor Pelei 213. *cap.* 7.
Tiresias caecus 155. *cap.* 26.
Trebula municipium Sabinorum 123. *cap.* 103.

Ubii populus in Galliam traductus 199. *cap.* 6.
Urbinum urbs Umbriae 124. *cap.* 107.

III.

INDEX SCRIPTORUM QUI EXPLICANTUR ILLUSTRANTUR EMENDANTUR

- Alcimus Avitus** 150. 221. 286. 290. 298. 309. 317. 324. 330. 331. 334. 335. 336. 339. 341. 342. 344. 348.
- Ambrosius** 158. 159. 179. 223. 318. 326. 339. 348. 362. 364. 370. 373. 377. 389. 403. 408.
- Ammianus Marcellinus** 56. 94. 159. 162. 169. 183. 184. 186. 207. 269. 295. 311. 326. 349. 365. 302. 384. 392. 395. 398. 399. 411. 412. 439.
- Ampelius** 26. 165. 221.
- Anonymus de Laud. Herculis** 31. 429.
- Apollodorus** 218.
- Apuleius** 23. 30. 156. 176. 201. 224. 293. 295. 321. 341. 379. 420.
- Arator** 307. 309. 315. 316. 320. 321. 322. 323. 324. 330. 333. 334. 335. 338. 340. 344. 345. 347. 350.
- Arnobius** 20. 64. 91. 104. 158. 166. 203. 286.
- Asconius Pedianus** 418.
- Auctor dialogi de oratoribus** 3. 16. 34. 68. 69. 79. 80. 86. 94. 123. 130. 149. 160. 173. 185. 378. 386. 412.
- Augustinus** 150. 287. 305. 307. 312. 314. 325. 330. 351. 354. 378. 379. 392. 408. 412. 420.
- Aurelius Victor** : *vid.* Victor.
- Ausonius** 159. 193. 326. 363. 380.
- Avianus** 91. 92. 150. 174. 176. 192. 193. 194. 211. 213. 248. 264. 278. 307. 312. 314. 316. 318. 320. 329. 335. 389.
- Avitus Alcimus** : *vid.* Alcimus.
- Biblia** 6. 49. 87. 88. 89. 156. 159. 188. 196. 199. 207. 217. 219. 251. 258. 264. 275. 282. 289. 290. 291. 293. 301. 302. 304. 308. 309. 311. 312. 314. 316. 317. 320. 324. 325. 327. 328. 332. 333. 338. 339. 340. 341. 346. 350. 351. 354. 362. 367. 371. 378. 379. 387. 393. 412. 414. 416. 420. 422.
- Boëthius** 68. 131. 159. 166. 194. 200. 217. 218. 228. 278. 310. 317. 321. 362. 397. 408.
- Caesar (Iulius)** 82. 126. 165. 166. 172. 181. 183. 187. 196. 197. 212. 308. 359. 364. 371. 372. 376. 384. 390. 393. 418. 419. 456. 461. 463. 464.
- Caesarius Arelatensis** 292. 349. 416.
- Calpurnius** 187.
- Capitolinus (Iulius)** 48. 76. 137. 140. 180. 194. 209. 389. 408.
- Cassiodorus** 412.
- Cato** 42. 56. 67. 171. 223. 441.]
- Celsus** 103. 187.
- Chrysologus (Petrus)** 313. 315. 317. 319. 322. 328. 333. 334. 344.
- Cicero** 6. 12. 14. 20. 24. 26. 32. 33. 37. 42. 44. 57. 61. 62. 63. 64. 65. 67. 68. 69. 71. 74. 76. 77. 78. 80. 81. 83. 86. 88. 89. 90. 92. — 96. 102. 103. 105. 115. 120. — 134. 138. 142. 143. 145. 146. 148. 150. — 153. 156. 157. 159. 160. 162. 166. 172. 174. 176. 177. 181. 183. 188. 191. 192. 195. 196. 198. 200. 204. 205. 208. 211. 214. 216. 217. 218. 221. 222. 223. 226. 256. 281. 286. 287. 288. 290. — 294. 301. 308. 330. 331. 338. 344. 347. 348. 351. 353. — 357. 361. 362. 363.

365. 369. 370. 372. 373. 377. 378. 197. 200. 205. 208. 228. 245. 295.
 379. 384. 386. 387. 389. 390. 391. 334. 355. 370. 382. 393. 404. 407.
 393. 396. 397. 401. 403 — 408. 414. 416. 417. 441. 446. 458. 462.
 411. 413 — 416. 418 — 420. Fortunatus (Venantius) 206. 227.
 423. 440. 441. 445. 456. 457. 244. 248. 258. 270. 275. 304. 307.
 459. 460. 461. 309. 316. 319. 328. 330. 343. 350.
 Claudianus 23. 169. 226. 227. 307. Frontinus 42. 57. 58. 65. 73. 74. 85.
 308. 310. 445. 453. 119. 124. 130. 166. 168. 170. 173.
 Clemens 254. 174. 183. 184. 190. 198. 205. 219.
 Columella 66. 94. 286. 367. 392. 220. 356. 365. 367. 381. 396. 415.
 Commodianus 131. 207. 302. 303. 421. 422. 465.
 349. Fulgentius 22. 42. 52. 71. 75. 105.
 Corippus 309. 132. 180. 197. 205. 208. 211. 214.
 Cornelius Nepos 58. 122. 145. 149. 222. 258. 288. 326.
 165. 174. 175. 185. 208. 212. 356.
 370. 372. 374. 401. 114. 417. 424.
 Corvinus 25. 55. 214.
 Curtius 18. 70. 76. 80. 81. 125. 155.
 195. 200. 202. 351. 383. 410. 418.
 440.
 Cyprianus (Caecilius) 25. 121. 133.
 146. 149. 155. 207. 263. 302. 401.
 Dares Phrygius 182. 183. 189. 210.
 215. 219. 222. 224. 333. 407.
 Diaconus (P.) 193.
 Dictys (Cretensis) 6. 17. 39. 43. 75.
 91. 94. 144. 147. 159. 219. 223. 224.
 287. 291. 293. 325. 329. 336. 342.
 361. 362. 374. 399. 403. 406. 409.
 414. 454.
 Dracontius 326. 343. 344.
 Drepanius Florus 308. 311. 327.
 Ennius 156. 161.
 Eumenius 191. 286. 289. 291. 297.
 298.
 Eutropius 72. 162. 181. 186. 385.
 Exsuperantius (Iulius) 194.
 Firmicus (Iulius) Maternus 49. 131.
 146. 153. 161. 220. 232. 329.
 Florus 7. 8. 11. 15. 17. 56. 63. 71.
 72. 74. 75. 76. 79. 83. 84. 89. 90.
 94. 112. 122. 126. 134. 135. 140.
 145. 149. 151. 161. 164. 166. 168.
 176. 179. 184. 188. 189. 192. 194.
 197. 200. 205. 208. 228. 245. 295.
 334. 355. 370. 382. 393. 404. 407.
 414. 416. 417. 441. 446. 458. 462.
 Fortunatus (Venantius) 206. 227.
 244. 248. 258. 270. 275. 304. 307.
 309. 316. 319. 328. 330. 343. 350.
 Frontinus 42. 57. 58. 65. 73. 74. 85.
 119. 124. 130. 166. 168. 170. 173.
 174. 183. 184. 190. 198. 205. 219.
 220. 356. 365. 367. 381. 396. 415.
 421. 422. 465.
 Fulgentius 22. 42. 52. 71. 75. 105.
 132. 180. 197. 205. 208. 211. 214.
 222. 258. 288. 326.
 Gellius 45. 56. 72. 193. 213. 337.
 416. 434.
 Gregorius Turonensis 304. 313. 350.
 401. 408.
 Hegesippus 64. 65. 76. 79. 87. 94.
 127. 137. 144. 146. 172 — 174.
 178. 179. 189. 193. 207. 283. 286.
 — 288. 292. 293. 298. 302 — 304.
 314. 329. 338. 341. 352. 353. 357.
 361. 366. 370. 373. 377 — 379.
 381. 388. 396. 397. 408. 411. 412.
 414 — 417. 420. 424.
 Helpidius Rusticus 313. 320. 322.
 348.
 Hieronymus 262. 274. 284. 329. 382.
 Hirtius 122. 124. 385.
 Horatius 10. 33. 71. 84. 106. 157.
 170. 260. 275. 286. 290. 291. 296.
 320. 329. 345. 352. 353. 355. 363.
 385. 408. 423. 433. 434. 441. 448.
 449. 453. 460. 265.
 Hyginus 25. 29. 37. 47. 60. 65. 68.
 71. 91. 101. 126. 160. 173. 178.
 183. 185. 187. 192. 194. 196. 201.
 211. 214. 215. 219. 258. 267. 293.
 321. 326. 333. 354. 416. 440.
 Incerti Panegyricus: *vid.* Panegy-
 ricus.
 Ioannes Sallaburiensis 338.

- Iosephus** 397.
Iscanus 182. 315.
Iulius Caesar: vid. Caesar.
Iulius Exsuperantius: vid. Exsuperantius.
Iulius Firmicus: vid. Firmicus.
Iustinus 5. 24. 69. 70. 80 — 83. 85. 86. 90. 93. 118. 130. 135. 146. 147. 155. 160. 163. 166. 168. 172. 173. 178. 180. 183. 185. 187. 189. 192. — 195. 200. 201. 205. 207. 208. 211. 217 — 219. 222. 223. 225. 285. 287. 289. 290. 296. 298. 301. 313. 316. 317. 321. 335. 349. 353. 354. 357. 358. 360. 361. 364. 370. 372. 374. 377. 379. 380. 383. 388. 389. 392. 393. 395. 398. 399. 404. 408. 411. 412. 416. 418. 419. 420. 423. 454. 455. 457. 462.
Iuvenalis 434.
Iuvenius 313. 320. 322. 323. 327 — 330. 333. 337. 339 — 342. 371. 391. 412.
Lactantius 5. 58. 61. 67. 68. 72. 88. 93. 131. 138. 147. 153. 157. 158. 159. 169. 181. 196. 208. 210. 213. 220. 228. 272. 285. 296. 298. 299. 301. 304. 307. 321. 336. 338. 349. 353. 356. 360. 371 — 373. 375. 391. 393. 400. 401. 404. 413. 414. 420. 421. 429.
Lampridius 24. 28. 138. 153. 185. 194. 207.
Latinus Pacatus Drepanius 157. 203.
Latro Porcius: vid. Porcius.
Livius 10. 21. 66. 68. 73. 93. 157. 159. 166. 186. 187. 191. 192. 194. 197. 200. 202. 219. 292. 293. 295. 297. 298. 306. 310. 326. 332. 351. 355. 356. 357. 359. 363. 365. 366. 369 — 375. 378. 380. 383. 385. 387 — 389. 392. 393. 398. 400. 402. 403 — 408. 410 — 415. 417 — 420. 422 — 424. 443 — 446. 450. 456. 459. 464. 466.
Lucanus 35. 126. 151. 220. 235. 248. 251. 270. 290. 295. 303. 305. 309. 332. 335. 341. 346. 349. 361.
Lucifer Calaritanus 148. 158.
Lucretius 58. 126. 154. 181. 306. 344. 434.
Macrobius 157.
Mamertinus 26. 94. 125. 169. 186. 207. 220. 294. 297. 298. 408.
Manilius (M.) 434.
Martialis 225.
Martianus Capella 158. 208. 229.
Minucius Felix 47. 52. 57. 59. 64. 68. 76. 86. 130. 133. 138. 174. 188. 192. 196. 198. 203. 207. 209. 215. 220. 221. 288. 294. 306. 310. 321. 324. 339. 382. 390.
Nazarius 90. 225. 290. 295. 297. 420.
Nemesianus 172. 306. 455.
Nepos: vid. Cornelius.
Novatianus 6. 72. 138. 139. 143. 144. 150. 151. 158. 180. 205. 216. 224. 252. 292. 379. 401.
Obsequens (Iulius) 67. 72. 76. 82. 94. 101. 128. 145. 183. 187. 223. 359. 392. 400. 413.
Optatus 263. 311.
Orentius 235. 305. 312.
Orosius 9. 13. 16. 25. 26. 52. 64. 69. 75. 91. 93. 123. 125. 140. 153. 159. 160. 185. 210. 351. 364. 385. 408. 412. 420.
Ovidius 17. 21. 23. 24. 29. 30. 31. 34. 39. 41. 43. 74. 80. 81. 84. 86. 96. 106. 117. 130. 133. 140. 154. 166. 168. 169. 172. 173. 174. 177. 180. 181. 183. 201. 210. 213. 215. 222. 227. 232. 236. 252. 255. 258. 277. 278. 282. 286. 291. 292. 295. 296. 297. 299. 300. 303. 305. 307. 318. 319. 323. 328. 332. 335. 342. 347. 450. 351. 357. 362. 363. 374. 379. 382. 394. 398. 404. 407. 414. 418. 420. 423. 428. 434. 442. 444. 448. 449. 450. 453 — 457. 461. 464.

- Pacatus 361. 391. 398. 399. 412. 420. Ruffinus 65. 203. 204. 209. 211. 221.
 Palladius 224. 421. 307. 310. 314. 325. 327. 342. 387.
 Panegyricus Incerti 144. 146. 159. 402. 409. 410. 413. 419. 443.
 231. 289. 292. 368. Rufus 162.
 Paulinus Nolanus 72. 147. 157. 158. Rusticus Helpidius: *vid.* Help. Rust.
 162. 245. 286. 293. 308. 310. 315. Rutilius 191. 309. 465.
 325. 330. 332 — 334. 337 — 341.
 346. 348. 349. 351. 361. Sallustius 35. 43. 47. 56. 58. 62. 65.
 Paulinus Petrocorius Benedictus 27. 71. 72. 75. 78. 82. 85. 86. 93. 94.
 140. 150. 158. 162. 174. 180. 194. 111. 120. 124. 150. 156. 160. 163
 202. 220. 289. 298. 306. 309. 310. — 165. 167 — 173. 175 — 177.
 311. 312. 314. 315. 320. 323. 325. 180. 181. 183 — 185. 187. 189 —
 331. 336. 338. 349. 388. 403. 200. 203. 205. 207 — 213. 216.
 Pedianus: *vid.* Asconius. 218. 219. 226. 286. 295. 296. 299.
 Petronius Arbiter 149. 200. 302. 324. 309. 313. 322. 325. 347. 353. 355.
 359. 363. 375. 391. 443. 358. 360. 361. 365 — 367. 369.
 Phaeadius 26. 372 — 375. 377. 379. 381. 382.
 Phaedrus 33. 54. 55. 84. 101. 122. 385. 386. 388. 390. 392. 395 —
 166. 176. 208. 213. 214. 220. 289. 398. 400 — 402. 404. 405. 408
 312. 317. 321. 336. 398. 414. 441. — 410. 416. 417. 419. 420. 422.
 443. 447. 452. 423. 445. 456. 464.
 Plautus 10. 55. 148. 151. 154. 165. Salvianus 20. 41. 57. 132. 147. 148.
 185. 215. 225. 229. 238. 298. 341. 174. 185. 189. 228. 237. 262. 273.
 Plinius (Caius Secundus Minor) 285. 292. 333. 343. 389. 403. 407.
 147. 389. 400. 411. 412.
 Plinius (Caius Caecilius Secundus Sedulius 171. 174. 176. 189. 202. 229.
 Minor) 58. 63. 65. 69. 83. 93. 94. 262. 287. 289. 313. 368. 394. 420.
 140. 141. 151. 158. 161. 198. 206. Seneca (Luc. Annaeus) philosophus
 286. 289. 358. 367. 379. 380. 387. 58. 77. 79. 86. 184. 236. 252. 310.
 390. 408. 410. 416. 419. 429. 321. 338. 348. 352. 353. 360. 363.
 Pollio: *vid.* Trebellius Pollio. 373. 375. 378. 394. 400. 402. 411.
 Pomponius Mela 158. 413.
 Porcius Latro 148. 324. 368. Seneca (M. Annaeus) rhetor 160.
 Propertius 186. 271. 313. 339. 464. 368.
 Prosper Aquitanicus 317. 333. 346. Seneca Tragicus 16. 71. 78. 79. 84.
 Prudentius (Aurel. Clemens) 12. 27. 170. 173. 201. 205. 208. 263. 299.
 37. 146. 162. 181. 211. 218. 252. 309. 335. 398. 403. 404. 454.
 288. 294. 303. 305 — 315. 317. Severus Sanctus 297.
 318. 322 — 326. 328. 331 — 333. Sidonius Apollinaris 94. 127. 169.
 335. 337 — 346. 348. 351. 363. 181. 204. 285. 287. 305. 307. 317.
 376. 399. 407. 408. 415. 319. 320. 330.
 Quintilianus 15. 59. 65. 80. 86. 89. Silius Italicus 24. 27. 42. 46. 47. 88.
 94. 111. 114. 120. 122. 140. 162. 174. 190. 196. 201. 203. 206. 227.
 184. 189. 197. 201. 210. 219. 288. 229. 245. 265. 271. 291. 306. 319.
 293. 294. 299. 313. 321. 369. 408. 337. 341. 353. 355. 416. 417. 432.
 417. 440. 454. 459. 461. Solinus 356. 359. 408. 411. 415.
 Spartianus 31. 36. 41. 93. 207.

- Statius** 7. 23. 35. 39. 143. 144. 153. 154. 157. 160. 201. 223. 235. 244. 250. 252. 260 — 282. 293. 295. 297. 313 — 316. 326. 328. 351. 357. 360. 389. 401.
- Suetonius** 7. 88. 110. 127. 140. 163. 186. 316. 355. 356. 375. 378. 389. 392. 409. 420. 446. 447. 450 — 454. 461. 464.
- Sulpicius Severus** 10. 11. 15. 19. 24. 34. 56. 58. 68. 70. 72. 75. 76. 80. 81. 85. 87. 88. 90. 92. 94. 104. 124. 128. 132. 133. 138. 148. 150. 153. 156. 161. 143. 145. 153. 163. 166. 174. 178. 180. 183. 186. 187. 191. 197. 199. 201. 202. 205. 207. 210. 219. 224. 229. 230. 233. 241 — 246. 254. 261. 262. 266. 268 — 270. 273. 279. 295. 308. 318. 324. 330. 335. 336. 349. 350. 356. 358. 361. 363. 365. 369. 372. 373. 375. 380. 383. 385. 386. 392. 400. 407. 411. 415. 416. 417. 419. 424. 445. 468.
- Symmachus** 23. 30. 46. 47. 56. 84. 154. 187. 198. 301. 320. 352. 394. 422.
- Synesius** 47.
- Syrus (Publius)** 34. 226.
- Tacitus** 5. 9. 11 — 13. 15. 35. 44. 57. 62. 63. 65. 66. 68 — 72. 75. 77. 81. 82. 84. 86. 87. 89 — 91. 93. 94. 123. 125. 127. 134. 146. 150. 156 — 158. 163 *ad* 169. 179. 181. 182. 184 *ad* 186. 189. 191 — 194. 197 — 201. 204 — 207. 212. 213. 220 — 222. 237. 248. 254. 260. 275. 285. 286. 288. 290 — 294. 303. 304. 311 — 314. 317. 318. 320. 321. 329. 330. 339. 345. 351. 353. 460. 464.
- Terentius** 56. 143. 166. 180. 194. 288. 331. 337. 387. 393. 414. 434. 440. 458. 459. 460.
- Tertullianus** 52. 143. 153. 156. 239. 295. 311. 339. 420.
- Theognis** 202.
- Thucydides** 62.
- Trebellius Pollio** 46. 150. 153. 183. 216. 309.
- Valerius Flaccus** 49. 90. 92. 161. 163. 168. 169. 173. 198. 231. 244. 283. 284. 289. 306. 310. 327. 338. 349. 356. 357. 391. 392. 395. 400. 440. 441. 444. 449.
- Valerius Maximus** 43. 61. 73. 75. 78. 84. 88. 90. 94. 96. 103. 111. 122. 145. 160. 174. 179. 185. 195. 198. 202. 206. 209. 223. 245. 286. 294. 364. 367. 372. 381. 398. 400. 413. 415. 420. 445. 452. 453. 455. 461.
- Varro** 37. 42. 87. 338.
- Vegetius** 30. 48. 66. 144. 186. 194. 204. 258. 275.
- Velleius Paterculus** 63. 66. 123. 127. 128. 134. 135. 137. 143. 155. 166. 178. 181. 182. 183. 184. 188. 189. 191. 195. 198. 201. 204. 211. 212. 215. 219. 289. 291. 293. 310. 334. 355. 357. 268. 374. 375. 378. 382. 384. 391. 393. 397. 410. 412. 419. 424.
- Victor (Aurelius)** 3. 27. 57. 77. 120. 121. 126. 150. 155. 169. 172. 184. 186. 193. 196. 199. 200. 204. 210. 211. 213. 219. 220. 223. 288. 292. 316. 326. 375. 377. 382. 385. 392. 399. 402. 406. 423.
- Victorinus (Afer)** 403.
- Victorinus (Episcopus)** 323. 327. 347.
- Virgilius** 7. 16. 17. 36. 38. 49. 50. 209. 211. 234. 244. 278. 281. 285. 288. 297. 301. 305. 308. 311. 312. 313. 315. 318. 320. 325. 326. 328. 334. 338. 344. 346. 350. 357. 359. 361. 364. 367. 383. 384. 394. 419 — 421. 440. 441. 444. 445. 451. 452. 455. 460. 465.
- Vopiscus** 20. 181. 288. 311. 378. 381.
- Xenophon** 88.

HOC VOLUMINE CONTINENTUR HAEC:

- I. Observationes quaedam criticae in Sallustii Catilinam pag. 3. sqq.
- II. Observationes quaedam criticae in Sallustii Iugurtham pag. 8. sqq.
- III. Observationes quaedam criticae in Iulium Exsuperantium de Marii, Lepedi ac Sertorii bellis civilibus et Porcii Latronis declamat. contra L. S. Catilinam pag. 14. sqq.
- IV. Adversaria critica exprompta in Flav. Aviani fabulas pag. 19. sqq.
- V. Adversaria in Aviani fabulas vindicata pag. 50. sqq.
- VI. Adversaria critica in auctorem dialogi de oratoribus pag. 55. sqq.
- VII. Adversaria critica exprompta in C. Velleii Patreculi hist. Rom. pag. 67. sqq.
- VIII. Adversaria critica in Velleium Paterculum a Pet. Burmanni animadversionibus vindicata pag. 95. sqq.
- IX. Adversaria critica exprompta in Iulii Obsequentis librum de prodigiis pag. 120. sqq.
- X. Adversaria critica in Novatiani librum de Trinitate pag. 128. sqq.
- XI. In Novatiani epistolam de cibis Iudaicis pag. 138. sqq.
- XII. Adversaria critica in M. Minucii Felicis Octavium pag. 139. sqq.
- XIII. Adversaria critica in Dictyn Cretensem seu potius Q. Septimium de bello Troiano pag. 162. sqq.
- XIV. Adversaria critica in C. Iulii Hygini fabulas pag. 216. sqq.
- XV. Adversaria critica in C. Iulii Hygini Poeticon Astronomicon pag. 225.
- XVI. Adversaria critica in Fabii Planciadis Fulgentii Mythologias pag. 225. sq.
- XVII. Adversaria critica in Paulini Petrocorii libros de vita Martini pag. 226. sqq.
- XVIII. In Latini Pacati Drepanii Panegyricum Theodosio Augusto animadversiones criticae pag. 285. sqq.
- XIX. Adversaria critica in Coelii Sedulii carmina et hymnos pag. 300. sqq.

- XX. Animadversiones criticae in C. Cornelii Taciti
Annales pag. 352. sq.
- XXI. *Ἀντίκρισις* fa T. A. E. W. S. adversaria critica ex
promta in Fl. Aviani fabulas pag. 425. sq.
- XXII. Petri Burmanni ad Thomae Wopkensis adversaria
critica exprompta in Velleii Paterculi histor.
Rom. animadversiones pag. 435. sq.
- XXIII. Thomae Wopkensis epistolae tres ad Io. Lud. Ul
lium pag. 465. sq.
- XXIV. Indices verborum et rerum, nominum memorabi
lium, scriptorum pag. 468. sq.

ERRORES

CORRIGE

Pag. 79. vers.	28.	<i>sanctitate</i>	<i>sanctitati</i>
" 89. "	17.	<i>sensu</i>	<i>sensu</i>
" 92. "	penult.	<i>colosque</i>	<i>locosque</i>
" 176. "	21.	<i>quibus d:</i>	<i>quibusd.</i>
" 193. "	5.	<i>XXVII.</i>	<i>XVII.</i>
" 238. "	40.	<i>his</i>	<i>his</i>
" 337. "	9.	<i>sereati</i>	<i>screnati</i>
" 364. "	2.	<i>nimis</i>	<i>primis</i>
" 377. "	2.	<i>praeo</i>	<i>praesto</i>

Pag. 140. sq. adscripta Wopkensianis adnotatio non est BURMANNI, quod ex B littera subscripta suspicabar, sed DORVILLII. Namque Burmannus senior additamenta sua distinguere A littera solebat. Docuit me Reiskius, cuius vide adnotatt. in Demosth. Tom. II. ed. Schaef. pag. 131.

